

Organizacja systemu edukacji w

Polsce

2009/2010

1. UWARUNKOWANIA POLITYCZNE, SPOŁECZNE I EKONOMICZNE ORAZ KIERUNKI ROZWOJU	8
1.1. Rys historyczny	8
1.2. Główne instytucje wykonawcze i ustawodawcze	9
1.3. Religie	10
1.4. Język urzędowy i języki mniejszości narodowych	11
1.5. Sytuacja demograficzna	13
1.6. Sytuacja gospodarcza	14
1.7. Dane statystyczne	15
2. ORGANIZACJA SYSTEMU EDUKACJI. ADMINISTRACJA OŚWIATOWA	18
2.1. Rys historyczny	18
2.2. Kierunki zmian – projekty reform	22
2.2.1. Programowanie rozwoju edukacji w Polsce z uwzględnieniem absorpcji funduszy europejskich w latach 2007-2013	22
2.2.2. Programowanie rozwoju edukacji w Polsce w perspektywie roku 2020	26
2.3. Zasady i podstawy prawne systemu edukacji	28
2.4. Struktura systemu edukacji oraz przechodzenie z jednego poziomu szkolnictwa na drugi, programowo wyższy	30
2.5. Edukacja obowiązkowa	32
2.6. Zarządzanie oświatą	33
2.6.1. Zarządzanie oświatą na szczeblu krajowym	33
2.6.2. Zarządzanie oświatą na szczeblu regionu (województwa)	39
2.6.3. Zarządzanie oświatą na szczeblu lokalnym (w powiecie i gminie)	41
2.6.4. Zarządzanie szkołą/placówką oświatową	42
2.7. Doradztwo wewnętrzne i zewnętrzne w systemie edukacji	44
2.7.1. Wewnętrzne doradztwo systemu edukacji	44
2.7.2. Udział w doradztwie różnych podmiotów	51
2.8. Finansowanie edukacji	51
2.9. Dane statystyczne	52
3. WYCHOWANIE PRZEDSZKOLNE	54
3.1. Rys historyczny	54
3.2. Kierunki zmian – projekty reform	55
3.3. Podstawy prawne	56
3.4. Cele	58
3.5. Dostępność placówek	59
3.6. Warunki przyjmowania i wybór placówki przedszkolnej	60
3.7. Pomoc finansowa dla rodzin dzieci	60
3.8. Podział na grupy – kryterium wieku	61
3.9. Organizacja czasu w przedszkolu	62
3.9.1. Organizacja roku	62
3.9.2. Tygodniowy i dzienny rozkład zajęć	62
3.10. Program nauczania, rodzaj zajęć, liczba godzin	63
3.11. Metody nauczania, pomoce dydaktyczne	63
3.12. Ocena dziecka	64
3.13. Pomoc psychologiczna, wyrównywanie nierówności	65

3.14. Przedszkola niepubliczne	66
3.15. Warianty organizacyjne. Struktury alternatywne.....	66
3.16. Dane statystyczne.....	68
4. SZKOLNICTWO PODSTAWOWE	69
4.1. Rys historyczny	70
4.2. Kierunki zmian – projekty reform.....	70
4.3. Podstawy prawne	73
4.4. Cele	73
4.5. Dostępność placówek.....	75
4.6. Warunki przyjmowania i wybór szkoły	75
4.7. Pomoc finansowa dla rodzin uczniów	76
4.8. Podział uczniów na grupy – kryterium wieku.....	77
4.9. Organizacja czasu nauczania	77
4.9.1. Organizacja roku szkolnego	78
4.9.2. Tygodniowy i dzienny rozkład zajęć	78
4.10. Program nauczania, przedmioty, liczba godzin.....	79
4.11. Metody nauczania, pomoce dydaktyczne.....	82
4.12. Ocena ucznia	83
4.13. Promowanie do następnej klasy	85
4.14. Świadectwa	85
4.15. Orientacja szkolna.....	86
4.16. Niepubliczne szkoły podstawowe	86
4.17. Warianty organizacyjne. Struktury alternatywne.....	87
4.18. Dane statystyczne.....	88
5. SZKOLNICTWO ŚREDNIE I POLICEALNE.....	89
5.1. Rys historyczny	89
5.2. Kierunki zmian – projekty reform.....	90
5.3. Podstawy prawne	95
5.4. Cele	96
5.4.1. Gimnazjum	97
5.4.2. Szkoła średnia II stopnia	97
5.4.3. Szkoła policealna	99
5.5. Rodzaje instytucji.....	99
5.5.1. Gimnazjum	100
5.5.2. Szkoła średnia II stopnia.....	101
5.5.3. Szkoła policealna	102
5.6. Dostępność placówek.....	102
5.7. Warunki przyjmowania i wybór szkoły	102
5.7.1. Gimnazjum	103
5.7.2. Szkoła średnia II stopnia.....	103
5.7.3. Szkoła policealna	103
5.8. Wpisowe oraz/lub czesne.....	104
5.9. Pomoc finansowa dla uczniów	104
5.10. Podział uczniów na grupy – kryterium wieku.....	105

5.10.1. Gimnazjum.....	106
5.10.2. Szkoła średnia II stopnia	106
5.10.3. Szkoła policealna	106
5.11. Specjalizacja	106
5.11.1. Gimnazjum.....	106
5.11.2. Szkoła średnia II stopnia	106
5.11.3. Szkoła policealna	107
5.12. Organizacja czasu nauczania	107
5.12.1. Organizacja roku szkolnego	108
5.12.2. Tygodniowy i dzienny rozkład zajęć.....	108
5.13. Program nauczania, przedmioty, liczba godzin.....	109
5.13.1. Gimnazjum.....	109
5.13.2. Szkoła średnia II stopnia	112
5.13.3. Szkoła policealna	116
5.14. Metody nauczania, pomoce dydaktyczne.....	116
5.15. Ocena ucznia	117
5.15.1. Gimnazjum.....	117
5.15.2. Szkoła średnia II stopnia	118
5.15.3. Szkoła policealna	120
5.16. Promowanie do następnej klasy	120
5.17. Świadectwa	120
5.17.1. Gimnazjum.....	120
5.17.2. Szkoła średnia II stopnia	121
5.17.3. Szkoła policealna	121
5.18. Orientacja szkolna i zawodowa, związki z rynkiem pracy	121
5.19. Niepubliczne szkoły średnie	122
5.20. Warianty organizacyjne. Struktury alternatywne.....	123
5.21. Dane statystyczne	124
6. SZKOLNICTWO WYŻSZE	126
6.1. Rys historyczny	127
6.2. Kierunki zmian – projekty reform	129
6.3. Podstawy prawne	137
6.4. Cele	145
6.4.1. Kształcenie w kolegiach	145
6.4.2. Studia wyższe.....	146
6.4.3. Studia doktoranckie.....	146
6.5. Rodzaje instytucji.....	146
6.5.1. Kolegia.....	146
6.5.2. Szkoły wyższe	147
6.6. Warunki przyjęć	150
6.6.1. Kolegia.....	150
6.6.2. Szkoły wyższe.....	150
6.6.3. Studia doktoranckie.....	151
6.7. Wpisowe oraz/lub czesne.....	152
6.8. Pomoc finansowa dla studentów.....	153

6.9. Organizacja roku akademickiego	155
6.10. Kierunki kształcenia, specjalizacja	155
6.10.1. Kolegia	155
6.10.2. Szkoły wyższe	156
6.10.3. Studia doktoranckie	162
6.11. Program studiów	163
6.11.1. Kolegia	163
6.11.2. Szkoły wyższe	164
6.11.3. Studia doktoranckie	165
6.12. Metody nauczania	165
6.13. Ocena studenta	165
6.13.1. Kolegia	165
6.13.2. Szkoły wyższe	165
6.13.3. Studia doktoranckie	166
6.14. Przechodzenie studentów na rok programowo wyższy	166
6.14.1. Kolegia	166
6.14.2. Szkoły wyższe	166
6.14.3. Studia doktoranckie	167
6.15. Świadectwa	167
6.15.1. Kolegia	167
6.15.2. Szkoły wyższe	168
6.15.3. Studia doktoranckie	169
6.16. Orientacja szkolna i zawodowa, związki z rynkiem pracy	170
6.16.1. Kolegia	170
6.16.2. Szkoły wyższe	170
6.17. Szkoły prywatne	171
6.17.1. Kolegia	171
6.17.2. Szkoły wyższe	171
6.18. Warianty organizacyjne. Struktury alternatywne	172
6.19. Dane statystyczne	173
7. KSZTAŁCENIE USTAWICZNE	179
7.1. Rys historyczny	179
7.2. Kierunki zmian – projekty reform	181
7.3. Podstawy prawne	183
7.4. Cele	185
7.5. Rodzaje instytucji	185
7.6. Dostępność placówek	186
7.7. Warunki przyjęć	187
7.8. Wpisowe oraz/lub czesne	187
7.9. Pomoc finansowa dla słuchaczy	189
7.10. Główne kierunki kształcenia, specjalizacja	189
7.11. Metody nauczania	189
7.12. Nauczyciele/instruktorzy	190
7.13. Ocena słuchaczy	191
7.14. Świadectwa i dyplomy	191

7.15. Związki z rynkiem pracy	192
7.16. Prywatne formy kształcenia ustawicznego	193
7.17. Dane statystyczne	193
8. NAUCZYCIELE	196
8.1. Kształcenie nauczycieli	196
8.1.1. Rys historyczny	196
8.1.2. Kierunki zmian – projekty reform	197
8.1.3. Podstawy prawne	198
8.1.4. Instytucje, poziomy i modele kształcenia	199
8.1.5. Warunki przyjęć	200
8.1.6. Programy kształcenia, standardy kształcenia, specjalizacja	201
8.1.7. Ocena, dyplomy	203
8.1.8. Alternatywne ścieżki kształcenia	203
8.2. Warunki pracy nauczycieli	203
8.2.1. Rys historyczny	203
8.2.2. Kierunki zmian – projekty reform	204
8.2.3. Podstawy prawne	205
8.2.4. Polityka planowania	206
8.2.5. Rekrutacja	206
8.2.6. Status zawodowy	207
8.2.7. Zastępstwa	208
8.2.8. Formy wsparcia dla nauczyciela	209
8.2.9. Ocena nauczyciela	209
8.2.10. Doskonalenie nauczycieli	210
8.2.11. System wynagrodzeń	213
8.2.12. Czas pracy nauczyciela, wakacje	215
8.2.13. Awans zawodowy	217
8.2.14. Przeniesienia	218
8.2.15. Zwolnienia (rozwiązywanie stosunku pracy)	219
8.2.16. Emerytury i renty	220
8.3. Personel administracyjny i kierowniczy	221
8.3.1. Wymagania do objęcia stanowiska dyrektora szkoły	221
8.3.2. Warunki pracy	222
8.4. Nadzór pedagogiczny	222
8.4.1. Wymagania do objęcia stanowiska	223
8.4.2. Formy nadzoru pedagogicznego	224
8.4.3. Rola dyrektora szkoły w nadzorze pedagogicznym	226
8.5. Personel odpowiedzialny za wsparcie psychologiczne i poradnictwo	227
8.6. Pozostały personel szkolny lub współpracujący ze szkołami	227
8.7. Dane statystyczne	228
9. EWALUACJA SYSTEMU EDUKACJI	230
9.1. Rys historyczny	230
9.2. Kierunki zmian – projekty reform	235
9.3. Podstawy prawne	236
9.4. Ewaluacja pracy szkół/placówek i ocena osiągnięć uczniów	236

9.4.1. Ewaluacja wewnętrzna szkoły/placówki i ocena wewnętrzna osiągnięć uczniów	236
9.4.2. Ewaluacja zewnętrzna pracy szkół/placówek oraz ocena zewnętrzna osiągnięć uczniów	238
9.5. Ewaluacja systemu edukacji	244
9.6. Badania edukacyjne powiązane z oceną systemu edukacji.....	246
9.7. Dane statystyczne.....	248
10. KSZTAŁCENIE SPECJALNE	249
10.1. Rys historyczny	249
10.2. Kierunki zmian – projekty reform	250
10.3. Definiowanie i diagnozowanie specjalnych potrzeb edukacyjnych.....	251
10.4. Pomoc finansowa dla rodzin uczniów ze specjalnymi potrzebami	253
10.5. Możliwości kształcenia w szkołach ogólnodostępnych (kształcenie integracyjne)	254
10.5.1. Podstawy prawne	255
10.5.2. Cele	257
10.5.3. Specjalne środki i normy w kształceniu integracyjnym.....	258
10.6. Szkoły specjalne.....	258
10.6.1. Podstawy prawne	260
10.6.2. Cele	260
10.6.3. Dostępność placówek.....	260
10.6.4. Warunki przyjmowania i wybór szkoły	260
10.6.5. Podział na grupy – kryterium wieku	261
10.6.6. Organizacja roku szkolnego	261
10.6.7. Programy nauczania, przedmioty	261
10.6.8. Metody nauczania i pomoce dydaktyczne	263
10.6.9. Promowanie do następnej klasy	264
10.6.10. Orientacja szkolna i zawodowa, związki z rynkiem pracy	264
10.6.11. Świadectwa	265
10.6.12. Szkoły prywatne	265
10.7. Specjalne formy kształcenia dla dzieci imigrantów	265
10.8. Dane statystyczne.....	267
11. EUROPEJSKI I MIĘDZYNARODOWY WYMIAR EDUKACJI.....	269
11.1. Rys historyczny	270
11.2. Kierunki zmian – projekty reform	278
11.3. Wytyczne w polityce narodowej/podstawy prawne	279
11.4. Narodowe programy i inicjatywy	280
11.4.1. Współpraca dwustronna	281
11.4.2. Współpraca wielostronna.....	283
11.4.3. Programy i inicjatywy krajowe.....	288
11.5. Wymiar europejski/międzynarodowy w programach szkolnych	297
11.5.1. Szkolnictwo przedszkolne	297
11.5.2. Szkolnictwo podstawowe	297
11.5.3. Szkolnictwo średnie	298
11.5.4. Szkolnictwo wyższe	303
11.5.5. Kształcenie dorosłych	303
11.5.6. Kształcenie nauczycieli.....	303
11.6. Mobilność i wymiana	303

11.6.1. Mobilność i wymiana uczniów/studentów	304
11.6.2. Mobilność i wymiana nauczycieli szkolnych i akademickich	306
11.7. Dane statystyczne.....	307
GLOSSAR.....	317
PRAWA	323
INSTYTUCJE.....	333
BIBLIOGRAFIA.....	339

1. Uwarunkowania polityczne, społeczne i ekonomiczne oraz kierunki rozwoju

Patrz: podrozdziały

1.1. Rys historyczny

Początki polskiej państwowości są związane z dynastią Piastów z końca X wieku. Mieszko I, założyciel tej dynastii, przyjął chrzest w 966 roku, wprowadzając tym samym do Polski chrześcijaństwo. Od tego czasu, według opinii wielu Polaków, Polska znalazła się w sferze wpływów tradycji chrześcijańskiej i łacińskiej. Piastowie zjednoczyli tereny, które w pewnym uproszczeniu przypominały obecne terytorium Polski. W ciągu następnych stuleci państwo polskie rozszerzyło się na wschód. Po zjednoczeniu Polski z Litwą w 1385 roku dynastia Jagiellonów rozpoczęła panowanie na obszernym terytorium obydwu państw, obejmującym tereny od Morza Bałtyckiego do Morza Czarnego. W Polsce utworzono monarchię konstytucyjną, jedną z pierwszych w Europie, a obywatelom przyznano znaczne prawa i swobody. W wiekach XV i XVI państwo polskie stanowiło polityczną i kulturalną potęgę w Europie.

W drugiej połowie XVII wieku Polska została uwikłana w długotrwałe wojny – na wschodzie z Księstwem Moskiewskim i Turkami, a na północnym zachodzie ze Szwedami. Mimo wielu zwycięskich bitew, jak ta pod Wiedniem z 1683 roku (kiedy to król Polski, Jan III Sobieski powstrzymał ekspansję turecką w Europie), konflikty te w znacznej mierze wyniszczyły kraj. Następowало stopniowe osłabienie Rzeczypospolitej. Nadana przez Konstytucję 3 Maja z 1791 r. (pierwszą konstytucję w Europie i drugą – po amerykańskiej – na świecie) polityczna wolność została naruszona przez potężne rodziny magnackie, a pozycja królów polskich uległa znacznemu osłabieniu. Jednocześnie państwa ościenne, Rosja, Prusy i Austria, zwiększały swoje polityczne wpływy. Sytuacja ta doprowadziła do trzech rozbiorów Polski (w roku 1772, 1793 i 1795) i ostatecznie do zniknięcia Polski z mapy Europy. Od tej pory w dziejach narodu polskiego notuje się wiele wydarzeń mających na celu odzyskanie niepodległości, takich jak insurekcja kościuszkowska z 1794 roku, udział w wojnach napoleońskich, powstanie listopadowe z 1830 roku czy powstanie styczniowe z 1863 roku.

Polska powróciła na arenę międzynarodową jako niepodległe państwo dopiero po I wojnie światowej, w 1918 roku. Inwazja Niemiec na Polskę 1 września 1939 roku rozpoczęła II wojnę światową. Po dramatycznych walkach z nazistowskim okupantem, w czasie których zginęła jedna piąta populacji państwa polskiego, w 1945 roku następuje wyzwolenie Polski przez armię sowiecką, u boku której utworzono wojsko polskie. Uwolnienie spod okupacji hitlerowskiej zostało okupione trwającym przez ponad 40 lat reżimem komunistycznym.

Kraj został odbudowany ze zniszczeń wojennych, a gospodarkę objęto centralnym systemem zarządzania. W czasie trwania PRL notowano okresy załamań gospodarczych i pogarszające się warunki życia ludności. W połączeniu z autorytarnym stylem rządzenia doprowadziło to do rozwoju i wzmocnienia opozycji. Punktem kulminacyjnym działalności polskiej opozycji było utworzenie w 1980 roku związku zawodowego „Solidarność”. Wprowadzenie w 1981 roku stanu wojennego zmusiło „Solidarność” do zejścia do podziemia na kilka lat. Podziemna działalność opozycyjna, dzięki wsparciu Kościoła i demokracji zachodnich, stawała się jednak coraz potężniejsza.

Przełomowy w najnowszej historii Polski był rok 1989. Po ustaleniach tzw. okrągłego stołu, będących efektem rozmów przedstawicieli ówczesnej opozycji z reprezentantami obozu rządzącego, doszło w czerwcu do

pierwszych, częściowo wolnych, wyborów parlamentarnych. Pierwsze całkowicie wolne i demokratyczne wybory miały miejsce dopiero w 1991 roku. W Polsce rozpoczął się dynamiczny okres transformacji politycznych i gospodarczych. Przywrócenie demokracji parlamentarnej oznaczało powstanie wielu partii politycznych i rozwój niezależnych mediów. Wolność słowa i jawność w życiu publicznym wzmacniały publiczną kontrolę nad działającymi na podstawie i w granicach prawa organami państwa. Następowala decentralizacja władzy publicznej związana z reformą samorządową. Wprowadzenie zasad gospodarki rynkowej ograniczało wpływy państwa w gospodarce – rozpoczęły się procesy restrukturyzacyjne i prywatyzacyjne.

W latach 90. XX w. Polska weszła na drogę integracji z państwami Europy Zachodniej. W 1991 roku uzyskała członkostwo w Radzie Europy i zawarła – ratyfikowany przez UE w 1993 r. – układ stowarzyszeniowy z EWG. W 1996 roku została członkiem OECD, a w 1999 r. przystąpiła do Paktu Północnoatlantyckiego (NATO). 1 maja 2004 roku została członkiem Unii Europejskiej.

1.2. Główne instytucje wykonawcze i ustawodawcze

Ustrój państwa określa Konstytucja Rzeczypospolitej Polskiej z 2 kwietnia 1997 r. <http://www.sejm.gov.pl/prawo/konst/polski/kon1.htm> i zgodnie z Konstytucją:

Władzę ustawodawczą w Polsce sprawują Sejm i Senat (art. 10).

Sejm – niższa izba parlamentu – składa się z 460 członków wybranych zgodnie z proporcjonalnym systemem wyborczym. Sejm sprawuje władzę ustawodawczą oraz władzę kontrolną w stosunku do rządu.

Senat – wyższa izba parlamentu, przywrócona w 1989 r. – składa się ze 100 członków wybieranych zgodnie z systemem większościowym. Władza legislacyjna Senatu jest ograniczona do prawa inicjatywy legislacyjnej oraz proponowania zmian w prawie uchwalonym przez Sejm.

Władzę wykonawczą sprawują Prezydent i Rada Ministrów (art. 10).

Prezydent Rzeczypospolitej Polskiej jest głową państwa, stoi na straży jego suwerenności i bezpieczeństwa oraz integralności i niepodzielności jego terytorium, czuwa też nad przestrzeganiem Konstytucji. Prezydent jest wybierany przez naród w powszechnych, wolnych i bezpośrednich wyborach na pięcioletnią kadencję.

Rada Ministrów prowadzi politykę wewnętrzną i zagraniczną oraz kieruje administracją. Należą do niej wszystkie sprawy polityki państwa niezastrzeżone dla innych organów państwowych i samorządu terytorialnego.

Ustrój terytorialny Rzeczypospolitej Polskiej zapewnia decentralizację władzy publicznej (art. 15).

Polska jest podzielona na 16 województw, 379 powiatów, 2478 gmin. Podział terytorialny określa ustawa z 24 lipca 1998 r. o wprowadzeniu zasadniczego trójstopniowego podziału terytorialnego.

Przedstawicielem Rady Ministrów w województwie jest wojewoda, który nadzoruje działanie jednostek realizujących zadania państwa. Częścią rządowej administracji wojewódzkiej są kuratoria oświaty sprawujące nadzór pedagogiczny nad szkołami.

Po reformach administracyjnej i samorządowej przeprowadzonych w 1998 roku wojewodowie mają głównie kompetencje nadzorcze i kontrolne. Zarządzanie w województwie leży w gestii organów samorządowych – marszałka województwa i rady województwa.

Samorząd terytorialny uczestniczy w sprawowaniu władzy publicznej. Przysługującą mu w ramach ustaw istotną część zadań publicznych samorząd wykonuje w imieniu własnym i na własną odpowiedzialność (art. 16).

Od 1998 r. w ramach samorządu terytorialnego funkcjonują trzy – różniące się zasięgiem terytorialnym i kompetencjami – szczeble: gmina, powiat i województwo samorządowe.

Gmina jest podstawową – co wskazano w Konstytucji – jednostką samorządu terytorialnego. Do zakresu jej działania należą wszystkie sprawy publiczne o znaczeniu lokalnym, niezastrzeżone ustawami na rzecz innych podmiotów. Gminy zaspokajają zbiorowe potrzeby wspólnoty lokalnej między innymi w zakresie ochrony zdrowia, pomocy społecznej, kultury i edukacji. Do zadań gmin należy prowadzenie przedszkoli, szkół podstawowych i gimnazjów. Gminy działają na podstawie ustawy z 8 marca 1990 r. o samorządzie gminnym.

Powiat utworzono w 1998 r. jako drugi szczebel samorządu terytorialnego. Wspomaga on gminy w zakresie funkcji, które przerastają skalą ich możliwości i zakres działania. Do zadań powiatu należy prowadzenie szkół średnich ponadgimnazjalnych, a także szpitali i zarząd nad drogami publicznymi. Te jednostki samorządu terytorialnego odpowiadają również za przeciwdziałanie bezrobociu, ochronę praw konsumenckich. Powiaty działają na podstawie ustawy z 5 czerwca 1998 r. o samorządzie powiatowym.

Województwo samorządowe utworzono w 1998 r. jako trzeci szczebel samorządu terytorialnego. Województwo odpowiada za ekonomiczny i społeczny rozwój regionalny. Do zadań samorządu wojewódzkiego należy m.in.: zakładanie i prowadzenie publicznych zakładów kształcenia i placówek doskonalenia nauczycieli, bibliotek pedagogicznych oraz szkół i placówek o znaczeniu regionalnym lub ponadregionalnym.

Zakres działania samorządu województwa nie narusza samodzielności powiatu i gminy. Województwa samorządowe działają na podstawie ustawy z 5 czerwca 1998 r. o samorządzie województwa.

[Mały Rocznik Statystyczny Polski 2009](#)

[Ministerstwo Edukacji Narodowej](#)

[Konstytucja Rzeczypospolitej Polskiej](#)

[Ustawa z dnia 24 lipca 1998 r. o wprowadzeniu zasadniczego trójstopniowego podziału terytorialnego państwa](#)

1.3. Religie

Konstytucja Rzeczypospolitej Polskiej gwarantuje wolność sumienia i wyznania religijnego. Kościoły (wszelkich wyznań) oraz Państwo są niezależne i autonomiczne; nie ma oficjalnej religii państwowej.

Największym Kościołem w Polsce jest Kościół rzymskokatolicki i jeśli przyjąć za kryterium przynależności do tej wspólnoty liczbę ochrzczonych, to obejmuje on około 90% ogółu mieszkańców (34,4 miliona osób w 2003 r.). Do Kościoła katolickiego należy także Kościół greckokatolicki, skupiający około 82 tysięcy wiernych.

Kościół prawosławny i Kościoły starokatolickie skupiają 550 tys. wyznawców (1,3% ogółu mieszkańców). Wyznawców około 30 Kościołów protestanckich i tradycji protestanckiej jest około 150 tys. (0,4% ogółu mieszkańców) – wśród nich największy jest Kościół ewangelicko-augsburski (80 tys. wiernych). Ponadto istnieje w Polsce około 20 Kościołów lub związków wyznaniowych skupiających od kilkudziesięciu osób do niewiele ponad 5 tys. wyznawców (wyjątkiem jest Związek Wyznania Świadców Jehowy skupiający 126 tys. tzw. głosicieli).

Kościół rzymskokatolicki, mimo że najliczniejszy, przez długi okres nie miał uregulowanych stosunków prawnych z Państwem (w przeciwieństwie do innych Kościołów i związków wyznaniowych). 8 stycznia 1998 roku Konkordat pomiędzy Watykanem a Rzeczpospolitą Polską został ratyfikowany przez Sejm. Konkordat został podpisany także przez Prezydenta.

Najważniejszym zapisem Konkordatu dotyczącym oświaty jest stwierdzenie, że państwo gwarantuje organizowanie nauki religii w ramach planu zajęć w szkołach publicznych (podstawowych, ponadpodstawowych oraz przedszkolach) zgodnie z wolą zainteresowanych (w przedszkolach i szkołach podstawowych są to rodzice, w szkołach ponadpodstawowych – uczniowie). Nowością w stosunku do dotychczas obowiązujących przepisów jest rozszerzenie tego prawa na przedszkola, choć w praktyce w większości placówek odbywają się takie zajęcia. Kościół ma prawo prowadzić placówki oświatowe i wychowawcze, w tym przedszkola i szkoły wszystkich poziomów (zgodnie z przepisami prawa kanonicznego i na zasadach określonych przez odpowiednie ustawy – oświatową, o szkolnictwie wyższym, itp.).

[Mały Rocznik Statystyczny Polski 2009](#)

[Konstytucja Rzeczypospolitej Polskiej](#)

[Ustawa z dnia 8 stycznia 1998r. Konkordat pomiędzy Watykanem a Rzeczpospolitą Polską](#)

1.4. Język urzędowy i języki mniejszości narodowych

W Polsce językiem urzędowym jest język polski – stanowią o tym Konstytucja i ustawa o języku polskim (Dz.U. z 8 listopada 1999 r.).

W porównaniu z innymi krajami europejskimi Polska jest bardzo jednorodna pod względem narodowościowym. Szacuje się, że nie więcej niż 3% ogółu mieszkańców stanowi ludność mniejszości narodowych. Po przełomie 1989 roku zaczęło się odradzanie poczucia tożsamości narodowej i etnicznej wśród mniejszości. Stale rozwija się sieć szkół prowadzących kształcenie lub organizujących dodatkowe zajęcia dla uczniów pochodzących z mniejszości narodowych – od 1990 roku ich liczba wzrosła ponad czterokrotnie.

Realizacja prawa do ochrony, zachowania i rozwoju tożsamości kulturowej mniejszości narodowych gwarantowana jest w Konstytucji oraz w ustawie z 6 stycznia 2005 r. o mniejszościach narodowych i etnicznych oraz o języku regionalnym (Dz.U. z 31 stycznia 2005 r.). Ustawa ta określa zadania i kompetencje organów administracji rządowej i jednostek samorządu terytorialnego w zakresie realizacji praw mniejszości. W ustawie wyróżnia się:

– 9 mniejszości narodowych: białoruską, czeską, litewską, niemiecką ormiańską, rosyjską, słowacką, ukraińską i żydowską,

– 4 mniejszości etniczne: karaimską, łemkowską, romską, tatarską,

– jedną społeczność posługującą się językiem regionalnym Kaszubów.

Realizacja prawa osób należących do mniejszości do nauki języka mniejszości lub w języku mniejszości, a także prawa tych osób do nauki historii i kultury mniejszości odbywa się na zasadach określonych w ustawie z 7 września 1991 r. o systemie oświaty.

Zgodnie z art. 13 ustawy o systemie oświaty szkoła i placówka publiczna umożliwia uczniom podtrzymywanie poczucia tożsamości narodowej, etnicznej, językowej i religijnej, a w szczególności naukę języka oraz własnej historii i kultury. Na wniosek rodziców nauka może być prowadzona:

1) w osobnych grupach, oddziałach lub szkołach;

2) grupach, oddziałach lub szkołach – z dodatkową nauką języka oraz własnej historii i kultury;

3) w międzyszkolnych zespołach nauczania.

Szczegóły organizacji nauczania określa Rozporządzenie Ministra Edukacji Narodowej z 14 listopada 2007 r. w sprawie warunków i sposobu wykonywania przez przedszkola, szkoły i placówki publiczne zadań umożliwiających podtrzymywanie poczucia tożsamości narodowej, etnicznej i językowej uczniów należących do mniejszości narodowych i etnicznych oraz społeczności posługującej się językiem regionalnym.

W roku szkolnym 2008/2009 nauczaniem języka ojczystego innego niż język polski objęto:

– 33 833 uczniów w 579 szkołach podstawowych i zespołach międzyszkolnych;

W tej grupie najwięcej dzieci uczy się języka niemieckiego (69,5%), następne pod względem liczebności grupy to uczący się: kaszubskiego (20,5%), białoruskiego (4,4%), ukraińskiego (2,9%), litewskiego (0,9%). Istnieją również nieliczne szkoły mniejszości słowackiej i łemkowskiej.

– 12 318 uczniów w 217 zespołach międzyszkolnych i gimnazjach;

W tej grupie najwięcej młodzieży uczy się języka niemieckiego (77%), następne pod względem liczebności grupy to uczący się kaszubskiego (8,8%), białoruskiego (7,3%), ukraińskiego (4,2%),

– 1345 uczniów w 19 szkołach ponadgimnazjalnych.

W tej grupie najwięcej młodzieży uczy się języka białoruskiego (57,1%), ukraińskiego (22,2%), kaszubskiego (11%)

Łącznie w roku szkolnym 2008/2009 ok. 47,5 tys. uczniów z mniejszości narodowych i etnicznych kształciło się w szkołach organizujących dla nich naukę języka ojczystego lub prowadzących dodatkowe zajęcia.

Ustawa z dnia 6 stycznia 2005 r. o mniejszościach narodowych i etnicznych oraz o języku regionalnym

Ustawa z dnia 7 października 1999 r. o języku polskim

Ustawa z dnia 7 września 1991r. o systemie oświaty

1.5. Sytuacja demograficzna

W Polsce ok. 38,1 mln osób zamieszkuje terytorium 312 685 km². Średnia gęstość zaludnienia wynosi 122 osoby/km². Największą gęstością zaludnienia charakteryzuje się województwo śląskie (381 osób/km²). Najniższa wartość wskaźnika przypada na województwa: warmińsko-mazurskie i podlaskie (odpowiednio 59 i 60 osób/km²).

Począwszy od okresu powojennego Polska charakteryzowała się bardzo dużą dynamiką procesów demograficznych – od 1946 r. do 1988 r. liczba ludności wzrosła o 14 mln osób. Od 1989 r. w Polsce utrwała się proces zawężonej zastępowalności pokoleń. W 1999 r. po raz pierwszy wystąpił ubytek ludności, który trwał 9 lat. Jego bezpośrednią przyczyną był spadek liczby urodzeń oraz ujemne saldo migracji zagranicznych definitywnych. Rok 2008 był pierwszym od 11 lat, w którym odnotowano dodatni przyrost rzeczywisty ludności - liczba ludności wzrosła w stosunku do roku poprzedniego o prawie 20 tys. W roku 2009 także wystąpił rzeczywisty wzrost liczby ludności spowodowany dodatnim przyrostem naturalnym i zmniejszeniem ujemnego salda migracji zagranicznych (gwałtowny wzrost migracji definitywnych wystąpił w 2006).

Zmiany demograficzne, jakie są obserwowane w ostatnich latach, tj. przede wszystkim wzrost liczby urodzeń oraz nowo zawartych małżeństw, mogą wskazywać na przełom w dotychczasowym rozwoju ludności. Jednak wyjście z głębokiej depresji demograficznej, w jakiej Polska znajduje się już od dłuższego czasu, jest odległe. Dzietność polskich kobiet kształtuje się na najniższym poziomie wśród krajów UE i jednym z najniższych w krajach europejskich. . W 2008 r. współczynnik dzietności wynosił 1,39, co oznacza wzrost (o 0,17 pkt) w stosunku do odnotowanego w 2003 r., w którym wskaźnik ten był najniższy od ponad 50 lat, ale także oznacza, że jest on w dalszym ciągu niższy (o ok. 0,75 pkt) od wielkości optymalnej określanej jako korzystna dla sytuacji demograficznej.

Głęboki niż demograficzny z lat 90. XX w. oraz utrzymująca się od 2004 r. emigracja za granicę (zwłaszcza ludzi młodych) będą powodować – już w nieodległej perspektywie – coraz większe trudności w rozwoju demograficznym, na rynku pracy oraz w systemie zabezpieczenia społecznego. Zgodnie z długofalową prognozą demograficzną do 2035 r., liczba ludności Polski będzie systematycznie zmniejszać się, a tempo tego spadku będzie – wraz z upływem czasu - coraz wyższe. Wystąpi też proces starzenia się społeczeństwa. Będzie rósł udział ludności w wieku poprodukcyjnym. Tzw. współczynnik obciążenia demograficznego ludności w wieku produkcyjnym ludnością w wieku nieprodukcyjnym zwiększy się z 56 w 2007 r. do 73 w 2035 r.

Por. tabele

Mały Rocznik Statystyczny Polski 2009

Prognoza ludności na lata 2008-2035 - Główny Urząd Statystyczny

1.6. Sytuacja gospodarcza

Rozpoczęta w latach 90. XX w. transformacja polskiej gospodarki oznaczała przejście od gospodarki centralnie kierowanej do gospodarki wolnorynkowej, a w szczególności: zmianę struktury własnościowej podmiotów gospodarczych (prywatyzację), zniesienie kontroli państwa nad handlem zagranicznym, liberalizację przepływów finansowych z zagranicą, wprowadzenie przepisów prawnych stymulujących rozwój przedsiębiorczości i rozwój konkurencji na rynku wewnętrznym, liberalizację cen oraz wprowadzenie wewnętrznej wymiwalności złotego i jednolitego kursu walutowego. Procesy reform są bardzo zaawansowane, jednak jeszcze nie zakończone, jak m.in. proces prywatyzacji. Mimo osiągniętych w ostatnich latach dobrych wyników makroekonomicznych – konkurencyjność polskiej gospodarki jest wciąż niewystarczająca. Rząd zapowiada kolejne reformy ujęte w Krajowym Programie Reform na lata 2008-2011. Działania, będą między innymi dotyczyły: reformy finansów publicznych, poprawy w dziedzinie swobody działalności gospodarczej, wsparcia działalności proinnowacyjnej oraz w zakresie badań i rozwoju (B+R).

Po przystąpieniu Polski do Unii Europejskiej w 2004 r. rozpoczął się w Polsce okres dobrej koniunktury gospodarczej. Wzrost eksportu stymulował wzrost produkcji i zatrudnienia, a w konsekwencji, wzrost krajowego popytu konsumpcyjnego. W początkowej fazie wzrost produkcji, z uwagi na występujące w gospodarce rezerwy mocy produkcyjnych, następował na drodze bezinwestycyjnej. Dalszy wzrost popytu przyczynił się do zwiększenia inwestycji, co utrwaliło relatywnie wysoki wzrost gospodarczy.

Ze względu na silne powiązania gospodarcze Polski z państwami członkowskimi Unii Europejskiej (w 2007 78,9% całego polskiego eksportu zrealizowano w ramach UE) szczególnie duże znaczenie dla gospodarki krajowej ma koniunktura gospodarcza w tych krajach. Jeszcze w roku 2007 polska gospodarka była w fazie wysokiego wzrostu gospodarczego. Rok 2008 był dla Polski okresem stopniowego spowolnienia gospodarczego. Nadal jednak polską gospodarkę charakteryzował stosunkowo wysoki wzrost, a skutki kryzysu na światowych rynkach finansowych miały ograniczony zakres. Według wstępnych szacunków GUS wzrost PKB w 2008 r. wyniósł 4,8%, przy czym w pierwszym kwartale wyniósł 6% a w czwartym zaledwie 2,8%.

Wyniki odnotowane w 2008 r. świadczą zarówno o względnej sile polskiej gospodarki jak i narastających trudnościach. W 2009 r., po trzech latach wysokiego wzrostu gospodarczego, notowano spowolnienie. Według wstępnego szacunku, produkt krajowy brutto był realnie wyższy niż przed rokiem o 1,7% (wobec wzrostu o 5,0% w 2008 r.).

Należy podkreślić, że Polska była jedynym państwem członkowskim Unii Europejskiej, które w 2009 r. osiągnęło wzrost gospodarczy. Po wyraźnym osłabieniu w pierwszym półroczu, w ostatnich miesiącach obserwowano poprawę dynamiki produkcji w przemyśle, sprzedaży detalicznej, usług w transporcie i łączności oraz obrotów w handlu zagranicznym.

Szacuje się, że w 2009 r.:

- produkcja sprzedana przemysłu była ogółem o 3,5% niższa niż przed rokiem,
- sprzedaż detaliczna ukształtowała się na poziomie o ok. 1,3% wyższym niż w roku poprzednim
- globalna produkcja rolnicza zwiększyła się o 2,8%, tj. w skali podobnej do notowanej przed rokiem

W handlu zagranicznym w okresie jedenastu miesięcy 2009 r. obserwowano niewielki wzrost eksportu (w tym do krajów UE) i spadek importu, co wpłynęło na znaczną poprawę ujemnego salda wymiany ogółem, w porównaniu z notowanym przed rokiem

Przeciętne zatrudnienie w sektorze przedsiębiorstw w 2009 r. było niższe niż przed rokiem o 1,2%, głównie w rezultacie spadku w przetwórstwie przemysłowym. Stopa bezrobocia rejestrowanego stopniowo wzrastała i w grudniu 2009 r. wyniosła 11,9% (wzrost o 2,4 pkt proc. w ujęciu rocznym).

Wśród bezrobotnych zwiększył się udział absolwentów i osób młodych, natomiast zmniejszył – długotrwale bezrobotnych oraz osób bez kwalifikacji.

Por. tabeleźródło: Główny Urząd Statystyczny, Informacja o sytuacji społeczno – gospodarczej kraju rok 2009

1.7. Dane statystyczne

1. Ludność według płci (2007)

Mężczyźni	18 408 405	48,3%
Kobiety	19 707 504	51,7%
Ogółem	38 115 909	100%

2. Ludność według wieku (w %)

Wiek	1990	1998	1999	2001	2002	2003	2004	2005	2006	2007
0-6	11,4	8,2	7,7	7,3	7,1	6,9	6,8	6,6	6,6	6,6
7-14	13,8	12,5	11,8	11,2	11,0	10,4	10,2	9,7	9,4	9,1
15-19	7,4	8,6	8,7	8,7	8,7	8,1	8,0	7,4	7,4	7,1
20-24	6,5	8,0	8,2	8,3	8,3	8,6	8,6	8,7	8,7	8,5
25-64	50,8	51	51,6	52,1	52,4	53,1	53,4	54,3	54,6	55,3
65-79	8,1	9,8	10,1	10,3	10,5	10,6	10,6	10,6	10,5	10,5
80+	2,0	1,9	1,9	2,1	2,0	2,3	2,5	2,7	2,8	2,9
Ogółem	100,0	100,0	100,0	100,0	100,0	100,0	100,0	100	100	100

3. Gęstość zaludnienia – 122 osoby na kilometr kwadratowy

4. Ludność w miastach – 61,3 %

5. Ludność wiejska – 38,7 %

6. Ruch naturalny ludności

	1980	1990	1996	1998	1999	2001	2002	2003	2004	2005	2006	2007	2008	2009
Małżeństwa*	8,6	6,7	5,3	5,4	5,7	5,0	5,0	5,1	5,0	5,4	5,9	6,5	6,8	6,7
Rozwody*	1,1	1,1	1,0	1,2	1,1	1,2	1,1	1,3	1,5	1,8	1,9	1,7	1,7	1,9
Urodzenia żywe*	19,5	14,3	11,1	10,2	9,9	9,5	9,3	9,2	9,3	9,6	9,8	10,2	10,9	11,2
Zgony*	9,9	10,2	10,0	9,7	9,9	9,4	9,4	9,6	9,5	9,7	9,7	9,9	10,0	10,1
Przyrost naturalny (w ‰)	+9,6	+4,1	+1,1	+0,5	0,0	+0,1	-0,1	-0,4	-0,2	-0,1	0,1	0,3	0,9	1,0

*na 1000 mieszkańców

7. Migracje wewnętrzne (w tysiącach osób)

	1981-1990	1991-95	1996	1998	1999	2001	2002	2003	2004	2005	2006	2007	2008
Saldo migracji w miastach	+1344,0	+317,9	+23,3	+8,6	+2,8	-6,5	-17,6	-30,4	-41,6	-32,6	-35,1	-47,9	-38,9

8. Migracje zagraniczne (w tysiącach osób)

	1981-1990	1991-1995	1996	1998	1999	2001	2002	2003	2004	2005	2006	2007	2008	2009
Imigracja	17,3	32,5	8,2	8,9	7,5	6,6	6,6	7	9,5	9,3	11	15	15,3	15,0
Emigracja	267,0	112,7	21,3	22,2	21,5	23,4	24,5	20,8	18,9	22,2	47	35	30,1	16,0

9. Dynamika PKB (w ‰)

1990	1991	1992	1993	1994	1995	1996	1997	1998	1999
-11,5	-8,0	+1,5	+3,8	+5,2	+7,0	+6,0	+6,8	+4,8	+4,1

2000	2001	2002	2003	2004	2005	2006	2007	2008	2009
+4,0	+1,0	+1,4	+3,8	+5,3	+3,2	+6,2	+6,7	+4,8	+1,7

10. Inflacja i bezrobocie

	1995	1996	1997	1998	1999	2000	2001	2002	2003	2004	2005	2006	2007	2008	2009
Inflacja średnioroczna %	27,8	19,9	14,9	11,8	7,3	10,1	5,5	1,9	0,8	3,5	2,1	1,3	2,5	4,2	4,0
Bezrobocie %	14,9	13,2	10,3	10,4	13,1	15,1	17,4	18,0	18,0	19,0	17,6	14,8	11,4	9,5	11,9

11. Bezrobotni według wykształcenia (koniec września 2009 roku) (w %)

Bezrobotni wg wykształcenia	
wyższe	9,5
polic. i śr. zaw.	22,8
śr. ogóln.	11,1
zasadn.	28,5
podst. i poniżej	28,1

12. Bezrobotni według wieku (koniec września 2009 w %)

Bezrobotni wg wieku	
24 lata i mniej	23,1
25–34	29,1
35–44	18,1
45–54	21,1
55 i więcej	8,6

Bezrobocie rejestrowane I-III kwartał 2009 r.

Mały Rocznik Statystyczny Polski 2009

2. Organizacja systemu edukacji. Administracja oświatowa

Patrz: podrozdziały

2.1. Rys historyczny

W Polsce, podobnie jak w innych krajach europejskich, w okresie Średniowiecza stosunkowo nieliczne szkoły organizowane były przez zakony i Kościoły. W okresie polskiego Odrodzenia nastąpił dalszy rozwój szkolnictwa, a przede wszystkim pojawiły się po raz pierwszy postulaty organizowania szkół dla wszystkich dzieci, bez względu na stan społeczny i majątkowy rodziców. Pierwszą w Polsce i jedną z pierwszych w Europie Centralnej uczelnią wyższą był Uniwersytet Jagielloński powstały w Krakowie w 1364 r. Następne polskie uczelnie otwarto w Wilnie (1578 r.), we Lwowie (1661 r.) i w 1816 roku w Warszawie.

W 1773 roku, w okresie Oświecenia, powstała w Polsce pierwsza w Europie władza oświatowa (odpowiednik ministerstwa oświaty) pod nazwą Komisja Edukacji Narodowej. Dokonała ona wielu postępowych i kompleksowych reform w zakresie organizacji szkolnictwa oraz treści nauczania. Komisja ta głosiła, że nauczanie i wychowanie jest nie tylko sprawą obywateli, ale przede wszystkim państwa.

Czas zaborów

Reformy Komisji Edukacji Narodowej i związane z nimi rozwój szkolnictwa zostały zniweczone pod koniec XVIII wieku, na skutek rozbioru Polski przez trzy ościennie państwa (Rosję, Prusy i Austrię) i utraty niepodległości przez Polskę na 123 lata.

Szkoła „polska” przekształcała się tak, jak zmieniały się systemy szkolne Rosji, Prus i Austrii. Dominującym dążeniem szkolnictwa była powszechność nauczania, sprawom treści i programów nauczania poświęcano znacznie mniej uwagi.

W dziedzinie powszechności nauczania najbardziej zacofana była część Polski pozostająca pod zaborem rosyjskim. Tam niewielka grupa dzieci była objęta nauczaniem, na terenach wiejskich zakładano na ogół tylko jedną, trzyklasową szkołę przypadającą na kilka wsi.

W zaborze pruskim powstawały prawie w każdej wsi szkoły jednoklasowe z 1 nauczycielem (nauka dla wszystkich roczników objętych nauczaniem odbywała się jednocześnie w jednej izbie).

W zaborze austriackim wprowadzono obowiązek powszechnego nauczania początkowego w 1895 roku (dla dzieci, które ukończyły 6 lat). W pewnym uproszczeniu można stwierdzić, że obowiązek szkolny na wsi trwał 6 lat, a w miastach 7. Po I wojnie światowej wzory szkolnictwa austriackiego częściowo były przenoszone na tereny całego zaboru rosyjskiego i generalnie wywierały duży wpływ na politykę oświatową niepodległego rządu polskiego na początku lat dwudziestych.

Okres międzywojenny (1918-1939)

Jednym z podstawowych zadań oświatowych odrodzonego państwa polskiego było scalenie i nadanie jednej formy organizacyjnej trzem różnym systemom oświatowym. Służyły temu dekret z 7 lutego 1919 roku o 7-

letnim obowiązku szkolnym oraz ustawa z 1922 roku o zakładaniu i utrzymywaniu publicznych szkół powszechnych.

Pomimo pewnych wad i krytyki ze strony ówczesnej lewicy dalszym postępowaniem w reformowaniu polskiego systemu oświatowego była ustawa z 11 marca 1932 roku. Zapewniła ona ramy prawne do uporządkowania i ujednoczenia organizacji szkolnictwa, podniosła rangę kształcenia zawodowego oraz stworzyła lepsze warunki do kształcenia przyszłych nauczycieli.

Lata 1945-1989

W pierwszych latach po II wojnie światowej polityka oświatowa była realizowana na podstawie instrukcji, dekretów ministerialnych, a nie ustawy uchwalonej przez parlament. Na krótko wprowadzono 8-letnią szkołę powszechną, by w 1949 roku znów powrócić do szkoły 7-letniej. W tym czasie zlikwidowano dwustopniowy podział szkolnictwa średniego – cały system szkolny oparty był na zasadzie: 7-letnia szkoła podstawowa i 4-letnia szkoła średnia.

Dopiero w 1961 roku uchwalono ustawę oświatową, która była podstawą kompleksowej reformy systemu oświaty. Zreformowano wówczas szkolnictwo podstawowe (szkoła 8-letnia) i średnie (głównie w zakresie programów nauczania).

W latach 70. dokonano niezbyt udanej reformy szkolnictwa wiejskiego oraz próbowano upowszechnić szkołę 10-letnią.

Okres transformacji ustrojowej od roku 1989

Rozpoczęta w 1989 roku transformacja ustroju państwa dotyczyła przede wszystkim zmian w sferze politycznej (wolne wybory) i gospodarczej (wolny rynek). Gruntowne zmiany w sferze publicznych usług, m.in. ochrony zdrowia i edukacji, zostały odłożone do końca lat 90-tych. Zmiany w systemie edukacji w początkowych latach transformacji były najbardziej widoczne w sferze wartości. Dotyczyły one eliminowania ideologii poprzedniej epoki z podręczników, przełamania monopolu państwa w organizacji szkół (umożliwienie rozwoju szkół niepublicznych), prób zwiększenia wpływu rodziców i lokalnego środowiska na życie szkół, wprowadzenia nauczania religii w szkołach, przygotowania do wprowadzenia szerszej oferty w zakresie nauczania języków obcych (m.in. utworzono zakłady kształcenia nauczycieli języków obcych, w tym zwłaszcza języka angielskiego), Rozpoczął się też wtedy proces przekazywania placówek oświatowych do prowadzenia przez nowo utworzone samorządy terytorialne. Proces ten zaczął się od przekazania przedszkoli, a po kilku latach – szkół podstawowych. Zmiany te, w tym zwłaszcza przekazanie przedszkoli, odbywały się w sytuacji chronicznego braku środków w budżecie państwa i nowych samorządów terytorialnych. Z czasem te ostatnie zaczęły radzić sobie lepiej z wydatkami publicznymi niż państwo – w efekcie tego przejęcie szkół podstawowych korzystnie odbiło się na poziomie ich usług. W związku ze znacznym wzrostem aspiracji edukacyjnych młodzieży, w tym do kształcenia na poziomie wyższym, nastąpiło ograniczenie naboru uczniów do szkół zawodowych, zwłaszcza do szkół zasadniczych, które przed transformacją wybierała połowa uczniów. Szkoły zawodowe kojarzone były z nienowoczesną i nieefektywną gospodarką sprzed okresu transformacji.

W szkolnictwie wyższym ustawa z września 1990 r. wprowadziła trzy zasadnicze zmiany: samorządność społeczności akademickiej, podstawy do rozwoju uczelni niepaństwowych oraz zatrudnianie kadry na zasadzie otwartego konkursu.

Próby kompleksowych reform systemu edukacji w ramach przygotowań Polski do wejścia do Unii Europejskiej

Struktura systemu szkolnego i sposób nauczania nie zostały istotnie zmienione w pierwszej dekadzie transformacji ustrojowej, tj. w latach 90-tych ubiegłego wieku. Impulsem do wprowadzenia zasadniczych zmian była konieczność zmodernizowania powszechnych usług publicznych – administracji publicznej, ochrony zdrowia, edukacji i zabezpieczenia społecznego na kilka lat przed wejściem Polski do Unii Europejskiej (co nastąpiło w maju 2004 r.). W ten sposób reforma systemu edukacji stała się jedną z tzw. czterech wielkich reform obudowanych kilkoma mniejszymi reformami (m.in. reformą systemu opieki nad dzieckiem) i w większości wdrażanych równoległe od 1999 r.

Kompleksowa reforma systemu edukacji z roku 1999 objęła:

- dokończenie decentralizacji zarządzania systemem oświaty, w tym przekazanie do prowadzenia kolejnym, nowym rodzajom samorządów terytorialnych (powiatom i województwom samorządowym) szkół z poziomu wyższego niż szkoły podstawowe i innych placówek oświatowych, w tym m.in. placówek oświatowo-wychowawczych i wychowawczych, placówek kształcenia ustawicznego, poradni psychologiczno-pedagogicznych, zakładów kształcenia nauczycieli i placówek doskonalenia nauczycieli, bibliotek pedagogicznych,
- zmianę struktury systemu szkolnego, polegającą na wprowadzeniu 2-stopniowego kształcenia po skróconym do 6 lat cyklu kształcenia w szkole podstawowej – w 3-letnim gimnazjum (ISCED 2) oraz w 3-letnich szkołach ponadgimnazjalnych, z wyjątkiem 4-letniego technikum (ISCED 3),
- tym samym przedłużenie o rok obowiązkowego kształcenia ogólnego w 6-letniej szkole podstawowej i 3-letnim gimnazjum, co miało decydujący wpływ na poprawę poziomu kompetencji kluczowych młodzieży zdiagnozowaną w badaniach OECD/PISA w Polsce,
- racjonalizację sieci szkolnej, zwłaszcza na obszarach wiejskich, w tym wzmocnienie systemu dowożenia uczniów do szkół,
- modernizację bazy szkół, w tym szczególnie w zakresie komputeryzacji,
- reformę programową zaplanowaną dla zwiększenia równowagi pomiędzy zasobem wiedzy, umiejętności i postaw (w związku z wcześniejszym, encyklopedycznym podejściem do celów kształcenia),
- reformę systemu oceniania osiągnięć uczniów, w tym wprowadzenie systemu egzaminów zewnętrznych (wdrażanego od 2002 r.) na bazie Centralnej Komisji Egzaminacyjnej i ośmiu Okręgowych Komisji Egzaminacyjnych utworzonych w roku 1999,
- wdrożenie systemu awansu zawodowego nauczycieli i nowego systemu ich wynagradzania skorelowanego z awansem,
- upowszechnienie doskonalenia zawodowego nauczycieli,
- powiązanie finansowania zadań oświatowych z ich skalą mierzoną głównie liczbą uczniów,

Reforma z 1999 r. nie została w pełni wdrożona (w związku ze zmianą Rządu na jesieni 2001 r. i priorytetów w polityce edukacyjnej). Dotyczyło to zwłaszcza zmian strukturalnych na poziomie szkolnictwa ponadgimnazjalnego oraz zmian programów kształcenia. Powstała zwłaszcza niespójność pomiędzy kształceniem w gimnazjum i w szkołach ponadgimnazjalnych, co jest jednym z głównych powodów wdrażania reformy programowej w roku 2009. Korekta tej reformy, wprowadzana od roku 2002, przewidywała zachowanie głównego podziału na typy szkół na poziomie ISCED 3, tj. na licea ogólnokształcące, technika, szkoły zasadnicze uzupełnionego o nowy typ szkół – licea profilowane, które tylko z nazwy nawiązywały do niezrealizowanej idei liceów profilowanych planowanych w ramach reformy rozpoczętej w 1999 r. (licea te nie wytrzymały próby czasu i nie odniosły sukcesu). Korekta objęła także opóźnienie o kilka lat zewnętrznego systemu egzaminowania na poziomie ponadgimnazjalnym.

W ramach kontynuowanej reformy systemu oświaty uruchomiono od 1 września 2004 r.:

- obowiązkowe, roczne przygotowanie przedszkolne dla dzieci w wieku 6 lat;
- dwuletnie uzupełniające licea ogólnokształcące, których ukończenie umożliwia uzyskanie świadectwo maturalne po zdaniu egzaminu maturalnego;
- trzyletnie technika uzupełniające, których ukończenie daje możliwość uzyskania dyplomu potwierdzającego kwalifikacje zawodowe po zdaniu egzaminu, a także pozwala uzyskać świadectwo maturalne po zdaniu egzaminu maturalnego;
- trzyletnie szkoły specjalne przysposabiające do pracy dla uczniów z upośledzeniem umysłowym w stopniu umiarkowanym lub znacznym oraz dla uczniów z niepełnosprawnościami sprzężonymi, których ukończenie umożliwia uzyskanie świadectwa potwierdzającego przysposobienie do pracy.

W 2004 r. odbyły się pierwsze egzaminy potwierdzające kwalifikacje zawodowe. W 2005 r. odbył się pierwszy egzamin maturalny wg nowych zasad oraz wprowadzone zostały zajęcia wczesnego wspomaganie rozwoju dziecka (przewidziane dla dzieci od wykrycia niepełnosprawności do 6. roku życia).

Równolegle przeprowadzane były zmiany w szkolnictwie wyższym skoncentrowane na reakcji na coraz większą liczbę młodzieży dążącej do kształcenia na poziomie wyższym. Do głównych zmian w tym zakresie można zaliczyć tworzenie wyższych szkół zawodowych na podstawie zapisów ustawy z dnia 26 czerwca 1997 r. o wyższych szkołach zawodowych (uchylonej przez ustawę z dnia 27 lipca 2005 r. – Prawo o szkolnictwie wyższym) oraz tworzenie niepublicznych szkół wyższych.

Podsumowując wysiłki na rzecz reformowania edukacji przed wejściem Polski do UE należy wskazać, że pomimo częstych zmian rządów i zwrotów w polityce edukacyjnej udało się osiągnąć sukces polegający na wchłonięciu przez system edukacji znacznie szerszej, niż przed transformacją ustrojową, grupy młodzieży z wyższymi aspiracjami edukacyjnymi. Sukces ten spowodował to, że już w pierwszych latach członkostwa w UE Polska należy do liderów w Europie w upowszechnieniu kształcenia na poziomie ponadgimnazjalnym (ISCED 3) oraz do krajów, w których nastąpił szybki wzrost liczby osób kształcących się na poziomie wyższym. W latach 1990-2005 nastąpił prawie 5-krotny wzrost liczby studentów (z ok. ponad 400 tys. do niespełna 2 mln), połączony z ponad 4-krotnym wzrostem liczby uczelni w latach 1990-2008 (ze 112 do 456). Tak znaczny wzrost aspiracji edukacyjnych i upowszechnienia kształcenia na poziomie ISCED 3, w tym przede wszystkim kończącego się maturą oraz na poziomie wyższym powoduje, że nadal wyzwaniem jest jakość edukacji.

Ministerstwo Edukacji Narodowej

Ustawa z dnia 12 września 1990r. o szkolnictwie wyższym

Ustawa z dnia 15 lipca 1961 r. o rozwoju systemu oświaty i wychowania

Ustawa z dnia 26 czerwca 1997r. o wyższych szkołach zawodowych

Ustawa z dnia 7 września 1991r. o systemie oświaty

Ustawa z dnia 8 stycznia 1999r. Przepisy wprowadzające reformę ustroju szkolnego

2.2. Kierunki zmian – projekty reform

2.2.1. Programowanie rozwoju edukacji w Polsce z uwzględnieniem absorpcji funduszy europejskich w latach 2007-2013

Po wejściu Polski do Unii Europejskiej programowanie rozwoju edukacji uzyskało niespotykany wcześniej impuls – możliwość wykorzystania dodatkowych środków na rozwój edukacji z funduszy europejskich. W latach 2007-2013 na dofinansowanie rozwoju edukacji skierowane będzie 4,2 mld EUR, z czego 2,7 mld EUR na rozwój oświaty oraz 1,5 mld EUR na rozwój szkolnictwa wyższego (należy też wspomnieć o dodatkowych środkach na rozwój nauki, które mają wpływ na poziom kształcenia wyższego w wysokości 2,6 mld EUR). Programowanie z uwzględnieniem środków europejskich zostało oparte na nowym dokumencie – *Strategii rozwoju edukacji na lata 2007-2013* przyjętej przez Rząd w sierpniu 2005 r. Strategia ta obejmuje system oświaty, szkolnictwa wyższego oraz kształcenie ustawiczne dorosłych. Celem głównym jest podniesienie poziomu wykształcenia społeczeństwa, tak by wykształcenie co najmniej średnie stało się bardziej powszechne - (70%) w grupie wiekowej 25 – 45 lat w 2013 r., przy jednoczesnym zapewnieniu wysokiej jakości kształcenia oraz podnoszenie poziomu kwalifikacji osób dorosłych, przede wszystkim kwalifikacji zawodowych oraz ogólnych kompetencji niezbędnych do funkcjonowania we współczesnym społeczeństwie. Strategia zakłada, że edukacja będzie ułatwiać każdemu realizację aspiracji, przygotowywać do aktywnego i odpowiedzialnego uczestniczenia w życiu społecznym, kulturalnym i gospodarczym, skutecznie przeciwdziałać wykluczeniu i marginalizacji osób oraz grup społecznych, reagować na zmiany związane z rozwojem nauki, nowoczesnych technologii i globalizacją, szybko i elastycznie dostosowywać się do zmian zachodzących na rynku pracy.

Szczegółowe cele w głównych zakresach strategii obejmują:

w oświacie:

- wyrównywanie szans edukacyjnych;
- przeciwdziałanie zjawiskom patologii społecznej;
- dostosowanie treści i sposobów nauczania do możliwości ucznia;
- poprawa efektywności zarządzania;

- poprawa efektywności systemu kształcenia, doskonalenia oraz zatrudniania nauczycieli, w szkolnictwie wyższym;
- usprawnienie systemu zarządzania szkołami wyższymi;
- wprowadzenie zmian w systemie finansowania szkolnictwa wyższego;
- wprowadzenie systemu dopłat do czesnego dla studentów w formie stypendiów o charakterze socjalnym i motywacyjnym;
- podnoszenie jakości i upowszechnianie nowoczesnych metod kształcenia;
- zwiększenie współpracy między szkołami wyższymi a gospodarką;
- otwarcie szkół wyższych na kształcenie ustawiczne;
- umiędzynarodowienie studiów wyższych - budowa Europejskiego Obszaru Szkolnictwa Wyższego, w kształceniu ustawicznym:
- kształtowanie postaw proedukacyjnych obywateli;
- upowszechnienie kształcenia ustawicznego związanego z nabywaniem i doskonaleniem kwalifikacji zawodowych oraz kompetencji ogólnych;
- zbudowanie przejrzystego systemu kwalifikacji zawodowych;
- zbudowanie systemu uznawania kwalifikacji zawodowych uzyskanych poza systemem poprzez certyfikację (uznanie formalne) oraz uznanie w praktyce (przez pracodawców);
- traktowanie w sposób priorytetowy: ludzi starszych i o niskich kwalifikacjach oraz ludzi młodych, także po studiach wyższych (promowanie przedsiębiorczości i konkurencyjności);
- wprowadzenie efektywnych mechanizmów współfinansowania kosztów kształcenia ustawicznego ze środków publicznych i prywatnych.

Realizacji celów strategii służą działania zgodne z trzema priorytetowymi obszarami Strategii Lizbońskiej w edukacji wyznaczone w perspektywie roku 2010: zwiększanie dostępu, wspieranie otwartości oraz doskonalenie jakości edukacji. Do głównych kierunków działań na rzecz osiągnięcia założonych celów należy:

- rozbudowa systemu wczesnego wspomagania (jak najwcześniejsza diagnoza i wsparcie dzieci z zaburzeniami rozwoju lub problemami zdrowotnymi),
- upowszechnianie edukacji przedszkolnej i wcześniejszy obowiązek szkolny (obniżenie wieku obowiązku szkolnego do 6-go roku życia, objęcie dzieci 5-letnich obowiązkowym wychowaniem przedszkolnym, wprowadzenie nowych form wychowania przedszkolnego),
- promowanie nowego modelu funkcjonowania szkoły ("szkoła otwarta" – jako lokalne centrum kultury, kształcenia ustawicznego i aktywności obywatelskiej),

- zwiększenie roli edukacji kulturalnej,
- dostosowanie sieci edukacyjnej do zmian demograficznych, w tym rozwinięcie sieci placówek kształcenia ustawicznego,
- rozwój systemu kształcenia na odległość obejmującego różne poziomy kształcenia – od szkoły podstawowej po szkolnictwo wyższe,
- usuwanie barier utrudniających dostęp do edukacji osobom ze specjalnymi potrzebami edukacyjnymi,
- zmiany programowe polegające na zorganizowaniu podstawy programowej wokół kompetencji kluczowych z zapewnieniem większej autonomii szkół,
- wzmocnienie systemu egzaminów zewnętrznych oraz włączenie matematyki do egzaminu maturalnego,
- zmiany w kształceniu zawodowym polegające na wzmocnieniu roli kluczowych kompetencji oraz znaczenia praktycznej nauki zawodu głównie przez ścisłą współpracę z pracodawcami,
- zapewnienie dzieciom i młodzieży szerszego dostępu do doradztwa i poradnictwa wychowawczo-zawodowego, rozwój systemów stypendialnych,
- rozwój kształcenia ustawicznego zintegrowanego z tradycyjnym systemem edukacyjnym,
- podnoszenie kompetencji kulturalnych społeczeństwa,
- przygotowanie do mobilności w międzynarodowej przestrzeni edukacyjnej i na międzynarodowym rynku pracy,
- podnoszeniu poziomu pracy kadry nauczycielskiej i akademickiej (zmiany w pragmatyce zawodowej nauczycieli umożliwiające samorządom terytorialnym bardziej elastyczną politykę oświatową, zmiany w kształceniu nauczycieli prowadzące do lepszego przygotowania praktycznego, w zakresie kluczowych kompetencji i nowych umiejętności związanych z koncepcją szkoły otwartej, promowanie kadry akademickiej wnoszącej wkład o znaczeniu ogólnokrajowym i międzynarodowym),
- efektywne zarządzanie w oświacie i szkolnictwie wyższym.

Strategia rozwoju edukacji na lata 2007-2013 daje podstawę programową do planowania działań w zakresie oświaty, szkolnictwa wyższego i kształcenia ustawicznego z wykorzystaniem funduszy europejskich w pokrywającym się okresie programowania tych środków, tj. w latach 2007-2013. Programowanie wydatków z funduszy europejskich ujęte jest w tzw. programach operacyjnych, z których dwa są istotne dla wydatków z zakresu oświaty, kształcenia ustawicznego oraz szkolnictwa wyższego (z nakładami planowanymi na lata 2007-2013 ujętymi w nawiasach i obejmującymi wsparcie funduszy europejskich z wymaganym wkładem własnym):

- Program Operacyjny Kapitał Ludzki, w tym:

- Priorytet III Wysoka jakość systemu oświaty (1 mld EUR),
- Priorytet IV Szkolnictwo wyższe i nauka (0,9 mld EUR),
- Priorytet IX Rozwój wykształcenia i kompetencji w regionach (1,7 mld EUR).
- Program Operacyjny Infrastruktura i środowisko, w tym:
 - Priorytet XIII Infrastruktura szkolnictwa wyższego (0,6 mld EUR).

Dla poziomu kształcenia wyższego istotne są także nakłady kierowane na rozwój nauki w Programie Operacyjnym Innowacyjna Gospodarka, w tym w Priorytecie I Badania i rozwój nowoczesnych technologii (1,3 mld EUR) oraz w Priorytecie II Infrastruktura sfery B+R (1,3 mld EUR).

Aktualne, priorytetowe działania w zakresie oświaty, kształcenia ustawicznego i szkolnictwa wyższego ujęte są w Krajowym Programie Reform na lata 2008-2011 na rzecz realizacji Strategii Lizbońskiej, w tym w Dokumentie Implementacyjnym do tego Programu przyjętym przez Rząd 19 maja 2009 r. W Priorytecie *Aktywne Społeczeństwo* w Działanie 1. *Rozwój edukacji w społeczeństwie i gospodarce opartej na wiedzy* przewidziane są następujące zadania dofinansowywane w ramach projektów realizowanych w ramach Programów Operacyjnych – Kapitał Ludzki oraz Infrastruktura i Środowisko):

- Opracowanie i wdrożenie Strategii uczenia się przez całe życie
- Opracowanie i wdrożenie Krajowych Ram Kwalifikacji (PO KL),
- Reforma szkolnictwa wyższego (PO KL oraz PO IiŚ):
 - opracowanie i wdrożenie rozwiązań systemowych służących poprawie jakości i efektywności kształcenia i szkolenia (PO KL),
 - rozwój nowoczesnych ośrodków akademickich przede wszystkim kształcących specjalistów w zakresie nowoczesnych technologii (PO IiŚ),
 - wprowadzenie nowych kierunków studiów odpowiadających potrzebom nowoczesnej gospodarki i rynku pracy (PO KL).
- Zmiany w systemie oświaty (PO KL):
 - reforma programowa wychowania przedszkolnego i kształcenia ogólnego,
 - upowszechnienie wychowania przedszkolnego, w tym szczególnie 5-latków,
 - modernizacja systemu kształcenia zawodowego,
 - modernizacja systemu nadzoru pedagogicznego oraz wzmocnienie statusu zawodowego nauczycieli,

- wprowadzanie innowacyjnych programów i metod kształcenia do dydaktyki,
- Rozwój kształcenia ustawicznego oraz upowszechnienie uczenia się przez całe życie **(PO KL)**
- ugruntowanie partnerstwa podmiotów organizujących proces edukacji formalnej, pozaformalnej i wspierających nieformalne uczenie się,
- upowszechnienie formalnego kształcenia ustawicznego,
- wsparcie usług edukacyjnych, w tym instytucji oświatowych, programów, metod i form kształcenia ustawicznego,
- upowszechnienie uczenia się przez całe życie.
- Upowszechnienie nowoczesnych metod informacji i komunikacji w procesie kształcenia i samodzielnego uczenia się **(PO KL)**:
- rozwój elektronicznych platform edukacyjnych, doposażenie szkół w sprzęt komputerowy i multimedialny,
- rozwój edukacji na odległość.
- Podnoszenie kwalifikacji zawodowych pracowników w poszczególnych branżach **(PO KL)**, w tym m.in.:
- poprawa efektywności systemu kształcenia i doskonalenia zawodowego nauczycieli.

Program Operacyjny Kapitał Ludzki

Program Operacyjny Infrastruktura i Środowisko

Program Operacyjny Innowacyjna Gospodarka

Strategia rozwoju edukacji na lata 2007-2013

2.2.2. Programowanie rozwoju edukacji w Polsce w perspektywie roku 2020

Strategia rozwoju edukacji na 2007-2013 nie spełnia jeszcze kryteriów kompleksowej i spójnej strategii uczenia się przez całe życie. Państwa członkowskie UE zobowiązały się do opracowania takich strategii najpóźniej do roku 2006, tj. przed okresem programowania absorpcji środków europejskich w latach 2007-2013. Kompleksowa i spójna strategia uczenia się przez całe życie (bazująca na idach *lifewide learning*, *learning outcomes* oraz *lifelong learning* – LLL) uzgodniona została w UE w ramach ustanowienia tzw. europejskiego obszaru uczenia się przez całe życie (w latach 2000-2002) oraz ustanowienia europejskich ram kwalifikacji (w latach 2005-2008). Do podstawowych założeń europejskiego obszaru LLL i europejskich ram kwalifikacji należy:

- szerokie podejście do uczenia się, tj. docenianie i wykorzystywanie potencjału wszystkich form uczenia się – formalnego, pozaformalnego i nieformalnego, z jednoczesnym uznaniem, że najszerszy obszar

uczenia się zorganizowanego to obszar uczenia się pozaformalnego (uczenie takie zachodzi najczęściej w środowisku pracy – w firmach, urzędach i organizacjach społecznych),

- otwarcie uczenia się na wszystkich, tj. nie ograniczanie go do uczniów, studentów i słuchaczy kursów kształcenia ustawicznego, czyli do osób uczących się w systemie oświaty, szkolnictwa wyższego i kształcenia ustawicznego,
- otwarcie systemów kwalifikacji na wszystkich, tj. modyfikacja systemów kwalifikacji tak, by dostrzeganie (identyfikacji), ocena i uznawanie efektów uczenia się osób było niezależnie od miejsca, sposobu i czasu uczenia się (jest to główna zasada europejskich ram kwalifikacji opartych na opisie kwalifikacji jako efektów uczenia się, tj. niezależnie od kontekstu ich powstawania – krajowego, regionalnego, sektorowego, czy branżowego),
- spersonalizowanie kształcenia i szkolenia przez postawienie w centrum zainteresowania osób uczących się, tj. dostosowanie kształcenia i szkolenia do indywidualnych potrzeb i możliwości osób uczących się oraz modyfikacja wskaźników efektywności kształcenia i szkolenia z zastosowaniem wskaźników odnoszących się do osób, a nie tylko instytucji,
- efektywne inwestowanie w uczenie się oparte na zasadzie respektowania popytu osób na uczenie się, a nie na podstawie podaży instytucji edukacyjnych,
- przygotowanie osób do uczenia się trwającego całe życie, w tym do aktualizowania i zdobywania nowych kwalifikacji na różnych etapach życia, także w drugiej części kariery zawodowej.

Opracowanie dokumentu spełniającego powyższe założenia jest częścią procesu porządkowania dokumentów strategicznych, jaki rozpoczął się w drugiej połowie 2009 r. i został określony w tzw. *Planie uporządkowania strategii rozwoju* przyjętym przez Rząd w listopadzie 2009 r. W Planie tym przewiduje się, że dotychczasowe strategie dotyczące określonych obszarów funkcjonowania państwa, w tym ww. wyżej *Strategia rozwoju edukacji na lata 2007-2013*, zostaną zastąpione przez 9 tzw. strategii rozwoju dotyczących: (1) innowacyjności i efektywności gospodarki, (2) kapitału ludzkiego, (3) transportu, (4) bezpieczeństwa energetycznego i środowiska, (5) sprawnego państwa, (6) kapitału społecznego, (7) rozwoju regionalnego, (8) bezpieczeństwa narodowego, (9) zrównoważonego rozwoju wsi i rolnictwa.

W ramach tego procesu zaplanowane jest także opracowanie dokumentu strategicznego innego niż strategia rozwoju pod roboczą nazwą *Perspektywa uczenia się przez całe życie*, który będzie pełnił pomocniczą funkcję wobec wszystkich ww. strategii rozwoju. We wszystkich tych strategiach zawarte są zobowiązania na rzecz rozwoju uczenia się przez całe życie i kwalifikacji (w danym obszarze przedmiotowym). Funkcja pomocnicza będzie polegała na zapewnieniu spójności działań na rzecz uczenia się przez całe życie i rozwoju kwalifikacji we wszystkich obszarach strategii rozwoju.

Opracowanie i monitorowanie wdrażania *Perspektywy* jest zadaniem Międzyresortowego Zespołu do spraw uczenia się przez całe życie, w tym Krajowych Ram Kwalifikacji, który został powołany w Zarządzeniu Prezesa Rady Ministrów nr 13 z dnia 17 lutego 2010 r.

[Plan uporządkowania strategii rozwoju – przyjęty przez Radę Ministrów w dniu 24 listopada 2009 r.](#)

[Zarządzenie Prezesa Rady Ministrów nr 13 z dnia 27 lutego 2010 roku w sprawie Międzyresortowego Zespołu do spraw uczenia się przez całe życie, w tym Krajowych Ram Kwalifikacji](#)

2.3. Zasady i podstawy prawne systemu edukacji

System oświaty w Polsce (tj. edukacji wszystkich szczebli poniżej szkolnictwa wyższego) regulują następujące akty prawne:

- Ustawa z 7 września 1991 r. o systemie oświaty (z późniejszymi zmianami)
- Ustawa z 8 stycznia 1999 r. Przepisy wprowadzające reformę ustroju szkolnego (z późniejszymi zmianami)
- Ustawa z 26 stycznia 1982 r. Karta Nauczyciela (z późniejszymi zmianami).

System szkolnictwa wyższego w Polsce regulują następujące akty prawne:

- Ustawa z 27 lipca 2005 r. „Prawo o szkolnictwie wyższym”
- Ustawa z 14 marca 2003 r. o stopniach naukowych i tytule naukowym oraz o stopniach i tytule w zakresie sztuki
- Ustawa z 17 lipca 1998 r. o pożyczkach i kredytach studenckich (z późniejszymi zmianami).

Podstawowe zasady systemu oświatowego w Polsce reguluje ustawa o systemie oświaty z 7 września 1991 roku z późniejszymi zmianami. „Oświata w Rzeczypospolitej Polskiej stanowi wspólne dobro całego społeczeństwa; kieruje się zasadami zawartymi w Konstytucji Rzeczypospolitej Polskiej, a także wskazaniem zawartymi w Powszechnej Deklaracji Praw Człowieka, Międzynarodowym Pakcie Praw Obywatelskich i Politycznych oraz Konwencji Praw Dziecka. Nauczanie i wychowanie – respektując chrześcijański system wartości – za podstawę przyjmuje uniwersalne zasady etyki. Kształcenie i wychowanie służy rozwijaniu u młodzieży poczucia odpowiedzialności, miłości ojczyzny oraz poszanowania dla polskiego dziedzictwa kulturowego, przy jednoczesnym otwarciu się na wartości kultur Europy i świata. Szkoła winna zapewnić każdemu uczniowi warunki niezbędne do jego rozwoju, przygotować go do wypełniania obowiązków rodzinnych i obywatelskich w oparciu o zasady solidarności, demokracji, tolerancji, sprawiedliwości i wolności.”

Artykuł 1 tej ustawy formułuje główne zadania systemu oświaty:

„System oświaty zapewnia w szczególności:

- Realizację prawa każdego obywatela Rzeczypospolitej do kształcenia się oraz prawa dzieci i młodzieży do wychowania i opieki, odpowiednich do wieku i osiągniętego rozwoju,
- Wspomaganie przez szkołę wychowawczej roli rodziny,
- Możliwość zakładania i prowadzenia szkół i placówek przez różne podmioty,
- Dostosowanie treści, metod i organizacji nauczania do możliwości psychofizycznych uczniów, a także możliwość korzystania z pomocy psychologiczno-pedagogicznej i specjalnych form pracy dydaktycznej,

- Możliwość pobierania nauki we wszystkich typach szkół przez dzieci i młodzież niepełnosprawną oraz niedostosowaną społecznie, zgodnie z indywidualnymi potrzebami rozwojowymi i edukacyjnymi oraz predyspozycjami,
- Opiekę nad uczniami ze znacznymi lub sprzężonymi dysfunkcjami poprzez umożliwienie realizowania zindywidualizowanego procesu kształcenia, form i programów nauczania oraz zajęć rewalidacyjnych,
- Opiekę nad uczniami szczególnie uzdolnionymi poprzez umożliwienie realizowania indywidualnych programów nauczania oraz ukończenia szkoły każdego typu w skróconym czasie,
- Upowszechnianie dostępu do szkół średnich, których ukończenie umożliwia dalsze kształcenie w szkołach wyższych,
- Możliwość uzupełniania przez osoby dorosłe wykształcenia ogólnego, zdobywania lub zmiany kwalifikacji zawodowych i specjalistycznych,
- Zmniejszanie różnic w warunkach kształcenia, wychowania i opieki między poszczególnymi regionami kraju, a zwłaszcza ośrodkami wielkomiastowymi i wiejskimi,
- Utrzymywanie bezpiecznych i higienicznych warunków nauki, wychowania i opieki w szkołach i placówkach,
- Upowszechnianie wiedzy ekologicznej wśród dzieci i młodzieży oraz kształtowanie właściwych postaw wobec problemów ochrony środowiska,
- Opiekę uczniom pozostającym w trudnej sytuacji materialnej i życiowej,
- Dostosowywanie kierunków i treści kształcenia do wymogów rynku pracy,
- Przygotowanie uczniów do wyboru zawodu i kierunku kształcenia".

Ustawa ta ustala podział kompetencji zarządzania poszczególnymi szkołami (oraz przedszkolami) – według różnych poziomów odniesienia (centralny, regionalny/ wojewódzki, lokalny). Ustala zasady nadzoru pedagogicznego. Po raz pierwszy po II wojnie światowej akt prawny tej rangi co ustawa ustala zasady zakładania, prowadzenia i finansowania szkół niepublicznych. Ponadto reguluje uprawnienia dyrektorów szkół, nauczycieli, uczniów i rodziców.

[Konstytucja Rzeczypospolitej Polskiej](#)

[Ustawa z dnia 12 września 1990 r. o tytule naukowym i stopniach naukowych](#)

[Ustawa z dnia 14 marca 2003r. o stopniach naukowych i tytule naukowym oraz o stopniach i tytule w zakresie sztuki](#)

[Ustawa z dnia 17 lipca 1998r. o pożyczkach i kredytach studenckich](#)

[Ustawa z dnia 26 stycznia 1982 r. - Karta Nauczyciela](#)

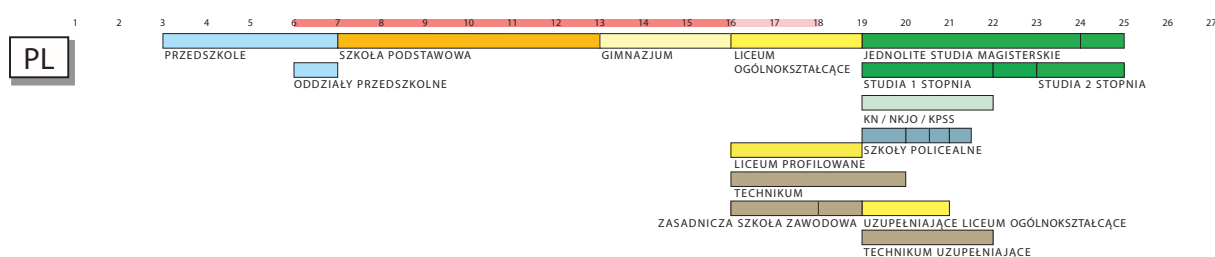
Ustawa z dnia 27 lipca 2005 r. Prawo o szkolnictwie wyższym

Ustawa z dnia 7 września 1991r. o systemie oświaty

Ustawa z dnia 8 stycznia 1999r. Przepisy wprowadzające reformę ustroju szkolnego

2.4. Struktura systemu edukacji oraz przechodzenie z jednego poziomu szkolnictwa na drugi, programowo wyższy

Organizacja systemu edukacji w Polsce, 2009/10

Wychowanie przedszkolne – ISCED 0 (nie podlega Ministerstwu Edukacji)	Wychowanie przedszkolne – ISCED 0 (podlega Ministerstwu Edukacji)
Poziom szkoły podstawowej – ISCED 1	
Poziom szkoły podstawowej + poziom szkoły średniej I stopnia – ISCED 1 + ISCED 2 (jedna instytucja dla ISCED 1 i ISCED 2)	
Szkoła średnia I stopnia – ISCED 2 (włączając elementy przygotowania do zawodu)	Zawodowa szkoła średnia I stopnia – ISCED 2
Ogólnokształcąca szkoła średnia II stopnia – ISCED 3	Zawodowa szkoła średnia II stopnia – ISCED 3
Szkoła policealna – ISCED 4	
Szkolnictwo wyższe – ISCED 5A	Szkolnictwo wyższe – ISCED 5B
Według klasyfikacji ISCED: ISCED 0 ISCED 1 ISCED 2	
Obowiązek nauki w pełnym wymiarze	Obowiązek nauki w niepełnym wymiarze
Nauka w niepełnym wymiarze lub połączenie nauki i praktyki zawodowych	Dodatkowy rok
Obowiązkowy staż zawodowy oraz czas jego trwania	Studia za granicą

Źródło: Eurydice

Zgodnie z polskim prawem (ustawa z 7 września 1991 r.) system oświaty tworzą przedszkola, szkoły podstawowe, gimnazja i szkoły ponadgimnazjalne. Formalnie (w świetle ustawy) w skład systemu oświaty nie wchodzi szkoły wyższe, które stanowią oddzielny system szkolnictwa wyższego.

Poza wyżej wymienionymi szkołami elementami systemu są także: poradnie psychologiczno-pedagogiczne, placówki oświatowo-wychowawcze, specjalne ośrodki szkolno-wychowawcze, specjalne ośrodki wychowawcze, placówki artystyczne, placówki kształcenia ustawicznego, placówki kształcenia praktycznego, ośrodki dokształcania i doskonalenia zawodowego, placówki zapewniające opiekę i wychowanie uczniom w okresie pobierania nauki poza miejscem stałego zamieszkania, ochotnicze hufce pracy, zakłady kształcenia i doskonalenia nauczycieli oraz biblioteki pedagogiczne.

Nieobowiązkowe przedszkole przeznaczone jest dla dzieci w wieku 3-5 lat. Dzieci, które ukończyły 6. rok życia, obowiązkowo uczęszczają (od roku 2004/2005) do przedszkoli lub oddziałów przedszkolnych organizowanych w szkołach podstawowych, gdyż Ministerstwo Edukacji wprowadziło obowiązkowe roczne przygotowanie przedszkolne..

Od roku szkolnego 1999/2000 dzieci w wieku od 7 do 13 lat uczęszczają do nowej szkoły podstawowej, w której nauka trwa 6 lat. (8-klasowa szkoła podstawowa przestała istnieć w roku 2000). Szkoła podstawowa podzielona jest na dwa etapy: pierwszy etap odpowiada klasom od 1 do 3 i oferuje zintegrowane edukację wczesnoszkolną, natomiast drugi etap to klasy od 4 do 6. Po ukończeniu sześciolatniej szkoły podstawowej uczniowie przystępują do obowiązkowych sprawdzianów przeprowadzanych przez okręgowe komisje egzaminacyjne i ocenianych przez egzaminatorów zakwalifikowanych przez te komisje. Sprawdziany, które pełnią rolę informacyjną (nie są egzaminem) zostały po raz pierwszy przeprowadzone w kwietniu 2002 roku.

Absolwenci 8-letniej szkoły podstawowej mogli kontynuować naukę w 4-letnim liceum ogólnokształcącym, 4-5-letnim technikum zawodowym, 4-letnim liceum zawodowym lub technicznym i 3-letniej zasadniczej szkoły zawodowej.

Po ukończeniu czterech pierwszych typów szkół uczniowie mogli przystąpić do egzaminu dojrzałości (matury), który daje prawo wstępu na wyższe uczelnie. Ci, którzy nie zdali egzaminu dojrzałości lub nie zostali przyjęci na studia wyższe, mogli kontynuować naukę w szkołach policealnych (nauka w tego typu szkołach trwa od 1 do 2/2,5 roku).

Absolwenci szkół zasadniczych (w starej strukturze szkolnictwa) wkraczali na rynek pracy z kwalifikacjami robotnika wykwalifikowanego.

Od roku szkolnego 1999/2000 (na mocy ustawy z 8 stycznia 1999 r.) wszyscy absolwenci 6-letniej szkoły podstawowej kontynuują naukę w 3-letnim gimnazjum.

Pod koniec gimnazjum uczniowie przystępują do obowiązkowego egzaminu zewnętrznego przeprowadzanego przez okręgową komisję egzaminacyjną. Według pierwotnych założeń reformy, po ukończeniu gimnazjum uczniowie mieli wybierać spośród dwóch opcji:

- 3-letniego liceum profilowanego (kończącego się maturą),
- 2-letniej zasadniczej szkoły zawodowej.

Obecnie (na mocy znowelizowanej 27 czerwca 2003 r. Ustawy o systemie oświaty) absolwenci gimnazjum mogą kontynuować naukę w następujących szkołach:

- zasadnicza szkoła zawodowa o okresie nauczania nie krótszym niż 2 lata i nie dłuższym niż 3 lata, której ukończenie umożliwia uzyskanie dyplomu potwierdzającego kwalifikacje zawodowe po zdaniu egzaminu, a także dalsze kształcenie w szkołach uzupełniających,
- trzyletnie liceum ogólnokształcące, którego ukończenie umożliwia uzyskanie świadectwa dojrzałości po zdaniu egzaminu maturalnego,
- trzyletnie liceum profilowane kształcące w profilach kształcenia ogólnozawodowego, którego ukończenie umożliwia uzyskanie świadectwa maturalnego po zdaniu egzaminu maturalnego,

- czteroletnie technikum, którego ukończenie umożliwia uzyskanie dyplomu potwierdzającego kwalifikacje zawodowe po zdaniu egzaminu zawodowego, a także umożliwiające uzyskanie świadectwa maturalnego po zdaniu egzaminu maturalnego,
- trzyletnie szkoły specjalne przysposabiające do pracy dla uczniów z upośledzeniem umysłowym w stopniu umiarkowanym lub znacznym oraz dla uczniów z niepełnosprawnościami sprzężonymi, których ukończenie umożliwia uzyskanie świadectwa potwierdzającego przysposobienie do pracy.

Absolwenci 2-, 3-letniej zasadniczej szkoły zawodowej mają możliwość przystąpienia do matury, po ukończeniu 2-letniego uzupełniającego liceum ogólnokształcącego lub 3-letniego technikum uzupełniającego.

Absolwenci liceum ogólnokształcącego mogą, po rozmowie kwalifikacyjnej, kontynuować naukę w szkole policealnej o okresie nauczania nie dłuższym niż 2,5 roku, której ukończenie umożliwia uzyskanie dyplomu potwierdzającego kwalifikacje zawodowe po zdaniu egzaminu,

Egzamin maturalny zastąpił egzaminy wstępne na wyższe uczelnie i ma charakter zewnętrzny. Ustawa o systemie oświaty wprowadziła zewnętrzny egzamin maturalny począwszy od wiosny roku 2005.

[Education in Poland in the Process of Social Changes](#)

[Ministerstwo Edukacji Narodowej o reorganizacji sieci szkół](#)

[Ministerstwo Edukacji Narodowej](#)

[Ustawa z dnia 7 września 1991r. o systemie oświaty](#)

[Ustawa z dnia 8 stycznia 1999r. Przepisy wprowadzające reformę ustroju szkolnego](#)

2.5. Edukacja obowiązkowa

W roku szkolnym 2004/2005 zostało wprowadzone obowiązkowe roczne przygotowanie przedszkolne dla dzieci, które kończą 6. rok życia. Obecnie obowiązkowe roczne przygotowanie przedszkolne definiowane jest dla dzieci w wieku 5 lat, które obowiązane są go odbyć w przedszkolu, w oddziale przedszkolnym zorganizowanym w szkole podstawowej lub w innej formie wychowania przedszkolnego (jednocześnie przepis przejściowy stanowi, że obowiązek ten wchodzi w życie w dniu 1 września 2011 r.).

Obowiązkowa nauka oraz obowiązek szkolny definiowane są obecnie następująco w ustawie o systemie oświaty:

- nauka jest obowiązkowa do ukończenia 18. roku życia,
- obowiązek szkolny dziecka rozpoczyna się z początkiem roku szkolnego w tym roku kalendarzowym, w którym dziecko kończy 6 lat, oraz trwa do ukończenia gimnazjum, nie dłużej jednak niż do ukończenia 18. roku życia (jednocześnie przepis przejściowy stanowi, że obowiązek ten wchodzi w życie 1 września 2012 r. do tego czasu obowiązek szkolny dotyczy dzieci kończących 7 lat).

Po ukończeniu gimnazjum obowiązek nauki spełnia się:

- przez uczęszczanie do publicznej lub niepublicznej szkoły ponadgimnazjalnej,
- przez uczęszczanie na zajęcia realizowane w formach pozaszkolnych w placówkach publicznych i niepublicznych posiadających akredytację,
- przez uczęszczanie na zajęcia realizowane w ramach działalności oświatowej prowadzonej przez osoby prawne lub fizyczne, dla której osoby te uzyskały akredytację,
- przez realizowanie, zgodnie z odrębnymi przepisami, przygotowania zawodowego u pracodawcy.

Ustawa z dnia 7 września 1991r. o systemie oświaty

2.6. Zarządzanie oświatą

Odpowiedzialność za system oświaty ponosi minister właściwy do spraw oświaty i wychowania. Tylko nieliczni ministrowie mogą prowadzić publiczne szkoły i placówki. minister właściwy do spraw kultury i ochrony dziedzictwa narodowego zakłada i prowadzi publiczne szkoły artystyczne oraz placówki dla uczniów szkół artystycznych, a także placówki doskonalenia nauczycieli szkół artystycznych, minister właściwy do spraw rolnictwa może zakładać i prowadzić publiczne szkoły rolnicze oraz placówki rolnicze o znaczeniu regionalnym i ponadregionalnym oraz publiczne placówki doskonalenia nauczycieli przedmiotów zawodowych, którzy nauczają w szkołach rolniczych, minister właściwy do spraw środowiska może zakładać i prowadzić publiczne szkoły leśne, a minister właściwy do spraw wewnętrznych, Minister Obrony Narodowej i Minister Sprawiedliwości mogą zakładać szkoły i placówki zgodnie z art. 29 ustawy o systemie oświaty (szkoły przy zakładach poprawczych, schroniskach dla nieletnich oraz zakładach karnych).

Reforma administracji państwowej i reforma systemu oświaty doprowadziły do tego, że jedynie polityka oświatowa całego państwa jest przygotowywana i wdrażana centralnie, natomiast zarządzanie oświatą oraz kierowanie szkołami, przedszkolami i innymi placówkami oświatowymi jest zdecentralizowane. Uprawnienia w zakresie zarządzania przedszkolami i szkołami podstawowymi (a od roku szkolnego 1999/2000 także gimnazjami) zostały przekazane gminnym jednostkom samorządu terytorialnego. Zarządzanie szkołami ponadgimnazjalnymi, artystycznymi oraz specjalnymi zostało przekazane powiatom jako ich statutowy obowiązek. Natomiast województwa samorządowe prowadzą jedynie szkoły o znaczeniu regionalnym i ponadregionalnym. Za nadzór pedagogiczny odpowiedzialni są w 16 województwach kuratorzy oświaty.

Ministerstwo Edukacji Narodowej

Ministerstwo Kultury i Dziedzictwa Narodowego

Ministerstwo Sprawiedliwości

2.6.1. Zarządzanie oświatą na szczeblu krajowym

Za zarządzanie oświatą na szczeblu krajowym odpowiedzialny jest minister właściwy do spraw oświaty i wychowania (od maja 2006 r. Minister Edukacji Narodowej) i podlegli mu wiceministrowie (Sekretarz Stanu oraz Podsekretarze Stanu). Dyrektor Generalny jest odpowiedzialny za sprawne działanie ministerstwa – urzędu zapewniającego obsługę ministra. Poszczególnym wiceministrom podlegają takie zagadnienia, jak: oświata, problemy ekonomiczne oświaty oraz współpraca z zagranicą.

Struktura i organizacja ministerstwa

W skład Ministerstwa Edukacji Narodowej wchodzi 17 jednostek organizacyjnych (departamentów i biur). Departamenty dzielą się na wydziały. Ponadto w strukturze ministerstwa funkcjonuje Gabinet Polityczny Ministra.

- 1) Departament Kształcenia Ogólnego i Wychowania (DKOW)
- 2) Departament Kształcenia Zawodowego i Ustawicznego (DKZU)
- 3) Departament Zwiększania Szans Edukacyjnych (DZSE)
- 4) Departament Strategii (DS)
- 5) Departament Współpracy Międzynarodowej (DWM)
- 6) Departament Komunikacji Społecznej (DKS)
- 7) Departament Ekonomiczny (DE)
- 8) Departament Funduszy Strukturalnych (DFS)
- 9) Departament Prawny (DP)
- 10) Departament Programów Nauczania i Podręczników (DPN)
- 11) Biuro Kontroli i Audytu (BKA)
- 12) Biuro Organizacyjne (BO)
- 13) Biuro Administracyjne (BA)
- 14) Biuro Kadr i Szkolenia (BKS)
- 15) Biuro Spraw Obronnych i Ochrony Informacji Niejawnych (BON)

Zadania i uprawnienia ministra

Minister koordynuje i realizuje politykę oświatową państwa i współdziała w tym zakresie z wojewodami oraz z innymi jednostkami organizacyjnymi właściwymi do spraw funkcjonowania systemu oświaty. Inicjuje, koordynuje i nadzoruje organizację ogólnopolskich olimpiad i turniejów dla uczniów, a może także zlecić zadania z tego zakresu, w drodze umowy, szkołom wyższym, placówkom naukowym, stowarzyszeniem naukowym, zawodowym i innym podmiotom.

W drodze rozporządzeń minister określa:

- warunki i tryb przyjmowania uczniów do szkół i placówek oraz przechodzenia z jednych szkół do innych;

- zasady organizowania kształcenia dzieci obywateli polskich czasowo przebywających za granicą oraz wspomaganie nauczania historii, geografii i języka polskiego dla Polonii;
- zakres świadczeń przysługujących nauczycielom polskim skierowanym do pracy za granicą.

Ponadto, w drodze rozporządzenia minister określi

- ramowe plany nauczania;
- podstawy programowe wychowania przedszkolnego, podstawy programowe kształcenia ogólnego, kształcenia w poszczególnych profilach kształcenia ogólnozawodowego, kształcenia w poszczególnych zawodach;
- warunki i sposób oceniania, klasyfikowania i promowania uczniów oraz przeprowadzania sprawdzianów i egzaminów;
- sposób prowadzenia przez szkoły i placówki dokumentacji przebiegu nauczania, działalności wychowawczej i opiekuńczej oraz rodzaje tej dokumentacji;
- warunki prowadzenia działalności innowacyjnej i eksperymentalnej przez szkoły i placówki;
- organizację roku szkolnego;
- organizację oraz sposób przeprowadzania konkursów, turniejów i olimpiad przedmiotowych;
- standardy wymagań będące podstawą przeprowadzania egzaminu potwierdzającego kwalifikacje zawodowe,
- zasady udzielania i organizacji pomocy psychologiczno-pedagogicznej w szkołach i placówkach,
- warunki i sposób organizowania przez szkoły i placówki krajoznawstwa i turystyki,
- warunki wynagradzania egzaminatorów i nauczycieli akademickich,

Minister określa także w drodze rozporządzenia:

- na wniosek ministrów właściwych określa w drodze rozporządzenia klasyfikację zawodów szkolnictwa zawodowego oraz profile kształcenia ogólnozawodowego odpowiadające określonym dziedzinom gospodarki;
- szczegółowe warunki i tryb dopuszczania do użytku w danej szkole programów wychowania przedszkolnego i programów nauczania przez dyrektora szkoły;
- Szczegółowe warunki i tryb dopuszczania podręczników do użytku szkolnego
- Warunki, jakie muszą spełnić osoby wpisywane na listę rzeczoznawców oraz warunki i tryb skreślenia z listy

- Wysokość i tryb wnoszenia opłat w postępowaniu o dopuszczenie podręcznika do użytku szkolnego, a także warunki wynagradzania rzeczozanawców
- regulamin konkursu na stanowisko kuratora oświaty, wzór ogłoszenia o konkursie, tryb pracy komisji konkursowej oraz sposób głosowania, a także możliwość unieważnienia konkursu w przypadku naruszenia przepisów dotyczących jego przeprowadzania;
- organizację kuratoriów oświaty oraz zasady tworzenia ich delegatur;
- szczegółowe warunki i tryb sprawowania oraz formy nadzoru pedagogicznego, wykaz stanowisk, o których mowa w ust. 5, kwalifikacje niezbędne do sprawowania nadzoru pedagogicznego;
- wymagania, jakim powinna odpowiadać osoba zajmująca stanowisko dyrektora oraz inne stanowisko kierownicze w poszczególnych typach szkół i rodzajach placówek;
- regulamin konkursu na stanowisko dyrektora szkoły lub placówki oraz tryb pracy komisji konkursowej;
- typy szkół i placówek, w których nie tworzy się rady pedagogicznej ze względu na specyficzną organizację pracy szkoły lub placówki;
- rodzaje szkół i placówek, w których nie tworzy się rad rodziców;
- typy szkół i placówek, w których nie tworzy się samorządu uczniowskiego;
- szczegółowe zasady i warunki udzielania i cofania zezwolenia na założenie szkoły lub placówki publicznej;
- ramowe statuty szkół i placówek publicznych;
- warunki i tryb udzielania zezwoleń na indywidualny program lub tok nauki oraz organizację indywidualnego programu lub toku nauki;
- rodzaje szkół dla dorosłych, placówek kształcenia ustawicznego i praktycznego, ośrodków dokształcania i doskonalenia zawodowego;
- szczegółowe warunki i tryb przyznawania i cofania akredytacji;
- warunki i tryb uzyskiwania i uzupełniania przez osoby dorosłe wiedzy ogólnej, umiejętności i kwalifikacji zawodowych w formach pozaszkolnych;
- warunki i tryb organizowania praktycznej nauki zawodu w warsztatach szkolnych, pracowniach szkolnych i szkolnych gospodarstwach pomocniczych;
- rodzaje i szczegółowe zasady działania publicznych placówek wychowawczych, o których mowa w art. 2 pkt 3, 5 i 7 ustawy o systemie oświaty, szczegółowe zasady działania publicznych poradni psychologiczno-pedagogicznych, w tym poradni specjalistycznych, szczegółowe zasady działania publicznych bibliotek pedagogicznych;

- skład zespołów orzekających, tryb ich powołania, szczegółowe zasady działania tych zespołów, tryb postępowania odwoławczego, wzory orzeczeń oraz szczegółowe zasady kierowania dzieci i młodzieży do kształcenia specjalnego, indywidualnego rocznego obowiązkowego przygotowania przedszkolnego lub indywidualnego nauczania;
- warunki organizowania wczesnego wspomaganie rozwoju dzieci;
- warunki organizowania kształcenia, wychowania i opieki dla dzieci i młodzieży ze specjalnymi potrzebami edukacyjnymi, w tym warunki przeprowadzania egzaminów i sprawdzianów oraz ich formy, w przedszkolach i szkołach lub oddziałach specjalnych oraz w ośrodkach wychowawczych,
- warunki organizowania kształcenia, wychowania i opieki dla dzieci i młodzieży ze specjalnymi potrzebami edukacyjnymi, w tym warunki przeprowadzania egzaminów i sprawdzianów oraz ich formy, w przedszkolach i szkołach ogólnodostępnych oraz przedszkolach i szkołach lub oddziałach integracyjnych
- sposób i tryb organizowania indywidualnego obowiązkowego rocznego przygotowania przedszkolnego i indywidualnego nauczania;
- organizację kształcenia oraz warunki i formy realizowania specjalnych działań opiekuńczo-wychowawczych;
- szczegółowe zasady i warunki tworzenia, przekształcania i likwidowania oraz organizację i zasady działania kolegiów, a także zasady sprawowania opieki naukowo-dydaktycznej i nadzoru nad kolegiami;
- standardy kształcenia nauczycieli w kolegiach;
- szczegółowe warunki i tryb przyznawania i cofania akredytacji niepublicznych placówek doskonalenia nauczycieli;
- warunki i tryb tworzenia, przekształcania i likwidowania oraz organizację i sposób działania placówek doskonalenia nauczycieli, w tym zakres ich działalności obowiązkowej, oraz zadania doradców metodycznych, warunki i tryb powierzania nauczycielom zadań doradcy metodycznego;
- terminy przekazywania gminom dotacji na dofinansowanie świadczeń pomocy materialnej o charakterze socjalnym oraz sposób ustalania wysokości tej dotacji;
- warunki, jakie muszą spełniać organizatorzy wypoczynku dzieci i młodzieży szkolnej;
- warunki i tryb nostryfikacji świadectw szkolnych i świadectw maturalnych uzyskanych za granicą, a także rodzaje świadectw szkolnych i świadectw maturalnych uzyskanych za granicą, które uznaje się za równorzędne ze świadectwami określonymi w ustawie bez obowiązku przeprowadzania nostryfikacji;
- warunki kierowania za granicę uczniów w celu kształcenia oraz nauczycieli w celu doskonalenia;
- warunki i tryb przyjmowania osób niebędących obywatelami polskimi do publicznych przedszkoli, szkół;

- wysokość odpłatności za naukę w publicznych szkołach policealnych, szkołach ponadgimnazjalnych dla dorosłych, szkołach artystycznych, zakładach kształcenia nauczycieli i placówkach;
- sposób organizacji dodatkowej nauki języka polskiego, dodatkowych zajęć wyrównawczych w zakresie przedmiotów nauczania oraz nauki języka i kultury kraju pochodzenia;
- wysokość stypendium dla stypendystów nie będących obywatelami polskimi;
- zasady i warunki zatrudniania w szkołach i placówkach publicznych nauczycieli niebędących obywatelami polskimi;
- ogólne przepisy bezpieczeństwa i higieny obowiązujące w publicznych i niepublicznych szkołach i placówkach..

Minister właściwy do spraw oświaty i wychowania:

1) zakłada i prowadzi:

- szkoły, zespoły szkół oraz szkolne punkty konsultacyjne przy przedstawicielstwach dyplomatycznych, urzędach konsularnych i przedstawicielstwach wojskowych Rzeczypospolitej Polskiej w celu kształcenia dzieci obywateli polskich czasowo przebywających za granicą,
- publiczne placówki doskonalenia nauczycieli o zasięgu ogólnokrajowym;

2) może zakładać i prowadzić:

- publiczne szkoły i placówki o charakterze eksperymentalnym,
- publiczne placówki kształcenia ustawicznego o zasięgu ogólnokrajowym.

Minister właściwy do spraw kultury i dziedzictwa narodowego zakłada i prowadzi publiczne szkoły artystyczne oraz placówki dla uczniów szkół artystycznych, a także placówki doskonalenia nauczycieli szkół artystycznych.

Minister właściwy do spraw rolnictwa:

- może zakładać i prowadzić publiczne szkoły rolnicze oraz placówki rolnicze o znaczeniu regionalnym i ponadregionalnym,
- może zakładać i prowadzić publiczne placówki doskonalenia nauczycieli przedmiotów zawodowych, którzy nauczają w szkołach rolniczych.

Minister właściwy do spraw środowiska może zakładać i prowadzić publiczne szkoły leśne.

Minister właściwy do spraw wewnętrznych, Minister Obrony Narodowej i Minister Sprawiedliwości mogą zakładać i prowadzić odpowiednie publiczne szkoły i placówki

Za sprawy związane z rozwojem nauki w Polsce, kształceniem studentów i doktorantów oraz funkcjonowaniem szkół wyższych odpowiada minister właściwy do spraw szkolnictwa wyższego (od maja 2006 r. Minister Nauki i Szkolnictwa Wyższego).

W skład Ministerstwa Nauki i Szkolnictwa Wyższego wchodzi czternaście jednostek organizacyjnych (departamentów i biur). Departamenty dzielą się na wydziały. Ponadto w strukturze ministerstwa funkcjonuje Gabinet Polityczny Ministra.

- 1) Biuro Dyrektora Generalnego (BDG)
- 2) Biuro Ministra (BM)
- 3) Biuro Ochrony (BO)
- 4) Departament Budżetu i Finansów (DBF)
- 5) Departament Finansowania Szkół Wyższych (DFS)
- 6) Departament Instrumentów Polityki Naukowej (DPN)
- 7) Departament Kontroli i Nadzoru (DKN)
- 8) Departament Nadzoru i Organizacji Szkolnictwa Wyższego (DSM)
- 9) Departament Spraw Europejskich i Współpracy Międzynarodowej (DSM)
- 10) Departament Legislacyjno-Prawny (DP)
- 11) Departament Strategii (DS)
- 12) Departament Systemów Informatycznych (DIN)
- 13) Departament Wdrożeń i Innowacji (DWI)
- 14) Departament Obsługi Programów Międzynarodowych i Uznawalności Wykształcenia (DPU)

2.6.2. Zarządzanie oświatą na szczeblu regionu (województwa)

Poziom regionalny oznacza w Polsce poziom województwa. W 1998 roku było 49 województw. Od 1999 roku ich liczba została zmniejszona do 16.

Kurator oświaty sprawuje nadzór pedagogiczny nad instytucjami systemu oświaty w województwie. , Kurator oświaty powoływany jest przez wojewodę, jest więc wyłącznie urzędnikiem administracji regionalnej, podległej wojewodzie, który z kolei podlega premierowi. Reasumując, kurator oświaty realizuje politykę ministra właściwego do spraw oświaty i wychowania, a podlega wojewodzie.

Kurator w imieniu wojewody, wykonuje zadania i kompetencje w zakresie oświaty określone w ustawie i przepisach odrębnych na obszarze województwa, a w szczególności:

- sprawuje nadzór pedagogiczny nad publicznymi i niepublicznymi szkołami i placówkami oraz placówkami doskonalenia nauczycieli, w tym nad niepublicznymi placówkami doskonalenia nauczycieli o zasięgu ogólnokrajowym, które znajdują się na obszarze danego województwa;
- wydaje decyzje administracyjne w sprawach określonych w ustawie;
- współdziała z radami oświatowymi;
- wykonuje zadania organu wyższego stopnia w rozumieniu przepisów Kodeksu postępowania administracyjnego:
 - w stosunku do organów jednostek samorządu terytorialnego – w sprawach szkół publicznych, zakładanych i prowadzonych przez osoby prawne i fizyczne, oraz szkół i placówek niepublicznych,
 - w stosunku do dyrektorów szkół – w sprawach z zakresu obowiązku szkolnego i obowiązku nauki oraz w sprawach skreślenia uczniów z listy uczniów;
- realizuje politykę oświatową państwa, a także współdziała z organami jednostek samorządu terytorialnego w tworzeniu i realizowaniu odpowiednio regionalnej i lokalnej polityki oświatowej, zgodnych z polityką oświatową państwa;
 - opracowuje programy wykorzystania środków na dofinansowanie doskonalenia nauczycieli, wyodrębnionych w budżecie wojewody, po zasięgnięciu opinii związków zawodowych reprezentatywnych w rozumieniu ustawy z 6 lipca 2001 r. o Trójstronnej Komisji do Spraw Społeczno-Gospodarczych i wojewódzkich komisjach dialogu społecznego;
- organizuje olimpiady, konkursy, turnieje, przeglądy oraz inne formy współzawodnictwa i prezentacji osiągnięć uczniów szkół na obszarze województwa;
- współdziała z okręgowymi komisjami egzaminacyjnymi;
- bada potrzeby nauczycieli w zakresie doskonalenia oraz inicjuje i koordynuje działania związane z doskonaleniem nauczycieli, współdziałając z organami prowadzącymi szkoły i placówki, a także może podejmować działania wspomagające materialnie i organizacyjnie doskonalenie nauczycieli, w szczególności promować nowatorstwo dydaktyczno-wychowawcze;
- wspomaga działania w zakresie organizowania egzaminów i sprawdzianów w szkołach;
- współdziała z organami jednostek samorządu terytorialnego w zakresie kształtowania i rozwoju bazy materialnej szkół i placówek;
- współdziała z właściwymi organami, organizacjami i innymi podmiotami w sprawach dotyczących warunków rozwoju dzieci i młodzieży, w tym w przeciwdziałaniu zjawiskom patologii społecznej, a także może wspomagać działania tych podmiotów;
- koordynuje, wspomaga i nadzoruje organizację wycieczek dzieci i młodzieży na obszarze województwa w okresie ferii letnich i zimowych;

- wykonuje inne zadania określone w przepisach odrębnych, w szczególności w zakresie obronności.

Na wniosek kuratora wojewoda może ustanowić delegatury kuratorium oświaty dla poszczególnych części województwa. Dyrektor delegatury otrzymuje właściwe upoważnienia od kuratora.

Na szczeblu wojewódzkim władze samorządowe są odpowiedzialne za prowadzenie następujących instytucji oświatowych:

- zakładów kształcenia nauczycieli,
- placówek doskonalenia nauczycieli,
- bibliotek pedagogicznych,
- szkół i placówek o znaczeniu regionalnym i ponadregionalnym.

Ministerstwo Edukacji Narodowej

2.6.3. Zarządzanie oświatą na szczeblu lokalnym (w powiecie i gminie)

Zarządzanie oświatą w powiecie

Powiat jest pośrednim szczeblem administracyjnym usytuowanym pomiędzy województwem i gminą, ustanowionym na mocy Ustawy z 24 lipca 1998 r. o wprowadzeniu zasadniczego trójstopniowego podziału terytorialnego państwa. Utworzono wówczas 373 powiaty; na początku 2003 roku ich liczba wzrosła do 379.

Zakładanie i prowadzenie publicznych szkół podstawowych specjalnych i gimnazjów specjalnych, szkół ponadgimnazjalnych, w tym z oddziałami integracyjnymi, szkół sportowych i mistrzostwa sportowego oraz placówek, z wyjątkiem szkół i placówek o znaczeniu regionalnym i ponadregionalnym, należy do zadań własnych powiatu. Z zakresu odpowiedzialności powiatu w dziedzinie oświaty został wyłączony nadzór pedagogiczny, który sprawuje kurator oświaty na poziomie regionalnym (wojewódzkim).

Zarządzanie oświatą w gminie

Poziom lokalny oznacza w Polsce poziom gminy, których jest 2479, z czego większość stanowią gminy wiejskie.

Zakładanie i prowadzenie publicznych przedszkoli, w tym z oddziałami integracyjnymi, oraz przedszkoli specjalnych, szkół podstawowych oraz gimnazjów, w tym z oddziałami integracyjnymi, z wyjątkiem szkół podstawowych specjalnych i gimnazjów specjalnych, szkół artystycznych oraz szkół przy zakładach karnych, zakładach poprawczych i schroniskach dla nieletnich, należy do zadań własnych gmin. Nadzór pedagogiczny nad tymi placówkami leży w gestii kuratorów oświaty.

[Ustawa z dnia 24 lipca 1998 r. o wprowadzeniu zasadniczego trójstopniowego podziału terytorialnego państwa](#)

2.6.4. Zarządzanie szkołą/placówką oświatową

Kandydata na stanowisko dyrektora szkoły (przedszkola) wyłania się w drodze konkursu. Stanowisko dyrektora powierza organ prowadzący na 5 lat szkolnych. W uzasadnionych przypadkach, w uzgodnieniu z kuratorem oświaty, można powierzyć to stanowisko na krótszy okres, jednak nie krótszy niż 1 rok szkolny.

W szkole (przedszkolu), w której zgodnie ze statutem może być utworzone stanowisko wicedyrektora i inne stanowiska kierownicze, powołuje na nie i odwołuje z nich dyrektor po konsultacjach z radą szkoły, radą pedagogiczną oraz z organem prowadzącym szkołę, np. gminą lub powiatem.

Dyrektor szkoły lub placówki w szczególności:

- kieruje działalnością szkoły lub placówki i reprezentuje ją na zewnątrz;
- sprawuje nadzór pedagogiczny;
- sprawuje opiekę nad uczniami oraz stwarza warunki harmonijnego rozwoju psychofizycznego uczniów poprzez aktywne działania prozdrowotne;
- realizuje uchwały rady szkoły oraz rady pedagogicznej (podjęte w ramach ich kompetencji);
- dysponuje środkami finansowymi i ponosi odpowiedzialność za ich prawidłowe wykorzystanie;
- współdziała ze szkołami wyższymi i instytucjami kształcącymi nauczycieli w organizowaniu praktyk pedagogicznych studentów;
- odpowiada za właściwą organizację i przebieg sprawdzianów i egzaminów przeprowadzonych w szkole lub placówce;
- stwarza warunki do działania w szkole lub placówce: wolontariuszy, stowarzyszeń i innych organizacji, w szczególności organizacji harcerskich, których celem statutowym jest działalność wychowawcza lub rozszerzanie i wzbogacanie form działalności dydaktycznej, wychowawczej i opiekuńczej szkoły lub placówki

Dyrektor jest kierownikiem zakładu pracy dla zatrudnionych nauczycieli i pracowników niebędących nauczycielami, i w związku z tym:

- zatrudnia i zwalnia nauczycieli i innych pracowników szkoły;
- ustala, w porozumieniu z organem prowadzącym szkołę lub placówkę, wynagrodzenia nauczycieli i pracowników (stawki są ustalane centralnie, a więc możliwości zróżnicowania płac są stosunkowo niewielkie);
- przyznaje nagrody i wymierza kary porządkowe;
- występuje z wnioskami w sprawach odznaczeń i nagród przyznawanych na wyższych szczeblach.

Dyrektor szkoły (przedszkola) jest zwolniony z prowadzenia części godzin lekcyjnych, do których zobowiązany jest jako nauczyciel. Tygodniowy wymiar godzin, do którego jest zobowiązany dyrektor, zależy od wielkości szkoły. Dyrektor filii szkoły liczącej do 4 oddziałów zobowiązany jest do przeprowadzenia w tygodniu 12 godzin lekcyjnych. W szkole liczącej 17 i więcej oddziałów dyrektor prowadzi tylko 3 lekcje tygodniowo.

W szkole lub placówce zatrudniającej co najmniej 3 nauczycieli działa rada pedagogiczna, która jest kolejalnym organem szkoły lub placówki w zakresie realizacji jej statutowych zadań dotyczących kształcenia, wychowania i opieki. Nauczyciele szkół zatrudniających mniej niż 3 nauczycieli są członkami rady pedagogicznej szkoły, której jest podporządkowana szkoła filialna.

W skład rady pedagogicznej wchodzi wszyscy nauczyciele zatrudnieni w szkole lub placówce oraz pracownicy innych zakładów pracy pełniący funkcję instruktorów praktycznej nauki zawodu lub prowadzący pracę wychowawczą z młodocianymi pracownikami w placówkach zbiorowego zakwaterowania, dla których praca dydaktyczna i wychowawcza stanowi podstawowe zajęcie. W zebraniach rady pedagogicznej mogą także brać udział, z głosem doradczym, osoby zapraszone przez jej przewodniczącego za zgodą lub na wniosek rady pedagogicznej, w tym przedstawiciele stowarzyszeń i innych organizacji, w szczególności organizacji harcerskich, których celem statutowym jest działalność wychowawcza lub rozszerzanie i wzbogacanie form działalności dydaktycznej, wychowawczej i opiekuńczej szkoły lub placówki. Przewodniczącym rady pedagogicznej jest dyrektor szkoły lub placówki.

Dyrektor szkoły lub placówki przedstawia radzie pedagogicznej, nie rzadziej niż dwa razy w roku szkolnym, ogólne wnioski wynikające ze sprawowanego nadzoru pedagogicznego oraz informacje o działalności szkoły.

Do kompetencji stanowiących rady pedagogicznej należy:

- zatwierdzanie planów pracy szkoły lub placówki po zaopiniowaniu przez radę szkoły lub placówki;
- podejmowanie uchwał w sprawie wyników klasyfikacji i promocji uczniów;
- podejmowanie uchwał w sprawie innowacji i eksperymentów pedagogicznych w szkole lub placówce, po zaopiniowaniu ich projektów przez radę szkoły lub placówki;
- ustalanie organizacji doskonalenia zawodowego nauczycieli szkoły lub placówki;
- podejmowanie uchwał w sprawach skreślenia z listy uczniów.

Rada pedagogiczna opiniuje w szczególności:

- organizację pracy szkoły lub placówki, w tym zwłaszcza tygodniowy rozkład zajęć lekcyjnych i pozalekcyjnych;
- projekt planu finansowego szkoły lub placówki;
- wnioski dyrektora o przyznanie nauczycielom odznaczeń, nagród i innych wyróżnień;

- propozycje dyrektora szkoły lub placówki w sprawach przydziału nauczycielom stałych prac i zajęć w ramach wynagrodzenia zasadniczego oraz dodatkowo płatnych zajęć dydaktycznych, wychowawczych i opiekuńczych.

Rada pedagogiczna przygotowuje projekt statutu szkoły lub placówki albo jego zmian i przedstawia do uchwalenia radzie szkoły lub placówki.

Rada pedagogiczna może wystąpić z wnioskiem o odwołanie nauczyciela ze stanowiska dyrektora lub z innego stanowiska kierowniczego w szkole lub placówce. Organ uprawniony do odwołania jest zobowiązany przeprowadzić postępowanie wyjaśniające i powiadomić o jego wyniku radę pedagogiczną w ciągu 14 dni od otrzymania wniosku.

Uchwały rady pedagogicznej są podejmowane zwykłą większością głosów w obecności co najmniej połowy jej członków.

2.7. Doradztwo wewnętrzne i zewnętrzne w systemie edukacji

Patrz podrozdziały:

2.7.1. Wewnętrzne doradztwo systemu edukacji

W systemie oświaty

W ustawie o systemie oświaty przewidziano możliwość powołania Krajowej Rady Oświatowej przy Ministrze Edukacji Narodowej. Rada ta jest społecznym organem opiniodawczym i wnioskodawczym w sprawach oświaty.

Krajową Radę tworzy Minister Edukacji Narodowej na wniosek wojewódzkich rad oświatowych. Krajowa Rada ma funkcje opiniodawcze w sprawach polityki edukacyjnej, budżetu, zakresu nauczania i regulacji prawnych. W skład Rady wchodzi przedstawiciele wojewódzkich rad oświatowych, po jednym z każdej rady wojewódzkiej oraz po 1 przedstawicielu centralnych struktur związków zawodowych nauczycieli. Kadencja Rady jest przewidziana na 3 lata. Dotychczas nie powołano Krajowej Rady Oświatowej.

Minister Edukacji Narodowej powołała 6 marca 2008 r. Radę Edukacji Narodowej. W skład 9-osobowej Rady, która będzie pełniła funkcję ciała doradczego, wchodziły byli wiceministrowie edukacji narodowej.

Zgodnie z podpisanym zarządzeniem Rada Edukacji Narodowej jest organem pomocniczym Ministra Edukacji Narodowej. Do jej zadań należy przygotowywanie opinii dla Ministra Edukacji Narodowej na temat kierunków zmian w obszarze oświaty i wychowania, przedstawianie propozycji kierunków zmian w obszarze oświaty i wychowania oraz opiniowanie projektów aktów prawnych i opracowań, zawierających propozycje systemowych zmian w obszarze oświaty i wychowania. Pracami Rady kierować będzie urzędujący Minister. Posiedzenia Rady będą odbywać się nie rzadziej niż raz na trzy miesiące.

W szkołach i placówkach mogą działać rady szkół i placówek.

Rada szkoły lub placówki uczestniczy w rozwiązywaniu spraw wewnętrznych szkoły lub placówki, a także:

- uchwała statut szkoły lub placówki;

- przedstawia wnioski w sprawie rocznego planu finansowego środków specjalnych szkoły lub placówki i opiniuje projekt planu finansowego szkoły lub placówki;
- może występować do organu sprawującego nadzór pedagogiczny nad szkołą lub placówką z wnioskami o zbadanie i dokonanie oceny działalności szkoły lub placówki, jej dyrektora lub innego nauczyciela zatrudnionego w szkole lub placówce; wnioski te mają dla organu charakter wiążący;
- opiniuje plan pracy szkoły lub placówki, projekty innowacji i eksperymentów pedagogicznych oraz inne sprawy istotne dla szkoły lub placówki;
- z własnej inicjatywy ocenia sytuację oraz stan szkoły lub placówki i występuje z wnioskami do dyrektora, rady pedagogicznej, organu prowadzącego szkołę lub placówkę oraz do wojewódzkiej rady oświatowej, w szczególności w sprawach organizacji zajęć pozalekcyjnych i przedmiotów nadobowiązkowych.

W celu wspierania działalności statutowej szkoły lub placówki rada szkoły lub placówki może gromadzić fundusze z dobrowolnych składek oraz innych źródeł. Zasady wydatkowania funduszy rady szkoły lub placówki określa regulamin.

W skład rady szkoły lub placówki wchodzi w równej liczbie:

- nauczyciele wybrani przez ogół nauczycieli;
- rodzice wybrani przez ogół rodziców;
- uczniowie wybrani przez ogół uczniów.

W skład rady szkoły w szkołach podstawowych nie wchodzi uczniowie, a w gimnazjach udział uczniów w radzie szkoły nie jest obowiązkowy.

Rada powinna liczyć co najmniej 6 osób.

Tryb wyboru członków rady szkoły lub placówki określa statut szkoły lub placówki. Statut szkoły lub placówki może przewidywać rozszerzenie składu rady o inne osoby niż uprzednio wymienione.

Kadencja rady szkoły lub placówki trwa 3 lata. Statut szkoły lub placówki może dopuszczać dokonywanie corocznej zmiany jednej trzeciej składu rady.

Rada szkoły lub placówki uchwała regulamin swojej działalności oraz wybiera przewodniczącego. Zebrania rady są protokołowane.

W posiedzeniach rady szkoły lub placówki może brać udział, z głosem doradczym, dyrektor szkoły lub placówki.

Do udziału w posiedzeniach rady szkoły lub placówki mogą być zapraszane przez przewodniczącego, za zgodą lub na wniosek rady, inne osoby z głosem doradczym.

Rady szkół lub placówek mogą porozumiewać się ze sobą, ustalając zasady i zakres współpracy.

Powstanie rady szkoły lub placówki organizuje dyrektor szkoły lub placówki z własnej inicjatywy albo na wniosek rady rodziców, a w przypadku gimnazjów i szkół ponadgimnazjalnych także na wniosek samorządu uczniowskiego.

W szkołach i placówkach działają rady rodziców, które reprezentują ogół rodziców uczniów.

W skład rad rodziców wchodzi:

- w szkołach – po jednym przedstawicielu rad oddziałowych, wybranych w tajnych wyborach przez zebranie rodziców uczniów danego oddziału;
- w placówkach – co najmniej 7 przedstawicieli, wybranych w tajnych wyborach przez zebranie rodziców wychowanków danej placówki;
- w szkołach artystycznych – co najmniej 7 przedstawicieli, wybranych w tajnych wyborach przez zebranie rodziców uczniów danej szkoły.

Rada rodziców uchwała regulamin swojej działalności, w którym określa w szczególności:

- wewnętrzną strukturę i tryb pracy rady;
- szczegółowy tryb przeprowadzania wyborów.

Rady rodziców mogą porozumiewać się ze sobą, ustalając zasady i zakres współpracy.

Rada rodziców może występować do dyrektora i innych organów szkoły lub placówki, organu prowadzącego szkołę lub placówkę oraz organu sprawującego nadzór pedagogiczny z wnioskami i opiniami we wszystkich sprawach szkoły lub placówki.

Do kompetencji rady rodziców należy:

- uchwalanie w porozumieniu z radą pedagogiczną:
 - programu wychowawczego szkoły obejmującego wszystkie treści i działania o charakterze wychowawczym skierowane do uczniów, realizowanego przez nauczycieli,
 - programu profilaktyki dostosowanego do potrzeb rozwojowych uczniów oraz potrzeb danego środowiska, obejmującego wszystkie treści i działania o charakterze profilaktycznym skierowane do uczniów, nauczycieli i rodziców;
- opiniowanie programu i harmonogramu poprawy efektywności kształcenia lub wychowania szkoły lub placówki,
- opiniowanie projektu planu finansowego składanego przez dyrektora szkoły.

W szkole i placówce działa samorząd uczniowski, zwany dalej "samorządem".

- Samorząd tworzą wszyscy uczniowie szkoły lub placówki.

- Zasady wybierania i działania organów samorządu określa regulamin uchwalany przez ogół uczniów w głosowaniu równym, tajnym i powszechnym. Organy samorządu są jedynymi reprezentantami ogółu uczniów.
- Regulamin samorządu nie może być sprzeczny ze statutem szkoły lub placówki.
- Samorząd może przedstawiać radzie szkoły lub placówki, radzie pedagogicznej oraz dyrektorowi wnioski i opinie we wszystkich sprawach szkoły lub placówki, w szczególności dotyczących realizacji podstawowych praw uczniów, takich jak:
 - prawo do zapoznawania się z programem nauczania, z jego treścią, celem i stawianymi wymaganiami;
 - prawo do jawnej i umotywowanej oceny postępów w nauce i zachowaniu;
 - prawo do organizacji życia szkolnego, umożliwiające zachowanie właściwych proporcji między wysiłkiem szkolnym a możliwością rozwijania i zaspokajania własnych zainteresowań;
 - prawo redagowania i wydawania gazety szkolnej;
 - prawo organizowania działalności kulturalnej, oświatowej, sportowej oraz rozrywkowej zgodnie z własnymi potrzebami i możliwościami organizacyjnymi, w porozumieniu z dyrektorem;
 - prawo wyboru nauczyciela pełniącego rolę opiekuna samorządu.

W systemie szkolnictwa wyższego

Minister właściwy do spraw szkolnictwa wyższego sprawuje nadzór nad zgodnością działań uczelni z przepisami prawa i statutem oraz z treścią udzielonego pozwolenia na utworzenie uczelni niepublicznej, a także nad prawidłowością wydatkowania środków publicznych. Minister właściwy do spraw szkolnictwa wyższego może żądać informacji i wyjaśnień od organów uczelni oraz założyciela uczelni niepublicznej, a także dokonywać kontroli działalności uczelni.

Minister do spraw szkolnictwa wyższego określa w drodze rozporządzenia:

- nazwy kierunków studiów;
- standardy kształcenia dla poszczególnych kierunków oraz poziomów kształcenia;
- standardy kształcenia przygotowującego do wykonywania zawodu nauczyciela;
- warunki, jakie muszą spełniać jednostki organizacyjne, aby prowadzić studia na określonym kierunku i poziomie kształcenia;
- szczegółowe warunki tworzenia i funkcjonowania filii, zamiejscowej podstawowej jednostki organizacyjnej oraz zamiejscowego ośrodka dydaktycznego uczelni;

- sposób obsługi administracyjnej i finansowej prac Rady Głównej Szkolnictwa Wyższego i komisji dyscyplinarnej przy Radzie Głównej Szkolnictwa Wyższego; wysokość wynagrodzenia członków Rady Głównej Szkolnictwa Wyższego, Państwowej Komisji Akredytacyjnej i komisji dyscyplinarnej przy Radzie Głównej Szkolnictwa Wyższego oraz wyznaczanych przez nie recenzentów; warunki zwrotu kosztów podróży członkom Rady Głównej Szkolnictwa Wyższego, Państwowej Komisji Akredytacyjnej i komisji dyscyplinarnej przy Radzie Głównej Szkolnictwa Wyższego oraz recenzentom;
- zakres danych i informacji objętych wnioskiem o wydanie pozwolenia na utworzenie uczelni niepublicznej
- sposób prowadzenia rejestru uczelni niepublicznych i związków uczeni niepublicznych oraz szczegółowy tryb udostępniania rejestru, uwzględniając sposób sporządzania i wydawania odpisów, wyciągów i zaświadczeń;
- szczegółowy tryb dokonywania kontroli uczelni i związków uczelni;
- warunki kierowania osób za granicę w celach naukowych, dydaktycznych i szkoleniowych oraz szczególne ich uprawnienia;
- formy studiów i szkoleń, na które mogą być przyjmowani cudzoziemcy;
- wymagania, jakie muszą spełniać cudzoziemcy ubiegający się o przyjęcie na studia, studia doktoranckie i szkolenia lub o uczestniczenie w badaniach naukowych i pracach rozwojowych;
- sposób ustalania wysokości stypendiów;
- sposób ustalania w uczelniach publicznych odpłatności za studia, studia doktoranckie, szkolenia i uczestniczenie w badaniach naukowych i pracach rozwojowych;
- wymagania, jakie muszą spełniać cudzoziemcy, którzy spełniają wymagania ustawy o repatriacji oraz sposób ustalania wysokości stypendiów przyznawanych tym osobom;
- warunki, jakie uczelnie utworzone przez uczelnie zagraniczne muszą spełniać, aby prowadzić studia na określonym poziomie i kierunku kształcenia;
- warunki i tryb występowania przez uczelnie niepubliczne o dotacje;
- wskaźniki kosztochłonności poszczególnych kierunków, makrokierunków i studiów międzykierunkowych studiów stacjonarnych;
- zasady podziału dotacji dla uczelni niepublicznych oraz tryb udzielania, a także tryb i zasady rozliczania tych dotacji;
- warunki, jakie powinien spełniać kandydat na dyplomowanego bibliotekarza oraz dyplomowanego pracownika dokumentacji i informacji naukowej;

- szczegółowy tryb postępowania wyjaśniającego i postępowania dyscyplinarnego;
- wysokość minimalnej i maksymalnej stawki wynagrodzenia zasadniczego w odniesieniu do poszczególnych stanowisk oraz wysokość i warunki przyznawania innych składników wynagrodzenia; składniki wynagrodzenia, które wypłacane są nauczycielowi akademickiemu miesięcznie z góry i inne składniki wynagrodzenia nauczyciela akademickiego; wykaz podstawowych stanowisk pracy i wymagania kwalifikacyjne dla pracowników niebędących nauczycielami akademickimi; przypadki, w których nauczyciel akademicki traci prawo do przyznanego dodatku funkcyjnego; kresy pracy i inne okresy uprawniające do dodatku za staż pracy; sposób obliczania godzinowej stawki wynagrodzenia zasadniczego oraz dodatków określanych stawką miesięczną;
- szczegółowe zasady i tryb przyznawania nagród ministrów;
- warunki, jakie muszą być spełnione, aby mogły być prowadzone zajęcia dydaktyczne z wykorzystaniem metod i technik kształcenia na odległość;
- warunki i tryb przenoszenia osiągnięć;
- rodzaje tytułów zawodowych nadawanych absolwentom studiów pierwszego i drugiego stopnia oraz absolwentom jednolitych studiów magisterskich;
- warunki wydawania i wzory dyplomów, w tym suplementu do dyplomów;
- warunki wydawania i wzory dyplomów ukończenia studiów prowadzonych wspólnie przez różne uczelnie i instytucje naukowe, również zagraniczne, w tym suplementu do dyplomów, Świadectw;
- szczegółowe warunki i tryb przyznawania oraz wypłacania stypendiów ministra;
- sposób prowadzenia przez uczelnie dokumentacji przebiegu studiów;
- tryb nostryfikacji, organy przeprowadzające postępowanie nostryfikacyjne, warunki, w których dla celów dalszego kształcenia dyplomy mogą być uznawane bez przeprowadzania postępowania nostryfikacyjnego, rodzaje dokumentów, które powinny być dołączone do podań o nostryfikację dyplomu ukończenia studiów, terminy, w których należy przeprowadzić postępowanie nostryfikacyjne, warunki ustalania odpłatności za przeprowadzenie postępowania nostryfikacyjnego, wzór zaświadczenia wydawanego po przeprowadzeniu postępowania nostryfikacyjnego;
- warunki i tryb organizowania studiów doktoranckich, ich prowadzenia i odbywania oraz tryb, warunki, wysokość i kryteria przyznawania stypendiów doktoranckich i świadczeń pomocy materialnej dla doktorantów;
- szczegółowy tryb postępowania wyjaśniającego i dyscyplinarnego;
- przepisy bezpieczeństwa i higieny pracy w uczelniach.

Ponadto, minister, na wniosek Rady Głównej Szkolnictwa Wyższego, może określić, w drodze rozporządzenia, standard kształcenia dla danego kierunku, uwzględniając kwalifikacje, jakie powinien posiadać absolwent tych studiów, ramowe treści kształcenia, czas trwania studiów i wymiar praktyk oraz wymagania dla poszczególnych form studiów

Rada Główna Szkolnictwa Wyższego jest wybieralnym organem przedstawicielskim szkolnictwa wyższego. Rada współdziała z Ministrem Nauki i Szkolnictwa Wyższego oraz innymi organami władzy publicznej w ustalaniu polityki edukacyjnej państwa w zakresie szkolnictwa wyższego: 1) wyraża opinie i przedstawia wnioski we wszystkich sprawach dotyczących szkolnictwa wyższego i nauki, 2) opiniuje projekty aktów prawnych, 3) opiniuje projekt budżetu państwa w zakresie części, której dysponentem jest minister właściwy do spraw szkolnictwa wyższego oraz zasady przyznawania uczelniom dotacji z budżetu państwa, 4) opiniuje projekty statutów uczelni.

Organem szkolnictwa wyższego działającym na rzecz jakości kształcenia jest Państwowa Komisja Akredytacyjna powołana Decyzją Nr 54 Ministra Edukacji Narodowej i Sportu z 28 grudnia 2001 r na podstawie Art. 38 Ustawy o Szkolnictwie Wyższym z 12 września 1990, z późniejszymi zmianami (zmiana z 22 czerwca 2001 r.). Działalność Państwowej Komisji Akredytacyjnej obejmuje wszystkie uczelnie działające obecnie na podstawie ustawy o szkolnictwie wyższym ("Prawo o szkolnictwie wyższym" z dnia 27 lipca 2005).

Komisja przedstawia ministrowi opinie i wnioski dotyczące:

- utworzenia uczelni, przyznania uczelni uprawnienia do prowadzenia studiów wyższych na określonym kierunku i poziomie kształcenia oraz utworzenia przez uczelnię filii lub wydziału zamiejscowego,
- dokonanej oceny kształcenia na danym kierunku, w tym kształcenia nauczycieli oraz przestrzegania warunków prowadzenia studiów wyższych.

Komisja współpracuje z krajowymi i międzynarodowymi organizacjami, których przedmiotem działania jest ocena jakości kształcenia i akredytacja.

Uczelnie akademickie, w których kształcą się łącznie więcej niż połowa ogólnej liczby studentów studiujących w uczelniach akademickich, mogą utworzyć Konferencję Rektorów Akademickich Szkół Polskich. Uczelnie zawodowe, w których kształcą się łącznie więcej niż połowa ogólnej liczby studentów studiujących w uczelniach zawodowych, mogą utworzyć Konferencję Rektorów Zawodowych Szkół Polskich.

[Ministerstwo Edukacji Narodowej](#)

[Państwowa Komisja Akredytacyjna](#)

[Rada Główna Szkolnictwa Wyższego](#)

[Decyzja Nr 54 Ministra Edukacji Narodowej i Sportu z dnia 28 grudnia 2001r. w sprawie powołania Państwowej Komisji Akredytacyjnej](#)

[Ustawa z dnia 27 lipca 2005 r. Prawo o szkolnictwie wyższym](#)

[Ustawa z dnia 7 września 1991r. o systemie oświaty](#)

2.7.2. Udział w doradztwie różnych podmiotów

Udział partnerów społecznych (osób, instytucji i organizacji) w pracy szkoły nie odgrywa jeszcze dużej roli. Poza szczeblem szkoły praktycznie nie funkcjonują organizacje uczniowskie. Organizacją reprezentującą rodziców jest Krajowe Porozumienie Rodziców i Rad Rodziców. Prawo przewiduje szerokie uprawnienia rodziców i uczniów jako członków rad szkolnych – mają oni te same prawa i są reprezentowani w tym samym stopniu, co nauczyciele (po 1/3 składu w reprezentacji rad szkoły).

Pomimo że upłynęło już kilka lat, odkąd ukonstytuowały się pierwsze rady szkolne i intencją ustawodawcy było powołanie rad wojewódzkich i jednej rady krajowej – do tej pory nie powstały rady tego typu, ani na szczeblu wojewódzkim, ani na szczeblu centralnym.

Związki zawodowe nauczycieli odgrywają znaczącą rolę w kształtowaniu bieżącej polityki oświatowej. Minister Edukacji Narodowej jest ustawowo zobowiązany do konsultowania ze związkami nauczycielskimi projektów aktów prawnych.

W kilku miastach z inicjatywy nauczycieli i oświatowców powstały społeczne rady oświatowe (na przykład taka rada istniała przy Prezydencie Warszawy).

Obserwuje się powolny, ale systematyczny, wzrost znaczenia rzeczników praw ucznia, powoływanych od kilku lat przy kuratoriach oświaty. Początkowo działalność ta ograniczała się jedynie do kilku szkół

Krajowe Porozumienie Rodziców i Rad Rodziców

Ministerstwo Edukacji Narodowej

2.8. Finansowanie edukacji

Finansowanie szkół

Od 1999 roku, a w praktyce od 2000 r. wszystkie działania w zakresie oświaty na trzech poziomach jednostek samorządu terytorialnego są finansowane z subwencji ogólnej budżetu państwa. Jedynym wyjątkiem stanowiła – w roku 2000 – edukacja artystyczna, za którą był odpowiedzialny Minister Kultury i Dziedzictwa Narodowego.

W roku 2000 jednolity system przyznawania funduszy oparty na algorytmie obliczania subwencji oświatowej w zależności od liczby uczniów został przyjęty dla całego systemu oświaty.

Algorytm ten jest oparty na rzeczywistej liczbie uczniów odpowiednio zwiększonej przez system tzw. wag (biorąc pod uwagę specyficzne warunki, w jakich funkcjonuje szkoła np. wieś, małe miasteczka, oraz zadania edukacyjne np. kształcenie specjalne i integracyjne uczniów niepełnosprawnych i niedostosowanych społecznie, szkolnictwo zawodowe, szkoły sportowe). Sposób podziału części oświatowej subwencji ogólnej dla jednostek samorządu terytorialnego jest ogłaszany corocznie w grudniu rozporządzeniem ministra właściwego do spraw oświaty i wychowania.

Jednostka samorządu terytorialnego, jako organ prowadzący i finansujący pracę szkoły, jest odpowiedzialna za przygotowanie programu budżetowego (planu wydatków) dla wszystkich szkół i placówek oświatowych na swoim terenie.

Inwestycje oświatowe należą do zadań własnych samorządu, ale mogą być również współfinansowane przez budżet państwa za pośrednictwem władz wojewódzkich.

Wydatki publiczne na oświatę i wychowanie w 2008 r. wyniosły 49,2 mld złotych, co stanowiło 3,9% PKB.

Finansowanie uczelni wyższych

Z budżetu państwa uczelnia publiczna otrzymuje dotacje na zadania związane z kształceniem studentów studiów stacjonarnych, uczestników stacjonarnych studiów doktoranckich i kadr naukowych oraz utrzymaniem uczelni, w tym na remonty; zadania związane z bezzwrotną pomocą materialną dla studentów oraz doktorantów, dofinansowanie lub finansowanie kosztów realizacji inwestycji, w tym realizowanych z udziałem środków pochodzących z publicznych środków wspólnotowych, zadania związane z kształceniem i rehabilitacją leczniczą studentów niepełnosprawnych. Dotacje te są udzielane z budżetu państwa z części, której dysponentem jest minister właściwy do spraw szkolnictwa wyższego. Uczelnia może otrzymywać inne środki finansowe z budżetu państwa oraz z budżetów jednostek samorządu terytorialnego lub ich związków. Minister właściwy do spraw szkolnictwa wyższego określa, w drodze rozporządzenia, warunki i tryb występowania przez uczelnie niepubliczne o dotacje oraz sposób ich kontroli i wykorzystania.

Wydatki publiczne na szkolnictwo wyższe w Polsce w roku 2008 wynosiły 11 191,0 mln zł (z czego 11 091,0 mln zł z budżetu państwa i 100,0 mln zł z budżetu jednostek samorządu terytorialnego), co stanowiło ok. 0,88% PKB.

Zasady i tryb finansowania badań naukowych i prac rozwojowych prowadzonych w uczelni, zakwalifikowanych do finansowania ze środków przewidzianych w budżecie państwa na naukę, określa ustawa z 8 października 2004 r. o zasadach finansowania nauki (Patrz punkt **6.3.**).

Szkoły wyższe i ich finanse w 2008 roku

Ministerstwo Edukacji Narodowej

Ministerstwo Kultury i Dziedzictwa Narodowego

Ministerstwo Nauki i Szkolnictwa Wyższego

Ustawa z dnia 8 października 2004 r. o zasadach finansowania nauki

2.9. Dane statystyczne

Tabela 1. Uczniowie i szkoły (łącznie szkolnictwo publiczne i niepubliczne)

Rodzaj szkoły	Uczniowie (w tysiącach)		Szkoły	
	1999/2000	2008/09	1999/2000	2008/09
Podstawowe	3958,0	2294,4	17743	14067
Gimnazja	615,3	1381,4	6121	7204
Licea ogólnokształcące	864,0	688,0	2156	2451
Szkoły zasadnicze i średnie zawodowe	1552,3	880,0	8066	5206
Szkoły policealne*	205,5	344,1	2328	3369

* Szkoły policealne dla młodzieży i dorosłych, łącznie z kolegiami - obejmują formy dzienne, wieczorowe i zaoczne.

Tabela 2. Szkolnictwo niepubliczne o uprawnieniach szkół publicznych – uczniowie i placówki

Rodzaj instytucji	Szkoły		Uczniowie		Procent uczniów szkół niepublicznych w stosunku do ogółu uczniów	
	1999/2000	2008/09	1999/2000	2008/09	1999/2000	2008/09
Szkoły podstawowe	368	617	31409	43861	0,79	1,9
Gimnazja	355	588	5914	35507	0,96	2,57
Licea ogólnokształcące	439	389	40986	23595	4,74	3,43
Szkoły zasadnicze i średnie zawodowe	306	263	25905	19644	1,7	2,2
*Szkoły policealne	1072	2111	83393	230168	40,57	66,88

* Szkoły policealne obejmują formy dzienne, wieczorowe i zaoczne.

Tabela 3. Szkoły wyższe i studenci

Szkoły wyższe	Szkoły				Studenci (w tys.)			
	1990/91	2000/01	2005/06	2008/09	1990/91	2000/01	2005/06	2008/09
Szkoły wyższe razem	112	310	445	456	403,8	1584,8	1953,8	1927,8
Szkoły wyższe niepubliczne	10*	195	315	325	13,6*	472,3	620,8	659,4

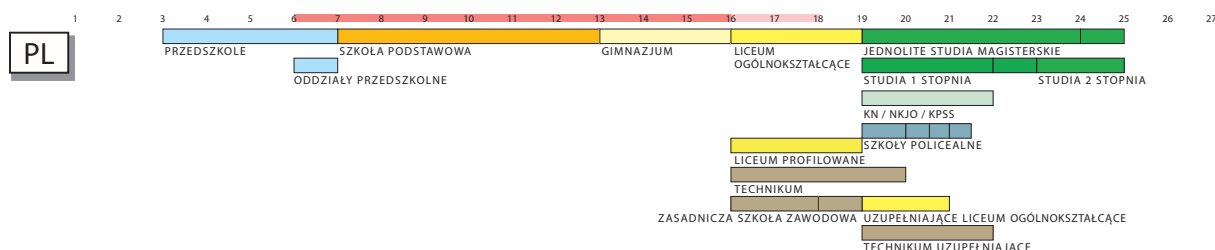
* - rok 1991/92

Oświata i Wychowanie w roku szkolnym 2008/2009

Szkoły wyższe i ich finanse w 2008 roku

3. Wychowanie przedszkolne

Organizacja systemu edukacji w Polsce, 2009/10

■ Wychowanie przedszkolne – ISCED 0 (nie podlega Ministerstwu Edukacji) ■ Wychowanie przedszkolne – ISCED 0 (podlega Ministerstwu Edukacji)

■ Poziom szkoły podstawowej – ISCED 1

■ Poziom szkoły podstawowej + poziom szkoły średniej I stopnia – ISCED 1 + ISCED 2 (jedna instytucja dla ISCED 1 i ISCED 2)

■ Szkoła średnia I stopnia – ISCED 2 (włączając elementy przygotowania do zawodu)

■ Zawodowa szkoła średnia I stopnia – ISCED 2

■ Ogólnokształcąca szkoła średnia II stopnia – ISCED 3

■ Zawodowa szkoła średnia II stopnia – ISCED 3

■ Szkoła policealna – ISCED 4

■ Szkolnictwo wyższe – ISCED 5A

■ Szkolnictwo wyższe – ISCED 5B

Według klasyfikacji ISCED: ■ ISCED 0 ■ ISCED 1 ■ ISCED 2

■ Obowiązek nauki w pełnym wymiarze

■ Obowiązek nauki w niepełnym wymiarze

■ Nauka w niepełnym wymiarze lub połączenie nauki i praktyk zawodowych

■ Dodatkowy rok

-/n/- Obowiązkowy staż zawodowy oraz czas jego trwania

■ Studia za granicą

Źródło: Eurydice

Patrz podrozdziały:

3.1. Rys historyczny

Do polskich przedszkoli uczęszczają dzieci w wieku 3-6 lat (młodsze dzieci mogą być posyłane do żłobków, które podlegają służbie zdrowia). Zgodnie z Ustawą z 7 września 1991 roku o systemie oświaty przedszkola traktowane są jako pierwszy szczebel systemu oświatowego.

Warto zwrócić uwagę, że w Polsce rzadko używa się określenia „oświata/edukacja przedszkolna” – najczęściej stosowanym terminem jest „wychowanie przedszkolne”.

W początkach swojej działalności przedszkola pełniły głównie funkcje opiekuńcze. Po drugiej wojnie światowej stopniowo, poprzez wprowadzenie państwowego programu, zyskały charakter wychowawczo-opiekuńczy, a następnie, głównie za sprawą włączenia do programu wychowania przedszkolnego

elementarnej nauki czytania i przygotowania do pisania, ich zadania określono jako wychowawczo-dydaktyczne i opiekuńcze, czyli edukacyjne.

W latach siedemdziesiątych placówki przedszkolne cieszyły się dużą popularnością zwłaszcza w miastach, często bywały nadmiernie przepełnione.

Pod koniec lat osiemdziesiątych zmniejszyła się liczba dzieci 3-5-letnich w przedszkolach. Zjawisko to spowodowane było między innymi wprowadzeniem odpłatności za korzystanie z przedszkoli. Natomiast znacznie wzrosła liczba dzieci sześciolletnich korzystających z jednorocznego przygotowania przedszkolnego.

W kolejnych latach do placówek przedszkolnych uczęszczało około 50% populacji dzieci 3-6-letnich.

Ustawowe przejście przedszkoli przez gminy w latach 1990-1993 spowodowało likwidację wielu placówek oraz redukcję zatrudnienia.

W drugiej połowie lat dziewięćdziesiątych, mimo nadal istniejących trudności ekonomicznych, ponownie obserwujemy wzrastające zainteresowanie placówkami przedszkolnymi. Jednak ich mniejsza niż kilka lat temu liczba, a równocześnie większy na nie popyt, powodują, że w niektórych przedszkolach występuje nadmierne zagęszczenie (duża liczba dzieci w stosunku do pomieszczeń, powierzchni, a także personelu). Często, szczególnie w miastach, przekraczana jest obowiązująca norma – 25 dzieci na jeden oddział.

Wskaźnik upowszechnienia wychowania przedszkolnego dla dzieci 3-6-letnich w roku szkolnym 2008/2009 wynosił 63,06%. Nadal w miastach do placówek przedszkolnych uczęszcza znacznie więcej dzieci (78,43%) niż na wsiach, gdzie z edukacji przedszkolnej korzysta zaledwie 42,66%. Zdecydowaną większość w placówkach przedszkolnych stanowiły dzieci sześciolletnie. Związane jest to z wprowadzeniem od 1 września 2004 r. ustawowego obowiązku odbycia przez dziecko sześciolletnie rocznego przygotowania przedszkolnego w przedszkolu lub oddziale przedszkolnym w szkole podstawowej (nowelizacja ustawy z 7 września 1991 r. o systemie oświaty Dz. U. z 2004r, Nr 256, poz.2572).

Development of Education in Poland

Education in a Changing Society

Education in Poland in the Process of Social Changes

Edukacja przedszkolna w Polsce – szanse i zagrożenia

Przedszkole rzeczywistość i szansa

Ustawa z dnia 15 marca 2002r. o zmianie ustawy o systemie oświaty oraz niektórych innych ustaw

Ustawa z dnia 7 września 1991r. o systemie oświaty

3.2. Kierunki zmian – projekty reform

Dzieci, które w danym roku kalendarzowym kończą 6 lat, są obowiązane odbyć roczne przygotowanie przedszkolne w przedszkolu lub oddziale przedszkolnym w szkole podstawowej.

Uczęszczanie do przedszkoli dzieci 3-5-letnich jest nadal dobrowolne. Decyzję w tej sprawie podejmują rodzice.

Polskie dzieci w większości obowiązkową naukę w szkole podstawowej nadal rozpoczynają z początkiem roku szkolnego, w którym kończą siedem lat.

Od 1 września 2009r. wprowadzona została nowelizacja ustawy o systemie oświaty, która zakłada stopniowe obniżanie wieku rozpoczynania obowiązkowego szkolnego dzieci do 6-lat. Przez trzy kolejne lata, 2009/2010, 2010/2011, 2011/2012 o pójściu dziecka 6-letniego do szkoły będą decydowali jego rodzice i dyrektorzy szkół. Warunkiem przyjęcia dziecka 6-letniego do szkoły będzie (w tym okresie) posiadanie przez szkołę odpowiednich warunków organizacyjnych i uczęszczanie dziecka do przedszkola na rok przed rozpoczęciem nauki w szkole lub uzyskanie pozytywnej opinii poradni psychologiczno-pedagogicznej o gotowości do podjęcia nauki w szkole.

Od 1 września 2009r. dzieci 5-letnie uzyskały ustawowe prawo do odbycia rocznego przygotowania przedszkolnego w przedszkolu lub innej formie wychowania przedszkolnego. Zapewnienie warunków do realizacji tego prawa jest zadaniem własnym gminy.

Od 1 września 2011r. wprowadzone zostanie dla dzieci 5-letnich obowiązkowe roczne przygotowanie przedszkolne realizowane w przedszkolach i innych formach wychowania przedszkolnego.

Od 1 września 2012 r. wszystkie dzieci 6-letnie będą podlegały obowiązkowi szkolnemu.

Development of Education in Poland

Ministerstwo Edukacji Narodowej o przedszkolach

3.3. Podstawy prawne

Podstawowymi aktami prawnymi są: Ustawa z 7 września 1991 roku o systemie oświaty (nowelizowana w 1996 roku i kolejnych latach – ostatnia zmiana w **2009** r.) oraz Ustawa Karta Nauczyciela z 1982 roku i jej nowelizacje z 1996 roku i kolejnych lat, określająca prawa i obowiązki nauczycieli.

Ustawa o systemie oświaty wprowadziła pojęcia szkolnictwa publicznego i niepublicznego, w tym również pojęcia przedszkola publicznego i niepublicznego, oraz określiła zasady ich funkcjonowania.

Istotny wpływ na funkcjonowanie przedszkoli miała również ustawa z 1990 roku o samorządzie terytorialnym (z późniejszymi zmianami). Ten akt prawny spowodował przekazanie gminom zadania prowadzenia przedszkoli państwowych.

Prowadzenie publicznych przedszkoli, w tym obowiązkowego rocznego przygotowania przedszkolnego dzieci sześciolatków, zapewnienie warunków do realizacji prawa do przygotowania przedszkolnego dla dzieci 5-letnich jest zadaniem własnym gminy, która zakłada, prowadzi, przekształca i likwiduje te placówki.

Gmina, jako organ prowadzący, zapewnia warunki działania przedszkoli, wykonuje remonty oraz zadania inwestycyjne w tym zakresie, zapewnia obsługę administracyjną i finansową, wyposaża przedszkola w pomoce dydaktyczne i sprzęt niezbędny do pełnej realizacji programów, powierza nauczycielom stanowiska

dyrektorów (w drodze konkursów) oraz odwołuje ich, zatwierdza roczne projekty organizacyjne przedszkoli po zaopiniowaniu ich przez kuratora oświaty.

Nadzór pedagogiczny nad działalnością przedszkoli sprawuje kurator oświaty. Zarówno organ prowadzący, jak i organ sprawujący nadzór pedagogiczny mogą ingerować w działalność przedszkoli tylko w zakresie i na zasadach określonych w ustawie, pozostawiając dyrektorom i nauczycielom prawo decydowania w wielu sprawach, np. programowych, organizacyjnych. Oznacza to, że wiele istotnych decyzji podejmowanych jest bezpośrednio w placówkach.

Minister Edukacji Narodowej wydał rozporządzenia zawierające szczegółowe regulacje prawne w sprawie:

- ramowych statutów publicznego przedszkola i publicznych szkół (z 2001 r.)
- podstawy programowej wychowania przedszkolnego oraz kształcenia ogólnego w poszczególnych typach szkół. (z 23 grudnia 2008 r.)
- warunków i trybu przyjmowania uczniów do szkół publicznych (z 2004 r.)
- prowadzenia przez przedszkola, szkoły i placówki dokumentacji przebiegu nauczania (z 19 lutego 2002 r., ostatnia zmiana 7 sierpień 2009)
- zasad udzielania i organizacji pomocy psychologiczno-pedagogicznej w publicznych przedszkolach, szkołach i placówkach (z 2003 r.)
- dopuszczania do użytku w szkole programów wychowania przedszkolnego, programów nauczania oraz dopuszczania do użytku szkolnego podręczników (8 czerwca 2009 r. Dz. U. Nr 89 , poz. 730)
- w sprawie rodzajów innych form wychowania przedszkolnego, warunków tworzenia i organizowania tych form oraz sposobu ich działania (10 stycznia 2008r. i nowelizacja z 13 czerwca 2008r.)

Ministerstwo Edukacji Narodowej o przedszkolach

Ministerstwo Edukacji Narodowej

Rozporządzenie Ministra Edukacji Narodowej i Sportu z dnia 19 lutego 2002r. w sprawie sposobu prowadzenia przez publiczne przedszkola, szkoły i placówki dokumentacji przebiegu nauczania, działalności wychowawczej i opiekuńczej oraz rodzajów tej dokumentacji

Rozporządzenie Ministra Edukacji Narodowej i Sportu z dnia 20 lutego 2004r. w sprawie warunków i trybu przyjmowania uczniów do szkół publicznych oraz przechodzenia z jednych typów szkół do innych

Rozporządzenie Ministra Edukacji Narodowej z dnia 8 czerwca 2009 r. w sprawie dopuszczania do użytku w szkole programów wychowania przedszkolnego i programów nauczania oraz dopuszczania do użytku szkolnego podręczników

Rozporządzenie Ministra Edukacji Narodowej i Sportu z dnia 7 stycznia 2003r. w sprawie zasad udzielania i organizacji pomocy psychologiczno-pedagogicznej w publicznych przedszkolach, szkołach i placówkach

Rozporządzenie Ministra Edukacji Narodowej z 23 grudnia 2008 r. w sprawie podstawy programowej wychowania przedszkolnego oraz kształcenia ogólnego w poszczególnych typach szkół

Rozporządzenie Ministra Edukacji Narodowej z dnia 21 maja 2001r. w sprawie ramowych statutów publicznego przedszkola oraz publicznych szkół

Rozporządzenie Ministra Edukacji Narodowej z dnia 20 lutego 2004r. w sprawie warunków i trybu przyjmowania uczniów do publicznych przedszkoli i szkół oraz przechodzenia z jednych typów szkół do innych

Ustawa z dnia 26 stycznia 1982 r. - Karta Nauczyciela

Ustawa z dnia 7 września 1991r. o systemie oświaty

3.4. Cele

Wychowanie przedszkolne obejmuje wspomaganie rozwoju i edukację dziecka od trzeciego roku życia do rozpoczęcia nauki szkolnej.

Cele wychowania przedszkolnego sformułowane zostały w podstawie programowej wychowania przedszkolnego określonej przez Ministra Edukacji Narodowej w rozporządzeniu z 23 grudnia 2008 r. w sprawie podstawy programowej wychowania przedszkolnego oraz kształcenia ogólnego w poszczególnych typach szkół. Załącznik nr 1, „Podstawa programowa wychowania przedszkolnego dla przedszkoli i oddziałów przedszkolnych w szkołach podstawowych oraz innych form wychowania przedszkolnego”. (Dz. U. z 2009r. Nr 4, poz.17)

Celem wychowania przedszkolnego jest:

- wspomaganie dzieci w rozwijaniu uzdolnień oraz kształtowanie czynności intelektualnych niezbędnych w codziennych sytuacjach i dalszym kształceniu,
- budowanie systemu wartości, w tym wychowywanie dzieci tak by lepiej orientowały się w tym co dobre, a co złe,
- kształtowanie odporności emocjonalnej,
- rozwijanie umiejętności społecznych,
- stwarzanie warunków sprzyjających wspólnej zabawie oraz nauce dzieci o zróżnicowanych możliwościach fizycznych i intelektualnych,
- troska o zdrowie dzieci i ich rozwój fizyczny,
- budowanie dziecięcej wiedzy o świecie, rozwijanie umiejętności prezentowania swoich przemyśleń w sposób zrozumiały dla innych,
- wprowadzenie dziecka w świat wartości estetycznych i rozwijanie umiejętności wypowiedzania się przez muzykę, formy teatralne, sztuki plastyczne,

- kształtowanie poczucia przynależności społecznej: do rodziny, grupy rówieśniczej, wspólnoty narodowej,
- zapewnienie dzieciom lepszych szans edukacyjnych poprzez wspieranie ich ciekawości, aktywności i samodzielności oraz tych wiadomości i umiejętności, które są ważne w kształceniu w szkole.

Cele te realizowane są w 15 obszarach działalności edukacyjnej przedszkola. W każdym z obszarów

podane zostały szczegółowe umiejętności, którymi powinny wykazywać się dzieci kończące edukację przedszkolną.

Dokument został uzupełniony szczegółowymi wskazówkami o charakterze organizacyjnym, między innymi dotyczącymi organizacji czasu pobytu dzieci w przedszkolu.

[Ministerstwo Edukacji Narodowej o przedszkolach](#)

[Ministerstwo Edukacji Narodowej](#)

[Rozporządzenie Ministra Edukacji Narodowej z 23 grudnia 2008 r. w sprawie podstawy programowej wychowania przedszkolnego oraz kształcenia ogólnego w poszczególnych typach szkół](#)

3.5. Dostępność placówek

Główna linia podziału między obszarami o dobrej i złej dostępności edukacji przedszkolnej przebiega między dużymi miastami a obszarami wiejskimi. Organizowanie przedszkoli i szkół na niektórych słabo zaludnionych obszarach wiejskich uniemożliwia zbyt mała liczba dzieci.

Czynniki demograficzny i geograficzny w sposób decydujący wpływają więc na dostępność poszczególnych szczebli kształcenia, w tym edukacji przedszkolnej.

Zgodnie z postanowieniami ustawy o systemie oświaty, gdy odległość z domu dziecka do szkoły, przedszkola przekracza: w przypadku dzieci sześciolletnich 3 km, gmina zobowiązana jest do organizowania bezpłatnego dowożenia do przedszkola lub szkoły, w której zlokalizowany jest oddział przedszkolny (obowiązek zorganizowania przez gminę dowożenia dotyczy tylko dzieci sześciolletnich).

Stopień upowszechnienia wychowania przedszkolnego dla dzieci 3-5-letnich w roku szkolnym 2008/2009 ogółem w kraju wynosił 52,7%. Podobnie jak w latach ubiegłych był zróżnicowany: w miastach, 70,52% dzieci 3-5 letnich korzystało z edukacji przedszkolnej, natomiast na wsi tylko 28,55%.

Pełna dostępność edukacji przedszkolnej dotyczyła w roku szkolnym **2008/2009** tylko ostatniego rocznika przedszkolnego (dzieci 6-letnich).

[Edukacja przedszkolna w Polsce – szanse i zagrożenia](#)

[Ministerstwo Edukacji Narodowej o przedszkolach](#)

[Ustawa z dnia 7 września 1991r. o systemie oświaty](#)

3.6. Warunki przyjmowania i wybór placówki przedszkolnej

Przedszkola publiczne prowadzą rekrutację według zasady powszechnej dostępności. Rodzice decydują o wyborze przedszkola, korzystając przede wszystkim z placówek znajdujących się na terenie swojej gminy. Głównym kryterium przyjęcia jest wiek dziecka – ukończone 3 lata. Dopuszcza się, w szczególnych przypadkach, za zgodą dyrektora przedszkola, przyjmowanie dzieci młodszych, które ukończyły 2,5 roku (zmiana wprowadzona w 2003 r. w ustawie o systemie oświaty).

W niektórych przedszkolach w miastach czynnikiem ograniczającym przyjęcia dzieci 3-4-letnich do przedszkoli jest zbyt mała liczba miejsc.

W przypadku przedszkola, które z różnych powodów jest szczególnie atrakcyjne dla rodziców, gdy liczba dzieci zgłoszonych jest większa od liczby miejsc, stosuje się preferencje wobec dzieci 6-5 letnich oraz matek (ojców) samotnie wychowujących dzieci (Rozporządzenie Ministra Edukacji Narodowej z 20 lutego 2004 r. w sprawie warunków i trybu przyjmowania uczniów do szkół publicznych...).

Szczegółowe zasady przyjmowania dzieci do danego przedszkola określa statut tej placówki.

[Ministerstwo Edukacji Narodowej o przedszkolach](#)

[Przedszkole rzeczywistość i szansa](#)

[Rozporządzenie Ministra Edukacji Narodowej i Sportu z dnia 20 lutego 2004r. w sprawie warunków i trybu przyjmowania uczniów do szkół publicznych oraz przechodzenia z jednych typów szkół do innych](#)

[Ustawa z dnia 7 września 1991r. o systemie oświaty](#)

3.7. Pomoc finansowa dla rodzin dzieci

Zgodnie z ustawą o systemie oświaty jednym z zadań gminy jest organizowanie i prowadzenie przedszkoli publicznych i zapewnienie w nich bezpłatnych zajęć w ramach podstawy programowej wychowania przedszkolnego, w czasie nie krótszym niż 5 godzin dziennie. Rodzice dzieci pozostających w przedszkolu dłużej niż 5 godzin płacą za dłuższy czas pobytu i dodatkowe zajęcia. Rodzice płacą również za posiłki. Zasady i wysokość tych opłat ustala rada gminy.

Ponadto poszczególne gminy, stosownie do potrzeb, organizują różne formy pomocy dla rodzin z małymi dziećmi żyjących w szczególnie trudnych warunkach materialnych: np. zwolnienie częściowe lub całkowite z opłat za korzystanie z przedszkoli, pomoc materialną i rzeczową.

[Edukacja przedszkolna w Polsce – szanse i zagrożenia](#)

[Ministerstwo Edukacji Narodowej o przedszkolach](#)

[Przedszkole rzeczywistość i szansa](#)

[Ustawa z dnia 7 września 1991r. o systemie oświaty](#)

3.8. Podział na grupy – kryterium wieku

Najczęściej stosowanym kryterium podziału dzieci na grupy jest ich wiek. Większość przedszkoli dzieli się na 4 oddziały (oddział 3-latków, 4-latków, 5-latków, 6-latków). Dopuszczalny i stosowany w niektórych przedszkolach jest również inny podział na grupy: z uwzględnieniem potrzeb dzieci, ich zainteresowań, uzdolnień, w przedszkolach specjalnych – stopnia i rodzaju niepełnosprawności.

Możliwe jest również łączenie dzieci w różnym wieku z powodów pedagogicznych – różny wiek dzieci działa stymulująco na indywidualny rozwój.

Na terenach wiejskich grupowanie dzieci w różnym wieku stosowane jest również z powodów demograficznych (mała liczba dzieci), stąd przedszkola wiejskie liczą przeciętnie 2 oddziały (6-latki i pozostałe dzieci) lub jeden oddział.

Liczba dzieci w oddziale przedszkolnym nie może przekraczać 25, z wyjątkiem przedszkoli i oddziałów integracyjnych oraz specjalnych, w których jest odpowiednio niższa. W przedszkolach i oddziałach integracyjnych wynosi od 15 do 20, w tym 3-5 dzieci niepełnosprawnych. W przedszkolach i oddziałach specjalnych od 6 do 16, stosownie do stopnia i rodzaju niepełnosprawności.

Na ogół jednym oddziałem przedszkolnym opiekuje się 2 nauczycieli (pierwszy do godz. 12,00, drugi od godz. 12,00). Mogą oni prowadzić określoną grupę wiekową lub towarzyszyć dzieciom przez cały 4-letni pobyt w przedszkolu

akademia (zależy to od organizacji, tradycji, dyrektora danego przedszkola).

W przedszkolu integracyjnym i w przedszkolu ogólnodostępnym z oddziałami integracyjnymi zatrudnia się dodatkowo nauczycieli posiadających specjalne przygotowanie pedagogiczne oraz specjalistów prowadzących zajęcia rewalidacyjne.

Dzieci 6-letnie, które ze względu na stan zdrowia otrzymały z poradni psychologiczno-pedagogicznej orzeczenie o potrzebie indywidualnego nauczania w miejscu zamieszkania korzystają z tej formy edukacji w wymiarze od 4 do 6 godzin tygodniowo. Zajęcia te organizowane są na podstawie rozporządzenia Ministra Edukacji Narodowej z dnia 18 września 2008r. w sprawie sposobu i trybu organizowania indywidualnego obowiązkowego rocznego przygotowania przedszkolnego i indywidualnego nauczania dzieci i młodzieży (Dz. U. Nr 175, poz.1086)

[Edukacja przedszkolna w Polsce – szanse i zagrożenia](#)

[Ministerstwo Edukacji Narodowej o przedszkolach](#)

[Przedszkole rzeczywistość i szansa](#)

[Rozporządzenie Ministra Edukacji Narodowej z dnia 18 września 2008 r. w sprawie sposobu i trybu organizowania indywidualnego obowiązkowego rocznego przygotowania przedszkolnego i indywidualnego nauczania dzieci i młodzieży](#)

3.9. Organizacja czasu w przedszkolu

Podstawa programowa wychowania przedszkolnego zaleca określony sposób zagospodarowania czasu pobytu dzieci w przedszkolu, w następujący sposób: jedną piątą czasu należy przeznaczyć na swobodne zabawy dzieci, jedną piątą na pobyt na powietrzu, jedną piątą na zajęcia typu dydaktycznego, pozostały czas (dwie piąte) nauczyciel wykorzystuje na czynności opiekuńcze, organizacyjne.

Organizację pracy danego przedszkola określa ramowy rozkład dnia ustalony przez dyrektora przedszkola z uwzględnieniem oczekiwań rodziców. Powszechnie przestrzegana jest zasada takiej organizacji dnia, aby zapewnić dzieciom możliwość codziennego pobytu w ogrodzie przedszkolnym.

Na podstawie ramowego rozkładu dnia nauczyciel, któremu powierzono opiekę nad danym oddziałem, ustala dla tego oddziału szczegółowy rozkład dnia, z uwzględnieniem potrzeb i zainteresowań dzieci.

Ministerstwo Edukacji Narodowej o przedszkolach

3.9.1. Organizacja roku

Przedszkola funkcjonują przez cały rok szkolny, z wyjątkiem przerw ustalonych przez organ prowadzący na wniosek dyrektora przedszkola uwzględniający potrzeby rodziców w tym zakresie.

Oddziały przedszkolne w szkołach podstawowych funkcjonują przez cały rok szkolny z wyjątkiem przerw ustalonych przez organ prowadzący.

Inne formy wychowania przedszkolnego: zespół wychowania przedszkolnego, w którym zajęcia prowadzone są w niektóre dni tygodnia, oraz punkt przedszkolny, w którym zajęcia prowadzone są przez cały rok szkolny z wyjątkiem przerw ustalonych przez organ prowadzący

3.9.2. Tygodniowy i dzienny rozkład zajęć

Minimalny czas pracy przedszkoli i oddziałów przedszkolnych w szkołach wynosi 5 godzin dziennie. Większość przedszkoli pracuje około 9 godzin dziennie. Przedszkola czynne są przez 5 dni w tygodniu. W ciągu dnia dzieci uczestniczą w zajęciach organizowanych lub inspirowanych przez nauczyciela oraz podejmują spontaniczną działalność zabawową w sali przedszkolnej i ogrodzie. Czas trwania zajęć organizowanych uzależniony jest od wieku dzieci: dla starszych 5-6-letnich wynosi około 30 min. Zajęcia dla dzieci młodszych – 3-4-letnich trwają około 15 minut.

W zespole wychowania przedszkolnego zajęcia prowadzone są w wybrane dni tygodnia, w punkcie przedszkolnym zajęcia prowadzone są codziennie.

Minimalny dzienny czas pracy w innych formach wychowania przedszkolnego (zespołach i punktach) wynosi 3 godziny, tygodniowy 12 godzin.

Zajęcia w obu formach są prowadzone w grupach liczących od 3-25 dzieci. Zgodnie z rozporządzeniem organ prowadzący zespół lub punkt ustala jego organizację, w szczególności zapewniając dzieciom bezpieczne i higieniczne warunki edukacji.

3.10. Program nauczania, rodzaj zajęć, liczba godzin

Minimalny czas pracy przedszkoli i oddziałów przedszkolnych w szkołach wynosi 5 godzin dziennie. Większość przedszkoli pracuje około 9 godzin dziennie. Przedszkola czynne są przez 5 dni w tygodniu. W ciągu dnia dzieci uczestniczą w zajęciach organizowanych lub inspirowanych przez nauczyciela oraz podejmują spontaniczną działalność zabawową w sali przedszkolnej i ogrodzie. Czas trwania zajęć organizowanych uzależniony jest od wieku dzieci: dla starszych 5-6-letnich wynosi około 30 min. Zajęcia dla dzieci młodszych – 3-4-letnich trwają około 15 minut.

W zespole wychowania przedszkolnego zajęcia prowadzone są w wybrane dni tygodnia, w punkcie przedszkolnym zajęcia prowadzone są codziennie.

Minimalny dzienny czas pracy w innych formach wychowania przedszkolnego (zespołach i punktach) wynosi 3 godziny, tygodniowy 12 godzin.

Zajęcia w obu formach są prowadzone w grupach liczących od 3-25 dzieci. Zgodnie z rozporządzeniem organ prowadzący zespół lub punkt ustala jego organizację, w szczególności zapewniając dzieciom bezpieczne i higieniczne warunki edukacji.

[Edukacja przedszkolna w Polsce – szanse i zagrożenia](#)

[Ministerstwo Edukacji Narodowej o przedszkolach](#)

[Ministerstwo Edukacji Narodowej](#)

[Rozporządzenie Ministra Edukacji Narodowej z 23 grudnia 2008 r. w sprawie podstawy programowej wychowania przedszkolnego oraz kształcenia ogólnego w poszczególnych typach szkół](#)

[Rozporządzenie Ministra Edukacji Narodowej z dnia 8 czerwca 2009 r. w sprawie dopuszczania do użytku w szkole programów wychowania przedszkolnego i programów nauczania oraz dopuszczania do użytku szkolnego podręczników](#)

3.11. Metody nauczania, pomoce dydaktyczne

Większość placówek przedszkolnych nie stosuje szczególnych metod wychowawczych i nauczania. Praca z dziećmi oparta jest na spontanicznej, samorządnej aktywności dziecka. Środowisko przedszkolne pobudza ją i ukierunkowuje, tworząc sytuacje wyzwalające odtwórczą i twórczą aktywność dzieci. Powszechnymi formami są zabawy i zajęcia rozwijające.

Niektóre przedszkola stosują metody związane z jakąś koncepcją pedagogiczną, np. grupy zabawowe według M. Montessori. Czasami wykorzystują rozwiązania metodyczne charakterystyczne dla różnych koncepcji pracy z dziećmi jako uzupełnienie własnych rozwiązań. W Polsce metoda Marii Montessori wywarła duży wpływ na kształtowanie się systemu wychowania przedszkolnego w okresie międzywojennym. Po wojnie nie było miejsca na alternatywne kierunki pedagogiczne. Obecnie obserwuje się renesans zainteresowania tym oraz innymi systemami wychowania i kształcenia.

Podjęmowane są próby przenoszenia do polskich przedszkoli pewnych koncepcji (lub ich elementów) znanych na świecie, na przykład: gimnastyka twórcza R. Labana, techniki pracy pedagogicznej C. Freineta,

metoda „Dobrego Startu” w opracowaniu Marty Bogdanowicz, metoda projektów w opracowaniu L. Katz koncepcja przedszkola waldorfskiego i inne.

Nadal większość dzieci 6-letnich pozostaje w systemie edukacji przedszkolnej w związku z tym nauczyciele przedszkoli wprowadzają w codziennych zabawach zadania z zakresu elementarnej nauki czytania. W przedszkolnej nauce czytania stosowane są metody globalne między innymi: metoda Glana Domana oraz model Naturalnej Nauki Języka (oparty na doświadczeniach pedagogów z Nowej Zelandii). Jednak metodą najczęściej stosowaną w nauce czytania w polskich przedszkolach jest metoda analityczno-syntetyczno-wyrazowa. Po okresie wstępnych zabaw w globalne rozpoznawanie wyrazów nauczyciele przechodzą do wprowadzania kolejnych liter, czytania wyrazów i zdań, czytania ze zrozumieniem. Czytające dziecko w sposób naturalny podejmuje naukę pisania. Nauczyciel stara się podtrzymać to zainteresowanie, pokazując wzory pisma i stwarzając warunki do aktywności w tym zakresie.

Współczesne polskie przedszkole zmierza do budowania modelu edukacji o charakterze ekspresyjnym, nastawionego na rozwijanie u dziecka pozytywnego obrazu siebie, budowanie świata wewnętrznego dziecka i jego wyrażania przynoszącego w konsekwencji możliwość kierowania sobą.

Edukacja przedszkolna w Polsce – szanse i zagrożenia

Ministerstwo Edukacji Narodowej o przedszkolach

3.12. Ocena dziecka

Nie istnieją żadne formalne reguły oceniania osiągnięć dzieci w przedszkolu. Dziecko kończące edukację przedszkolną nie otrzymuje żadnego dokumentu, który zawierałby ocenę jego umiejętności i wiadomości.

Wyjątkiem jest tylko tzw. bilans 6-latką, który wiąże się z pierwszą fazą rekrutacji do szkoły podstawowej (szkoły dokonują rozeznania wśród swoich przyszłych uczniów z jednorocznym wyprzedzeniem). Bilans ten ma przede wszystkim charakter oceny zdrowia, rozwoju fizycznego dziecka oraz ma na celu wstępne wychycenie dzieci kwalifikujących się do szkół specjalnych.

Decyzję o odroczeniu obowiązku szkolnego dziecka 7-letniemu podejmuje dyrektor szkoły podstawowej po zasięgnięciu opinii poradni psychologiczno-pedagogicznej.

W publicznych przedszkolach nauczyciele prowadzą bieżące obserwacje dzieci.

Rozporządzenie Ministra Edukacji Narodowej wprowadzające ramowy statut przedszkola publicznego zobowiązuje nauczyciela przedszkola do prowadzenia i dokumentowania obserwacji pedagogicznych mających na celu poznanie i zabezpieczenie potrzeb rozwojowych dzieci oraz współpracy ze specjalistami świadczącymi pomoc psychologiczno-pedagogiczną i opiekę zdrowotną. Uzyskane tą drogą informacje o dziecku służą nauczycielowi do bieżącej pracy z nim oraz współdziałania z rodzicami dziecka na rzecz jego rozwoju.

W podstawie programowej wychowania przedszkolnego zawarte zostało dodatkowo zobowiązanie nauczycieli do przeprowadzenia na początku roku szkolnego poprzedzającego termin możliwego rozpoczęcia przez dziecko nauki w klasie I szkoły podstawowej analizy gotowości dziecka do podjęcia nauki w szkole (diagnozy przedszkolnej). Celem tej analizy jest zgromadzenie informacji, które mogą pomóc:

- rodzicom w poznaniu stanu gotowości dziecka do podjęcia nauki,
- nauczycielowi przedszkola przy opracowaniu indywidualnego programu wspomaganie i korygowania rozwoju dziecka,
- pracownikom poradni psychologiczno-pedagogicznej do której zostanie skierowane dziecko, w razie potrzeby dokonania pogłębionej diagnozy .

Edukacja przedszkolna w Polsce – szanse i zagrożenia

Ministerstwo Edukacji Narodowej o przedszkolach

Rozporządzenie Ministra Edukacji Narodowej z dnia 21 maja 2001r. w sprawie ramowych statutów publicznego przedszkola oraz publicznych szkół

3.13. Pomoc psychologiczna, wyrównywanie nierówności

Opieka i wychowanie przedszkolne mają również zadanie niwelowania różnic rozwojowych u dzieci z różnych środowisk geograficznych i społecznych. Odnosi się to przede wszystkim do słabo rozwiniętych pod względem ekonomicznym, zapóźnionych cywilizacyjnie obszarów wiejskich oraz niektórych środowisk patologicznych w miastach. Odpowiednie przepisy określają zasady udzielania dzieciom pomocy psychologicznej i pedagogicznej. Za jej organizację i przebieg odpowiedzialny jest dyrektor przedszkola. Pomoc ta udzielana jest na wniosek nauczyciela, pedagoga, psychologa lub rodziców.

Pomoc psychologiczną i pedagogiczną w przedszkolu organizuje się w formie specjalistycznych zajęć korekcyjno-kompensacyjnych, logopedycznych oraz innych zajęć o charakterze terapeutycznym. Zajęcia korekcyjno-kompensacyjne prowadzi nauczyciele posiadający przygotowanie w zakresie terapii pedagogicznej. Zajęcia logopedyczne prowadzi nauczyciele z przygotowaniem logopedycznym, liczba uczestników tych zajęć powinna wynosić od 2 do 4 dzieci.

Przedszkole gromadzi w indywidualnej teczce, dla każdego dziecka objętego pomocą psychologiczno-pedagogiczną dokumentację badań i czynności uzupełniających prowadzonych przez pedagoga, psychologa, logopedę, lekarza.(zmiana wprowadzona w 2009r., w rozporządzeniu z dnia 19 lutego 2002r.w sprawie sposobu prowadzenia przez szkoły i placówki dokumentacji...)

W przedszkolach publicznych można zatrudnić psychologa, którego zadaniem jest przede wszystkim diagnozowanie dzieci, prowadzenie lub organizowanie różnego rodzaju form terapii psychologicznej. Psycholog powinien także zajmować się doradztwem dla nauczycieli i rodziców. Ze względów finansowych specjaliści np. psycholog, logopeda są najczęściej zatrudniani tylko w niektórych przedszkolach, w dużych miastach.

Ponieważ nadal większość dzieci uczęszczających do przedszkoli stanowią pięcio i sześciolatkipomoc w postaci zajęć korekcyjno-kompensacyjnych dotyczy głównie tych dzieci.Głównym celem takich działań jest pomoc w wyrównywaniu braków w zakresie osiągnięcia gotowości szkolnej.

Od początku lat dziewięćdziesiątych rozwija się ruch tworzenia w przedszkolach i szkołach oddziałów integracyjnych grupujących dzieci zdrowe i ich niepełnosprawnych rówieśników. W roku szkolnym 2008/2009 było 198 przedszkoli integracyjnych. W przedszkolach tych było łącznie 981 oddziałów

integracyjnych.. Ponadto w 115 przedszkolach ogólnodostępnych były 224 oddziały integracyjne., W przedszkolach integracyjnych i oddziałach integracyjnych w przedszkolach ogólnodostępnych było łącznie 4 599 dzieci niepełnosprawnych.

Problem edukacji dzieci mniejszości narodowych, etnicznych i regionalnych reguluje Rozporządzenie MEN z dnia 14 listopada 2007r. w sprawie warunków i sposobu wykonywania przez przedszkola szkoły i placówki zadań umożliwiających podtrzymanie poczucia tożsamości narodowej i etnicznej oraz społeczności posługującej się językiem regionalnym.

W celu umożliwienia podtrzymania poczucia tożsamości narodowej, etnicznej, regionalnej dyrektor przedszkola na pisemny wniosek rodziców dziecka organizuje naukę danego języka w przedszkolu. W przedszkolu, w którym zajęcia prowadzone są w języku mniejszości lub regionalnym zajęcia prowadzone są także w języku polskim w wymiarze 4 godzin tygodniowo. W sytuacji gdy liczba dzieci zgłoszonych do nauki języka mniejszości lub regionalnego jest mała wówczas na wniosek dyrektora przedszkola gmina organizuje zespoły międzyprzedszkolne dla grupy liczącej nie mniej niż 3 dzieci. Zajęcia w zespole międzyprzedszkolnym organizowane są w wymiarze 3 godzin tygodniowo.

W roku szkolnym 2008/2009 nauczanie języka mniejszości narodowej prowadzone było łącznie w 219 przedszkolach dla 5 858 dzieci.

[Edukacja przedszkolna w Polsce – szanse i zagrożenia](#)

[Ministerstwo Edukacji Narodowej o przedszkolach](#)

[Ustawa z dnia 7 września 1991r. o systemie oświaty](#)

3.14. Przedszkola niepubliczne

W roku szkolnym 2008/2009 dzieci uczęszczające do niepublicznych przedszkoli stanowiły ponad 10% ogółu dzieci uczestniczących w edukacji przedszkolnej.

Do 1 324 przedszkoli niepublicznych , w tym 1 042 w miastach i 282 na wsi, uczęszczało 92 114 dzieci w wieku 3-6 lat Większość przedszkoli tego typu była prowadzona przez osoby fizyczne,, organizacje wyznaniowe i stowarzyszenia..

[Ministerstwo Edukacji Narodowej o przedszkolach](#)

[Przedszkole rzeczywistość i szansa](#)

3.15. Warianty organizacyjne. Struktury alternatywne

Poza wspomnianymi wcześniej podstawowymi formami (przedszkola i oddziały przedszkolne), w tym przedszkolami z oddziałami integracyjnymi i przedszkolami specjalnymi – prawo oświatowe nie pozwalało na istnienie alternatywnych form organizacyjnych wychowania przedszkolnego. Jednak w związku z wciąż zmniejszającą się, głównie z przyczyn ekonomicznych, liczbą przedszkoli, szczególnie na wsi, podejmowane były lokalnie próby organizowania skróconych form, np. klubiki dziecięce czy ośrodki przedszkolne. Inicjatorami i organizatorami tych form wspólnie z gminami są fundacje i stowarzyszenia.

Minister Edukacji Narodowej w ramach Sektorowego Programu Operacyjnego Rozwój Zasobów Ludzkich w latach 2004-2008 (fundusze strukturalne) wspierał finansowo organizacje pozarządowe, wybrane w drodze konkursu na „Alternatywne formy edukacji przedszkolnej”, które wdrażały swoje projekty w gminachch wiejskich na terenie całego kraju..

Realizacja tego projektu przyczyniła się do znacznego zwiększenia zainteresowania środowisk wiejskich edukacją przedszkolną dzieci 3-5 letnich. Wypracowane rozwiązania organizacyjne i metodyczne alternatywnych form edukacji przedszkolnej stały się inspiracją do tworzenia zespołów wychowania przedszkolnego i punktów przedszkolnych. uzupełniających sieć placówek przedszkolnych na wsi.

7 września 2007r Sejm RP przyjął nowelizację ustawy o systemie oświaty, w której dopuszczono prowadzenie, dla dzieci 3-5 letnich, wychowania przedszkolnego w innych niż przedszkola i oddziały przedszkolne w szkołach podstawowych formach wychowania przedszkolnego Zgodnie z intencją ustawodawcy inne formy powinny być tworzone przez gminy w szczególnych warunkach demograficznych i geograficznych jako uzupełnienie sieci przedszkoli.

Podobnie jak przedszkola inne formy mogą być publiczne lub niepubliczne. Zakładanie i prowadzenie innych form publicznych jest zadaniem własnym gminy.

Podobnie jak w przedszkolach w innych formach realizowana jest podstawa programowa wychowania przedszkolnego, a zajęcia z dziećmi prowadzą nauczyciele przedszkoli.

Osoby prawne lub fizyczne na prowadzenie innej formy publicznej wychowania przedszkolnego muszą uzyskać zezwolenie właściwej gminy. Otrzymają wówczas na każde dziecko dotację z gminy: w wysokości 50% wydatków bieżących ponoszonych na jedno dziecko w przedszkolu publicznym w tej gminie.

Podjęcie przez osobę prawną lub fizyczną prowadzenia niepublicznej innej formy wychowania przedszkolnego wymaga uzyskania wpisu do ewidencji niepublicznych innych form, ewidencji prowadzonej przez gminę. Dotacja na prowadzenie niepublicznej innej formy wynosi 40% wydatków bieżących ponoszonych na jedno dziecko w przedszkolu publicznym w tej gminie.

Nadzór pedagogiczny nad innymi formami wychowania przedszkolnego sprawuje, podobnie jak nad placówkami przedszkolnymi kurator oświaty. Zmiana ta obowiązuje od 1 stycznia 2008r.

Na podstawie delegacji zawartej w ustawie Minister Edukacji Narodowej wydał rozporządzenie w sprawie rodzajów innych form wychowania przedszkolnego, warunków tworzenia i organizowania tych form oraz sposobu ich działania.

Określono dwie formy: zespół wychowania przedszkolnego, w którym zajęcia prowadzone są w niektóre dni tygodnia, oraz punkt przedszkolny w którym zajęcia prowadzone są przez cały rok z wyjątkiem przerw ustalonych przez organ prowadzący. Minimalny dzienny czas pracy w obu formach wynosi 3 godziny, tygodniowy 12 godzin. Zajęcia w obu formach są prowadzone w grupach liczących od 3-25 dzieci. Organ prowadzący zespół lub punkt przedszkolny ustala jego organizację, w szczególności zapewniając dzieciom bezpieczne i higieniczne warunki edukacji.

Ponadto jest wiele przykładów alternatywnej edukacji w zakresie programowym. Nauczyciele przedszkoli korzystają w swojej pracy z dziećmi z doświadczeń przedszkoli Montessori, waldorfskich i innych. Często traktują te rozwiązania wybiórczo i tworzą własne rozwiązania dostosowane do potrzeb swojego środowiska. Oryginalną propozycją programowo-metodyczną jest tzw. Wrocławska Szkoła Przyszłości. W odniesieniu do

wychowania przedszkolnego propozycja tego projektu wybiega poza tradycyjny paradygmat poznawczy. Główne orientacje w działaniach z dziećmi plasują się w paradygmacie wyobraźni.

Przedszkole rzeczywistość i szansa

Ministerstwo Edukacji Narodowej

3.16. Dane statystyczne

Tabela 1. Dzieci wg wieku w placówkach wychowania przedszkolnego w roku szkolnym 2008/2009 (opracowano na podstawie danych GUS)

Wiek dzieci	Liczba dzieci ogółem-populacja	Liczba dzieci w placówkach przedszkolnych	% ogółem	Liczba dzieci w placówkach w mieście	%	Liczba dzieci w placówkach na wsi	%
3-6 lat	1 415 806	892 868	63,06	633 474	78,43	259 394	42,66
3-5 lat	1 064 153	560 491	52,67	431 308	70,52	129 183	28,55
4 latki	353 607	188 263	53,24	148 002	72,71	40 261	36,83
5 lat	348 311	223 243	64,09	160 390	81,02	62 853	41,80
6 lat	351 653	332 377	94,52	202 166	100	130 211	83,70

Tabela 2. Przedszkola i oddziały przedszkolne w szkołach podstawowych, zespoły wychowania przedszkolnego i punkty przedszkolne w roku szkolnym 2008/09 (opracowano na podstawie danych GUS)

	Placówki przedszkolne	Przedszkola	Oddziały przedszkolne w szkołach podstawowych	Zespoły wychowania przedszkolnego
Ogółem	17 280	8 038	9 033	83
W mieście	7 351	5 359	1 951	9
Na wsi	9 929	2 679	7 082	74

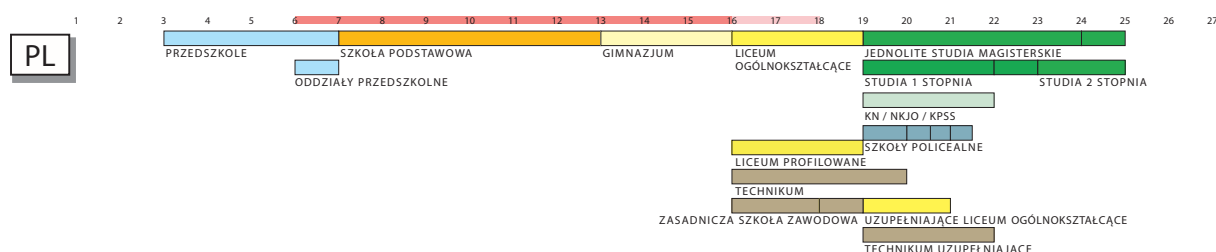
Tabela 3. Nauczanie języka mniejszości narodowej w przedszkolach (opracowano na podstawie danych SIO MEN na 30 09 2008r.)

Język mniejszości	Liczba przedszkoli	Liczba dzieci
białoruski	3	88
hebrajski	2	83
kaszubski	20	189
litewski	4	96
łemkowski	1	10
niemiecki	172	5172
romski	4	19
słowacki	3	68
ukraiński	10	133

Oświata i Wychowanie w roku szkolnym 2008/2009

4. Szkolnictwo podstawowe

Organizacja systemu edukacji w Polsce, 2009/10

■ Wychowanie przedszkolne – ISCED 0 (nie podlega Ministerstwu Edukacji) ■ Wychowanie przedszkolne – ISCED 0 (podlega Ministerstwu Edukacji)

■ Poziom szkoły podstawowej – ISCED 1

■ Poziom szkoły podstawowej + poziom szkoły średniej I stopnia – ISCED 1 + ISCED 2 (jedna instytucja dla ISCED 1 i ISCED 2)

■ Szkoła średnia I stopnia – ISCED 2 (włączając elementy przygotowania do zawodu) ■ Zawodowa szkoła średnia I stopnia – ISCED 2

■ Ogólnokształcąca szkoła średnia II stopnia – ISCED 3 ■ Zawodowa szkoła średnia II stopnia – ISCED 3

■ Szkoła policealna – ISCED 4

■ Szkolnictwo wyższe – ISCED 5A ■ Szkolnictwo wyższe – ISCED 5B

Według klasyfikacji ISCED: ■ ISCED 0 ■ ISCED 1 ■ ISCED 2

■ Obowiązek nauki w pełnym wymiarze ■ Obowiązek nauki w niepełnym wymiarze

■ Nauka w niepełnym wymiarze lub połączenie nauki i praktyk zawodowych ■ Dodatkowy rok

-/n/- Obowiązkowy staż zawodowy oraz czas jego trwania ■ Studia za granicą

Źródło: Eurydice

Szkoła podstawowa jest powszechna i obowiązkowa (dotyczy ponad 99% populacji). Naukę rozpoczynają dzieci, które ukończyły 7. rok życia lub ukończą go w danym roku kalendarzowym. Od 1 września 2012 roku wprowadzony zostanie obowiązek szkolny dla dzieci sześciolatków. Nauka trwa 6 lat. Szkoła podstawowa publiczna jest bezpłatna dla wszystkich uczniów. Wszystkie szkoły podstawowe niepubliczne muszą mieć uprawnienia szkoły publicznej. Szkoła podstawowa kończy się obowiązkowym sprawdzianem zewnętrznym.

Kontynuacją reformy systemu oświaty było uruchomienie od 1 września 2004 r. obowiązkowego, rocznego przygotowania przedszkolnego dla dzieci w wieku 6 lat. Od 1 września 2011 roku wprowadzony zostanie obowiązek rocznego przygotowania przedszkolnego dla dzieci pięcioletnich. Wprowadzone zostały zajęcia wczesnego wspomaganie rozwoju dziecka (przewidziane dla dzieci od wykrycia niepełnosprawności do 6. roku życia).

Patrz podrozdziały:

4.1. Rys historyczny

W latach 1961-1999 8-klasowa szkoła podstawowa była głównym ogniwem polskiego systemu oświatowego (na podstawie ustawy zaakceptowanej przez Sejm w 1961 roku i wprowadzonej w 1966 roku). Do roku 1961 szkoła podstawowa była szkołą 7-klasową. W latach siedemdziesiątych podejmowano nieskuteczną próbę wydłużenia szkoły podstawowej do szkoły 10-klasowej. Od roku szkolnego 1999/2000 zreformowana szkoła podstawowa obejmuje klasy od I do VI, a zatem dzieci w wieku od 7 do 13 lat (Ustawa z 25 lipca 1998 r. o zmianie ustawy o systemie oświaty).

Development of Education in Poland

Education in a Changing Society

Education in Poland in the Process of Social Changes

Ustawa z dnia 25 lipca 1998r. o zmianie ustawy o systemie oświaty

4.2. Kierunki zmian – projekty reform

„Strategia Rozwoju Edukacji na lata 2007-2013” zakłada, że edukacja w Polsce jako integralny system kształcenia oraz wychowania będzie:

- ułatwiać każdemu realizację aspiracji oraz rozwój własny i wykorzystanie możliwości,
- przygotowywać do aktywnego i odpowiedzialnego uczestnictwa w życiu społecznym, kulturalnym i gospodarczym – w wymiarze lokalnym, narodowym i globalnym,
- skutecznie przeciwdziałać wykluczeniu i marginalizacji osób oraz grup społecznych,
- reagować na zmiany związane z rozwojem nauki, nowoczesnych technologii i globalizacją,
- szybko i elastycznie dostosowywać się do zmian zachodzących na rynku pracy.

Działania planowane przez Ministerstwo Edukacji Narodowej do 2012 r. mają dwa ważne cele: dokończenie reformy systemu edukacji oraz uproszczenie prawa oświatowego, sprzyjające unowocześnieniu polskiej szkoły i jej otwartości na świat.

Reforma systemu edukacji będzie kontynuowana m.in. poprzez:

wzmocnienie autonomii samorządu lokalnego w zakresie organizacji zadań oświatowych,

- zwiększenie autonomii dyrektora szkoły w sprawach organizacji kształcenia i płac,
- wspieranie aktywności obywatelskiej uczniów, rodziców i nauczycieli,
- obniżenie wieku szkolnego i dostosowanie do tego programów szkolnych,

- ułatwienie dzieciom rodzin migrujących kontynuowania nauki.

I. Główne zamierzenia służące przede wszystkim celowi dokończenia reformy systemu edukacji to:

- upowszechnienie edukacji małych dzieci, w tym doprowadzenie do objęcia obowiązkową edukacją przedszkolną wszystkich dzieci w wieku 5 lat – zrealizowane stopniowo od 2009 do 2011 roku
- obniżenie wieku obowiązku szkolnego do 6 lat, połączone z umożliwiającą to reformą programową oraz reformą systemu doradztwa metodycznego – zrealizowane stopniowo od 2009 do 2012 roku
- reforma programowa szkoły podstawowej – w tym dostosowanie programów do wieku uczniów, wchodzące do poszczególnych klas począwszy od klasy I od września 2009 roku
- wprowadzenie korekt dotyczących sposobu zorganizowania poradnictwa psychologiczno-pedagogicznego oraz kształcenia specjalnego – realizowane od 2009 roku.

II. Uproszczenie prawa oświatowego, wzmacniające autonomię samorządu lokalnego oraz autonomię dyrektora szkoły zapewnią:

- uwzględnienie w systemie wynagrodzeń dla nauczycieli możliwości dodatkowej gratyfikacji, zależnie od zaangażowania w pracę
- wzmocnienie roli i poszerzenie zadań Centralnej Komisji Egzaminacyjnej jako jednostki centralnej czuwającej nad jakością w edukacji
- zinwentaryzowanie w 2008 roku zadań realizowanych przez kuratoria oświaty pod kątem przekazania części z nich samorządom lokalnym, części do Centralnej i Okręgowych Komisji Egzaminacyjnych, zaś części pozostawienia przy wojewodzie – planowane do wdrożenia od września 2009 roku
- uproszczenie rozporządzeń dotyczących ramowych planów nauczania oraz oceniania i egzaminowania, dające więcej autonomii dyrektorowi i nauczycielom szkoły, a także czyniące je zredagowanymi przystępnie i zrozumiale dla ucznia i rodzica
- skomputeryzowana i dostępna do odpowiedniego przetwarzania, zależnie od potrzeb, ewidencja uczniów, szkół i organów je prowadzących oraz umożliwienie szkołom prowadzenia dokumentacji i sprawozdawczości szkolnej jedynie w formie elektronicznej – od września 2009 roku
- stworzenie ram prawnych sprzyjających dzieleniu pieniędzy przez samorządy lokalne na edukację za pomocą bonu oświatowego – od 2011 roku, rozpoczynając w 2008 roku od promocji dobrych praktyk oraz przygotowania odpowiednich materiałów informacyjnych dla samorządów lokalnych

III. Otwartość na świat polskiego systemu edukacji oraz aktywność obywatelska będą wzmocnione poprzez:

- promocję uczestnictwa w kulturze, organizację nauczania języka polskiego, polskiej historii i geografii za granicą w celu podtrzymywania więzi Polaków z krajem pochodzenia oraz promocję języka polskiego, dążące do zagwarantowania mu statusu języka obcego nauczanego w jak największej liczbie krajów

- upowszechnianie egzaminów poświadczających znajomość języka polskiego i umożliwienie uzyskiwania polskich egzaminów maturalnych młodzieży kończącej szkoły w innych systemach edukacji
- nauczanie języka polskiego oraz wyrównywanie różnic programowych dla uczniów w Polsce pochodzących z innych systemów edukacji, jak: dzieci repatriantów, uchodźców, dzieci obywateli RP wracające po kilkuletniej nauce poza granicami kraju, dzieci obywateli UE pracujących w Polsce
- rozszerzenie zakresu międzynarodowej współpracy szkół i wymiany młodzieży
- wspieranie i rozwijanie aktywności środowiska rodziców, społeczności lokalnych i sektora organizacji pozarządowych, ukierunkowane na zaspokajanie różnego rodzaju potrzeb edukacyjnych oraz aktywność obywatelską młodzieży
- inspirowanie samorządów lokalnych i organizacji pozarządowych do prowadzenia w szkołach zajęć dodatkowych o charakterze edukacyjnym, wychowawczym i profilaktycznym, realizowanych również z wykorzystaniem funduszy unijnych.

IV. Zostaną także zaproponowane pewne korekty prawa oświatowego wychodzące naprzeciw potrzebom społeczności szkolnych:

- Zmiana zapisów dotyczących sposobu wyboru podręczników
- Złagodzenie przepisów dotyczących mundurków szkolnych
- Zmiana zapisów dotyczących ustalania cen posiłków w stołówkach szkolnych
- Korekta prawa w sprawie lektur szkolnych
- Wdrożenie rządowego programu „Bezpieczna i przyjazna szkoła” mającego na celu kreowanie klimatu współpracy, wzajemnego szacunku i dialogu w szkołach.
- Zaniechanie centralnych zakupów wyposażenia szkolnego na rzecz wspierania w tym celu samorządów lokalnych.
- **Kalendarz wdrażania zmian programowych:**
 - 2009/2010 – I klasa,
 - 2010/2011 – II klasa,
 - 2011/2012 – III klasa,
 - 2012/2013 – IV klasa,
 - 2013/2014 – V klasa,
 - 2014/2015 – VI klasa; sprawdzian dostosowany do nowej podstawy programowej.

Rządowy program na lata 2008-2013 "Bezpieczna i przyjazna szkoła"

4.3. Podstawy prawne

Wiodącym aktem prawnym dla szkoły podstawowej jest Ustawa z 7 września 1991 roku o systemie oświaty (wraz z późniejszymi zmianami). Zreformowana szkoła 6-klasowa, która rozpoczęła działalność w 1999/2000 roku, została oparta na 2 nowych ustawach: Ustawie z 25 lipca 1998 roku o zmianie Ustawy o systemie oświaty i na Ustawie z 8 stycznia 1999 roku, przepisach wprowadzających reformę ustroju szkolnego. Szczegółowe rozwiązania można znaleźć w rozporządzeniach ministra właściwego do spraw oświaty i wychowania. Są to m.in.: rozporządzenie w sprawie podstawy programowej, planów nauczania, organizacji roku szkolnego, zasad oceniania i przeprowadzania sprawdzianu na zakończenie szkoły.

Z punktu widzenia finansów szkolnych ważnym aktem prawnym jest coroczne rozporządzenie ministra właściwego do spraw oświaty i wychowania w sprawie sposobu podziału części oświatowej subwencji ogólnej dla jednostek samorządu terytorialnego. Natomiast z corocznej ustawy budżetowej wynika wysokość subwencji ogólnej przeznaczony dla gmin, które są organami prowadzącymi większość szkół podstawowych.

Ministerstwo Edukacji Narodowej

Rozporządzenie Ministra Edukacji Narodowej i Sportu z dnia 12 lutego 2002r. w sprawie ramowych planów nauczania w szkołach publicznych.

Rozporządzenie Ministra Edukacji Narodowej z 23 grudnia 2008 r. w sprawie podstawy programowej wychowania przedszkolnego oraz kształcenia ogólnego w poszczególnych typach szkół

Ustawa z dnia 7 września 1991r. o systemie oświaty

Ustawa z dnia 8 stycznia 1999r. Przepisy wprowadzające reformę ustroju szkolnego

4.4. Cele

Kształcenie ogólne w szkole podstawowej dzieli się na dwa etapy edukacyjne:

- 1) I etap edukacyjny, obejmujący klasy I-III szkoły podstawowej – kształcenie zintegrowane (w nowej podstawie programowej określane jako edukacja wczesnoszkolna);
- 2) II etap edukacyjny, obejmujący klasy IV – VI szkoły podstawowej.

Cele 6-letniej zreformowanej szkoły podstawowej są zamieszczone w Rozporządzeniu Ministra Edukacji Narodowej i Sportu z 26 lutego 2002 r. w sprawie podstawy programowej wychowania przedszkolnego oraz kształcenia ogólnego w poszczególnych typach szkół. Cele te odnoszą się do trzech głównych wymiarów edukacji, to znaczy wiedzy, umiejętności i wychowania, których integracja w procesie nauczania jest mocno podkreślana.

Cele szkoły podstawowej są opisane następująco:

- Prowadzić dziecko do nabywania i rozwijania umiejętności wypowiedzania się, czytania i pisania, wykonywania elementarnych działań arytmetycznych, posługiwania się prostymi narzędziami i kształtowania nawyków społecznego współżycia.
- Rozwijać poznawcze możliwości uczniów, tak aby mogli oni przechodzić od dziecięcego do bardziej dojrzałego i uporządkowanego rozumienia świata.
- Rozwijać i przekształcać spontaniczną motywację poznawczą w motywację świadomą, przygotowywać do podejmowania zadań wymagających systematycznego i dłuższego wysiłku intelektualnego i fizycznego.
- Rozbudzać i rozwijać wrażliwość estetyczną i moralną dziecka oraz jego indywidualne zdolności twórcze.
- Umacniać wiarę dziecka we własne siły i w zdolność osiągnięcia wartościowych i trudnych celów.
- Rozwijać zdolność odróżniania świata rzeczywistego od wyobrazonego oraz postaci historycznych od fantastycznych.
- Kształtować potrzeby i umiejętności dbania o własne ciało, zdrowie i sprawność fizyczną, wyrabiać czujność wobec zagrożeń dla zdrowia fizycznego, psychicznego i duchowego.
- Rozwijać umiejętności dziecka poznawania siebie oraz otoczenia rodzinnego, społecznego, kulturowego, technicznego i przyrodniczego dostępnego jego doświadczeniu.
- Wzmacniać poczucie tożsamości kulturowej, historycznej, etnicznej i narodowej.
- Stwarzać warunki do rozwoju wyobraźni i ekspresji werbalnej, plastycznej, muzycznej i ruchowej, zapewniać warunki do harmonijnego rozwoju fizycznego i psychicznego oraz zachowań prozdrowotnych.
- Zapewniać opiekę i wspomagać rozwój dziecka w przyjaznym, bezpiecznym i zdrowym środowisku w poczuciu więzi z rodziną.
- Uwzględniać indywidualne potrzeby dziecka i troszczyć się o zapewnienie mu równych szans.
- Stwarzać warunki do rozwijania samodzielności, obowiązkowości, podejmowania odpowiedzialności za siebie i najbliższe otoczenie.
- Stwarzać warunki do indywidualnego i grupowego działania na rzecz innych.

Od 1 września 2009 r. w klasach pierwszych szkół podstawowych obowiązuje nowe Rozporządzenie Ministra Edukacji Narodowej z dnia 23 grudnia 2008 r. w sprawie podstawy programowej wychowania przedszkolnego oraz kształcenia ogólnego w poszczególnych typach szkół. Według nowego rozporządzenia celem kształcenia ogólnego w szkole podstawowej jest:

- 1) przyswojenie przez uczniów podstawowego zasobu wiadomości na temat faktów, zasad teorii i praktyki, dotyczących przede wszystkim tematów i zjawisk bliskich doświadczeniom uczniów;

- 2) zdobycie przez uczniów umiejętności wykorzystania posiadanych wiadomości podczas wykonywania zadań i rozwiązywania problemów;
- 3) kształtowanie u uczniów postaw warunkujących sprawne i odpowiedzialne funkcjonowanie we współczesnym świecie.

Celem edukacji wczesnoszkolnej jest wspomaganie dziecka w rozwoju intelektualnym, emocjonalnym, społecznym, etycznym, fizycznym i estetycznym. Zakres wiadomości i umiejętności w nowej podstawie programowej został ustalony oddzielnie dla ucznia kończącego klasę I oraz dla ucznia kończącego klasę III. Zakres wiadomości i umiejętności dla ucznia kończącego klasę III został ustalony w formie wymagań. Powodem wyodrębnienia klasy I jest podkreślenie ciągłości procesu edukacji rozpoczętego w przedszkolu i kontynuowanego w szkole podstawowej. Edukacja wczesnoszkolna jest procesem rozłożonym na 3 lata nauki szkolnej. Oznacza to, że wiadomości i umiejętności zdobywane przez ucznia w klasie I będą powtarzane, pogłębiane i rozszerzane w klasie II i III. Zakres wiadomości i umiejętności, jakimi ma dysponować uczeń kończący klasę pierwszą, a później klasę trzecią ustalono tak, by nauczyciel mógł je zrealizować z uczniami o przeciętnych możliwościach.

Ministerstwo Edukacji Narodowej

Rozporządzenie Ministra Edukacji Narodowej z 23 grudnia 2008 r. w sprawie podstawy programowej wychowania przedszkolnego oraz kształcenia ogólnego w poszczególnych typach szkół

4.5. Dostępność placówek

Szkoły podstawowe to najrównomierniej rozmieszczone placówki oświatowe, co wynika z obowiązku uczęszczania do nich. Jednak z powodów demograficznych szkoły wiejskie są znacznie mniejsze od szkół miejskich. Do szkół wiejskich uczęszcza około 41,84% ogółu uczniów (na wsi mieszka ok. 38% ludności kraju), a szkoły wiejskie stanowią 71,07% ogółu szkół.

Jeżeli odległość między szkołą a miejscem zamieszkania ucznia (na wsi) jest większa niż 3 km (klasy I-IV) lub 4 km (klasy V-VI) – to obowiązkiem gminy jest zorganizowanie bezpłatnego dowożenia dzieci do szkoły lub opłacenie tego dowożenia w transporcie publicznym. Na słabo zaludnionych obszarach zdarzają się szkoły, do których uczniowie mają do pokonania nawet więcej niż 10 km.

Ministerstwo Edukacji Narodowej o sieci szkół

4.6. Warunki przyjmowania i wybór szkoły

Dzieci rozpoczynają naukę w szkole podstawowej w wieku 7 lat (oznacza to, że muszą ukończyć 7 lat w roku kalendarzowym, w którym rozpoczynają naukę). Na wniosek rodziców naukę w szkole podstawowej może także rozpocząć dziecko, które przed 1 września (początek roku szkolnego) kończy 6 lat – jeśli wykazuje dojrzałość psychofizyczną do podjęcia nauki szkolnej. Decyzję o wcześniejszym przyjęciu dziecka do szkoły podstawowej podejmuje dyrektor szkoły po zasięgnięciu opinii poradni psychologiczno-pedagogicznej.

W przypadkach uzasadnionych ważnymi przyczynami rozpoczęcie uczęszczania do szkoły może być odroczone, nie dłużej jednak niż o 1 rok. W przypadku dzieci posiadających orzeczenie o potrzebie kształcenia specjalnego pójście do szkoły może być odroczone do końca roku szkolnego w tym roku kalendarzowym, w którym dziecko kończy 10 lat (od 1 września 2012 r. 8 lat).

Dla równomiernego naboru uczniów gminy są podzielone na obwody szkolne. Każdorazowa zmiana granic obwodu wymaga zgody kuratora oświaty. Do szkoły podstawowej przyjmuje się z urzędu dzieci zamieszkałe w obwodzie danej szkoły. Na prośbę rodziców mogą być przyjęte do szkoły dzieci spoza obwodu danej szkoły, jeśli w odpowiedniej klasie są wolne miejsca.

Ministerstwo Edukacji Narodowej o sieci szkół

4.7. Pomoc finansowa dla rodzin uczniów

Publiczne szkoły podstawowe są bezpłatne. Powołana w szkole lub placówce rada rodziców może gromadzić fundusze z dobrowolnych składek rodziców oraz innych źródeł. Fundusze rady rodziców mogą być również wydatkowane na statutową działalność opiekuńczą szkoły.

Patrz również punkt **4.5.** – bezpłatny transport do szkół podstawowych.

Uczniom, u których w rodzinie dochód na osobę nie przekracza 351 zł netto, przysługuje:

- dofinansowanie zakupu podręczników w roku szkolnym 2009/10 (dotyczy dzieci rozpoczynających naukę w kl. I-III szkoły podstawowej). Uprawnione osoby do otrzymania pomocy finansowej na podręczniki szkolne otrzymują zwrot kosztów na podstawie przedstawionego dowodu zakupu (faktura imienna na dziecko).

Jednak zwrot kosztu zakupu podręczników nie będzie mógł przekroczyć kwoty:

- 150 zł – dla jednego ucznia klasy I szkoły podstawowej,
- 150 zł – dla jednego ucznia klasy II szkoły podstawowej,
- 170 zł – dla jednego ucznia klasy III szkoły podstawowej;

- stypendium szkolne może być przyznane uczniowi z rodziny o niskich dochodach. Zgodę wydaje wójt, burmistrz lub prezydent na podstawie gminnego regulaminu przyznawania pomocy materialnej. Rada gminy ustala, gdzie zgłaszać się po pomoc, w jaki sposób będzie ona udzielana, kiedy i w jakiej wysokości. Stypendium to może być wypłacane co miesiąc, co dwa miesiące, raz na kwartał lub jednorazowo raz w roku. Wysokość stypendium szkolnego w roku szkolnym 2009/2010 wynosi od 72,80 zł do 182 zł. miesięcznie. Wniosek należy złożyć w szkole (o ile uczeń chodzi do niej w gminie) albo w wydziale oświaty w gminie (jeśli uczęszcza do szkoły poza gminą). Trzeba dołączyć zaświadczenie o wysokości dochodów lub o wysokości pomocy finansowej ze środków pomocy społecznej. Wnioski mogą składać rodzice lub dyrektor szkoły. Ze stypendium można pokryć koszty dodatkowych zajęć, np. naukę języków, treningi sportowe, zajęcia taneczne, recytatorskie, kółka zainteresowań itd. Można je też przeznaczyć na pomoc rzeczową o charakterze edukacyjnym, np. zakup przyborów szkolnych, np. plecaka, stroju na WF, podręczników, zeszytów, atlasu historycznego, encyklopedii, jak również na pokrycie kosztów abonamentu internetowego czy wyjazdu na zieloną szkołę lub wycieczkę szkolną.

- Natomiast zasiłek szkolny przysługuje uczniowi, który znalazł się w trudnej sytuacji materialnej spowodowanej zdarzeniem losowym, które dotknęło jego lub jego rodzinę. Nie obowiązuje tutaj kryterium dochodowe. O zasiłek można się starać nie później niż trzy miesiące po zdarzeniu. Może być przyznany nawet

kilka razy w roku, jednorazowo może wynosić do 455 zł. Służy na pokrycie wydatków związanych z edukacją albo ma charakter pomocy rzeczowej przyznawanej na cele edukacyjne.

W celu wspierania prawidłowego rozwoju uczniów szkoła może zorganizować stołówkę. Korzystanie z posiłków w stołówce szkolnej jest odpłatne. Zasady korzystania ze stołówki, w tym wysokość opłat, ustala organ prowadzący szkołę.

Do opłat wnoszonych za korzystanie przez uczniów z posiłku w stołówce szkolnej nie wlicza się wynagrodzeń pracowników i składek naliczanych od tych wynagrodzeń oraz kosztów utrzymania stołówki.

Organ prowadzący szkołę może zwolnić rodziców albo ucznia z całości lub części opłat:

- w przypadku szczególnie trudnej sytuacji materialnej rodziny;
- w szczególnie uzasadnionych przypadkach losowych.

Ministerstwo Edukacji Narodowej

Rozporządzenie Rady Ministrów z dnia 27 kwietnia 2009 r. w sprawie szczegółowych warunków udzielania pomocy finansowej uczniom na zakup podręczników

Ustawa z dnia 7 września 1991r. o systemie oświaty

4.8. Podział uczniów na grupy – kryterium wieku

Zreformowana 6-klasowa szkoła podstawowa, wprowadzona w roku szkolnym 1999/2000 na mocy Ustawy z 8 stycznia 1999 r. Przepisy wprowadzające reformę ustroju szkolnego, jest podzielona na 2 etapy:

- Etap 1. – klasy I do III, kształcenie zintegrowane, w nowej podstawie programowej obowiązującej od 1 września 2009 r. zwany edukacją wczesnoszkolną,
- Etap 2. – klasy IV do VI.

Nie przewiduje się testów czy egzaminów przy przejściu z jednego etapu do drugiego.

Podstawowym kryterium podziału uczniów na klasy jest wiek. Minimalna i maksymalna liczba uczniów w klasie nie jest określona w legislacji.

Ustawa z dnia 8 stycznia 1999r. Przepisy wprowadzające reformę ustroju szkolnego

4.9. Organizacja czasu nauczania

Organizację roku szkolnego w szkołach podstawowych określa Minister Edukacji Narodowej specjalnym rozporządzeniem. Corocznie Ministerstwo Edukacji Narodowej wydaje tzw. kalendarz roku szkolnego precyzujący konkretne terminy rozpoczęcia i zakończenia roku szkolnego, przerw świątecznych, ferii zimowych i letnich oraz innych dni wolnych od zajęć szkolnych, a także terminy sprawdzianów i egzaminów.

Ministerstwo Edukacji Narodowej

4.9.1. Organizacja roku szkolnego

Rok szkolny dzieli się na dwa okresy: 1) od dnia rozpoczęcia zajęć (pierwszy powszedni dzień września) do ostatniej soboty poprzedzającej ferie zimowe, 2) od poniedziałku wypadającego bezpośrednio po feriach zimowych do dnia zakończenia rocznych zajęć (najbliższy piątek po 18 czerwca). Terminy ferii zimowych są różne dla poszczególnych województw. W zasadzie ferie zimowe powinny przypadać w okresie od połowy stycznia do końca lutego i trwać 2 tygodnie. Szczegółowy termin ferii określa kurator oświaty w porozumieniu z wojewodą. W polskich szkołach są również dwie kilkudniowe przerwy świąteczne – bożonarodzeniowa i wielkanocna.

Rok szkolny trwa maksimum 38 tygodni, co oznacza, że zajęcia dydaktyczno-wychowawcze powinny trwać co najmniej 178 dni.

Liczba dni nauki w roku szkolnym 2008/09 wyniosła 180.

4.9.2. Tygodniowy i dzienny rozkład zajęć

Według Rozporządzenia Ministra Edukacji Narodowej i Sportu z dnia 18 kwietnia 2002 r. w sprawie organizacji roku szkolnego, zajęcia dydaktyczno-wychowawcze mogą być realizowane przez pięć lub sześć dni w tygodniu, w zależności od warunków pracy szkoły.

Szkoły podstawowe, w których współczynnik zmienności, oznaczający stosunek liczby oddziałów do liczby pomieszczeń, w których odbywają się zajęcia dydaktyczno-wychowawcze, wynosi co najmniej 2, mogą prowadzić zajęcia przez pięć lub sześć dni w tygodniu przez cały rok szkolny albo stosować – w zależności od pory roku – przemienny system organizacji tygodnia pracy. Decyzje w tych sprawach podejmuje dyrektorzy szkół po zasięgnięciu opinii rady szkoły i rady pedagogicznej.

W szkole podstawowej uczniowie mają co najmniej 18 obowiązkowych lekcji tygodniowo (klasy I-III) oraz 24 w klasach wyższych (IV-VI).

Do podanych wielkości, dla wszystkich etapów, należy dodać na ogół 2 godziny religii lub etyki (nieobowiązkowe) oraz 3 do 4 godzin będących w dyspozycji dyrektora szkoły.

Według Rozporządzenia Ministra Edukacji Narodowej i Sportu z 12 lutego 2002 r. w sprawie ramowych planów nauczania w szkołach publicznych tygodniowy wymiar godzin obowiązkowych zajęć edukacyjnych, dodatkowych zajęć edukacyjnych oraz zajęć z religii/etyki nie może przekroczyć:

- w klasach I-III szkoły podstawowej – 23 godzin łącznie,
- w klasach IV-VI szkoły podstawowej – 28 godzin łącznie.

Lekcje zaczynają się przeważnie o godz. 8.00 i kończą ok. godz. 14.00-15.00 w starszych klasach, jeśli szkoła pracuje na jedną zmianę (kończą się później, jeśli szkoła pracuje na dwie lub trzy zmiany). Każda lekcja trwa 45 minut; w klasach I-III szkoły podstawowej o czasie trwania poszczególnych zajęć decyduje nauczyciel. Przerwy uważa się za wystarczające, jeśli trwają co najmniej 5 minut, ale nie dłużej niż 25 minut. Czas pracy szkoły zależy także od wielkości budynku szkolnego, od liczby sal lekcyjnych i pomieszczeń do zajęć pozalekcyjnych. Uczniowie szkół podstawowych uczęszczają do szkoły przez 5 dni w tygodniu (od poniedziałku do piątku). Jeśli liczba oddziałów jest co najmniej dwukrotnie większa od liczby sal, wówczas

nauka może być prowadzona przez 6 dni w tygodniu przez cały rok szkolny lub w systemie alternatywnym – w jednym tygodniu 5 dni, a w następnym 6 dni zajęć szkolnych.

Ministerstwo Edukacji Narodowej

Rozporządzenia Ministra Edukacji Narodowej i Sportu z dnia 18 kwietnia 2002 w sprawie organizacji roku szkolnego

Rozporządzenie Ministra Edukacji Narodowej i Sportu z dnia 12 lutego 2002r. w sprawie ramowych planów nauczania w szkołach publicznych.

4.10. Program nauczania, przedmioty, liczba godzin

Zakres nauczania w szkole podstawowej określony jest poprzez trzy elementy: podstawę programową, plany nauczania i standardy wymagań.

Podstawa programowa musi być respektowana przez wszystkie szkoły, ale nauczyciele mogą realizować wybrane programy nauczania z wykazu dopuszczonych do użytku szkolnego przez Ministerstwo Edukacji Narodowej lub opracowane samodzielnie i zatwierdzone oraz mogą wykorzystywać różne podręczniki z wykazu dopuszczonych przez ministerstwo.

Etap 1. zreformowanej szkoły podstawowej

Etap pierwszy 6-letniej zreformowanej szkoły podstawowej obejmuje klasy I, II i III. Nauczanie na tym etapie ma na celu zapewnienie łagodnego przejścia z przedszkola do edukacji szkolnej. Ma ono charakter zintegrowany.

Zajęcia edukacyjne odbywają się według rozkładu zajęć przygotowanego przez nauczyciela, w którym czas trwania lekcji i przerw jest zależny od aktywności uczniów.

Nauczyciel jest zobowiązany przestrzegać zasady ciągłości procesu nauczania.

Zaleca się, aby codziennie uwzględniać w zajęciach elementy wychowania fizycznego w wymiarze minimum 3 godzin tygodniowo.

Podstawy programowe dla tego etapu kształcenia są zamieszczone w Rozporządzeniu Ministra Edukacji Narodowej i Sportu z 26 lutego 2002 r. w sprawie podstawy programowej wychowania przedszkolnego oraz kształcenia ogólnego w poszczególnych typach szkół. Ramowe plany nauczania dla tego etapu kształcenia stanowią Załącznik do Rozporządzenia Ministra Edukacji Narodowej i Sportu z 12 lutego 2002 r. w sprawie ramowych planów nauczania w szkołach publicznych.

1. ETAP EDUKACYJNY (KLASY I-III)		
Lp.	Obowiązkowe zajęcia edukacyjne	Liczba godzin tygodniowo w trzyletnim okresie nauczania
1.	Kształcenie zintegrowane	54
	Religia/Etyka	6
	Godziny do dyspozycji dyrektora	12
	Razem godzin zajęć edukacyjnych	72

Ramowy plan nauczania służy dyrektorom szkół jako podstawa do przygotowania planu pracy szkoły w podziale na lata szkolne. W I klasie przeprowadza się 15 godzin tygodniowo zintegrowanych zajęć edukacyjnych, w II – 16, 17 godzin w klasie III. Ponadto mogą być realizowane dla niektórych uczniów godziny wyrównawcze (2 godziny tygodniowo w klasie I-III), a dyrektor dysponuje 3 godzinami w klasach I-II i 4 godzinami w klasie III.

Organ prowadzący szkołę ma prawo zwiększyć liczbę godzin obowiązkowych, lecz nie więcej niż o 3 godziny tygodniowo dla danej klasy w ciągu roku szkolnego. Tygodniowy wymiar godzin obowiązkowych zajęć edukacyjnych, dodatkowych zajęć edukacyjnych oraz zajęć z religii/etyki nie może jednak przekroczyć 23 godzin łącznie w klasach I-III.

Od 1 września 2008 r. wprowadzono od I klasy szkoły podstawowej obowiązkowe nauczanie języka obcego nowożytnego w wymiarze 2 godzin tygodniowo.

Zmiany wprowadzane stopniowo od 1 września 2009 roku:

I etap nauczania - najważniejsze zmiany w planach nauczania:

na edukację wczesnoszkolną przeznaczona jest 63 godziny tygodniowo w cyklu kształcenia (składa się na nią 10 dziedzin edukacyjnych: polonistyczna, muzyczna, plastyczna, społeczna, przyrodnicza, matematyczna, język obcy nowożytny, zajęcia komputerowe, zajęcia praktyczno-techniczne, wychowanie fizyczne);

ramowy plan wyznaczył minimalną liczbę godzin obowiązkowych zajęć w trzyletnim okresie nauczania: języka obcego nowożytnego (190 godzin), edukacji muzycznej, plastycznej i zajęć komputerowych (95 godzin) oraz wychowania fizycznego (290 godzin);

o podziale godzin na pozostałe zajęcia obowiązkowe będzie decydował nauczyciel prowadzący te zajęcia;

przyznaje się dodatkowo 3 godziny (tygodniowo w trzyletnim okresie nauczania) do dyspozycji dyrektora szkoły - jak dotąd na różnego rodzaju zajęcia zwiększające szanse edukacyjne uczniów;

uczniowie mogą korzystać z lekcji religii na dotychczasowych zasadach (ci, którzy nie będą korzystać z lekcji religii powinni uczęszczać na zajęcia z etyki) - 6 godz. tygodniowo w trzyletnim okresie nauczania).

Etap 2. zreformowanej szkoły podstawowej

Etap drugi zreformowanej 6-letniej szkoły podstawowej obejmuje klasy IV, V i VI. Kształcenie na tym etapie jest zorganizowane według przedmiotów nauczania wymienionych w ramowym planie nauczania: język polski, historia i społeczeństwo, język obcy nowożytny, matematyka, przyroda, muzyka, plastyka, technika, informatyka, wychowanie fizyczne, religia lub etyka.

Obok poszczególnych przedmiotów zostały wprowadzone na tym etapie następujące ścieżki edukacyjne:

- Edukacja prozdrowotna
- Edukacja ekologiczna
- Edukacja czytelnicza i medialna
- Wychowanie do życia w społeczeństwie
- Wychowanie do życia w rodzinie
- Wychowanie regionalne – dziedzictwo kulturowe w regionie
- Wychowanie patriotyczne i obywatelskie.

Dyrektor szkoły jest odpowiedzialny za włączenie powyższych ścieżek do programów nauczania realizowanych przez nauczycieli.

Podstawy programowe dla tego etapu kształcenia są zamieszczone w Rozporządzeniu Ministra Edukacji Narodowej i Sportu z 26 lutego 2002 r. w sprawie podstawy programowej wychowania przedszkolnego oraz kształcenia ogólnego w poszczególnych typach szkół. Ramowe plany nauczania dla tego etapu kształcenia stanowią Załącznik do Rozporządzenia Ministra Edukacji Narodowej i Sportu z dnia 12 lutego 2002 r. w sprawie ramowych planów nauczania w szkołach publicznych.

2. ETAP EDUKACYJNY (KLASY IV-VI)		
Lp.	Obowiązkowe zajęcia edukacyjne	Liczba godzin tygodniowo w trzyletnim okresie nauczania
1.	Język polski	16
2.	Historia i społeczeństwo	4
3.	Język obcy nowożytny	8
4.	Matematyka	12
5.	Przyroda	9
6.	Muzyka /1	2
7.	Plastyka /1	2
8.	Technika	2
9.	Informatyka	2
10	Wychowanie fizyczne	9 + 3
11.	Godziny z wychowawcą	3
Razem		72
Religia /Etyka		6
Godziny do dyspozycji dyrektora		9
Razem godzin zajęć edukacyjnych		87

1/ zajęcia te mogą być prowadzone w bloku przedmiotowym „sztuka”

Ramowy plan nauczania służy dyrektorom szkół jako podstawa do przygotowania planu pracy szkoły w podziale na lata szkolne.

Organ prowadzący szkołę ma prawo zwiększyć liczbę godzin obowiązkowych, lecz nie więcej niż o 3 godziny tygodniowo dla danej klasy w ciągu roku szkolnego. Tygodniowy wymiar godzin obowiązkowych zajęć edukacyjnych, dodatkowych zajęć edukacyjnych oraz zajęć z religii/etyki nie może jednak przekroczyć 28 godzin łącznie w klasach IV-VI.

Zmiany wprowadzane stopniowo od 1 września 2009 roku:

II etap nauczania - najważniejsze zmiany:

na obowiązkowe zajęcia w klasach IV-VI przeznaczona jest 74 godziny tygodniowo w cyklu kształcenia;

ramowy plan wyznacza minimalną liczbę godzin dla wszystkich zajęć obowiązkowych;

obowiązkowymi zajęciami będą: język polski, język obcy nowożytny, muzyka, plastyka, historia i społeczeństwo, przyroda, matematyka, zajęcia komputerowe, zajęcia praktyczno-techniczne, wychowanie fizyczne (w tym połowa zajęć w grupach fakultatywnych), spotkania klasowe;

uczniowie mogą korzystać z lekcji religii na dotychczasowych zasadach (ci, którzy nie będą korzystać z lekcji religii powinni uczęszczać na zajęcia z etyki (1 godz. tygodniowo);

uczniowie mogą uczęszczać na zajęcia z wychowania do życia w rodzinie (14 godzin rocznie);

na zajęciach komputerowych obowiązuje podział na grupy tak, aby przy jednym stanowisku pracował jeden uczeń;

istnieje możliwość łączenia zajęć w bloki (pod warunkiem zrealizowania podstawy programowej każdego z łączonych w blok zajęć. Obowiązkiem tego nauczyciela jest ustalanie odrębnych śródrocznych i rocznych ocen z każdego przedmiotu wchodzącego w skład bloku. Nauczyciel prowadzący blok musi spełniać wymagania kwalifikacyjne niezbędne do nauczania każdego z zajęć wchodzących w skład bloku);

na zajęciach wychowania fizycznego liczebność grupy powinna wynosić od 12 do 26 uczniów;

przewiduje się godziny do dyspozycji dyrektora - jak dotąd na różnego rodzaju zajęcia zwiększające szanse edukacyjne uczniów.

Ministerstwo Edukacji Narodowej

Rozporządzenie Ministra Edukacji Narodowej z 23 grudnia 2008 r. w sprawie podstawy programowej wychowania przedszkolnego oraz kształcenia ogólnego w poszczególnych typach szkół

4.11. Metody nauczania, pomoce dydaktyczne

Nauczyciele mają prawo swobodnego wyboru form i metod nauczania. Wiele zależy od liczebności klas i wyposażenia szkoły (na przykład w komputery, wideo). Są przedmioty, w których realizacja niektórych lekcji wymaga programowo podziału na grupy (informatyka, technika, języki obce).

Program nauczania ogólnego może nauczyciel;

- opracować samodzielnie lub we współpracy z innymi nauczycielami,
- zaproponować opracowany przez innego autora (autorów) np. spośród programów dostępnych na rynku, dopuszczonych do użytku szkolnego przez Ministra Edukacji Narodowej,
- przedstawić opracowany przez innego autora (autorów) wraz z dokonanymi przez siebie modyfikacjami, wskazując zakres proponowanych zmian z uzasadnieniem, dlaczego je proponuje.

Zaproponowany przez nauczyciela program powinien być dostosowany do potrzeb i możliwości uczniów, dla których jest przeznaczony.

Programy nauczania dopuszcza do użytku w danej szkole dyrektor szkoły na wniosek nauczyciela lub nauczycieli, po zasięgnięciu opinii rady pedagogicznej.

Nauczyciel ma prawo wyboru podręcznika spośród podręczników dopuszczonych do użytku szkolnego. Dyrektor szkoły podaje do publicznej wiadomości, do dnia 15 czerwca, zestaw podręczników, które będą obowiązywać od początku następnego roku szkolnego.

Szkoły muszą zainstalować w komputerach używanych dla celów dydaktycznych na terenie szkoły oprogramowanie zabezpieczające przed dostępem do szkodliwych treści w Internecie. Programy zabezpieczające będą musiały chronić w szczególności przed treściami pornograficznymi, eksponującymi brutalność i przemoc, zawierającymi zachowania naruszające normy obyczajowe, a także propagującymi nienawiść i dyskryminację.

Ministerstwo Edukacji Narodowej

4.12. Ocena ucznia

Reforma systemu edukacji objęła również wprowadzenie nowego, spójnego i bardziej zbiektywizowanego systemu oceniania. Wyodrębniono w nim dwa nurty: ocenianie wewnątrzszkolne oraz ocenianie zewnętrzne.

Ocenianie wewnątrzszkolne prowadzone jest przez nauczycieli uczących uczniów w oparciu o opracowane przez nich wymagania wynikające z realizowanych przez nich programów nauczania. Ocenianie to dotyczy oceniania osiągnięć edukacyjnych uczniów, a jego ideą jest wspieranie rozwoju ucznia.

Ocenianie zewnętrzne prowadzone jest przez instytucje zewnętrzne wobec szkoły – Centralną Komisję Egzaminacyjną i komisje okręgowe w oparciu o ogólnopolskie wymagania egzaminacyjne zawarte w standardach wymagań będących podstawą przeprowadzania sprawdzianu i egzaminów. Standardy określone są przez ministra właściwego do spraw oświaty i wychowania i ogłoszone w rozporządzeniach. Ocenianie to jest aktem podsumowującym określony etap kształcenia. W celu przygotowania i przeprowadzania egzaminów zewnętrznych utworzona została Centralna Komisja Egzaminacyjna z siedzibą w Warszawie oraz 8 okręgowych komisji egzaminacyjnych.

Ocena wewnętrzna

Uczniowie są oceniani oddzielnie z każdego przedmiotu. Ocena całkowicie zależy od nauczyciela prowadzącego zajęcia edukacyjne. Wyniki, jakie uczeń uzyskał w roku szkolnym, bierze się pod uwagę przy wystawianiu oceny na koniec roku szkolnego. Ocenianie może być częściowe, śródroczne (semestralne) i roczne.

W klasach I-III szkoły podstawowej ustala się jedną roczną ocenę klasyfikacyjną z zajęć edukacyjnych i roczną ocenę klasyfikacyjną z zachowania. W klasach tych obowiązuje ocena opisowa. Począwszy od klasy IV nauczyciel ma do dyspozycji następującą skalę ocen: 6 – celujący, 5 – bardzo dobry, 4 – dobry, 3 – dostateczny, 2 – dopuszczający, 1 – niedostateczny. Stopnie, jak również kryteria ich wystawiania, powinny być jawne dla ucznia i jego rodziców.

Uczniowie otrzymują też oceny kwalifikacyjne z zachowania według skali: wzorowe, bardzo dobre, dobre, poprawne, nieodpowiednie, naganne. Ocena z zachowania nie może mieć wpływu na stopnie z przedmiotów nauczania i promocję do klasy programowo wyższej lub ukończenie szkoły. Jednakże pod określonymi warunkami rada pedagogiczna może podjąć uchwałę o nie promowaniu do klasy programowo wyższej lub nieukończeniu szkoły przez ucznia ze względu na jego naganne zachowanie.

Ponadto, uczniowie mają prawo do składania egzaminu sprawdzającego, jeśli ustalona przez nauczyciela ocena śródroczna (semestralna) lub roczna jest, ich zdaniem (lub zdaniem ich rodziców), zaniżona. Również dla uczniów, których z różnych powodów nie można klasyfikować (indywidualny tok lub program nauczania, nauka poza szkołą, choroba ucznia), organizuje się egzamin klasyfikacyjny.

Ocena zewnętrzna

Reforma systemu edukacji wprowadziła sprawdzian umiejętności po zakończeniu nauki w szkole podstawowej (po VI klasie). Po raz pierwszy sprawdzian został przeprowadzony w 2002 r. przez Okręgowe Komisje Egzaminacyjne. Sprawdzian jest powszechny i obowiązkowy. Przystąpienie do sprawdzianu jest jednym z warunków ukończenia szkoły. Do sprawdzianu nie przystępują uczniowie z upośledzeniem umysłowym w stopniu umiarkowanym i znacznym. Istnieje również możliwość zwolnienia innych uczniów z obowiązku przystąpienia do sprawdzianu. Na sprawdzianie badany i oceniany jest poziom opanowania umiejętności określonych w standardach wymagań będących podstawą przeprowadzania sprawdzianu, obowiązujących we wszystkich szkołach w Polsce. Umiejętności podzielono na pięć obszarów: czytanie, pisanie, rozumowanie, korzystanie z informacji i wykorzystanie wiedzy w praktyce. Sprawdzianu nie można nie zdać. Wynik ma znaczenie jedynie informacyjne, nie powinien być podstawą do prowadzenia jakiegokolwiek selekcji. Każdy uczeń, który ukończył szkołę podstawową, niezależnie od wyników sprawdzianu musi zostać przyjęty do um w swoim rejonie.

[Ministerstwo Edukacji Narodowej o ocenianiu](#)

[Centralna Komisja Egzaminacyjna](#)

[Rozporządzenie Ministra Edukacji Narodowej i Sportu z dnia 30 kwietnia 2007 r. w sprawie warunków i sposobu oceniania, klasyfikowania i promowania uczniów i słuchaczy oraz przeprowadzania sprawdzianów i egzaminów w szkołach publicznych](#)

4.13. Promowanie do następnej klasy

W klasach I-III uczniowie są promowani automatycznie, jeśli ich osiągnięcia są ocenione pozytywnie. Powtarzanie roku, na tym etapie nauki, stanowi wyjątek i musi być uzasadnione przez psychologów i zaakceptowane przez rodziców (Rozporządzenie Ministra Edukacji Narodowej z 21 marca 2001 r. w sprawie zasad oceniania, klasyfikowania i promowania uczniów i słuchaczy oraz przeprowadzania sprawdzianów i egzaminów w szkołach publicznych, z późniejszymi zmianami).

Od klasy IV uczeń jest promowany do klasy programowo wyższej, jeśli ze wszystkich obowiązkowych zajęć edukacyjnych uzyskał roczne oceny klasyfikacyjne wyższe od oceny niedostatecznej.

W przypadku jednej oceny niedostatecznej może zdawać egzamin poprawkowy.

Uczeń, który nie zdał egzaminu poprawkowego, nie otrzymuje promocji do następnej klasy.

Rada pedagogiczna szkoły podstawowej może podjąć uchwałę o warunkowym promowaniu ucznia, który otrzymał stopień 1 (niedostateczny) z jednego przedmiotu. Uczeń szkoły podstawowej może być promowany warunkowo tylko jeden raz w całym cyklu kształcenia.

Jeżeli uczeń opuścił ponad połowę obowiązkowych zajęć edukacyjnych i nie ma podstaw do ustalenia oceny, może zdawać egzamin klasyfikacyjny w terminie uzgodnionym z uczniem i jego rodzicami.

Uczeń otrzymuje promocję (kończy szkołę) z wyróżnieniem, jeśli uzyska w wyniku klasyfikacji średnią stopni wszystkich przedmiotów obowiązkowych równą co najmniej 4,75 oraz co najmniej bardzo dobrą ocenę z zachowania.

W porównaniu do innych typów szkół szkoły podstawowe mają najwyższą sprawność kształcenia. W roku 2008 uczniowie powtarzający klasę stanowili zaledwie 1,1% ogółu uczniów.

Zdecydowaną większość uczniów powtarzających klasę stanowią chłopcy (prawie 77% w r. szk. 1996/97 i 66% w r. szk. 2007/08).

[Ministerstwo Edukacji Narodowej o ocenianiu](#)

[Rozporządzenie Ministra Edukacji Narodowej i Sportu z dnia 30 kwietnia 2007 r. w sprawie warunków i sposobu oceniania, klasyfikowania i promowania uczniów i słuchaczy oraz przeprowadzania sprawdzianów i egzaminów w szkołach publicznych](#)

4.14. Świadectwa

Wszystkie szkoły podstawowe, publiczne i niepubliczne (te drugie muszą mieć uprawnienia szkół publicznych), wydają świadectwa w postaci znormalizowanej. Wygląd tych dokumentów i zasady wypełniania opisane są w odpowiednim rozporządzeniu ministra właściwego do spraw oświaty i wychowania (na przykład świadectwa z wyróżnieniem mają pionowy biało-czerwony pasek i nadruk: „z wyróżnieniem”).

Świadectwa ukończenia poszczególnych klas niezbędne są przy zmianie szkoły (miejsca zamieszkania), świadectwo ukończenia szkoły jest niezbędnym warunkiem starań o przyjęcie ucznia do gimnazjum (Od

2003 roku oprócz świadectwa ukończenia szkoły podstawowej uczeń otrzymuje zaświadczenie Okręgowej Komisji Egzaminacyjnej z wynikami obowiązkowego sprawdzianu).

Ministerstwo Edukacji Narodowej o ocenianiu

Centralna Komisja Egzaminacyjna

Rozporządzenie Ministra Edukacji Narodowej i Sportu z dnia 8 kwietnia 2004 r. zmieniające rozporządzenie w sprawie zasad wydawania oraz wzorów świadectw, dyplomów państwowych i innych druków szkolnych, sposobu dokonywania ich sprostowań i wydawania duplikatów, a także zasad legalizacji dokumentów przeznaczonych do obrotu prawnego z zagranicą oraz zasad odpłatności za wykonywanie tych czynności

4.15. Orientacja szkolna

W Polsce działa 559 publicznych poradni psychologiczno-pedagogicznych (w tym 29 poradni specjalistycznych). Do ich zadań należy w szczególności pomoc dzieciom i młodzieży, rodzicom i nauczycielom w trudnościach uczenia się, w rozwiązywaniu problemów wychowawczych, także związanych z narkotykami i alkoholem, terapia zaburzeń rozwojowych oraz profilaktyka uzależnień.

Drugą dziedziną działania tych poradni jest poradnictwo w zakresie wyboru szkoły. Niektóre poradnie posiadają uprawnienia do wydawania odpowiednich orzeczeń np. orzeczenia o potrzebie kształcenia specjalnego.

Szkoły mogą zatrudnić szkolnych pedagogów, psychologów, logopedów, którzy służą pomocą w rozwiązywaniu indywidualnych lub szkolnych problemów i konfliktów.

4.16. Niepubliczne szkoły podstawowe

Tradycje polskiego szkolnictwa niepublicznego po II wojnie światowej są stosunkowo słabo utrwalone. Pierwsze szkoły społeczne powstały w końcu lat 80. Nazwa „szkoła społeczna” miała za zadanie odróżnić je od szkół państwowych, ale jednocześnie podkreślić fakt, że nie są to szkoły prywatne. Prowadzenie szkoły nie przynosiło zysków ich „właścicielom” – nauczycielom i rodzicom, którzy powołali Społeczne Towarzystwo Oświatowe.

W latach 1990-2000 szkoły społeczne i prywatne (w tym kościelne) zaczęły się dynamicznie rozwijać. Ustawa z 7 września 1991 r. o systemie oświaty stworzyła prawne podstawy do rozwoju szkolnictwa niepublicznego w Polsce.

Szkoły niepubliczne mogą być tworzone i prowadzone przez osoby prawne lub fizyczne.

Szkoły podstawowe niepubliczne muszą uzyskać uprawnienia szkoły publicznej, ze względu na spełnianie tam przez uczniów obowiązku szkolnego. Warunki uzyskania tych uprawnień jest: realizacją programów nauczania uwzględniających podstawę programową; realizacją zajęć edukacyjnych w cyklu nie krótszym oraz w wymiarze nie niższym niż łączny wymiar obowiązkowych zajęć edukacyjnych określonych w ramowym planie nauczania szkoły publicznej; stosowanie zasad klasyfikowania i promowania uczniów oraz przeprowadzania sprawdzianu z wyjątkiem egzaminów wstępnych; prowadzenie dokumentacji przebiegu nauczania ustalonej dla szkół publicznych oraz zatrudnienie nauczycieli obowiązkowych zajęć edukacyjnych,

posiadających kwalifikacje określone dla nauczycieli szkół publicznych. Niespełnianie tych wymogów prowadzi do rozwiązania szkoły.

Szkoły niepubliczne, które uzyskały status szkoły publicznej, są dofinansowywane z budżetu władz lokalnych (gmina lub powiat) lub bezpośrednio z budżetu centralnego. Dotacja przysługuje w wysokości 100% wydatków bieżących ponoszonych w przeliczeniu na 1 ucznia w szkole publicznej tego samego typu. Uczniowie niepublicznych szkół podstawowych stanowią zaledwie 1,64% ogółu uczniów tego poziomu kształcenia. W roku szkolnym 2007/08 funkcjonowało 531 niepublicznych szkół podstawowych skupiających ponad 38 553 uczniów. W większości były to szkoły społeczne (522), tzn. prowadzone przez organizacje społeczne i stowarzyszenia.

Development of Education in Poland

Education in a Changing Society

Ustawa z dnia 7 września 1991r. o systemie oświaty

4.17. Warianty organizacyjne. Struktury alternatywne

Uczniowie niepełnosprawni i chorzy, którzy mają utrudnioną możliwość uczęszczania do szkoły, bądź w ogóle nie mogą uczyć się w szkole, mają możliwość otrzymania orzeczenia o potrzebie nauczania indywidualnego. Orzeczenie takie upoważnia do prowadzenia nauki w domu ucznia lub indywidualnych zajęć w szkole lub placówce, w której przebywa. Tygodniowa liczba godzin nauki wynosi w szkole podstawowej:

- dla klas I-III – 6 do 8 godzin
- dla klas IV-VI – 8 do 10 godzin.

Uczniowie wybitnie zdolni mogą otrzymać zgodę na indywidualny program lub tok nauczania. Uczniowie tacy pod kierunkiem wyznaczonego nauczyciela lub pracownika wyższej uczelni uczą się wybranego przedmiotu lub grupy przedmiotów. System oceniania uczniów przewiduje odpowiednie ocenianie pracy ucznia i zaznaczenie jej wyników na świadectwie szkolnym.

Uczniowie mogą realizować obowiązek szkolny poza szkołą np. uczeni w domu przez rodziców. Musi być to jednak sformalizowane poprzez zawarcie umowy z dyrektorem szkoły rejonowej. Uczniowie ci muszą zdawać odpowiednie egzaminy kwalifikacyjne. W roku szkolnym 2007/08 obowiązek szkolny poza szkołą spełniało 9231 uczniów (wzrost w stosunku do roku ubiegłego ok. 650%).

4.18. Dane statystyczne

Tabela 1. Liczba szkół, nauczycieli, uczniów i absolwentów – z wyłączeniem szkolnictwa specjalnego w roku szkolnym 2007/08

	Ogółem	Miasto	Wieś
Szkoły	13540	3916	9624
Nauczyciele	183981	97841	86140
Uczniowie	2347921	1366004	981917
Absolwenci	461078	265275	195803

Tabela 2. Wskaźniki skolaryzacji dla grupy wiekowej 7-12 lat

	2007/08
Brutto	98,2
Netto	96,8

Tabela 3. Uczniowie powtarzający klasę w roku szkolnym 2007/08, według płci – bez szkolnictwa specjalnego

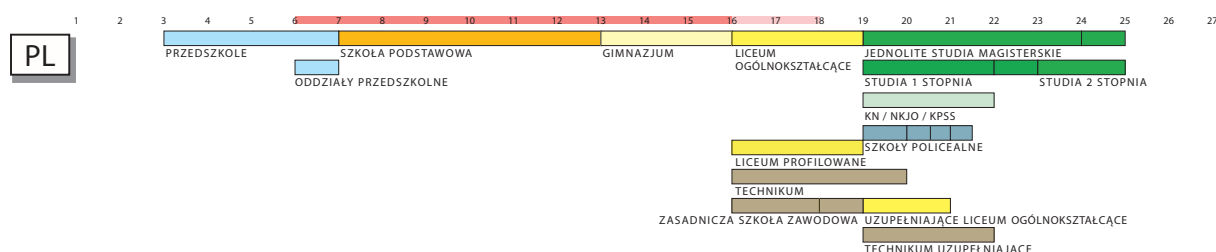
	Ogółem	Miasto	Wieś
Ogółem	26086	14128	11958
W tym:			
Dziewczęta	8852	4597	4255

Informacje ze stron internetowych Ministerstwa Edukacji Narodowej – www.men.gov.pl i Centralnej Komisji Egzaminacyjnej – www.cke.edu.pl

Oświata i wychowanie w roku szkolnym 2007/2008

5. Szkolnictwo średnie i policealne

Organizacja systemu edukacji w Polsce, 2009/10

Wychowanie przedszkolne – ISCED 0 (nie podlega Ministerstwu Edukacji)	Wychowanie przedszkolne – ISCED 0 (podlega Ministerstwu Edukacji)
Poziom szkoły podstawowej – ISCED 1	
Poziom szkoły podstawowej + poziom szkoły średniej I stopnia – ISCED 1 + ISCED 2 (jedna instytucja dla ISCED 1 i ISCED 2)	
Szkoła średnia I stopnia – ISCED 2 (włączając elementy przygotowania do zawodu)	Zawodowa szkoła średnia I stopnia – ISCED 2
Ogólnokształcąca szkoła średnia II stopnia – ISCED 3	Zawodowa szkoła średnia II stopnia – ISCED 3
Szkoła policealna – ISCED 4	
Szkolnictwo wyższe – ISCED 5A	Szkolnictwo wyższe – ISCED 5B
Według klasyfikacji ISCED: ISCED 0 ISCED 1 ISCED 2	
Obowiązek nauki w pełnym wymiarze	Obowiązek nauki w niepełnym wymiarze
Nauka w niepełnym wymiarze lub połączenie nauki i praktyk zawodowych	Dodatkowy rok
-/n/- Obowiązkowy staż zawodowy oraz czas jego trwania	Studia za granicą

Źródło: Eurydice

Patrz: podrozdziały

5.1. Rys historyczny

Ustawa z 1961 roku stworzyła model organizacyjny szkolnictwa średniego funkcjonujący bez zmian do 1999 roku. W ramach reformy systemu edukacji w 1999 roku rozpoczęły pracę 3-letnie gimnazja jako I szczebel szkoły średniej. W 2002 roku rozpoczęły działalność szkoły ponadgimnazjalne – szkoły średnie II szczebla.

Szkoły średnie II stopnia przed reformą

Wyższy szczebel szkolnictwa średniego obejmował grupę wiekową od 15 do 18 lub 19 (20) lat. Po ukończeniu 8-letniej szkoły podstawowej uczniowie mieli wybór spośród następujących typów szkół:

- liceum ogólnokształcące – było czteroletnią szkołą ogólnokształcącą dla uczniów w wieku od 15 do 19 lat;

- liceum techniczne – było czteroletnią szkołą ogólnokształcącą, uzupełnioną o przedmioty ogólnotechniczne i ogólnozawodowe, przeznaczoną dla uczniów w wieku od 15 do 19 lat. Był to stosunkowo nowy typ szkoły, wprowadzony w roku szkolnym 1995/96;
- liceum zawodowe – było czteroletnią szkołą ogólnokształcącą i zawodową przeznaczoną dla uczniów w wieku od 15 do 19 lat;
- technikum – było pięcioletnią szkołą ogólnokształcącą i zawodową przeznaczoną dla uczniów w wieku od 15 do 20 lat. Od roku szkolnego 2002/2003 ten typ szkoły był stopniowo zastępowany przez czteroletnie technikum i trzyletnie liceum profilowane;
- szkoła zasadnicza – była trzyletnią szkołą zawodową przeznaczoną dla uczniów w wieku od 15 do 18 lat.

Liceum ogólnokształcące było ogólnokształcącą szkołą średnią oferującą możliwość przystąpienia do egzaminu maturalnego. Liceum techniczne, liceum zawodowe i technikum były szkołami średnimi zawodowymi i również oferowały możliwość przystąpienia do egzaminu dojrzałości. Jedynie szkoła zasadnicza nie przygotowywała ucznia do egzaminu dojrzałości, wobec tego jej absolwenci nie mieli możliwości wstępu do szkół wyższych.

Development of Education in Poland

Education in a Changing Society

Education in Poland in the Process of Social Changes

Ustawa z dnia 15 lipca 1961 r. o rozwoju systemu oświaty i wychowania

5.2. Kierunki zmian – projekty reform

W ramach kontynuacji reformy systemu oświaty uruchomiono od 1 września 2004 r.:

- dwuletnie uzupełniające licea ogólnokształcące (dla absolwentów zasadniczych szkół zawodowych), których ukończenie będzie umożliwiało uzyskanie świadectwa maturalnego po zdaniu egzaminu maturalnego,
- trzyletnie technika uzupełniające (dla absolwentów zasadniczych szkół zawodowych), których ukończenie będzie umożliwiało uzyskanie dyplomu potwierdzającego kwalifikacje zawodowe po zdaniu egzaminu, a także będzie umożliwiało uzyskanie świadectwa maturalnego po zdaniu egzaminu maturalnego,
- trzyletnie szkoły specjalne przysposabiające do pracy dla uczniów z upośledzeniem umysłowym w stopniu umiarkowanym lub znacznym oraz dla uczniów z niepełnosprawnościami sprzężonymi (absolwentów gimnazjów), których ukończenie będzie umożliwiało uzyskanie świadectwa potwierdzającego przysposobienie do pracy.

W 2004 r. odbyły się pierwsze egzaminy potwierdzające kwalifikacje zawodowe, a wiosną 2005 r. pierwszy egzamin maturalny wg nowych zasad.

„Strategia rozwoju kształcenia ustawicznego do roku 2010” przewiduje działania korespondujące z europejskim obszarem uczenia się przez całe życie:

- zwiększenie dostępności do kształcenia ustawicznego,
- podnoszenie jakości kształcenia ustawicznego,
- współdziałanie i partnerstwo,
- wzrost inwestycji w zasoby ludzkie,
- tworzenie zasobów informacyjnych w zakresie kształcenia ustawicznego i rozwój usług doradczych,
- uświadomienie roli i znaczenia kształcenia ustawicznego.

„Narodowy Plan Rozwoju na lata 2007-2013” przewiduje trzy kierunki działań związane z priorytetem ‘Wiedza i kompetencje’:

- Zwiększenie dostępu do edukacji. Kierunek ten będzie realizowany poprzez:
 - wyrównywanie szans edukacyjnych uczniów,
 - zwiększenie dostępu do kształcenia na poziomie wyższym,
 - wspieranie kształcenia ustawicznego,
 - powszechną edukację teleinformatyczną.
- Wspieranie otwartości systemu edukacji. Kierunek ten będzie realizowany poprzez:
 - zwiększenie zaangażowania społeczeństwa w edukację,
 - rozwijanie i promowanie współpracy europejskiej w edukacji,
 - kształtowanie postaw przedsiębiorczych, innowacyjnych i proekologicznych,
 - doskonalenie zawodowe kadr.
- Wyższa jakość kształcenia. Kierunek ten będzie realizowany poprzez:
 - podwyższenie poziomu kompetencji kluczowych i promowanie kształcenia w zakresie nauk ścisłych,
 - rozwój i doskonalenie standardów, programów oraz metod i warunków nauczania.

- poprawę jakości kadry pedagogicznej, kadry akademickiej oraz kadr wspierających i organizujących proces nauczania,
- skuteczne zarządzanie edukacją, tworzenie kultury oceny jakości,
- upowszechnienie i promocję nauki.

Patrz również **5.7.2.**

Działania planowane przez Ministerstwo Edukacji Narodowej do 2012 r. mają dwa ważne cele: dokończenie reformy systemu edukacji oraz uproszczenie prawa oświatowego, sprzyjające unowocześnieniu polskiej szkoły i jej otwartości na świat.

Reforma systemu edukacji będzie kontynuowana m.in. poprzez:

- wzmocnienie autonomii samorządu lokalnego w zakresie organizacji zadań oświatowych,
- zwiększenie autonomii dyrektora szkoły w sprawach organizacji kształcenia i płac,
- wspieranie aktywności obywatelskiej uczniów, rodziców i nauczycieli,
- obniżenie wieku szkolnego i dostosowanie do tego programów szkolnych,
- ułatwienie dzieciom rodzin migrujących kontynuowania nauki.

I. Główne zamierzenia służące przede wszystkim celowi dokończenia reformy systemu edukacji to:

- Reforma programowa kształcenia ogólnego w gimnazjum i w szkole ponadgimnazjalnej – zakładająca spójność treści i wchodząca kolejno do klas począwszy od klasy I gimnazjum od września 2009 roku
- Zaplanowanie zmian programowych i organizacyjnych na poziomie ponadgimnazjalnym, dotyczących kształcenia zawodowego i ustawicznego, wchodzących do szkół począwszy od września 2012 roku
- Wprowadzenie korekt dotyczących sposobu zorganizowania poradnictwa psychologiczno-pedagogicznego oraz kształcenia specjalnego – realizowane od 2009 roku

II. Uproszczenie prawa oświatowego, wzmacniające autonomię samorządu lokalnego oraz autonomię dyrektora szkoły zapewnią:

- Uwzględnienie w systemie wynagrodzeń dla nauczycieli możliwości dodatkowej gratyfikacji, zależnie od zaangażowania w pracę
- Wzmocnienie roli i poszerzenie zadań Centralnej Komisji Egzaminacyjnej jako jednostki centralnej czuwającej nad jakością w edukacji

- Zinventaryzowanie w 2008 roku zadań realizowanych przez kuratoria oświaty pod kątem przekazania części z nich samorządom lokalnym, części do Centralnej i Okręgowych Komisji Egzaminacyjnych, zaś części pozostawienia przy wojewodzie – planowane do wdrożenia od września 2009 roku
- Uproszczenie rozporządzeń dotyczących ramowych planów nauczania oraz oceniania i egzaminowania, dające więcej autonomii dyrektorowi i nauczycielom szkoły, a także czyniące je zredagowanymi przystępnie i zrozumiale dla ucznia i rodzica
- 5. Skomputeryzowana i dostępna do odpowiedniego przetwarzania, zależnie od potrzeb, ewidencja uczniów, szkół i organów je prowadzących oraz umożliwienie szkołom prowadzenia dokumentacji i sprawozdawczości szkolnej jedynie w formie elektronicznej – od września 2009 roku
- Stworzenie ram prawnych sprzyjających dzieleniu pieniędzy przez samorządy lokalne na edukację za pomocą bonu oświatowego – od 2011 roku, rozpoczynając w 2008 roku od promocji dobrych praktyk oraz przygotowania odpowiednich materiałów informacyjnych dla samorządów lokalnych.

III. Otwartość na świat polskiego systemu edukacji oraz aktywność obywatelska będzie wzmocniona poprzez:

- Promowanie uczestnictwa w kulturze, organizowanie nauczania języka polskiego, polskiej historii i geografii za granicą w celu podtrzymywania więzi Polaków z krajem pochodzenia oraz promowanie języka polskiego dążące do zagwarantowania mu statusu języka obcego nauczanego w jak największej liczbie krajów
- Upowszechnianie egzaminów poświadczających znajomość języka polskiego i umożliwienie uzyskiwania polskich egzaminów maturalnych młodzieży kończącej szkoły winnych systemach edukacji
- Nauczanie języka polskiego oraz wyrównywanie różnic programowych dla uczniów w Polsce pochodzących z innych systemów edukacji, jak: dzieci repatriantów, uchodźców, dzieci obywateli RP wracające po kilkuletniej nauce poza granicami kraju, dzieci obywateli UE pracujących w Polsce
- Rozszerzenie zakresu międzynarodowej współpracy szkół i wymiany młodzieży
- Wspieranie i rozwijanie aktywności środowiska rodziców, społeczności lokalnych i sektora organizacji pozarządowych, ukierunkowane na zaspokajanie różnego rodzaju potrzeb edukacyjnych oraz aktywność obywatelską młodzieży
- Inspirowanie samorządów lokalnych i organizacji pozarządowych do prowadzenia w szkołach zajęć dodatkowych o charakterze edukacyjnym, wychowawczym i profilaktycznym, realizowanych również z wykorzystaniem funduszy unijnych.

IV. Zostaną także zaproponowane pewne korekty prawa oświatowego wychodzące naprzeciw potrzebom społeczności szkolnych:

- Zmiana zapisów dotyczących sposobu wyboru podręczników
- Złagodzenie przepisów dotyczących mundurków szkolnych

- Zmiana zapisów dotyczących ustalania cen posiłków w stołówkach szkolnych
- Korekta prawa w sprawie lektur szkolnych
- Wdrożenie rządowego programu na lata 2008 – 2013 „Bezpieczna i przyjazna szkoła”
- Zaniechanie centralnych zakupów wyposażenia szkolnego na rzecz wspierania w tym celu samorządów lokalnych.

Została wprowadzona nowa podstawa programowa kształcenia ogólnego dla gimnazjów i szkół ponadgimnazjalnych (w oparciu o Rozporządzenie Ministra Edukacji Narodowej z dnia 23 grudnia 2008r.), których ukończenie umożliwia uzyskanie świadectwa dojrzałości po zdaniu egzaminu maturalnego:

Celem kształcenia ogólnego na III i IV etapie edukacyjnym jest:

- 1) przyswojenie przez uczniów określonego zasobu wiadomości na temat faktów, zasad, teorii i praktyk;
- 2) zdobycie przez uczniów umiejętności wykorzystania posiadanych wiadomości podczas wykonywania zadań i rozwiązywania problemów;
- 3) kształtowanie u uczniów postaw warunkujących sprawne i odpowiedzialne funkcjonowanie we współczesnym świecie.

Do najważniejszych umiejętności zdobywanych przez ucznia w trakcie kształcenia ogólnego na III i IV etapie edukacyjnym należą:

- 1) czytanie - umiejętność rozumienia, wykorzystywania i refleksyjnego przetwarzania tekstów, w tym tekstów kultury, prowadząca do osiągnięcia własnych celów, rozwoju osobowego oraz aktywnego uczestnictwa w życiu społeczeństwa;
- 2) myślenie matematyczne - umiejętność wykorzystania narzędzi matematyki w życiu codziennym oraz formułowania sądów opartych na rozumowaniu matematycznym;
- 3) myślenie naukowe - umiejętność wykorzystania wiedzy o charakterze naukowym do identyfikowania i rozwiązywania problemów, a także formułowania wniosków opartych na obserwacjach empirycznych dotyczących przyrody i społeczeństwa;
- 4) umiejętność komunikowania się w języku ojczystym i w językach obcych, zarówno w mowie, jak i w piśmie;
- 5) umiejętność sprawnego posługiwania się nowoczesnymi technologiami informacyjno - komunikacyjnymi;
- 6) umiejętność wyszukiwania, selekcjonowania i krytycznej analizy informacji;
- 7) umiejętność rozpoznawania własnych potrzeb edukacyjnych oraz uczenia się;

8) umiejętność pracy zespołowej.

Działalność edukacyjna szkoły jest określona przez:

- 1) szkolny zestaw programów nauczania, który uwzględniając wymiar wychowawczy, obejmuje całą działalność szkoły z punktu widzenia dydaktycznego;
- 2) program wychowawczy szkoły, obejmujący wszystkie treści i działania o charakterze wychowawczym;
- 3) program profilaktyki dostosowany do potrzeb rozwojowych uczniów oraz potrzeb danego środowiska, obejmujący wszystkie treści i działania o charakterze profilaktycznym.

Kalendarz wprowadzania zmian

2009/2010 – I klasa gimnazjum

2010/2011 – II klasa gimnazjum

2011/2012 – III klasa gimnazjum; egzamin gimnazjalny dostosowany do nowej podstawy programowej;

2012/2013 – I klasa liceum, technikum i zasadniczej szkoły zawodowej

2013/2014 – II klasa liceum, technikum i zasadniczej szkoły zawodowej

2014/2015 – III klasa liceum, technikum i zasadniczej szkoły zawodowej; egzamin maturalny dostosowany do nowej podstaw programowej;

2015/2016 – IV klasa technikum i I klasa liceum uzupełniającego

2016/2017 – II klasa liceum uzupełniającego.

[Strategia rozwoju kształcenia ustawicznego do roku 2010](#)

[Narodowy Plan Rozwoju 2007-2013](#)

[Rozporządzenie Ministra Edukacji Narodowej z 23 grudnia 2008 r. w sprawie podstawy programowej wychowania przedszkolnego oraz kształcenia ogólnego w poszczególnych typach szkół](#)

5.3. Podstawy prawne

Szkolnictwo średnie funkcjonuje w oparciu o następujące akty prawne:

- Ustawa z 7 września 1991 r. o systemie oświaty, z późniejszymi zmianami
- Ustawa z 8 stycznia 1999 r. Przepisy wprowadzające reformę ustroju szkolnego, z późniejszymi zmianami

- Ustawa z 26 stycznia 1982 r. – Karta Nauczyciela wraz z późniejszymi zmianami.

Oprócz tego funkcjonowanie szkolnictwa średniego jest oparte na licznych rozporządzeniach ministra właściwego do spraw oświaty i wychowania.

Najważniejsze z nich to:

- Rozporządzenie Ministra Edukacji Narodowej z dnia 23 grudnia 2008 r. w sprawie podstawy programowej wychowania przedszkolnego oraz kształcenia ogólnego w poszczególnych typach szkół
- Rozporządzenie Ministra Edukacji Narodowej i Sportu z 26 lutego 2002 r. w sprawie podstawy programowej wychowania przedszkolnego oraz kształcenia ogólnego w poszczególnych typach szkół,
- Rozporządzenie Ministra Edukacji Narodowej i Sportu z 12 lutego 2002 r. w sprawie ramowych planów nauczania w szkołach publicznych,
- Rozporządzenie Ministra Edukacji Narodowej i Sportu z 7 września 2004 r. w sprawie warunków i sposobu oceniania, klasyfikowania i promowania uczniów i słuchaczy oraz przeprowadzania sprawdzianów i egzaminów w szkołach publicznych.
- Rozporządzenie Ministra Edukacji Narodowej z dnia 8 czerwca 2009 r. w sprawie dopuszczania w szkole programów wychowania przedszkolnego i programów nauczania oraz dopuszczania do użytku szkolnego podręczników.

Funkcjonowanie szkół średnich zawodowych jest uregulowane dodatkowo przez następujące akty prawne:

- Rozporządzenie Ministra Edukacji Narodowej i Sportu z 16 stycznia 2002 r. w sprawie profili kształcenia ogólnozawodowego,
- Rozporządzenie Ministra Edukacji Narodowej i Sportu z 26 lutego 2002 r. w sprawie podstawy programowej kształcenia w profilach kształcenia ogólnozawodowego,
- Rozporządzenie Ministra Edukacji Narodowej z dnia 26 czerwca 2007 r. w sprawie klasyfikacji zawodów szkolnictwa zawodowego.

Jednak najważniejsze zmiany w typach szkół średnich wprowadziła ustawa o zmianie ustawy – Karta Nauczyciela, ustawy o systemie oświaty oraz ustawy – Przepisy wprowadzające reformę ustroju szkolnego z 21 listopada 2001 roku. W wyniku tej nowelizacji od roku szkolnego 2002/03 rozpoczęły pracę zreformowane szkoły średnie II stopnia.

Ministerstwo Edukacji Narodowej

5.4. Cele

Patrz podrozdziały:

5.4.1. Gimnazjum

W gimnazjum nauczyciele wprowadzają uczniów w świat wiedzy naukowej, wdrażają ich do samodzielności, pomagają im w podejmowaniu decyzji dotyczącej kierunku dalszej edukacji i przygotowują do aktywnego udziału w życiu społecznym.

Edukacja w gimnazjum, wspomagając rozwój ucznia jako osoby i wprowadzając go w życie społeczne, ma na celu przede wszystkim:

- wprowadzać ucznia w świat nauki przez poznanie języka, pojęć, twierdzeń i metod właściwych dla wybranych dyscyplin naukowych na poziomie umożliwiającym dalsze kształcenie,
- rozbudzać i rozwijać indywidualne zainteresowania ucznia,
- wprowadzać ucznia w świat kultury i sztuki,
- rozwijać umiejętności społeczne ucznia przez zdobywanie prawidłowych doświadczeń we współżyciu i współdziałaniu w grupie rówieśniczej.

Ministerstwo Edukacji Narodowej o reformie programowej – gimnazjum

5.4.2. Szkoła średnia II stopnia

Szkoła w zakresie nauczania, co stanowi jej zadanie właściwe, zapewnia uczniom w szczególności:

- naukę poprawnego i swobodnego wypowiedzania się w mowie i piśmie z wykorzystaniem różnorodnych środków wyrazu,
- poznawanie wymaganych pojęć i zdobywanie rzetelnej wiedzy w zakresie umożliwiającym podjęcie studiów wyższych bądź ułatwiającym zdobycie zawodu,
- dochodzenie do rozumienia, a nie tylko do pamięciowego opanowania przekazywanych treści,
- rozwijanie zdolności dostrzegania różnego rodzaju związków i zależności (przyczynowo-skutkowych, funkcjonalnych, czasowych i przestrzennych itp.),
- rozwijanie zdolności myślenia analitycznego i syntetycznego,
- traktowanie wiadomości przedmiotowych, stanowiących wartość poznawczą samą w sobie, w sposób integralny, prowadzący do lepszego rozumienia świata, ludzi i siebie,
- poznawanie zasad rozwoju osobowego i życia społecznego,
- poznawanie dziedzictwa kultury narodowej postrzeganej w perspektywie kultury europejskiej i światowej.

W liceum ogólnokształcącym, liceum profilowanym i technikum uczniowie kształcą swoje umiejętności w celu wykorzystania zdobytej wiedzy we współczesnym świecie. Szczególnie istotnym zadaniem jest odpowiednie przygotowanie uczniów do podjęcia pracy.

Nauczyciele tworzą uczniom warunki do nabywania następujących umiejętności:

- planowania, organizowania i oceniania własnej nauki, przyjmowania za nią odpowiedzialności,
- skutecznego porozumiewania się w różnych sytuacjach, prezentacji własnego punktu widzenia i uwzględniania poglądów innych ludzi, poprawnego posługiwania się językiem ojczystym, przygotowywania do publicznych wystąpień,
- efektywnego współdziałania w zespole, budowania więzi międzyludzkich, podejmowania indywidualnych i grupowych decyzji, skutecznego działania na gruncie zachowania obowiązujących norm,
- rozwiązywania problemów w twórczy sposób,
- poszukiwania, porządkowania i wykorzystywania informacji z różnych źródeł, efektywnego posługiwania się technologiami informacyjnymi i komunikacyjnymi,
- odnoszenia do praktyki zdobytej wiedzy oraz tworzenia potrzebnych doświadczeń i nawyków,
- rozwijania sprawności umysłowych oraz osobistych zainteresowań,
- przyswajania sobie metod i technik negocyjnego rozwiązywania konfliktów i problemów społecznych.

W swojej pracy wychowawczej nauczyciele wspierają rodziców w realizacji ich zadań wychowawczych tak, aby umożliwiać uczniom przejmowanie odpowiedzialności za własne życie i rozwój osobowy. Nauczyciele tworzą w szkole środowisko sprzyjające zarówno wszechstronnemu rozwojowi osobowemu uczniów (w wymiarze fizycznym – w tym zdrowotnym, psychicznym, intelektualnym, moralnym i duchowym), jak i ich rozwojowi społecznemu, wspierając przy tym:

- rozwijanie dociekliwości poznawczej, ukierunkowanej na poszukiwanie prawdy, dobra i piękna w świecie,
- poczucie użyteczności zarówno poszczególnych przedmiotów nauczania, jak i całej edukacji na danym etapie,
- dążenie do dobra w jego wymiarze indywidualnym i społecznym, umiejętne godzenie dobra własnego z dobrem innych, odpowiedzialności za siebie z odpowiedzialnością za innych, wolności własnej z wolnością innych,
- poszukiwanie, odkrywanie i dążenie na drodze rzetelnej pracy do osiągnięcia wielkich celów życiowych i wartości ważnych dla odnalezienia własnego miejsca w świecie,
- przygotowywanie się do życia w rodzinie, w społeczności lokalnej i w państwie,
- dążenie do rozpoznawania wartości moralnych, dokonywania wyborów i hierarchizacji wartości,
- kształtowanie w sobie postawy dialogu, umiejętności słuchania innych i rozumienia ich poglądów.

Uczniowie liceów ogólnokształcących, profilowanych i techników w szczególności są przygotowani do podejmowania wyzwań współczesnego świata, takich jak: integracja, globalizacja, wymiana informacji, postęp naukowo-techniczny.

Wszechstronny rozwój ucznia oraz zrównoważony rozwój kraju wymagają, aby osnowę programów nauczania i programów wychowania w liceach ogólnokształcących, profilowanych i technikum stanowiły równocześnie: otwartość na świat, ale i tożsamość oparta na dziedzictwie kultury własnej ojczyzny; wiedza ogólna i umiejętność jej praktycznego wykorzystywania, ale także zdolność rozumienia i definiowania zmiennej rzeczywistości; śmiałość poszukiwania wśród tego, co nowe i nieznanne, ale i wierność zasadom etycznym.

Nauczyciele w pracy wychowawczej wskazują ideał, zgodnie z którym uczeń dojrzały, dobrze przygotowany do życia w społeczeństwie, to człowiek uczciwy, umiejący żyć z innymi i dla innych.

Działalność edukacyjna liceum ogólnokształcącego, profilowanego i technikum powinna być określona przez:

- szkolny zestaw programów nauczania, który uwzględniając wymiar wychowawczy, obejmuje całą działalność szkoły z punktu widzenia dydaktycznego,
- program wychowawczy szkoły, który opisuje w sposób całościowy wszystkie treści i działania o charakterze wychowawczym i jest realizowany przez wszystkich nauczycieli,
- program profilaktyki dostosowany do potrzeb rozwojowych uczniów oraz potrzeb danego środowiska, który opisuje w sposób całościowy wszystkie treści i działania o charakterze profilaktycznym skierowane do uczniów, nauczycieli oraz rodziców.

Szkolny zestaw programów nauczania, program wychowawczy szkoły oraz program profilaktyki powinny tworzyć spójną całość. Ich przygotowanie i realizacja są zadaniem zarówno całej szkoły, jak i każdego nauczyciela.

Podstawa programowa w liceum ogólnokształcącym, profilowanym i technikum zakłada kształcenie w zakresie podstawowym, podczas gdy w liceum ogólnokształcącym dodatkowo dla wybranych przedmiotów, zgodnie z odrębnymi przepisami, przewiduje kształcenie w zakresie rozszerzonym.

5.4.3. Szkoła policealna

Szkoły policealne są szkołami organizowanymi na podbudowie programowej ponadgimnazjalnej szkoły ogólnokształcącej. Umożliwiają uzupełnienie wiedzy o kwalifikacje zawodowe na poziomie średnim technicznym w zawodach robotniczych i nierobotniczych. Nauka w tego typu szkołach trwa nie więcej niż 2,5 roku. Szkoły policealne umożliwiają swoim absolwentom uzyskanie dyplomu potwierdzającego kwalifikacje zawodowe po zdaniu egzaminu. Absolwenci szkół policealnych, którzy posiadają świadectwo dojrzałości, mogą ubiegać się o przyjęcie na studia wyższe, na ogólnych zasadach.

[Ministerstwo Edukacji Narodowej o szkolnictwie zawodowym](#)

5.5. Rodzaje instytucji

I. Szkoła średnia I stopnia:

- trzyletnie gimnazjum, w którym w ostatnim roku nauki przeprowadza się egzamin, dające możliwość dalszego kształcenia w szkołach ponadgimnazjalnych;

II. Szkoły średnie II stopnia (szkoły ponadgimnazjalne):

- zasadnicze szkoły zawodowe o okresie nauczania nie krótszym niż 2 lata i nie dłuższym niż 3 lata, których ukończenie umożliwia uzyskanie dyplomu potwierdzającego kwalifikacje zawodowe po zdaniu egzaminu, a także dalsze kształcenie w szkołach uzupełniających,
- trzyletnie licea ogólnokształcące, których ukończenie umożliwia uzyskanie świadectwa maturalnego po zdaniu egzaminu maturalnego,
- trzyletnie licea profilowane kształcące w profilach kształcenia ogólnozawodowego, których ukończenie umożliwia uzyskanie świadectwa maturalnego po zdaniu egzaminu maturalnego,
- czteroletnie technika, których ukończenie umożliwia uzyskanie dyplomu potwierdzającego kwalifikacje zawodowe po zdaniu egzaminu, a także umożliwiające uzyskanie świadectwa maturalnego po zdaniu egzaminu maturalnego,
- dwuletnie uzupełniające licea ogólnokształcące dla absolwentów, których ukończenie umożliwia uzyskanie świadectwa maturalnego po zdaniu egzaminu maturalnego,
- trzyletnie technika uzupełniające dla absolwentów zasadniczych szkół zawodowych, których ukończenie umożliwia uzyskanie dyplomu potwierdzającego kwalifikacje zawodowe po zdaniu egzaminu, a także umożliwiające uzyskanie świadectwa maturalnego po zdaniu egzaminu maturalnego,
- szkoły policealne o okresie nauczania nie dłuższym niż 2,5 roku, których ukończenie umożliwia osobom posiadającym wykształcenie średnie ogólnokształcące uzyskanie dyplomu potwierdzającego kwalifikacje zawodowe po zdaniu egzaminu,
- trzyletnie szkoły specjalne przysposabiające do pracy dla uczniów z upośledzeniem umysłowym w stopniu umiarkowanym lub znacznym oraz dla uczniów z niepełnosprawnościami sprzężonymi, których ukończenie umożliwia uzyskanie świadectwa potwierdzającego przysposobienie do pracy.

5.5.1. Gimnazjum

Nowy typ instytucji, który został utworzony w roku szkolnym 1999/2000, oferuje 3 lata kształcenia na poziomie niższym szkoły średniej absolwentom 6-letniej zreformowanej szkoły podstawowej. Gimnazjum jest obowiązkowe dla wszystkich uczniów.

Minister Edukacji Narodowej jest odpowiedzialny za gimnazja ustanowione przez państwo i władze lokalne (samorządy lokalne – gminy są odpowiedzialne za prowadzenie tych szkół). Gimnazja mogą być publiczne i niepubliczne. Wszystkie gimnazja niepubliczne muszą mieć uprawnienia szkoły publicznej. W ogromnej większości gimnazja są koedukacyjne. Szkoły niepubliczne są prowadzone przez stowarzyszenia, fundacje, organizacje wyznaniowe i osoby fizyczne. Gimnazja publiczne są bezpłatne. Gimnazja mogą być prowadzone jako samodzielne szkoły, w zespołach szkół (razem ze szkołą innego stopnia np. szkołą podstawową lub liceum ogólnokształcącym), a także w specjalnym ośrodku szkolno-wychowawczym (dla dzieci i młodzieży niepełnosprawnej lub niedostosowanej społecznie).

Ministerstwo Edukacji Narodowej o reformie programowej – gimnazjum

Ministerstwo Edukacji Narodowej o reorganizacji sieci szkół

5.5.2. Szkoła średnia II stopnia

Szkoły średnie II stopnia po reformie

21 listopada 2001 roku, na mocy ustawy o zmianie ustawy – Karta Nauczyciela, ustawy o systemie oświaty oraz ustawy – Przepisy wprowadzające reformę ustroju szkolnego, zostały wprowadzone zmiany w strukturze wyższego szczebla szkolnictwa średniego. Obecnie funkcjonują następujące typy szkół ponadgimnazjalnych:

- zasadnicze szkoły zawodowe (16-18/19 lat) o okresie nauczania nie krótszym niż 2 lata i nie dłuższym niż 3 lata, których ukończenie umożliwia uzyskanie dyplomu potwierdzającego kwalifikacje zawodowe po zdaniu egzaminu, a także dalsze kształcenie w dwuletnim uzupełniającym liceum ogólnokształcącym lub trzyletnim technikum uzupełniającym;
- trzyletnie licea ogólnokształcące, (16-19 lat), których ukończenie umożliwia uzyskanie świadectwa maturalnego po zdaniu egzaminu maturalnego;
- trzyletnie licea profilowane (16-19 lat) kształcące w profilach kształcenia ogólnozawodowego, których ukończenie umożliwia uzyskanie świadectwa maturalnego po zdaniu egzaminu maturalnego;
- czteroletnie technika (16-20 lat), których ukończenie umożliwia uzyskanie dyplomu potwierdzającego kwalifikacje zawodowe po zdaniu egzaminu, a także umożliwiające uzyskanie świadectwa maturalnego po zdaniu egzaminu maturalnego;
- dwuletnie uzupełniające licea ogólnokształcące (18/19-20/21 lat) dla absolwentów szkół zasadniczych, których ukończenie umożliwia uzyskanie świadectwa maturalnego po zdaniu egzaminu maturalnego (istnieją od 1 września 2004 r.);
- trzyletnie technika uzupełniające (18/19-21/22 lata) dla absolwentów szkół zasadniczych, których ukończenie umożliwia uzyskanie świadectwa maturalnego po zdaniu egzaminu maturalnego, a także uzyskanie dyplomu potwierdzającego kwalifikacje zawodowe po zdaniu egzaminu (istnieją od 1 września 2004 r.).

W roku szkolnym 2004/2005 został wprowadzony nowy typ szkoły specjalnej:

- trzyletnie szkoły specjalne przysposabiające do pracy dla uczniów z upośledzeniem umysłowym w stopniu umiarkowanym lub znacznym oraz dla uczniów z niepełnosprawnościami sprzężonymi (16-24 lata), których ukończenie umożliwia uzyskanie świadectwa potwierdzającego przysposobienie do pracy.

Development of Education in Poland

Ministerstwo Edukacji Narodowej o szkolnictwie zawodowym

Ustawa z dnia 21 listopada 2001r. o zmianie ustawy - Karta Nauczyciela, ustawy o systemie oświaty oraz ustawy - Przepisy wprowadzające reformę ustroju szkolnego

5.5.3. Szkoła policealna

Szkolnictwo policealne w polskiej klasyfikacji zaliczane jest do szkolnictwa na poziomie średnim, natomiast zgodnie z klasyfikacją ISCED (wersja poprawiona) – do poziomu 4.

Szkoły policealne są szkołami organizowanymi na podbudowie programowej ponadgimnazjalnej szkoły ogólnokształcącej, umożliwiającej uzupełnienie wykształcenia ogólnego o kwalifikacje zawodowe na poziomie średnim technicznym lub równorzędnym. Szkoły te przygotowują absolwentów liceów ogólnokształcących oraz liceów profilowanych do pracy zawodowej w zawodach robotniczych lub nierobotniczych. Nauka w szkołach policealnych trwa nie więcej niż 2,5 roku. Absolwenci otrzymują dyplom, który określa kwalifikacje zawodowe na poziomie technika lub robotnika wykwalifikowanego. Do szkół policealnych zalicza się policealne szkoły zawodowe, a także zaliczane do poziomu ISCED 5B kolegia pracowników służb społecznych oraz zakłady kształcenia nauczycieli: nauczycielskie kolegia języków obcych oraz kolegia nauczycielskie (placówki te zostały szeroko omówione w Rozdz. 6). Organizuje się szkoły policealne dla młodzieży, dorosłych oraz szkoły policealne specjalne.

Istnieje 3337 (publicznych i niepublicznych) szkół policealnych, w których uczy się 301 563 uczniów (dane dla roku szkolnego 2007/08).

Są one prowadzone przez jednostki administracji rządowej, jednostki samorządu terytorialnego, organizacje społeczne i stowarzyszenia..

[Ministerstwo Edukacji Narodowej o szkolnictwie zawodowym](#)

5.6. Dostępność placówek

Jeśli odległość pomiędzy gimnazjum i miejscem zamieszkania ucznia przekracza 4 km, to gmina jest odpowiedzialna za zorganizowanie bezpłatnego transportu (tzw. gimbusu) lub za zwrócenie kosztów przejazdu transportem publicznym. Gmina otrzymuje specjalne dotacje na pokrycie kosztów transportu.

Do wiejskich gimnazjów uczęszczało w roku szkolnym 2007/08 r. około 35,1% ogółu uczniów. Różnica między wielkością szkoły gimnazjalnej wiejskiej a miejskiej jest mniejsza niż w przypadku szkół podstawowych – stąd wiejskich gimnazjów jest 52,02%.

Szkoły ponadgimnazjalne znajdują się prawie wyłącznie w miastach (ponad 93,52 % uczniów szkół średnich to uczniowie szkół miejskich). Na wsi wśród szkół zawodowych przeważają szkoły rolnicze. W ostatnich kilku latach wzrosła liczba wiejskich liceów ogólnokształcących, ale dostępność szkolnictwa średniego dla młodzieży wiejskiej zależy od odległości miejsca zamieszkania od najbliższego miasta. Koszty dojazdu do szkół średnich drugiego stopnia pokrywają głównie rodzice.

[Ministerstwo Edukacji Narodowej o reorganizacji sieci szkół](#)

[Ministerstwo Edukacji Narodowej o sieci szkół](#)

5.7. Warunki przyjmowania i wybór szkoły

Patrz podrozdziały:

5.7.1. Gimnazjum

Jedynym wymogiem jest ukończenie 6-letniej szkoły podstawowej i uzyskanie świadectwa ukończenia szkoły podstawowej. Od roku 2003 świadectwo ukończenia szkoły podstawowej jest uzupełnione zaświadczeniem Okręgowej Komisji Egzaminacyjnej zawierającym wyniki zewnętrznego standaryzowanego sprawdzianu, obowiązkowego dla wszystkich uczniów.

Ministerstwo Edukacji Narodowej o reformie programowej – gimnazjum

Centralna Komisja Egzaminacyjna

5.7.2. Szkoła średnia II stopnia

O przyjęciu ucznia do szkoły ponadgimnazjalnej decyduje liczba punktów uzyskanych przez kandydata za oceny na świadectwie z wybranych zajęć edukacyjnych i za inne osiągnięcia odnotowane na świadectwie ukończenia gimnazjum oraz liczba punktów za wyniki egzaminu gimnazjalnego.

Szczegółowe kryteria rekrutacji ustala każda szkoła ponadgimnazjalna prowadząca rekrutację.

Szkoły prowadzące rekrutację ustalają:

- maksymalną liczbę punktów, które może otrzymać kandydat za oceny z wybranych zajęć edukacyjnych i za inne osiągnięcia wymienione na świadectwie,
- zajęcia edukacyjne, z których oceny będą przeliczane na punkty,
- zasady przeliczania ocen na punkty (ile punktów za daną ocenę),
- zasady punktowania konkretnych osiągnięć kandydata, wyszczególnionych na świadectwie.

Laureaci konkursów wojewódzkich, których tematyka obejmuje w całości lub poszerza treści podstawy programowej co najmniej jednego przedmiotu, przyjmowani są do wybranej szkoły ponadgimnazjalnej niezależnie od kryteriów obowiązujących pozostałych kandydatów.

W przepisach wprowadzających reformę ustroju szkolnego wskazano typy szkół ponadgimnazjalnych, do których będzie prowadzona rekrutacja, a więc: dwuletnią/trzyletnią zasadniczą szkołę zawodową, trzyletnie liceum ogólnokształcące, trzyletnie liceum profilowane i czteroletnie technikum.

Proponuje się, aby liczba punktów możliwych do uzyskania za wyniki egzaminu gimnazjalnego była równa liczbie punktów możliwych do uzyskania za oceny z zajęć edukacyjnych i innych osiągnięć kandydata.

Proponuje się również, aby warunki i kryteria przyjęć dyrektor szkoły prowadzącej rekrutację podał do wiadomości kandydatom nie później niż na trzy miesiące przed terminem rekrutacji.

Ministerstwo Edukacji Narodowej o reorganizacji sieci szkół

5.7.3. Szkoła policealna

Szkoły policealne przyjmują przede wszystkim absolwentów liceów ogólnokształcących. W większości z nich wymaga się jedynie świadectwa ukończenia szkoły średniej.

5.8. Wpisowe oraz/lub czesne

Nauka w publicznych szkołach średnich jest bezpłatna. Organy prowadzące szkoły niepubliczne ustalają wysokość czesnego. Wiele szkół stosuje różnego rodzaju upusty dla uczniów wybitnie zdolnych i uczniów pochodzących z rodzin nisko sytuowanych.

5.9. Pomoc finansowa dla uczniów

Pomoc materialną można przyznawać uczniom w formie następujących świadczeń:

- Stypendium szkolne – może być przyznane uczniowi, który znajduje się w trudnej sytuacji materialnej wynikającej z niskich dochodów w rodzinie, tj. 351 zł na osobę miesięcznie. Stypendium może być udzielone w formie całkowitego lub częściowego pokrycia kosztów udziału w zajęciach edukacyjnych oraz pomocy rzeczowej o charakterze edukacyjnym (np. zakup podręczników). Wysokość przyznanego stypendium waha się od 72,80 zł do 182 zł miesięcznie. Stypendium szkolne przyznaje się na okres nie dłuższy niż od września do czerwca w danym roku szkolnym. Stypendium nie może zostać przeznaczone na wsparcie materialne rodzin znajdujących się w ciężkiej sytuacji, ale na pomoc uczniowi w dostępie do edukacji, wyrównywania jego szans edukacyjnych. Zgodnie z art. 90p ust. 1 ustawy o systemie oświaty udzielanie świadczeń pomocy materialnej dla uczniów o charakterze socjalnym stanowi zadanie własne gmin. Na jego realizację gmina otrzymuje dofinansowanie (art. 90r ust. 1 ustawy). Środki na pomoc materialną o charakterze socjalnym dla uczniów są przekazywane do gmin w formie dotacji celowej. Oznacza to, że gminy mogą uzupełnić już istniejący system stypendialny środkami z budżetu państwa lub też opracować własne programy pomocy uczniom z wykorzystaniem tych środków przy współpracy z organizacjami pożytku publicznego lub wolontariatu.
- Zasiłek szkolny – może być przyznany uczniowi znajdującemu się przejściowo w trudnej sytuacji materialnej z powodu zdarzenia losowego. Zasiłek szkolny może być przyznany w formie świadczenia pieniężnego na pokrycie wydatków związanych z procesem edukacyjnym lub w formie pomocy rzeczowej o charakterze edukacyjnym raz lub kilka razy do roku. Wysokość tego zasiłku to pięciokrotność zasiłku rodzinnego, tj. 455 zł (art. 6 ust. 2 pkt. 2 ustawy z 28 listopada 2003 r. o świadczeniach rodzinnych). Gmina może przeznaczyć na wypłatę zasiłków szkolnych do 5% środków przyznanych na pomoc materialną z budżetu państwa.
- Stypendium za wyniki szkolne lub za osiągnięcia sportowe. Stypendium za wyniki w nauce może być przyznane uczniowi, który uzyskał wysoką średnią ocen w semestrze, w którym przyznaje się to stypendium. Stypendium za osiągnięcia sportowe może być przyznane uczniowi, który uzyskał wysokie wyniki we współzawodnictwie sportowym na szczeblu co najmniej międzyszkolnym. Wysokość kwoty nie może przekroczyć dwukrotności kwoty, o której mowa w art. 6 ust. 2 pkt. 2 ustawy z 28 listopada 2003 r. o świadczeniach rodzinnych (Dz.U. Nr 228 poz. 2255). Zgodnie z art. 90g ustawy o systemie oświaty stypendium za wyniki w nauce lub za osiągnięcia sportowe (stypendium motywacyjne) może być udzielone uczniowi przez szkołę. Stypendium za wyniki w nauce lub za osiągnięcia sportowe przyznaje dyrektor szkoły, po zasięgnięciu opinii rady pedagogicznej, w ramach środków przyznanych przez organ prowadzący na ten cel w budżecie szkoły. Zgodnie z tym zapisem stypendium motywacyjne za wyniki w nauce przyznaje i wypłaca szkoła, w której uczy się dziecko.
- Stypendium Prezesa Rady Ministrów – stypendystą może zostać jeden uczeń szkoły publicznej (lub niepublicznej z uprawnieniami szkoły publicznej), której ukończenie umożliwia uzyskanie świadectwa

dojrzałości, a który w wyniku rocznej klasyfikacji uzyskał najwyższą średnią ocen, uprawniającą do otrzymania świadectwa promocyjnego z wyróżnieniem i co najmniej dobrą ocenę zachowania. Alternatywnie stypendystą może zostać uczeń o wybitnych, wyraźnie ukierunkowanych uzdolnieniach, poświadczonych ocenami celującymi w jakiejś dziedzinie wiedzy i mający, co najmniej dobre z pozostałych przedmiotów.

- Stypendium Ministra właściwego do spraw oświaty i wychowania dla wybitnie uzdolnionych uczniów – może być przyznane wybitnie uzdolnionemu uczniowi szkoły średniej, w szczególności: laureatom olimpiad międzynarodowych i krajowych, konkursów na pracę naukową lub uczniowi uzyskującemu celujące i bardzo dobre wyniki w nauce wg indywidualnego programu lub toku nauczania.

Inną formą pomocy materialnej są stypendia ze środków Unii Europejskiej przyznawane z Europejskiego Funduszu Społecznego. Działania związane ze stypendiami unijnymi realizowane są przez urzędy marszałkowskie. Osoba chcąc ubiegać się o to stypendium musi spełniać następujące warunki:

- musi być uczniem publicznej lub niepublicznej szkoły ponadgimnazjalnej kończącej się maturą;
- musi mieszkać na wsi lub w mieście do 5 tys. mieszkańców; albo w mieście do 20 tys. mieszkańców, w którym nie ma publicznej szkoły ponadgimnazjalnej kończącej się maturą;
- dochód na osobę w rodzinie nie może przekroczyć 1080 zł – 1160 zł (dotyczy uczniów niepełnosprawnych). Niemniej jednak każde województwo może wyznaczyć własne progi dochodu uprawniające do pobierania stypendium.

W celu wspierania prawidłowego rozwoju uczniów szkoła może zorganizować stołówkę.

Korzystanie z posiłków w stołówce szkolnej jest odpłatne. Zasady korzystania ze stołówki, w tym wysokość opłat, ustala organ prowadzący szkołę.

Do opłat wnoszonych za korzystanie przez uczniów z posiłku w stołówce szkolnej nie wlicza się wynagrodzeń pracowników i składek naliczanych od tych wynagrodzeń oraz kosztów utrzymania stołówki.

Organ prowadzący szkołę może zwolnić rodziców albo ucznia z całości lub części opłat:

- w przypadku szczególnie trudnej sytuacji materialnej rodziny;
- w szczególnie uzasadnionych przypadkach losowych.

Ministerstwo Edukacji Narodowej

Ministerstwo Kultury i Dziedzictwa Narodowego

5.10. Podział uczniów na grupy – kryterium wieku

Patrz podrozdziały:

5.10.1. Gimnazjum

Gimnazjum jest szkołą przeznaczoną dla uczniów w wieku 13-16 lat.

Gimnazjum jest ostatnim, (3.) etapem obowiązkowego szkolnego kształcenia ogólnego (etapy 1. i 2. stanowią szkolnictwo podstawowe).

Podstawowym kryterium podziału na klasy jest wiek uczniów.

5.10.2. Szkoła średnia II stopnia

Absolwenci gimnazjum – wiek uczniów ok. 16-18/19/20 lat.

W szkolnictwie średnim wyższego szczebla nie ma podziału na cykle.

5.10.3. Szkoła policealna

Absolwenci liceum ogólnokształcącego – wiek uczniów ok. 19-20/21 lat.

5.11. Specjalizacja

Patrz podrozdziały:

5.11.1. Gimnazjum

Gimnazjum jest szkołą ogólnokształcącą i obowiązkową. Kształcenie odbywa się w ramach przedmiotów, zakres przedmiotów jest bardzo szeroki, ale nauka dotyczy głównie ich podstaw. Jednym z celów kształcenia na tym poziomie jest identyfikacja możliwości i zainteresowań uczniów oraz pomoc w dokonaniu racjonalnego wyboru przyszłej drogi edukacyjnej.

[Ministerstwo Edukacji Narodowej o reformie programowej – gimnazjum](#)

5.11.2. Szkoła średnia II stopnia

W celu przygotowania absolwentów do wyboru przyszłego kierunku studiów licea ogólnokształcące przed reformą prowadziły nauczanie w różnych profilach. Profile dzielono na:

- humanistyczne (przedmiotami wiodącymi były: język polski, języki obce, historia, niekiedy pedagogika, psychologia),
- matematyczne (przedmiotami wiodącymi były: matematyka, fizyka z astronomią),
- przyrodnicze (przedmiotami wiodącymi były: geografia, biologia z higieną, ochrona środowiska, chemia),
- ogólne (nie wyznaczano przedmiotów wiodących),
- inne (wiodącymi przedmiotami były wymienione powyżej np.: język polski i matematyka, lub inne nie-wymienione przedmioty).

Obecnie, we wszystkich typach szkół średnich (liceum ogólnokształcące, liceum profilowane, technikum) obowiązuje podstawa programowa kształcenia ogólnego określona dla zakresu podstawowego. Natomiast w liceum ogólnokształcącym wyznacza się na początku etapu edukacyjnego od dwóch do czterech przedmiotów określonych w podstawie programowej w zakresie rozszerzonym. Nauczanie w zakresie rozszerzonym może odbywać się dla danego oddziału lub między-oddziałowego zespołu uczniów.

W szkolnictwie zawodowym stopniowo maleje liczba zawodów i specjalności. Klasyfikacja zawodów szkolnictwa zawodowego z 1982 roku obejmowała 527 pozycji. Zmiany przeprowadzone w 1986 roku ograniczyły tę liczbę do 241. Opracowana w 1993 roku klasyfikacja zawierała 138 zawodów (bez specjalności) i proponowała kształcenie szerokoprofilowe sprzyjające mobilności zawodowej. W drugiej połowie lat dziewięćdziesiątych liczba zawodów ponownie zaczęła wzrastać – do 157 w 1997 roku i 195 w 2002 r. Obowiązująca od 2007 r. klasyfikacja zawodów szkolnictwa zawodowego obejmuje 202 zawody.

W strukturze całego kształcenia zawodowego, wśród siedmiu grup kierunków kształcenia w zasadniczych szkołach zawodowych i 16 grup kierunków w szkołach średnich zawodowych, dominującymi są grupy kierunków inżyniersko-technicznych (około 25,19% ogółu uczniów), na drugim miejscu występują grupy kierunków usług dla ludności 20,96% ogółu uczniów), a następnie grupy kierunków ekonomicznych i administracyjnych (15,75% ogółu uczniów). Na dalszych miejscach znajdują się następujące grupy kierunków kształcenia: społeczne, produkcji i przetwórstwa oraz architektury i budownictwa.

Development of Education in Poland

Rozporządzenie Ministra Edukacji Narodowej i Sportu z dnia 18 kwietnia 2002r. w sprawie organizacji roku szkolnego

5.11.3. Szkoła policealna

Szkoły policealne kształcą w ponad dwudziestu grupach kierunków kształcenia: pedagogicznych, artystycznych, ekonomiczno-administracyjnych, medycznych, technicznych, rolniczych, leśnych i rybołówstwa, transportowo-komunikacyjnych, usługowych i innych.

Do najpopularniejszych kierunków kształcenia należą: pedagogiczne, ekonomiczne i administracyjne, medyczne, usług dla ludności oraz informatyczne.

Ministerstwo Edukacji Narodowej o szkolnictwie zawodowym

5.12. Organizacja czasu nauczania

Organizację roku szkolnego określa Minister Edukacji Narodowej, a reguluje odpowiednie zarządzenie. Corocznie ministerstwo wydaje tzw. kalendarz roku szkolnego precyzujący konkretne daty rozpoczęcia i zakończenia nauki, sprawdzianu i egzaminów oraz ferii i wakacji szkolnych.

Ustawa o systemie oświaty z 7 września 1991 r. nie normuje czasu trwania nauki w poszczególnych typach publicznych szkół policealnych. Czas ten różni się w związku z zakresem programów nauczania konkretnych zawodów i przygotowanych dla nich ramowych planów nauczania.

Ministerstwo Edukacji Narodowej

Rozporządzenie Ministra Edukacji Narodowej i Sportu z dnia 18 kwietnia 2002r. w sprawie organizacji roku szkolnego

Ustawa z dnia 7 września 1991r. o systemie oświaty

5.12.1. Organizacja roku szkolnego

Rok szkolny dla szkół średnich dzieli się na dwa semestry: 1) od dnia rozpoczęcia zajęć (pierwszy powszedni dzień września) do ostatniej soboty poprzedzającej ferie zimowe, 2) od poniedziałku wypadającego bezpośrednio po feriach zimowych do dnia zakończenia rocznych zajęć edukacyjnych (najbliższy piątek po 18 czerwca). Terminy ferii zimowych są różne dla poszczególnych województw. W zasadzie ferie zimowe powinny przypadać w okresie od połowy stycznia do końca lutego i trwać 2 tygodnie. Szczegółowy termin ferii określa kurator oświaty w porozumieniu z wojewodą. W polskich szkołach są również przerwy świąteczne – bożonarodzeniowa i wielkanocna.

Rok szkolny trwa maksimum 38 tygodni, a zajęcia dydaktyczno-wychowawcze powinny trwać co najmniej 178 dni.

W roku szkolnym 2007/08 liczba dni nauki wynosiła 191 dla gimnazjum i 190 dla szkół ponadgimnazjalnych.

5.12.2. Tygodniowy i dzienny rozkład zajęć

W gimnazjach obowiązkowy tygodniowy wymiar godzin lekcyjnych wynosi 26-28 godzin.

W szkołach ponadgimnazjalnych tygodniowa liczba godzin zależy od typu szkoły, klasy i profilu zawodowego. W liceach ogólnokształcących wynosi 28-30 godzin, w liceach profilowanych 30-31, w technikum 31-33 godziny, a w szkołach zawodowych 30-32 godziny.

Do podanych wielkości, dla wszystkich etapów, należy dodać na ogół 2 godziny religii lub etyki (nieobowiązkowe) oraz 1 do 2 godzin będących w dyspozycji dyrektora szkoły.

Według Rozporządzenia Ministra Edukacji Narodowej i Sportu z 12 lutego 2002 r. w sprawie ramowych planów nauczania w szkołach publicznych tygodniowy wymiar godzin obowiązkowych zajęć edukacyjnych, dodatkowych zajęć edukacyjnych oraz zajęć z religii/etyki nie może przekroczyć:

- we wszystkich klasach gimnazjum – 31 godzin łącznie,
- we wszystkich klasach trzyletniego liceum ogólnokształcącego, trzyletniego liceum profilowanego, czteroletniego technikum i zasadniczej szkoły zawodowej – 35 godzin łącznie.

Lekcje zaczynają się przeważnie o godz. 8.00 i kończą ok. godz. 14.00-15.00, jeśli szkoła pracuje na jedną zmianę (kończą się później, jeśli szkoła pracuje na dwie lub trzy zmiany). Każda lekcja trwa 45 minut. Przerwy uważa się za wystarczające, jeśli trwają co najmniej 5 minut, ale nie dłużej niż 25 minut. Czas pracy szkoły zależy także od wielkości budynku szkolnego, od liczby sal lekcyjnych i pomieszczeń do zajęć pozalekcyjnych. Uczniowie szkół średnich uczęszczają do szkoły przez 5 dni w tygodniu (od poniedziałku do piątku). Jeśli liczba oddziałów jest co najmniej dwukrotnie większa od liczby sal, to wówczas nauka może być prowadzona przez 6 dni w tygodniu przez cały rok szkolny lub w systemie alternatywnym – w jednym tygodniu 5 dni, a w następnym 6 dni zajęć szkolnych.

Rozporządzenie Ministra Edukacji Narodowej i Sportu z dnia 12 lutego 2002r. w sprawie ramowych planów nauczania w szkołach publicznych.

5.13. Program nauczania, przedmioty, liczba godzin

Patrz podrozdziały:

5.13.1. Gimnazjum

Podstawa programowa dla gimnazjum została określona w Rozporządzeniu Ministra Edukacji Narodowej i Sportu z dnia 26 lutego 2002 r. w sprawie podstawy programowej wychowania przedszkolnego oraz kształcenia ogólnego w poszczególnych typach szkół. Dnia 23 grudnia 2008 r. Minister Edukacji Narodowej ogłosił nowe rozporządzenie w sprawie podstawy programowej wychowania przedszkolnego oraz kształcenia ogólnego w poszczególnych typach szkół, które obowiązuje w pierwszych klasach gimnazjum od września 2009. Tekst poniżej odnosi się do podstawy programowej z 2002 r.

Podstawa programowa musi być wdrażana przez każdą szkołę, ale nauczyciele mają możliwość wyboru programu z wykazu dopuszczonych przez Ministra do użytku szkolnego, lub opracować go samodzielnie, połączonego z korzystaniem z różnych podręczników (wybranych z wykazu dopuszczonych przez Ministra).

Nauczanie na tym poziomie odbywa się w ramach przedmiotów wykładanych przez nauczycieli – specjalistów.

Oprócz poszczególnych przedmiotów na tym etapie kształcenia zostały wprowadzone następujące ścieżki edukacyjne:

- Edukacja filozoficzna
- Edukacja czytelnicza i medialna
- Edukacja prozdrowotna
- Edukacja ekologiczna
- Edukacja regionalna – dziedzictwo kulturowe w regionie
- Obrona cywilna
- Edukacja europejska
- Kultura polska na tle cywilizacji śródziemnomorskiej.

Dyrektor szkoły zapewnia uwzględnienie problematyki ścieżek edukacyjnych w szkolnym zestawie programów nauczania. Realizację ścieżek edukacyjnych zapewniają nauczyciele wszystkich przedmiotów, którzy do własnego programu włączają odpowiednio treści danej ścieżki.

Ramowy plan nauczania dla tego etapu został przedstawiony w Załączniku do Rozporządzenia Ministra Edukacji Narodowej i Sportu z 12 lutego 2002 r. w sprawie ramowych planów nauczania w szkołach publicznych (z późniejszymi zmianami).

Klasy I-III GIMNAZJUM		
Etap III		
Lp.	Obowiązkowe zajęcia edukacyjne	Liczba godzin tygodniowo w trzyletnim okresie nauczania
	Język polski	14
	Historia	6
	Wiedza o społeczeństwie	3
	Język obcy nowożytny	9
	Matematyka	12
	Fizyka i astronomia	4
	Chemia	4
	Biologia	4
	Geografia	4
	Plastyka/ Muzyka 1/	3
	Technika	2
	Informatyka	2
	Wychowanie fizyczne	9 + 3
	Godziny z wychowawcą	3
Razem		82
Religia /Etyka		6
Godziny do dyspozycji dyrektora		6
Razem godzin zajęć edukacyjnych		94

1/ mogą być prowadzone w bloku przedmiotowym "sztuka".

Zajęcia nieobowiązkowe to: religia lub etyka (6 godzin). Godziny do dyspozycji dyrektora (6 godzin) mogą być przeznaczone na zwiększenie liczby obowiązkowych zajęć z poszczególnych przedmiotów i ścieżek edukacyjnych lub na zorganizowanie zajęć dla grupy uczniów (np. dydaktyczno-wyrównawczych).

Na podstawie ramowych planów nauczania dyrektor szkoły przygotowuje szkolny plan lekcyjny w podziale na lata szkolne.

Organ prowadzący szkołę jest upoważniony do zwiększenia liczby obowiązkowych godzin lekcyjnych o nie więcej niż 3 godziny tygodniowo dla jednej klasy w roku szkolnym. Tygodniowy wymiar godzin obowiązkowych zajęć edukacyjnych, dodatkowych zajęć edukacyjnych oraz zajęć z religii/etyki nie może jednak przekroczyć 31 godzin łącznie we wszystkich klasach gimnazjum. Nowa podstawa programowa została wprowadzona na podstawie Rozporządzenia Ministra Edukacji Narodowej z dnia 23 grudnia 2008 w sprawie podstawy programowej wychowania przedszkolnego oraz kształcenia ogólnego w poszczególnych typach szkół. Następujące zmiany zostały wprowadzone w gimnazjum w klasie pierwszej w roku szkolnym 2009/10 w oparciu o nową podstawę programową i nowe ramowe plany nauczania:

- W nowym ramowym planie nauczania dla gimnazjum nie została określona liczba godzin tygodniowo w trzyletnim cyklu kształcenia w podziale na poszczególne obowiązkowe zajęcia edukacyjne. Została określona jednakże liczba godzin tygodniowo wszystkich obowiązkowych zajęć edukacyjnych, która wynosi 88 godzin. Liczba godzin religii lub etyki wynosi 6 godzin tygodniowo w cyklu trzyletnim.
- Wprowadzono wśród obowiązkowych zajęć edukacyjnych: drugi obowiązkowy język obcy nowożytny, edukację dla bezpieczeństwa, zajęcia artystyczne i zajęcia techniczne. Wprowadzono realizację ścieżki edukacyjnej „wychowanie do życia w rodzinie” w formie oddzielnych zajęć.
- Ramowy plan wyznacza minimalną liczbę godzin (w trzyletnim okresie nauczania) ogółem dla wszystkich zajęć obowiązkowych: język polski – 450 godzin, język obcy nowożytny i drugi język obcy nowożytny – 450 godzin (dowolnie rozdzielone pomiędzy te języki), muzyka – 30 godzin, plastyka – 30 godzin, zajęcia artystyczne – 60 godzin, historia – 190 godzin, wiedza o społeczeństwie – 65 godzin, geografia – 130 godzin, biologia – 130 godzin, chemia – 130 godzin, fizyka – 130 godzin, matematyka – 385 - godzin, informatyka – 65 godzin, zajęcia techniczne – 60 godzin, wychowanie fizyczne – 385 godzin (w tym połowa zajęć w grupach fakultatywnych - do wyboru), edukacja dla bezpieczeństwa – 30 godzin, zajęcia z wychowawcą – 95 godzin.
- Uczeń będzie mógł skorzystać z dodatkowych zajęć 30-godzinnych, na które kieruje go szkoła, zależnie od oceny jego potrzeb (celem jest zwiększanie szans edukacyjnych z języka polskiego i matematyki. Przewiduje się osobne zajęcia dla dzieci szczególnie uzdolnionych, osobne dla potrzebujących nadrobienia zaległości lub mających trudności w nauce) oraz specjalistycznej terapii pedagogicznej, logopedycznej itp., zaleconej na podstawie odpowiedniej diagnozy;
- Uczniowie mogą korzystać z lekcji religii na dotychczasowych zasadach (ci, którzy nie będą korzystać z lekcji religii powinni uczęszczać na zajęcia z etyki - 1 godz. tygodniowo);
- Uczniowie mogą uczęszczać na zajęcia z wychowania do życia w rodzinie (14 godzin rocznie);
- Istnieje możliwość łączenia zajęć w bloki (pod warunkiem zrealizowania podstawy programowej każdego z łączonych w blok zajęć. Obowiązkiem tego nauczyciela jest ustalanie odrębnych śródrocznych i rocznych ocen z każdego przedmiotu wchodzącego w skład bloku. Nauczyciel prowadzący blok musi spełniać wymagania kwalifikacyjne niezbędne do nauczania każdego z zajęć wchodzących w skład bloku);
- Na lekcjach języków obcych obowiązuje podział na grupy w zależności od stopnia; zaawansowania znajomości języka (w oddziałach, w których liczba uczniów przekracza 30, połowa zajęć wymagających ćwiczeń, w tym laboratoryjnych prowadzona jest w grupach);
- We wszystkich klasach na informatyce obowiązuje podział na grupy tak, aby przy jednym stanowisku pracował jeden uczeń; na zajęciach wychowania fizycznego liczebność grupy powinna wynosić od 12 do 26 uczniów;
- Przewiduje się godziny do dyspozycji dyrektora (tak jak w dotychczasowych ramowych planach nauczania) - na różnego rodzaju zajęcia zwiększające szanse edukacyjne uczniów: na pracę z uczniem zdolnym lub uczniem mającym trudności w nauce oraz na zajęcia rozwijające zainteresowania uczniów.

Rozporządzenie Ministra Edukacji Narodowej i Sportu z dnia 12 lutego 2002r. w sprawie ramowych planów nauczania w szkołach publicznych.

Rozporządzenie Ministra Edukacji Narodowej z 23 grudnia 2008 r. w sprawie podstawy programowej wychowania przedszkolnego oraz kształcenia ogólnego w poszczególnych typach szkół

5.13.2. Szkoła średnia II stopnia

Podstawa programowa została opracowana dla przedmiotów ogólnokształcących we wszystkich typach szkół średnich wyższego szczebla. (Podstawy te stanowią Załącznik do Rozporządzenia Ministra Edukacji Narodowej i Sportu z 26 lutego 2002 r. w sprawie podstawy programowej wychowania przedszkolnego oraz kształcenia ogólnego w poszczególnych typach szkół). Dnia 23 grudnia 2008 r. Minister Edukacji Narodowej ogłosił nowe rozporządzenie w sprawie podstawy programowej wychowania przedszkolnego oraz kształcenia ogólnego w poszczególnych typach szkół. Tekst poniżej odnosi się do podstawy programowej z 2002 r.

Nauczyciele realizują programy nauczania, które muszą obejmować cały zakres podstawy programowej przewidzianej dla danego typu szkoły. Programy nauczania mogą być dobierane z wykazu dopuszczonych przez Ministra, lub opracowane samodzielnie przez nauczycieli. Wyboru podręcznika dokonuje nauczyciel spośród pozycji obszernego wykazu dopuszczonych przez Ministra do użytku szkolnego.

Poza poszczególnymi przedmiotami w liceum ogólnokształcącym, liceum profilowanym oraz technikum wprowadzono następujące ścieżki edukacyjne:

- Edukacja czytelnicza i medialna
- Edukacja ekologiczna
- Edukacja europejska
- Edukacja filozoficzna
- Edukacja prozdrowotna
- Edukacja regionalna – dziedzictwo kulturowe w regionie
- Wychowanie do życia w rodzinie.

Dyrektor szkoły zapewnia uwzględnienie problematyki ścieżek edukacyjnych w szkolnym zestawie programów nauczania. Realizację ścieżek edukacyjnych zapewniają nauczyciele wszystkich przedmiotów, którzy do własnego programu włączają odpowiednio treści danej ścieżki.

Częściowej realizacji treści ścieżek edukacyjnych można dokonać w czasie odrębnych, modułowych, kilkugodzinnych zajęć.

Zatwierdzona 12 grudnia 2002 roku (Rozporządzenie Ministra Edukacji Narodowej i Sportu w sprawie ramowych planów nauczania w szkołach publicznych) tygodniowa liczba godzin lekcyjnych (45-minutowych) na okres 3 lat dla liceum ogólnokształcącego prezentuje się następująco:

Obowiązkowe zajęcia edukacyjne	Liczba godzin lekcyjnych tygodniowo w 3-letnim okresie nauczania, klasy I-III	
Język polski	14	
2 języki obce	15	
Historia	5	
Wiedza o społeczeństwie	2	
Wiedza o kulturze	1	
Matematyka	9	
Fizyka i astronomia	3	+2
Chemia	3	
Biologia	3	
Geografia	3	
Podstawy przedsiębiorczości	2	
Technologia informacyjna	2	
Wychowanie fizyczne	9	
Przysposobienie obronne	2	
Godziny z wychowawcą	3	
Godziny na nauczanie przedmiotów ujętych w podstawie programowej w zakresie rozszerzonym	10	
Razem	88	

Ponadto 6 nieobowiązkowych godzin religii lub etyki oraz 4 godziny do dyspozycji dyrektora, co daje łączną liczbę 98 godzin zajęć edukacyjnych tygodniowo w trzyletnim cyklu kształcenia.

4-letnie technikum ma następujący (zatwierdzony 12 grudnia 2002 r. w myśl Rozporządzenia Ministra Edukacji Narodowej i Sportu w sprawie ramowych planów nauczania w szkołach publicznych) ramowy plan nauczania:

Obowiązkowe zajęcia edukacyjne	Liczba godzin lekcyjnych tygodniowo w 4-letnim okresie nauczania klasy I-IV	
Język polski	14	
2 języki obce	15	
Historia	5	
Wiedza o społeczeństwie	2	
Wiedza o kulturze	1	
Matematyka	9	
Fizyka i astronomia	3	+1
Chemia	3	
Biologia	3	
Geografia	3	
Podstawy przedsiębiorczości	2	
Technologia informacyjna	2	
Wychowanie fizyczne	12	
Przysposobienie obronne	2	
Godziny z wychowawcą	2	
Kształcenie zawodowe według programu nauczania dla zawodu	50	
Razem	129	

Ponadto 8 nieobowiązkowych godzin lekcyjnych (45 minut) religii lub etyki oraz 5 godzin do dyspozycji dyrektora, co daje łączną liczbę 142 godzin zajęć edukacyjnych tygodniowo w czteroletnim cyklu kształcenia.

Ramowy plan nauczania dla zasadniczej szkoły zawodowej (Rozporządzenie Ministra Edukacji Narodowej i Sportu z 12 lutego 2002 r. w sprawie ramowych planów nauczania w szkołach publicznych):

Obowiązkowe zajęcia edukacyjne	Liczba godzin lekcyjnych tygodniowo w 2-letnim okresie nauczania, klasy I-II
Język polski	5
Języki obce	3
Historia i wiedza o społeczeństwie	2
Matematyka	4
Fizyka i astronomia	2
Geografia z ochroną i kształtowaniem środowiska	2
Podstawy przedsiębiorczości	1
Wychowanie fizyczne	6
Przysposobienie obronne	2
Godziny z wychowawcą	2
Kształcenie zawodowe wg programu nauczania dla zawodu	34
Razem	63

Ponadto 4 nieobowiązkowe godziny lekcyjne religii lub etyki oraz 3 godziny do dyspozycji dyrektora, co daje łączną liczbę 70 godzin zajęć edukacyjnych tygodniowo w dwuletnim cyklu kształcenia.

Ramowy plan nauczania dla 3-letniego liceum profilowanego (Rozporządzenie Ministra Edukacji Narodowej i Sportu z 12 lutego 2002 r. w sprawie ramowych planów nauczania w szkołach publicznych):

Obowiązkowe zajęcia edukacyjne	Liczba godzin lekcyjnych tygodniowo w 3 letnim okresie nauczania	
Język polski	14	
2 języki obce	15	
Historia	5	
Wiedza o społeczeństwie	2	
Wiedza o kulturze	1	
Matematyka	9	
Fizyka i astronomia	3	+2
Chemia	3	
Biologia	3	
Geografia	3	
Podstawy przedsiębiorczości	2	
Technologia informacyjna	2	
Wychowanie fizyczne	9	
Przysposobienie obronne	2	
Godziny z wychowawcą	3	
Zajęcia w profilu	13	
Razem	91	

Ponadto 6 nieobowiązkowych godzin lekcyjnych religii lub etyki oraz 5 godzin do dyspozycji dyrektora, co daje łączną liczbę 102 godzin zajęć edukacyjnych tygodniowo w trzyletnim cyklu kształcenia.

Tygodniowy wymiar godzin obowiązkowych zajęć edukacyjnych, dodatkowych zajęć edukacyjnych oraz zajęć z religii/etyki nie może jednak przekroczyć 35 godzin łącznie, we wszystkich klasach 3-letniego liceum ogólnokształcącego, 3-letniego liceum profilowanego, 4-letniego technikum i zasadniczej szkoły zawodowej.

[Rozporządzenie Ministra Edukacji Narodowej i Sportu z dnia 12 lutego 2002r. w sprawie ramowych planów nauczania w szkołach publicznych.](#)

[Rozporządzenie Ministra Edukacji Narodowej z 23 grudnia 2008 r. w sprawie podstawy programowej wychowania przedszkolnego oraz kształcenia ogólnego w poszczególnych typach szkół](#)

5.13.3. Szkoła policealna

Brak danych.

5.14. Metody nauczania, pomoce dydaktyczne

Nauczyciele poszczególnych przedmiotów mają prawo swobodnego wyboru metod i form nauczania, które częściowo są zdeterminowane liczebnością klasy i wyposażeniem w środki dydaktyczne (np. liczba komputerów czy innych środków dydaktycznych).

Niektóre lekcje wymagają podziału klasy na mniejsze grupy (np. nauka języków obcych czy techniki/informatyki).

Nauczyciel może program nauczania ogólnego, program nauczania dla zawodu, oraz program nauczania dla profilu kształcenia ogólnie zawodowego;

- opracować samodzielnie lub we współpracy z innymi nauczycielami,
- zaproponować opracowany przez innego autora (autorów) np. spośród programów dostępnych na rynku, dopuszczonych do użytku szkolnego przez Ministra Edukacji Narodowej,
- przedstawić opracowany przez innego autora (autorów) wraz z dokonanymi przez siebie modyfikacjami, wskazując zakres proponowanych zmian z uzasadnieniem, dlaczego je proponuje.

Zaproponowany przez nauczyciela program powinien być dostosowany do potrzeb i możliwości uczniów, dla których jest przeznaczony.

Programy nauczania dla zajęć edukacyjnych z zakresu kształcenia ogólnego, program nauczania dla zawodu, oraz program nauczania dla profilu kształcenia ogólnie zawodowego dopuszcza do użytku w danej szkole dyrektor szkoły na wniosek nauczyciela lub nauczycieli, po zasięgnięciu opinii rady pedagogicznej.

Nauczyciel ma prawo wyboru podręcznika spośród podręczników dopuszczonych do użytku szkolnego. Dyrektor szkoły podaje do publicznej wiadomości, do dnia 15 czerwca, zestaw podręczników, które będą obowiązywać od początku następnego roku szkolnego.

Szkoły muszą zainstalować w komputerach używanych dla celów dydaktycznych na terenie szkoły oprogramowanie zabezpieczające przed dostępem do szkodliwych treści w Internecie. Programy zabezpieczające będą musiały chronić w szczególności przed treściami pornograficznymi, eksponującymi brutalność i przemoc, zawierającymi zachowania naruszające normy obyczajowe, a także propagującymi nienawiść i dyskryminację.

Ministerstwo Edukacji Narodowej

5.15. Ocena ucznia

Patrz podrozdziały:

5.15.1. Gimnazjum

System oceny ucznia w gimnazjum jest oparty na znowelizowanej Ustawie z 7 września 1991 r. o systemie oświaty i na Rozporządzeniu Ministra Edukacji Narodowej i Sportu z 7 września 2004 r. w sprawie warunków i sposobu oceniania, klasyfikowania i promowania uczniów i słuchaczy oraz przeprowadzania sprawdzianów i egzaminów w szkołach publicznych, z późniejszymi zmianami.

Ocena wewnątrzszkolna

Uczniowie są oceniani oddzielnie z każdego przedmiotu. Ocena całkowicie zależy od nauczyciela. Wyniki, jakie uczeń uzyskał w ciągu roku szkolnego, są brane pod uwagę przy wystawianiu oceny na koniec roku szkolnego. Ocenianie może być częściowe, okresowe i roczne.

Nauczyciel ma do dyspozycji następującą skalę ocen: 6 – celujący, 5 – bardzo dobry, 4 – dobry, 3 – dostateczny, 2 – dopuszczający, 1 – niedostateczny. Stopnie, jak również kryteria ich wystawiania, powinny być jawne dla ucznia i jego rodziców.

Uczniowie otrzymują też oceny z zachowania według skali: wzorowe, bardzo dobre, dobre, poprawne, nieodpowiednie, naganne. Ocena z zachowania nie może mieć wpływu na stopnie z przedmiotów nauczania i promocję do następnej klasy. Ponadto, uczniowie mają prawo do składania egzaminu sprawdzającego, jeśli ustalona przez nauczyciela ocena semestralna lub roczna jest, ich zdaniem (lub zdaniem ich rodziców), zaniżona.

Ocena zewnętrzna

Pod koniec 3. roku gimnazjum uczniowie zdają zewnętrzny standaryzowany egzamin. Po raz pierwszy egzamin został przeprowadzony przez Okręgowe Komisje Egzaminacyjne w maju 2002 roku. Egzamin ma za zadanie sprawdzić umiejętności i zakres wiedzy w dziedzinie nauk ścisłych i humanistycznych. Egzamin jest obowiązkowy dla wszystkich uczniów. Po ukończeniu szkoły uczeń oprócz świadectwa szkolnego otrzymuje zaświadczenie od okręgowej komisji egzaminacyjnej o uzyskanych przez siebie szczegółowych wynikach. Wyniki egzaminu są porównywalne w skali całego kraju.

[Ministerstwo Edukacji Narodowej o ocenianiu](#)

[Centralna Komisja Egzaminacyjna](#)

[Ministerstwo Edukacji Narodowej](#)

[Rozporządzenie Ministra Edukacji Narodowej i Sportu z dnia 30 kwietnia 2007 r. w sprawie warunków i sposobu oceniania, klasyfikowania i promowania uczniów i słuchaczy oraz przeprowadzania sprawdzianów i egzaminów w szkołach publicznych](#)

5.15.2. Szkoła średnia II stopnia

System oceny ucznia we wszystkich typach szkół ponadgimnazjalnych jest oparty na znowelizowanej Ustawie z 7 września 1991 r. o systemie oświaty i na Rozporządzeniu Ministra Edukacji Narodowej i Sportu z dnia 7 września 2004 r. w sprawie warunków i sposobu oceniania, klasyfikowania i promowania uczniów i słuchaczy oraz przeprowadzania sprawdzianów i egzaminów w szkołach publicznych, z późniejszymi zmianami.

Ocena wewnątrzszkolna

Uczniowie są oceniani oddzielnie z każdego przedmiotu. Ocena całkowicie zależy od nauczyciela. Wyniki, jakie uczeń uzyskał w ciągu roku szkolnego, są brane pod uwagę przy wystawianiu oceny na koniec roku szkolnego. Ocenianie może być częściowe, okresowe i roczne.

Nauczyciel ma do dyspozycji następującą skalę ocen: 6 – celujący, 5 – bardzo dobry, 4 – dobry, 3 – dostateczny, 2 – dopuszczający, 1 – niedostateczny. Stopnie, jak również kryteria ich wystawiania, powinny być jawne dla ucznia i jego rodziców.

Uczniowie otrzymują też oceny z zachowania według skali: wzorowe, bardzo dobre, dobre, poprawne, nieodpowiednie, naganne. Ocena z zachowania nie może mieć wpływu na stopnie z przedmiotów nauczania i promocję do następnej klasy. Ponadto, uczniowie mają prawo do składania egzaminu sprawdzającego, jeśli

ustalona przez nauczyciela ocena semestralna lub roczna jest, ich zdaniem (lub zdaniem ich rodziców), zaniżona.

Ocena zewnętrzna

Egzamin maturalny zastąpił dotychczasowy egzamin dojrzałości, czyli tzw. starą maturę, i przeprowadzany jest od roku 2005 dla absolwentów ponadgimnazjalnych liceów ogólnokształcących i liceów profilowanych oraz sukcesywnie w następnych latach dla absolwentów ponadgimnazjalnych: techników, uzupełniających liceów ogólnokształcących i techników uzupełniających. Absolwenci oddziałów dwujęzycznych liceów ogólnokształcących, realizujący w tych szkołach naukę w klasie wstępnej, mogli w sesji wiosennej egzaminu w roku szkolnym 2004/2005 dokonać wyboru pomiędzy starą maturą a egzaminem maturalnym (nową maturą).

Egzamin maturalny składa się z części ustnej, ocenianej w szkole oraz z części pisemnej, ocenianej przez egzaminatorów wpisanych do ewidencji egzaminatorów prowadzonej przez okręgowe komisje egzaminacyjne. Za organizację nowego egzaminu maturalnego odpowiadają Centralna Komisja Egzaminacyjna i 8 Okręgowych Komisji Egzaminacyjnych.

Egzamin potwierdzający kwalifikacje zawodowe, zwany egzaminem zawodowym, jest formą oceny poziomu opanowania wiadomości i umiejętności z zakresu danego zawodu, określonych w standardach wymagań będących podstawą przeprowadzania egzaminu potwierdzającego kwalifikacje zawodowe. Egzamin zawodowy zastępuje dotychczasowy egzamin z nauki zawodu i egzamin z przygotowania zawodowego.

Pierwsze egzaminy zawodowe przeprowadzane zostały, zgodnie z niżej przedstawionym harmonogramem, dla absolwentów następujących szkół ponadgimnazjalnych:

- zasadniczych szkół zawodowych
 - w zawodach dwuletnich – od 2004 r.,
 - w zawodach trzyletnich – od 2005 r.,
- techników – od 2006 r.,
- techników uzupełniających – od 2007 r.,
- szkół policealnych – od 2006-2008 r.

Do roku szkolnego 2005/2006 egzamin zawodowy przeprowadzany był dwa razy w ciągu roku szkolnego – w sesji letniej i sesji zimowej.

Od roku szkolnego 2006/2007 egzamin zawodowy przeprowadzany jest jeden raz w ciągu roku szkolnego – w okresie od czerwca do sierpnia, w terminie ustalonym przez dyrektora Centralnej Komisji Egzaminacyjnej.

[Ministerstwo Edukacji Narodowej o ocenianiu](#)

Centralna Komisja Egzaminacyjna

Rozporządzenie Ministra Edukacji Narodowej i Sportu z dnia 30 kwietnia 2007 r. w sprawie warunków i sposobu oceniania, klasyfikowania i promowania uczniów i słuchaczy oraz przeprowadzania sprawdzianów i egzaminów w szkołach publicznych

5.15.3. Szkoła policealna

Absolwenci szkół policealnych, podobnie jak inni absolwenci szkół zawodowych mogą przystąpić do egzaminu potwierdzającego kwalifikacje zawodowe.

Egzamin potwierdzający kwalifikacje zawodowe zwany egzaminem zawodowym jest formą oceny poziomu opanowania wiadomości i umiejętności z zakresu danego zawodu, określonych w standardach wymagań będących podstawą przeprowadzania egzaminu potwierdzającego kwalifikacje zawodowe. Egzamin zawodowy zastąpił dotychczasowy egzamin z nauki zawodu i egzamin z przygotowania zawodowego. W szkołach policealnych został wprowadzany w latach 2006-2008.

[Ministerstwo Edukacji Narodowej o ocenianiu](#)

[Ministerstwo Edukacji Narodowej o szkolnictwie zawodowym](#)

5.16. Promowanie do następnej klasy

Uczeń jest promowany do następnej klasy, jeśli otrzymał ocenę dopuszczającą (2) lub wyższą ze wszystkich przedmiotów obowiązkowych na koniec roku szkolnego.

W przypadku jednej oceny niedostatecznej (1) może zdawać egzamin poprawkowy.

Uczeń, który nie zdał egzaminu poprawkowego, nie otrzymuje promocji i musi powtarzać klasę.

Rada pedagogiczna szkoły może zdecydować o warunkowym promowaniu ucznia, który otrzymał ocenę 1 (niedostateczną) z jednego przedmiotu. Uczeń może być promowany warunkowo tylko raz w ciągu trwania nauki w określonym typie szkoły średniej.

Jeżeli uczeń opuścił ponad połowę obowiązkujących zajęć edukacyjnych i nie ma podstaw do ustalenia oceny, może zdawać egzamin klasyfikacyjny w uzgodnionym terminie.

5.17. Świadectwa

Patrz podrozdziały:

5.17.1. Gimnazjum

Na koniec każdego roku szkolnego uczniowie otrzymują świadectwa w postaci znormalizowanej.

Od roku 2002 absolwenci gimnazjów otrzymują świadectwa ukończenia szkoły oraz dodatkowy dokument z podanym wynikiem egzaminu zewnętrznego.

5.17.2. Szkoła średnia II stopnia

Wszystkie średnie szkoły publiczne i te niepubliczne, które mają nadane uprawnienia szkół publicznych, wydają świadectwa w postaci znormalizowanej (wygląd tych dokumentów i zasady ich wypełniania opisane są w odpowiednich rozporządzeniach).

Absolwent szkoły ponadgimnazjalnej otrzymuje świadectwo ukończenia szkoły. Absolwent, który ukończył szkołę z wyróżnieniem, otrzymuje świadectwo ukończenia szkoły z wyróżnieniem.

Absolwent szkoły ponadgimnazjalnej: liceum ogólnokształcącego, liceum profilowanego, technikum, uzupełniającego liceum ogólnokształcącego i technikum uzupełniającego oraz absolwent ponadpodstawowej szkoły średniej, który zdał egzamin maturalny, otrzymuje świadectwo maturalne. Na świadectwie maturalnym wpisuje się wyniki egzaminu maturalnego z przedmiotów zdanych w części ustnej i części pisemnej. Absolwent, który ponownie przystąpił do egzaminu maturalnego i podwyższył wynik z danego przedmiotu lub przedmiotów, a także jeśli zdawał egzamin maturalny z przedmiotu lub przedmiotów dodatkowych, otrzymuje aneks do świadectwa maturalnego. Świadectwo maturalne i aneksy do niego wydają okręgowe komisje egzaminacyjne. Świadectwo maturalne jest dokumentem uprawniającym do ubiegania się o przyjęcie na studia w szkołach wyższych.

Absolwent szkoły ponadgimnazjalnej: technikum, technikum uzupełniającego oraz absolwent dotychczasowej szkoły średniej zawodowej, który zdał egzamin zawodowy, otrzymuje dyplom potwierdzający kwalifikacje zawodowe. Na dyplomie wpisuje się nazwę zawodu, w którym zostały potwierdzone kwalifikacje, wynik egzaminu zawodowego z etapu pisemnego i etapu praktycznego. Dyplomy potwierdzające kwalifikacje zawodowe wydają okręgowe komisje egzaminacyjne. Na wniosek absolwentów do dyplomu potwierdzającego kwalifikacje zawodowe dołącza się suplement, sporządzony na podstawie opisu kwalifikacji absolwenta albo opisu zawodu, określonych w podstawie programowej kształcenia w danym zawodzie. Suplement może być wydany w języku obcym.

[Rozporządzenie Ministra Edukacji Narodowej i Sportu z dnia 8 kwietnia 2004 r. zmieniające rozporządzenie w sprawie zasad wydawania oraz wzorów świadectw, dyplomów państwowych i innych druków szkolnych, sposobu dokonywania ich sprostowań i wydawania duplikatów, a także zasad legalizacji dokumentów przeznaczonych do obrotu prawnego z zagranicą oraz zasad odpłatności za wykonywanie tych czynności](#)

5.17.3. Szkoła policealna

Absolwent szkoły policealnej otrzymuje świadectwo ukończenia szkoły. Absolwent, który ukończył szkołę z wyróżnieniem, otrzymuje świadectwo ukończenia szkoły z wyróżnieniem.

Absolwent szkoły policealnej, który zdał egzamin zawodowy, otrzymuje dyplom potwierdzający kwalifikacje zawodowe. Na dyplomie wpisuje się nazwę zawodu, w którym zostały potwierdzone kwalifikacje, wynik egzaminu zawodowego z etapu pisemnego i etapu praktycznego. Dyplomy potwierdzające kwalifikacje zawodowe wydają okręgowe komisje egzaminacyjne. Na wniosek absolwentów do dyplomu potwierdzającego kwalifikacje zawodowe dołącza się suplement, sporządzony na podstawie opisu kwalifikacji absolwenta albo opisu zawodu, określonych w podstawie programowej kształcenia w danym zawodzie. Suplement może być wydany w języku obcym.

5.18. Orientacja szkolna i zawodowa, związki z rynkiem pracy

W Polsce działa 559 publicznych poradni psychologiczno-pedagogicznych (w tym 29 poradni specjalistycznych). Do ich zadań należy w szczególności pomoc dzieciom i młodzieży, rodzicom i

nauczycielom w sytuacjach, kiedy występują trudności w nauce, w rozwiązywaniu problemów wychowawczych, także związanych z narkotykami i alkoholem, terapia zaburzeń rozwojowych oraz profilaktyka uzależnień.

Drugą dziedziną działania tych poradni jest poradnictwo w zakresie wyboru szkoły ponadgimnazjalnej, a także odpowiedniego dla ucznia zawodu.

Niektóre szkoły zatrudniają szkolnych pedagogów, psychologów, logopedów i doradców zawodowych, którzy prowadzą zajęcia specjalistyczne i służą pomocą w rozwiązywaniu indywidualnych lub szkolnych kłopotów i konfliktów.

Od kilku lat również poradnictwem, a zwłaszcza szkoleniem młodzieży, zajmuje się Krajowy Urząd Pracy – jego działalność dotyczy przede wszystkim młodocianych bezrobotnych lub młodych absolwentów szkół zawodowych, którzy wchodzą na rynek pracy lub chcą zmienić zawód.

Pracodawcy stawiają coraz wyższe wymagania absolwentom szkół średnich. Istnieje stosunkowo niewiele firm, które pomagają szkołom poprzez systematyczną informację o zawodzie i system doradztwa. Niektóre firmy wspomagają szkoły poprzez zakup wyposażenia sal lekcyjnych oraz warsztatów szkolnych.

Słuchacze policealnych szkół zawodowych mogą korzystać z ogólnodostępnych placówek poradnictwa szkolnego i zawodowego.

Absolwenci szkół policealnych, wchodzący na rynek pracy, mogą korzystać z pośrednictwa pracy i poradnictwa zawodowego prowadzonego przez państwowe służby zatrudniania. Mogą też korzystać z usług prywatnego pośrednictwa pracy.

Krajowy Urząd Pracy

5.19. Niepubliczne szkoły średnie

Tradycje polskiego szkolnictwa niepublicznego po II wojnie światowej są stosunkowo słabo utrwalone. Pierwsze szkoły społeczne powstały w końcu lat 80. Nazwa "szkoła społeczna" miała za zadanie odróżnić je od szkół państwowych, ale jednocześnie podkreślić fakt, że nie są to szkoły prywatne. Prowadzenie szkoły nie przynosiło zysków ich "właścicielom" – nauczycielom i rodzicom, którzy powołali Społeczne Towarzystwo Oświatowe.

W latach 1990-2000 szkoły społeczne i prywatne (w tym kościelne) zaczęły się dynamicznie rozwijać. Ustawa z 7 września 1991 r. o systemie oświaty stworzyła prawne podstawy do rozwoju szkolnictwa niepublicznego w Polsce.

Szkoły niepubliczne mogą być tworzone i prowadzone przez osoby prawne lub fizyczne.

Szkoły niepubliczne mogą uzyskać status szkoły publicznej pod warunkiem realizacji programów nauczania zgodnych z podstawami programowymi, przyjęcia zasad klasyfikowania i oceniania uczniów wprowadzonych na mocy tej ustawy przez Ministerstwo Edukacji Narodowej i Sportu oraz zatrudniania wykwalifikowanych nauczycieli.

Szkoły niepubliczne, które uzyskały status szkoły publicznej, są dofinansowywane z budżetu władz lokalnych (gmina lub powiat) lub bezpośrednio z budżetu centralnego. Dotacja przysługuje w wysokości 100% wydatków bieżących ponoszonych w przeliczeniu na 1 ucznia w szkole publicznej tego samego typu.

W roku szkolnym 2007/08 uczniowie niepublicznych gimnazjów (o uprawnieniach szkół publicznych) stanowili 2,31% ogółu uczniów w gimnazjach. Natomiast uczniowie niepublicznych liceów ogólnokształcących (o uprawnieniach szkół publicznych) – około 3,37% ogółu uczniów liceów ogólnokształcących. Uczniowie niepublicznych średnich i zasadniczych szkół zawodowych (o uprawnieniach szkół publicznych) stanowili w roku szkolnym 2007/08 1,97% ogółu uczniów szkół zawodowych. Wśród 384 niepublicznych liceów ogólnokształcących przeważają szkoły organizacji społecznych i stowarzyszeń. 93 szkół, to szkoły prowadzone przez organizacje wyznaniowe. Wśród 245 niepublicznych szkół zawodowych także przeważają szkoły prowadzone przez organizacje społeczne (138).

Najwyższy odsetek uczniów w szkolnictwie niepublicznym dotyczy szkolnictwa policealnego. Liczba uczniów niepublicznych szkół policealnych wynosi ponad 181 tysięcy, co stanowi 60% wszystkich uczniów szkół policealnych. W roku szkolnym 2007/08 istniało 1987 niepublicznych szkół policealnych o uprawnieniach szkół publicznych i 308 niepublicznych (bez uprawnień).

Development of Education in Poland

Education in a Changing Society

Ministerstwo Edukacji Narodowej

Społeczne Towarzystwo Oświatowe

Ustawa z dnia 7 września 1991r. o systemie oświaty

5.20. Warianty organizacyjne. Struktury alternatywne

Uczniowie niepełnosprawni i chorzy, którzy mają utrudnioną możliwość uczęszczania do szkoły, bądź w ogóle nie mogą uczyć się w szkole, mają możliwość otrzymania orzeczenia o potrzebie nauczania indywidualnego. Orzeczenie takie upoważnia do prowadzenia nauki w domu ucznia lub indywidualnych zajęć w szkole lub placówce, w której przebywa. Tygodniowa liczba godzin nauki wynosi: w gimnazjum 10 do 12 godzin, w szkole ponadgimnazjalnej 12 do 16 godzin. W roku szkolnym 2007/08 uczniów korzystających z indywidualnego nauczania w gimnazjum było 3800, w szkołach ponadgimnazjalnych – 1703.

Uczniowie wybitnie zdolni mogą otrzymać zgodę na indywidualny program lub tok nauczania. Uczniowie tacy pod kierunkiem wyznaczonego nauczyciela lub pracownika wyższej uczelni uczą się wybranego przedmiotu lub grupy przedmiotów. System oceniania uczniów przewiduje odpowiednie ocenianie pracy ucznia i zaznaczenie jej wyników na świadectwie szkolnym.

Ministerstwo Edukacji Narodowej o sieci szkół

5.21. Dane statystyczne

Tabela 1. Szkoły, uczniowie, nauczyciele w roku szkolnym 2007/08 (bez szkół dla dorosłych i specjalnych)

Typ szkoły	Szkoły	Uczniowie	Nauczyciele
Gimnazjum	6326	1420188	105631
Ponadgimnazjalne:			
Liceum ogólnokształcące i uzupełniające liceum ogólnokształcące	2409	712894	48077
Zasadnicza szkoła zawodowa	1031	200789	11451
Technikum i szkoła artystyczna dająca uprawnienia zawodowe, technikum uzupełniające i liceum profilowane	3685	671484	50041

Tabela 2. Wyniki egzaminu maturalnego w liceach ogólnokształcących, technikach, technikach uzupełniających, liceach profilowanych i szkołach artystycznych ogólnokształcących w roku szkolnym 2006/07 (bez szkół specjalnych)

Typ szkoły	Absolwenci			
	Ogółem	którzy przystąpili do egzaminu maturalnego	którzy otrzymali świadectwo dojrzałości	którzy otrzymali świadectwo dojrzałości w % ogółem
Liceum ogólnokształcące	232652	228769	222795	95,8
Technikum, technikum uzupełniające i liceum profilowane	165266	150006	96484	64,32
Szkoły artystyczne ogólnokształcące	2969	2319	2206	74,3

Tabela 3. Wskaźniki skolaryzacji w szkolnictwie średnim w roku szkolnym 2007/08

Typ szkoły	Grupy wieku	Wskaźnik % młodzieży	
		Brutto	Netto
Gimnazjum	13-15	101,0	95,3
Liceum ogólnokształcące ^a i liceum profilowane	16-18	61,7	50,3
Technikum ^b ,	16-18	37,7	26,0
Zasadnicza zawodowa ^c	16-18	14,7	13,0
Policealna	19-21	17,2	9,2

^a łącznie z ponadpodstawowymi liceami ogólnokształcącymi dla dorosłych i ponadgimnazjalnymi uzupełniającymi liceami ogólnokształcącymi; ^b łącznie z ponadpodstawowymi średnimi szkołami zawodowymi i technikami uzupełniającymi; ^c łącznie ze specjalnymi szkołami przysposabiającymi do pracy.

Tabela 4. Szkoły policealne w roku szkolnym 2007/08

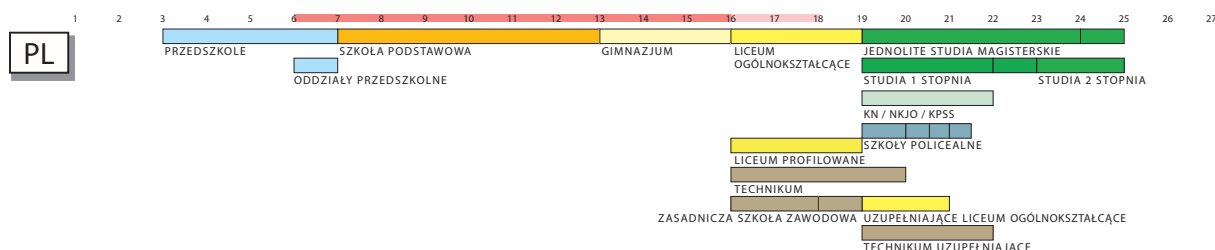
	Szkoły	Uczniowie
Szkoły publiczne	1042	103934
Szkoły niepubliczne	2295	197629
Razem	3337	301563

Informacje ze stron internetowych Ministerstwa Edukacji Narodowej – www.men.gov.pl i Centralnej Komisji Egzaminacyjnej – www.cke.edu.pl

Oświata i wychowanie w roku szkolnym 2007/2008

6. Szkolnictwo wyższe

Organizacja systemu edukacji w Polsce, 2009/10

	Wychowanie przedszkolne – ISCED 0 (nie podlega Ministerstwu Edukacji)		Wychowanie przedszkolne – ISCED 0 (podlega Ministerstwu Edukacji)
	Poziom szkoły podstawowej – ISCED 1		
	Poziom szkoły podstawowej + poziom szkoły średniej I stopnia – ISCED 1 + ISCED 2 (jedna instytucja dla ISCED 1 i ISCED 2)		
	Szkoła średnia I stopnia – ISCED 2 (włączając elementy przygotowania do zawodu)		Zawodowa szkoła średnia I stopnia – ISCED 2
	Ogólnokształcąca szkoła średnia II stopnia – ISCED 3		Zawodowa szkoła średnia II stopnia – ISCED 3
	Szkoła policealna – ISCED 4		
	Szkolnictwo wyższe – ISCED 5A		Szkolnictwo wyższe – ISCED 5B
Według klasyfikacji ISCED: ISCED 0 ISCED 1 ISCED 2			
	Obowiązek nauki w pełnym wymiarze		Obowiązek nauki w niepełnym wymiarze
	Nauka w niepełnym wymiarze lub połączenie nauki i praktyk zawodowych		Dodatkowy rok
	-/n/- Obowiązkowy staż zawodowy oraz czas jego trwania		Studia za granicą

Źródło: Eurydice

Szkolnictwo wyższe obejmuje obecnie następujące rodzaje studiów wyższych:

- programy nauczania w kolegiach (ISCED 5B) oferowane przez publiczne i niepubliczne kolegia nauczycielskie, nauczycielskie kolegia języków obcych oraz kolegia pracowników służb społecznych, które trwają trzy lata i są zaliczane do systemu szkolnictwa wyższego na potrzeby porównań międzynarodowych, ale nie są uznawane za część systemu szkolnictwa wyższego w świetle legislacji krajowej;
- programy studiów wyższych (ISCED 5A) oferowane przez publiczne i niepubliczne uczelnie akademickie i zawodowe, które spełniają następujące wymagania:
 - studia pierwszego stopnia (licencjackie lub inżynierskie) trwające 3 do 4 lat i prowadzące do uzyskania tytułu licencjata lub trwające 3,5 roku do 4 lat i prowadzące do uzyskania tytułu inżyniera, w zależności od kierunku studiów,
 - studia drugiego stopnia (magisterskie) – trwające od 1,5 roku do 2 lat i prowadzące do uzyskania tytułu magistra lub równorzędnego, w zależności od kierunku studiów,

- jednolite studia magisterskie trwające od 4,5 roku do 6 lat i prowadzące do uzyskania tego samego tytułu magistra lub równorzędnego jak to ma miejsce w przypadku studiów drugiego stopnia, od roku akademickiego 2007/08 nie można uruchamiać nowych kierunków studiów tego typu,
- studia trzeciego stopnia – studia doktoranckie (ISCED 6) trwające od 3 do 4 lat i prowadzone przez jednostki uczelni akademickich uprawnione do przyznawania stopnia naukowego doktora habilitowanego lub też stopnia naukowego doktora w przynajmniej dwóch różnych dyscyplinach danej dziedziny naukowej oraz instytucje naukowo-badawcze inne niż uczelnie (jednostki Polskiej Akademii Nauk oraz instytucje badawczo-rozwojowe) posiadające uprawnienia do nadawania stopnia naukowego doktora habilitowanego.

Uczelnie oraz instytucje badawcze oferują także studia podyplomowe (ISCED 5A) otwarte dla osób legitymujących się dyplomem ukończenia studiów wyższych, trwające od 1 roku do 2 lat. Studia podyplomowe są jednak uważane za element kształcenia dorosłych lub kształcenia ustawicznego (patrz rozdział 7.).

Ministerstwo Edukacji Narodowej

Ministerstwo Nauki i Szkolnictwa Wyższego

Rozporządzenie Ministra Edukacji Narodowej i Sportu z dnia 23 lipca 2004r. w sprawie rodzajów dyplomów i tytułów zawodowych oraz wzorów dyplomów wydawanych przez uczelnie

Ustawa z dnia 12 września 1990r. o szkolnictwie wyższym

Ustawa z dnia 26 czerwca 1997r. o wyższych szkołach zawodowych

Ustawa z dnia 27 lipca 2005 r. Prawo o szkolnictwie wyższym

6.1. Rys historyczny

Najstarszym uniwersytetem w Polsce jest Uniwersytet Jagielloński w Krakowie, ufundowany w roku 1364 przez króla Kazimierza Wielkiego. W następnych wiekach powstały kolejno: Uniwersytet Wileński, utworzony w 1578 r. przez króla Stefana Batorego, i Uniwersytet Lwowski, ufundowany w roku 1661 przez króla Jana Kazimierza.

Przed II wojną światową w Polsce było 6 uniwersytetów (w Krakowie, Wilnie, Lwowie, Warszawie, Poznaniu i Katolicki Uniwersytet Lubelski) oraz 3 uniwersytety typu technicznego (Politechniki w Warszawie i Lwowie oraz Akademia Górniczo-Hutnicza w Krakowie).

Po II wojnie światowej powstały nowe szkoły wyższe. W roku 1950 były 83 szkoły wyższe, a w roku 1981 – 91, w tym: 10 uniwersytetów, 18 wyższych szkół technicznych, 11 pedagogicznych, 9 akademii rolniczych, 6 ekonomicznych, 10 medycznych, 17 wyższych szkół artystycznych i 2 akademie teologiczne. Były to uczelnie państwowe.

W okresie realnego socjalizmu system zarządzania szkolnictwem wyższym miał charakter scentralizowany.

Wraz z transformacją ustrojową nastąpiła zasadnicza zmiana w systemie szkolnictwa wyższego. Na podstawie ustawy z 12 września 1990 r. o szkolnictwie wyższym wprowadzone zostały zasady autonomii

instytucjonalnej, niezależności wobec administracji państwowej i wolności akademickiej (swoboda badań i nauczania), a także zasady kierowania szkolnictwem wyższym poprzez pośrednie mechanizmy (system konkurencyjnego finansowania); nastąpił również rozwój samorządności wewnętrznej. W ustawie została umocowana Rada Główna Szkolnictwa Wyższego (RGSW), która jest wybieralnym organem przedstawicielskim szkolnictwa wyższego. RGSW współdziała z ministrem właściwym do spraw szkolnictwa wyższego oraz innymi organami władzy publicznej w ustalaniu polityki edukacyjnej państwa w zakresie szkolnictwa wyższego.

Ustawa stworzyła możliwość pobierania czesnego za niektóre typy studiów wyższych, co prowadziło do rozwoju programów studiów w niepełnym wymiarze (wieczorowych i eksternistycznych) w publicznych uczelniach.

Ustawa wprowadziła też możliwość tworzenia szkół niepaństwowych. Do roku 1990 Polska miała tylko siedem uczelni niepublicznych, włączając Katolicki Uniwersytet Lubelski, uczelnie teologiczne oraz seminaria duchowne ustanowione na podstawie odrębnych przepisów i administrowane przez Kościoły i organizacje wyznaniowe. Pierwsze uczelnie niepubliczne ustanowione na podstawie ustawy z 1990 r. przyjęły studentów w roku akademickim 1991/92. Sektor szkolnictwa wyższego niepublicznego rozwija się bardzo dynamicznie i w roku akademickim 2008/09 obejmował 325 szkoły wyższe.

Ustawa z 26 czerwca 1997 r. o wyższych szkołach zawodowych stworzyła podstawy prawne do tworzenia państwowych i niepaństwowych wyższych szkół zawodowych (uczelni mających uprawnienia do oferowania studiów prowadzących do uzyskania tytułu licencjata lub równorzędnego).

Rezultatem wprowadzenia nowych aktów prawnych po roku 1989 był gwałtowny rozwój sektora szkolnictwa wyższego oraz jego zróżnicowanie pod względem rodzajów instytucji i oferowanych programów studiów. Liczba wszystkich uczelni wyższych wzrosła z 112 w roku akademickim 1990/91 do 456 w roku 2008/09. Wśród 456 obecnie funkcjonujących uczelni wyższych 131 to uczelnie publiczne i 325 to uczelnie niepubliczne (w tym 13 uczelni administrowanych przez Kościoły i organizacje wyznaniowe). Jednocześnie, od połowy lat 90. uczelnie wprowadzały stopniowo studia pierwszego i drugiego stopnia (studia pierwszego stopnia – licencjackie, po których następują studia drugiego stopnia – magisterskie). Studia dwustopniowe były początkowo oferowane jako alternatywa dla jednolitych studiów magisterskich, a wkrótce zastąpią jednolite studia magisterskie na większości kierunków.

Rozwój sektora szkolnictwa wyższego zbiegł się również, a w dużej mierze był także stymulowany, ze wzrostem aspiracji edukacyjnych młodzieży i rosnącym zapotrzebowaniem na studia wyższe. W rezultacie liczba studentów wzrosła niemal 5-krotnie do 1 227,8 studentów, włączając 15 862 studentów obcokrajowców w roku 2008/09 (w porównaniu do liczby 403 824 studentów w roku 1990/01). W roku 2008/09 65,8% studentów studiowało w uczelniach państwowych. Współczynnik skolaryzacji brutto w Polsce zwiększył się z 12,9% w roku akademickim 1990/01 do 52,7% w roku 2008/09. Szczegółowe informacje dot. liczby studentów oraz współczynnika skolaryzacji w ciągu ostatnich lat – patrz: Dane statystyczne 6.19.

Na podstawie ustawy z 1990 r., ze zmianami uchwalonymi w roku 2001, powstała Państwowa Komisja Akredytacyjna (PKA), utworzona przez Ministra Edukacji Narodowej i Sportu 1 stycznia 2002 r. (obecnie działająca na podstawie nowej ustawy Prawo o szkolnictwie wyższym z 2005 roku). Zadaniem Komisji jest w szczególności:

- dokonywanie oceny kształcenia na danym kierunku, w tym przestrzegania warunków prowadzenia studiów wyższych,

- rozpatrywanie wniosków dotyczących utworzenia nowych uczelni,
- rozpatrywanie wniosków dotyczących przyznania uczelni uprawnień do prowadzenia studiów wyższych na określonym kierunku i poziomie kształcenia.

8 października 2004 r. Sejm RP uchwalił ustawę o zasadach finansowania nauki. Zgodnie z nowymi przepisami utraciła moc ustawa z 12 stycznia 1991 r. o Komitecie Badań Naukowych. Ustawa z 2004 r. (znowelizowana 15 czerwca 2007 r.) określa zasady finansowania nauki ze środków finansowych ustalanych w budżecie państwa i pochodzących z innych źródeł niż budżet państwa. W przepisach zapisano, że wydatki na naukę finansowane przez ministra właściwego ds. nauki ustala się w ustawie budżetowej w wysokości zapewniającej dojście Polski do poziomu wydatków wynikających ze Strategii Lizbońskiej. Finansowanie nauki obejmuje finansowanie działań na rzecz realizacji polityki naukowej, naukowo-technicznej i innowacyjnej, a w szczególności na: działalność statutową, inwestycje służące potrzebom badań naukowych lub prac rozwojowych, projektów badawczych i celowych, współpracy naukowej z zagranicą, działalności wspomagającej badania, programów i przedsięwzięć określanych przez Ministra Nauki i Szkolnictwa Wyższego. Przy ministrze właściwym ds. nauki działa Rada Nauki jako organ opiniotawczo-doradczy.

[Act on Schools of Higher Education, the Academic Title and Degrees](#)

[Development of Education in Poland](#)

[Education in a Changing Society](#)

[Education in Poland in the Process of Social Changes](#)

[Państwowa Komisja Akredytacyjna](#)

[Rada Główna Szkolnictwa Wyższego](#)

[Ustawa z dnia 12 września 1990r. o szkolnictwie wyższym](#)

[Ustawa z dnia 26 czerwca 1997r. o wyższych szkołach zawodowych](#)

[Ustawa z dnia 27 lipca 2005 r. Prawo o szkolnictwie wyższym](#)

[Ustawa z dnia 8 października 2004 r. o zasadach finansowania nauki](#)

6.2. Kierunki zmian – projekty reform

- Nowa Matura. Po wprowadzeniu nowej matury w roku 2005 wstęp na studia pierwszego stopnia i jednolite studia magisterskie jest oparty na wynikach egzaminu maturalnego. Oznacza to, że uczelnie nie mogą przeprowadzać egzaminów wstępnych z przedmiotów zdawanych na maturze przez kandydata na studia. Uczelnie mają natomiast prawo określić, jakie wyniki egzaminu maturalnego będą stanowiły podstawę przyjęcia na studia. Planowane jest wprowadzenie obowiązkowej matury z matematyki w 2010 r.
- Status kolegów. Ostatnio prowadzono także dyskusje dotyczące statusu studiów oferowanych w kolegiach (obecnie obejmujących kolegia nauczycielskie, nauczycielskie kolegia języków obcych oraz kolegia pracowników służb społecznych), które zaliczają się do szkolnictwa wyższego w klasyfikacji

międzynarodowej, ale nie są uznawane za część systemu szkolnictwa wyższego w świetle krajowej legislacji. Jedną z propozycji mających na celu zbliżenie statusu kolegiów do statusu uczelni było utworzenie specjalnej komisji akredytacyjnej, która oceniałaby jakość kształcenia w zgodzie z tymi samymi procedurami, jak te używane w szkolnictwie wyższym. Inna propozycja obejmuje połączenie studiów w kolegiach ze studiami licencjackimi oferowanymi w szkołach wyższych. Na razie nie podjęto ostatecznej decyzji.

- Nowe standardy kształcenia.
- "Strategia rozwoju nauki w Polsce do 2015 roku". Komitet Polityki Naukowej i Naukowo-Technicznej Rady Nauki przygotował "Strategię rozwoju nauki w Polsce do 2015 roku", która została przesłana do konsultacji międzyresortowych i społecznych w kwietniu 2008 r.
- Budujemy na wiedzy: Reforma nauki dla rozwoju Polski. We wrześniu 2008 r. MNiSW ogłosiło pakiet pięciu projektów ustaw: o Polskiej Akademii Nauk, o Instytutach Badawczych, o Narodowym Centrum Nauki, o Narodowym Centrum Badań i Rozwoju, oraz o zasadach finansowania nauki, które stanowią realizację założeń przedstawionych w projekcie założeń reformy systemu nauki i szkolnictwa wyższego. Za cel reformy wskazano zwiększenie konkurencyjności nauki polskiej w stosunku do nauki europejskiej i światowej poprzez stworzenie nowego systemu struktur organizacyjnych i procedur. Mają one pozwolić na podwyższenie jakości nauki polskiej, zwiększenie powiązań między sektorem nauki i sektorem gospodarki, poprzez wdrożenie mechanizmów mających na celu wzrost poziomu zastosowań wyników badań naukowych i prac rozwojowych w praktyce gospodarczej, dostosowanie standardów nauki polskiej do standardów międzynarodowych oraz zharmonizowanie procedur finansowania nauki z procedurami wiodących światowych instytucji finansujących badania, zwiększenie udziału młodych naukowców w korzystaniu z funduszy przeznaczonych na naukę, stworzenie warunków do stosowania zasad dobrej praktyki naukowej oraz rzetelności naukowej. Obecnie trwają prace legislacyjne nad tymi projektami ustaw.
- Pakt dla Wiedzy. 30 września 2008 r. został podpisany, przez przedstawicieli mediów, środowiska naukowego, sektora gospodarczego i organizacji pozarządowych, Pakt dla Wiedzy - społeczna koalicja na rzecz nauki XXI wieku i skoku cywilizacyjnego Polski. Sygnatariusze zadeklarowali m.in., że nauka jest priorytetem ponad podziałami, udzielają bezwzględnego poparcia dla wprowadzenia zasad przejrzystości badań i standardów etycznych w nauce i wspierają wszelkie działania zmierzające do coraz bardziej efektywnego wykorzystywania wyników badań w gospodarce.
- Partnerstwo dla Wiedzy: nowy model kariery akademickiej. Do konsultacji społecznych udostępniono plan reform ścieżki kariery naukowej, stanowiący uszczegółowienie założeń przedstawionych w Projekcie założeń reformy systemu nauki i szkolnictwa wyższego, dot. nowego modelu kariery akademickiej. W ramach reformy przewiduje się m.in.
 - Podniesienie jakości doktoratów, poprzez m.in. wprowadzenie procedury konkursowej przy kwalifikacji na bezpłatne studia doktoranckie, zwiększenie udziału zagranicznych recenzentów w przewodach doktorskich, wprowadzenie konieczności posiadania zewnętrznego dokumentu potwierdzającego znajomość jednego z nowożytnych języków obcych,
 - Uproszczenie i skrócenie procedury habilitacyjnej, poprzez m.in. pozostawienie stopnia naukowego doktora habilitowanego, nadawanego przez CK, przy jednoczesnym odstąpieniu od kolokwium, wykładu habilitacyjnego oraz obowiązku przedstawiania rozprawy habilitacyjnej oraz ograniczeniu roli macierzystej rady wydziału lub rady naukowej w postępowaniu o nadanie stopnia doktora habilitowanego.

- Otwarcie uczelni publicznych dla wybitnych badaczy z zagranicy, poprzez m.in. wprowadzenie specjalnego trybu nadawania stopnia naukowego doktora habilitowanego dla cudzoziemców i obywateli polskich, na stanowisku profesora nadzwyczajnego, którzy uzyskali stopień doktora za granicą oraz obywateli polskich, którzy uzyskali stopień doktora w Polsce i mieli status samodzielnego pracownika naukowego za granicą przez min. 5 lat, mających znaczący dorobek naukowy
- Poprawę polityki kadrowej w uczelniach i instytucjach naukowych, poprzez m.in. wprowadzenie ustawowej zasady, że wszystkie stanowiska naukowe, naukowo-dydaktyczne i dydaktyczne są obsadzane w trybie konkursowym, wprowadzenie w publicznych uczelniach i instytutach naukowych konkursowego trybu powoływania na kadencje kierowników katedr, zakładów naukowych, laboratoriów i innych jednostek. ogłaszanie tych konkursów na stronach internetowych Ministerstwa oraz podawanie wyników konkursu wraz CV naukowym zwycięzcy; promowanie motywacyjnej polityki płacowej rektorów (kierowników jednostek naukowych) prowadzonej za pomocą niestałego dodatku do wynagrodzenia skorelowanego z wynikami oceny dorobku naukowo-dydaktycznego
- Zwiększenie uprawnień wynikających z posiadania tytułu naukowego, poprzez m.in. wprowadzenie zasady, że na podstawie mianowania może być zatrudniona tylko osoba z tytułem naukowym, wprowadzenie stanu spoczynku dla emerytowanych profesorów tytularnych
- Zwiększenie przejrzystości w funkcjonowaniu Centralnej Komisji do Spraw Stopni i Tytułów (CK).
- Partnerstwo dla Wiedzy: reforma studiów i spraw studenckich, Do konsultacji społecznych udostępniono plan reform studiów i spraw studenckich, stanowiący uszczegółowienie założeń przedstawionych w Projekcie założeń reformy systemu nauki i szkolnictwa wyższego, dot. studiów i spraw studenckich. W ramach reformy przewiduje się m.in.
 - Stworzenie specjalnej ścieżki dla wybitnych studentów i doktorantów - specjalny program grantowy, Nagrody Ministra oraz dodatkowe finansowanie wiodących studiów doktoranckich
 - Większe upodmiotowienie studentów i dbałość o ich prawa m.in. obowiązkowa ewaluacja pracy dydaktycznej nauczycieli akademickich przez studentów oraz włączenie jej jako jednego z kryteriów ich oceny okresowej, dopuszczenie możliwości publicznej obrony pracy magisterskiej, przyznanie Parlamentowi Studentów RP oraz Krajowej Radzie Doktorantów osobowości prawnej.
 - Zmniejszenie obciążeń administracyjnych – m.in. możliwość rezygnacji z indeksu jako formy dokumentowania osiągnięć studenta, Określenie katalogu usług edukacyjnych na uczelniach publicznych i niepublicznych dodatkowo płatnych przez studenta z wyraźnym określeniem zakazu dodatkowych opłat.
 - Umiędzynarodowienie procesu studiów - m.in. kontynuacja wdrażania Procesu Bolońskiego, w tym zdefiniowanie Krajowych Ram Kwalifikacyjnych w obszarze szkolnictwa wyższego, stymulowaniu rozwoju oferty kształcenia prowadzonego w językach obcych poprzez ich dodatkowe finansowanie.
 - Lepsze przygotowanie absolwentów szkół wyższych do potrzeb gospodarki i funkcjonowania na rynku pracy – m.in. wspieranie realizacji procesu kształcenia przy udziale podmiotów

gospodarczych, w tym prowadzenie zajęć ze studentami przez pracowników tych podmiotów, nie będących nauczycielami akademickimi; stymulowanie kształcenia wspólnego z pracodawcą, w tym na zamówienie pracodawcy w celu lepszego przygotowania do potrzeb rynku pracy, wprowadzenie obowiązku monitorowania losów absolwentów przez uczelnie.

- Zwiększenie efektywności wydatkowania środków publicznych przeznaczonych na pomoc materialną dla studentów, a w tym m.in. wprowadzenie przepisów umożliwiających ustanawianie nieopodatkowanych stypendiów przez organy rządowe i samorządowe, w tym stypendiów ze środków Unii Europejskiej

- Efektem debaty nad projektami „Partnerstwa dla Wiedzy” było przyjęcie przez Radę Ministrów dokumentu „Założenia do nowelizacji ustawy - Prawo o szkolnictwie wyższym oraz ustawy o stopniach naukowych i tytule naukowym oraz o stopniach i tytule w zakresie sztuki” w dniu 30 października 2009 r. Proponowane przez Rząd zmiany służą mają zrealizowaniu celów strategicznych określonych w dokumencie „Polska 2030. Wyzwania rozwojowe”. Miarą sukcesu proponowanych zmian ma być osiągnięcie przez najlepsze polskie uczelnie w rankingach europejskich miejsca w pierwszej 20-tce do roku 2030 oraz zwiększenie liczby studentów z zagranicy studiujących w Polsce o 50% w okresie najbliższych 5 lat. Założenia obejmują m.in. takie zmiany jak:

- zróżnicowanie uczelni według kryterium rzeczywistego charakteru i rzeczywistej jakości prowadzonych przez nie badań i dydaktyki, a nie ich statusu prawnego, na trzy kategorie (będące kategoriami opisowymi): uczelnie elitarne, zdolne do konkurowania z najlepszymi uczelniami w Europie, uczelnie dobrze wpisujące się w rozwój społeczno-gospodarczy regionu i kraju oraz uczelnie zawodowe prowadzące działalność dydaktyczną spełniającą potrzeby lokalne

- zwiększenie autonomii uczelni w zakresie określania i realizacji ich misji

- zwrot w kierunku finansowania zadaniowego

- zwiększenie nacisku na efekty działalności uczelni, a w szczególności na jakość prowadzonych badań naukowych i dydaktyki, oraz powiązanie uczelni z otoczeniem społeczno-gospodarczym

- Projakościowe finansowanie szkół wyższych

- finansowanie jednostek organizacyjnych uczelni publicznych i niepublicznych w ramach dziedzinowo określonych obszarów wiedzy, które uzyskują status Krajowych Naukowych Ośrodków Wiodących (status KNOW przyznawany w drodze konkursu uzyskiwać będą rocznie 3 najlepsze w skali kraju jednostki organizacyjne uczelni), w tym finansowanie dodatku do płac osób zatrudnionych i elitarne stypendia dla studentów i doktorantów

- finansowanie jednostek organizacyjnych uczelni publicznych i niepublicznych posiadających ocenę wyróżniającą oferowanego kierunku studiów w opinii Państwowej Komisji Akredytacyjnej (PKA rocznie przyznawać będzie nie więcej niż 25 ocen wyróżniających)

- finansowanie wdrażania wewnętrznych systemów zapewniania jakości kształcenia oraz Krajowych Ram Kwalifikacji, o ile w znaczącym stopniu wpływają na proces poprawy jakości kształcenia w danej jednostce, bez względu na status prawny uczelni

- 30% najlepszych studentów studiów doktoranckich otrzyma dodatek do stypendiów
- Poprawa jakości kształcenia
 - Podstawowe jednostki organizacyjne uczelni posiadające uprawnienia habilitacyjne będą mogły samodzielnie określać i uruchamiać kierunki studiów. Ich programy będą wyłączone z obowiązkowych standardów kształcenia określonych rozporządzeniem ministra właściwego do spraw szkolnictwa wyższego.
 - Uczelnie będą zobowiązane do doskonalenia uczelnianego systemu zapewnienia jakości kształcenia. Ukierunkowanie oceny jakości kształcenia na sprawdzanie, w jakim stopniu proces edukacyjny gwarantuje osiągnięcie założonych celów. W tym celu skład PKA zostanie rozszerzony o przedstawicieli pracodawców.
 - Wprowadzone zostaną dwa rodzaje oceny jakości kształcenia przez PKA: ocena programowa (dotyczy kierunków studiów) oraz ocena instytucjonalna (dotyczy podstawowych jednostek organizacyjnych uczelni)
- Lepsze wykorzystanie potencjału badawczego i dydaktycznego polskich uczelni
 - Zobowiązanie uczelni do opracowania i przyjęcia regulaminów ochrony własności intelektualnej oraz zasad komercjalizacji wyników badań naukowych.
 - Dla komercjalizacji dorobku naukowego uczelni za pośrednictwem firm odpryskowych (ang. spin-off) uczelnia będzie musiała utworzyć specjalną spółkę celową prawa handlowego
 - Nadanie szerszych kompetencji rektorowi w zakresie tworzenia, przekształcania i likwidacji podstawowych jednostek organizacyjnych oraz tworzenia filii i zamiejscowych jednostek organizacyjnych, gdyż jako osoba odpowiedzialna za funkcjonowanie uczelni, a przede wszystkim za finanse, powinna posiadać kompetencje do decydowania o strukturze organizacyjnej instytucji, którą kieruje
- Integracja uczelni z otoczeniem społeczno-gospodarczym. Tworzenie regionów wiedzy
 - Wprowadzenie możliwości kształcenia wspólnego z pracodawcą, a także kształcenia na zamówienie pracodawcy.
 - Wprowadzenie w systemach oceny jakości dydaktyki szkoły wyższej, zwłaszcza na kierunkach o profilu zawodowym (po wprowadzeniu KRK), kryteriów mierzących stopień powiązania kształcenia z potrzebami otoczenia społeczno-gospodarczego.
 - Obowiązkowe utworzenie konwentów w PWSZ. Celem konwentu ma być budowanie więzi między uczelnią a otoczeniem społeczno-gospodarczym, a w jego kompetencjach znajdują się relacje uczelni z jej otoczeniem oraz zarządzanie strategiczne.

- Wyłonienie Krajowych Naukowych Ośrodków Wiodących (KNOW)
 - KNOWy będą ośrodkami prowadzącymi badania naukowe na najwyższym poziomie lub mogącymi ten poziom osiągnąć, przy wsparciu finansowym, w niezbyt odległej perspektywie czasu
 - KNOW-y wyłaniane będą corocznie w drodze konkursów w 8 dziedzinowo określonych obszarach wiedzy: humanistyczna, społeczna, ścisła, techniczna, medyczna i o zdrowiu, przyrodnicza, rolnicza i leśna oraz sztuka
 - Wyłanianie KNOW będzie odbywać się (przez komisje z udziałem międzynarodowych ekspertów), z uwzględnieniem oceny parametrycznej dokonanej przez KEJN (Komitet Ewaluacji Jednostek Naukowych)
 - Status KNOW będzie mogła otrzymać podstawowa jednostka organizacyjna uczelni lub centrum naukowe złożone z co najmniej dwóch podmiotów, w tym z podstawowej jednostki organizacyjnej uczelni oraz instytutu PAN lub instytutu badawczego
 - Finansowanie KNOW w formie dotacji celowej pochodzącej z Funduszu projakościowego trwać będzie 5 lat z możliwością przedłużenia o taki sam okres. Po pięciu latach od czasu przeprowadzenia pierwszego konkursu nastąpi ewaluacja jego efektów.
- Wzmocnienie pozycji rektora jako organu uczelni
- Optymalizacja sposobu funkcjonowania organizacji przedstawicielskich i kontrolnych (RGSW, PKA, itd.)
- Modyfikacja modelu kariery naukowej (m.in. uproszczenia ścieżki awansu naukowego tak, aby perspektywa zdobywania kolejnych stopni oraz tytułu naukowego działała na naukowców motywująco i wspomagała ich rozwój naukowy – w tym uproszczenie i skrócenie procedury habilitacyjnej; wprowadzenie przejrzystych procedur konkursowych na stanowiska uczelniane oraz szerszego otwarcia się uczelni na badaczy z zagranicy; usprawnienie funkcjonowania Centralnej Komisji do Spraw Stopni i Tytułów;)
- W obszarze studiów: zwiększenie dostępności do studiów wyższych, lepsze przygotowanie absolwentów szkół wyższych do potrzeb gospodarki i do funkcjonowania na rynku pracy, umiędzynarodowienie studiów, większe upodmiotowienie studentów i dbałość o ich prawa
- Ministerstwo Nauki i Szkolnictwa wyższego przedstawiło w dniu 19 stycznia 2009 ogłoszenie o zamówieniu publicznym na usługę *Wybór organizacyjnego i merytorycznego koordynatora procesu opracowywania projektów sektorowej strategii rozwoju szkolnictwa wyższego do roku 2020, ze szczególnym uwzględnieniem okresu do 2015 roku*. W dniu 3 lipca ogłoszono decyzję, w wyniku której przygotowanie projektu strategii rozwoju szkolnictwa wyższego w Polsce do 2020 r. powierzono konsorcjum złożonemu z Ernst & Young Business Advisory oraz Instytutu Badań Nad Gospodarką Rynkową. Przewiduje się, że projekt strategii przedstawiony zostanie w roku 2010.
- Równolegle prowadzone były od 1 kwietnia 2009 prace nad środowiskowym projektem strategii, przygotowywanym na zlecenie konsorcjum złożonym z następujących podmiotów Konferencja Rektorów Akademickich Szkół Polskich, Fundacja Rektorów Polskich, Konferencja Rektorów Zawodowych Szkół

Polskich, Konferencja Rektorów Państwowych Szkół Zawodowych. Przedstawiony 2 grudnia 2009 projekt strategii zawiera m.in. następujące propozycje zmian:

- Upowszechnienie uczenia się przez całe życie, jako zadania dla państwa i uczelni, mającego podstawowe znaczenia dla procesu kształtowania się społeczeństwa wiedzy, dostosowywania kompetencji osób uczących się do realnych potrzeb społecznych i gospodarczych, wyrównywania szans edukacyjnych na poziomie wyższym oraz kompensowania skutków niekorzystnych trendów demograficznych.
- Podniesienie jakości kształcenia, w szczególności poprzez rozwój uczelnianych systemów zapewniania jakości oraz ustanowienie nowych zasad akredytacji programowej i instytucjonalnej, odwołujących się do oceny efektywności funkcjonowania tych systemów.
- Wdrożenie Krajowych Ram Kwalifikacji dla szkolnictwa wyższego,
- Dostosowanie efektów kształcenia do potrzeb społecznych i gospodarczych
- Umiędzynarodowienie działalności edukacyjnej szkół wyższych, w szczególności poprzez wprowadzanie zajęć prowadzonych w językach obcych, zwiększanie liczby studentów odbywających część studiów za granicą oraz liczby obcokrajowców studiujących w Polsce, a także wzrost mobilności kadry akademickiej.
- Ograniczenie zjawisk patologicznych w procesie kształcenia, poprzez wdrażanie przez uczelnie zasady „zero tolerancji” dla zachowań nieetycznych pracowników i studentów,
- Zwiększenie efektywności działalności badawczej, w wymiarze instytucjonalnym i indywidualnym,
- Zracjonalizowanie ścieżki kariery naukowej i awansów akademickich, w szczególności poprzez wdrożenie znowelizowanych zasad awansu naukowego.
- Wprowadzenie zróżnicowanych ścieżek z wykorzystaniem mechanizmów konkurencyjnych, prowadzących do osiągnięcia przez wyłonione w postępowaniu konkursowym związki uczelni albo uczelnie powstałe w wyniku połączenia się szkół wyższych, statusu uczelni flagowej lub uczelni badawczej,
- Wdrożenie idei nowej misji społecznej szkolnictwa wyższego, w wyniku wprowadzenia do misji i statutów uczelni zadań związanych ze służebnością względem otoczenia społecznego, poprzedzonego ogólnopolską debatą nad nowymi zadaniami uczelni.
- Zapewnienie wpływu zewnętrznych interesariuszy na szkolnictwo wyższe, poprzez wprowadzenie rozwiązań instytucjonalnych zapewniających ich udział w procesach decyzyjnych na szczeblu systemowym i uczelnianym.
- Poprawa pozycji konkurencyjnej polskich szkół wyższych, w szczególności poprzez zdobywanie przez nie najbardziej prestiżowych akredytacji międzynarodowych oraz udział uczelni w sieciach, konsorcjach i innych wspólnych przedsięwzięciach europejskich.

- Wprowadzenie reguł typologii, klasyfikacji i benchmarkingu w szkolnictwie wyższym w celu stworzenia warunków do obiektywizacji oceny osiągnięć uczelni z uwzględnieniem charakteru ich misji oraz zakresu prowadzonej działalności,
- Modyfikacja roli oraz zakresu i sposobu działania ministerstwa właściwego ds. szkolnictwa wyższego, a także instytucji centralnych, pośredniczących pomiędzy ministerstwem a szkołami wyższymi,
- Wprowadzenie w szkolnictwie wyższym w stopniu możliwym ze względu na ogólne uwarunkowania prawne, zasady konwergencji sektorów - publicznego i niepublicznego, poprzez dążenie do zapewnienia równych reguł konkurencyjności przez uczelnie publiczne i niepubliczne w celu zwiększenia dostępności studiów wysokiej jakości dla studentów, a w tym objęcie - równocześnie z wprowadzeniem zasady powszechnego czesnego w uczelniach publicznych – uczelni niepublicznych, spełniających określone warunki i wymagania dotyczące m.in. jakości studiów i przejrzystości działania (w tym w zakresie finansów), dotacją budżetową w oparciu o kryteria konkursowe, na pokrycie części kosztów prowadzenia studiów stacjonarnych i stacjonarnych studiów doktoranckich, z wyodrębnionego, dedykowanego strumienia środków w dyspozycji Agencji Rządowej NFSW.
- Wprowadzenie nowych rozwiązań ustrojowych sprzyjających zachowaniu zasobów szkolnictwa wyższego, umożliwiających zmianę statusu formalnoprawnego szkół wyższych z niepublicznego w publiczny oraz publicznego w niepubliczny.
- Wprowadzenie nowych rozwiązań ustrojowych i mechanizmów zarządzania szkołą wyższą, a w szczególności możliwości ustanowienia rady powierniczej w statucie uczelni publicznej, jako organu nadzorującego zarządzanie zasobami uczelni
- Wprowadzenie nowych zasad i mechanizmów alokowania środków budżetowych na uczelnie, m.in. poprzez utworzenie ze środków budżetu państwa Narodowego Funduszu Szkolnictwa Wyższego, przekazywanego nowoutworzonej instytucji - Agencji Rządowej NFSW i alokowanie przez nią na uczelnie wszystkich typów i branż środków finansowych na zadania edukacyjne i inne koszty z nimi związane, z wykorzystaniem zróżnicowanych strumieni finansowania, trybu konkursowego i kilkuletnich kontraktów jako podstawy przyznawania środków, z wydzieleniem funduszu na restrukturyzację, konsolidację i rozwój uczelni.
- Zwiększenie poziomu finansowania szkolnictwa wyższego i nauki ze środków budżetowych i pozabudżetowych do poziomu w relacji do PKB,
 - Wprowadzenie powszechnej częściowej odpłatności za studia w owiązaniu z powszechnym systemem dostępu do kredytów i pożyczek studenckich,
 - Zmiany w budżecie zadaniowym państwa, w zakresie funkcji i zadań dotyczących szkolnictwa wyższego oraz objęcie prac nad budżetem państwa planowaniem kilkuletnim.

Pakt dla Wiedzy

Projekt założeń reformy systemu nauki i szkolnictwa wyższego

Założenia do nowelizacji ustawy - Prawo o szkolnictwie wyższym oraz ustawy o stopniach naukowych i tytułach naukowych oraz o stopniach i tytułach w zakresie sztuki

Konferencja Rektorów Akademickich Szkół Polskich

Ministerstwo Nauki i Szkolnictwa Wyższego

Rozporządzenie Ministra Nauki i Szkolnictwa Wyższego z dnia 3 października 2006 r. w sprawie warunków i trybu przenoszenia osiągnięć studenta

Ustawa z dnia 12 września 1990r. o szkolnictwie wyższym

Ustawa z dnia 26 czerwca 1997r. o wyższych szkołach zawodowych

Ustawa z dnia 27 lipca 2005 r. Prawo o szkolnictwie wyższym

6.3. Podstawy prawne

Legislacja dotycząca kolegiów (kolegiów nauczycielskich, nauczycielskich kolegiów języków obcych oraz kolegiów pracowników służb społecznych) zaliczanych na potrzeby porównań międzynarodowych do poziomu ISCED 5B, ale niezaliczanych do systemu szkolnictwa wyższego, przez legislację krajową to:

- Ustawa o systemie oświaty z 7 września 1991 r., z późniejszymi zmianami
- Rozporządzenie Ministra Edukacji Narodowej z 12 sierpnia 1997 r. o placówkach kształcenia nauczycieli, z późniejszymi zmianami
- Rozporządzenie Ministra Polityki Społecznej z 24 marca 2005 r. w sprawie kolegiów pracowników służb społecznych, z późniejszymi zmianami
- Rozporządzenie Ministra Edukacji Narodowej z 30 czerwca 2006 r. w sprawie standardów kształcenia nauczycieli w kolegiach nauczycielskich i nauczycielskich kolegiach języków obcych
- Rozporządzenie Ministra Polityki Społecznej z 7 kwietnia 2005 r. w sprawie standardów kształcenia w kolegiach pracowników służb społecznych

Ustawa o systemie oświaty z 7 września 1991 r. obejmuje edukację szkolną oraz kształcenie ustawiczne i kształcenie dorosłych. Dotyczy to zarówno szkół publicznych, jak i niepublicznych oraz innych placówek zajmujących się edukacją i kształceniem. Ustawa zawiera zasady regulujące następujące zagadnienia: rodzaje placówek tworzących system szkolnictwa (oprócz szkolnictwa wyższego), obowiązki władz centralnych i lokalnych w dziedzinie zarządzania oświatą, szczególne obowiązki władz centralnych i wojewódzkich, placówki reprezentujące partnerów społecznych w systemie edukacji szkolnej, organizacja wychowania przedszkolnego, obowiązek nauki w pełnym i niepełnym wymiarze, zarządzanie i finansowanie szkół publicznych oraz innych instytucji publicznych, organizację edukacji w szkołach publicznych oraz innych instytucjach publicznych, zasady prowadzenia szkół niepublicznych oraz innych placówek niepublicznych oraz podstawowe zasady ich funkcjonowania, ogólne zasady działania instytucji kształcenia i doskonalenia zawodowego nauczycieli, a także ogólne zasady kształcenia cudzoziemców w Polsce. Szczegółowe przepisy są określone w rozporządzeniach przyjętych przez ministra właściwego do spraw oświaty opartych na przepisach wyżej wymienionej ustawy.

Rozporządzenie Ministra Edukacji Narodowej z 12 sierpnia 1997 r. w sprawie instytucji kształcenia nauczycieli odnosi się do publicznych i niepublicznych kolegiów nauczycielskich oraz nauczycielskich kolegiów języków obcych. Rozporządzenie definiuje rodzaje nauczycieli, którzy mogą się kształcić w kolegiach oraz zasady utworzenia i zniesienia publicznych i niepublicznych kolegiów oraz programów studiów oferowanych w kolegiach. Rozporządzenie określa także zasady prowadzenia przez władze edukacyjne nadzoru pedagogicznego nad kolegiami oraz zasady prowadzenia nadzoru akademickiego przez daną uczelnię, jak również wewnętrzną organizację oraz organizację procesu kształcenia w kolegiach.

Rozporządzenie Ministra Polityki Społecznej z 24 marca 2005 r. w sprawie kolegiów pracowników służb społecznych dotyczy publicznych i niepublicznych kolegiów pracowników służb społecznych. Rozporządzenie definiuje dziedziny, w których kolegia oferują programy i kursy, zasady ustanowienia oraz zniesienia publicznych oraz niepublicznych kolegiów oraz programów studiów oferowanych przez kolegia. Rozporządzenie określa także wewnętrzną organizację oraz organizację procesu kształcenia w kolegiach, a także zasady prowadzenia przez władze edukacyjne nadzoru pedagogicznego nad kolegiami i nadzoru akademickiego prowadzonego przez daną uczelnię.

Rozporządzenia Ministra Polityki Społecznej z 7 kwietnia 2005 r. i Ministra Edukacji Narodowej z 30 czerwca 2006 r. dotyczące standardów kształcenia w kolegiach pracowników służb społecznych oraz kolegiach nauczycielskich i nauczycielskich kolegiach języków obcych ustanawiają odpowiednio krajowe standardy dla programów kształcenia oferowanych w kolegiach. Oba rozporządzenia wyszczególniają czas trwania studiów, grupy przedmiotów obowiązujących w ramach minimum programowego oraz ogólne podstawy programowe, a także zakres i czas trwania praktyk studenckich oraz profil absolwenta. Standardy kształcenia stanowią podstawę do przygotowania programów studiów w kolegiach.

Legislacja odnosząca się do szkolnictwa wyższego:

- Artykuł 70 Konstytucji Rzeczypospolitej Polskiej
- Ustawa z 27 lipca 2005 r. Prawo o szkolnictwie wyższym
- Rozporządzenia przyjęte przez ministra właściwego ds. szkolnictwa wyższego:
 - Rozporządzenie Ministra Nauki i Szkolnictwa Wyższego z dnia 19 grudnia 2008 r. w sprawie rodzajów tytułów zawodowych nadawanych absolwentom studiów i wzorów dyplomów oraz świadectw wydawanych przez uczelnie
 - Rozporządzenie Ministra Nauki i Szkolnictwa Wyższego z dnia 21 września 2007 r. w sprawie kryteriów i trybu przyznawania oraz rozliczania środków finansowych na naukę na stypendia naukowe dla wybitnych młodych naukowców
 - Rozporządzenie Ministra Nauki i Szkolnictwa Wyższego z 12 lipca 2007 r. w sprawie standardów kształcenia dla poszczególnych kierunków oraz poziomów kształcenia, a także trybu tworzenia i warunków, jakie musi spełniać uczelnia, by prowadzić studia międzykierunkowe oraz makrokierunki
 - Rozporządzenie Ministra Nauki i Szkolnictwa Wyższego z 19 grudnia 2006 r. w sprawie studiów doktoranckich prowadzonych przez jednostki organizacyjne uczelni

- Rozporządzenie Ministra Nauki i Szkolnictwa Wyższego z 3 października 2006 r. w sprawie warunków i trybu przenoszenia osiągnięć studenta
- Rozporządzenie Ministra Nauki i Szkolnictwa Wyższego z 27 lipca 2006 r. w sprawie warunków, jakie muszą spełniać jednostki organizacyjne uczelni, aby prowadzić studia na określonym kierunku i poziomie kształcenia
- Rozporządzenie Ministra Nauki i Szkolnictwa Wyższego z 13 czerwca 2006 r. w sprawie nazw kierunków studiów
- Rozporządzenie Ministra Nauki i Szkolnictwa Wyższego z dnia 16 sierpnia 2006 r. w sprawie szczegółowych warunków i trybu przyznawania oraz wypłacania stypendium ministra za osiągnięcia w nauce oraz stypendium ministra za wybitne osiągnięcia sportowe
- Rozporządzenie Ministra Nauki i Szkolnictwa Wyższego z dnia 2 listopada 2006 r. w sprawie dokumentacji przebiegu studiów
- Rozporządzenie Ministra Nauki i Szkolnictwa Wyższego z dnia 8 czerwca 2006 r. w sprawie warunków, jakim muszą odpowiadać postanowienia regulaminu studiów w uczelniach niespełniających wymagań określonych w art. 56 ust. 2 lub w art. 58 ust. 4 ustawy – Prawo o szkolnictwie wyższym
- Rozporządzenie Ministra Nauki i Szkolnictwa Wyższego z dnia 9 maja 2008 r. w sprawie zasad podziału dotacji z budżetu państwa dla uczelni publicznych i niepublicznych
- Rozporządzenie Ministra Nauki i Szkolnictwa Wyższego z dnia 2 kwietnia 2007 r. w sprawie wskaźników kosztochłonności poszczególnych kierunków, makrokierunków i studiów międzykierunkowych studiów stacjonarnych oraz stacjonarnych studiów doktoranckich w poszczególnych dziedzinach nauki
- Ustawa z 8 października 2004 r. o zasadach finansowania nauki
- Ustawa z 14 marca 2003 r. o stopniach naukowych i tytule naukowym oraz o stopniach i tytule w zakresie sztuki,
- Ustawa z 17 lipca 1998 r. o pożyczkach i kredytach studenckich.

Ustawa Prawo o szkolnictwie wyższym z 27 lipca 2005 r. (PoSW) zniósła ustawę o szkolnictwie wyższym z 12 września 1990 r., ustawę o wyższych szkołach zawodowych z 26 czerwca 1997 r. oraz ustawę o wojskowym szkolnictwie wyższym z 31 marca 1965 r. Ustawa odnosi się do uczelni publicznych i niepublicznych, natomiast nie odnosi się do seminariów duchownych administrowanych przez Kościoły i organizacje wyznaniowe, z wyjątkiem Katolickiego Uniwersytetu Lubelskiego, chyba że umowa pomiędzy rządem polskim i władzami kościelnymi postanowi inaczej. PoSW definiuje: 1. najważniejsze terminy używane w szkolnictwie wyższym, w tym instytucje szkolnictwa wyższego, publiczne i niepubliczne uczelnie, uczelnie akademickie i nieakademickie (zawodowe), tytuły zawodowe, studia pierwszego, drugiego i trzeciego stopnia, studia podyplomowe, studia stacjonarne i niestacjonarne, kierunki i makrokierunki studiów, studia międzykierunkowe, itd.; 2. wymagania dotyczące używania terminów „uniwersytet”, „uniwersytet techniczny”, „politechnika”, „uniwersytet uzupełniony innym przymiotnikiem”, oraz „akademia ”; 3. podstawowe zadania uczelni. Ustawa określa najważniejsze instytucje i organy państwowe w systemie szkolnictwa wyższego (Rada Główna Szkolnictwa Wyższego, Państwowa Komisja Akredytacyjna oraz

Konferencje Rektorów) wraz z ich zadaniami i ogólnymi zasadami organizacyjnymi. Określa zasady dotyczące ustanowienia i likwidacji publicznych i niepublicznych uczelni, nadzór nad uczelniami, współpracę międzynarodową w dziedzinie edukacji i nauki, system kierowania szkolnictwem wyższym, strukturę wewnętrzną szkolnictwa wyższego, własności i finansów, pracowników sektora szkolnictwa wyższego, organizację studiów licencjackich, magisterskich i doktoranckich, prawa i obowiązki studentów i studentów studiów doktoranckich, pomoc materialną dla studentów i studentów studiów doktoranckich, samorząd studentów i doktorantów oraz przepisy dotyczące porządku i bezpieczeństwa na terenie uczelni.

Ustawa wprowadziła szereg zmian w systemie szkolnictwa wyższego, a w szczególności:

- wzmocnienie autonomii szkół wyższych poprzez zwiększenie roli statutów uczelni przy określaniu takich spraw, jak struktura uczelni, zasady i tryb zatrudniania nauczycieli akademickich oraz wzmocnienie roli rektora w zarządzaniu uczelnią;
- określenie nowego podziału uczelni na uczelnie akademickie i zawodowe;
- zdefiniowanie warunków dla używania nazwy poszczególnych typów uczelni: uniwersytet, uniwersytet techniczny, uniwersytet z przymiotnikiem, politechnika i akademia;
- zwiększenie liczby wyższych szkół autonomicznych poprzez wprowadzenie nowej definicji uczelni autonomicznej. Uczelnia w pełni autonomiczna to uczelnia publiczna i niepubliczna, posiadająca uprawnienia do nadawania stopnia naukowego doktora w co najmniej czterech dziedzinach. Wspomniana uczelnia jest w pełni autonomiczna w nadawaniu statutu, w tworzeniu, przekształcaniu i znoszeniu podstawowych jednostek organizacyjnych, uruchamianiu i tworzeniu kierunków studiów oraz prowadzeniu studiów wspólnie z innymi uczelniami i jednostkami naukowymi;
- wprowadzenie przepisów umożliwiających tworzenie związków uczelni (publicznych i niepublicznych) dla wspólnego wykonywania określonych zadań;
- umocowanie prawne obok Państwowej Komisji Akredytacyjnej i Rady Głównej Szkolnictwa Wyższego również Konferencji Rektorów Akademickich Szkół Polskich i Konferencji Rektorów Zawodowych Szkół Polskich jako organów doradczych i opiniodawczych w stosunku do organów władzy państwowej;
- określenie nowych form studiów. Wprowadzono studia stacjonarne i niestacjonarne w miejsce systemu studiów dziennych, wieczorowych, zaocznych i eksternistycznych;
- wzmocnienie regulacji zapewniających mobilność studentów i porównywalność programów nauczania, przede wszystkim poprzez wprowadzenie obowiązku stosowania punktowego systemu przenoszenia i akumulacji wyników osiągniętych przez studenta – systemu punktów ECTS;
- wprowadzenie możliwości prowadzenia studiów wspólnych przez różne uczelnie i instytucje naukowe, w tym również uczelnie i instytucje zagraniczne z możliwością wydawania dyplomu jednej uczelni oraz certyfikatu potwierdzającego udział pozostałych instytucji w realizacji procesu dydaktycznego;
- wprowadzenie możliwości tworzenia przez uczelnie akademickie inkubatorów przedsiębiorczości i centrów transferu technologii, co pozwoli na lepsze wykorzystanie potencjału intelektualnego i technicznego uczelni oraz transferu wyników prac naukowych do gospodarki;

- wprowadzenie kształcenia na odległość jako metody kształcenia;
- wprowadzenie – zgodnie z Deklaracją Bolońską – studiów trójstopniowych. Dotychczasowe studia zawodowe kończące się tytułem zawodowym licencjata lub inżyniera stały się studiami I stopnia, uzupełniające studia magisterskie – studiami II stopnia, a studia doktoranckie – studiami III stopnia, patrz również punkt 3. poniżej;
- określenie prawa do prowadzenia studiów doktoranckich dla uczelni posiadających uprawnienia do nadawania stopnia naukowego doktora w dwóch dziedzinach. Dotychczas prawo takie miały jedynie uczelnie uprawnione do nadawania stopnia doktora habilitowanego;
- przyznanie uczestnikom studiów doktoranckich uprawnień analogicznie jak studentom w zakresie pomocy materialnej, uczestnictwa w senacie i radach jednostek podstawowych uczelni oraz tworzenia samorządu doktorantów;
- doprecyzowanie zasad przyznawania dotacji ze środków publicznych na finansowanie zadań uczelni, a także zasad korzystania ze środków budżetowych przez uczelnie niepubliczne. Wprowadzono nowe uregulowania w zakresie pobierania opłat za usługi edukacyjne (za studia w języku obcym, za zajęcia nieobjęte planem studiów);
- wprowadzenie nowych rozwiązań pozwalających senatowi uczelni na prowadzenie własnej polityki w zakresie wynagrodzeń nauczycieli akademickich przy uwzględnieniu waloryzacji wynagrodzeń o średnioroczny wskaźnik wzrostu wynagrodzeń w państwowej sferze budżetowej, ustalony w ustawie budżetowej na dany rok;
- wprowadzenie przepisów ograniczających w pewnym zakresie podejmowanie przez nauczyciela akademickiego dodatkowego zatrudnienia w ramach stosunku pracy (przepis jest próbą rozwiązania problemu wieloletowości nauczycieli akademickich). Wykonywanie przez nauczyciela akademickiego dodatkowego zatrudnienia w ramach stosunku pracy u więcej niż jednego dodatkowego pracodawcy lub prowadzenie działalności gospodarczej łącznie z jednym dodatkowym zatrudnieniem w ramach stosunku pracy, bez uzyskania wcześniejszej zgody rektora, stanowi podstawę rozwiązania stosunku pracy za wypowiedzeniem w uczelni publicznej stanowiącej podstawowe miejsce pracy;
- uszczegółowienie wprowadzonych ustawą z 28 maja 2004 r. zmian w systemie pomocy materialnej zrównującej prawa studentów uczelni publicznych i niepublicznych kształcących się na studiach stacjonarnych i niestacjonarnych do świadczeń stypendialnych finansowanych z budżetu państwa.
- Reasumując, można stwierdzić, iż ustawa Prawo o szkolnictwie wyższym ma na celu zapewnienie lepszego funkcjonowania szkół wyższych, poszerzenie dostępności wyższego wykształcenia, zapewnienie wysokiej jakości kształcenia i zgodności z europejskimi systemami szkolnictwa wyższego.

Rozporządzenie Ministra Nauki i Szkolnictwa Wyższego z dnia 19 grudnia 2008 r. w sprawie rodzajów tytułów zawodowych nadawanych absolwentom studiów i wzorów dyplomów oraz świadectw wydawanych przez uczelnie określa tytuły przyznawane po ukończeniu studiów pierwszego i drugiego stopnia oraz jednolitych studiów magisterskich na poszczególnych kierunkach lub w grupach kierunków studiów i określa wzory dyplomów dla każdego kierunku studiów (w tym świadectw ukończenia studiów doktoranckich i podyplomowych). Rozporządzenie określa również podstawy do wydawania suplementu do dyplomu, który stanowi integralną część dyplomu ukończenia studiów wyższych.

Rozporządzenie Ministra Nauki i Szkolnictwa Wyższego z dnia 21 września 2007 r. w sprawie kryteriów i trybu przyznawania oraz rozliczania środków finansowych na naukę na stypendia naukowe dla wybitnych młodych naukowców określa zasady przyznawania w drodze konkursu stypendiów naukowych młodym naukowcom (którzy nie ukończyli 35 roku życia). Kryteria te obejmują: wyróżniający się poziom prowadzonych badań naukowych; dotychczasowy dorobek naukowy, w tym nagrody i wyróżnienia; dotychczasowy dorobek w zakresie zastosowań praktycznych badań naukowych lub prac rozwojowych, w szczególności zgłoszenia patentowe, patenty, w tym wykorzystane gospodarczo oraz inne formy wdrażania wyników badań naukowych i prac rozwojowych w praktyce gospodarczej; znaczenie prowadzonych badań naukowych dla realizacji celów polityki naukowej, naukowo-technicznej i innowacyjnej państwa; prawidłowość wykorzystania wcześniej przyznanych środków finansowych na naukę.

Rozporządzenie Ministra Nauki i Szkolnictwa Wyższego z 12 lipca 2007 r. w sprawie standardów kształcenia dla poszczególnych kierunków i poziomów kształcenia ustala wymagania dotyczące programów studiów (studia pierwszego i drugiego stopnia oraz jednolite studia magisterskie) na wszystkich 118 kierunkach studiów oraz wytycza wskazówki do przygotowania programów kształcenia zapewniających wysoką jakość edukacji oraz określa warunki otwierania i prowadzenia studiów międzydyscyplinarnych oraz studiów na makrokierunkach przez szkoły wyższe. Rozporządzenie weszło w życie 1 października 2007 r. Szkoły wyższe są zobowiązane respektować nowe standardy na pierwszym roku studiów, ale mogą też wprowadzić odpowiednie zmiany programowe na latach wyższych. Rozporządzenie Ministra Nauki i Szkolnictwa Wyższego z 19 grudnia 2006 r. w sprawie studiów doktoranckich prowadzonych przez jednostki organizacyjne uczelni określa wymagania i procedury otwierania i prowadzenia studiów doktoranckich oraz procedur, wymagań i kryteriów przyznawania stypendiów doktoranckich oraz innego typu wsparcia finansowego dla doktorantów.

Rozporządzenie Ministra Nauki i Szkolnictwa Wyższego z 3 października 2006 r. w sprawie warunków i trybu przenoszenia osiągnięć studenta, które weszło w życie 1 stycznia 2007 r., zobowiązuje wszystkie uczelnie do wprowadzenia systemu ECTS jako systemu transferu i akumulacji punktów kredytowych w programach studiów licencjackich i magisterskich. Zgodnie z rozporządzeniem jeden punkt kredytowy odpowiada 25-30 godzinom zajęć, a liczba przyznanych punktów w jednym semestrze i jednym roku akademickim wynosi odpowiednio 27-33 oraz minimum 60. Liczba punktów waha się w zależności od typu studiów: 180-240 punktów na studiach pierwszego stopnia, 90-120 na studiach drugiego stopnia oraz 270-360 na jednolitych studiach magisterskich.

Rozporządzenie Ministra Nauki i Szkolnictwa Wyższego z 27 lipca 2006 r. w sprawie warunków, jakie muszą spełniać jednostki organizacyjne uczelni, aby prowadzić studia na określonym kierunku i poziomie kształcenia, określa minimalne wymagania kadrowe do zorganizowania studiów pierwszego i drugiego stopnia oraz jednolitych studiów magisterskich na poszczególnych kierunkach lub w grupach kierunków kształcenia.

Rozporządzenie Ministra Nauki i Szkolnictwa Wyższego z 13 czerwca 2006 r. w sprawie nazw kierunków studiów (ze zmianą wprowadzoną w 2009 r.) definiuje nazwy wszystkich 119 kierunków studiów, na których można organizować studia (patrz również lista w punkcie 6.10.2. – kierunki studiów). Rozporządzenie także zobowiązuje wszystkie uczelnie do zastąpienia jednolitych studiów magisterskich na 101 kierunkach przez studia dwustopniowe, studia dwustopniowe na tych kierunkach obowiązują od roku akademickiego 2007/08 (szczegóły patrz punkt **6.10.2.**).

Rozporządzenie Ministra Nauki i Szkolnictwa Wyższego z dnia 16 sierpnia 2006 r. w sprawie szczegółowych warunków i trybu przyznawania oraz wypłacania stypendium ministra za osiągnięcia w nauce oraz stypendium ministra za wybitne osiągnięcia sportowe określa warunki niezbędne dla uzyskania przez

studenta stypendium za wyniki w nauce lub osiągnięcia sportowe, wzory wniosków, procedury ich składania oraz wypłacania przyznanych stypendiów.

Rozporządzenie Ministra Nauki i Szkolnictwa Wyższego z dnia 2 listopada 2006 r. w sprawie dokumentacji przebiegu studiów określa sposób prowadzenia przez uczelnie dokumentacji przebiegu studiów, dokonywania sprostowań i wydawania duplikatów, legalizacji dokumentów przeznaczonych do obrotu prawnego z zagranicą oraz wysokość i sposób pobierania opłaty za wykonywanie tych czynności, a także za wydanie indeksu, legitymacji studenckiej, dyplomu i dokumentów stwierdzających ukończenie studiów.

Rozporządzenie Ministra Nauki i Szkolnictwa Wyższego z dnia 8 czerwca 2006 r. w sprawie warunków, jakim muszą odpowiadać postanowienia regulaminu studiów w uczelniach niespełniających wymagań określonych w art. 56 ust. 2 lub w art. 58 ust. 4 ustawy – Prawo o szkolnictwie wyższym zawiera listę 17 typów informacji, jakie muszą znaleźć się w regulaminach studiów tego typu uczelni.

Rozporządzenie Ministra Nauki i Szkolnictwa Wyższego z dnia 9 maja 2008 r. w sprawie zasad podziału dotacji z budżetu państwa dla uczelni publicznych i niepublicznych zawiera szczegółowe algorytmy pozwalające określać wysokość dotacji dla poszczególnych typów szkół, z uwzględnieniem środków przeznaczonych na zadania związane z bezzwrotną pomocą materialną dla studentów i doktorantów, środków przeznaczonych na realizację inwestycji oraz na zadania związane z kształceniem i rehabilitacją leczniczą studentów niepełnosprawnych.

Rozporządzenie Ministra Nauki i Szkolnictwa Wyższego z dnia 2 kwietnia 2007 r. w sprawie wskaźników kosztochłonności poszczególnych kierunków, makrokierunków i studiów międzykierunkowych studiów stacjonarnych oraz stacjonarnych studiów doktoranckich w poszczególnych dziedzinach nauki określa wskaźniki kosztochłonności poszczególnych kierunków, makrokierunków i międzykierunkowych studiów stacjonarnych oraz wskaźniki kosztochłonności stacjonarnych studiów doktoranckich w poszczególnych dziedzinach nauki i dziedzinach sztuki.

Ustawa z 8 października 2004 r. w sprawie zasad finansowania nauki określa zasady finansowania badań naukowych i rozwojowych oraz innych działań odnoszących się do finansowania badań z budżetu państwa i innych źródeł oraz zasad dotyczących starania się o fundusze badań statutowych i wewnętrznych przez uczelnie wyższe. Ustawa ta zniósła Komitet Badań Naukowych.

Ustawa z 14 marca 2003 r. o stopniach naukowych i tytule naukowym oraz o stopniach i tytule w zakresie sztuki definiuje terminy „stopnie naukowe” i „tytuł naukowy”, zasady przyznawania stopni i tytułów naukowych, uprawnienia Centralnej Komisji do Spraw Stopni i Tytułów oraz ramy organizacyjne studiów doktoranckich w jednostkach naukowo-badawczych innych niż uczelnie wyższe. Stopnie naukowe obejmują stopień naukowy doktora oraz stopień naukowy doktora habilitowanego w danej dziedzinie, a także stopień doktora sztuki i doktora habilitowanego sztuki w danej dziedzinie sztuki. Tytuł naukowy to tytuł profesora w danej dziedzinie nauki lub tytuł profesora sztuki w dziedzinie sztuki. Stopnie naukowe doktora i doktora habilitowanego są przyznawane przez uprawnione jednostki organizacyjne instytucji badawczych, w tym także uczelnie. Uprawnienia te są przyznawane przez Centralną Komisję do Spraw Stopni i Tytułów (przy Prezesie Rady Ministrów) na podstawie opinii wyrażonej przez Radę Główną Szkolnictwa Wyższego w przypadku szkół wyższych. Tytuł profesora jest przyznawany przez Prezydenta Rzeczypospolitej Polskiej na podstawie wniosku Centralnej Komisji do Spraw Stopni i Tytułów.

Ustawa z 17 lipca 1998 roku o pożyczkach i kredytach studenckich definiuje zasady organizowania, finansowania, udzielania i spłacania pożyczek i kredytów przez studentów będących słuchaczami studiów licencjackich, magisterskich i doktoranckich. Kredyty stanowią formę zwrotnej pomocy materialnej oferowanej jako dodatek do wsparcia bezzwrotnego.

Centralna Komisja do Spraw Tytułu i Stopni Naukowych

Ministerstwo Edukacji Narodowej

Ministerstwo Kultury i Dziedzictwa Narodowego

Ministerstwo Nauki i Szkolnictwa Wyższego

Państwowa Komisja Akredytacyjna

Rada Główna Szkolnictwa Wyższego

Konstytucja Rzeczypospolitej Polskiej

Rozporządzenie Ministra Nauki i Szkolnictwa Wyższego z dnia 19 grudnia 2008 r. w sprawie rodzajów tytułów zawodowych nadawanych absolwentom studiów i wzorów dyplomów oraz świadectw wydawanych przez uczelnie

Rozporządzenie Ministra Nauki i Szkolnictwa Wyższego z dnia 21 września 2007 r. w sprawie kryteriów i trybu przyznawania oraz rozliczania środków finansowych na naukę na stypendia naukowe dla wybitnych młodych naukowców

Rozporządzenie Ministra Edukacji Narodowej z dnia 12 sierpnia 1997 r. w sprawie zakładów kształcenia nauczycieli z późniejszymi zmianami

Rozporządzenie Ministra Nauki i Szkolnictwa Wyższego z dnia 13 czerwca 2006 r. w sprawie nazw kierunków studiów

Rozporządzenie Ministra Nauki i Szkolnictwa Wyższego z dnia 27 lipca 2006 r. w sprawie warunków, jakie muszą spełniać jednostki organizacyjne uczelni, aby prowadzić studia na określonym kierunku i poziomie kształcenia określa minimalne wymagania kadrowe do zorganizowania studiów pierwszego i drugiego stopnia oraz jednolitych studiów magisterskich na poszczególnych kierunkach lub w grupach kierunków kształcenia

Rozporządzenie Ministra Nauki i Szkolnictwa Wyższego z dnia 3 października 2006 r. w sprawie warunków i trybu przenoszenia osiągnięć studenta

Rozporządzenie Ministra Polityki Społecznej z dnia 24 marca 2005 r. w sprawie kolegiów pracowników służb społecznych

Ustawa z dnia 12 września 1990r. o szkolnictwie wyższym

Ustawa z dnia 14 marca 2003r. o stopniach naukowych i tytule naukowym oraz o stopniach i tytule w zakresie sztuki

Ustawa z dnia 17 lipca 1998r. o pożyczkach i kredytach studenckich

Ustawa z dnia 26 czerwca 1997r. o wyższych szkołach zawodowych

Ustawa z dnia 27 lipca 2005 r. Prawo o szkolnictwie wyższym

Ustawa z dnia 7 września 1991r. o systemie oświaty

6.4. Cele

Kształcenie na poziomie szkolnictwa wyższego odbywa się w kolegiach, włączając kolegia nauczycielskie, nauczycielskie kolegia języków obcych oraz kolegia pracowników służb społecznych (odpowiadające poziomowi ISCED 5B), w uczelniach wyższych (ISCED 5A i ISCED 6) oraz w jednostkach naukowo-badawczych (tylko ISCED 6).

Ogólne zasady funkcjonowania kolegiów są określone w ustawie o systemie oświaty z 1990 r., ale przepisy szczegółowe dotyczące działania kolegiów nauczycielskich, nauczycielskich kolegiów języków obcych oraz kolegiów pracowników służb społecznych są określone w odrębnych rozporządzeniach. W związku z tym ogólne cele funkcjonowania kolegiów nie są sformułowane w legislacji. Jednakże wszystkie trzy typy kolegiów zarówno publicznych, jak i niepublicznych, mają przede wszystkim za zadanie przygotować studentów do wykonywania zawodu i oferować programy kształcenia w poszczególnych dziedzinach. Ponadto, mogą również oferować kursy doskonalenia i kształcenia ustawicznego w dziedzinach, w których kształcą studentów.

Dla instytucji szkolnictwa wyższego (uczelni) w ustawie PoSW z 2005 r. zostały sformułowane następujące cele ogólne (zarówno dla uczelni publicznych, jak i niepublicznych): 1) kształcenie studentów w celu ich przygotowania do pracy zawodowej, 2) wychowanie studentów w poczuciu odpowiedzialności za państwo polskie, za umacnianie zasad demokracji i poszanowanie praw człowieka, 3) prowadzenie badań naukowych i prac rozwojowych oraz świadczenie usług badawczych, 4) kształcenie i promowanie kadr naukowych, 5) upowszechnianie i pomnażanie osiągnięć nauki, kultury narodowej i techniki, w tym poprzez gromadzenie i udostępnianie zbiorów bibliotecznych i informacyjnych, 6) kształcenie w celu zdobywania i uzupełniania wiedzy, 7) stwarzanie warunków do rozwoju kultury fizycznej studentów, 8) działanie na rzecz społeczności lokalnych i regionalnych. Uczelnia zawodowa prowadząca wyłącznie studia pierwszego stopnia nie jest zobowiązana do prowadzenia badań naukowych i prac rozwojowych, świadczenia usług badawczych oraz kształcenia i promowania kadr naukowych.

Głównym celem jednostek naukowo-badawczych jest prowadzenie działalności badawczo-rozwojowej, lecz wiele z nich kształci także przyszłych pracowników nauki w ramach studiów doktoranckich.

W sprawie szczegółowych informacji dotyczących celów na poszczególnych poziomach kształcenia patrz kształcenie w kolegiach, studia wyższe i studia doktoranckie poniżej.

Ustawa z dnia 12 września 1990r. o szkolnictwie wyższym

Ustawa z dnia 27 lipca 2005 r. Prawo o szkolnictwie wyższym

6.4.1. Kształcenie w kolegiach

Kształcenie w kolegiach (ISCED 5B) oferowane w trzech typach kolegiów przygotowuje studentów do pracy w zawodzie. Kolegia nauczycielskie przygotowują do pracy w zawodzie nauczyciela przedszkoli, szkół podstawowych i placówek oświatowo-wychowawczych. Nauczycielskie kolegia języków obcych przygotowują nauczycieli – specjalistów do pracy na wszystkich poziomach szkolnictwa (w gimnazjum i w szkołach ponadgimnazjalnych), z wyjątkiem szkolnictwa wyższego. Oba typy kolegiów mogą również

uzyskać uprawnienia do oferowania studiów prowadzących do uzyskania uprawnień pedagogicznych wymaganych do wykonywania zawodu nauczyciela oraz do prowadzenia kursów doskonalenia zawodowego dla nauczycieli. Kolegia pracowników służb społecznych kształcą przyszłych pracowników socjalnych i mogą oferować kursy doskonalenia zawodowego w dziedzinie opieki społecznej.

6.4.2. Studia wyższe

Studia wyższe (ISCED 5A) są oferowane przez uczelnie akademickie i zawodowe i obejmują studia pierwszego stopnia (licencjackie), drugiego stopnia (magisterskie) oraz jednolite studia magisterskie. Studia pierwszego stopnia mają na celu oferowanie wiedzy i umiejętności w konkretnej dziedzinie, przygotowując studentów do pracy w konkretnym zawodzie. Absolwenci studiów pierwszego stopnia mają wstęp na studia drugiego stopnia. Studia drugiego stopnia oraz jednolite studia magisterskie mają na celu oferowanie specjalistycznej wiedzy w konkretnej dziedzinie, przygotowanie studentów do kreatywnej pracy w danym zawodzie. Ukończenie studiów drugiego stopnia i jednolitych studiów magisterskich umożliwia podjęcie studiów trzeciego stopnia (doktoranckich).

6.4.3. Studia doktoranckie

Studia doktoranckie (trzeciego stopnia) oferowane przez uczelnie akademickie i jednostki naukowo-badawcze mają na celu oferowanie zaawansowanej wiedzy w konkretnej dziedzinie lub dyscyplinie naukowej i przygotowanie studentów do samodzielnej pracy badawczej oraz twórczej, a także do uzyskania stopnia naukowego doktora. W związku z tym studia te umożliwiają przygotowanie studenta do procedury uzyskania stopnia doktora. Jednak, ukończenie studiów doktoranckich nie jest konieczne do uzyskania tego stopnia naukowego (szczegółowe wymagania patrz **6.15.3.** – Świadectwa). Posiadacze naukowego stopnia doktora mogą kontynuować prace badawcze w celu uzyskania stopnia naukowego doktora habilitowanego, a następnie tytułu naukowego profesora.

[Ustawa z dnia 14 marca 2003r. o stopniach naukowych i tytule naukowym oraz o stopniach i tytule w zakresie sztuki](#)

6.5. Rodzaje instytucji

Patrz podrozdziały:

6.5.1. Kolegia

Kolegia nauczycielskie, nauczycielskie kolegia języków obcych oraz kolegia pracowników służb społecznych są zaliczane do systemu szkolnictwa wyższego na potrzeby porównań międzynarodowych (ISCED 5B), ale nie są uznawane za część systemu szkolnictwa wyższego w świetle legislacji krajowej. Kolegia funkcjonują w oparciu o legislację dotyczącą systemu oświaty i zaliczane są do systemu oświaty. Kolegia nauczycielskie i nauczycielskie kolegia języków obcych działają od 1990 roku, natomiast kolegia pracowników służb społecznych zostały utworzone w roku 2005. W roku akademickim 2007/08 działało 17 kolegiów nauczycielskich, 46 nauczycielskich kolegiów języków obcych oraz 11 kolegiów pracowników służb społecznych.

Nauka w kolegiach trwa 3 lata i prowadzi do uzyskania dyplomu. Kolegia nauczycielskie i nauczycielskie kolegia języków obcych specjalizują się w kształceniu nauczycieli i w związku z tym są zwane zakładami kształcenia nauczycieli. Kolegia pracowników służb społecznych specjalizują się w kształceniu pracowników socjalnych.

Publiczne kolegia nauczycielskie i nauczycielskie kolegia języków obcych są tworzone i administrowane przez jednostki samorządu terytorialnego. Publiczne kolegia pracowników służb społecznych są tworzone i administrowane przez władze wojewódzkie. Utworzenie publicznego kolegium wymaga pozytywnej opinii ministra właściwego do spraw oświaty w przypadku kolegiów nauczycielskich i nauczycielskich kolegiów języków obcych, natomiast w przypadku kolegiów pracowników służb społecznych wymagana jest pozytywna opinia Ministra Pracy i Polityki Społecznej.

Każde kolegium jest objęte opieką naukowo-dydaktyczną przez szkołę wyższą, prowadzącą studia magisterskie na kierunkach i specjalnościach odpowiadających specjalności prowadzonej w kolegium. Szczegółowe warunki opieki akademickiej określa obowiązkowe porozumienie między organem prowadzącym kolegium a szkołą wyższą.

Nadzór pedagogiczny nad kolejami nauczycielskimi i nauczycielskimi kolejami języków obcych sprawuje minister właściwy do spraw oświaty, natomiast nadzór nad kolejami pracowników służb społecznych prowadzą kuratorzy oświaty.

Ministerstwo Edukacji Narodowej

Ustawa z dnia 7 września 1991r. o systemie oświaty

6.5.2. Szkoły wyższe

Do niedawna instytucje szkolnictwa wyższego dzieliły się na szkoły wyższe i wyższe szkoły zawodowe. Szkoły wyższe i wyższe szkoły zawodowe były tworzone i funkcjonowały na podstawie odrębnej legislacji (ustawa o szkolnictwie wyższym z 1990 r. oraz ustawa o wyższych szkołach zawodowych z 1997 r.). Ustawa z roku 2005 (PoSW), która zniosła poprzednią legislację, wprowadziła rozróżnienie pomiędzy uczelnią akademicką i uczelnią zawodową.

Uczelnia akademicka to uczelnia, w której przynajmniej jedna jednostka organizacyjna posiada uprawnienia do nadawania stopnia naukowego doktora. Uczelnie akademickie mogą oferować studia wyższe (ISCED 5A), włączając studia pierwszego stopnia prowadzące do uzyskania tytułu licencjata lub inżyniera oraz studia drugiego stopnia lub jednolite studia magisterskie prowadzące do uzyskania tytułu magistra lub równorzędnego oraz studia doktoranckie (ISCED 6).

Uczelnia zawodowa to uczelnia prowadząca studia tego samego typu co uczelnia akademicka, czyli studia pierwszego i drugiego stopnia oraz jednolite studia magisterskie, ale nie posiadająca uprawnień do nadawania stopnia naukowego doktora. Uczelnie zawodowe obejmują również dawne wyższe szkoły zawodowe, które posiadają uprawnienia jedynie do prowadzenia studiów prowadzących do uzyskania tytułu licencjata.

W celu oferowania studiów wyższych (ISCED 5A) zarówno uczelnie akademickie, jak i uczelnie zawodowe są zobowiązane spełnić te same warunki. Warunki te są sformułowane w Rozporządzeniu Ministra Nauki i Szkolnictwa Wyższego z 27 lipca 2006 r. w sprawie warunków, jakie muszą spełniać jednostki organizacyjne uczelni, aby prowadzić studia na określonym kierunku i poziomie kształcenia. Studia pierwszego stopnia mogą być prowadzone przez jednostki organizacyjne uczelni akademickich i uczelni zawodowych, które:

- ustaliły plan studiów w danej dziedzinie (cele studiów, profil absolwenta, program nauczania zgodny ze standardami nauczania na danym kierunku lub na danym poziomie studiów określonymi w legislacji);

- spełniły wymagania dotyczące minimalnej liczby nauczycieli akademickich posiadających tytuł naukowy profesora lub stopień naukowy doktora habilitowanego oraz pracowników posiadających stopień naukowy doktora (minimalne wymagania dotyczące kadr akademickich) oraz wymagania dotyczące liczby studentów przypadających na jednego nauczyciela akademickiego;
- posiadają odpowiednią infrastrukturę (sale wykładowe, laboratoria, itp.);
- zapewniają dostęp do zbiorów bibliotecznych zawierających literaturę zalecaną dla studentów danego kierunku studiów;
- zorganizowały praktyki studenckie wymagane w ramach programu studiów na danym kierunku lub zdefiniowały warunki organizacji praktyk studenckich przez studentów we własnym zakresie.

Minimalne wymagania kadrowe są zdefiniowane dla poszczególnych kierunków studiów lub grup kierunków. Na przykład: minimum 6 nauczycieli akademickich z dorobkiem w dziedzinie filologii, w tym minimum 2 z tytułem naukowym profesora lub stopniem naukowym doktora habilitowanego i minimum 4 ze stopniem naukowym doktora w dziedzinie filologii; minimum 2 nauczycieli akademickich z tytułem naukowym doktora lub stopniem naukowym doktora habilitowanego i minimum 3 ze stopniem naukowym doktora w dziedzinie archeologii, etnologii, historii sztuki, kulturoznawstwa, muzykologii, ochrony dziedzictwa kulturowego, produkcji papieru i drukarstwa. Wymagania dotyczące stosunku liczby nauczycieli akademickich do liczby studentów są określone dla poszczególnych kierunków studiów. Obecnie stosunek ten nie może być niższy niż (wymagania obowiązują od października 2007 r.):

- 1:25 – dla kierunków artystycznych,
- 1:180 – dla kierunków ekonomicznych,
- 1:180 – dla kierunków humanistycznych i społecznych (z tym, że dla kierunku studiów filologia – 1:50),
- 1:60 – dla kierunków matematyczno-fizyczno-chemicznych i przyrodniczych,
- 1:60 – dla kierunków medycznych (z wyjątkiem medycyny i stomatologii – pozostaje 1:40),
- 1:180 – dla kierunków prawniczych,
- 1:80 – dla kierunków rolniczych, leśnych i weterynaryjnych,
- 1:80 – dla kierunków technicznych,
- 1:80 – dla kierunków wychowania fizycznego.

Studia drugiego stopnia oraz jednolite studia magisterskie mogą być organizowane przez jednostki organizacyjne uczelni akademickich i zawodowych, które spełnią wyżej wymienione wymagania dla studiów pierwszego stopnia oraz prowadzą badania w dziedzinie lub dyscyplinie pokrewnej do oferowanego kierunku studiów. Jednakże minimalne wymagania dotyczące kadr akademickich na studiach drugiego stopnia oraz jednolitych studiach magisterskich są inne niż w przypadku studiów pierwszego stopnia i obejmują większą liczbę nauczycieli akademickich posiadających tytuł naukowy i odpowiednie stopnie

naukowe. Wymagania dotyczące stosunku liczby nauczycieli akademickich do liczby studentów są takie same jak w przypadku studiów pierwszego stopnia (patrz powyżej).

Prowadzenie studiów doktoranckich jest możliwe w tych jednostkach organizacyjnych uczelni akademickich, które mają uprawnienia do nadawania stopnia naukowego doktora habilitowanego i doktora w przynajmniej dwóch dyscyplinach w danej dziedzinie nauki. Uprawnienia tego typu są przyznawane przez Centralną Komisję do Spraw Stopni Akademickich i Tytułów w oparciu o jakość prowadzonych badań naukowych oraz liczbę nauczycieli akademickich posiadających tytuł naukowy profesora lub stopień naukowy doktora habilitowanego, po wyrażeniu opinii przez Radę Główną Szkolnictwa Wyższego. Aby uzyskać prawo do przyznawania stopnia naukowego doktora, jednostka organizacyjna uczelni akademickiej jest zobowiązana zatrudniać 8 nauczycieli akademickich posiadających tytuł naukowy profesora lub stopień naukowy doktora habilitowanego, a w przypadku przyznawania stopnia doktora habilitowanego wymagana liczba zatrudnionych nauczycieli akademickich tego typu wynosi 12.

W roku akademickim 2008/09 w Polsce funkcjonuje 456 uczelni, w tym 131 uczelnie publiczne. Wśród uczelni można wyróżnić następujące typy (według GUS):

- uniwersytety (18)
- wyższe szkoły techniczne (24)
- wyższe szkoły rolnicze (8)
- wyższe szkoły ekonomiczne (83)
- wyższe szkoły pedagogiczne (17)
- akademie medyczne (9)
- wyższe szkoły morskie (2)
- akademie wychowania fizycznego (6)
- wyższe szkoły artystyczne (21)
- wyższe szkoły teologiczne (15)
- uczelnie wojskowe (5)
- uczelnie służb państwowych (2).

Większość z uczelni publicznych (70%) to uczelnie akademickie, które oferują studia pierwszego i drugiego stopnia oraz studia doktoranckie, pozostałe (30%) to uczelnie zawodowe oferujące studia pierwszego i drugiego stopnia.

Jak wyjaśniono powyżej, studia doktoranckie mogą być również prowadzone przez jednostki naukowo-badawcze inne niż uczelnie (Polska Akademia Nauk oraz instytucje badawczo-rozwojowe), które mają uprawnienia do nadawania stopnia naukowego doktora habilitowanego. Instytucje te nie są omawiane jako

odrębny typ instytucji oferujących studia wyższe, gdyż ich głównym zadaniem jest prowadzenie działalności naukowo-badawczej, a nie studiów wyższych. Tak jak w przypadku uczelni, uprawnienia do nadawania stopnia naukowego doktora habilitowanego są przyznawane przez Centralną Komisję do Spraw Stopni i Tytułów na podstawie danych o jakości prowadzonych badań naukowych oraz liczby pracowników akademickich (12) posiadających tytuł naukowy profesora lub stopień naukowy doktora habilitowanego.

Biuro Informacji Rady Europy

Państwowa Komisja Akredytacyjna

Polska Akademia Nauk

Rada Główna Szkolnictwa Wyższego

Rozporządzenie Ministra Nauki i Szkolnictwa Wyższego z dnia 27 lipca 2006 r. w sprawie warunków, jakie muszą spełniać jednostki organizacyjne uczelni, aby prowadzić studia na określonym kierunku i poziomie kształcenia określa minimalne wymagania kadrowe do zorganizowania studiów pierwszego i drugiego stopnia oraz jednolitych studiów magisterskich na poszczególnych kierunkach lub w grupach kierunków kształcenia

Ustawa z dnia 12 września 1990r. o szkolnictwie wyższym

Ustawa z dnia 26 czerwca 1997r. o wyższych szkołach zawodowych

Ustawa z dnia 27 lipca 2005 r. Prawo o szkolnictwie wyższym

6.6. Warunki przyjęć

Patrz podrozdziały.

6.6.1. Kolegia

Studia prowadzone we wszystkich trzech typach kolegiów (kolegia nauczycielskie, nauczycielskie kolegia języków obcych oraz kolegia pracowników służb społecznych) są dostępne dla osób posiadających świadectwo maturalne. Wymagany jest również pozytywny wynik w postępowaniu rekrutacyjnym. Warunki przyjęć są określane przez Radę Programową, organ kolegialny ustanowiony w każdym kolegium. Ponadto osoby starające się o status słuchacza kolegium nauczycielskiego lub nauczycielskiego kolegium języków obcych muszą przedstawić zaświadczenie lekarskie o przydatności do zawodu nauczyciela.

6.6.2. Szkoły wyższe

Wymagania ogólne dotyczące wstępu na studia wyższe prowadzone przez szkoły wyższe są takie same dla uczelni akademickich i uczelni zawodowych.

Wstęp na studia pierwszego stopnia prowadzące do uzyskania tytułu licencjata lub inżyniera oraz na studia drugiego stopnia prowadzące do uzyskania tytułu magistra lub równorzędnego jest otwarty dla osób posiadających świadectwo maturalne. Po wprowadzeniu nowego egzaminu maturalnego w roku 2005 wstęp na studia pierwszego stopnia oraz jednolite studia magisterskie jest oparty na wynikach tego egzaminu. W związku z tym uczelnie nie organizują egzaminów wstępnych z przedmiotów wybranych przez kandydatów na studia podczas egzaminu maturalnego. Jednakże każda uczelnia może określić, jakie wyniki egzaminu

maturalnego pozwolą na uzyskanie wstępu na studia pierwszego stopnia i jednolite studia magisterskie. Dodatkowe egzaminy wstępne mogą być przeprowadzone przez uczelnie za zgodą ministra właściwego do spraw szkolnictwa wyższego, tylko w przypadku, gdy konieczna jest ocena wiedzy i umiejętności, które nie są oceniane podczas egzaminu maturalnego oraz w przypadku, gdy kandydat posiada świadectwo ukończenia szkoły średniej uzyskane za granicą.

Wstęp na studia drugiego stopnia jest otwarty dla osób posiadających tytuł licencjata lub inżyniera oraz tytuł magistra lub równorzędny.

Uwzględniając przepisy ogólne, każda uczelnia wyższa może definiować własne dodatkowe wymogi i procedury dotyczące przyjęć studentów, włączając liczbę dostępnych miejsc, z wyjątkiem studiów medycznych (numerus clausus). Wymagania i procedury dotyczące wstępu na studia mogą być podobne w jednej uczelni lub różnić się w zależności od kierunku studiów. Różne warunki i procedury mogą być stosowane przez różne uczelnie dla tego samego kierunku studiów. Wymagania i procedury dotyczące wstępu na studia muszą być opublikowane przez każdą uczelnię wyższą nie później niż 31 maja roku poprzedzającego rok akademicki, którego dane przepisy dotyczą.

Maksymalna liczba studentów dopuszczona w każdej dziedzinie studiów medycznych (medycyna, stomatologia, pielęgniarstwo i położnictwo) w poszczególnych uczelniach jest określona w rozporządzeniu Ministra Zdrowia w porozumieniu z Ministrem Nauki i Szkolnictwa Wyższego. Maksymalne liczby przyjętych studentów są obliczane z uwzględnieniem możliwości dydaktycznych poszczególnych uczelni i zapotrzebowania na absolwentów na poszczególnych, wyżej wymienionych, kierunkach studiów.

W uczelniach wyższych, w których kandydaci muszą spełnić inne wymagania, procedury rekrutacji studentów są prowadzone przez komisje rekrutacyjne wyznaczone przez kierownika danej jednostki organizacyjnej (np. wydziału) lub innego organu określonego w statucie uczelni. Komisje rekrutacyjne podejmują decyzje we wszystkich sprawach odnoszących się do rekrutacji studentów. Kandydaci mogą odwoływać się od decyzji komisji rekrutacyjnej do uczelnianej komisji rekrutacyjnej, w takich przypadkach decyzje podjęte przez rektora są ostateczne.

[Ministerstwo Nauki i Szkolnictwa Wyższego](#)

[Ustawa z dnia 12 września 1990r. o szkolnictwie wyższym](#)

[Ustawa z dnia 27 lipca 2005 r. Prawo o szkolnictwie wyższym](#)

6.6.3. Studia doktoranckie

Wstęp na studia doktoranckie prowadzone przez uczelnie uniwersyteckie i instytucje naukowo-badawcze inne niż szkoły wyższe jest otwarty dla kandydatów z tytułem zawodowym magistra lub równorzędnym i spełniających wymagania rekrutacyjne zdefiniowane przez daną instytucję. Szczegółowe przepisy dotyczące zasad rekrutacji są określone przez radę jednostki organizacyjnej upoważnionej do prowadzenia studiów doktoranckich w danej instytucji i muszą zostać opublikowane nie później niż 31 maja roku poprzedzającego rok akademicki, którego dane przepisy dotyczą.

6.7. Wpisowe oraz/lub czesne

Kolegia nauczycielskie, nauczycielskie kolegia języków obcych i kolegia pracowników służb społecznych

W kolegiach publicznych nie pobiera się czesnego za studia stacjonarne z wyjątkiem przedmiotów, które student musi powtarzać ze względu na niedostateczne wyniki w nauce. Czesne może być wymagane w przypadku studiów niestacjonarnych. Wysokość opłat jest określana przez dyrektora danego kolegium w porozumieniu z radą kolegium i na podstawie przewidzianych kosztów dydaktycznych.

Kolegia nie pobierają opłaty wpisowej. Jednakże kolegia publiczne mogą pobierać opłaty za egzaminy wstępne. Wysokość takiej opłaty jest określona przez dyrektora danego kolegium na podstawie przewidzianych kosztów organizacji egzaminów wstępnych.

W uzasadnionych przypadkach słuchacze kolegiów mogą być zwolnieni przez dyrektora kolegium z opłat za egzaminy wstępne lub za studia niestacjonarne.

Szkoły wyższe

W uczelniach publicznych nie pobiera się czesnego za studia stacjonarne (studia pierwszego i drugiego stopnia oraz jednolite studia magisterskie) oraz za stacjonarne studia doktoranckie. Jednakże uczelnie mogą pobierać opłaty za następujące elementy studiów:

- poszczególne przedmioty stanowiące część studiów stacjonarnych wyższych i doktoranckich, powtarzane przez studentów, którzy nie osiągnęli dostatecznych wyników w nauce
- studia lub przedmioty nauczane w języku obcym
- przedmioty, które nie są wymienione w programie studiów
- studia niestacjonarne wyższe i doktoranckie.

Wysokość opłat jest określana przez rektora uczelni, ale nie może przekraczać kosztów poniesionych przez daną uczelnię przy organizowaniu studiów. Szczegółowe zasady dotyczące pobierania opłat, włączając procedury i warunki częściowego lub pełnego zwolnienia z opłat są definiowane przez senat uczelni.

Uczelnie nie pobierają opłat rejestracyjnych. Jednak publiczne uczelnie pobierają opłaty odnoszące się do procesu rekrutacji kandydatów na poszczególne kierunki studiów. Maksymalna kwota takiej opłaty jest corocznie określana w rozporządzeniu Ministra Nauki i Szkolnictwa Wyższego. Maksymalna opłata dla roku akademickiego 2009/10 wynosi 150 złotych dla kandydatów na kierunki wymagające przeprowadzenia testów uzdolnień artystycznych oraz na kierunkach Architektura i urbanistyka oraz Dekorowanie wnętrz, 100 złotych dla kandydatów na kierunki wymagające przeprowadzenia testów sprawnościowych, a dla pozostałych kierunków kwota ta wynosi 85 złotych.

Studenci i studenci doktoranccy mają prawo do bezpłatnej opieki medycznej w publicznych zakładach opieki zdrowotnej. Składki na ubezpieczenie zdrowotne obu kategorii studentów są opłacane przez ich uczelnie macierzyste.

Udział w stowarzyszeniach studenckich jest dobrowolny, nie obowiązują składki na rzecz tych organizacji.

Zasady dotyczące studiów i studentów doktoranckich w instytucjach naukowo-badawczych innych niż uczelnie wyższe są takie same jak te, które dotyczą szkół wyższych, z wyjątkiem kwoty opłat wymienionych powyżej, które są ustalane indywidualnie przez kierownika danej jednostki naukowo-badawczej.

Ministerstwo Edukacji Narodowej

Ministerstwo Nauki i Szkolnictwa Wyższego

6.8. Pomoc finansowa dla studentów

Kolegia nauczycielskie, nauczycielskie kolegia języków obcych i kolegia pracowników służb społecznych

Słuchacze kolegiów podlegają przepisom legislacji dotyczącej pomocy materialnej z budżetu państwa lub budżetu samorządów lokalnych dla uczniów i innych słuchaczy w szkołach i placówkach edukacyjnych poniżej szczebla szkolnictwa wyższego (ustawa o systemie oświaty z 1991 r. z późniejszymi zmianami). Są upoważnieni do otrzymania wsparcia bezzwrotnego aż do ukończenia studiów w kolegium, ale nie dłużej niż do ukończenia 24. roku życia. Słuchacze mogą otrzymać następujące typy wsparcia: pomoc socjalną obejmującą stypendium socjalne oraz zasiłek losowy, oraz stypendium szkolne za wyniki w nauce i sporcie.

Stypendium socjalne może być przyznawane w następujących formach: pełne lub częściowe zwolnienie z opłat za uczestniczenie w zajęciach dodatkowych oraz zajęciach edukacyjnych zorganizowanych poza kolegium, pełne lub częściowe pokrycie kosztów utrzymania podczas nauki poza miejscem zamieszkania, pomoc rzeczowa, w szczególności zakup podręczników. Pomoc w gotówce w wyżej wymienionych przypadkach jest uznawana za nieodpowiednią przez komisje stypendialne w poszczególnych kolegiach. Kryterium przyznawania stypendium socjalnego to miesięczny dochód na głowę w rodzinie słuchacza, który nie może być wyższy niż kwota wymieniona w legislacji dotyczącej opieki społecznej. Stypendium socjalne jest wypłacane w ratach miesięcznych. Zasiłek losowy może być przyznany słuchaczowi, który przejściowo, z powodów losowych, znalazł się w trudnej sytuacji materialnej. Zasiłki tego typu mogą być przyznawane w formie zapomogi pieniężnej mającej pokryć koszty kształcenia lub pomocy rzeczowej raz, lub kilka razy w ciągu roku, niezależnie od otrzymywanego stypendium socjalnego. Oba typy wsparcia materialnego są finansowane z subwencji na cele oświatowe przyznawanej gminom z budżetu państwa.

Stypendium szkolne za wyniki w nauce może być przyznawane słuchaczom, którzy osiągnęli wysoką średnią w poprzednim semestrze. Stypendium szkolne za wyniki sportowe może być przyznawane słuchaczom, którzy osiągnęli wysokie miejsca w zawodach sportowych przynajmniej na poziomie międzyszkolnym (międzykolegialnym). Oba typy stypendiów są finansowane z dochodów gminy.

Szkoły wyższe

Pomoc materialna dla studentów studiów wyższych i doktoranckich jest przyznawana w postaci pomocy zwrotnej lub bezzwrotnej.

Pomoc bezzwrotna

W oparciu o PoSW z 2005 r. studenci studiów wyższych we wszystkich typach uczelni mogą ubiegać się o pomoc materialną z budżetu państwa w następującej formie: stypendium socjalne, stypendium specjalne dla osób niepełnosprawnych, stypendium na wyżywienie, stypendium mieszkaniowe, stypendium ministra za osiągnięcia w nauce, stypendium ministra za wybitne osiągnięcia sportowe oraz zapomoga. Studenci mogą otrzymywać pomoc materialną w kilku formach jednocześnie. Stypendium mieszkaniowe i na wyżywienie może być przyznane studentom w trudnej sytuacji materialnej. Kryterium przyznawania wsparcia to miesięczny dochód na głowę w rodzinie studenta. Poziom pomocy materialnej jest określany przez rektora danej uczelni, lecz nie może być niższy niż kwota określona w regulacjach prawnych dotyczących pomocy społecznej. Stypendium specjalne dla osób niepełnosprawnych może być przyznane studentom niepełnosprawnym z zaświadczeniem o niepełnosprawności poświadczonym przez uprawnione instytucje. Stypendium na wyżywienie może być przyznane studentom na tych samych zasadach, które dotyczą stypendium socjalnego. Stypendium mieszkaniowe może być przyznane studentom studiów stacjonarnych w trudnej sytuacji finansowej mieszkającym w domach akademickich lub innym lokalu, jeśli codzienne dojazdy z miejsca stałego zamieszkania do uczelni uniemożliwią im podjęcie studiów lub bardzo je utrudnią. Sytuacja materialna studentów ubiegających się o takie stypendia jest oceniana według tego samego kryterium, które jest stosowane w przypadku stypendium socjalnego. Dwa wyżej wymienione rodzaje stypendiów za osiągnięcia w nauce oraz wybitne osiągnięcia w sporcie mogą być przyznane studentom, którzy otrzymali wysoką średnią ocen w jednym roku akademickim lub zajęli wysokie miejsca w międzynarodowych lub krajowych zawodach sportowych. Zapomoga może być przyznana studentom, którzy przejściowo znajdują się w trudnej sytuacji materialnej z powodów od nich niezależnych.

W oparciu o PoSW z 2005 r. studenci doktoranci mogą otrzymać pomoc materialną z budżetu państwa w postaci stypendium socjalnego, stypendium na wyżywienie, stypendium mieszkaniowego, stypendium ministra za osiągnięcia w nauce, oraz zapomogi, a także stypendium dla osób niepełnosprawnych. Pomoc materialna w wyżej wymienionych formach jest przyznawana na podstawie tych samych kryteriów, co pomoc materialna dla studentów studiów wyższych, z wyjątkiem stypendium za wybitne osiągnięcia w nauce. Stypendium za wybitne osiągnięcia w nauce może być przyznawane studentom na pierwszym roku studiów doktoranckich, którzy osiągnęli dobre i bardzo dobre wyniki podczas rekrutacji oraz studentom doktoranckim na drugim lub późniejszym roku studiów doktoranckich, którzy osiągnęli dobre lub bardzo dobre wyniki na egzaminach i którzy wykazali postępy w pracy badawczej i w przygotowaniu pracy doktorskiej, jak również szczególnie duże zaangażowanie w proces dydaktyczny w roku akademickim poprzedzającym przyznanie stypendium. Ponadto, studenci stacjonarnych studiów doktoranckich mogą otrzymać stypendium doktoranckie, jeśli prowadzą zajęcia za studentami jako część swoich praktyk zawodowych lub biorą udział w badaniach naukowych szczególnie ważnych dla danej instytucji szkolnictwa wyższego. Decyzję o przyznaniu stypendium doktoranckiego podejmuje rektor danej uczelni, który określa również jego wysokość i okres, w którym będzie wypłacane.

Pomoc zwrotna

Pomoc zwrotna może być przyznana studentom poniżej 25. roku życia na wszystkich typach studiów we wszystkich typach uczelni, w tym studentom doktoranckim, w postaci pożyczek i kredytów studenckich na podstawie ustawy z 1998 r. o pożyczkach i kredytach studenckich. Pożyczki i kredyty studenckie są finansowane z funduszy banków komercyjnych, z dopłatą do oprocentowania z budżetu państwa.

Studenci doktoranci w instytucjach naukowo-badawczych innych niż szkoły wyższe

Studenci doktoranci w instytucjach naukowo-badawczych innych niż szkoły wyższe są uprawnieni do ubiegania się o stypendia doktoranckie. Stypendia doktoranckie mogą być przyznawane studentom

pierwszego roku studiów doktoranckich, którzy osiągnęli dobre i bardzo dobre wyniki podczas rekrutacji oraz studentom doktoranckim na drugim lub późniejszym roku studiów doktoranckich, którzy osiągnęli dobre lub bardzo dobre wyniki na egzaminach i którzy wykazali postępy w pracy badawczej oraz w przygotowaniu pracy doktorskiej, jak również szczególnie duże zaangażowanie w proces dydaktyczny w roku akademickim poprzedzającym przyznanie stypendium.

Ministerstwo Edukacji Narodowej

Ministerstwo Nauki i Szkolnictwa Wyższego

Ustawa z dnia 15 marca 2002r. o zmianie ustawy o systemie oświaty oraz niektórych innych ustaw

Ustawa z dnia 17 lipca 1998r. o pożyczkach i kredytach studenckich

Ustawa z dnia 27 lipca 2005 r. Prawo o szkolnictwie wyższym

6.9. Organizacja roku akademickiego

Czas trwania roku akademickiego w kolegiach nauczycielskich, nauczycielskich kolegiach języków obcych oraz kolegiach pracowników służb społecznych jest określony w odpowiednich rozporządzeniach. Rok akademicki trwa od 1 października do 30 września następnego roku i obejmuje 2 semestry, zimową i letnią sesję egzaminacyjną, święta państwowe, ferie zimowe oraz wakacje letnie.

Rok akademicki w szkołach wyższych przeważnie zaczyna się pierwszego października i kończy się w końcu czerwca. Jest on podzielony na dwa semestry. Poza wakacjami letnimi są jeszcze następujące ferie studenckie: dwa tygodnie ferii zimowych (w pierwszej połowie lutego) i dwie krótsze przerwy związane ze Świętami Bożego Narodzenia i Wielkanocnymi.

Szczegóły dotyczące roku akademickiego są określane w poszczególnych uczelniach.

6.10. Kierunki kształcenia, specjalizacja

Patrz podrozdziały:

6.10.1. Kolegia

Kolegia nauczycielskie oraz nauczycielskie kolegia języków obcych kształcą w ramach specjalności odpowiadających przedmiotom nauczania lub rodzajom zajęć prowadzonych w przedszkolach, szkołach i placówkach oświatowo-wychowawczych. W przypadku, gdy specjalnością kształcenia jest język obcy, jest on również językiem wykładowym.

Kolegia pracowników służb społecznych kształcą w dziedzinie opieki społecznej.

Studia w kolegiach nauczycielskich, nauczycielskich kolegiach języków obcych oraz kolegiach pracowników służb społecznych trwają trzy lata.

6.10.2. Szkoły wyższe

Wszystkie trzy typy studiów, włączając studia pierwszego i drugiego stopnia oraz jednolite studia magisterskie, są prowadzone przez uczelnie na oficjalnie określonych kierunkach studiów (w celu uzyskania informacji dotyczących spełnienia warunków wymaganych do prowadzenia tego typu studiów przez uczelnie – patrz 6.5.2.– rodzaje instytucji). Kierunki studiów są takie same dla uczelni akademickich i uczelni zawodowych. Wszystkie 118 obecnie istniejące kierunki studiów są wymienione w Rozporządzeniu Ministra Nauki i Szkolnictwa Wyższego z 13 czerwca 2006 r. w sprawie nazw kierunków studiów (patrz również lista poniżej). Obecnie studia wyższe na większości kierunków mogą być oferowane jako studia pierwszego i drugiego stopnia oraz/lub jednolite studia magisterskie; wyjątek stanowią medycyna, stomatologia, farmacja, weterynaria, prawo oraz psychologia, na których prowadzone są wyłącznie jednolite studia magisterskie. Jednakże, w zgodzie z Procesem Bolońskim, wszystkie uczelnie są zobowiązane, na podstawie powyższego rozporządzenia z 2006 r., do wprowadzenia studiów dwustopniowych (studia pierwszego stopnia, a następnie studia drugiego stopnia) i zastąpienia nadal istniejących jednolitych studiów magisterskich na 101 z 118 kierunków studiów. Studia w 4 z pozostałych 17 kierunków, tzn. w kosmetologii, technikach dentystycznych, ratownictwie medycznym i pracy socjalnej będą prowadzone wyłącznie jako studia pierwszego stopnia. Studia na 11 kierunkach, włączając aktorstwo, konserwację i restaurację dzieł sztuki, prawo kanoniczne, kierunek lekarsko-dentystyczny, prawo, analitykę medyczną, medycynę, realizację obrazu filmowego, telewizyjnego i fotografię, farmację, psychologię i weterynarię, będą prowadzone wyłącznie jako jednolite studia magisterskie. Studia na kierunkach teologia i reżyseria będą prowadzone jako studia dwustopniowe lub jako jednolite studia magisterskie. Wyżej wymienione zasady obowiązują od roku akademickiego 2007/08.

W rozporządzeniu z 2006 r. zostały wymienione następujące kierunki studiów:

- 1) Administracja
- 2) Aktorstwo
- 3) Analityka medyczna
- 4) Archeologia
- 5) Architektura i urbanistyka
- 6) Architektura krajobrazu
- 7) Architektura wnętrz
- 8) Astronomia
- 9) Automatyka i robotyka
- 9a) bezpieczeństwo i higiena pracy (dodany w 2009 r.)
- 10) Bezpieczeństwo narodowe
- 11) Bezpieczeństwo wewnętrzne

- 12) Biologia
- 13) Biotechnologia
- 14) Budownictwo
- 15) Chemia
- 16) Dietetyka
- 17) Dyrygentura
- 18) Dziennikarstwo i komunikacja społeczna
- 19) Edukacja artystyczna w zakresie sztuk plastycznych
- 20) Edukacja artystyczna w zakresie sztuki muzycznej
- 21) Edukacja techniczno-informatyczna
- 22) Ekonomia
- 23) Elektronika i telekomunikacja
- 24) Elektrotechnika
- 25) Energetyka
- 26) Etnologia
- 27) Europeistyka
- 28) Farmacja
- 29) Filologia
- 30) Filologia polska
- 31) Filozofia
- 32) Finanse i bankowość
- 33) Fizjoterapia
- 34) Fizyka
- 35) Fizyka techniczna

-
- 36) Geodezja i kartografia
 - 37) Geografia
 - 38) Geologia
 - 39) Gospodarka przestrzenna
 - 40) Górnictwo i geologia
 - 41) Grafika
 - 42) Historia
 - 43) Historia sztuki
 - 44) Informacja naukowa i bibliotekoznawstwo
 - 45) Informatyka
 - 46) Informatyka i ekonometria
 - 47) Instrumentalistyka
 - 48) Inżynieria bezpieczeństwa
 - 49) Inżynieria biomedyczna
 - 50) Inżynieria chemiczna i procesowa
 - 51) Inżynieria materiałowa
 - 52) Inżynieria środowiska
 - 54) Kierunek lekarski
 - 55) Kierunek lekarsko-dentystyczny
 - 56) Kompozycja i teoria muzyki
 - 57) Konserwacja i restauracja dzieł sztuki
 - 58) Kosmetologia
 - 59) Kulturoznawstwo
 - 60) Leśnictwo

- 61) Logistyka
- 62) Lotnictwo i kosmonautyka
- 63) Malarstwo
- 64) Matematyka
- 65) Mechanika i budowa maszyn
- 66) Mechatronika
- 67) Metalurgia
- 68) Muzykologia
- 69) Nauki o rodzinie
- 70) Nawigacja
- 71) Oceanografia
- 72) Oceanotechnika
- 73) Ochrona dóbr kultury
- 74) Ochrona środowiska
- 75) Ogrodnictwo
- 76) Organizacja produkcji filmowej i telewizyjnej
- 77) Papiernictwo i poligrafia
- 78) Pedagogika
- 79) Pedagogika specjalna
- 80) Pielęgniarstwo
- 81) Politologia
- 82) Polityka społeczna
- 83) Położnictwo
- 84) Praca socjalna

- 85) Prawo
- 86) Prawo kanoniczne
- 87) Psychologia
- 88) Ratownictwo medyczne
- 89) Realizacja obrazu filmowego, telewizyjnego i fotografia
- 90) Reżyseria
- 91) Reżyseria dźwięku
- 92) Rolnictwo
- 93) Rybactwo
- 94) Rzeźba
- 95) Scenografia
- 96) Socjologia
- 97) Sport
- 98) Stosunki międzynarodowe
- 99) Taniec
- 100) Technika rolnicza i leśna
- 101) Techniki dentystyczne
- 102) Technologia chemiczna
- 103) Technologia drewna
- 104) Technologia żywności i żywienia człowieka
- 105) Teologia
- 106) Towaroznawstwo
- 107) Transport
- 108) Turystyka i rekreacja

- 109) Weterynaria
- 110) Wiedza o teatrze
- 111) Włókiennictwo
- 112) Wokalistyka
- 113) Wychowanie fizyczne
- 114) Wzornictwo
- 115) Zarządzanie i inżynieria produkcji
- 116) Zarządzanie i marketing
- 117) Zdrowie publiczne
- 118) Zootechnika.

Uczelnie państwowe prowadzą studia wyższe w następujących grupach kierunków:

- uniwersytety: humanistyka, nauki społeczne, ekonomia i administracja, prawo, dziennikarstwo i informacja, nauki ścisłe, pedagogika;
- uczelnie techniczne: inżynieria i technika, architektura i budownictwo, transport, ochrona środowiska, ekonomia i administracja;
- akademie rolnicze: rolnictwo, ochrona środowiska, weterynaria;
- uniwersytety/uczelnie ekonomiczne: ekonomia i administracja;
- akademie pedagogiczne: pedagogika, nauki społeczne, humanistyka;
- uczelnie/akademie medyczne: medycyna, stomatologia, pielęgniarstwo, położnictwo, farmacja;
- wyższe szkoły morskie: inżynieria i technika, nawigacja, ekonomia i administracja;
- uczelnie/akademie wychowania fizycznego: wychowanie fizyczne, sport, fizjoterapia;
- uczelnie/akademie artystyczne: sztuki piękne, muzyka, sztuki teatralne i filmowe;
- uczelnie wojskowe: dziedziny odnoszące się do służby wojskowej, inżynieria i technika, nawigacja;
- uczelnie służb państwowych: dziedziny odnoszące się do zakresu działań policji i straży pożarnej, inżynieria i technika;

- (większość wyżej wymienionych uczelni to uczelnie akademickie, które prowadzą zarówno studia pierwszego, jak i drugiego stopnia)
- uczelnie zawodowe prowadzące wyłącznie studia pierwszego stopnia (dotąd zwane wyższymi szkołami zawodowymi): ekonomia i administracja, nauki społeczne.

Obowiązujący czas trwania studiów w uczelniach akademickich i zawodowych to:

- studia pierwszego stopnia prowadzące do uzyskania tytułu zawodowego licencjata lub inżyniera: 3 do 4 lat w przypadku licencjata i 3,5 do 4 lat w przypadku inżyniera, w zależności od kierunku studiów;
- studia drugiego stopnia prowadzące do uzyskania tytułu zawodowego magistra (lub równorzędnego): 1,5 roku do 2 lat w zależności od kierunku studiów;
- jednolite studia magisterskie prowadzące do uzyskania tytułu zawodowego magistra (lub równorzędnego): 4,5 roku do 6 lat, w zależności od kierunku studiów.

Szczegóły dotyczące kierunków studiów i grup kierunków, w których przyznawane są te tytuły, patrz **6.15.2.–Świadectwa**.

Ministerstwo Nauki i Szkolnictwa Wyższego

Państwowa Komisja Akredytacyjna

Rozporządzenie Ministra Edukacji Narodowej i Sportu z dnia 23 lipca 2004r. w sprawie rodzajów dyplomów i tytułów zawodowych oraz wzorów dyplomów wydawanych przez uczelnie

Rozporządzenie Ministra Nauki i Szkolnictwa Wyższego z dnia 13 czerwca 2006 r. w sprawie nazw kierunków studiów

6.10.3. Studia doktoranckie

Studia doktoranckie prowadzone w uczelniach akademickich i instytucjach naukowo-badawczych innych niż szkoły wyższe przygotowują do uzyskania stopnia naukowego doktora lub doktora sztuki w następujących dziedzinach i kierunkach studiów:

- Nauki biologiczne (biochemia, biofizyka, biologia, biotechnologia, ekologia, mikrobiologia)
- Nauki chemiczne (biotechnologia, chemia, technologia chemiczna)
- Nauki ekonomiczne (ekonomia, zarządzanie, towaroznawstwo)
- Nauki farmaceutyczne
- Nauki fizyczne (astronomia, biofizyka, fizyka, geofizyka)
- Nauki humanistyczne (archeologia, bibliotekoznawstwo, etnologia, filozofia, historia, historia sztuki, językoznawstwo, studia nad kulturą, literatura, nauki polityczne, poznanie i komunikacja społeczna, sztuka, zarządzanie, edukacja, psychologia, religioznawstwo, socjologia)

- Leśnictwo (technologia drewna, leśnictwo)
- Nauki matematyczne (informatyka, matematyka)
- Nauki medyczne (biologia medyczna, medycyna, stomatologia)
- Nauki odnoszące się do wychowania fizycznego
- Nauki o ziemi (geofizyka, geografia, geologia, oceanografia)
- Prawo (administracja, prawo, prawo kanoniczne)
- Nauki rolnicze (agronomia, inżynieria rolnicza, zarządzanie środowiskiem, ogrodnictwo, rybołówstwo, technologie żywienia, hodowla zwierząt)
- Inżynieria i technologia (architektura i urbanistyka, automatyka i robotyka, biocybernetyka i inżynieria biomedyczna, biotechnologia, budowa maszyn, inżynieria lądowa, inżynieria elektroniczna, inżynieria elektryczna, geodezja i kartografia, górnictwo i geologia inżynierska, informatyka, inżynieria chemiczna, inżynieria materiałowa, inżynieria ochrony środowiska, inżynieria mechaniczna, metalurgia, technologia chemiczna, telekomunikacja, transport, inżynieria włókiennicza)
- Nauki teologiczne
- Wojskowość
- Studia filmowe
- Muzyka (dyrygentura, instrumentalistyka, kompozycja i teoria muzyki, inżynieria dźwięku, rytmika, wokalistyka)
- Sztuki plastyczne (sztuki piękne i stosowane)
- Studia teatralne.

Studia doktoranckie w uczelniach wyższych i instytucjach naukowo-badawczych trwają od 3 do 4 lat, najczęściej spotykane są studia czteroletnie. Dokładny czas trwania studiów doktoranckich jest określony w przepisach ustanawiających studia doktoranckie w danej jednostce uczelni lub placówce naukowej.

6.11. Program studiów

Patrz podrozdziały:

6.11.1. Kolegia

Program studiów w kolegiach nauczycielskich i nauczycielskich kolegiach języków obcych

Programy studiów uruchomione w latach od 1992/93 do 2006/07 (najpóźniej) są oparte na wymaganiach określonych w Rozporządzeniu Ministra Edukacji Narodowej z 1992 r. w sprawie ramowych planów

nauczania, minimum programowego dla przedmiotów obowiązkowych i programach nauczania dopuszczonych do użytku w zakładach kształcenia nauczycieli. Wymagania te określają przedmioty, minimalną liczbę godzin przypadającą na każdy przedmiot oraz minimalny czas trwania praktyk w szkole. Kolegia przygotowują swoje szczegółowe programy nauczania, które muszą spełniać wyżej opisane wymagania.

Programy studiów uruchamiane od roku akademickiego 2008/09 są oparte na wymaganiach określonych w Rozporządzeniu Ministra Edukacji Narodowej z 30 czerwca 2006 r. w sprawie standardów kształcenia nauczycieli w kolegiach nauczycielskich i nauczycielskich kolegiach języków obcych. Wymagania te określają krajowe standardy, a mianowicie opisują profil absolwenta, grupy przedmiotów nauczania, minimalną liczbę godzin odpowiadającą każdemu przedmiotowi, podstawy programowe dla przedmiotów oraz minimalny czas trwania oraz treści praktyk szkolnych. Kolegia przygotowują swoje własne szczegółowe programy nauczania na podstawie wymagań określonych w rozporządzeniu.

Program studiów w kolegiach pracowników służb społecznych

Programy studiów zostały opracowane w oparciu o wymagania określone w Rozporządzeniu Ministra Polityki Społecznej z 7 kwietnia 2005 r. w sprawie standardów kształcenia w kolegiach pracowników służb społecznych. Wymagania te określają krajowe standardy, definiują grupy przedmiotów nauczania, minimalną liczbę godzin odpowiadającą każdemu przedmiotowi, podstawy programowe dla przedmiotów oraz minimalny czas trwania i treści praktyk, a także umiejętności wymagane od absolwenta. Kolegia przygotowują swoje własne szczegółowe programy nauczania na podstawie wymagań określonych w rozporządzeniu.

[Rozporządzenie Ministra Edukacji Narodowej z dnia 30 czerwca 2006 r. w sprawie standardów kształcenia nauczycieli w kolegiach nauczycielskich i nauczycielskich kolegiach języków obcych.](#)

[Rozporządzenie Ministra Polityki Społecznej z 7 kwietnia 2005 r. w sprawie standardów kształcenia w kolegiach pracowników służb społecznych](#)

6.11.2. Szkoły wyższe

Programy dla wszystkich trzech typów studiów w uczelniach akademickich i uczelniach zawodowych, włączając studia pierwszego i drugiego stopnia oraz jednolite studia magisterskie, muszą odpowiadać standardom wymagań sformułowanym dla poszczególnych kierunków studiów w Rozporządzeniu Ministra Nauki i Szkolnictwa Wyższego z 12 lipca 2007 r. w sprawie standardów kształcenia dla poszczególnych kierunków oraz poziomów kształcenia, a także trybu tworzenia i warunków, jakie musi spełniać uczelnia, by prowadzić studia międzykierunkowe oraz makrokierunki. Standardy wymagań określają profil absolwenta, czas trwania studiów na danym kierunku, minimalną liczbę godzin wszystkich zajęć dydaktycznych, minimalną liczbę godzin przypadającą na blok zajęć lub indywidualne zajęcia, liczbę punktów kredytowych, podstawy programowe dla każdego bloku zajęć lub indywidualnych zajęć, czas trwania i zakres programowy praktyk, jeśli takie są przewidziane w programie studiów. Na podstawie tak określonych regulacji powstają szczegółowe programy studiów opracowane przez rady naukowe podstawowych jednostek organizacyjnych uczelni (np. rady wydziału).

[Ministerstwo Nauki i Szkolnictwa Wyższego](#)

[Rozporządzenie Ministra Nauki i Szkolnictwa Wyższego z dnia 12 lipca 2007 r. w sprawie standardów kształcenia dla poszczególnych kierunków oraz poziomów kształcenia, a także trybu tworzenia i warunków, jakie musi spełniać uczelnia, by prowadzić studia międzykierunkowe oraz makrokierunki](#)

6.11.3. Studia doktoranckie

Programy dla studiów doktoranckich są opracowywane przez rady naukowe podstawowych jednostek organizacyjnych uczelni i instytucji naukowo-badawczych i są zatwierdzane przez władze danej instytucji. Programy studiów zarówno w uczelniach, jak i w instytucjach naukowo-badawczych, muszą określać liczbę obowiązkowych godzin zajęć, które student musi zaliczyć, rodzaj prac, które należy wykonać w celu uzyskania zaliczenia, oraz egzaminy, które należy zdać na każdym roku studiów. Dodatkowo studenci doktoranci w uczelniach są zobowiązani do wykonywania obowiązków dydaktycznych (maksimum 90 godzin) traktowanych jako część ich szkolenia praktycznego.

6.12. Metody nauczania

Nie istnieją ogólne krajowe regulacje lub wskazówki dotyczące metod nauczania stosowanych w kolegiach oraz na studiach wyższych i doktoranckich. Proces dydaktyczny jest zorganizowany w formie wykładów, zajęć, warsztatów, seminariów oraz i/lub praktyk, w zależności od treści programu studiów w danej dziedzinie lub na danym kierunku studiów. Nauczyciele mają prawo wyboru metod nauczania oraz materiałów dydaktycznych. Używają różnorodnych metod, materiałów i pomocy dydaktycznych – od tradycyjnych po multimedialne.

Jedynym zagadnieniem uregulowanym w legislacji krajowej jest wielkość grup słuchaczy uczestniczących w zajęciach (z wyjątkiem wykładów) w kolegiach. Maksymalna wielkość grupy to 20 słuchaczy w kolegiach nauczycielskich i w kolegiach pracowników służb społecznych oraz 15 słuchaczy w nauczycielskich kolegiach języków obcych.

6.13. Ocena studenta

Patrz podrozdziały:

6.13.1. Kolegia

Każdy przedmiot jest zaliczany na podstawie ustnego lub pisemnego egzaminu albo oceny pracy słuchacza podczas zajęć; praca podczas zajęć jest oceniana różnymi metodami np. poprzez przygotowanie referatu/eseju lub projektu. Skala ocen przewiduje: stopień celujący – 6, bardzo dobry – 5, dobry – 4, dostateczny – 3, niedostateczny – 2. Oceny te, z wyjątkiem oceny „celujący”, mogą być podwyższone o 0,5 (+) punktu. Ocena studenta jest dokonywana przez nauczyciela wykładającego dany przedmiot. Ocena słuchacza podczas praktyk jest przeprowadzana przez nauczyciela odpowiedzialnego za praktyki w danym kolegium lub przez osobę nadzorującą w instytucji, w której praktyki się odbywają. Osiągnięcia słuchaczy są odnotowywane w indeksach. Szczegółowe zasady oceny słuchacza, włączając kryteria oceny oraz wymagania, które należy spełnić w celu zaliczenia zajęć lub praktyk i uzyskania dopuszczenia do egzaminu, są określone w statutach i regulaminach studiów danego kolegium.

6.13.2. Szkoły wyższe

Zajęcia z poszczególnych przedmiotów zwykle kończą się ustnym lub pisemnym egzaminem albo zaliczeniem opartym na wynikach pracy studenta podczas zajęć, włączając przygotowanie referatów/esejów lub projektów. Zaliczenie jest zawsze na ocenę (z wyjątkiem zajęć informacyjnych oraz praktyk studenckich). Zaliczenia można uzyskać na podstawie oceny wystawionej przez nauczyciela akademickiego odpowiedzialnego za dany przedmiot. Egzamin jest również przeprowadzany przez nauczyciela odpowiedzialnego za dany przedmiot. Zaliczenie praktyk studenckich jest przeprowadzane przez

nauczyciela akademickiego odpowiedzialnego za praktyki studenckie w danej uczelni oraz przez osobę nadzorującą w instytucji, w której praktyki się odbywają. Wyniki studentów są odnotowywane w indeksach.

Szczegółowe zasady dotyczące oceny studenta, w tym skala ocen, częstość oceniania oraz wymagania, które należy spełnić w celu uzyskania zaliczeń i dopuszczenia do egzaminu, są określone w regulaminach studiów poszczególnych uczelni. Uczelnie zwykle używają następującej skali ocen: 2 – niedostateczny, 3 – dostateczny, 4 – dobry, 5 – bardzo dobry. Stosowana jest także ocena celująca (nie uwzględniana przy obliczaniu średniej), zapisywana w postaci 6 lub 5!, wystawiana w przypadku szczególnych osiągnięć studenta.

6.13.3. Studia doktoranckie

Studenci doktoranccy w uczelniach wyższych i instytucjach naukowo badawczych innych niż uczelnie są zobowiązani do uczęszczania na zajęcia i przystępowania do egzaminów określonych w regulaminie studiów doktoranckich, do prowadzenia badań naukowych i do raportowania postępów tych badań, jak również do przygotowania pracy doktorskiej. Studenci doktoranccy w uczelniach wyższych są również zobowiązani do prowadzenia zajęć dydaktycznych w danej jednostce organizacyjnej ich uczelni. Egzaminy są przeprowadzane przez nauczycieli akademickich (w uczelniach) lub przez pracowników naukowych (w instytucjach naukowo-badawczych) odpowiedzialnych za dany rodzaj zajęć. Postępy w badaniach naukowych i przygotowanie pracy doktorskiej są oceniane przez promotora (nauczyciel akademicki/pracownik naukowy posiadający stopień naukowy doktora habilitowanego lub tytuł naukowy profesora w danej lub pokrewnej dziedzinie). Prowadzenie zajęć dydaktycznych przez studentów doktoranckich w uczelniach wyższych jest oceniane przez wyznaczonego nauczyciela akademickiego. Szczegółowe zasady są określone w regulaminie studiów doktoranckich przyjętym przez daną jednostkę organizacyjną uczelni/instytucję naukowo-badawczą będącą organizatorem danych studiów doktoranckich.

6.14. Przechodzenie studentów na rok programowo wyższy

Patrz podrozdziały:

6.14.1. Kolegia

Szczegółowe zasady dotyczące przystępowania do egzaminów, przechodzenia na następny semestr i rok, powtarzania roku i dopuszczania do egzaminu końcowego (dyplomowego) są określone w regulaminach studiów poszczególnych kolegiów. Jednakże wszyscy słuchacze kolegiów mają prawo przystąpić do egzaminu poprawkowego, także w przypadku egzaminu końcowego oraz poprawy niezdanego egzaminu poprawkowego zorganizowanego przez komisję egzaminacyjną na podstawie odwołania zgłoszonego przez studenta do tejże komisji. W celu przystąpienia do egzaminu końcowego studenci są zobowiązani do ukończenia wszystkich zajęć i praktyk tak, jak to jest określone w programie studiów oraz do złożenia pracy dyplomowej, która musi być pozytywnie oceniona.

Dyrektor danego kolegium może usunąć słuchacza z listy słuchaczy w przypadkach określonych w statutach poszczególnych kolegiów.

6.14.2. Szkoły wyższe

Szczegółowe przepisy dotyczące przystępowania do egzaminów, przechodzenia na kolejny semestr lub rok studiów, powtarzania roku oraz przystępowania do egzaminu końcowego (dyplomowego) są określone w regulaminach studiów poszczególnych uczelni. Jednakże, wszyscy studenci mają prawo przystąpić do egzaminu poprawkowego, także w przypadku egzaminu końcowego oraz poprawy niezdanego egzaminu poprawkowego zorganizowanego przez komisję egzaminacyjną na podstawie odwołania zgłoszonego przez

studenta do tejże komisji. W celu przystąpienia do egzaminu końcowego studenci są zobowiązani do ukończenia wszystkich zajęć i praktyk tak, jak to jest określone w programie studiów oraz do złożenia pracy dyplomowej, która musi być pozytywnie oceniona. Jeśli program studiów nie przewiduje przygotowania pracy i przystąpienia do egzaminu końcowego, studenci są zobowiązani jedynie do zaliczenia wszystkich zajęć i praktyk studenckich przewidzianych w programie studiów.

W oparciu o Rozporządzenie Ministra Nauki i Szkolnictwa Wyższego z 3 października 2006 r., które weszło w życie 1 stycznia 2007 r., studenci są zobowiązani uzyskać minimalną liczbę punktów ECTS, określoną na podstawie regulaminu studiów w celu przejścia na następny semestr lub rok akademicki oraz w celu ukończenia studiów wyższych.

Kierownik podstawowej jednostki organizacyjnej uczelni (np. wydziału) jest zobowiązany skreślić studenta z listy studentów w przypadku, gdy student/studentka nie podjął studiów lub się z nich wycofał, nie przedstawił pracy dyplomowej lub nie przystąpił do egzaminu dyplomowego w terminie określonym w regulaminie studiów. Kierownik jednostki może także skreślić z listy studenta, który nie czyni postępów, nie ukończył z wynikiem pozytywnym semestru lub roku akademickiego w czasie określonym w regulaminie studiów.

[Rozporządzenie Ministra Nauki i Szkolnictwa Wyższego z dnia 3 października 2006 r. w sprawie warunków i trybu przenoszenia osiągnięć studenta](#)

6.14.3. Studia doktoranckie

Szczegółowe przepisy dotyczące przechodzenia na kolejny semestr/rok studiów oraz dopuszczenia studenta do egzaminu są określone w regulaminie studiów doktoranckich danej jednostki uczelni lub innej instytucji naukowo-badawczej prowadzącej studia doktoranckie. W celu przystąpienia do końcowej fazy studiów prowadzącej do uzyskania stopnia naukowego doktora kandydaci (studenci doktoranccy lub inni kandydaci, ponieważ ukończenie studiów doktoranckich nie jest koniecznym warunkiem wymaganym do uzyskania stopnia doktora, patrz również Świadectwa punkt 6.15.3.) są zobowiązani do zdania egzaminu doktorskiego określonego przez radę naukową danej jednostki oraz do złożenia pracy doktorskiej.

Student doktorancki może zostać skreślony z listy studentów w przypadku, gdy nie zdał egzaminów przewidzianych w programie studiów, nie poczynił żadnych postępów w badaniach lub przygotowaniu pracy doktorskiej lub nie złożył raportu o stanie prowadzonych przez niego prac/badań. Decyzję taką podejmuje kierownik danych studiów doktoranckich.

6.15. Świadectwa

Patrz podrozdziały:

6.15.1. Kolegia

Nauka w kolegium kończy się egzaminem zawodowym zdawanym przed komisją egzaminacyjną ustanowioną przez dyrektora danego kolegium. Absolwent kolegium otrzymuje dyplom ukończenia kolegium. Dyplom jest przygotowany według wzoru określonego w drodze rozporządzenia przez ministra właściwego ds. edukacji i jest oficjalnie uznawanym dokumentem.

Słuchacze kolegium mogą uzupełnić studia w kolegium poprzez przystąpienie do egzaminu prowadzącego do uzyskania tytułu zawodowego licencjata organizowanego przez komisję egzaminacyjną ustanowioną

przez rektora uczelni odpowiedzialnej za nadzór akademicki nad daną specjalnością w kolegium. Po zdaniu takiego egzaminu słuchacze otrzymują tytuł licencjata od uczelni nadzorującej kolegium.

Rozporządzenia Ministra Edukacji Narodowej z dnia 26 czerwca 2007 r. w sprawie klasyfikacji zawodów szkolnictwa zawodowego

6.15.2. Szkoły wyższe

Wszystkie trzy typy studiów wyższych prowadzonych w uczelniach akademickich i uczelniach zawodowych, z włączeniem studiów pierwszego i drugiego stopnia oraz jednolitych studiów magisterskich, kończą się egzaminem dyplomowym, z wyjątkiem medycyny. Egzamin jest przeprowadzany przez komisję egzaminacyjną składającą się z nauczycieli akademickich danej jednostki organizacyjnej uczelni (np. wydziału lub zakładu), która prowadzi dany kierunek studiów.

Studenci, którzy zdali egzamin dyplomowy, otrzymują dyplom ukończenia studiów wyższych potwierdzający ukończenie danego kierunku studiów i przyznanie odpowiedniego tytułu w danej dziedzinie. Jeśli program studiów nie przewiduje egzaminu dyplomowego (końcowego), studenci są zobowiązani jedynie do zaliczenia wszystkich zajęć i praktyk w celu uzyskania dyplomu potwierdzającego przyznanie odpowiedniego tytułu (ocena ogólna to średnia uzyskana z wszystkich zaliczeń). Uczelnie akademickie i zawodowe przyznają te same rodzaje dyplomów. Dyplomy są przyznawane w oparciu o wzory dyplomów zdefiniowane w rozporządzeniu ministra właściwego do spraw szkolnictwa wyższego i są oficjalnie uznawanymi dokumentami. Na prośbę absolwenta uczelnia jest zobowiązana wydać kopię dyplomu w jednym z następujących języków obcych: angielskim, francuskim, hiszpańskim, niemieckim lub rosyjskim.

Następujące tytuły są przyznawane studentom po ukończeniu studiów pierwszego stopnia:

- Licencjat – w dziedzinach humanistycznych, naukach przyrodniczych, matematyce, fizyce, chemii, ekonomii, administracji, naukach społecznych, dziedzinach medycyny (z wyjątkiem pielęgniarstwa i położnictwa), wychowaniu fizycznym i sztukach pięknych;
- Licencjat pielęgniarstwa;
- Licencjat położnictwa;
- Inżynier – w dziedzinach inżynierii i techniki (z wyjątkiem architektury i urbanistyki), rolnictwie leśnym i w innych dziedzinach, w których 50% zajęć obejmuje przedmioty inżynierskie i techniczne, rolnicze lub leśne;
- Inżynier architekt – po ukończeniu kierunku architektura i urbanistyka;
- Inżynier architekt krajobrazu — po ukończeniu kierunku architektura krajobrazu
- Inżynier pożarnictwa — strażakom Państwowej Straży Pożarnej po ukończeniu przez nich kierunku inżynieria bezpieczeństwa w Szkole Głównej Służby Pożarnej
- Następujące tytuły są przyznawane studentom po ukończeniu studiów drugiego stopnia i jednolitych studiów magisterskich (lista kierunków, na których oferuje się studia tego typu – patrz **6.10.2.**)

- Magister – w dziedzinach humanistycznych, naukach przyrodniczych, matematyce, fizyce, chemii, ekonomii, naukach społecznych, prawie, dziedzinach medycyny (z wyjątkiem medycyny, stomatologii, położnictwa i pielęgniarstwa), oraz w wychowaniu fizycznym;
- Magister pielęgniarstwa;
- Magister położnictwa;
- Magister sztuki – w dziedzinie sztuk pięknych;
- Magister inżynier – w dziedzinach inżynierii i techniki (z wyjątkiem architektury i urbanistyki), rolnictwie leśnym i w innych dziedzinach, w których 50% zajęć obejmuje przedmioty inżynierskie i technologiczne, rolnicze lub leśne;
- Magister inżynier architekt – w dziedzinie architektury i urbanistyki;
- Magister inżynier pożarnictwa — strażakom Państwowej Straży Pożarnej po ukończeniu przez nich kierunku inżynieria bezpieczeństwa w Szkole Głównej Służby Pożarniczej
- Magister farmacji — po ukończeniu kierunku farmacja;
- Lekarz – w dziedzinie medycyny;
- Lekarz dentysta – w dziedzinie stomatologii;
- Lekarz weterynarii.

Posiadanie tytułu licencjata lub inżyniera uprawnia do wykonywania danego zawodu oraz uprawnia do podjęcia studiów drugiego stopnia (magisterskich). Posiadanie tytułu magistra (lub równorzędnego) uprawnia do wykonywania danego zawodu i zapewnia możliwość wstępu na studia doktoranckie.

Rozporządzenie Ministra Edukacji Narodowej z dnia 27 lipca 2007 r. zmieniające rozporządzenie w sprawie zasad wydawania oraz wzorów świadectw, dyplomów państwowych i innych druków szkolnych, sposobu dokonywania ich sprostowań i wydawania duplikatów, a także zasad legalizacji dokumentów przeznaczonych do obrotu prawnego z zagranicą oraz zasad odpłatności za wykonywanie tych czynności

Rozporządzenie Ministra Nauki i Szkolnictwa Wyższego z dnia 19 grudnia 2008 r. w sprawie rodzajów tytułów zawodowych nadawanych absolwentom studiów i wzorów dyplomów oraz świadectw wydawanych przez uczelnie

6.15.3. Studia doktoranckie

Po ukończeniu studiów doktoranckich studenci otrzymują świadectwo ukończenia studiów doktoranckich zgodnie ze wzorem tego świadectwa określonym w rozporządzeniu ministra właściwego do spraw szkolnictwa wyższego po uzgodnieniu z Centralną Komisją ds. Stopni i Tytułów. Jednakże, jak wspomniano powyżej, wstęp na studia doktoranckie nie jest konieczny do uzyskania stopnia naukowego doktora. Stopień taki może być poznany osobie, która spełniła następujące warunki:

- Posiada tytuł magistra lub równorzędny

- Zdał z wynikiem pozytywnym egzaminy doktorskie, szczegółowy zakres takich egzaminów jest określany przez radę naukową danej jednostki organizacyjnej; egzaminy te obejmują główną dziedzinę odnoszącą się do tematu pracy doktorskiej, dziedzinę dodatkową oraz język obcy nowożytny;
- Złożył i obronił z wynikiem pozytywnym pracę doktorską (obrona publiczna).

Stopień naukowy doktora (lub jego odpowiednik w dziedzinie sztuki – doktor sztuki) jest przyznawany w danej dziedzinie i na danym kierunku (lista patrz 6.10.3 Kierunki kształcenia, specjalizacja). Wszystkie procedury prowadzące do przyznania stopnia naukowego są przeprowadzane i stopień jest przyznawany przez radę wydziału uczelni lub radę naukową w instytucjach naukowo-badawczych. Uchwała przyznająca stopień naukowy doktora wchodzi w życie natychmiast po jej zatwierdzeniu przez radę wydziału/ radę naukową.

Centralna Komisja do Spraw Tytułu i Stopni Naukowych

6.16. Orientacja szkolna i zawodowa, związki z rynkiem pracy

Patrz podrozdziały:

6.16.1. Kolegia

Praktyki są organizowane jako nieodłączna część studiów we wszystkich trzech typach kolegiów. Kolegia nauczycielskie i nauczycielskie kolegia języków obcych organizują praktyki w szkołach i innych placówkach edukacyjnych. Kolegia pracowników służb społecznych organizują praktyki w urzędach opieki społecznej, organizacjach pozarządowych, stowarzyszeniach oraz innych instytucjach i organizacjach zaangażowanych w opiekę społeczną. Praktyki są organizowane na podstawie umów pomiędzy danym kolegium a instytucją/organizacją, w której odbędą się praktyki.

Nie ma szczególnych procedur odnoszących się do orientacji zawodowej w kolegiach. Jednakże słuchacze i absolwenci kolegiów mogą otrzymać informacje i wsparcie ze strony doradców zawodowych pracujących w publicznych biurach pracy i prywatnych agencjach pośrednictwa pracy.

6.16.2. Szkoły wyższe

Na niektórych kierunkach praktyki studenckie są organizowane jako nieodłączna część studiów.

Duża liczba uczelni uruchomiła już biura doradztwa zawodowego, opierając się na doświadczeniach uczelni UE lub innych, bardziej doświadczonych uczelni polskich. Biura te działają we współpracy z Krajowym Urzędem Pracy. Biura doradztwa zawodowego udzielają informacji o wolnych miejscach pracy w danej dziedzinie, pomagają studentom i absolwentom jako potencjalnym osobom poszukującym pracy w wyborze ścieżki kariery zawodowej i dalszego kształcenia. Ponadto, studenci i absolwenci mogą uzyskać informacje i porady od doradców zawodowych pracujących w publicznych urzędach pracy oraz prywatnych agencjach pośrednictwa pracy.

Współpraca pomiędzy sektorem szkolnictwa wyższego i rynkiem pracy jest również wspierana przez targi pracy organizowane w wielu uczelniach, podczas których pracodawcy prezentują swoje oferty pracy.

Krajowy Urząd Pracy

6.17. Szkoły prywatne

Patrz podrozdziały:

6.17.1. Kolegia

Kolegia niepubliczne są tworzone i funkcjonują na podstawie tej samej legislacji co kolegia publiczne. Wszystkie trzy typy kolegiów publicznych (kolegia nauczycielskie, nauczycielskie kolegia języków obcych i kolegia pracowników służb społecznych) są tworzone i prowadzone przez osoby fizyczne lub stowarzyszenia inne niż władze lokalne. Utworzenie niepublicznego kolegium wymaga pozwolenia udzielonego przez ministra właściwego do spraw oświaty w przypadku kolegiów nauczycielskich i nauczycielskich kolegiów języków obcych lub ministra opieki społecznej w przypadku kolegiów pracowników służb społecznych. W roku akademickim 2007/08 funkcjonowały 3 niepubliczne kolegia nauczycielskie, 30 niepublicznych nauczycielskich kolegiów języków obcych oraz 3 niepubliczne kolegia pracowników służb społecznych. Słuchacze kolegiów niepublicznych mają prawo do tych samych form pomocy materialnej co słuchacze kolegiów publicznych. Kolegia niepubliczne prowadzą studia i przyznają dyplomy na tych samych zasadach jak te, opisane w poprzednich punktach dla kolegiów publicznych.

6.17.2. Szkoły wyższe

Ustawa z 12 września 1990 r. o szkolnictwie wyższym stworzyła podstawy prawne do tworzenia niepublicznych szkół wyższych. Od późnych lat 90. niepubliczne wyższe szkoły zawodowe prowadzące wyłącznie studia umożliwiające uzyskanie tytułu licencjata mogły powstawać na podstawie ustawy z 26 czerwca 1997 r. o wyższych szkołach zawodowych. Pierwsze niepubliczne szkoły wyższe, z wyjątkiem istniejących od lat kilku uczelni prowadzonych przez Kościoły i inne związki wyznaniowe, zostały zarejestrowane w 1991 r. Od wczesnych lat 90. sektor niepublicznego szkolnictwa wyższego rozrósł się błyskawicznie i w roku 2008/09 obejmował 325 uczelni (w tym 16 uczelni prowadzonych przez Kościoły i związki wyznaniowe). W tym samym roku akademickim studenci w uczelniach niepublicznych (659,4 tyś.) stanowili 34,2% całej populacji studentów (1927,8 tyś.) w sektorze szkolnictwa wyższego. Jeśli chodzi o liczby studentów studiujących w poszczególnych uczelniach niepublicznych, to różnice między poszczególnymi szkołami wyższymi są bardzo duże. Niektóre z nich mają po kilkuset studentów, podczas gdy inne – po kilka tysięcy.

Uczelnie niepubliczne podlegają tej samej legislacji co uczelnie publiczne. Podobnie jak uczelnie publiczne, do niedawna dzieliły się na szkoły wyższe i wyższe szkoły zawodowe działające na podstawie dwóch odrębnych ustaw z roku 1990 i z 1997 r., o których wspomniano powyżej. Ustawa z 2005 r. Prawo o szkolnictwie wyższym zniósła dwie wyżej wymienione ustawy i wprowadziła podział na uczelnie akademickie i zawodowe. Większość z obecnie istniejących 325 uczelni niepublicznych to uczelnie zawodowe; ponad 80 z nich ma uprawnienia do prowadzenia zarówno studiów pierwszego stopnia (licencjackich), jak i studiów drugiego stopnia (magisterskich) oraz jednolitych studiów magisterskich, podczas gdy ponad 225 uczelni prowadzi jedynie studia pierwszego stopnia. Jedynie 11 uczelni niepublicznych to uczelnie akademickie posiadające uprawnienia do nadawania stopnia naukowego doktora i do prowadzenia studiów doktoranckich w przynajmniej jednej jednostce organizacyjnej uczelni.

Niepubliczne uczelnie są tworzone przez osoby fizyczne lub stowarzyszenia, z wyjątkiem stowarzyszeń prowadzonych przez władze krajowe lub lokalne. Utworzenie uczelni niepublicznej wymaga zgody ministra właściwego do spraw szkolnictwa wyższego. Pierwsza zgoda jest wydawana na okres 5 lat. Po konsultacji z Państwową Komisją Akredytacyjną (PKA) zgoda może być przedłużona na czas nieokreślony w przypadku, gdy studia prowadzone na wszystkich kierunkach otrzymały pozytywną opinię PKA lub na czas określony w pozostałych przypadkach. Minister może odmówić przedłużenia zgody na działalność, jeśli uczelnia łamie prawo lub studia prowadzone w tej uczelni na wszystkich kierunkach otrzymały negatywną opinię z PKA.

Studenci w uczelniach niepublicznych mogą starać się o pomoc materialną na podstawie tych samych przepisów co studenci w uczelniach publicznych. Uczelnie niepubliczne otrzymują dofinansowanie z budżetu państwa na zadania odnoszące się do bezzwrotnej pomocy materialnej dla studentów. Po spełnieniu warunków określonych w legislacji, uczelnie niepubliczne mogą także otrzymać częściowe dofinansowanie do opłat wnoszonych przez studentów na studiach stacjonarnych i stacjonarnych studiach doktoranckich oraz dofinansowanie różnych przedsięwzięć (np. kształcenie kadr akademickich, koszty utrzymania, inwestycje) określonych w ustawie z 2005 r. Prawo o szkolnictwie wyższym, które nie są związane z kształceniem studentów na studiach stacjonarnych oraz stacjonarnych studiach doktoranckich.

Uczelnie niepubliczne są zobowiązane przestrzegać tych samych zasad prowadzenia studiów, w tym doktoranckich, co uczelnie publiczne. Prowadzą studia, także doktoranckie, oraz przyznają tytuły zawodowe i stopnie naukowe na podstawie tych samych zasad jak te obowiązujące w uczelniach państwowych (opisanych w punktach powyżej). Jednakże uczelnie niepubliczne pobierają czesne za studia stacjonarne i niestacjonarne. Poziom opłat jest bardzo zróżnicowany i wynosi od 1 600 do 8 000 złotych za rok, w zależności od uczelni, typu studiów (stacjonarne lub niestacjonarne), kierunku studiów, a nawet roku (wyższe opłaty na pierwszym roku, niższe w kolejnych latach). Jeśli chodzi o kierunki studiów, to przeważająca większość uczelni niepublicznych prowadzi studia na następujących kierunkach: ekonomia i administracja oraz nauki społeczne i pokrewne. Ostatnio studenci wykazują coraz większe zainteresowanie kierunkami studiów takimi jak matematyka i informatyka. Wzrasta także liczba studiów oferowanych na tak zwanych "tanich kierunkach", tzn. takich, które nie wymagają kosztownych inwestycji w sprzęt i laboratoria. Wynika to z faktu, że działalność uczelni niepublicznych jest uzależniona od wpływów z czesnego płaconego przez studentów.

[Ministerstwo Nauki i Szkolnictwa Wyższego](#)

[Państwowa Komisja Akredytacyjna](#)

[Ustawa z dnia 12 września 1990r. o szkolnictwie wyższym](#)

[Ustawa z dnia 27 lipca 2005 r. Prawo o szkolnictwie wyższym](#)

6.18. Warianty organizacyjne. Struktury alternatywne

Nie istnieją krajowe przepisy regulujące studia na odległość (przez Internet) w kolegiach.

Jeśli chodzi o szkoły wyższe, ustawa z 2005 r. Prawo o szkolnictwie wyższym stanowi, że zajęcia prowadzone jako część studiów mogą być prowadzone w ramach metod kształcenia na odległość.

Szczegółowe rozwiązania dotyczące kształcenia na odległość są określone w Rozporządzeniu Ministra Nauki i Szkolnictwa Wyższego z 25 września 2007 r. w sprawie warunków, jakie muszą być spełnione, aby zajęcia dydaktyczne na studiach mogły być prowadzone z wykorzystaniem metod i technik kształcenia na odległość oraz w Rozporządzenie Ministra Nauki i Szkolnictwa Wyższego z dnia 9 maja 2008 r., zmieniającym to rozporządzenie. Jeśli szkoła wyższa planuje prowadzenie studiów poprzez kształcenie na odległość, musi spełnić szereg wymagań dotyczących zatrudnienia kadr akademickich przeszkolonych w zakresie takich technik i metod nauczania, wyposażenia uczelni w odpowiedni sprzęt i oprogramowanie, elektroniczne materiały dydaktyczne, zapewnienia spotkań z opiekunami naukowymi, ciągłego i okresowego oceniania studentów oraz monitorowania nauczycieli akademickich prowadzących zajęcia na odległość. Liczba godzin zajęć dydaktycznych na studiach stacjonarnych i niestacjonarnych, prowadzonych z wykorzystaniem metod i technik kształcenia na odległość, nie może być większa niż 60% ogólnej liczby godzin zajęć dydaktycznych

określonych w standardach kształcenia dla poszczególnych kierunków studiów oraz poziomów kształcenia z wyłączeniem zajęć praktycznych i laboratoryjnych

Ministerstwo Nauki i Szkolnictwa Wyższego

Rozporządzenie Ministra Nauki i Szkolnictwa Wyższego z dnia 27 lipca 2006 r. w sprawie warunków, jakie muszą spełniać jednostki organizacyjne uczelni, aby prowadzić studia na określonym kierunku i poziomie kształcenia określa minimalne wymagania kadrowe do zorganizowania studiów pierwszego i drugiego stopnia oraz jednolitych studiów magisterskich na poszczególnych kierunkach lub w grupach kierunków kształcenia

Rozporządzenie Ministra Nauki i Szkolnictwa Wyższego z dnia 31 października 2007 r. zmieniające rozporządzenie w sprawie warunków, jakie muszą być spełnione, aby zajęcia dydaktyczne na studiach mogły być prowadzone z wykorzystaniem metod i technik kształcenia na odległość

Rozporządzenie Ministra Nauki i Szkolnictwa Wyższego z dnia 9 maja 2008 r. zmieniające rozporządzenie w sprawie warunków, jakie muszą być spełnione, aby zajęcia dydaktyczne na studiach mogły być prowadzone z wykorzystaniem metod i technik kształcenia na odległość

Ustawa z dnia 27 lipca 2005 r. Prawo o szkolnictwie wyższym

6.19. Dane statystyczne

Dane statystyczne dotyczące kolegiów

Liczba słuchaczy i nauczycieli (w etatach) w kolegiach, rok akademicki 2008/09

Rodzaj kolegium	Liczba słuchaczy		Liczba nauczycieli
	Szkoły publiczne	Szkoły niepubliczne o uprawnieniach szkół publicznych	
Kolegia nauczycielskie	6208	810	507,17
Nauczycielskie kolegia języków obcych	9373	4648	1372,96
Kolegia pracowników służb społecznych	1909	261	149,19

Dane w podziale na kolegia publiczne i niepubliczne nie są dostępne w przypadku liczby nauczycieli. Dane dotyczące kolegiów nauczycielskich obejmują 20 kolegiów nauczycielskich, i 75 nauczycielskich kolegiów języków obcych oraz 14 kolegiów pracowników służb społecznych istniejących w roku akademickim 2007/08
Źródło: Dane statystyczne GUS, opracowanie „Oświata i wychowanie w roku szkolnym 2007/08”, Warszawa 2008.

Dane statystyczne dotyczące szkół wyższych

Współczynniki skolaryzacji w szkolnictwie wyższym, 1990/91-2008/09

Lata akademickie	Współczynniki skolaryzacji Netto	Współczynniki skolaryzacji Brutto
1990/91	9,8	12,9
1995/96	17,2	22,3
2000/01	30,6	40,7
2001/02	32,7	43,6
2002/03	34,5	45,6
2003/04	35,3	46,4
2004/05	36,8	47,8
2005/06	38,0	48,9
2006/07	38,8	49,9
2007/08	39,7	51,1
2008/09	40,6	52,7

Pełnozatrudnieni nauczyciele akademicy i pracownicy nie będący nauczycielami akademickimi w roku akademickim 2008/2009

Wyszczególnienie	NAUCZYCIELE AKADEMICY											pracownicy nie będący nauczycielami akademickimi	
	OGÓŁEM	kadra naukowo-dydaktyczna					kadra dydaktyczna						
		RAZEM	profesorowie	docenci	adiunkci	asystenci	RAZEM	starsi wykładowcy	wykładowcy	lektorzy	instruktorzy		Pracownicy biblioteki
Uczelnie ogółem	98631	78702	22896	1096	41164	13546	19929	11516	5553	1681	872	327	72 954
Uczelnie państwowe	81784	64785	16940	557	35444	11844	16999	10470	4309	1200	768	252	62 978
Uczelnie niepaństwowe	16847	13917	5956	539	5720	1702	2930	1046	1224	481	104	75	9976

Liczba studentów w roku akademickim 2007/2008 (łącznie z cudzoziemcami)

WYSZCZEGÓLNIENIE o – ogółem p – szkoły publiczne n – szkoły niepubliczne				
		ogółem	studia	studia
			stacjonarne	niestacjonarne
Ogółem	o	1927762	928133	999629
	p	1268366	807615	460751
	n	659396	120518	538878
Uniwersytety	o	526381	318666	207715
	p	509017	305669	203348
	n	17364	12997	4367
Wyższe szkoły techniczne	o	322111	217519	104592
	p	305469	213092	92377
	n	16642	4427	12215
Wyższe szkoły rolnicze	o	87556	57189	30367
	p	86000	56920	29080
	n	1556	269	1287
Wyższe szkoły ekonomiczne	o	356561	75161	281400
	p	76638	41507	35131
	n	279923	33654	246269
Wyższe szkoły pedagogiczne	o	107668	45152	62516
	p	70055	40765	29290
	n	37613	4387	33226
Akademie medyczne	o	58015	43255	14760
	p	58015	43255	14760
Wyższe szkoły morskie	o	10103	5044	5059
	p	10103	5044	5059
Akademie wychowania fizycznego	o	28184	17868	10316
	p	28184	17868	10316
Wyższe szkoły artystyczne	o	15736	10506	5230
	p	14740	9821	4919
	n	996	685	311
Wyższe szkoły teologiczne	o	7392	4099	3293
	p	695	392	303
	n	6697	3707	2990
Wyższe szkoły pozostałe w tym Wyższe szkoły zawodowe	o	391813	123298	268515
	p	93208	62906	30302
	n	298605	60392	238213
Szkoły resortu obrony narodowej	o	13745	9221	4524
	p	13745	9221	4524
Szkoły resortu spraw wewnętrznych i administracji	o	2497	1155	1342
	p	2497	1155	1342

Liczba studentów cudzoziemców w roku akademickim 2008/2009

WYSZCZEGÓLNIENIE		Ogółem
	o – ogółem	
	p – szkoły publiczne	
	n – szkoły niepubliczne	
Ogółem	o	15862
	p	11230
	n	4632
Uniwersytety	o	4418
	p	4183
	n	235
Wyższe szkoły techniczne	o	1161
	p	1099
	n	62
Wyższe szkoły rolnicze	o	235
	p	235
Wyższe szkoły ekonomiczne	o	2960
	p	674
	n	2286
Wyższe szkoły pedagogiczne	o	151
	p	89
	n	62
Akademie medyczne	o	4359
	p	4359
Wyższe szkoły morskie	o	54
	p	54
Akademie wychowania fizycznego	o	76
	p	76
Wyższe szkoły artystyczne	o	272
	p	267
	n	5
Wyższe szkoły teologiczne	o	179
	p	31
	n	148
Wyższe szkoły pozostałe w tym wyższe szkoły zawodowe	o	1985
	p	151
	n	1834
Szkoły resortu obrony narodowej	o	12
	p	12
Szkoły resortu spraw wewnętrznych i administracji	o	-
	p	-

Studenci (2002/03-2008/09) i absolwenci (2002/03-2007/08) według grup kierunków studiów

Grupy kierunków	Studenci						Absolwenci (studiów I i II stopnia)				
	2002/03	2004/05	2005/06	2006/07	2007/08	2008/09	2002/03	2004/05	2005/06	2006/07	2007/08
Ogółem (w tys. osób)	1800,5	1926,1	1953,8	1941,4	1937,4	1927,7	342,2	384,0	391,5	410,1	420,9
w tym (w procentach):	100,0	100,0	100,0	100,0	100,0	100,0	100,0	100,0	100,0	100,0	100,0
Pedagogiczne	12,6	12,8	12,8	12,2	12	11,8	14,7	15,3	15,6	15,0	15,2
Artystyczne	1,0	1,1	1,1	1,1	1,3	1,3	0,7	0,8	0,8	0,9	1,0
Humanistyczne	7,9	7,8	8,0	9,0	8,8	8,1	7,6	6,9	7,1	8,3	8,1
Społeczne	13,2	13,6	13,5	14,5	14,0	13,5	14,5	14,5	14,5	15,0	14,8
Dziennikarstwa i informacji	0,7	0,8	0,9	0,9	1,0	1,1	0,5	0,7	0,9	0,9	1,0
Ekonomiczne i administracyjne	28,7	26,1	25,7	22,5	23,0	23,5	33,2	34,4	31,3	25,9	25,6
Prawne	3,3	2,9	2,8	3,0	3,0	3,1	2,2	2,2	2,2	1,9	1,8
Biologiczne	0,9	0,7	0,7	2,0	2,0	1,9	1,6	0,7	0,7	2,3	2,3
Fizyczne	1,9	1,8	1,8	1,7	1,6	1,5	0,9	1,5	1,5	1,6	1,5
Matematyczne i statystyczne	1,0	0,8	0,8	0,8	0,8	0,9	0,8	0,7	0,7	0,9	0,9
Informatyczne	3,1	5,5	5,3	5,2	4,9	4,5	1,3	3,4	4,0	4,1	3,7
Inżynieryjno-techniczne	9,8	8,2	7,9	7,2	6,8	6,8	6,2	5,7	5,7	5,4	5,1
Produkcji i przetwórstwa	1,9	1,4	1,4	3,1	3,2	3,2	1,5	1,1	1,0	2,4	2,5
Architektury i budownictwa	2,9	2,9	2,9	3,0	3,2	3,6	1,6	1,9	1,9	2,3	2,0
Rolnicze, leśne i rybactwa	2,0	2,0	2,0	2,0	1,9	1,8	1,9	1,6	1,6	1,8	1,8
Weterynaryjne	0,2	0,2	0,2	0,2	0,2	0,2	0,1	0,1	0,1	0,1	0,1
Medyczne	2,9	4,0	4,7	5,3	5,8	6,1	2,2	2,6	3,6	5,5	6,4
Opieki społecznej	0,1	0,1	0,1	0,003	0,05	0,2	0,0	0,0	0,1	0,0	0,0
Usług dla ludności	2,1	2,9	3,3	3,5	3,7	3,8	1,3	2,3	3,0	3,6	3,7
Usług transportowych	0,7	0,8	0,8	0,8	0,9	0,9	0,5	0,6	0,5	0,6	0,6
Ochrony środowiska	3,0	3,0	2,9	1,4	1,4	1,4	2,7	2,7	2,7	1,2	1,2
Ochrony i bezpieczeństwa	0,3	0,5	0,3	0,2	0,2	0,3	0,2	0,4	0,5	0,2	0,1

Studenci według wieku w roku akademickim 2007/2008

Wiek	Studia stacjonarne	Studia niestacjonarne	Ogółem
Wiek	Studia stacjonarne	Studia niestacjonarne	Ogółem
18 lat i mniej	4382	764	5146
19	151495	59494	210989
20	170815	98487	269302
21	167223	105877	273100
22	152051	124218	276269
23	141208	127231	268439
24	77316	106191	183507
25	33379	72188	105567
26	13615	46652	60267
27	6158	31607	37765
28	3215	24462	27677
29	1875	20005	21880
30 lat i więcej	5401	182453	187854

Szkoły wyższe i ich finanse w 2008 roku

7. Kształcenie ustawiczne

Zgodnie z ustawą o systemie oświaty kształcenie ustawiczne może być organizowane i prowadzone w szkołach dla dorosłych, placówkach kształcenia ustawicznego, placówkach kształcenia praktycznego, ośrodkach dokształcania i doskonalenia zawodowego. Kształcenie ustawiczne może być także organizowane, pod pewnymi warunkami, na podstawie przepisów dotyczących działalności gospodarczej.

Na szczeblu krajowym za koordynację prac w zakresie kształcenia ustawicznego (edukacji dorosłych) odpowiedzialny jest Minister Edukacji Narodowej, a bezpośrednio Departament Kształcenia Zawodowego i Ustawicznego. Minister współpracuje w zakresie kształcenia ogólnozawodowego, zawodowego i ustawicznego z innymi ministrami, m.in.: pracy, nauki i szkolnictwa wyższego, gospodarki, rozwoju regionalnego, kultury oraz zdrowia.

Szkoły publiczne dla dorosłych są organizowane i prowadzone przez jednostki administracji centralnej (rządowej) i jednostki samorządu terytorialnego. Minister Edukacji Narodowej może zakładać i prowadzić publiczne placówki kształcenia ustawicznego o zasięgu ogólnokrajowym.

Szkoły niepubliczne są organizowane i prowadzone przez osoby prawne i fizyczne (organizacje społeczne i stowarzyszenia, organizacje wyznaniowe itp.). W roku 2007/2008 we wszystkich typach szkół dla dorosłych (bez szkół policealnych) zdobywało wykształcenie i kwalifikacje ponad 263 tys. uczniów i liczba ich zmniejszyła się w stosunku do roku ubiegłego o blisko 4%. W roku akademickim 2008/2009 w studiach podyplomowych uczestniczyło ponad 144 tys. osób z wyższym wykształceniem. Kształcenie ustawiczne w formach pozaszkolnych jest organizowane przez szkoły, szkoły wyższe, pracodawców, organizacje społeczne i stowarzyszenia, organizacje wyznaniowe. Udział osób dorosłych w kształceniu ustawicznym w formach pozaszkolnych charakteryzuje relatywnie niski (w stosunku do innych krajów UE) współczynnik uczestnictwa wynoszący 5,6%. Mała aktywność w pozyskiwaniu wiedzy dotyczy głównie osób w przedziale wieku 45 – 64, które zakończyły swoją edukację szkolną ponad dwadzieścia lat temu. Luki w ich wykształceniu mogą dotyczyć kompetencji językowych, umiejętności korzystania z technologii teleinformatycznych i umiejętności poruszania się na rynku pracy (por. Raport o kapitale intelektualnym Polski, 2008r.)

Ministerstwo Edukacji Narodowej

Ministerstwo Gospodarki

Ministerstwo Kultury i Dziedzictwa Narodowego

Ustawa z dnia 7 września 1991r. o systemie oświaty

7.1. Rys historyczny

Edukacja dorosłych do roku 1945

Edukacja dorosłych w Polsce ma bogate tradycje.

W XVIII wieku do podstawowych form działalności w zakresie edukacji dorosłych należały: alfabetyzacja mieszkańców wsi, oświata sanitarna, popularyzacja upraw rolnych oraz nowych form pracy rzemieślniczej. Po

utracie przez Polskę niepodległości w końcu XVIII wieku (podział na trzy zabory) pozaszkolna edukacja dorosłych ukierunkowana była na ochronę języka polskiego, kultury, historii i tradycji polskiej. Wolna Wszechnica Polska, której początki sięgają końca XIX wieku, stała się pierwszym w Polsce uniwersytetem otwartym, który oprócz kształcenia dorosłych przygotowywał także nauczycieli do pracy z dorosłymi, opiekunów społecznych i animatorów oświatowych.

Po zakończeniu I wojny światowej i odzyskaniu przez Polskę niepodległości nastąpił gwałtowny rozwój placówek edukacji dorosłych i instytucji wspomagających funkcjonowanie tej edukacji. 9 lipca 1920 roku została uchwalona ustawa o ludowych szkołach rolniczych, która powierzała zakładanie i utrzymywanie szkół rolniczych samorządom powiatowym. W 1939 roku w 264 powiatach działało 169 powiatowych szkół rolniczych.

W 1919 roku powstało Centralne Biuro Kursów dla Dorosłych, które w 1928 roku przekształciło się w Instytut Oświaty Dorosłych. Instytut wydawał programy, podręczniki, opracowania teoretyczne i metodyczne, czasopisma, był także centralnym ośrodkiem badań i studiów nad oświatą dorosłych. W 1919 roku powstał także Instytut Oświaty i Kultury im. S. Staszica, którego działalność skierowana była na rozwijanie i koordynowanie pracy oświatowej na wsi.

Okres PRL (Polskiej Rzeczypospolitej Ludowej)

Okres budowy państwa socjalistycznego charakteryzują: centralizacja, ujednoczenie i upolitycznienie oświaty, które w oświacie dorosłych dało się szczególnie we znaki. System edukacji dorosłych przestał być systemem autonomicznym, a stał się częścią systemu centralnego. Brak było odrębnych programów dla dorosłych. Zrezygnowano z nazwy „oświata dorosłych” na rzecz terminu „kształcenie robotników” czy „edukacja pracujących”. Osoby niepracujące nie mogły w zasadzie podjąć nauki w szkołach dla dorosłych. Cechą edukacji dorosłych było związanie jej z wąsko rozumianymi kwalifikacjami potrzebnymi w pracy i w produkcji.

Od początku lat 60. edukacja dorosłych funkcjonowała w oparciu o przepisy ustawy o rozwoju systemu oświaty i wychowania z 15 lipca 1961 roku, która pozostawała w mocy przez 30 lat, aż do momentu przemian społeczno-politycznych i uchwalenia ustawy 7 września 1991 roku.

W pierwszych latach po wojnie edukacja dorosłych pełniła przede wszystkim funkcje kompensacyjne, a działania jej skierowane były na likwidację analfabetyzmu. 7 kwietnia 1949 roku wydano specjalną ustawę o likwidacji analfabetyzmu. Działania te uznano za podstawowy warunek realizacji polityki PRL. Do 1952 roku nauczyło się czytać i pisać 1,2 mln osób. W latach 1960-1970 szkołę podstawową dla pracujących ukończyło 1 mln absolwentów, a kursy nauczania początkowego (klasy I-IV) około 40 tys. osób. W tym czasie liczba uczniów liceów dla pracujących (wieczorowych i korespondencyjnych) oraz techników dla pracujących (wieczorowych i zaocznych) wzrosła ze 146,5 tys. do 488 tys. (64% stanowili słuchacze techników).

W latach 80. nastąpił upadek szkół dla pracujących. Zlikwidowano ponad 50% istniejących szkół, a liczba uczniów (lata 1977-1983) zmniejszyła się o ponad 350 tys. osób. Przyczyny tego zjawiska są różne, przede wszystkim obniżenie jakości pracy szkół dla pracujących oraz zmniejszenie zainteresowania zarówno dorosłych tą formą kształcenia, jak i władz centralnych.

Obok szkół dla pracujących funkcjonował system kształcenia pozaszkolnego, a głównie doskonalenia i doksztalcania pracowników przemysłu i kadr politycznych. Powstawanie pozaszkolnych placówek oświatowych było jednak „reglamentowane” i ściśle kontrolowane przez państwo. Doskonalenie zawodowe odbywało się w zakładach pracy. Funkcjonowały też resortowe i wojewódzkie ośrodki szkolenia,

dokształcania i doskonalenia zawodowego przeznaczone dla kadr różnych szczebli oraz wyspecjalizowane instytucje prowadzące działalność oświatową. Do organizacji mających w latach 80. największy udział w kształceniu kursowym należały Związek Zakładów Doskonalenia Zawodowego (ZZDZ) – 741 tys. osób, Związek Socjalistycznej Młodzieży Polskiej (ZSMP) – 231 tys. i Liga Obrony Kraju (LOK) – 214 tys. osób (dane z 1987 roku).

Okres Rzeczypospolitej Polskiej

W ustawie o systemie oświaty z 7 września 1991 roku, która w zasadniczy sposób zmieniała dotychczasowe zasady funkcjonowania systemu oświaty, edukacji dorosłych poświęcono tylko jeden artykuł (art. 68) mówiący o tym, że „Minister Edukacji Narodowej oraz Minister Pracy i Polityki Socjalnej w porozumieniu z zainteresowanymi ministrami określa, w drodze rozporządzenia, zasady podnoszenia kwalifikacji zawodowych i wykształcenia ogólnego osób dorosłych”. Zmianą, jaka się dokonała dzięki wprowadzeniu tej ustawy, było stworzenie możliwości organizowania niepublicznych form kształcenia dorosłych. Sektor ten rozwinął się bardzo dynamicznie, szczególnie w zakresie edukacji pozaszkolnej.

W kolejnych nowelizacjach ustawy o systemie oświaty (m.in. w 1996 r., 2001 r., 2003 r.) coraz więcej uwagi poświęcano kształceniu ustawicznemu, a zmiany prawne prowadziły do stworzenia lepszych warunków rozwoju systemu pozaszkolnego oraz integracji kształcenia szkolnego i pozaszkolnego, a także zapewniania jakości kształcenia w placówkach pozaszkolnych m.in. poprzez wprowadzenie akredytacji. Po roku 2000 nastąpił wzrost liczby instytucji szkoleniowych i wzbogacenie ich oferty.

Development of Education in Poland

Education in a Changing Society

Education in Poland in the Process of Social Changes

Strategia rozwoju kształcenia ustawicznego do roku 2010

Ministerstwo Gospodarki

Związek Zakładów Doskonalenia Zawodowego

Ustawa z dnia 15 lipca 1961 r. o rozwoju systemu oświaty i wychowania

Ustawa z dnia 7 września 1991r. o systemie oświaty

Ustawa z dnia 9 lipca 1920 r. o ludowych szkołach rolniczych

7.2. Kierunki zmian – projekty reform

Podstawy działań na rzecz kształcenia ustawicznego są tożsame z celami realizowanej reformy edukacji. Są nimi: upowszechnienie wykształcenia średniego, wyrównywanie szans edukacyjnych i podniesienie jakości kształcenia. Działania podejmowane na rzecz kształcenia ustawicznego są jednocześnie zbieżne z założeniami Strategii Lizbońskiej oraz Deklaracji Kopenhaskiej. Zagadnienia kształcenia ustawicznego, w tym poprawa jakości i rozmiarów szkolenia oraz promocja kształcenia ustawicznego, wchodzi w zakres działań przewidzianych w projekcie dokumentu określającego priorytety oraz obszary wykorzystania funduszy

unijnych, tj. *Narodowej Strategii Spójności na lata 2007-2013* oraz programów operacyjnych, przy pomocy których będzie ona realizowana, w tym istotny dla rozwoju kształcenia ustawicznego Program Operacyjny Kapitał Ludzki (PO KL). Celami tego Programu są m.in.: podniesienie poziomu i jakości wykształcenia społeczeństwa oraz powiązanie ich z rynkiem pracy, dopasowanie zasobów pracy do zmieniającej się sytuacji na rynku pracy oraz zmniejszenie obszarów wykluczenia społecznego. Na uwagę zasługują wszystkie działania wchodzące w skład priorytetu III „Wysoka jakość systemu oświaty” a w ramach tego priorytetu 3.4. „Otwartość systemu edukacji w kontekście uczenia się przez całe życie”. Na uwagę zasługuje także efektywne wykorzystanie funduszy regionalnych, co sprzyja wyrównywaniu szans edukacyjnych mieszkańców miast i wsi (por. 7.5; 7.6;). Edukacja dorosłych znalazła swoje miejsce w „Programie rozwoju edukacji na obszarach wiejskich na lata 2008 – 2013”, opracowanym w 2008r w Ministerstwie Edukacji. Celami operacyjnymi tego programu są m.in.: rozszerzenie oferty edukacyjnej dla osób dorosłych i wspieranie kształcenia ustawicznego – uczenie się przez całe życie, zwiększenie dostępu do edukacji dla niepełnosprawnych mieszkańców wsi, aktywizacja środowisk wiejskich do podejmowania działań o charakterze edukacyjnym, społecznym i kulturalnym (Program rozwoju edukacji na obszarach wiejskich MEN, lipiec 2008)

Przejawem zmian w polityce edukacyjnej w zakresie kształcenia ustawicznego są m.in.:

- nowelizacja ustawy o systemie oświaty w 2009 r.; zmiany nie dotyczyły bezpośrednio kształcenia ustawicznego, ale mają wpływ na funkcjonowanie całej oświaty, bowiem wzmacniają nadzór kuratorium nad jakością kształcenia, umożliwiają dyrektorowi dopuszczenie do użytku szkolnego w danej szkole programu wybranego lub opracowanego przez nauczycieli oraz stosowanych środków dydaktycznych; zmiana ta ma przyczynić się do większej odpowiedzialności nauczyciela i dyrektora szkoły za proces nauczania
- znowelizowana w 2003 roku ustawa o systemie oświaty wprowadzająca szereg istotnych uregulowań prawnych dotyczących kształcenia ustawicznego;
- Programy Operacyjne (PO), w tym szczególnie PO Kapitał Ludzki, zawierające zadania związane z rozwojem i zapewnianiem jakości kształcenia ustawicznego;
- porozumienia zawarte przez Ministerstwo Edukacji Narodowej z przedstawicielami pracodawców oraz niektórymi stowarzyszeniami zawodowymi, które mają przyczynić się do zwiększenia szansy zatrudnienia uczniów i słuchaczy po ukończeniu szkoły oraz rozwoju kształcenia ustawicznego, niezbędnego w warunkach współczesnego rozwoju nauki, techniki i technologii.

Wśród zadań przewidzianych do wykonania na najbliższe lata przewiduje się m.in.:

- tworzenie programów sektorowych (branżowych) umożliwiających pozyskiwanie i podnoszenie kwalifikacji zawodowych potrzebnych na rynku pracy,
- utworzenie sieci i doposażenie ogólnodostępnych miejsc do kształcenia na odległość, w tym e-learning,
- upowszechnianie programów dla osób dorosłych uzupełniających kompetencje podstawowe (m.in.: języki obce, technologie informatyczne), zwiększające szanse na rynku pracy,
- stworzenie mechanizmów i instrumentów określających współdziałania państwa, władz samorządowych i partnerów społecznych w tworzeniu warunków rozwoju kształcenia ustawicznego.

Podjęto także niezbędne działania związane z przygotowaniem dokumentów wchodzących w skład Europass. Szkoły wyższe, począwszy od 1 stycznia 2005 r., wydają absolwentom wszystkich rodzajów i kierunków studiów nowy dyplom składający się z dwóch części: A i B stanowiącej suplement, którego wzór został określony w rozporządzeniu ministra ds. szkolnictwa wyższego. Zgodnie z nową ustawą o szkolnictwie wyższym zajęcia dydaktyczne na studiach mogą być prowadzone z wykorzystaniem metod i technik kształcenia na odległość.

Ministerstwo Edukacji Narodowej

Narodowa Strategia Spójności na lata 2007-2013

Program Operacyjny Kapitał Ludzki

Program Operacyjny Wiedza i Kompetencje

Ustawa z dnia 27 czerwca 2003 r. o zmianie ustawy o systemie oświaty oraz o zmianie niektórych innych ustaw

Ustawa z dnia 27 lipca 2005 r. Prawo o szkolnictwie wyższym

7.3. Podstawy prawne

Podstawowe zadania w zakresie kształcenia ustawicznego określają:

- Ustawa o systemie oświaty z 7 września 1991 roku z późniejszymi zmianami, wraz z aktami wykonawczymi, w której określono, że kształcenie ustawiczne może być prowadzone jako stacjonarne, zaoczne i na odległość. Zadania te realizowane są przez placówki kształcenia ustawicznego, placówki kształcenia praktycznego, ośrodki dokształcania i doskonalenia zawodowego. Placówki oświaty pozaszkolnej mogą być prowadzone m.in. przez: organizacje społeczne i stowarzyszenia, organizacje wyznaniowe. Placówkami oświaty pozaszkolnej są też uniwersytety ludowe.
- Istotne zmiany w funkcjonowaniu szkół dla dorosłych wprowadziła ustawa z 21 listopada 2001 r. wprowadzająca m.in. nowe typy szkół ponadgimnazjalnych (zobacz punkt 7.5.).
- Zasadnicze zmiany w odniesieniu do kształcenia ustawicznego zaproponowano w znowelizowanej 27 czerwca 2003 r. ustawie o systemie oświaty (Dz.U. 2003, Nr 137, poz. 1304). Wprowadzono w niej zapisy dotyczące wyłączenia z zespołów szkół centrów kształcenia ustawicznego (CKU) i centrów kształcenia praktycznego (CKP) jako placówek mających inne zadania statutowe niż szkoły. Takie usytuowanie CKU i CKP pozwoliło na integrowanie działań podejmowanych przez różnorodne placówki kształcenia ustawicznego oraz na tworzenie regionalnych i krajowych sieci instytucji kształcenia ustawicznego. Przygotowano też akty wykonawcze określające warunki przeprowadzania akredytacji placówek kształcenia ustawicznego. Ustawa stwarza także ramy prawne wspierania edukacji przez stowarzyszenia, fundacje oraz inne organizacje pozarządowe, prowadzące statutową działalność w zakresie oświaty i wychowania. Organy samorządu terytorialnego mogą zlecać tym organizacjom zadania publiczne z zakresu oświaty i wychowania. Zmiana ta reguluje finansowanie niepublicznych organizatorów edukacji ustawicznej ze środków publicznych. Ma to szczególne znaczenie dla wspierania edukacji dorosłych. Znowelizowana 19 marca 2009 r. ustawa o systemie oświaty wprowadziła m.in. nowe zapisy dotyczące tworzenia podstaw programowych w taki sposób, aby zestawy celów i treści nauczania zapisane były w formie ogólnych i szczegółowych wymagań dotyczących wiedzy i umiejętności, które uczeń powinien posiadać; możliwość przekazania jednostce samorządu

terytorialnego szkoły lub placówki innemu podmiotowi z ominięciem procesu likwidacyjnego; wzmocnienie nadzoru pedagogicznego i ograniczenie biurokracji szkolnej poprzez doprecyzowanie podziału obowiązków między jednostkami samorządu terytorialnego a kuratoriami, co pozwoli kuratoriom skoncentrować się przede wszystkim na nadzorze nad jakością kształcenia.

- Ustawa o promocji zatrudnienia i instytucjach rynku pracy z 20 kwietnia 2004 roku (Dz.U. 2004, Nr 99, poz. 1001) zawiera uregulowania prawne dotyczące instytucji rynku pracy, w tym m.in.: publicznych służb zatrudnienia, instytucji szkoleniowych, instytucji dialogu społecznego, instytucji partnerstwa lokalnego. Zgodnie z zapisami ustawy, powstał Rejestr Instytucji Szkoleniowych (RIS) jako jedno z narzędzi rynku pracy. Instytucjami szkoleniowymi oferującymi szkolenia dla bezrobotnych są publiczne i niepubliczne podmioty prowadzące edukację pozaszkolną, które są wpisane do rejestru instytucji szkoleniowych, prowadzonego przez wojewódzki urząd pracy. Wpis taki uzyskują np. instytucje szkoleniowe, które przedstawią m.in.: problematykę prowadzonych szkoleń, informacje o kadrze prowadzącej szkoleni oraz o bazie lokalowej, jej wyposażeniu i środkach dydaktycznych, metodach oceny jakości szkoleń. RIS powstał w celu upowszechnienia i zwiększenia dostępności oraz poprawy jakości usług szkoleniowych. Publiczne służby zatrudnienia koordynują działania w zakresie kształcenia ustawicznego i szkolenia bezrobotnych i poszukujących pracy m.in. poprzez diagnozowanie potrzeb rynku pracy w tym zakresie. Wprowadzona ustawa ma sprzyjać zwiększeniu aktywności zawodowej osób pozostających bez pracy i objąć większą liczbę osób programami dla bezrobotnych. Ma również przyczynić się do zwiększenia roli instytucji dialogu społecznego i partnerstwa lokalnego. Zgodnie z wprowadzonymi zmianami, instytucje rynku pracy oraz jednostki naukowe mogą otrzymać wsparcie ze środków budżetu państwa lub ze środków Funduszu Pracy na realizację działań związanych z rozwojem usług lub instrumentów rynku pracy oraz na integrację społeczną.

- Ustawa Prawo o szkolnictwie wyższym z 27 lipca 2005 roku (Dz.U. 2005, Nr 164, poz. 1365) zawiera uregulowania prawne dotyczące prowadzenia przez szkoły wyższe studiów podyplomowych oraz kursów doszkalających.

Szczegółowe zasady i warunki podnoszenia kwalifikacji zawodowych i wykształcenia ogólnego osób dorosłych zawarte są w aktach prawnych niższego rzędu (rozporządzeniach) m.in. ministra właściwego ds. edukacji i ministra właściwego ds. pracy. Minister edukacji w rozporządzeniu z 3 lutego 2006 r. dotyczącym uzyskiwania i uzupełniania przez osoby dorosłe wiedzy ogólnej, umiejętności i kwalifikacji w formach pozaszkolnych określa m.in. organizatorów kształcenia oraz warunki, jakie powinni spełniać, aby móc prowadzić takie kształcenia, podaje także warunki, jakie powinno spełniać kształcenie na odległość. Natomiast minister pracy w rozporządzeniu z 7 kwietnia 2009 r. określa m.in.: szczegółowe warunki, sposób i tryb przygotowania zawodowego dorosłych, sposób refundowania pracodawcy wydatków poniesionych na przygotowanie zawodowej osoby dorosłej, kwalifikacji wymaganych od kadry sprawującej opiekę nad przygotowaniem zawodowym dorosłych.

Na szczeblu krajowym za koordynację prac w zakresie kształcenia ustawicznego (edukacji dorosłych) odpowiedzialny jest Minister Edukacji Narodowej oraz współpracujący z nim ministrowie, a w szczególności Minister Pracy i Polityki Społecznej. W MEN problemami kształcenia ustawicznego zajmuje się bezpośrednio Departament Kształcenia Zawodowego i Ustawicznego, który wypełnia zadania dotyczące m.in.: funkcjonowania i organizacji publicznych i niepublicznych placówek kształcenia ustawicznego i placówek kształcenia praktycznego oraz ośrodków doszkalań i doskonalenia zawodowego, ustalania zasad i wdrażania rozwiązań w zakresie kształcenia na odległość, doskonalenia systemu akredytacji placówek prowadzących działalność oświatową w formach pozaszkolnych, uznawania i potwierdzania kwalifikacji nabytych poza systemem szkolnym, w tym zaliczania wyników kursów zawodowych prowadzonych przez akredytowane placówki w szkołach dla dorosłych oraz określanie zasad przeprowadzania egzaminów na tytuły zawodowe, czeladnicze i mistrzowskie.

Ministerstwo Edukacji Narodowej

Rozporządzenie Ministra Edukacji i Nauki z dnia 3 lutego 2006 r. w sprawie uzyskiwania i uzupełniania przez osoby dorosłe wiedzy ogólnej, umiejętności i kwalifikacji zawodowych w formach pozaszkolnych

Rozporządzenie Ministra Pracy i Polityki Społecznej z dnia 7 kwietnia 2009 r. w sprawie przygotowania zawodowego dorosłych

Ustawa z dnia 15 marca 2002r. o zmianie ustawy o systemie oświaty oraz niektórych innych ustaw

Ustawa z dnia 20 kwietnia 2004 r. o promocji zatrudnienia i instytucjach rynku pracy

Ustawa z dnia 21 listopada 2001r. o zmianie ustawy - Karta Nauczyciela, ustawy o systemie oświaty oraz ustawy - Przepisy wprowadzające reformę ustroju szkolnego

Ustawa z dnia 27 czerwca 2003 r. o zmianie ustawy o systemie oświaty oraz o zmianie niektórych innych ustaw

Ustawa z dnia 27 lipca 2005 r. Prawo o szkolnictwie wyższym

Ustawa z dnia 7 września 1991r. o systemie oświaty

7.4. Cele

Celem kształcenia ustawicznego jest uzyskiwanie i uzupełnianie wiedzy ogólnej, umiejętności i kwalifikacji zawodowych niezbędnych do wykonywania zawodu lub zajmowania określonego stanowiska. Zadaniem doskonalenia zawodowego jest dostosowanie wiedzy i umiejętności do zmieniających się technologii i organizacji pracy, a także zmiany stanowiska pracy.

Celem szkolenia bezrobotnych, w tym staży odbywanych przez bezrobotnych absolwentów, jest szybkie reagowanie na bieżące potrzeby lokalnego rynku pracy i dostosowanie kwalifikacji bezrobotnych do tych potrzeb.

[Review of career guidance policies in 11 acceding and candidate countries. Synthesis Report](#)

7.5. Rodzaje instytucji

Podnoszenie kwalifikacji zawodowych oraz wykształcenia ogólnego dorosłych może odbywać się w formach szkolnych i pozaszkolnych.

Kształcenie dorosłych w formach szkolnych odbywa się w szkołach podstawowych, gimnazjach, szkołach zasadniczych oraz średnich, policealnych i wyższych.

Podnoszenie kwalifikacji zawodowych i wykształcenia ogólnego w formach pozaszkolnych (z wyjątkiem studiów podyplomowych) może być prowadzone przez: publiczne i niepubliczne placówki oferujące różne formy szkoleń.

Do publicznych placówek kształcenia ustawicznego należą przede wszystkim centra kształcenia ustawicznego (CKU), praktycznego (CKP) oraz ośrodki dokształcania i doskonalenia zawodowego. CKU mogą prowadzić szkoły dla dorosłych. W roku 2008 (według danych SIO) funkcjonowało 108 CKU, w skład których wchodziły szkoły oraz 198 CKU, które oferowały tylko formy pozaszkolne. W rejestrze tym wpisanych jest także 149 CKP oraz 507 ośrodków dokształcania i doskonalenia zawodowego. W rejestrze jest także 836 niepublicznych placówek kształcenia ustawicznego i praktycznego, w tym znaczną część stanowią placówki nauczania języków obcych. We wszystkich typach szkół dla dorosłych, których było 3647, uczyło się 263,9 tys. słuchaczy. Wzrasta liczba średnich ogólnokształcących szkół dla dorosłych, maleje natomiast liczba szkół zawodowych zasadniczych i średnich, szkoły podstawowe stanowią margines wśród szkół dla dorosłych (jest 6 takich szkół).

Placówki niepubliczne są organizowane przez:

- organizacje społeczne i stowarzyszenia,
- organizacje wyznaniowe,
- osoby fizyczne.

Organizatorami szkoleń są także pracodawcy, którzy wykorzystują do tego celu albo własny personel, albo szkoleniowe firmy zewnętrzne. Funkcjonuje podwójny system rejestracji i akredytacji instytucji szkoleniowych. Jeden jest prowadzony przez jednostki samorządu terytorialnego na podstawie ustawy oświatowej, drugi, funkcjonujący jako Rejestr Instytucji Szkoleniowych (RIS), prowadzony przez wojewódzkie urzędy pracy. W końcu 2007 r. w RIS było zarejestrowanych 7599 (8589 wraz z oddziałami i filiami) instytucji szkoleniowych, z których ponad 25% to instytucje wpisane także do rejestru samorządów lokalnych (dane SIO). Formą kształcenia ustawicznego są studia podyplomowe organizowane przez publiczne i niepubliczne szkoły wyższe, placówki naukowo-badawcze oraz placówki Polskiej Akademii Nauk.

Zgodnie z ustawą o promocji zatrudnienia i instytucjach rynku pracy z 20 kwietnia 2004 roku oraz rozporządzenia ministra pracy z 7 kwietnia 2009 r., starosta inicjuje, organizuje i finansuje z Funduszu Pracy szkolenia dorosłych bezrobotnych oraz innych osób w celu podniesienia ich kwalifikacji zawodowych i innych kwalifikacji co ma przyczynić się do zwiększenia ich szans na utrzymanie lub uzyskanie zatrudnienia. Szkolenia są realizowane przez instytucje szkoleniowe, którymi są publiczne i niepubliczne podmioty prowadzące edukację pozaszkolną. Organizowanie szkoleń jest jedną z podstawowych usług rynku pracy, wykonywanych przez publiczne służby zatrudnienia oraz agencje zatrudnienia. Inicjatorami szkolenia mogą być także osoby bezrobotne.

[Review of career guidance policies in 11 acceding and candidate countries. Synthesis Report](#)

[Ustawa z dnia 20 kwietnia 2004 r. o promocji zatrudnienia i instytucjach rynku pracy](#)

7.6. Dostępność placówek

Zróżnicowana geograficznie jest także sieć instytucji szkoleniowych. Najwięcej funkcjonuje w województwach mazowieckim (15% ogółu zarejestrowanych w RIS), wielkopolskim (11%), najmniej, w regionach zdominowanych przez obszary wiejskie, słabo zurbanizowanych. Zdecydowana większość instytucji szkoleniowych (blisko 90% zarejestrowanych w RIS) prowadzi działalność jednocześnie na terenie miast i wsi. Wśród zarejestrowanych instytucji tylko 0,44% kieruje swoją ofertę do obszarów wiejskich, co świadczy o braku instytucji specjalizujących się w ofertach skierowanych do mieszkańców wsi. Najwięcej

szkół funkcjonuje w województwach: mazowieckim (436), wielkopolskim (391), małopolskim (290), najmniej w woj.: podkarpackim (92). Badania diagnozujące sytuację w obszarze kształcenia ustawicznego w Małopolsce wskazują, że barierami utrudniającymi podejmowanie działań edukacyjnych wśród mieszkańców są: brak potrzeby dalszego uczenia się, brak motywacji, czasu, środków finansowych, niedostosowana do potrzeb oferta szkoleniowa, brak dostępu do szkoleń (wskazywana przez mieszkańców wsi) oraz obowiązki rodzinne. Krytycznie oceniono także promocję kształcenia ustawicznego przez władze samorządowe oraz upowszechnianie pozytywnego wpływu szkoleń na funkcjonowanie przedsiębiorstw („Badania diagnozujące sytuację w obszarze kształcenia ustawicznego w Małopolsce”, Uniwersytet Jagielloński, Kraków 2008).

Chociaż brak jest funduszy krajowych wspierających kształcenie ustawiczne w systemie pozaszkolnym, osoby zainteresowane szkoleniem mogą korzystać z oferty kursów dofinansowywanych z EFS. Osoby pracujące mogą uzyskiwać wsparcie ze strony pracodawców, osoby bezrobotne z Funduszu Pracy. Omawiane badania w Małopolsce wskazują na potrzebę poszukiwania nowych rozwiązań wsparcia publicznego w obszarze kształcenia ustawicznego (por. punkty 7.7. i 7.8.).

7.7. Warunki przyjęć

Do szkół dla dorosłych mogą uczęszczać osoby, które ukończyły 18 lat. Osoba, która ukończyła 18 lat, może również składać egzamin eksternistyczny z przedmiotów występujących w planach nauczania wszystkich typów szkół dla dorosłych. W formach pozaszkolnych warunki przyjęć określają organizatorzy kształcenia. Są one najczęściej uzależnione od realizowanych celów kształcenia. W przypadku studiów podyplomowych warunkiem uczestnictwa są ukończone studia pierwszego (licencjackie, inżynierskie) lub drugiego stopnia (magisterskie). Warunkiem uczestnictwa w kursach jest najczęściej wniesienie opłaty wpisowej. Organizator studiów podyplomowych lub kursów może określić wstępne warunki przyjęć słuchaczy, o ile program kształcenia tego wymaga. Osoby bezrobotne są kierowane na szkolenie na podstawie kryteriów określonych wspólnie z jednostką szkolącą oraz pracodawcą (w przypadku szkoleń organizowanych na bezpośrednie zamówienie pracodawcy). Kwalifikacje wymagane przez pracodawcę powinny być uwzględnione w programie szkoleń. Najczęściej stosowane kryteria w procesie doboru uczestników szkolenia to m.in.: wykształcenie, predyspozycje psychofizyczne, doświadczenia zawodowe i dodatkowe umiejętności. Przy kierowaniu na szkolenie obowiązuje zasada równości w korzystaniu ze szkoleń m.in. bez względu na płeć, wiek, niepełnosprawność, przekonania polityczne, wyznanie. Szkolenie może się także odbywać na wniosek bezrobotnego.

Starosta, na wniosek lub za zgodą bezrobotnego będącego w szczególnej sytuacji na rynku pracy (m.in. osoby do 25. roku życia, bez kwalifikacji, długotrwale bezrobotne), może skierować go do odbycia u pracodawcy stażu. Staż odbywa się na podstawie umowy zawartej przez starostę z pracodawcą według programu określonego w umowie. Bezrobotnemu w okresie odbywania stażu przysługuje stypendium.

[Review of career guidance policies in 11 acceding and candidate countries. Synthesis Report](#)

7.8. Wpisowe oraz/lub czesne

Edukacja dorosłych w szkołach publicznych finansowana jest ze środków samorządów terytorialnych. Na finansowanie zadań oświatowych jednostek samorządu terytorialnego przeznaczona jest część oświatowa subwencji ogólnej, określona w ustawie budżetowej na dany rok. Podział tej subwencji następuje według algorytmu określonego w rozporządzeniu ministra właściwego do spraw oświaty i wychowania. Jednostki samorządu terytorialnego rozdzielają otrzymane fundusze na poszczególne szkoły, w tym szkoły dla dorosłych.

Zgodnie z ustawą o systemie oświaty (z 7 września 1991 r. z późniejszymi zmianami) nauka w publicznych szkołach dla dorosłych jest bezpłatna. Jednak ze względu na niedostateczne środki finansowe dla szkół publicznych, w praktyce istnieje możliwość dofinansowania wydatków pozapłacowych ze środków samorządów słuchaczy. W szkołach, w których powstają samorzady słuchaczy, wnoszone są dobrowolne opłaty na rzecz tych samorządów (wysokość ich ustalają samorzady).

Nauka w szkołach niepublicznych jest odpłatna. Szkoły niepubliczne posiadające uprawnienia szkół publicznych otrzymują dotację z budżetu państwa.

Nauka w pozaszkolnych formach kształcenia jest odpłatna, np. opłaty za egzaminy eksternistyczne oblicza się od kwoty przeciętnego miesięcznego wynagrodzenia.

Kształcenie na studiach podyplomowych jest odpłatne. Wysokość czesnego ustalają organizatorzy studiów podyplomowych, tj. publiczne i niepubliczne szkoły wyższe, placówki naukowo-badawcze oraz placówki Polskiej Akademii Nauk.

Środki na finansowanie edukacji ustawicznej w formach pozaszkolnych mogą pochodzić z:

- budżetu państwa;
- zakładów pracy;
- własnych środków osób uczących się
- funduszy europejskich.

Z badań przeprowadzonych dla MEN w 2005 r. (raport dostępny na stronie ministerstwa: www.men.gov.pl/ksztaw/strategia/Edukacja_ustawiczna_2005.pdf) wynika, że najczęściej szkoleń finansowanych jest ze środków własnych słuchaczy – ok. 1/3, znaczący jest też udział środków pochodzących z EFS, najmniej udział mają pracodawcy.

Ze środków Funduszu Pracy (Fundusz Pracy jest państwowym funduszem celowym tworzonym m.in. z obowiązkowych składek pracodawców na ten Fundusz) może być finansowane szkolenie rozumiane jako zwiększające szanse na uzyskanie zatrudnienia lub innej pracy zarobkowej, podwyższenie kwalifikacji lub zwiększenie aktywności zawodowej. Do zadań powiatowych urzędów pracy należy m.in.: inicjowanie, organizowanie i finansowanie szkolenia, przygotowania zawodowego dorosłych i staże.

Rozporządzenie Ministra Edukacji i Nauki z dnia 3 lutego 2006 r. w sprawie uzyskiwania i uzupełniania przez osoby dorosłe wiedzy ogólnej, umiejętności i kwalifikacji zawodowych w formach pozaszkolnych

Rozporządzenie Ministra Edukacji Narodowej i Sportu z dnia 27 grudnia 2001r. w sprawie zasad podziału części oświatowej subwencji ogólnej dla jednostek samorządu terytorialnego w roku 2002

Rozporządzenie Ministra Pracy i Polityki Społecznej z dnia 7 kwietnia 2009 r. w sprawie przygotowania zawodowego dorosłych

Ustawa z dnia 20 kwietnia 2004 r. o promocji zatrudnienia i instytucjach rynku pracy

Ustawa z dnia 7 września 1991r. o systemie oświaty

7.9. Pomoc finansowa dla słuchaczy

Brak jest modelu finansowania edukacji dorosłych w skali kraju. Jedyne uporządkowany system finansowania edukacji dorosłych związany jest ze sferą szkoleń bezrobotnych i poszukujących pracy. Jego podstawy znajdują się w ustawie o promocji zatrudnienia i instytucjach rynku pracy. Pracodawcy mogą tworzyć zakładowy fundusz szkoleniowy przeznaczony na finansowanie lub współfinansowanie kosztów kształcenia pracowników i pracodawców. Może być on także tworzony przez kilku pracodawców na zasadzie porozumienia.

Bezrobotnemu skierowanemu przez starostę na szkolenie przysługuje stypendium finansowane ze środków Funduszu Pracy. Na wniosek bezrobotnego, starosta może finansować z Funduszu Pracy koszty studiów podyplomowych określone przez organizatorów tych studiów. Wysokość dofinansowanie określają przepisy ustawy o promocji zatrudnienia.

Jeżeli pracownik kierowany jest do szkoły lub na dalsze szkolenie przez pracodawcę, może uzyskać od niego wsparcie finansowe (patrz punkt **7.8.**).

Edukacja dla rynku pracy. Polska 2007

Ustawa z dnia 20 kwietnia 2004 r. o promocji zatrudnienia i instytucjach rynku pracy

7.10. Główne kierunki kształcenia, specjalizacja

Różnicuje się tematyka szkoleń oferowanych przez instytucje szkoleniowe. Jest to odpowiedź na zmieniające się potrzeby rynku pracy dotyczące kwalifikacji zawodowych. Instytucje zarejestrowane w RIS w 2007 r. najczęściej oferowały następujące kierunki szkoleń (powyżej 5000 propozycji): usługi transportowe, w tym kursy prawa jazdy, informatyka i wykorzystanie komputerów, języki obce, zarządzanie i administracja, rozwój kariery zawodowej i rozwój osobowy, szkolenie nauczycieli i nauka o kształceniu. (por. Rejestr Instytucji Szkoleniowych , Raport 2007, www.ris.praca.gov.pl; www.psz.praca.gov.pl (zakładka Rejestr Instytucji Szkoleniowych)). Kierunki te nie zmieniły się w zasadzie od ubiegłego roku. Brak jest danych statystycznych precyzyjnie określających liczbę uczących się poszczególnych zawodów (grup zawodów).

Review of career guidance policies in 11 acceding and candidate countries. Synthesis Report

7.11. Metody nauczania

Nauczyciele przedmiotów w systemie szkolnym oraz nauczyciele prowadzący szkolenia w systemie pozaszkolnym mają prawo wyboru metod nauczania w zależności od poziomu kształcenia, realizowanego programu nauczania, liczby uczniów/słuchaczy, ich wieku, doświadczeń zawodowych i wyposażenia szkoły/placówki. Za najskuteczniejszą metodę w kształceniu kursowym uznawane są warsztaty, zwłaszcza w firmach dużych i mających tradycje w dziedzinie szkoleń (w stosunku do roku ubiegłego nieznacznie wzrosła liczba instytucji oferujących taką formę szkolenia). W przypadku kursów organizowanych na konkretne zamówienie zamawiający może zaproponować organizatorom metody nauczania. Czynnikiem wspomagającym kształcenie i szkolenie są coraz częściej programy komputerowe. Z badań w Małopolsce wynika, że najczęstszą formą szkoleń są kursy i szkolenia, najrzadziej stosowaną formą wśród przedsiębiorstw

są szkolenia e-learningowe. Wskazywano także na procesy kształcenia nieformalnego – osoby uczestniczące w szkoleniach dzielą się swoimi doświadczeniami z pozostałymi pracownikami.

Na szczególną uwagę w kształceniu ustawicznym zasługują programy zbudowane z modułów. Opanowanie każdego modułu składającego się na określony program może być udokumentowane odpowiednim zaświadczeniem. Program nauki zawodu wymaga realizacji wszystkich ujętych w nim modułów. Programy modułowe sprzyjają większej elastyczności kształcenia i samokształceniu, co w edukacji ustawicznej ma duże znaczenie.

W szkołach dla dorosłych nauczyciel ma także prawo wyboru programu nauczania oraz podręcznika. Nauczyciel ma również prawo opracowania własnego programu nauczania, ma jednak obowiązek uwzględnienia treści nauczania zawartych w podstawach programowych.

Metody kształcenia stosowane na studiach podyplomowych zależą od kierunków studiów oraz celu jakiemu służą. Wykorzystywane są zarówno wykłady, jak i aktywne formy uczestnictwa: warsztaty, praktyki, projekty.

7.12. Nauczyciele/instruktorzy

Z danych RIS wynika, że w instytucjach szkoleniowych 1/5 wykładowców/trenerów była zatrudniona na pełnym etacie, pozostałe 4/5 wykonywały pracę w niepełnym wymiarze godzin. W porównaniu z rokiem 2006, nie odnotowano w tym zakresie zmian. Jest to wynik obecnie realizowanych szkoleń (cyklu szkoleń) w ramach EFS, co powoduje zatrudnianie specjalistów na potrzeby konkretnych, jednorazowych projektów dotyczących szkoleń.

Przygotowywaniem i koordynowaniem zadań w zakresie kształcenia i doskonalenia zawodowego nauczycieli szkół dla dorosłych i kształcenia ustawicznego zajmuje się Krajowy Ośrodek Wspierania Edukacji Zawodowej i Ustawicznej (KOWEZiU). Współpracuje on w tym zakresie z CKU i CKP. Ośrodek organizuje spotkania i seminaria upowszechniające przewidywane zmiany w kształceniu zawodowym i ustawicznym, wyniki badań naukowych, publikacje, innowacje pedagogiczne. Współpracuje także z partnerami społecznymi w zakresie podnoszenia jakości kształcenia zawodowego i ustawicznego.

Kształcenie specjalistów w zakresie edukacji ustawicznej i oświaty dorosłych prowadzą niektóre uniwersytety w ramach kierunku pedagogika.

Prowadzeniem poradnictwa dla nauczycieli i wykładowców związanych z oświatą dorosłych zajmują się centra kształcenia ustawicznego. Centra mogą także zatrudniać doradców zawodowych specjalizujących się w prowadzeniu poradnictwa w zakresie kształcenia dorosłych. Udział w programach doskonalenia nauczycieli zarówno szkół dla młodzieży, jak i dorosłych mają także centra kształcenia praktycznego.

Prowadzeniem studiów podyplomowych oraz kursów doszkalających w szkołach wyższych zajmują się nauczyciele akademicki oraz w uzasadnionych przypadkach specjaliści z różnych dziedzin legitymujący się znacznym doświadczeniem zawodowym i dodatkowymi uprawnieniami.

Krajowy Ośrodek Wspierania Edukacji Zawodowej i Ustawicznej

7.13. Ocena słuchaczy

W szkołach dla dorosłych, podobnie jak w szkołach młodzieżowych, funkcjonują dwa systemy oceniania: wewnętrzny i zewnętrzny. W wewnętrznym systemie oceniania obowiązują oceny w skali „1-6” (1 – ocena niedostateczna; 6 – ocena celująca). W szkołach dla dorosłych słuchacz jest promowany po każdym semestrze. Słuchacz kończy szkołę podstawową, gimnazjum, szkołę ponadgimnazjalną (ponadpodstawową sprzed reformy), jeżeli na zakończenie semestru programowo najwyższego uzyskał ze wszystkich obowiązkowych zajęć edukacyjnych oceny wyższe od niedostatecznej. Ponadto warunkiem ukończenia przez słuchacza szkoły podstawowej jest przystąpienie do sprawdzianu, a po gimnazjum – do egzaminu. Wyniki sprawdzianu i egzaminu nie mają wpływu na promowanie słuchacza. Sprawdzenia i egzamin mają charakter egzaminów zewnętrznych, są powszechne i obowiązkowe, oparte na jednolitych na danym poziomie standardach egzaminacyjnych i jednolitych, wystandaryzowanych narzędziach. Wyniki sprawdzianu i egzaminu zapewniają porównywalność wyników nauczania na danym poziomie w skali kraju.

Podstawą oceniania i klasyfikowania słuchacza w szkole prowadzonej w formie zaocznej są egzaminy semestralne z obowiązkowych zajęć edukacyjnych określonych w szkolnym planie nauczania. W szkole zasadniczej i szkole zawodowej obowiązują także egzaminy z przedmiotów zawodowych. Sposób przeprowadzania egzaminów semestralnych w szkołach prowadzonych w formie zaocznej określa statut szkoły.

Formą oceny poziomu opanowania wiadomości i umiejętności z zakresu danego zawodu określonych w standardzie wymagań egzaminacyjnych jest egzamin zawodowy. Jest on przeprowadzany dla absolwentów szkół ponadgimnazjalnych: zasadniczych szkół zawodowych, techników, techników uzupełniających i szkół policealnych. Opis zakresu egzaminu, a także formy i warunki jego przeprowadzania określają komisje okręgowe w porozumieniu z Centralną Komisją Egzaminacyjną i ogłaszają w informatorze.

Centralna Komisja Egzaminacyjna

7.14. Świadectwa i dyplomy

Ukończenie szkoły publicznej dla dorosłych daje możliwość uzyskania świadectwa lub dyplomu mającego charakter urzędowy. Średnie szkoły ogólnokształcące i zawodowe dają możliwość uzyskania świadectwa maturalnego i kontynuowania nauki w szkole wyższej. Świadectwo ukończenia sześcioletniej szkoły podstawowej, gimnazjalnej lub liceum ogólnokształcącego można również uzyskać na podstawie egzaminów eksternistycznych. Na wszystkich poziomach edukacji egzaminy eksternistyczne mają wyłącznie formę pisemną. Egzaminy eksternistyczne zostały włączone do zewnętrznego systemu egzaminowania. Przygotowywanie i przeprowadzanie tych egzaminów powierzono Centralnej Komisji Egzaminacyjnej oraz Okręgowym Komisjom Egzaminacyjnym.

Wykazy wzorów świadectw, dyplomów, zaświadczeń i innych druków szkolnych określa Minister Edukacji Narodowej w rozporządzeniu (por. Rozporządzenie Ministra Edukacji i Nauki z dnia 3 lutego 2006 r.) oraz wykazy wzorów zaświadczeń Minister Pracy i Polityki Społecznej w rozporządzeniu (por. Rozporządzenie Ministra Pracy i Polityki Społecznej z 7 kwietnia 2009 r. w sprawie przygotowania zawodowego dorosłych).

Po ukończeniu studiów podyplomowych oraz kursów doszkalających prowadzonych przez szkoły wyższe (oraz inne placówki naukowe i jednostki badawczo-rozwojowe prowadzące studia podyplomowe) absolwenci otrzymują dyplom ukończenia studiów podyplomowych a po ukończeniu kursu – świadectwo wg wzoru przewidzianego przez ministra ds. szkolnictwa wyższego.

Stopnie specjalizacji zawodowej, stanowiące potwierdzenie posiadania wysokich kwalifikacji zawodowych, mogą nadawać osobom z wyższym i średnim wykształceniem Zarząd Główny Federacji Stowarzyszeń Naukowo-Technicznych NOT oraz Zarząd Główny Polskiego Towarzystwa Ekonomicznego.

Federacja Stowarzyszeń Naukowo-Technicznych NOT, poprzednio Naczelna Organizacja Techniczna

Ministerstwo Edukacji Narodowej

Ministerstwo Gospodarki

Ośrodek Rozwoju Edukacji

Polskie Towarzystwo Ekonomiczne

Rozporządzenie Ministra Edukacji Narodowej oraz Ministra Pracy i Polityki Socjalnej z dnia 12.10.1993r. w sprawie zasad i warunków podnoszenia kwalifikacji zawodowych i wykształcenia ogólnego dorosłych z późniejszymi zmianami

Rozporządzenie Ministra Edukacji Narodowej z dnia 12 października 2005 r. w sprawie egzaminów na tytuły czeladnika i mistrza w zawodzie, przeprowadzanych przez komisje egzaminacyjne izb rzemieślniczych

7.15. Związki z rynkiem pracy

Koordinacją działań w zakresie kształcenia ustawicznego oraz szkolenia bezrobotnych i poszukujących pracy m.in. poprzez diagnozowanie potrzeb rynku pracy w zakresie kształcenia ustawicznego i szkolenia bezrobotnych i poszukujących pracy, określanie i wdrażanie instrumentów służących dostosowaniu kierunków kształcenia i szkolenia zawodowego do potrzeb rynku pracy, prowadzenie dialogu społecznego w zakresie polityki zatrudnienia i kształcenia ustawicznego pracowników i poszukujących pracy zajmują się publiczne służby zatrudnienia. Związki edukacji ustawicznej z rynkiem pracy mogą dotyczyć szkolenia pracodawców i własnych pracowników, współpracy pracodawców z placówkami kształcenia, organizowania w zakładzie pracy szkolenia praktycznego, praktyk i staży dla słuchaczy przewidzianych w programach edukacji szkolnej i pozaszkolnej oraz poradnictwa zawodowego dla osób pracujących, poszukujących pracy i bezrobotnych. Z badania CVTS2 [Badanie Ustawicznego Szkolenia Zawodowego przeprowadzone w 2003 roku w przedsiębiorstwach] wynika, że 41,4% badanych przedsiębiorstw przeprowadziło szkolenia swoich pracowników, a szkoleniem objęto 22% zatrudnionych. Przedsiębiorstwa szkolą przede wszystkim pracowników w wieku 25-44 lata, wyżej wykwalifikowanych, specjalistów i osoby zajmujące najwyższe stanowiska, zdecydowanie rzadziej szkolenie jest proponowane osobom o niskich kwalifikacjach, zatrudnionych w niepełnym wymiarze godzin, zagrożonych utratą pracy. Za główną przyczynę braku szkoleń podawano posiadanie przez pracowników wymaganych kwalifikacji oraz trudną sytuację ekonomiczną przedsiębiorstwa, uniemożliwiającą finansowanie szkoleń. Podstawowe znaczenie dla pozostawania aktywnym zawodowo ma poziom wykształcenia. (por. Edukacja dla rynku pracy, s. 130). Im wyższym poziom wykształcenia, tym odsetek osób biorących udział w kształceniu ustawicznym większy. W grupie osób o najniższym poziomie wykształcenia tylko co dziesiąty uczestniczy w kształceniu ustawicznym, podczas gdy wśród osób z wykształceniem wyższym (magister, licencjat) blisko 80%. Zatem edukacja ustawiczna tylko w niewielkim stopniu obejmuje osoby z deficytem kwalifikacji.

Do programów wspierających określone grupy osób niekorzystnie usytuowanych na rynku pracy należy przygotowywany Program Operacyjny Kapitał Ludzki (PO KL) (patrz punkt **7.2.**)

Działania w zakresie poradnictwa i orientacji zawodowej w sektorze publicznym mogą być prowadzone przez instytucje należące do sektora edukacji (poradnie psychologiczno-pedagogiczne, doradcy zawodowi w szkołach) oraz sektora pracy (doradcy w urzędach pracy, doradcy OHP). Działania te mają na celu pomoc w doborze odpowiednich pracowników do wymagań rynku pracy, dostosowanie kompetencji pracowników do zmian zachodzących w zakładach pracy. W 2008 roku (dane SIO z 30 września 2008 r.) w sektorze edukacji funkcjonowało 630 poradni psychologiczno-pedagogicznych.

[Review of career guidance policies in 11 acceding and candidate countries. Synthesis Report](#)

[Narodowy Plan Rozwoju. Dokument przyjęty przez Radę Ministrów 14 stycznia 2003](#)

[Program Operacyjny Kapitał Ludzki](#)

7.16. Prywatne formy kształcenia ustawicznego

Kształcenie ustawiczne realizowane w szkołach niepublicznych nie mających uprawnień publicznych i placówkach niepublicznych ma w zasadzie charakter prywatny. Koszty kształcenia są pokrywane ze środków słuchaczy, a w przypadku skierowania z zakładu pracy mogą być także pokrywane przez pracodawcę. Z danych RIS wynika, że najliczniejszą grupę instytucji szkoleniowych stanowią instytucje utworzone po 2001 r. (w 2007 r. stanowiły one blisko 48% rejestrujących się podmiotów). Co ósma instytucja powstała przed 1989 r. Od 2005 roku pojawiło się szereg ofert szkoleniowych współfinansowanych z EFS, skierowanych do różnych grup odbiorców.

7.17. Dane statystyczne

Tabela 1a. Liczba szkół dla dorosłych w latach 2000/2001-2007/2008

Typy szkół	2000/2001	2007/2008
Szkoła podstawowa	21	6
Gimnazjum	72	122
Liceum ogólnokształcące	978	2280
Szkoła zasadnicza	151	99
Średnia szkoła zawodowa I ogólnozawodowa	1710	1140

Tabela 1b. Uczniowie szkół dla dorosłych (w tysiącach)

Typy szkół	2000/2001	2007/2008
Szkoła podstawowa	0,7	0,1
Gimnazjum	4,8	12,2
Liceum ogólnokształcące	129,5	174,3
Szkoła zasadnicza	13,5	5,6
Średnia szkoła zawodowa I ogólnozawodowa	193,3	71,7

Tabela 2. Liczba szkół dla dorosłych według organów prowadzących w roku szkolnym 2007/2008

	Szkoła podstawowa	Gimnazjum	Liceum ogólnokształcące	Szkoła zasadnicza, liceum profilowane, technikum
Jednostki administracji centralnej (rządowej)	3	9	9	39
Jednostki samorządu terytorialnego	1	75	639	710
Organizacje społeczne i stowarzyszenia	1	18	243	139
Organizacje wyznaniowe	-	-	3	1
Pozostałe	1	20	1386	350
Razem szkół	6	122	2280	1239

Tabela 3. Nauczanie języków obcych jako przedmiotu obowiązkowego w szkołach dla dorosłych w roku szkolnym 2007/2008 (w %)

Nazwa szkoły	j. angielski	j. francuski	j. niemiecki	j. rosyjski	inny
Podstawowa	66,7	-	20,8	12,5	-
miasto	84,2	-	-	15,8	-
wieś	-	-	50,0	-	-
Gimnazjum	56,6	0,9	27,1	14,9	0,5
miasto	57,1	0,9	26,2	15,3	0,5
wieś	41,0	-	59,0	-	-
Liceum ogólnokształcące	70,5	0,4	16,9	11,9	0,3
Zasadnicza zawodowa	50,5	0,1	31,0	18,4	-
Liceum profilowane	62,1	-	23,4	14,3	0,2
Technikum i liceum uzupeł.	49,7	0,4	33,9	15,8	0,2
Szkoła policealna i pomaturalna	80,2	1,0	15,2	2,1	1,5

Tabela 4. Słuchacze studiów podyplomowych organizowanych przez szkoły wyższe, instytuty naukowo-badawcze i inne jednostki w roku 2008/2009

Nazwa jednostki	Słuchacze		Wydane świadectwa	
	Ogółem	w tym kobiety (w %)	Ogółem	w tym kobiety (w %)
Szkoły wyższe	144093	67,6	106108	70,5
Placówki Polskiej Akademii Nauk (PAN)	949	77,1	530	75,5
Instytuty naukowo-badawcze (inne niż PAN)	128	31,3	484	86,2
Krajowa Szkoła Administracji Publicznej	157	33,8	54	42,6
Centrum Medyczne Kształcenia Podyplomowego	23111	59,4	17735	57,8
Ogółem	168438	66,5	124911	68,8

Oświata i wychowanie w roku szkolnym 2007/2008

Szkoły wyższe i ich finanse w 2008 roku

Polska Akademia Nauk

8. Nauczyciele

Patrz: podrozdziały:

8.1. Kształcenie nauczycieli

Kształcenie nauczycieli do szkół różnych szczebli i typów prowadzone jest w dwóch systemach edukacji: w systemie szkolnictwa wyższego i w systemie oświaty.

W SYSTEMIE SZKOLNICTWA WYŻSZEGO funkcjonują następujące typy studiów, które mogą przygotowywać do zawodu nauczyciela:

- Studia I stopnia (licencjacie lub inżynierskie)
- Studia II stopnia (magisterskie)
- Jednolite studia magisterskie
- Studia podyplomowe

Powyższe studia prowadzone są w uczelniach akademickich (tj. posiadających uprawnienia do nadawania stopnia naukowego doktora), a więc uniwersytetach, uniwersytetach technicznych, politechnikach i akademiach, oraz w uczelniach zawodowych (tj. nieposiadających uprawnień do nadawania stopnia naukowego doktora). Uczelnie te funkcjonują zarówno w publicznym, jak i niepublicznym sektorze szkolnictwa wyższego.

W SYSTEMIE OŚWIATY działają: kolegia nauczycielskie i nauczycielskie kolegia języków obcych, zwane dalej kolegiami (dla celów porównań międzynarodowych zaklasyfikowane do poziomu ISCED 5B).

Nauczyciele zatrudnieni w wyżej wymienionych kolegiach według legislacji polskiej są traktowani jako nauczyciele sektora oświaty.

Obecnie nauczyciele z wyższym wykształceniem, przede wszystkim magisterskim, stanowią 97, 32 % ogółu zatrudnionych nauczycieli (91, 58% z wykształceniem wyższym magisterskim i 5, 74% z wykształceniem wyższym zawodowym).

8.1.1. Rys historyczny

A) KSZTAŁCENIE NAUCZYCIELI PRZEDSZKOLI I SZKÓŁ PODSTAWOWYCH

W latach 40. i 50. podstawowy typ instytucji kształcącej nauczycieli tego szczebla stanowiły 5-letnie licea pedagogiczne. Od 1946 r. działała również jedna wyższa szkoła pedagogiczna, a w latach 50. powstało kilka następnych wyższych szkół pedagogicznych, kształcących początkowo w cyklu 3-letnim nauczycieli szkół podstawowych do nauczania dwóch przedmiotów, a następnie w cyklu 4-5-letnich studiów magisterskich – zarówno nauczycieli szkół podstawowych, jak i średnich. W latach 60. naczelną rolę w kształceniu nauczycieli przedszkoli i szkół podstawowych zajęły pomaturalne 2-letnie studia nauczycielskie (SN). Równocześnie do 1973 r. działały wspomniane powyżej licea pedagogiczne. W latach 70. część SN-ów

przekształciła się w 3-letnie wyższe szkoły nauczycielskie (WSN), a następnie w wyższe szkoły pedagogiczne (WSP), kształcące w cyklu 5-letnim nauczycieli szkół podstawowych i średnich. Pozostałe SN-y działały do połowy lat 90. Od 1990 r. zaczęły powstawać nauczycielskie kolegia języków obcych (NKJO), a od 1991 r. kolegia nauczycielskie (KN).

B) KSZTAŁCENIE NAUCZYCIELI SZKÓŁ ŚREDNICH

W latach 40. nauczycieli szkół średnich kształciły przede wszystkim uniwersytety, w cyklu studiów 3-, 4- i 5-letnich. W latach 50. powołano do życia wyższe szkoły pedagogiczne, które kształciły nauczycieli początkowo w cyklu 4-letnim, a już od początku lat 60. w cyklu 5-letnich studiów magisterskich. Na początku lat 60. minister oświaty wydał rozporządzenie, w myśl którego nauczyciele przedmiotów ogólnokształcących w szkołach średnich powinni posiadać wykształcenie magisterskie. W latach 90. wyższe szkoły pedagogiczne zmieniały nazwę na akademie pedagogiczne.

C) KSZTAŁCENIE NAUCZYCIELI SZKÓŁ WYŻSZYCH

Nauczycieli akademickich kształciły i kształcą uczelnie akademickie. Rozpoczynający pracę nauczyciele akademicy powinni posiadać tytuł magistra lub równorzędny.

D) KSZTAŁCENIE PEDAGOGÓW SPECJALNYCH

W Polsce kształcenie to trwa od 1922 r. W latach 1922-1969 obejmowało osoby posiadające kwalifikacje pedagogiczne i kilkuletni staż pracy w szkolnictwie ogólnodostępnym. W 1970 roku uruchomiono trzyletnie wyższe studia zawodowe dla absolwentów szkół średnich (bez przygotowania pedagogicznego). Na poziomie magisterskim kształcenie pedagogów specjalnych rozpoczęto w 1973 r. (na początku 4-letni tok nauczania, obecnie 3 lub 5-letni). W 1978 r. uruchomiono trysemestralne studia podyplomowe dla absolwentów innych kierunków studiów magisterskich z przygotowaniem pedagogicznym. Istnieją również studia dwusemestralne dla magistrów (z przygotowaniem pedagogicznym) zamierzających pracować lub już pracujących w placówkach o całkowitej lub częściowej integracji uczniów niepełnosprawnych z pełnosprawnymi.

Development of Education in Poland

Education in a Changing Society

8.1.2. Kierunki zmian – projekty reform

W trosce o gruntowne i wszechstronne przygotowanie nauczycieli do wykonywania pracy zawodowej Ministerstwo Edukacji Narodowej opracowało nowe standardy kształcenia nauczycieli w szkołach wyższych (na studiach wyższych I stopnia, studiach magisterskich oraz studiach podyplomowych). Opracowało również standardy kształcenia nauczycieli w kolegiach nauczycielskich i nauczycielskich kolegiach języków obcych. Poza przygotowaniem merytorycznym z zakresu nauczanego przedmiotu oraz przygotowaniem pedagogicznym (psychologia, pedagogika i dydaktyka przedmiotowa) – nauczyciel musi nauczyć się wykorzystywać nowoczesne technologie informacyjne i komunikacyjne w nauczaniu oraz znać co najmniej jeden język obcy w stopniu zaawansowanym. Te nowe umiejętności okazały się niezbędne w pracy z uczniem nowoczesnej szkoły. Ponadto nauczycieli zaczęto kształcić w zakresie dwóch specjalności – głównej i dodatkowej, co umożliwi im uzyskanie kwalifikacji do nauczania dwóch przedmiotów. Dotyczy to zarówno kształcenia w szkołach wyższych (akademickich i zawodowych), jak i w kolegiach nauczycielskich.

Sylwetka absolwenta w najnowszych przepisach określona została poprzez następujące kompetencje:

- Przygotowanie w zakresie wybranych specjalności
- Przygotowanie w zakresie psychologii i pedagogiki
- Przygotowanie w zakresie dydaktyki przedmiotowej
- Umiejętność posługiwania się technologią informacyjną
- Znajomość co najmniej jednego języka obcego (na poziomie B2 ESOKJ)
- Umiejętność współpracy z uczniami i nauczycielami, środowiskiem rodzinnym uczniów oraz pozaszkolnym środowiskiem społecznym w realizacji zadań edukacyjnych
- Umiejętność podejmowania zadań edukacyjnych wykraczających poza nauczany przedmiot
- Umiejętność tworzenia projektów własnych działań oraz podejmowania działań upowszechniających wzory dobrej praktyki pedagogicznej
- Umiejętność kierowania własnym rozwojem zawodowym i osobowym oraz podejmowania doskonalenia
- Umiejętność posługiwania się przepisami prawa dotyczącymi systemu oświaty oraz statusu zawodowego nauczycieli.

Ministerstwo Edukacji Narodowej

Rozporządzenie Ministra Edukacji Narodowej i Sportu z dnia 7 września 2004 r. w sprawie standardów kształcenia nauczycieli

Rozporządzenie Ministra Edukacji Narodowej z dnia 30 czerwca 2006 r. w sprawie standardów kształcenia nauczycieli w kolegiach nauczycielskich i nauczycielskich kolegiach języków obcych.

Ustawa z dnia 27 lipca 2005 r. Prawo o szkolnictwie wyższym

8.1.3. Podstawy prawne

Aktem prawnym regulującym kształcenie nauczycieli w szkołach wyższych (zarówno w uczelniach akademickich, jak i uczelniach zawodowych) jest ustawa z 27 lipca 2005 roku Prawo o szkolnictwie wyższym.

Podstawowym aktem prawnym regulującym kształcenie nauczycieli w kolegiach jest ustawa z 7 września 1991 r. o systemie oświaty.

Szczegółowe zasady funkcjonowania kolegiów określa rozporządzenie Ministra Edukacji Narodowej z 12 sierpnia 1997 r. w sprawie zakładów kształcenia nauczycieli, będące aktem wykonawczym do ww. ustawy.

Wymagania ogólne i szczegółowe, sylwetkę absolwenta oraz treści programowe kształcenia nauczycieli regulują: rozporządzenie Ministra Edukacji Narodowej i Sportu z 7 września 2004 r. w sprawie standardów

kształcenia nauczycieli oraz rozporządzenie Ministra Edukacji Narodowej z 30 czerwca 2006 r. w sprawie standardów kształcenia nauczycieli w kolegiach nauczycielskich i nauczycielskich kolegiach języków obcych.

Aktem prawnym określającym kwalifikacje wymagane od nauczycieli jest rozporządzenie Ministra Edukacji Narodowej i Sportu z 10 września 2002 r. w sprawie szczegółowych kwalifikacji wymaganych od nauczycieli oraz określenia szkół i wypadków, w których można zatrudniać nauczycieli niemających wyższego wykształcenia lub ukończonego zakładu kształcenia nauczycieli. Przepisy zawarte w tych aktach muszą być respektowane przez wszystkie instytucje kształcące nauczycieli.

[Rozporządzenie Ministra Edukacji Narodowej i Sportu z dnia 10 września 2002r. w sprawie szczegółowych kwalifikacji wymaganych od nauczycieli oraz określenia szkół i wypadków, w których można zatrudnić nauczycieli niemających wyższego wykształcenia lub ukończonego zakładu kształcenia nauczycieli](#)

[Rozporządzenie Ministra Edukacji Narodowej z dnia 12 sierpnia 1997 r. w sprawie zakładów kształcenia nauczycieli z późniejszymi zmianami](#)

[Ustawa z dnia 27 lipca 2005 r. Prawo o szkolnictwie wyższym](#)

[Ustawa z dnia 7 września 1991r. o systemie oświaty](#)

8.1.4. Instytucje, poziomy i modele kształcenia

W polskiej edukacji nauczycieli dominujący jest MODEL RÓWNOLEGLY (ang. concurrent). Dotyczy on przede wszystkim kształcenia w placówkach pedagogicznych, a więc w akademiach pedagogicznych, kolegiach nauczycielskich, nauczycielskich kolegiach języków obcych, ale występuje także we wszystkich szkołach wyższych. W ramach poszczególnych kierunków studenci mają możliwość wyboru specjalności nauczycielskiej, co oznacza, że mogą zdobywać przygotowanie nauczycielskie w trakcie studiów, równoległe z przygotowaniem merytorycznym. Dla tych, którzy kończą dany kierunek bez specjalizacji, a następnie decydują się na wybór zawodu nauczyciela, istnieje możliwość zdobycia przygotowania pedagogicznego na studiach podyplomowych albo na kursach kwalifikacyjnych. Jest to element MODELU ETAPOWEGO (ang. consecutive).

Kształceniem nauczycieli dla wszystkich poziomów szkolnictwa w Polsce zajmują się następujące instytucje:

- uniwersytety i akademie pedagogiczne (dawniej wyższe szkoły pedagogiczne) kształcą nauczycieli różnych specjalności do pracy w szkołach wszystkich szczebli; przygotowują głównie nauczycieli przedmiotów ogólnokształcących dla szkół podstawowych i gimnazjów szkół ponadgimnazjalnych, nauczycieli wychowania przedszkolnego i nauczania początkowego, nauczycieli i wychowawców do pracy w placówkach oświatowych i opiekuńczych, poradniach zawodowych, psychologiczno-pedagogicznych i innych poradniach specjalistycznych udzielających pomocy dzieciom i młodzieży oraz bibliotekach szkolnych i pedagogicznych. Pośród akademii pedagogicznych działa jedna Akademia Pedagogiki Specjalnej, która przygotowuje nauczycieli do pracy w szkołach i placówkach specjalnych różnego typu i szczebla; Akademia Pedagogiki Specjalnej w Warszawie jest jedyną uczelnią w Polsce, która prowadzi kierunek studiów "pedagogika specjalna" ze wszystkimi specjalizacjami. Oprócz niej w Polsce działa 18 jednostek naukowo-dydaktycznych (instytuty, katedry, zakłady) zajmujących się pedagogiką specjalną i kształceniem pedagogów specjalnych
- akademie wychowania fizycznego kształcą nauczycieli wychowania fizycznego i gimnastyki korekcyjno-kompensacyjnej dla szkół i placówek wszystkich typów i szczebli nauczania;

- politechniki kształcą nauczycieli przedmiotów zawodowych dla szkół ponadgimnazjalnych, wychowania technicznego, jak też, w mniejszym zakresie, nauczycieli przedmiotów ogólnokształcących z grupy matematyczno-przyrodniczej dla szkół wszystkich szczebli i typów
- akademie sztuk pięknych i akademie muzyczne kształcą nauczycieli plastyki i muzyki dla szkół różnych szczebli i typów
- akademie ekonomiczne, rolnicze, medyczne oraz jedna Akademia Górniczo-Hutnicza – kształcą nauczycieli przedmiotów zawodowych dla szkół ponadgimnazjalnych
- kolegia nauczycielskie (KN) kształcą nauczycieli różnych specjalności do pracy w przedszkolach, szkołach podstawowych, placówkach oświatowych i opiekuńczych oraz bibliotekach szkolnych. Przygotowują do nauczania zintegrowanego w klasach I-III i nauczania przedmiotowego w klasach IV-VI;
- nauczycielskie kolegia języków obcych (NKJO) kształcą nauczycieli do nauczania języka obcego w szkołach podstawowych i gimnazjach i szkołach ponadgimnazjalnych.

Osoba, która posiada wyższe wykształcenie z odpowiednim przygotowaniem pedagogicznym lub ukończyła zakład kształcenia nauczycieli (kolegium), może podjąć pracę w wybranej przez siebie szkole lub placówce na terenie całego kraju jako nauczyciel w pełni wykwalifikowany.

W Polsce nie występuje końcowa faza kształcenia nauczycieli, polegająca na zdobywaniu kwalifikacji formalnych w miejscu pracy (ang. final on-the-job qualifying phase). Początkujący nauczyciel zatrudniany jest na jeden rok szkolny w celu odbycia stażu wymaganego do uzyskania awansu na stopień nauczyciela kontraktowego. Zatem nauczyciel stażysta w Polsce nie oznacza osoby uzupełniającej kwalifikacje, tylko pierwszą kategorię w hierarchii awansu zawodowego.

8.1.5. Warunki przyjęć

W szkołach wyższych warunki i tryb rekrutacji oraz formy studiów na poszczególnych kierunkach ustala senat uczelni. W przypadku, gdy wstęp na studia nie jest wolny, rekrutację przeprowadzają komisje rekrutacyjne powołane przez kierownika podstawowej jednostki organizacyjnej lub inny organ wskazany w statucie uczelni.

Podstawę przyjęcia na studia pierwszego stopnia lub jednolite studia magisterskie stanowią wyniki egzaminu maturalnego. Senat ustala jakie wyniki egzaminu maturalnego stanowią podstawę przyjęcia na studia. Uczelnia może za zgodą ministra właściwego do spraw szkolnictwa wyższego przeprowadzić dodatkowe egzaminy wstępne tylko w przypadku konieczności sprawdzenia wiedzy lub umiejętności niesprawdzanych w trybie egzaminu maturalnego lub gdy osoba ubiegająca się o przyjęcie na studia posiada świadectwo dojrzałości uzyskane za granicą. Jeżeli podstawę przyjęcia na studia stanowią wyniki egzaminu dojrzałości (tzw. starej matury przeprowadzanej do 2005 r.) senat uczelni może przeprowadzić egzaminy wstępne.

W kolegiach zasady i tryb przeprowadzania postępowania rekrutacyjnego uchwała rada programowa. Słuchaczem kolegium może być osoba, która posiada świadectwo maturalne (dojrzałości), przedstawiła zaświadczenie lekarskie o przydatności do zawodu nauczycielskiego oraz uzyskała pozytywny wynik w postępowaniu rekrutacyjnym.

8.1.6. Programy kształcenia, standardy kształcenia, specjalizacja

Kształcenie nauczycieli w szkołach wyższych prowadzone jest najczęściej na kierunkach studiów przygotowujących specjalistów do różnych zawodów (np. na kierunku chemia przygotowuje się specjalistów do pracy w zakładach przemysłowych, instytutach badawczych, laboratoriach, jak też nauczycieli chemii). W ramach kierunków studenci mogą wybrać specjalność nauczycielską i zdobywać przygotowanie pedagogiczne w trakcie studiów lub ukończyć dany kierunek bez specjalizacji i zdobyć przygotowanie do zawodu nauczyciela na studiach podyplomowych albo na kursach kwalifikacyjnych.

Szkoły wyższe kształciły dotychczas nauczycieli w jednej specjalności, natomiast w ostatnich latach – zgodnie z obowiązującymi standardami kształcenia nauczycieli – zaczęły wprowadzać również studia z zakresu dwóch specjalności (dwuprzedmiotowe), łącząc przede wszystkim specjalności sobie bliskie (np.: wychowanie przedszkolne z nauczaniem początkowym, matematykę z informatyką lub z fizyką, chemię z biologią lub fizyką, biologię z ochroną środowiska, itp.). Przygotowanie do nauczania drugiego przedmiotu nauczyciele mogą również zdobywać na studiach podyplomowych, trwających co najmniej 3 semestry.

W szkołach wyższych plany i programy studiów określają autonomiczne władze uczelni. Rada Główna Szkolnictwa Wyższego przedstawia natomiast propozycje standardów kształcenia określanych przez ministra właściwego do spraw szkolnictwa wyższego w drodze rozporządzenia. Minister właściwy do spraw szkolnictwa wyższego ustala standardy kształcenia na poszczególnych kierunkach studiów, minimalne wymagania programowe oraz minimalną liczbę godzin zajęć (na 3-letnich studiach I stopnia, tzw. licencjackich minimalna liczba godzin wynosi 1800, a na 2-letnich uzupełniających studiach magisterskich 800). Z zasady jednak studia nauczycielskie nie ograniczają się do minimum i zajęcia obejmują, w zależności od kierunku odpowiednio więcej godzin. Minister Edukacji Narodowej określa natomiast kwalifikacje wymagane od nauczycieli i minimalną liczbę godzin przeznaczonych na przygotowanie pedagogiczne. W myśl wydanych przez ministra przepisów przygotowanie pedagogiczne musi obejmować:

- w cyklu 3-letnim przygotowującym w zakresie dwóch przedmiotów: 510 godzin (330 godzin przygotowania teoretycznego i 180 godzin praktyki)
- w cyklu 5-letnim w zakresie jednej specjalności nauczycielskiej: 480 godzin (330 godzin przygotowania teoretycznego i 150 godzin praktyki)
- w cyklu 5-letnim w zakresie dwóch specjalności nauczycielskich: 600 godzin (390 godzin przygotowania teoretycznego i 210 godzin praktyki)

(Na podstawie rozporządzenia Ministra Edukacji Narodowej i Sportu z 7 września 2004 r. w sprawie standardów kształcenia nauczycieli, obowiązującego od roku akademickiego 2004/05).

W kolegiach obowiązują wydane przez ministra właściwego ds. oświaty i wychowania standardy kształcenia nauczycieli w kolegiach nauczycielskich i nauczycielskich kolegiach języków obcych, określające wymagania dotyczące realizowanych planów nauczania, przedmioty kształcenia, wymiar i zakres praktyk pedagogicznych, treści programowe i wymagane umiejętności (w zależności od specjalności liczba godzin w kolegiach wynosi od 2300 do 2500 godzin zajęć). Kształcenie w kolegiach odbywa się w specjalnościach odpowiadających przedmiotom nauczania w szkołach lub zajęciom prowadzonym w placówkach oświatowych. W kolegiach, poza kolegiami języków obcych, przygotowuje się słuchaczy do nauczania dwóch przedmiotów.

Jak w przypadku szkół wyższych, Minister Edukacji Narodowej określa kwalifikacje wymagane od nauczycieli i minimalną liczbę godzin przeznaczonych na przygotowanie pedagogiczne w kolegiach.

- W 3-letnich KN przygotowujących w zakresie dwóch przedmiotów obowiązuje 540 godzin przygotowania pedagogicznego (360 godzin teorii i 180 godzin praktyki)
- W 3-letnich NKJO obowiązuje 510 godzin przygotowania pedagogicznego (360 godzin teorii i 150 godzin praktyki)

(Na podstawie rozporządzenia Ministra Edukacji Narodowej z 30 czerwca 2006 r. w sprawie standardów kształcenia nauczycieli w kolegiach nauczycielskich i nauczycielskich kolegiach języków obcych, obowiązującego od roku szkolnego 2006/2007).

Zarówno w szkołach wyższych, jak i kolegiach prowadzone są dla nauczycieli studia dzienne, wieczorowe i zaoczne (zgodnie z nową ustawą z 27 lipca – Prawo o szkolnictwie wyższym, prowadzone są dla nauczycieli studia stacjonarne i niestacjonarne). We wszystkich formach obowiązują te same standardy nauczania. Na studiach licencjackich (I stopnia), uzupełniających studiach magisterskich (II stopnia) i jednolitych studiach magisterskich w specjalizacji nauczycielskiej określono procentowy wymiar zajęć prowadzonych w systemie wieczorowym lub zaocznym w stosunku do zajęć prowadzonych w systemie dziennym (co najmniej 80% w systemie wieczorowym i co najmniej 60% w systemie zaocznym).

Wymagania dotyczące kwalifikacji nauczycieli określa rozporządzenie Ministra Edukacji Narodowej i Sportu z 10 września 2002 r. w sprawie szczegółowych kwalifikacji wymaganych od nauczycieli oraz określenia szkół i wypadków, w których można zatrudnić nauczycieli niemających wyższego wykształcenia lub ukończonego zakładu kształcenia nauczycieli (Dz.U. z 2002 r. Nr 155, poz. 1288).

Pełne kwalifikacje do prowadzenia zajęć edukacyjnych w szkole specjalnej lub integracyjnej posiadają nauczyciele, którzy zdobyli kwalifikacje do pracy w szkole na odpowiednim etapie edukacyjnym oraz kwalifikacje do pracy z uczniami z odpowiednim rodzajem niepełnosprawności. Natomiast kwalifikacje do prowadzenia zajęć rewalidacyjnych z uczniami niepełnosprawnymi w szkole i internacie posiadają nauczyciele, którzy ukończyli odpowiednią specjalność pedagogiki specjalnej, kurs kwalifikacyjny albo odpowiednie studia podyplomowe.

Ministerstwo Edukacji Narodowej

Rada Główna Szkolnictwa Wyższego

Rozporządzenie Ministra Edukacji Narodowej i Sportu z dnia 10 września 2002r. w sprawie szczegółowych kwalifikacji wymaganych od nauczycieli oraz określenia szkół i wypadków, w których można zatrudnić nauczycieli niemających wyższego wykształcenia lub ukończonego zakładu kształcenia nauczycieli

Rozporządzenie Ministra Edukacji Narodowej i Sportu z dnia 7 września 2004 r. w sprawie standardów kształcenia nauczycieli

Rozporządzenie Ministra Edukacji Narodowej z dnia 30 czerwca 2006 r. w sprawie standardów kształcenia nauczycieli w kolegiach nauczycielskich i nauczycielskich kolegiach języków obcych.

Ustawa z dnia 27 lipca 2005 r. Prawo o szkolnictwie wyższym

8.1.7. Ocena, dyplomy

Ocena pracy studenta w trakcie studiów w szkole wyższej lub kolegium dokonywana jest przez nauczycieli podczas ćwiczeń, kolokwii i egzaminów. Nauczyciele stosują różne formy sprawdzianu (egzamin ustny, egzamin pisemny, testy, itp.). W indeksie wpisywana jest z zasady ocena cyfrowa lub informacja o zaliczeniu przedmiotu. W szkołach wyższych skala ocen jest 4-stopniowa (bardzo dobry, dobry, dostateczny i niedostateczny), w kolegiach 5-stopniowa (celujący, bardzo dobry, dobry, dostateczny i niedostateczny).

Studenci studiów magisterskich zobowiązani są do napisania podczas ostatniego roku studiów pracy magisterskiej, a następnie do zdania egzaminu dyplomowego, którego składnikiem jest też obrona pracy magisterskiej. Pomimo iż tytuł magistra jest tytułem zawodowym, prace magisterskie mają najczęściej charakter prac naukowych. Po zdaniu egzaminu dyplomowego absolwent otrzymuje dyplom ukończenia studiów wyższych, który m.in. zawiera takie dane, jak: ukończony kierunek i zakres studiów, wynik końcowy i uzyskany tytuł, tj.: magister, magister inżynier, magister sztuki.

Na studiach licencjackich lub inżynierskich, zarówno w uczelniach akademickich, jak i uczelniach zawodowych, studenci zobowiązani są do napisania pracy dyplomowej i zdawania egzaminu dyplomowego. Absolwenci otrzymują dyplom ukończenia szkoły wyższej, który m.in. zawiera takie dane, jak: ukończony kierunek i zakres studiów, wynik końcowy i uzyskany tytuł zawodowy: licencjat lub inżynier.

Sluchacze kolegiów również składają egzamin dyplomowy. Tematyka prac dyplomowych w kolegiach z zasady odnosi się do dydaktyki i musi uwzględniać praktykę pedagogiczną. Absolwenci kolegiów otrzymują dyplom ukończenia kolegium, który zawiera takie dane, jak: ukończona specjalność, wynik końcowy oraz wynik egzaminu dyplomowego. Każdy absolwent kolegium (posiadający dyplom ukończenia kolegium) ma prawo do ubiegania się o tytuł zawodowy licencjata w szkole wyższej sprawującej opiekę naukowo-dydaktyczną nad kolegium. W niektórych kolegiach egzamin zawodowy połączony był z egzaminem licencjackim, zdawanym w trybie eksternistycznym przed komisją powołaną przez rektora szkoły wyższej sprawującej opiekę naukowo-dydaktyczną nad kolegium. W tych przypadkach absolwent otrzymywał dwa dyplomy: dyplom ukończenia kolegium oraz dyplom ukończenia studiów z tytułem licencjata, wystawiany przez uczelnię opiekuńczą. Osoby posiadające tytuł licencjata mogą kontynuować studia w szkole wyższej i zdobywać tytuł magistra.

8.1.8. Alternatywne ścieżki kształcenia

Brak danych:

8.2. Warunki pracy nauczycieli

Problematyka warunków pracy nauczycieli zostanie zaprezentowana w podziale na nauczycieli sektora oświaty i nauczycieli akademickich.

8.2.1. Rys historyczny

Patrz: podrozdziały

8.2.1.1. Nauczyciele sektora oświaty

W latach 50. i 60. warunki pracy i status zawodowy nauczycieli sektora oświaty regulowała ustawa z 1956 r. o prawach i obowiązkach nauczycieli. W 1972 r. wydana została nowa ustawa, nazwana Kartą praw i obowiązków nauczyciela, która objęła również nauczycieli akademickich. W 1982 r. wydane zostały dwie

odrębne ustawy: Karta Nauczyciela – regulująca status nauczycieli sektora oświaty i ustawa o szkolnictwie wyższym – regulująca status nauczycieli akademickich.

[Ustawa z 27 kwietnia 1972 r. Karta praw i obowiązków nauczyciela](#)

[Ustawa z dnia 26 stycznia 1982 r. - Karta Nauczyciela](#)

[Ustawa z dnia 27 kwietnia 1956 r. o prawach i obowiązkach nauczycieli](#)

8.2.1.2. Nauczyciele akademicki

Status zawodowy i warunki pracy nauczycieli akademickich regulowały ustawy o szkolnictwie wyższym. Jedynie w latach 1972-1982 r. nauczyciele akademicki podlegali Kartie praw i obowiązków nauczyciela, obejmującej nauczycieli wszystkich szczebli i typów szkół.

8.2.2. Kierunki zmian – projekty reform

Patrz: podrozdziały

8.2.2.1. Nauczyciele sektora oświaty

Nowelizacja ustawy Karta Nauczyciela z 27 czerwca 2003 roku zawiera zmianę brzmienia artykułu 42, ustęp 2, punkt 2, wprowadzając doń zapis mówiący o tym, że w ramach tygodniowego 40-godzinnego wymiaru pracy nauczyciel jest obowiązany do realizowania innych czynności wynikających z zadań statutowych szkoły, w szczególności prowadzenia dodatkowych zajęć opiekuńczych i wychowawczych – dodatkowych w stosunku do określonego w tym samym artykule, punkt 3, wymaganego pensum dydaktycznego (tj. tygodniowej liczby godzin obowiązkowego wymiaru zajęć dydaktycznych, wychowawczych i opiekuńczych). Zmiana tego zapisu nie została przyjęta przychylnie przez środowisko nauczycieli, wywołując jednocześnie ożywione dyskusje w mediach.

Nowelizacja ustawy Karta Nauczyciela z 21 listopada 2008 roku zawiera zmianę brzmienia artykułu 42, ustęp 2, punkt 2, wprowadzając doń zapis mówiący o tym, że poza godzinami wymaganego pensum dydaktycznego:

- nauczyciel szkoły podstawowej i gimnazjum, w tym specjalnych, jest obowiązany prowadzić zajęcia opieki świetlicowej lub zajęcia w ramach godzin przeznaczonych w ramowych planach nauczania do dyspozycji dyrektora szkoły, w wymiarze 2 godzin w tygodniu,
- nauczyciel szkoły ponadgimnazjalnej, w tym specjalnej, jest obowiązany prowadzić zajęcia w ramach godzin przeznaczonych w ramowych planach nauczania do dyspozycji dyrektora szkoły, w wymiarze 1 godziny w tygodniu.

Na podstawie wskazanego wyżej przepisu nauczyciele są zobowiązani od 1 września 2009 r. do realizacji – poza pensum - dodatkowych godzin zajęć przeznaczonych na zajęcia wpływające na zwiększanie szans edukacyjnych, rozwijanie uzdolnień i umiejętności uczniów, a w przypadku szkół podstawowych i gimnazjów także zajęć opieki świetlicowej.

[Ustawa z dnia 21 listopada 2001r. o zmianie ustawy - Karta Nauczyciela, ustawy o systemie oświaty oraz ustawy - Przepisy wprowadzające reformę ustroju szkolnego](#)

Ustawa z dnia 27 czerwca 2003 r. o zmianie ustawy o systemie oświaty oraz o zmianie niektórych innych ustaw

8.2.2.2. Nauczyciele akademicy

Zgodnie z ustawą z 27 lipca 2005 r. Prawo o szkolnictwie wyższym nauczycielami akademickimi są: pracownicy naukowo-dydaktyczni, pracownicy dydaktyczni, pracownicy naukowcy, dyplomowani bibliotekarze oraz dyplomowani pracownicy informacji i dokumentacji naukowej. Nauczyciel akademicki może pozostawać w tym samym czasie w stosunku pracy tylko w jednym podstawowym miejscu pracy. Jednakże istnieje możliwość uzyskania zgody rektora uczelni na dodatkowe zatrudnienie. Uczelnia decyduje, czy mianowanie będzie na czas określony, czy nieokreślony. Pracownicy naukowo-dydaktyczni i naukowcy są zatrudniani na stanowiskach: profesora zwyczajnego, profesora nadzwyczajnego, profesora wizytującego, adiunkta i asystenta. Na stanowisku profesora zwyczajnego może być zatrudniona osoba posiadająca tytuł naukowy profesora. Na stanowisku profesora nadzwyczajnego może być zatrudniona osoba posiadająca stopień naukowy doktora habilitowanego lub tytuł naukowy profesora. Na stanowisku profesora wizytującego może być zatrudniona osoba będąca pracownikiem innej uczelni, posiadająca stopień naukowy doktora habilitowanego lub tytuł naukowy profesora. Na stanowisku adiunkta może być zatrudniona osoba, która posiada co najmniej stopień naukowy doktora. Na stanowisku asystenta może być zatrudniona osoba, która posiada co najmniej tytuł zawodowy magistra lub tytuł równorzędny. Pracownicy naukowo-dydaktyczni są obowiązani: kształcić i wychowywać studentów, prowadzić badania naukowe i prace rozwojowe, rozwijać twórczość naukową albo artystyczną, uczestniczyć w pracach organizacyjnych uczelni. Pracownicy dydaktyczni są zatrudniani na stanowiskach: starszego wykładowcy, wykładowcy, lektora lub instruktora. Na stanowiskach pracowników dydaktycznych mogą być zatrudnione osoby posiadające tytuł zawodowy magistra lub tytuł równorzędny. Pracownicy dydaktyczni są obowiązani kształcić i wychowywać studentów, podnosić swoje kwalifikacje zawodowe, uczestniczyć w pracach organizacyjnych uczelni.

Ustawa z dnia 27 lipca 2005 r. Prawo o szkolnictwie wyższym

8.2.3. Podstawy prawne

Patrz: podrozdziały

8.2.3.1. Nauczyciele sektora oświaty

Aktem prawnym regulującym status zawodowy oraz warunki pracy nauczycieli zatrudnionych w systemie oświaty jest ustawa z 26 stycznia 1982 r. – Karta Nauczyciela. Akt ten był wielokrotnie nowelizowany, a ostatnia nowelizacja dokonana została 21 listopada 2008 r.

Przepisy zawarte w Karcie Nauczyciela doprecyzowuje szereg rozporządzeń Ministra Edukacji Narodowej (np. w sprawie tygodniowego obowiązkowego wymiaru zajęć, wynagradzania nauczycieli, zasad i trybu dokonywania oceny pracy nauczyciela, zadań nauczycieli zajmujących stanowiska kierownicze). Kwestie nieuregulowane w Karcie Nauczyciela rozstrzyga Kodeks pracy, który jest zbiorem praw i obowiązków ogółu zatrudnionych.

Ustawa z dnia 26 stycznia 1982 r. - Karta Nauczyciela

8.2.3.2. Nauczyciele akademicy

Podstawowym aktem prawnym regulującym status i warunki pracy nauczycieli akademickich oraz innych pracowników szkół wyższych – akademickich i zawodowych – jest ustawa z 27 lipca 2005 r. Prawo o szkolnictwie wyższym oraz szereg aktów wykonawczych do tej ustawy. Ustawę stosuje się do publicznych i niepublicznych szkół wyższych.

Kwestie związane z uprawnieniami i procedurą nadawania stopni naukowych i tytułu naukowego reguluje ustawa z 14 marca 2003 r. o stopniach naukowych i tytule naukowym oraz o stopniach i tytule w zakresie sztuki.

[Ustawa z dnia 14 marca 2003r. o stopniach naukowych i tytule naukowym oraz o stopniach i tytule w zakresie sztuki](#)

[Ustawa z dnia 27 lipca 2005 r. Prawo o szkolnictwie wyższym](#)

8.2.4. Polityka planowania

Patrz: podrozdziały

8.2.4.1. Nauczyciele sektora oświaty

Za politykę planowania kadr nauczycielskich dla sektora oświaty odpowiada Ministerstwo Edukacji Narodowej, powołane do życia 5 maja 2006 r.

[Ministerstwo Edukacji Narodowej](#)

[Rozporządzenie Prezesa Rady Ministrów z dnia 5 maja 2006 r. w sprawie szczegółowego zakresu działania Ministra Edukacji Narodowej](#)

8.2.4.2. Nauczyciele akademickcy

Za politykę planowania kadr nauczycielskich dla sektora szkolnictwa wyższego odpowiada Ministerstwo Nauki i Szkolnictwa Wyższego, powołane do życia 5 maja 2006 roku.

[Ministerstwo Nauki i Szkolnictwa Wyższego](#)

[Rozporządzenie Rady Ministrów w sprawie utworzenia Ministerstwa Nauki i Szkolnictwa Wyższego, 5 maja 2006 r.](#)

8.2.5. Rekrutacja

Patrz: podrozdziały

8.2.5.1. Nauczyciele sektora oświaty

W myśl Karty Nauczyciela stanowisko nauczyciela może zajmować osoba, która posiada wyższe wykształcenie z odpowiednim przygotowaniem pedagogicznym lub ukończyła zakład kształcenia nauczycieli (obecnie zakładami kształcenia nauczycieli są kolegia, a w przeszłości były studia nauczycielskie, pedagogiczne studia techniczne i licea pedagogiczne). Absolwent szkoły wyższej posiadający przygotowanie pedagogiczne lub absolwent kolegium uznawany jest już na wstępie za wykwalifikowanego nauczyciela w zakresie ukończonej specjalności. Rozpoczynający pracę nauczyciel odbywa roczny staż w celu uzyskania stopnia awansu zawodowego nauczyciela kontraktowego, następnie odbywa drugi staż w wymiarze do 2 lat i 9 miesięcy w celu uzyskania stopnia awansu zawodowego nauczyciela mianowanego. Z nauczycielem, który nie posiada obywatelstwa polskiego oraz jeżeli nie spełnia warunków wymaganych do mianowania, jak też z nauczycielem podejmującym dodatkową pracę w innej szkole lub placówce, dyrektor podpisuje umowę o pracę. Wyjątek stanowią obywatele państw Unii Europejskiej, którzy mogą być zatrudnieni na podstawie mianowania, jeśli nie posiadają obywatelstwa polskiego, a spełniają pozostałe warunki do zatrudnienia przez mianowanie. Ich kwalifikacje uznaje się na podstawie przepisów ustawy z 26 kwietnia 2001 r. o zasadach uznawania nabytych w państwach członkowskich Unii Europejskiej kwalifikacji do wykonywania zawodów

regulowanych. Kandydat na nauczyciela musi spełniać określone warunki zdrowotne. Warunki zdrowotne niezbędne do wykonywania zawodu nauczyciela spełnia osoba, która przed nawiązaniem stosunku pracy przedstawiła stosowne zaświadczenie lekarskie.

Nauczycieli zatrudnia dyrektor szkoły w drodze naboru otwartego.

Rozporządzenie Ministra Edukacji Narodowej z dnia 19 marca 2009 r. w sprawie stażu adaptacyjnego i testu umiejętności w toku postępowania o uznanie kwalifikacji do wykonywania zawodu nauczyciela

Ustawa z dnia 18 marca 2008 r. o zasadach uznawania kwalifikacji zawodowych nabytych w państwach członkowskich UE

Ustawa z dnia 26 stycznia 1982 r. - Karta Nauczyciela

8.2.5.2. Nauczyciele akademicy

Wymagania dotyczące poziomu wykształcenia i stopnia lub tytułu naukowego pracowników naukowo-dydaktycznych i naukowych oraz pracowników dydaktycznych określone są ustawowo (Patrz również podrozdział **8.2.2.2.**). Statut uczelni może określać dodatkowe wymagania i kwalifikacje zawodowe osób zatrudnianych w charakterze pracowników naukowo-dydaktycznych i naukowych oraz w charakterze pracowników dydaktycznych. Stanowisko asystenta może zajmować osoba posiadająca tytuł zawodowy magistra lub inny równorzędny, z tym, że do objęcia tego stanowiska mogą się też przygotowywać studenci podczas jednego z dwóch ostatnich lat studiów w roli asystenta-stażysty, na zasadach określonych w statucie uczelni. Stosunek pracy z nauczycielami akademickimi nawiązuje się na podstawie mianowania lub umowy o pracę. Mianowanie po raz pierwszy w uczelni następuje po zakwalifikowaniu w drodze konkursu otwartego. Kryteria kwalifikacyjne oraz tryb przeprowadzania konkursu określa statut uczelni.

8.2.6. Status zawodowy

Patrz: podrozdziały

8.2.6.1. Nauczyciele sektora oświaty

Nauczyciele dwóch niższych stopni awansu zawodowego (tj. stażyści i nauczyciele kontraktowi) są zatrudniani na podstawie umowy o pracę, w oparciu o przepisy Karty Nauczyciela. Natomiast nauczyciele mianowani i nauczyciele dyplomowani (dwa kolejne szczeble ścieżki awansu zawodowego) mogą być zatrudniani na podstawie mianowania, w oparciu o przepisy ustawy Karta Nauczyciela. Pracodawcą nauczycieli zatrudnionych w danej szkole jest dyrektor tej szkoły. Nauczyciele zatrudnieni na podstawie mianowania nie podlegają podporządkowaniu służbowemu określonymu w innych przepisach prawnych dla mianowanych funkcjonariuszy państwowych. Nauczyciel korzysta – w związku z pełnieniem obowiązków służbowych – z prawa do ochrony przewidzianej dla funkcjonariuszy publicznych. Organ prowadzący szkołę obowiązany jest z urzędu występować w obronie nauczyciela, gdy ustalone dla nauczyciela uprawnienia zostaną naruszone. W realizowaniu programu nauczania nauczyciel ma prawo do swobody stosowania takich metod, jakie uważa za najwłaściwsze spośród uznanych przez współczesne nauki pedagogiczne, oraz do wyboru podręczników i innych pomocy naukowych, spośród zatwierdzonych do użytku szkolnego. Ale ma też obowiązek podnosić swą wiedzę, korzystając z prawa pierwszeństwa do uczestnictwa we wszystkich formach doskonalenia zawodowego.

Ministerstwo Edukacji Narodowej o doskonaleniu nauczycieli

Ustawa z dnia 26 stycznia 1982 r. - Karta Nauczyciela

8.2.6.2. Nauczyciele akademicy

Zatrudnianie nauczycieli akademickich następuje na podstawie mianowania albo umowy o pracę. Na podstawie mianowania zatrudnia się nauczyciela akademickiego tylko w pełnym wymiarze czasu pracy. Stosunek pracy z nauczycielem akademickim w uczelni publicznej nawiązuje rektor w trybie określonym w statucie. Stosunek pracy z nauczycielem akademickim w uczelni niepublicznej nawiązuje organ uczelni wskazany w statucie, w trybie określonym w statucie. Uczelnia, w której nauczyciel akademicki jest zatrudniony na podstawie mianowania, jest jego podstawowym miejscem pracy. Mianowanie następuje na czas nieokreślony lub określony. Mianowanie po raz pierwszy w uczelni następuje po zakwalifikowaniu w drodze konkursu. (Zasady i tryb przeprowadzania konkursu oraz kryteria kwalifikacyjne określa statut). Mianowania na stanowisko profesora zwyczajnego lub profesora nadzwyczajnego osoby pełniącej funkcję rektora uczelni publicznej dokonuje minister właściwy ds. szkolnictwa wyższego na wniosek senatu tej uczelni. Nauczyciele akademicy stanowią intelektualną i naukową elitę. Mają prawo do wolności badań naukowych, wolności twórczości artystycznej i wolności nauczania. Przysługują im uprawnienia twórców w zakresie ochrony praw autorskich. Do ich obowiązków, poza kształceniem studentów, należy prowadzenie badań naukowych (za wyjątkiem pracowników dydaktycznych, którzy mogą, ale nie muszą prowadzić takich badań), podnoszenie swoich kwalifikacji zawodowych oraz uczestniczenie w pracach organizacyjnych uczelni. Praca nauczyciela akademickiego podlega ocenie. Nauczyciele akademicy mają prawo do podejmowania pracy dodatkowej (w jednej instytucji) poza uczelnią macierzystą (są zobowiązani uzyskać zgodę rektora), w innych uczelniach, publicznych i niepublicznych, oraz poza szkolnictwem.

8.2.7. Zastępstwa

Patrz podrozdziały:

8.2.7.1. Nauczyciele sektora oświaty

W przypadku zastępstwa nieobecnego nauczyciela z nauczycielem kontraktowym, mianowanym czy dyplomowanym nawiązuje się stosunek pracy na podstawie umowy o pracę na czas określony – na okres wynikający z zastępstwa nieobecnego nauczyciela.

Obowiązki nieobecnego nauczyciela można też powierzyć w zastępstwie nauczycielowi już zatrudnionemu w danej szkole w wymiarze pełnego etatu. Wówczas obowiązują następujące ograniczenia: 1) Bez zgody nauczyciela tygodniowy wymiar dodatkowych zajęć z tytułu zastępstwa nie może przekraczać $\frac{1}{4}$ tygodniowego wymiaru (najczęściej jest to 4,5 godziny lekcyjnej tygodniowo); 2) Za zgodą nauczyciela wymiar dodatkowych zajęć nie może przekraczać $\frac{1}{2}$ tygodniowego pensum (najczęściej jest to 9 godzin lekcyjnych tygodniowo).

Nauczyciel, który realizuje tygodniowy wymiar zajęć w wysokości 27 godzin, nie może mieć przydzielonych dalszych godzin ponadwymiarowych, z wyjątkiem godzin doraźnych zastępstw.

Za wszystkie dodatkowo przepracowane godziny wynikające z konieczności zorganizowania przez szkołę zastępstw za nieobecnego nauczyciela, zarówno godziny ponadwymiarowe, jak i godziny doraźnych zastępstw, nauczyciel otrzymuje wynagrodzenie. Minister właściwy do spraw oświaty i wychowania określa w drodze rozporządzenia szczegółowy sposób obliczania wynagrodzenia za godziny ponadwymiarowe i godziny doraźnych zastępstw.

8.2.7.2. Nauczyciele akademicy

W szczególnych przypadkach, uzasadnionych koniecznością realizacji programu nauczania, nauczyciel akademicki może być obowiązany prowadzić zajęcia dydaktyczne w godzinach ponadwymiarowych, w wymiarze nieprzekraczającym dla pracownika naukowo-dydaktycznego $\frac{1}{4}$, a dla pracownika dydaktycznego $\frac{1}{2}$ wymiaru obowiązków dydaktycznych. Nauczycielowi akademickiemu, za jego zgodą, może być

powierzone prowadzenie zajęć dydaktycznych w wymiarze przekraczającym podaną wyżej liczbę godzin. Zasady oraz tryb powierzania tych zajęć określa senat uczelni.

8.2.8. Formy wsparcia dla nauczyciela

Patrz podrozdziały:

8.2.8.1. Nauczyciele sektora oświaty

W realizacji programu wychowawczego szkoły nauczyciel może oczekiwać wsparcia na terenie szkoły ze strony nauczyciela-pedagoga oraz nauczyciela-psychologa.

W realizacji programu dydaktycznego szkoły pomocy udziela mu nauczyciel-doradca metodyczny (na terenie szkoły lub w wojewódzkich/lokalnych ośrodkach doskonalenia nauczycieli). Nauczyciel-doradca metodyczny jest szczególnie pomocny nauczycielom rozpoczynającym pracę w zawodzie.

Nauczycielowi stażyście oraz nauczycielowi kontraktowemu odbywającemu staż przysługuje pomoc przydzielanego przez dyrektora szkoły opiekuna stażu, tj. doświadczonego nauczyciela zatrudnionego w danej szkole i posiadającego stopień nauczyciela mianowanego lub dyplomowanego.

W klasach specjalnych szkół integracyjnych (jak również w szkołach specjalnych) nauczycielowi przysługuje pomoc dodatkowo zatrudnionej osoby (nauczyciela wspomagającego). Natomiast w klasach integracyjnych obowiązują specjalne normy dotyczące liczby dzieci: liczba dzieci ze specjalnymi potrzebami edukacyjnymi w takiej klasie powinna wynosić 3-5, przy czym ogólna liczba dzieci uczęszczających do takiej klasy nie może przekroczyć 15-20.

[Ministerstwo Edukacji Narodowej o doskonaleniu nauczycieli](#)

8.2.8.2. Nauczyciele akademicki

Pracownicy naukowo-dydaktyczni i naukowcy mogą oczekiwać wsparcia od doświadczonych nauczycieli akademickich posiadających tytuł naukowy profesora lub stopień naukowy doktora habilitowanego, bowiem do obowiązków tych nauczycieli należy rozwój i kształcenie kadry naukowej.

8.2.9. Ocena nauczyciela

Patrz: podrozdziały

8.2.9.1. Nauczyciele sektora oświaty

Oceny pracy nauczyciela na wszystkich poziomach w sektorze oświaty dokonuje dyrektor szkoły (z własnej inicjatywy lub na prośbę samego nauczyciela, kuratorium oświaty, organu prowadzącego szkołę, rady szkoły lub rady rodziców). Przy jej dokonywaniu dyrektor może zasięgnąć opinii samorządu uczniowskiego. Okres pomiędzy przeprowadzeniem dwóch kolejnych ocen (włączając oceny dokonywane w ramach procedury wymaganej do awansu zawodowego) nie może być krótszy niż rok. Dyrektor szkoły jest obowiązany dokonać oceny pracy nauczyciela w okresie nie dłuższym niż 3 miesiące od daty złożenia wniosku. Ocena pracy nauczyciela ma charakter opisowy i jest zakończona stwierdzeniem uogólniającym:

- - ocena wyróżniająca
- - ocena dobra
- - ocena negatywna.

Niezbędną do awansu ocenę dorobku zawodowego nauczyciela (za odpowiedni okres stażu) ustala, z uwzględnieniem stopnia realizacji planu rozwoju zawodowego nauczyciela, dyrektor szkoły:

- w przypadku nauczyciela stażysty i nauczyciela kontraktowego – po zapoznaniu się z projektem oceny opracowanym przez opiekuna stażu i po zasięgnięciu opinii rady rodziców,
- w przypadku nauczyciela mianowanego – po zasięgnięciu opinii rady rodziców.

Ocena dorobku zawodowego nauczyciela może być pozytywna lub negatywna. Od negatywnej oceny dorobku zawodowego nauczycielowi przysługuje odwołanie do organu sprawującego nadzór pedagogiczny w terminie 14 dni od jej otrzymania. Ocena ustalona przez organ sprawujący nadzór pedagogiczny jest ostateczna. W przypadku, gdy ostateczna ocena jest negatywna, ponowna ocena dorobku może być dokonana po odbyciu, na wniosek nauczyciela i za zgodą dyrektora szkoły, jednego dodatkowego stażu w wymiarze 9 miesięcy.

8.2.9.2. Nauczyciele akademicy

Nauczyciele akademicy podlegają okresowej ocenie nie rzadziej niż co 4 lata lub na wniosek kierownika jednostki organizacyjnej, w której są zatrudnieni. Kryteria i procedury oceny określone są w statucie uczelni. Przy dokonywaniu oceny nauczyciela akademickiego dotyczącej wypełniania obowiązków dydaktycznych zasięga się opinii studentów.

8.2.10. Doskonalenie nauczycieli

Patrz: podrozdziały

8.2.10.1. Nauczyciele sektora oświaty

Doskonalenie nauczycieli w polskim systemie edukacji nie jest obligatoryjne, chociaż niezbędne z punktu widzenia awansu zawodowego.

Doskonalenie nauczycieli prowadzone jest dwutorowo: jako doksztalcenie i jako doskonalenie zawodowe. Doksztalcenie obejmuje formy, których ukończenie daje nauczycielowi wyższy poziom wykształcenia lub dodatkowe kwalifikacje, a doskonalenie zawodowe obejmuje formy, które wzbogacają warsztat nauczycieli w ramach posiadanych kwalifikacji. Finansowanie doksztalcenia i doskonalenia zagwarantowane jest w Karcie Nauczyciela, która mówi, iż organy prowadzące wyodrębniają na ten cel środki w wysokości 1% planowanych rocznych środków na wynagrodzenia osobowe nauczycieli.

Doksztalcenie nauczycieli prowadzone jest przez szkoły wyższe i kolegia, w systemie studiów wieczorowych, zaocznych i niestacjonarnych. Nauczyciele, w zależności od posiadanego wykształcenia i potrzeb, wybierają kierunek i specjalność studiów.

Doskonalenie nauczycieli prowadzą szkoły wyższe na studiach podyplomowych lub kolegia nauczycielskie na kursach, ale jest ono przede wszystkim domeną placówek doskonalenia nauczycieli.

Rys historyczny

Placówki doskonalenia nauczycieli na przestrzeni dziesięcioleci zmieniały swe nazwy i kompetencje. W latach 60. działał Centralny Ośrodek Metodyczny, któremu podlegały okręgowe ośrodki metodyczne. W latach 70. i 80. funkcjonował Instytut Kształcenia Nauczycieli (IKN), który podlegał bezpośrednio Ministrowi Oświaty i Wychowania, działał na zasadach samodzielnej placówki naukowo-dydaktycznej i posiadał liczne oddziały

terenowe. Na początku lat 90. IKN został zlikwidowany, a w jego miejsce powołano Centralny Ośrodek Doskonalenia Nauczycieli (CODN), który jest placówką o zasięgu ogólnopolskim, służącą wszystkim nauczycielom oraz prognozującą i analizującą zarówno sytuację kadrową w sektorze oświaty, jak i potrzeby doształcania i doskonalenia nauczycieli w skali kraju. W województwach powołane zostały wojewódzkie ośrodki metodyczne (WOM) nadzorowane przez kuratorów oświaty (od 1 stycznia 1999 roku prowadzone przez samorządy województw) i prowadzące doskonalenie oraz doształcanie nauczycieli w obrębie regionu.

Podstawy prawne

Podstawowym aktem prawnym stanowiącym o placówkach doskonalenia nauczycieli jest ustawa o systemie oświaty z 1991 r. Szczegółowe zasady tworzenia i działania placówek doskonalenia nauczycieli określa rozporządzenie Ministra Edukacji Narodowej z 19 listopada 2009 r. w sprawie placówek doskonalenia nauczycieli. Prawa nauczycieli doształcających się w formach szkolnych (tj. uzupełniających wykształcenie w szkołach wyższych lub kolegiach) oraz doształcających się i doskonalących w formach pozaszkolnych (tj. na studiach podyplomowych i różnego rodzaju kursach lub seminariach), jak też obowiązki pracodawców wobec studiujących i doskonalących się nauczycieli określa ustawa Karta Nauczyciela oraz rozporządzenie.

Organy decyzyjne w sprawach doskonalenia nauczycieli

Ustawowo za doskonalenie nauczycieli odpowiedzialny jest Minister Edukacji.

W poszczególnych województwach za doskonalenie nauczycieli odpowiedzialni są kuratorzy oświaty, oni bowiem sprawują nadzór pedagogiczny nad szkołami, oraz (od stycznia 1999 r.) samorządy województw, które prowadzą placówki doskonalenia nauczycieli.

Instytucje odpowiedzialne za doskonalenie nauczycieli

Szkoły wyższe prowadzą doształcanie i doskonalenie nauczycieli samodzielnie, w ramach posiadanej autonomii.

CODN działa w systemie oświaty i prowadzi doskonalenie nauczycieli w skali całego kraju, często wspólnie z instytucjami zagranicznymi lub w ramach międzynarodowych programów edukacyjnych. (...) WOM-y, prowadzone przez samorządy wojewódzkie prowadzą doskonalenie i w niewielkim zakresie również doształcanie w specjalnościach, których brakuje w danym regionie.

Wymagania wstępne

Wymagania wstępne są bardzo zróżnicowane, w zależności od instytucji prowadzącej doskonalenie, rodzaju kursu, liczby miejsc i liczby kandydatów oraz wykształcenia zainteresowanych nauczycieli.

W szkołach wyższych na studiach niestacjonarnych dla nauczycieli może obowiązywać egzamin wstępny lub rozmowa kwalifikacyjna albo posiadanie dyplomu niższego stopnia (np. na magisterskich studiach uzupełniających dla nauczycieli posiadających tytuł licencjata lub dla absolwentów SN uzupełniających wykształcenie do poziomu licencjata lub magistra).

CODN przyjmuje na kursy nauczycieli zgodnie z potrzebami szkół i samych nauczycieli i organizuje dla nich kursy ogólnokrajowe.

WOM-y badają potrzeby w zakresie doskonalenia i doskonalenia nauczycieli w regionie i organizują odpowiednie kursy lub warsztaty.

Każdy zainteresowany nauczyciel ma możliwości uczestnictwa i wyboru odpowiedniej formy doskonalenia lub doskonalenia.

Programy, długość cyklu doskonalenia, specjalizacja

Dla nauczycieli doskształcających się w szkołach wyższych lub kolegiach prowadzone są kierunkowe studia niestacjonarne, jak też studia podyplomowe umożliwiające zdobycie dodatkowej specjalizacji lub przygotowania pedagogicznego do nauczania określonego przedmiotu. Programy studiów kierunkowych są takie same, jak obowiązujące na studiach stacjonarnych, z tym, że nauczyciele znaczną część zadań wykonują samodzielnie, a zajęcia obowiązkowe prowadzone są po południu lub w soboty albo niedziele oraz podczas ferii.

Placówki doskonalenia nauczycieli oferują nauczycielom kursy kwalifikacyjne pedagogiczno-metodyczne (zbliżone programem i długością cyklu do studiów podyplomowych) oraz krótkie formy doskonalenia, tj. konferencje naukowe i szkoleniowe, seminaria, warsztaty.

Ocena i dyplomy

Nauczyciele kończący studia podyplomowe z zakresu danej dziedziny wiedzy lub z zakresu przygotowania pedagogicznego otrzymują świadectwo ukończenia studiów podyplomowych, które zawiera m.in. następujące dane: czas trwania, zakres studiów i wynik końcowy oraz wykaz przedmiotów objętych studiami wraz z liczbą godzin przeznaczonych na zajęcia teoretyczne i praktyczne.

Nauczyciele zdobywający kwalifikacje pedagogiczne na kursach kwalifikacyjnych otrzymują świadectwo ukończenia kursu kwalifikacyjnego, zawierające m.in. nazwę i czas trwania kursu, a nauczyciele doskonalący się w różnych formach doskonalenia organizowanych przez szkoły wyższe lub placówki doskonalenia nauczycieli otrzymują zaświadczenie o ukończeniu kursu, zawierające dane o jego zakresie.

Doskonalenie a zatrudnienie

Nauczyciele doskształcający lub doskonalący się są najczęściej nauczycielami czynnymi, zatem studia lub doskonalenie odbywają bez przerywania pracy, korzystają natomiast z przysługujących im urlopów szkoleniowych.

Nauczyciele podnoszący poziom swego wykształcenia przechodzą automatycznie do wyższej grupy w siatce płac.

Obecnie w zakresie doskształcania i doskonalenia nauczycieli przywiązuje się wielką wagę do umożliwienia nauczycielom uzyskania dodatkowej specjalizacji lub do nauczania drugiego przedmiotu.

Doskonalenie nauczycieli kształcenia specjalnego

Pracujący nauczyciele mogą podnosić swoje kwalifikacje na studiach niestacjonarnych i podyplomowych. Nauczyciele pracujący z uczniami niepełnosprawnymi mogą uzyskać wsparcie merytoryczne i metodyczne w

centralnych lub w wojewódzkich placówkach doskonalenia nauczycieli. Ośrodki te organizują kursy doskonalące lub kwalifikacyjne dla nauczycieli również w zakresie pedagogiki specjalnej.

Ministerstwo Edukacji Narodowej o doskonaleniu nauczycieli

Ministerstwo Edukacji Narodowej

Ośrodek Rozwoju Edukacji

Rozporządzenie Ministra Edukacji Narodowej z dnia 19 listopada 2009 r. w sprawie placówek doskonalenia nauczycieli

Ustawa z dnia 26 stycznia 1982 r. - Karta Nauczyciela

Ustawa z dnia 27 lipca 2005 r. Prawo o szkolnictwie wyższym

8.2.10.2. Nauczyciele akademicy

Ustawa z 27 lipca 2005 r. Prawo o szkolnictwie wyższym mówi, iż pracownicy dydaktyczni są obowiązani podnosić swoje kwalifikacje zawodowe. Artykuł 134 tej ustawy gwarantuje nauczycielom akademickim prawo do urlopów w celach naukowych. Mianowany nauczyciel akademicki może, nie częściej niż raz na siedem lat zatrudnienia w danej uczelni, otrzymać płatny urlop dla celów naukowych, w wymiarze do roku. Nauczyciel akademicki przygotowujący rozprawę habilitacyjną może otrzymać płatny urlop naukowy w wymiarze nieprzekraczającym sześciu miesięcy. Nauczyciel akademicki przygotowujący rozprawę doktorską może otrzymać płatny urlop naukowy w wymiarze nieprzekraczającym trzech miesięcy. Ponadto nauczyciel akademicki może, za zgodą rektora, otrzymać urlop bezpłatny dla celów naukowych. Szczegółowe zasady i tryb udzielania tych urlopów określa statut uczelni. W rozporządzeniu Ministra Nauki i Szkolnictwa Wyższego z 19 października 2006 roku w sprawie warunków kierowania osób za granicę w celach naukowych, dydaktycznych i szkoleniowych oraz szczególnych uprawnień tych osób stwierdza się, że nauczyciele akademicy mogą być kierowani za granicę w celach szkoleniowych, tj. na studia podyplomowe, studia doktoranckie, staże naukowe, artystyczne lub specjalizacyjne, kursy językowe i inne kursy podnoszące kwalifikacje zawodowe, praktyki zawodowe. Mogą być kierowani na koszt własny, na koszt podmiotu niebędącego jednostką kierującą lub na koszt jednostki kierującej, w zakresie obejmującym stypendium na pokrycie kosztów utrzymania i zakwaterowania. Jednostka kierująca może przyznać ponadto świadczenia inne niż stypendium, w szczególności zwrot kosztów podróży, polisy ubezpieczeniowej, zakupu pomocy naukowych, zwrot opłat wizowych.

Rozporządzenie Ministra Nauki i Szkolnictwa Wyższego z dnia 12 października 2006 roku w sprawie warunków kierowania osób za granicę w celach naukowych, dydaktycznych i szkoleniowych oraz szczególnych uprawnień tych osób

Ustawa z dnia 27 lipca 2005 r. Prawo o szkolnictwie wyższym

8.2.11. System wynagrodzeń

Patrz: podrozdziały

8.2.11.1. Nauczyciele sektora oświaty

Wynagrodzenia nauczycieli określa ustawa Karta Nauczyciela z 26 stycznia 1982 r. z późniejszymi zmianami oraz rozporządzenie Ministra Edukacji Narodowej w sprawie wynagradzania nauczycieli. Rozporządzenie ministra obejmuje nauczycieli wszystkich szczebli i typów szkół i placówek sektora oświaty (od przedszkoli po

kolegia i placówki doskonalenia nauczycieli) oraz pracowników kuratoriów oświaty i departamentów Ministerstwa Edukacji Narodowej zatrudnionych na stanowiskach pedagogicznych.

Wynagrodzenie nauczycieli składa się z: wynagrodzenia zasadniczego, dodatków: za wysługę lat, motywacyjnego, funkcyjnego oraz za warunki pracy, wynagrodzenia za godziny ponadwymiarowe i godziny doraźnych zastępstw, nagród i innych świadczeń wynikających ze stosunku pracy, z wyłączeniem świadczeń z zakładowego funduszu świadczeń socjalnych i dodatków socjalnych (mieszkaniowego i wiejskiego).

Wysokość wynagrodzenia zasadniczego nauczyciela uzależniona jest od stopnia awansu zawodowego, posiadanych kwalifikacji oraz wymiaru zajęć obowiązkowych, a wysokość dodatków odpowiednio od okresu zatrudnienia, jakości świadczonej pracy, wykonywania dodatkowych zadań lub zajęć, powierzonego stanowiska oraz trudnych, uciążliwych lub szkodliwych dla zdrowia warunków pracy.

Średnie wynagrodzenie nauczyciela stażysty stanowiło do 2008 r. 82% kwoty bazowej określonej dla pracowników państwowej sfery budżetowej, ustalonej corocznie w ustawie budżetowej. Średnie wynagrodzenie pozostałych nauczycieli stanowi dla:

- - nauczyciela kontraktowego – 125%
- - nauczyciela mianowanego – 175%
- - nauczyciela dyplomowanego – 225%

średniego wynagrodzenia nauczyciela stażysty.

Od 2009 r., po nowelizacji przepisów ustawy – Karta Nauczyciela średnie wynagrodzenie nauczyciela stanowi dla:

- 1) nauczyciela stażysty 100%,
- 2) nauczyciela kontraktowego 111%,
- 3) nauczyciela mianowanego 144%,
- 4) nauczyciela dyplomowanego 184%

- kwoty bazowej, określonej corocznie w ustawie budżetowej.

Rozwiązanie to powoduje istotny wzrost wynagrodzeń nauczycieli stażystów i nauczycieli kontraktowych i nieco niższy na pozostałych stopniach.

Ministerstwo Edukacji Narodowej o doskonaleniu nauczycieli

Rozporządzenie Ministra Edukacji Narodowej z dnia 24 marca 2009 r. zmieniające rozporządzenie w sprawie wysokości minimalnych stawek wynagrodzenia zasadniczego nauczycieli, ogólnych warunków przyznawania dodatków do wynagrodzenia zasadniczego oraz wynagradzania za pracę w dniu wolnym od pracy

Ustawa z dnia 26 stycznia 1982 r. - Karta Nauczyciela

8.2.11.2. Nauczyciele akademicy

Zasady wynagradzania nauczycieli akademickich określa ustawa z 27 lipca 2005 r. Prawo o szkolnictwie wyższym oraz rozporządzenie Ministra Nauki i Szkolnictwa Wyższego z 22 grudnia 2006 r. w sprawie warunków wynagradzania za pracę i przyznawania innych świadczeń związanych z pracą dla pracowników zatrudnionych w uczelni publicznej. Wynagrodzenia zasadnicze w odniesieniu do poszczególnych stanowisk oraz wysokość i warunki przyznawania innych składników wynagrodzenia w uczelni publicznej są określane tak, aby wysokość przeciętnego miesięcznego wynagrodzenia w relacji do kwoty bazowej określonej w ustawie budżetowej nie była niższa niż: 391,8% w grupie stanowisk profesorów, 261,2% w grupie stanowisk docentów, adiunktów i starszych wykładowców, 130,6% w grupie stanowisk asystentów, wykładowców, lektorów i instruktorów. Wynagrodzenie nauczycieli akademickich składa się z wynagrodzenia zasadniczego (uzależnionego od zajmowanego stanowiska) oraz innych składników (dodatki), którymi m.in. są: dodatki funkcyjne, za staż pracy, za pracę w warunkach szkodliwych dla zdrowia, za udział w pracach komisji rekrutacyjnych, za recenzowanie prac doktorskich i habilitacyjnych, za opiekę nad studenckimi praktykami zawodowymi. W okresie urlopu wypoczynkowego nauczycielowi akademickiemu przysługuje wynagrodzenie, jakie otrzymywałby, gdyby w tym czasie pracował. Nauczyciele akademicy mogą otrzymywać za osiągnięcia naukowe, dydaktyczne lub organizacyjne albo za całokształt dorobku nagrody rektora oraz nagrody ministra właściwego do spraw szkolnictwa wyższego.

Ministerstwo Edukacji Narodowej

Rozporządzenie Ministra Nauki i Szkolnictwa Wyższego z dnia 22 grudnia 2006 r. w sprawie warunków wynagradzania za pracę i przyznawania innych świadczeń związanych z pracą dla pracowników zatrudnionych w uczelni publicznej.

Ustawa z dnia 27 lipca 2005 r. Prawo o szkolnictwie wyższym

8.2.12. Czas pracy nauczyciela, wakacje

Patrz: podrozdziały

8.2.12.1. Nauczyciele sektora oświaty

Czas pracy nauczyciela zatrudnionego w pełnym wymiarze zajęć nie może przekraczać 40 godzin tygodniowo. W ramach czasu pracy nauczyciel realizuje zajęcia dydaktyczne lub opiekuńcze, przygotowuje się do zajęć, sprawdza prace pisemne oraz wykonuje inne czynności wynikające z zadań statutowych szkoły, a także związane z samokształceniem i doskonaleniem zawodowym. Tygodniowy obowiązkowy wymiar godzin zajęć dydaktycznych, wychowawczych lub opiekuńczych, prowadzonych bezpośrednio z uczniami lub wychowankami, jest zróżnicowany i uzależniony od typu szkoły i wykonywanych zajęć, np.: dla nauczycieli przedszkoli wynosi 25 godz., dla nauczycieli przedszkoli specjalnych, szkół podstawowych, liceów ogólnokształcących – 18 godz., dla nauczycieli kolegiów nauczycielskich – 15, dla wychowawców świetlic szkolnych – 26, dla wychowawców internatów – 30.

Nauczyciele realizujący tygodniowy wymiar godzin dydaktycznych w wymiarze 18 godzin mogą za zgodą organu prowadzącego szkołę na wniosek dyrektora szkoły, po uzyskaniu opinii rady pedagogicznej, realizować wymiar do 27 godzin tygodniowo. Pracę nauczyciela ustaloną w ww. sposób uznaje się w zakresie uprawnień pracowniczych za pracę wykonywaną w pełnym wymiarze zajęć.

Nauczyciele zatrudnieni w urzędach zobowiązani są pracować 40 godzin tygodniowo. Nauczyciele zatrudnieni w placówkach doskonalenia nauczycieli i bibliotekach pedagogicznych – 35 godzin tygodniowo. Nauczyciele zatrudnieni w szkołach zaocznych i placówkach kształcenia na odległość zobowiązani są przepracować 648 godzin rocznie (z tym, że wymiar ten obejmuje również poprawianie i ocenianie prac

pisemnych oraz prowadzenie egzaminów). Nauczyciele zatrudnieni w zaocznych kolegiach nauczycielskich – 450 godzin, a w zaocznych nauczycielskich kolegiach języków obcych – 360 godzin rocznie (ci ostatni mają najniższy wymiar, ponieważ prowadzą zajęcia w języku obcym).

W szczególnych przypadkach podyktowanych koniecznością realizacji programu nauczania nauczyciel może być zobowiązany do odpłatnej pracy w godzinach ponadwymiarowych, których liczba nie może przekroczyć 1/2 tygodniowego obowiązkowego wymiaru godzin zajęć (z wyjątkiem nauczycieli, którzy mają zwiększony tygodniowy wymiar godzin dydaktycznych oraz nauczycieli korzystający z przyznanej obniżki tygodniowego wymiaru zajęć dydaktycznych). Dyrektorom oraz innym nauczycielom sprawującym funkcje kierownicze w szkołach i placówkach obniża się tygodniowy wymiar godzin zajęć w zależności od wielkości i typu szkoły oraz warunków pracy. Dyrektor za zgodą organu prowadzącego szkołę może nauczycielowi zatrudnionemu w pełnym wymiarze zajęć obniżyć tygodniowy wymiar zajęć na czas określony lub do odwołania, ze względu na doskonalenie się, wykonywanie pracy naukowej albo prac zleconych przez organ sprawujący nadzór pedagogiczny lub organ prowadzący szkołę ze względu na szczególne warunki pracy nauczyciela w szkole.

Ferie i urlopy

Nauczyciele mają prawo do odpłatnego czasu wolnego podczas ferii oraz świąt państwowych i religijnych. Ferie letnie trwają około 2 miesięcy. Nauczyciel może być zobowiązany przez dyrektora szkoły do przeprowadzenia podczas ferii egzaminów lub wykonywania prac związanych z zakończeniem roku szkolnego i przygotowaniem nowego roku szkolnego, opracowania szkolnego zestawu programów oraz uczestniczenia w doskonaleniu zawodowym w określonej formie, ale zajęcia te nie mogą trwać dłużej niż 7 dni. Nauczycielom zatrudnionym w szkołach, w których nie są przewidziane ferie szkolne, przysługuje urlop wypoczynkowy w wymiarze 7 tygodni w czasie ustalonym w planie urlopów.

Ponadto nauczyciel po przepracowaniu co najmniej 7 lat w szkole ma prawo do płatnego urlopu na okres do 1 roku dla poratowania zdrowia w celu przeprowadzenia zaleconego leczenia, jeżeli komisja lekarska uzna, że stan zdrowia nauczyciela tego wymaga – urlopu udziela dyrektor szkoły. Kobieta ma prawo do płatnego urlopu macierzyńskiego w wymiarze 20 tygodni oraz od 2010 r. ma możliwość korzystania z dodatkowego urlopu w wymiarze 2 tygodni. W przypadku rezygnacji z dodatkowego urlopu przez matkę urlop ten może wykorzystać ojciec dziecka. Jedno z rodziców ma prawo do urlopu wychowawczego, trwającego maksymalnie 3 lata na jedno dziecko.

Nauczyciele czynni, podnoszący swoje kwalifikacje na studiach zaocznych i wieczorowych, mają ustawowo zagwarantowane prawa do płatnych urlopów szkoleniowych na udział w obowiązkowych zajęciach oraz przygotowanie się do egzaminów i pisanie pracy magisterskiej (zazwyczaj otrzymują w roku 21 dni wolnych od pracy na zajęcia i sesje egzaminacyjne oraz 21 na pisanie pracy magisterskiej). Mogą również otrzymywać krótsze urlopy na udział w konferencjach, seminariach i warsztatach szkoleniowych.

8.2.12.2. Nauczyciele akademicki

Czas pracy nauczyciela akademickiego jest określony zakresem jego obowiązków dydaktycznych, naukowych i organizacyjnych. Rodzaje zajęć dydaktycznych rozliczanych w ramach pensum ustala senat uczelni. Roczny wymiar zajęć dydaktycznych wynosi od 120 do 240 godzin dla pracowników naukowo-dydaktycznych, od 240 do 360 godzin dla pracowników dydaktycznych oraz od 300 do 540 godzin dla lektorów, instruktorów i równorzędnych.

Ferie i urlopy

Nauczycielowi akademickiemu przysługuje prawo do urlopu wypoczynkowego w wymiarze trzydziestu sześciu dni roboczych w ciągu roku. Nauczyciel akademicki zatrudniony w niepełnym wymiarze czasu pracy

ma prawo do urlopu wypoczynkowego w wymiarze proporcjonalnym do wymiaru zatrudnienia. Urlop wypoczynkowy powinien być wykorzystany w okresie wolnym od zajęć dydaktycznych. Tryb udzielania urlopu wypoczynkowego określa senat lub organ wskazany w statucie. Ponadto nauczyciel akademicki ma prawo do płatnych lub bezpłatnych urlopów dla celów naukowych (patrz punkt **8.2.10.2.**). Nauczyciele akademicy zatrudnieni w pełnym wymiarze czasu pracy, po przepracowaniu co najmniej pięciu lat, mają prawo do trwającego nie dłużej niż sześć miesięcy jednorazowego płatnego urlopu dla poratowania zdrowia, z tym, że w tych przypadkach obowiązuje orzeczenie lekarza leczącego nauczyciela. Łączny wymiar urlopu dla poratowania zdrowia w okresie całego zatrudnienia nauczyciela akademickiego nie może przekraczać dwóch lat.

8.2.13. Awans zawodowy

Patrz: podrozdziały

8.2.13.1. Nauczyciele sektora oświaty

Zgodnie z Kartą Nauczyciela nauczyciel może uzyskać następujące stopnie awansu zawodowego:

- nauczyciela stażysty,
- nauczyciela kontraktowego,
- nauczyciela mianowanego,
- nauczyciela dyplomowanego.

Możliwe jest nadawanie nauczycielom dyplomowanym o szczególnym dorobku zawodowym tytułu honorowego profesora oświaty.

Uzyskanie przez nauczyciela określonego stopnia awansu zawodowego uwarunkowane jest:

- posiadaniem wymaganych kwalifikacji,
- odbyciem stażu zakończonym pozytywną oceną dorobku zawodowego nauczyciela w okresie stażu (podczas stażu nauczyciel realizuje indywidualny plan rozwoju zawodowego),
- uzyskaniem akceptacji komisji kwalifikacyjnej albo, w przypadku nauczyciela kontraktowego, zdaniem egzaminu przed komisją egzaminacyjną.

Droga do awansu zawodowego jest dla nauczyciela stosunkowo trudna. Poza możliwością uzyskania stopni awansu zawodowego i zagwarantowaną ustawowo zmianą uposażenia uzależnioną od poziomu wykształcenia, uzyskanego stopnia awansu zawodowego i stażu pracy, nauczyciel wewnątrz szkoły ma niewielkie możliwości awansu, ponieważ skala funkcji i stanowisk w obecnej strukturze jest bardzo ograniczona. Nauczyciel, jeżeli posiada wymagane kwalifikacje i staż pracy oraz odpowiedni stopień awansu zawodowego, ma oczywiście prawo do ubiegania się o stanowisko dyrektora szkoły, kuratora oświaty lub wizytatora w urzędach administracji oświatowej. Może również, jeżeli posiada kwalifikacje, zmienić miejsce pracy ze szkoły podstawowej na średnią lub podjąć pracę na stanowisku doradcy lub nauczyciela-konsultanta w placówkach doskonalenia nauczycieli. Często jednak taki awans zawodowy jest wynikiem propozycji z zewnątrz, a nie zagwarantowanym awansem w karierze nauczycielskiej. Pewne stanowiska (np. dyrektora szkoły czy kuratora oświaty) osiągalne są wyłącznie w wyniku konkursów i na określonej przepisami

kadencję. Nie są zatem awansem stałym, a w wyniku kolejnego konkursu można je stracić, co równa się powrotowi do grona szeregowych nauczycieli. Mimo że dla nauczycieli dostępne są kursy i obowiązują stopnie awansu zawodowego, ukończenie kursu lub zdobycie stopnia awansu zawodowego nie zapewniają stanowisk kierowniczych.

W szkołach i placówkach sektora oświaty występują następujące stanowiska: nauczyciel, nauczyciel doradca metodyczny, nauczyciel konsultant, kierownik (np. laboratorium, pracowni, warsztatów szkolnych, praktyki pedagogicznej, internatu), wicedyrektor, dyrektor. W kuratoriach oświaty: wizytator, starszy wizytator, naczelnik wydziału, dyrektor wydziału, wicekurator, kurator oświaty. W ministerstwie: wizytator, starszy wizytator, główny wizytator.

Ministerstwo Edukacji Narodowej o doskonaleniu nauczycieli

Ustawa z dnia 26 stycznia 1982 r. - Karta Nauczyciela

8.2.13.2. Nauczyciele akademicy

W karierze naukowej i zawodowej nauczycieli akademickich rozróżnia się tytuły zawodowe oraz stopnie naukowe i tytuł naukowy, jak też zajmowane w uczelni stanowiska. Magister jest tytułem zawodowym, doktor i doktor habilitowany są stopniami naukowymi, a profesor jest tytułem naukowym (nadawanym dożywotnio przez prezydenta kraju za całokształt pracy naukowej). Stanowiska pracowników naukowo-dydaktycznych w uczelni, to: asystent, adiunkt, profesor wizytujący, profesor nadzwyczajny i profesor zwyczajny. Stanowiska dydaktyczne to: instruktor, lektor, wykładowca i starszy wykładowca. Młodzi asystenci powinni posiadać tytuł magistra, adiunkci – stopień naukowy doktora, profesorowie nadzwyczajni – stopień naukowy dr hab., a nauczyciele zatrudnieni na stanowisku profesora zwyczajnego powinni posiadać tytuł naukowy profesora. Mianowanie po raz pierwszy w uczelni następuje po zakwalifikowaniu w drodze konkursu. Na stanowisko profesora zwyczajnego lub profesora nadzwyczajnego osoby pełniące funkcję rektora uczelni publicznej mianuje minister właściwy ds. szkolnictwa wyższego na wniosek senatu uczelni. Zdobywanie stopni naukowych i tytułu naukowego pociąga za sobą awans w hierarchii stanowisk i podwyższenie wynagrodzenia.

Nauczyciele akademicy mogą też awansować na stanowiska kierownicze we władzach uczelni, tj. rektora, prorektora, dziekana, prodziekana wydziału lub kierownika innej jednostki organizacyjnej uczelni. Organy wybierające kandydatów na stanowiska kierownicze oraz tryb wyboru określają statuty uczelni.

8.2.14. Przeniesienia

Patrz: podrozdziały

8.2.14.1. Nauczyciele sektora oświaty

Nauczyciele poszukują pracy indywidualnie, bezpośrednio w szkołach lub placówkach oświatowych. Mogą też swobodnie zmieniać miejsca pracy lub rezygnować z pracy w systemie oświaty i podejmować pracę w innych działach gospodarki. Ponadto nauczyciel może być przeniesiony na własną prośbę lub z urzędu, za jego zgodą, na inne stanowisko w tej samej lub innej szkole, w tej samej lub innej miejscowości, na takie samo lub inne stanowisko. Przeniesienie nauczyciela z urzędu do innej miejscowości może nastąpić pod warunkiem zapewnienia nauczycielowi w nowym miejscu pracy mieszkania oraz miejsca pracy dla współmałżonka, jeżeli jest on nauczycielem. Ponadto nauczyciel otrzymuje zwrot kosztów związanych z transportem mienia oraz zasiłek osiedleniowy w wysokości dwumiesięcznego wynagrodzenia. Nauczyciela zmieniającego miejsce zamieszkania w związku z przeniesieniem zwalnia się od pełnienia obowiązków służbowych na odpowiedni okres, nie dłuższy niż 7 dni. Przeniesienia nauczyciela do innej szkoły dokonuje dyrektor nowej szkoły, za zgodą dyrektora szkoły, w której nauczyciel był dotychczas zatrudniony. Organ

prowadzący szkołę może przenieść nauczyciela mianowanego do innej szkoły bez zgody nauczyciela wyłącznie w razie konieczności zapewnienia tej szkole obsady na stanowisku nauczyciela z wymaganymi kwalifikacjami. W takich przypadkach okres przeniesienia nie może być dłuższy niż 3 lata, z prawem powrotu do szkoły, w której nauczyciel pracował. Jeżeli szkoła, do której nauczyciel został przeniesiony, znajduje się w innej miejscowości, nauczycielowi przysługuje 4-dniowy tydzień pracy, dodatek w wys. 20% wynagrodzenia oraz mieszkanie w miejscu czasowego zatrudnienia.

8.2.14.2. Nauczyciele akademicki

Uczelnia, w której nauczyciel akademicki jest zatrudniony na podstawie mianowania, jest jego podstawowym miejscem pracy. Nauczyciele akademicki są na ogół mocno związani z uczelnią macierzystą, ale znaczna ich liczba podejmuje (po uzyskaniu zgody rektora) pracę dodatkową w innych uczelniach lub poza szkolnictwem (w roli ekspertów, konsultantów, specjalistów, etc.). Na podejmowanie pracy dodatkowej znaczny wpływ miał rozwój po 1990 r., sektora wyższych szkół niepublicznych, stających się niezwykle chłonnym rynkiem pracy, a jednocześnie oferujących częstokroć znacznie wyższe zarobki niż w uczelniach publicznych. Przeniesienia nauczycieli akademickich z urzędu do innej uczelni nie są praktykowane. Uczelnie mają bowiem bardzo szeroką autonomię i swobodę w zatrudnianiu pracowników. Nauczyciel może zmienić pracę na warunkach porozumienia stron lub wypowiedzieć pracę w jednej szkole i podjąć w innej, z zachowaniem określonych ustawowo przepisów (np. z końcem roku akademickiego z zachowaniem 3-miesięcznego wypowiedzenia).

8.2.15. Zwolnienia (rozwiązywanie stosunku pracy)

Patrz: podrozdziały.

8.2.15.1. Nauczyciele sektora oświaty

Zwolnienie nauczyciela mianowanego lub dyplomowanego nie jest łatwe i pociąga za sobą ustawowo określoną procedurę. Nauczyciel może być zwolniony w razie całkowitej lub częściowej likwidacji szkoły. W przypadku, jeżeli dalsze zatrudnienie nauczyciela nie jest możliwe, dyrektor szkoły przenosi nauczyciela w stan nieczynny lub, na wniosek nauczyciela, rozwiązuje z nim stosunek pracy. Nauczyciel przechodzący w stan nieczynny zachowuje prawo do wynagrodzenia zasadniczego przez okres 6 miesięcy, a nauczycielowi, z którym rozwiązano stosunek pracy, przysługuje odprawa w wysokości sześciomiesięcznego wynagrodzenia zasadniczego. Dyrektor szkoły ma obowiązek przywrócić do pracy w pierwszej kolejności nauczyciela pozostającego w stanie nieczynnym, gdy tylko taka możliwość zaistnieje.

Stosunek pracy z nauczycielem mianowanym ulega rozwiązaniu z następujących przyczyn:

- na wniosek nauczyciela;
- w razie choroby trwającej dłużej niż 2 lata (w tym przez jeden rok nauczyciel może przebywać na zwolnieniu lekarskim, na kolejny rok uzyskać urlop na poratowanie zdrowia, a po tym okresie przechodzi na rentę inwalidzką),
- po osiągnięciu wieku emerytalnego (jeżeli z osiągnięciem wieku emerytalnego nauczyciel nie nabył prawa do emerytury, dyrektor szkoły przedłuża okres zatrudnienia, nie dłużej jednak niż o dwa lata od osiągnięcia wieku emerytalnego),
- w razie negatywnej oceny pracy nauczyciela (wystawienie oceny negatywnej jest zjawiskiem bardzo rzadkim, wymaga przestrzegania zasad ustawowo określonej procedury, a ponadto od takiej oceny nauczyciel może się odwołać do organu sprawującego nadzór pedagogiczny, który ma obowiązek powołać

kilkuosobowy zespół oceniający, w skład którego wchodzi m.in. specjaliści wizytatorzy, doradcy metodyczni, przedstawiciel rady szkoły, rady rodziców, związków zawodowych nauczycieli).

Stosunek pracy nauczyciela wygasa z mocy prawa odpowiednio w razie:

- prawomocnego ukarania w postępowaniu dyscyplinarnym karą dyscyplinarną zwolnienia z pracy oraz karą dyscyplinarną zwolnienia z pracy z zakazem przyjmowania ukaranego do pracy w zawodzie nauczycielskim w okresie trzech lat od ukarania lub karą wydalenia z zawodu nauczycielskiego,
- prawomocnego skazania na karę pozbawienia praw publicznych albo prawa wykonywania zawodu lub utraty pełnej zdolności do czynności prawnych,
- prawomocnego skazania za przestępstwo popełnione umyślnie,
- upływu trzymiesięcznego okresu odbywania kary pozbawienia wolności,
- stwierdzenia, że nawiązanie stosunku pracy nastąpiło na podstawie fałszywych lub nieważnych dokumentów albo zostało dokonane z naruszeniem warunków dotyczących zatrudnienia nauczycieli określonych w ustawie Karta Nauczyciela.

[Ustawa z dnia 26 stycznia 1982 r. - Karta Nauczyciela](#)

8.2.15.2. Nauczyciele akademicy

Zasady i tryb rozwiązywania z nauczycielem stosunku pracy określa ustawa z 27 lipca 2005 r. Prawo o szkolnictwie wyższym. Zwolnienia nauczycieli akademickich na podstawie negatywnej oceny ich pracy lub ze względu na naruszenie prawa są zjawiskiem rzadkim. Zwolnienie może mieć miejsce w ściśle określonych przypadkach, np. z powodu długotrwałej, trwającej dłużej niż 2 lata choroby (wówczas przechodzi na rentę inwalidzką), porzucenia pracy, prawomocnego skazania na karę utraty praw publicznych lub praw wykonywania zawodu nauczyciela, stwierdzenia, że mianowanie nastąpiło na podstawie fałszywych lub nieważnych dokumentów, upływu okresu, na który nastąpiło mianowanie, upływu trzymiesięcznego okresu nieobecności w pracy z powodu odbywania kary pozbawienia wolności, podjęcia dodatkowego zatrudnienia lub prowadzenia działalności gospodarczej bez uzyskania zgody rektora.

[Ustawa z dnia 27 lipca 2005 r. Prawo o szkolnictwie wyższym](#)

8.2.16. Emerytury i renty

Patrz: podrozdziały.

8.2.16.1. Nauczyciele sektora oświaty

Nauczyciele mają prawo do zaopatrzenia emerytalnego określonego w przepisach o emeryturach i rentach z Funduszu Ubezpieczeń Społecznych, z tym że nauczyciel zaliczany jest do pracowników wykonujących pracę w szczególnym charakterze. Ogólne przepisy mówią, iż wiek emerytalny w Polsce wynosi dla mężczyzn 65, a dla kobiet 60 lat.

Nauczyciele mający 30-letni okres zatrudnienia, w tym 20 lat wykonywania pracy w szczególnym charakterze (tj. nauczyciela, wychowawcy, opiekuna lub wizytatora) mogli po rozwiązaniu na swój wniosek stosunku pracy przejść na emeryturę lub rentę inwalidzką. Nauczyciele, którzy przepracowali 20 lat w szkolnictwie specjalnym, mogli przejść na emeryturę po 25-letnim okresie zatrudnienia. Przepisy te dotyczyły osób urodzonych po 31 grudnia 1948 r. a przed 1 stycznia 1969 r. i pozwalały nauczycielom przejść na emeryturę

po spełnieniu warunków dotyczących stażu pracy bez względu na wiek do 2008 r. Od 2009 r. nauczyciele urodzeni po 31 grudnia 1948 r. a przed 1 stycznia 1969 r. będą mogli otrzymywać nauczycielskie świadczenie kompensacyjne po spełnieniu tych samych warunków dotyczących stażu pracy, ale również po osiągnięciu wieku określonego w ustawie o nauczycielskich świadczeniach kompensacyjnych. Przepisy ustawy zostały skonstruowane w taki sposób, że wymagany wiek w latach 2009-2014 będzie wynosił 55 lat dla kobiet i mężczyzn i będzie rósł stopniowo, tak aby w latach 2031-2032 osiągnąć 59 lat dla kobiet i 64 lata dla mężczyzn. Od 2033 r. zaniknie możliwość uzyskiwania nauczycielskiego świadczenia kompensacyjnego i możliwe będzie wyłącznie przechodzenie nauczycieli na emeryturę po osiągnięciu 60 lat dla kobiet i 65 dla mężczyzn. Podstawę emerytury lub renty ustala się na zasadach ogólnych, z tym, że do podstawy tej wlicza się również wynagrodzenie za godziny ponadwymiarowe, dodatki, świadczenia w naturze, jeśli ze świadczeń tych nauczyciel nie korzysta po przejściu na emeryturę lub rentę oraz wszystkie nagrody za osiągnięcia zawodowe uzyskane w okresie, z którego wynagrodzenie stanowi podstawę wymiaru emerytury lub renty.

[Ustawa z dnia 17 grudnia 1998 r. o emeryturach i rentach z Funduszu Ubezpieczeń Społecznych](#)

[Ustawa z dnia 22 maja 2009 r. o nauczycielskich świadczeniach kompensacyjnych](#)

8.2.16.2. Nauczyciele akademicy

Nauczyciel akademicki oraz członkowie jego rodziny mają prawo do świadczeń na podstawie przepisów o emeryturach i rentach z Funduszu Ubezpieczeń Społecznych. Mężczyzna może przejść na emeryturę po przepracowaniu 30 lat, w tym 20 lat w szkolnictwie lub instytucjach naukowych, po ukończeniu 60. roku życia. Kobieta – po przepracowaniu 25 lat, w tym 20 lat w szkolnictwie lub instytucjach naukowych, po ukończeniu 55. roku życia. Nauczyciele akademicy pracują na ogół znacznie dłużej, często do późnej starości, z tym, że uczelnia ma prawo rozwiązać stosunek pracy z nauczycielem zatrudnionym na stanowisku prof. zwyczajnego lub nadzwyczajnego po osiągnięciu przez niego 70. roku życia, a z pozostałymi nauczycielami po osiągnięciu przez nich wieku emerytalnego, tj. 65 lat przez mężczyznę i 60 lat przez kobietę. Podstawę wymiaru emerytury lub renty ustala się na zasadach ogólnych określonych w przepisach o emeryturach i rentach z Funduszu Ubezpieczeń Społecznych, z tym, że do podstawy tej wlicza się również wynagrodzenie za godziny ponadwymiarowe, dodatki oraz wszystkie nagrody uzyskane za osiągnięcia zawodowe w okresie, z którego wynagrodzenie stanowi podstawę wymiaru emerytury lub renty.

[Ustawa z dnia 17 grudnia 1998 r. o emeryturach i rentach z Funduszu Ubezpieczeń Społecznych](#)

8.3. Personel administracyjny i kierowniczy

Patrz: podrozdziały.

8.3.1. Wymagania do objęcia stanowiska dyrektora szkoły

Kandydat na stanowisko dyrektora szkoły musi być nauczycielem mianowanym lub dyplomowanym, posiadać co najmniej pięcioletni staż pracy w szkolnictwie oraz mieć ukończony kurs w zakresie zarządzania oświatą. Szkołą może kierować również osoba niebędąca nauczycielem powołana na stanowisko dyrektora przez organ prowadzący, po zasięgnięciu opinii organu sprawującego nadzór pedagogiczny. Dyrektora szkoły (przedszkola i placówki) wyłania się w drodze konkursu. Stanowisko dyrektora powierza organ prowadzący na 5 lat szkolnych, w uzasadnionych przypadkach (.....) można powierzyć to stanowisko na krótszy okres, jednak nie krótszy niż 1 rok szkolny.

W szkole (przedszkolu i placowce), w której zgodnie ze statutem może być utworzone stanowisko wicedyrektora i inne stanowiska kierownicze, powołuje na nie i odwołuje z niego dyrektor po zasięgnięciu opinii rady szkoły, rady pedagogicznej oraz organu prowadzącego szkołę.

8.3.2. Warunki pracy

Dyrektor szkoły lub placówki:

- kieruje działalnością szkoły lub placówki i reprezentuje ją na zewnątrz;
- sprawuje nadzór pedagogiczny;
- sprawuje opiekę nad uczniami oraz stwarza warunki harmonijnego rozwoju psychofizycznego uczniów poprzez aktywne działania prozdrowotne;
- realizuje uchwały rady szkoły oraz rady pedagogicznej (podjęte w ramach ich kompetencji);
- dysponuje środkami finansowymi i ponosi odpowiedzialność za ich prawidłowe wykorzystanie;
- współdziała ze szkołami wyższymi i instytucjami kształcącymi nauczycieli w organizowaniu praktyk pedagogicznych studentów.

Dyrektor jest kierownikiem zakładu pracy dla zatrudnionych nauczycieli i pracowników niebędących nauczycielami i w związku z tym:

- zatrudnia i zwalnia nauczycieli i innych pracowników szkoły;
- przyznaje nagrody i wymierza kary porządkowe;
- występuje z wnioskami w sprawach odznaczeń i nagród przyznawanych na wyższych szczeblach.

Dyrektor szkoły (przedszkola) jest zwolniony z prowadzenia części godzin lekcyjnych, do których zobowiązany jest jako nauczyciel (w szkołach podstawowych i średnich nauczyciel jest zobowiązany do prowadzenia 18 godzin tygodniowo). Tygodniowy wymiar godzin, do którego jest zobowiązany dyrektor, zależy od wielkości szkoły. Dyrektor filii szkoły liczącej do 4 oddziałów zobowiązany jest do przeprowadzenia w tygodniu 12 godzin lekcyjnych. W szkole liczącej 17 i więcej oddziałów dyrektor prowadzi tylko 3 lekcje tygodniowo.

8.4. Nadzór pedagogiczny

Nadzór pedagogiczny służy doskonaleniu systemu oświaty i zgodnie z ustawą o systemie oświaty polega na:

- ocenianiu stanu i warunków działalności dydaktycznej, wychowawczej i opiekuńczej szkół, placówek i nauczycieli;
- analizowaniu i ocenianiu efektów działalności dydaktycznej, wychowawczej i opiekuńczej oraz innej działalności statutowej szkół i placówek;
- udzielaniu pomocy szkołom, placówkom i nauczycielom w wykonywaniu ich zadań dydaktycznych, wychowawczych i opiekuńczych;

- inspirowaniu nauczycieli do innowacji pedagogicznych, metodycznych i organizacyjnych.

Nadzór pedagogiczny sprawowany jest w sposób planowy, ale może być realizowany również doraźnie i uwzględnia zasadę jawności wymagań oraz zasadę gromadzenia informacji o szkole lub placówce z różnych źródeł, z uwzględnieniem informacji pozyskiwanych w toku nadzoru sprawowanego przez dyrektora szkoły lub placówki.

Podstawowe cele sprawowania nadzoru pedagogicznego to:

- umożliwienie zespołom szkolnym (dyrektorom wraz z nauczycielami) efektywnej pracy nad poprawianiem jakości pracy szkół i placówek poprzez dostarczanie informacji na temat tej jakości;
- dostarczenie informacji i narzędzi do sprawdzania poziomu wypełniania przez szkoły i placówki wymagań określonych w przepisach w sprawie nadzoru;
- umożliwienie dokonywania analiz dotyczących jakości pracy szkół i placówek.

Nadzór pedagogiczny sprawowany jest na trzech poziomach:

- kraju – Minister Edukacji Narodowej oraz Minister Kultury i Dziedzictwa Narodowego (w zakresie szkół artystycznych) i Minister Rolnictwa i Rozwoju Wsi (w zakresie szkół rolniczych) Minister Środowiska (w zakresie szkół leśnych), Minister Sprawiedliwości (w zakresie zakładów poprawczych, schronisk dla nieletnich, ośrodków diagnostyczno-konsultacyjnych oraz szkół w tych jednostkach)
- województwa - kurator oświaty,
- szkoły lub placówki – dyrektor.

8.4.1. Wymagania do objęcia stanowiska

W kuratoriach oświaty oraz urzędach innych organów sprawujących nadzór pedagogiczny i podporządkowanych im jednostkach organizacyjnych ustalone zostały następujące stanowiska, których zajmowanie wymaga kwalifikacji pedagogicznych:

- w ministerstwach:
 - wizytatorzy, starsi wizytatorzy i główni wizytatorzy,
- w kuratoriach oświaty:
 - kuratorzy oświaty oraz wicekuratorzy oświaty koordynujący pracę komórek organizacyjnych, których statutowym zadaniem jest wykonywanie nadzoru pedagogicznego,
 - kierownicy komórek organizacyjnych, których statutowym zadaniem jest wykonywanie nadzoru pedagogicznego,
 - wizytatorzy i starsi wizytatorzy,

- w specjalistycznych jednostkach nadzoru:
 - dyrektor jednostki i inni pracownicy zajmujący stanowiska kierownicze i wykonujący statutowe i regulaminowe zadania w zakresie nadzoru pedagogicznego,
 - wizytatorzy, starsi wizytatorzy i główni wizytatorzy.

Na powyższych stanowiskach mogą być zatrudnieni nauczyciele posiadający wyższe wykształcenie magisterskie, mający co najmniej pięcioletni staż pracy pedagogicznej i ukończone formy doskonalenia w zakresie administracji lub zarządzania lub co najmniej dwuletni staż pracy na stanowisku kierowniczym w szkole, placówce, zakładzie kształcenia nauczycieli lub co najmniej dwuletni staż pracy w urzędzie organu sprawującego nadzór pedagogiczny nad szkołami i placówkami lub w urzędzie organu prowadzącego szkoły lub placówki a także nauczyciele akademicy posiadający co najmniej pięcioletni staż w szkole wyższej i ukończone formy doskonalenia w zakresie administracji lub zarządzania.

Osoby, które przeprowadzają ewaluację obowiązane są do ukończenia przynajmniej raz na dwa lata, doskonalenia w zakresie ewaluacji, organizowanego na zlecenie Ministra Edukacji Narodowej.

8.4.2. Formy nadzoru pedagogicznego

- Ewaluacja
- Kontrola
- Wspomaganie

Ewaluacja

Ewaluacja działalności edukacyjnej jest praktycznym badaniem oceniającym, które ma prowadzić do określenia stopnia spełniania przez szkołę lub placówkę wymagań stawianych przez państwo na podstawie oceny przebiegu procesów, a także efektów podejmowanych działań dydaktycznych, wychowawczych i opiekuńczych oraz warunków działania szkoły lub placówki, jakości zarządzania i jej funkcjonowania w środowisku.

Ewaluacja prowadzona przez organ sprawujący nadzór pedagogiczny to ewaluacja zewnętrzna. Ewaluacja prowadzona przez dyrektora szkoły to ewaluacja wewnętrzna.

Ewaluacja zewnętrzna obejmuje:

- zbieranie i analizowanie informacji o działalności edukacyjnej szkoły lub placówki;
- określenie poziomu spełniania przez szkołę lub placówkę wymagań ustalonych w rozporządzeniu w sprawie nadzoru;

Wymagania te zostały ujęte w czterech obszarach działalności szkół i placówek:

- efekty działalności dydaktycznej, wychowawczej i opiekuńczej oraz innej działalności statutowej szkoły lub placówki;

- procesy zachodzące w szkole lub placówce;
- funkcjonowanie szkoły lub placówki w środowisku lokalnym, w szczególności w zakresie współpracy z rodzicami uczniów;
- zarządzanie szkołą lub placówką.

Przeprowadzona w szkole lub placówce ewaluacja zewnętrzna ma na celu ustalenie oceny spełnienia wymagań, na jednym z pięciu następujących poziomów:

- poziom A – oznaczający bardzo wysoki stopień wypełniania wymagania przez szkołę lub placówkę;
- poziom B – oznaczający wysoki stopień wypełniania wymagania przez szkołę lub placówkę;
- poziom C – oznaczający średni stopień wypełniania wymagania przez szkołę lub placówkę;
- poziom D – oznaczający podstawowy stopień wypełniania wymagania przez szkołę lub placówkę;
- poziom E – oznaczający niski stopień wypełniania wymagania przez szkołę lub placówkę.

Ewaluacja dokonywana we wszystkich obszarach funkcjonowania szkoły lub placówki – jest ewaluacją całościową, lub w zakresie niektórych problemów wybranych z obszarów działalności szkoły lub placówki – ewaluacją problemową.

W wyniku przeprowadzonej w szkole lub placówce ewaluacji organ sprawujący nadzór pedagogiczny sporządza raport, w którym określa poziomy spełnienia przez tę szkołę lub placówkę każdego wymagania. Raport nie zawiera jednej uogólnionej oceny pracy szkoły, lecz ocenę stopnia spełnienia każdego spośród podlegających ewaluacji wymagań.

W przypadku ustalenia w wyniku ewaluacji zewnętrznej przeprowadzonej w szkole lub placówce poziomu E w odniesieniu do choćby jednego z wymagań w obszarze „efekty”, szkoła lub placówka otrzymuje od organu sprawującego nadzór pedagogiczny polecenie opracowania i wdrożenia programu i harmonogramu poprawy efektywności kształcenia lub wychowania, a w przypadku szkół i placówek niepublicznych – polecenie usunięcia uchybień w wyznaczonym terminie.

Jeśli spełnianie wymagań z innych obszarów niż „efekty” zostanie ustalone na poziomie E, szkoła lub placówka będzie miała obowiązek wdrożenia działań mających na celu poprawę stanu realizacji zadań z tego zakresu.

Kontrola

Organ sprawujący nadzór pedagogiczny kontroluje również przestrzeganie przez szkoły i placówki przepisów prawa w zakresie działalności dydaktycznej, wychowawczej i opiekuńczej oraz innej działalności statutowej szkół i placówek.

Celem działalności kontrolnej jest dokonanie oceny stanu i warunków działalności dydaktycznej, wychowawczej i opiekuńczej oraz innej działalności statutowej szkół i placówek pod względem legalności.

Tematyka kontroli wynikających z planu nadzoru pedagogicznego kuratora oświaty jest zgodna z ustalonymi przez ministra właściwego do spraw oświaty i wychowania podstawowymi kierunkami realizacji polityki oświatowej państwa oraz wytycznymi i poleceniami, o których mowa w art. 35 ust. 2 pkt 1 i 2 Ustawy o Systemie Oświaty.

W przypadku zaistnienia potrzeby przeprowadzenia kontroli w innych zakresach, kurator oświaty może prowadzić kontrole doraźne.

Kontrola jest przeprowadzana przez osobę lub zespół wyznaczony przez organ sprawujący nadzór pedagogiczny.

Osoba upoważniona do przeprowadzenia kontroli:

- rzetelnie i obiektywnie ustala stan faktyczny;
- zbiera niezbędne dowody stanowiące podstawę ustaleń kontroli ;
- zapewnia dyrektorowi szkoły lub placówki czynny udział w kontroli;
- dokumentuje czynności kontrolne.

Wspomaganie

Do zadań organu sprawującego nadzór pedagogiczny należy także wspomaganie pracy szkół i placówek, m.in. poprzez:

przygotowywanie i publikowanie (z wykorzystaniem strony internetowej) analiz wyników sprawowanego nadzoru pedagogicznego, w tym wniosków z ewaluacji zewnętrznych i kontroli przestrzegania prawa;

- upowszechnianie przykładów dobrych praktyk,
- organizowanie konferencji i narad dla dyrektorów szkół i placówek

Zadaniem organów sprawujących nadzór pedagogiczny w zakresie wspomagania pracy szkół i placówek jest także promowanie wykorzystywania ewaluacji w procesie doskonalenia pracy szkół i placówek.

8.4.3. Rola dyrektora szkoły w nadzorze pedagogicznym

Dyrektor szkoły lub placówki publicznej we współpracy z innymi nauczycielami zajmującymi stanowiska kierownicze, w ramach sprawowanego nadzoru pedagogicznego:

- przeprowadza ewaluację wewnętrzną i wykorzystuje jej wyniki do doskonalenia jakości pracy szkoły lub placówki;
- kontroluje przestrzeganie przez nauczycieli przepisów prawa dotyczących działalności dydaktycznej, wychowawczej i opiekuńczej oraz innej działalności statutowej szkół i placówek;
- wspomaga nauczycieli w realizacji ich zadań, w szczególności przez:

- organizowanie szkoleń i porad,
- motywowanie do doskonalenia i rozwoju zawodowego,
- przedstawianie nauczycielom wniosków wynikających ze sprawowanego przez dyrektora szkoły lub placówki nadzoru pedagogicznego.

Rozporządzenie Ministra Edukacji Narodowej z dnia 7 października 2009 r. w sprawie nadzoru pedagogicznego

Ustawa z dnia 7 września 1991r. o systemie oświaty

8.5. Personel odpowiedzialny za wsparcie psychologiczne i poradnictwo

Nauczyciel pedagog jest zwykle absolwentem 5-letnich studiów magisterskich ze specjalizacją z zakresu pedagogiki, pedagogiki specjalnej lub resocjalizacji. Do jego głównych obowiązków należy określanie indywidualnych potrzeb edukacyjnych uczniów, poszukiwanie przyczyn porażek szkolnych, udzielanie wsparcia uczniom w procesie nauczania, także tym szczególnie uzdolnionym, oraz ich rodzicom i nauczycielom. Nauczyciel pedagog wspiera również innych nauczycieli w ich działaniach wychowawczych i w realizacji programu wychowawczego szkoły, organizuje działania na rzecz zapobiegania zjawiskom patologicznym w szkole oraz pomaga uczniom i ich rodzicom w wyborze dalszej drogi kształcenia. Jest zobowiązany do prowadzenia minimum 6 godzin zajęć reedukacyjno-wyrównawczych tygodniowo.

Nauczyciel psycholog ma wykształcenie psychologiczne. Do jego głównych obowiązków należy określanie słabych i mocnych stron uczniów, udzielanie pomocy psychologiczno-pedagogicznej oraz porad dotyczących ich dalszego kształcenia, wyboru zawodu, przeciwdziałanie zaburzeniom zachowania u uczniów a także wsparcie nauczycieli w realizacji programu wychowawczego szkoły. Nauczyciel psycholog nie jest zobowiązany do prowadzenia zajęć lekcyjnych.

Nauczyciel doradca metodyczny i nauczyciel konsultant są odpowiedzialni za udzielanie porad metodycznych i prowadzenie kursów doskonalenia zawodowego dla nauczycieli.

Nauczyciel doradca metodyczny udziela porad na terenie szkoły lub w wojewódzkich lub lokalnych ośrodkach doskonalenia nauczycieli. Jest odpowiedzialny za udzielanie wsparcia metodycznego nauczycielom, ze szczególnym uwzględnieniem nauczycieli stażystów.

Nauczyciel konsultant przygotowuje i prowadzi kursy doskonalenia zawodowego dla nauczycieli, z uwzględnieniem kursów zarządzania w oświacie, a także organizuje seminaria i konferencje szkoleniowe.

8.6. Pozostały personel szkolny lub współpracujący ze szkołami

W szkole zatrudnia się pracowników administracyjnych, ekonomicznych, inżynieryjno-technicznych i pracowników obsługi.

odatkowo w szkołach: dla dzieci z upośledzeniem umysłowym w stopniu umiarkowanym i znacznym, dla głuchoniewidomych i uczniów z innymi zaburzeniami sprzężonymi oraz dla niepełnosprawnych ruchowo w

klasach od I do IV nauczyciel bibliotekarz jest zatrudniany we wszystkich typach instytucji oświatowych dla uczniów w wieku od 7 do 19/21 lat. Do obowiązków tego nauczyciela, poza pracą w bibliotece, należy szkolenie wszystkich klas w korzystaniu z biblioteki (przysposobienie czytelniczko-informacyjne) w wymiarze 1 do 2 godzin lekcyjnych na klasę rocznie. Lekcje te odbywają się na terenie biblioteki.

8.7. Dane statystyczne

Tabela 1. Liczba nauczycieli (w osobach) pełnozatrudnionych i niepełnozatrudnionych wg typów szkół i placówek w roku szkolnym 2009/2010

Typ szkoły i placówki	Pełno i niepełnozatrudnieni razem	Pełnozatrudnieni	Niepełnozatrudnieni
Placówki wychowania przedszkolnego	63 236	58 508	4 728
Szkoły podstawowe	206 636	174 328	32 308
Gimnazja	99 579	81 539	18 040
Zasadnicze szkoły zawodowe	3 793	2 621	1 172
Licea ogólnokształcące	35 824	26 015	9 809
Licea profilowane	1 296	953	343
Technika	9 469	6 814	2 655
Szkoły policealne	10 612	1 795	8 817
Kolegia nauczycielskie	624	279	345
Nauczycielskie kolegia języków obcych	1 295	758	537
Kolegia pracowników służb społecznych	208	74	134
Szkoły artystyczne	5 749	3 060	2 689
Szkoły specjalne przysposabiające do pracy	976	870	106
Poradnie psychologiczno-pedagogiczne i specjalistyczne	8 223	7 382	841
Placówki doskonalenia nauczycieli i biblioteki pedagogiczne	2 917	2 351	566
Pozostałe	208 837	169 744	39 075
RAZEM	659 076	536 911	122 165

Tabela 2. Liczba nauczycieli (w etatach) pełnozatrudnionych i niepełnozatrudnionych w przeliczeniu na pełnozatrudnionych wg typów szkół i placówek w roku szkolnym 2009/2010

Typ szkoły i placówki	Pełnozatrudnieni	Niepełnozatrudnieni w przeliczeniu na pełne etaty	Pełno- i niepełnozatrudnieni w etatach
Placówki wychowania przedszkolnego	58 789,00	4 094,14	62 883,14
Szkoły podstawowe	175 060,00	30 144,96	205 204,96
Gimnazja	82 021,00	17 907,35	99 928,35
Zasadnicze szkoły zawodowe	2 656,00	1 163,88	3 819,88
Licea ogólnokształcące	26 533,00	9 849,88	36 382,88
Licea profilowane	962,00	369,41	1 331,41
Technika	6913,00	2 506,37	9 419,37
Szkoły policealne	2 045,00	4 874,98	6 919,98
Kolegia nauczycielskie	283,00	228,64	511,64
Nauczycielskie kolegia języków obcych	801,00	439,94	1 240,94
Kolegia pracowników służb społecznych	74,00	64,26	138,26
Szkoły artystyczne	3 261,00	2 546,29	5 807,29
Szkoły specjalne przysposabiające do pracy	872,00	102,20	974,20
Poradnie psychologiczno-pedagogiczne i specjalistyczne	7 503,00	729,80	8 232,80
Placówki doskonalenia nauczycieli i biblioteki pedagogiczne	2 375,00	407,15	2782,15
Pozostałe	171 175,00	32 624,62	203 814,71
RAZEM	541 323,00	108 053,87	649 376,87

Tabela 3. Nauczyciele pełnozatrudnieni i niepełnozatrudnieni według stopnia awansu zawodowego w roku szkolnym 2008/2009

	Osoby w tys.	%
Nauczyciel stażysta	33, 184	5. 03
Nauczyciel kontraktowy	130, 029	19. 73
Nauczyciel mianowany	203, 267	30. 84
Nauczyciel dyplomowany	273, 527	41. 50
Nauczyciel bez stopnia awansu	19, 069	2. 9
RAZEM	659, 076	100

Dane: Centrum Obliczeniowe Ministerstwa Edukacji

9. Ewaluacja systemu edukacji

Patrz: podrozdziały

9.1. Rys historyczny

Ewaluacja pracy szkół/placówek i nauczycieli, dotyczy określenia poziomu spełniania ustalonych wymagań w zakresie: efektów działalności dydaktycznej, wychowawczej i opiekuńczej, procesów zachodzących w szkołach/placówkach, zarządzania szkołami/placówkami oraz funkcjonowania szkół/placówek w środowisku lokalnym. Ewaluacja dokonywana jest przez nadzór pedagogiczny. Termin ten jest stosowany na określenie działań podejmowanych przez instytucje i osoby odpowiedzialne za edukacyjną efektywność szkół.

W Polsce państwowy nadzór nad szkolnictwem został zorganizowany przez Komisję Edukacji Narodowej (1773 r.). Sposób sprawowania nadzoru zmieniał się w zależności od układów społecznych i politycznych. W różnych okresach przewagę stanowiła funkcja kontrolna albo doradcza. W okresie Polskiej Rzeczypospolitej Ludowej (od 1945 do 1989 r.) ważnym zadaniem nadzoru była kontrola poprawności ideologicznej w szkolnej edukacji.

Przed reformą edukacji, rozpoczętą w 1999 r., podstawą ewaluacji efektów pracy szkoły/placówki były subiektywne oceny osiągnięć uczniów dokonywane przez nauczycieli (jedynie okresowe oceny niedostateczne podlegały zatwierdzeniu na forum rady pedagogicznej). Bardziej zobiektywizowaną miarą osiągnięć uczniów (a tym samym nauczycieli) były uczniowskie olimpiady przedmiotowe na szczeblu wojewódzkim i krajowym (atrakcyjne dla zwycięzców, gdyż zapewniały wstęp do szkół średnich i wyższych bez egzaminów). Ta pośrednia ocena, wyrażana poprzez liczbę uczestniczących i dochodzących do finału uczniów, dotyczyła stosunkowo niewielkiej grupy uczniów i nauczycieli – i tylko tych najlepszych.

Od początku lat 90. nadzorowi pedagogicznemu przypisuje się głównie zadania doradcze. Reforma edukacji z 1999 roku rozpoczęła okres nowego podejścia do oceniania osiągnięć uczniów, wprowadzając pojęcie oceniania wewnętrznego i zewnętrznego.

System zewnętrznej oceny uczniów został ustanowiony na mocy ustawy z 25 lipca 1998 roku o zmianie ustawy o systemie oświaty oraz rozporządzenia z 19 kwietnia 1999 roku w sprawie warunków i sposobu oceniania, klasyfikowania i promowania uczniów i słuchaczy oraz przeprowadzania sprawdzianów i egzaminów w szkołach publicznych (obecnie obowiązuje rozporządzenie Ministra Edukacji Narodowej z dnia 30 kwietnia 2007 r. w sprawie warunków i sposobu oceniania, klasyfikowania i promowania uczniów i słuchaczy oraz przeprowadzania sprawdzianów i egzaminów w szkołach publicznych).

Wszystkie sprawdziany i egzaminy przewidziane na koniec każdego typu szkoły są przeprowadzane przez nowo utworzone instytucje (okręgowe komisje egzaminacyjne) – Patrz: [9.3.](#) oraz [9.4.2.](#)

System oceniania zewnętrznego ma na celu:

- zapewnienie lepszej jakości kształcenia,
- wsparcie procesu diagnozowania osiągnięć ucznia,

- uzyskanie porównywalności wyników nauczania w skali kraju.

Komisje egzaminacyjne mają obowiązek przekazywania odpowiednich komunikatów o wynikach egzaminów: szkołom, gminom i innym organom prowadzącym szkoły, kuratorom oświaty i ministrowi. Raporty komisji egzaminacyjnych ułatwiają tym organom podjęcie działań podnoszących jakość kształcenia.

Na mocy ustawy dokonano rozdzielenia nadzoru pedagogicznego od nadzoru administracyjnego (ustawa z 25 lipca 1998 roku o zmianie ustawy o systemie oświaty). Pracę szkoły oceniają z jednej strony wizytatorzy z kuratoriów oświaty (nadzór pedagogiczny), z drugiej strony przedstawiciele organów prowadzących szkołę, głównie gmin i powiatów (nadzór administracyjny).

Polski system oświaty zakłada trzy poziomy nadzoru pedagogicznego. Pierwszy sprawowany przez ministra właściwego do spraw oświaty i wychowania dotyczy kuratorów oświaty. Drugi sprawowany jest przez kuratoria oświaty, a podstawowym obiektem jego działania są szkoły. Trzeci sprawowany jest przez dyrektorów szkół i placówek oświatowych, a jego podstawowym obiektem są nauczyciele.

Obecnie, podstawowe akty prawne opisujące wprost zarówno cele, jak i zadania oraz formy sprawowania nadzoru pedagogicznego to:

- ustawa z dnia 7 września 1991 r. o systemie oświaty (Dz. U. z 2004 r. nr 256, poz. 2572 z późniejszymi zmianami);
- rozporządzenie Ministra Edukacji Narodowej z dnia 7 października 2009 r. w sprawie nadzoru pedagogicznego (Dz. U. nr 168, poz. 1324).

Zgodnie z ustawą, nadzór pedagogiczny polega na:

- ocenianiu stanu i warunków działalności dydaktycznej, wychowawczej i opiekuńczej szkół, placówek i nauczycieli;
- analizowaniu i ocenianiu efektów działalności dydaktycznej, wychowawczej i opiekuńczej oraz innej działalności statutowej szkół i innych placówek;
- udzielaniu szkołom, placówkom i nauczycielom pomocy w wykonywaniu ich zadań dydaktycznych, wychowawczych i opiekuńczych;
- inspirowaniu nauczycieli do innowacji pedagogicznych, metodycznych i organizacyjnych.

Nadzorowi w szczególności podlega:

- zgodność zatrudniania nauczycieli z wymaganymi kwalifikacjami;
- realizacja podstaw programowych i ramowych planów nauczania;
- przestrzeganie zasad oceniania, klasyfikowania i promowania uczniów oraz przeprowadzania egzaminów, a także przestrzeganie przepisów dotyczących obowiązku szkolnego oraz obowiązku nauki;
- przestrzeganie statutu szkoły lub placówki;

- przestrzeganie praw dziecka i praw ucznia oraz upowszechnianie wiedzy o tych prawach;
- zapewnienie uczniom bezpiecznych i higienicznych warunków nauki, wychowania i opieki.

Zgodnie z ww. rozporządzeniem formami nadzoru pedagogicznego są:

- ewaluacja;
- kontrola;
- wspomaganie.

Ewaluacja

Ewaluacja prowadzona przez organ sprawujący nadzór pedagogiczny jest ewaluacją zewnętrzną. Ewaluacja prowadzona przez dyrektora szkoły lub placówki we współpracy z innymi nauczycielami jest ewaluacją wewnętrzną. Ewaluacja obejmuje:

- zbieranie i analizowanie informacji o działalności edukacyjnej szkoły lub placówki;
- określenie poziomu spełniania przez szkołę lub placówkę wymagań ustalonych przez ministra właściwego do spraw oświaty i wychowania w rozporządzeniu.

Wymagania te ujęte są w czterech obszarach działalności szkół i placówek:

- efekty działalności dydaktycznej, wychowawczej i opiekuńczej oraz innej działalności statutowej szkoły lub placówki;
- procesy zachodzące w szkole lub placówce;
- funkcjonowanie szkoły lub placówki w środowisku lokalnym, w szczególności w zakresie współpracy z rodzicami uczniów;
- zarządzanie szkołą lub placówką.

Wymagania stawiane szkole lub placówce nie obejmują wszystkich możliwych zagadnień związanych z obowiązkami szkół i placówek wobec uczniów, wychowanków i rodziców. Wymagania wobec szkół i placówek wskazują raczej strategiczne i priorytetowe zadania, wybrane tak, aby pomagały one planować pracę szkoły i placówki. Analizując wymagania wobec szkół i placówek nie należy więc poszukiwać „całościowego” ich obrazu, ale raczej widzieć aspekty warte podkreślenia jako kluczowe.

Przeprowadzana w szkole lub placówce ewaluacja ma na celu ustalenie oceny spełnienia wymagań na jednym z pięciu następujących poziomów:

- poziom A – oznaczający bardzo wysoki stopień wypełniania wymagania przez szkołę lub placówkę;
- poziom B – oznaczający wysoki stopień wypełniania wymagania przez szkołę lub placówkę;

- poziom C – oznaczający średni stopień wypełniania wymagania przez szkołę lub placówkę;
- poziom D – oznaczający podstawowy stopień wypełniania wymagania przez szkołę lub placówkę;
- poziom E – oznaczający niski stopień wypełniania wymagania przez szkołę lub placówkę.

Wymagania na poziomy D i B (z uwzględnieniem podziału na poszczególne typy szkół i rodzaje placówek) zostały zawarte w załączniku do ww. rozporządzenia.

Niespełnianie przez szkołę lub placówkę wymagań na poziomie D oznacza ustalenie poziomu E, natomiast spełnianie wymagań na poziomie wyższym niż D, a niższym niż B oznacza ustalenie poziomu C. Spełnianie przez szkołę lub placówkę wymagań na wyższym poziomie niż opisany na poziomie B oznacza ustalenie dla niej poziomu A.

Ewaluacja będzie dokonywana we wszystkich obszarach funkcjonowania szkoły lub placówki – ewaluacja całościowa. Ponadto, duże znaczenie przypisuje się ewaluacji problemowej, która będzie dokonywana w zakresie niektórych problemów wybranych z obszarów działalności szkoły lub placówki. Organ sprawujący nadzór pedagogiczny określa problemy wybrane z obszarów działalności szkoły lub placówki podlegające ewaluacji uwzględniając zakres sprawowanego przez ten organ nadzoru pedagogicznego.

Organ sprawujący nadzór pedagogiczny nad szkołą lub placówką będzie przeprowadzać ewaluację zgodnie z procedurą ustaloną w rozporządzeniu. W tym celu organ sprawujący nadzór pedagogiczny będzie powoływać zespół do przeprowadzenia ewaluacji w danej szkole lub placówce, spośród osób uprawnionych do przeprowadzania ewaluacji. W celu przeprowadzenia ewaluacji zewnętrznej w szkołach i placówkach, w których nadzór pedagogiczny jest sprawowany przez więcej niż jeden organ, organy te będą mogły wyznaczyć wspólny zespół do przeprowadzenia ewaluacji.

Elementem motywującym szkoły i placówki do dbałości o jakość pracy jest zawarte w rozporządzeniu rozwiązanie dotyczące obowiązku brania pod uwagę w czasie ewaluacji zewnętrznej wyników ewaluacji wewnętrznej prowadzonej w szkole lub placówce. Oznacza to, że zespół przeprowadzający ewaluację zewnętrzną w szkole lub placówce będzie zobowiązany do zapoznawania się z wynikami ewaluacji wewnętrznej i porównywania tych wyników z wynikami własnych badań.

Kontrola

Organ sprawujący nadzór pedagogiczny kontroluje przestrzeganie przez szkoły lub placówki oraz organy prowadzące przepisów prawa w zakresie działalności dydaktycznej, wychowawczej i opiekuńczej oraz innej działalności statutowej szkół i placówek.

Celem działalności kontrolnej jest dokonanie oceny stanu i warunków działalności dydaktycznej, wychowawczej i opiekuńczej oraz innej działalności statutowej szkół i placówek pod względem legalności.

Tematyka kontroli wynikających z planu nadzoru pedagogicznego kuratora oświaty będzie zgodna z ustalonymi przez ministra właściwego do spraw oświaty i wychowania podstawowymi kierunkami realizacji polityki oświatowej państwa oraz wytycznymi i poleceniami określonymi w ustawie o systemie oświaty (minister ustala podstawowe kierunki realizacji przez kuratorów oświaty polityki oświatowej państwa oraz kontroluje sprawność i efektywność nadzoru pedagogicznego sprawowanego przez kuratorów oświaty). W przypadku zaistnienia potrzeby przeprowadzenia kontroli w innych zakresach, kurator oświaty może skorzystać z możliwości prowadzenia kontroli doraźnych.

Wspomaganie

W zakresie zadań organu sprawującego nadzór pedagogiczny (kuratora oświaty) pozostaje wspomaganie pracy szkół i placówek, m.in. przez:

- przygotowywanie i podawanie do publicznej wiadomości na stronie internetowej organu:
 - analiz wyników sprawowanego nadzoru pedagogicznego, w tym wniosków z ewaluacji zewnętrznych i kontroli przestrzegania przepisów prawa,
 - przykładów dobrych praktyk;
- organizowanie konferencji i narad dla dyrektorów szkół i placówek.
- promowanie wykorzystania ewaluacji w procesie doskonalenia jakości działalności dydaktycznej, wychowawczej i opiekuńczej oraz innej działalności statutowej szkoły lub placówki.

Zadaniem organów sprawujących nadzór pedagogiczny w zakresie wspomaganie pracy szkół i placówek będzie także promowanie wykorzystania ewaluacji w procesie doskonalenia pracy szkół i placówek.

Dyrektor szkoły lub placówki ma za zadanie organizować wspomaganie nauczycieli. W tym zakresie ma w szczególności:

- organizować szkolenia i narady w celu podnoszenia jakości działalności edukacyjnej szkoły lub placówki, wspomaganie rozwoju nauczycieli oraz inspirowania ich do podejmowania innowacji pedagogicznych;
- motywować nauczycieli do doskonalenia i rozwoju zawodowego;
- przedstawić nauczycielom wnioski z nadzoru pedagogicznego.

Development of Education in Poland

Ministerstwo Edukacji Narodowej

Rozporządzenie Ministra Edukacji Narodowej i Sportu z dnia 30 kwietnia 2007 r. w sprawie warunków i sposobu oceniania, klasyfikowania i promowania uczniów i słuchaczy oraz przeprowadzania sprawdzianów i egzaminów w szkołach publicznych

Rozporządzenie Ministra Edukacji Narodowej z dnia 7 października 2009 r. w sprawie nadzoru pedagogicznego

Ustawa z dnia 7 września 1991r. o systemie oświaty

9.2. Kierunki zmian – projekty reform

Celem nowego rozporządzenia w sprawie nadzoru pedagogicznego (z 7 października 2009 r.) jest wzmocnienie systemu tego nadzoru z ukierunkowaniem jego sprawowania na dokonywanie analizy i oceny jakości działalności edukacyjnej zarówno szkół, jak i placówek.

Nadzór pedagogiczny będzie sprawowany w sposób planowy lub doraźny i będzie uwzględniał jawność wymagań oraz zasadę pozyskiwania informacji o szkole lub placówce z różnych źródeł, z uwzględnieniem informacji pozyskiwanych w toku nadzoru sprawowanego przez dyrektora szkoły lub placówki.

Przesłanką do wprowadzenia zmian jest fakt, że obecny nadzór pedagogiczny w niewystarczający sposób skupia się na ocenie jakości pracy szkoły lub placówki i nie zapewnia jej właściwego wsparcia w celu podniesienia poziomu kształcenia i realizowania planów poprawy i rozwoju. W niewielkim stopniu wykorzystywany jest w celu doskonalenia pracy szkół i placówek wewnętrzny nadzór pedagogiczny, sprawowany przez dyrektora szkoły lub placówki.

Najważniejszymi powodami decydującymi o konieczności poprawy i wzmocnienia systemu nadzoru pedagogicznego i oceny jakości pracy szkół i placówek są:

- brak efektywności i zdolności adaptacyjnej obecnego systemu nadzoru pedagogicznego do tempa i zakresu przemian oraz potrzeb edukacyjnych społeczeństwa (badanie pracy poszczególnych kuratoriów oświaty potwierdza znikomą użyteczność obecnego nadzoru pedagogicznego dla podnoszenia jakości pracy szkół i placówek);
- niezadowolająca praca szkół i placówek oraz organów je prowadzących w celu poprawy jakości kształcenia powodująca nierówności edukacyjne o charakterze środowiskowym, które są problemem w mniej rozwiniętych częściach kraju; podkreślić należy, że wyrównywanie szans edukacyjnych było jednym z fundamentalnych celów reformy oświatowej, tymczasem przez obecne organy nadzoru pedagogicznego zadanie to jest realizowane w sposób niepełny;
- konieczność pozyskiwania rzetelnej informacji niezbędnej do kreowania polityki oświatowej państwa, a także polityki oświatowej na poziomie regionalnym i lokalnym;
- zapewnienie możliwości wielokierunkowego rozwoju osobistego i społecznego uczniów i nauczycieli, zgodnego z ich aspiracjami i możliwościami.

Fundamentalne założenie nowego modelu nadzoru pedagogicznego rozgranicza trzy zadania nadzorcze organów sprawujących ten nadzór, w tym kuratorów oświaty. Do zadań tych należą:

- ewaluacja działalności edukacyjnej szkół i placówek;
- kontrola przestrzegania przepisów prawa dotyczących działalności dydaktycznej, wychowawczej i opiekuńczej szkół, placówek i nauczycieli;
- wspomaganie pracy szkół i placówek oraz nauczycieli w zakresie ich działalności dydaktycznej, wychowawczej i opiekuńczej oraz innej działalności statutowej.

Dotychczasowy nadzór pedagogiczny skupiał się głównie na badaniu zgodności działalności szkół i placówek z przepisami prawa. Wyodrębnienie ewaluacji, ukierunkowanej na badanie przebiegających w szkole lub placówce procesów i ich wpływu na osiągnięte efekty, stanowi realizację wymagania ustawowego, jakim jest „analizowanie i ocenianie efektów działalności dydaktycznej, wychowawczej i opiekuńczej oraz innej działalności statutowej szkół i placówek.

9.3. Podstawy prawne

Akty prawne bezpośrednio dotyczące systemu ewaluacji szkół i oceniania osiągnięć uczniów

- Ustawa z dnia 7 września 1991 r. o systemie oświaty (tekst jednolity); (Dz.U. z 2004 roku nr 257, poz. 2572 z późniejszymi zmianami);
- Rozporządzenie Ministra Edukacji Narodowej z dnia 7 października 2009 r. w sprawie nadzoru pedagogicznego (Dz. U. nr 168, poz. 1324)
- Rozporządzenie Ministra Edukacji Narodowej z dnia 30 kwietnia 2007 r. w sprawie warunków i sposobu oceniania, klasyfikowania i promowania uczniów i słuchaczy oraz przeprowadzania sprawdzianów i egzaminów w szkołach publicznych (Dz.U. Nr 83 poz. 562 z późniejszymi zmianami);
- Rozporządzenie Ministra Edukacji Narodowej i Sportu z dnia 3 lutego 2003 r. w sprawie standardów wymagań będących podstawą przeprowadzania egzaminu potwierdzającego kwalifikacje zawodowe (Dz.U. nNr 49, poz. 411 z późniejszymi zmianami);
- Rozporządzenie Ministra Edukacji Narodowej z dnia 23 grudnia 2008 r. w sprawie podstawy programowej wychowania przedszkolnego oraz kształcenia ogólnego w poszczególnych typach szkół (Dz. U. z dnia 15 stycznia 2009 r.)

Akty prawne pośrednio dotyczące systemu ewaluacji szkół i oceniania osiągnięć uczniów

- Rozporządzenie Ministra Edukacji Narodowej z dnia 12 marca 2009 r. w sprawie szczegółowych kwalifikacji wymaganych od nauczycieli oraz określenia szkół i wypadków, w których można zatrudnić nauczycieli niemających wyższego wykształcenia lub ukończonego zakładu kształcenia nauczycieli (Dz. U. z dnia 27 marca 2009 r.);

Centralna Komisja Egzaminacyjna

Ministerstwo Edukacji Narodowej

9.4. Ewaluacja pracy szkół/placówek i ocena osiągnięć uczniów

Patrz: podrozdziały

9.4.1. Ewaluacja wewnętrzna szkoły/placówki i ocena wewnętrzna osiągnięć uczniów

Patrz podrozdziały:

9.4.1.1. Ewaluacja wewnętrzna szkoły/placówki i ocena wewnętrzna osiągnięć uczniów na poziomie szkoły podstawowej i średniej

Ocena ucznia składa się z dwóch zasadniczych elementów: ciągłej oceny wewnętrznej, dokonywanej przez nauczycieli, oraz oceny zewnętrznej, dokonywanej w drodze sprawdzianu/egzaminu organizowanego na zakończenie szkoły przez Okręgowe Komisje Egzaminacyjne. Obydwa elementy mają na celu dokonanie oceny postępów ucznia w zakresie wiedzy i umiejętności. Nauczyciele są obowiązani do określenia wymagań edukacyjnych w oparciu o podstawy programowe oraz do opracowania kryteriów oceny osiągnięć ucznia. Uczniowie i ich rodzice muszą być informowani o tych kryteriach.

Nowe regulacje prawne dotyczące nadzoru pedagogicznego nakładają na szkoły obowiązek dokonywania stałej ewaluacji wewnętrznej własnej pracy, która jest jedną z metod zapewnienia odpowiedniej jakości kształcenia. W praktyce oznacza to, że szkoła dokonuje ewaluacji swej pracy we wszystkich obszarach funkcjonowania.

Dyrektor publicznej szkoły lub placówki, jako osoba koordynująca działania szkoły i placówki oraz zapewniająca prawidłowość i skuteczność procesu edukacyjnego, jest odpowiedzialny za przeprowadzenie procesu ewaluacji wewnętrznej i wykorzystanie jej wyników do podejmowania działań mających na celu poprawę pracy szkoły lub placówki.

Ewaluacja wewnętrzna może być prowadzona w odniesieniu do wymagań określonych w załączniku do rozporządzenia lub w odniesieniu do innych zagadnień dotyczących funkcjonowania szkoły lub placówki, uznanych przez dyrektora za ważne w działalności szkoły lub placówki.

Dyrektor szkoły lub placówki publicznej jest zobowiązany do opracowania na każdy rok szkolny planu nadzoru pedagogicznego, który zawiera m.in.: cele, przedmiot ewaluacji wewnętrznej i harmonogram jej przeprowadzania oraz tematykę i terminy przeprowadzania kontroli przestrzegania prawa.

Przed zakończeniem roku szkolnego (czyli do dnia 31 sierpnia), dyrektor szkoły lub placówki ma obowiązek przedstawić radzie pedagogicznej wyniki i wnioski ze sprawowanego w roku szkolnym nadzoru pedagogicznego.

Dyrektor może realizować zadania wynikające ze sprawowania nadzoru pedagogicznego w różnych formach, m.in. z wykorzystaniem obserwacji prowadzonych przez nauczyciela zajęć dydaktycznych, wychowawczych i opiekuńczych oraz innych zajęć i czynności podejmowanych w celu realizacji zadań statutowych szkoły lub placówki.

[Ministerstwo Edukacji Narodowej o ocenianiu](#)

[Centralna Komisja Egzaminacyjna](#)

[Ministerstwo Edukacji Narodowej](#)

9.4.1.2. Ocena wewnętrzna na poziomie szkoły wyższej

W niektórych szkołach wyższych – zwłaszcza uniwersyteckich, mających uprawnienia do nadawania tytułów magisterskich i doktorskich – istnieją procedury oceniania pracowników akademickich.

W ocenach tych brane są pod uwagę nie tylko prace dydaktyczne (zajęcia ze studentami), ale także prace naukowe, postępy w karierze naukowej, liczba publikacji, kontakty zagraniczne itp.

Od młodego pracownika (asystenta) oczekuje się, że od momentu podjęcia pracy na uczelni – do terminu obrony pracy doktorskiej – nie upłynie więcej niż osiem lat. Podobnie od doktorów oczekuje się, że w okresie nie dłuższym niż dziewięć lat pomyślnie przejdą przez postępowanie habilitacyjne, otwierające drogę do tytułu profesorskiego. Wiele uczelni przestrzega tych zasad i egzekwuje je – pracownicy, którzy nie sprostali wymaganiom opisanym powyżej, są zwalniani z pracy lub przesuwani na niższe stanowiska.

W "wewnętrznej" ocenie studentów zmiany są na razie niewielkie. Na uwagę zasługują, wprowadzone przez niektóre uczelnie lub wydziały, elastyczne programy studiów. W programach tych poszerza się zakres przedmiotów, spośród których student wybiera te, które go najbardziej interesują. Nie są określone przedmioty, które muszą być zaliczone, ale minimalna liczba punktów, które są do "zdobycia" (w puli przedmiotów do wyboru).

Niektóre szkoły wyższe lub wydziały wprowadziły system oceny w postaci prostych ankiet wypełnianych przez studentów. Do niedawna była to raczej ocena nieformalna. Pod koniec lat 90. stała się jednak stałym elementem procedury akredytacyjnej polskich uczelni. Jej wyniki służą poprawie jakości, organizacji i metod nauczania oraz pozwalają na przegląd warunków i zakresu studiów.

Zgodnie z Ustawą z dnia 27 lipca 2005 roku "Prawo o szkolnictwie wyższym", każda uczelnia została zobowiązana do oceny wszystkich nauczycieli akademickich co najmniej raz na cztery lata. Szczegółowe zasady oceniania nauczycieli określa statut uczelni. Przy dokonaniu oceny nauczycieli akademickich, dotyczącej wypełniania obowiązków dydaktycznych, zasięga się opinii studentów.

9.4.2. Ewaluacja zewnętrzna pracy szkół/placówek oraz ocena zewnętrzna osiągnięć uczniów

Patrz podrozdziały:

9.4.2.1. Ewaluacja zewnętrzna pracy szkół/placówek oraz ocena zewnętrzna osiągnięć uczniów na poziomie regionalnym i lokalnym

Na mocy ustawy z 24 lipca 1998 roku o wprowadzeniu zasadniczego trójstopniowego podziału administracyjnego, począwszy od 1 stycznia 1999 roku terytorium kraju dzieli się na 16 województw, 379 powiatów i 2479 gmin. W nowych województwach powołano nowych kuratorów oświaty, których głównym zadaniem jest merytoryczna ocena pracy szkół – sprawowany nadzór został ograniczony do nadzoru pedagogicznego.

W kuratoriach oświaty zatrudnione są osoby mające uprawnienia do sprawowania nadzoru pedagogicznego, których zadaniem jest ocena działalności szkół i placówek.

W myśl rozporządzenia Ministra Edukacji Narodowej 7 października 2007 r. w sprawie nadzoru pedagogicznego, kuratorzy oświaty prowadzą ewaluację zewnętrzną pracy szkół/placówek w celu zapewnienia wysokiej jakości nauczania, wychowania i opieki. Nowe zadania w zakresie nadzoru pedagogicznego, w tym ewaluacji zewnętrznej na poziomie regionalnym opisane są w rozdziale 9.1.

Nadzór nad szeroko rozumianymi kwestiami kadrowymi i finansowymi (z wyłączeniem ewaluacji osiągnięć uczniów) został zlokalizowany na poziomie gmin w przypadku przedszkoli, 6-letnich szkół podstawowych i 3-letnich gimnazjów oraz na poziomie powiatów w przypadku szkół ponadgimnazjalnych (ogólnokształcących, zawodowych), oraz artystycznych i specjalnych.

Radykalną zmianą w polskim systemie edukacji było wprowadzenie systemu zewnętrznej oceny osiągnięć szkolnych uczniów (Patrz: [9.1.](#)). Na mocy wprowadzonych w ramach reformy systemu edukacji z 1999 r.

uregulowań prawnych dotyczących oceniania uczniów (obecnie obowiązuje rozporządzenie z 30 kwietnia 2007 roku w sprawie warunków i sposobu oceniania, klasyfikowania i promowania uczniów i słuchaczy oraz przeprowadzania sprawdzianów i egzaminów w szkołach publicznych) sprawdziany i egzaminy na zakończenie szkoły są organizowane przez nowo utworzone instytucje: okręgowe komisje egzaminacyjne (w liczbie ośmiu), wspomagane i nadzorowane przez Centralną Komisję Egzaminacyjną.

Do głównych zadań tych instytucji należą:

- opracowywanie propozycji standardów wymagań będących podstawą przeprowadzania sprawdzianów i egzaminów (CKE),
- przygotowywanie zadań i testów egzaminacyjnych,
- przeprowadzanie sprawdzianów i egzaminów,
- analizowanie wyników sprawdzianów i egzaminów, formułowanie wniosków, opracowywanie i przekazywanie sprawozdań z przeprowadzonych sprawdzianów i egzaminów dyrektorom szkół, organom prowadzącym szkoły, kuratorom oświaty, Ministerstwu Edukacji Narodowej,
- szkolenie egzaminatorów i kandydatów na egzaminatorów.

Ministerstwo Edukacji Narodowej o ocenianiu

Centralna Komisja Egzaminacyjna

Ministerstwo Edukacji Narodowej

Rozporządzenie Ministra Edukacji Narodowej i Sportu z dnia 30 kwietnia 2007 r. w sprawie warunków i sposobu oceniania, klasyfikowania i promowania uczniów i słuchaczy oraz przeprowadzania sprawdzianów i egzaminów w szkołach publicznych

Rozporządzenie Ministra Edukacji Narodowej z dnia 7 października 2009 r. w sprawie nadzoru pedagogicznego

9.4.2.2. Ocena zewnętrzna osiągnięć uczniów na szczeblu krajowym

Ocena zewnętrzna (tak jak i wewnętrzna) ma przyczynić się do lepszej jakości edukacji, ma ułatwić porównywalność świadectw szkolnych (w Polsce, jak również za granicą). Pozwoli ona także na diagnozę osiągnięć szkolnych oraz braków w wiedzy i umiejętnościach uczniów. Ponadto ułatwi ocenę oddziaływań dydaktycznych i wychowawczych nauczycieli w poszczególnych szkołach.

Niezależna ocena zewnętrzna (niezależna od władz oświatowych, gminy, dyrektora szkoły) będzie wskazówką, czy dana szkoła i kadra nauczycielska pracują według ustalonych standardów. W sposób pośredni ocenie będą podlegały również programy szkolne.

W ocenie zewnętrznej na szczeblu krajowym główna rola przypada Centralnej Komisji Egzaminacyjnej. Komisja ta ma za zadanie między innymi przygotować i wystandaryzować, przy współpracy z ośrodkami naukowymi i organizacjami pracodawców, wymagania egzaminacyjne oraz narzędzia oceniania.

Opracowane centralnie wymagania ułatwiają przygotowania do egzaminów, umożliwiają komisjom okręgowym opracowywanie porównywalnych zadań i testów, a także wskazują, jakie należy zachować proporcje między badaniem wiedzy i badaniem umiejętności.

Na system ewaluacji zewnętrznej składają się następujące standaryzowane testy i egzaminy:

- na zakończenie sześciolletniej szkoły podstawowej (dzieci w wieku 13 lat) – powszechny, obowiązkowy sprawdzian, nieposiadający funkcji selekcyjnej;
- na zakończenie trzyletniego gimnazjum (młodzież w wieku 16 lat) – powszechny, obowiązkowy egzamin;
- na zakończenie szkoły średniej drugiego stopnia (wiek 19/20 lat) lub dwuletniego uzupełniającego liceum ogólnokształcącego (wiek 20/21 lat) lub trzyletniego technikum uzupełniającego (wiek 21/22 lat) na podbudowie dwu-/trzyletniej zasadniczej szkoły zawodowej – nieobowiązkowy egzamin maturalny;
- na zakończenie zasadniczej szkoły zawodowej (młodzież w wieku 18/19 lat) – zewnętrzny standaryzowany egzamin zawodowy.

Ocena na szczeblu krajowym. Szkoła podstawowa

Na zakończenie sześciolletniej szkoły podstawowej dzieci w wieku 13 lat przystępują do sprawdzianu poziomu nabytych umiejętności i wiadomości. Sprawdzenie ten nie ma charakteru selekcyjnego – przystąpienie do niego warunkuje jednak podjęcie nauki w gimnazjum. Wyniki tego sprawdzianu dostarczą uczniom, rodzicom oraz nauczycielom, zarówno szkoły podstawowej, jak i gimnazjum, informacji o poziomie osiągnięć uczniów w stosunku do wymagań programowych i przyjętych standardów. Po raz pierwszy sprawdzian ten odbył się w 2002 roku.

Ocena na szczeblu krajowym. Szkoła średnia

Zreformowana szkoła średnia dzieli się na dwa szczeble, tj. 3-letnie gimnazjum i szkoły ponadgimnazjalne (patrz: Rozdział 5.). Po każdej z nich przeprowadza się egzaminy zewnętrzne.

Na zakończenie 3-letniego gimnazjum (wiek 16 lat) uczniowie przystępują do egzaminu, którego wyniki są uwidocznione na świadectwie ukończenia gimnazjum. Egzamin ten sprawdza umiejętności i wiedzę z zakresu nauk humanistycznych i ścisłych. Wiedzę i umiejętności uczniów wyraża się w punktach. Egzamin ten ma na celu pomoc uczniom w wyborze dalszej drogi kształcenia. Po raz pierwszy został przeprowadzony w 2002 roku.

Absolwenci 3-letnich liceów ogólnokształcących profilowanych (wiek 19 lat), 4-letnich techników (wiek 20 lat), oraz 2-letnich uzupełniających liceów ogólnokształcących na podbudowie 2-3-letniej zasadniczej szkoły zawodowej (wiek 20/21 lat), lub 3-letnich techników uzupełniających na tej samej podbudowie (wiek 21/22 lat) zdają państwowy egzamin maturalny, uprawniający do ubiegania się o przyjęcie na studia. Egzamin ten składa się z dwóch części: pisemnej zewnątrzszkolnej oraz ustnej wewnątrzszkolnej. W nowych typach szkół ponadgimnazjalnych nowy egzamin maturalny obowiązuje wszystkich uczniów liceów ogólnokształcących od wiosny 2005 r., a w technikach od 2006 r.). Nowy egzamin maturalny został przeprowadzony po raz pierwszy w roku 2002 (jedynie dla chętnych uczniów – zgłosiło się około 5% maturzystów), jeszcze w poprzednio obowiązującym systemie szkolnictwa średniego. Tak jak w przypadku sprawdzianu po szkole

podstawowej, egzaminu po gimnazjum – kryteria wymagań egzaminu maturalnego są opracowywane przez Centralną Komisję Egzaminacyjną.

Państwowy egzamin maturalny obejmuje przedmioty obowiązkowe i przedmioty do wyboru. Rozporządzenie z 7 września 2004 r. stanowi, że należy zdać z dwóch obowiązkowych przedmiotów: języka polskiego i języka obcego nowożytnego (absolwent szkoły lub oddziału z nauczaniem języka mniejszości narodowej zdaje dodatkowo egzamin z tego języka). Egzamin z każdego przedmiotu obowiązkowego można zdawać na jednym z dwóch (wybranych przez ucznia) poziomów: podstawowym bądź rozszerzonym. Ponadto każdy uczeń musi zdawać jeden przedmiot wybrany spośród następujących: historia, fizyka i astronomia, biologia, chemia, matematyka, geografia, wiedza o społeczeństwie, historia muzyki, historia sztuki, wiedza o tańcu. Istnieje możliwość zdawania również z przedmiotów dodatkowych (1-3). Można je wybrać z wymienionych do obowiązkowego wyboru oraz spośród: informatyki, języka mniejszości etnicznej, języka regionalnego – kaszubskiego, języka greckiego i kultury greckiej, języka łacińskiego i kultury łacińskiej.

Wewnętrzne egzaminy ustne zdawane są z języka polskiego i języka obcego. Przeprowadza się je w macierzystej szkole, zgodnie z regulaminem opracowanym przez okręgowe komisje egzaminacyjne i pod ich nadzorem.

Podstawowym elementem egzaminu maturalnego jest egzamin pisemny, przygotowywany i oceniany przez Okręgową Komisję Egzaminacyjną, na podstawie kryteriów ustalonych i zatwierdzonych przez Centralną Komisję Egzaminacyjną (Patrz: 9.4.2.1.).

Egzamin potwierdzający kwalifikacje zawodowe zwany egzaminem zawodowym jest formą oceny poziomu opanowania wiadomości i umiejętności z zakresu danego zawodu, określonych w standardach wymagań będących podstawą przeprowadzania egzaminu potwierdzającego kwalifikacje zawodowe. Egzamin zawodowy zastąpił dotychczasowy egzamin z nauki zawodu i egzamin z przygotowania zawodowego.

Pierwsze egzaminy zawodowe przeprowadzane zostały, zgodnie z niżej przedstawionym harmonogramem, dla absolwentów następujących szkół ponadgimnazjalnych:

- w zawodach dwuletnich – od 2004 r.,
- w zawodach trzyletnich – od 2005 r.,
- techników – od 2006 r.,
- techników uzupełniających – od 2007 r.,
- szkół policealnych – od 2006-2008 r.

Egzamin zawodowy przeprowadzany jest jeden raz w ciągu roku szkolnego – w okresie od czerwca do sierpnia, w terminie ustalonym przez dyrektora Centralnej Komisji Egzaminacyjnej. Termin egzaminu zawodowego dyrektor Centralnej Komisji Egzaminacyjnej ogłasza na stronie internetowej CKE, nie później niż na 4 miesiące przed terminem egzaminu zawodowego.

Egzamin zawodowy przeprowadza okręgowa komisja egzaminacyjna. Propozycje arkuszy i zadań egzaminacyjnych przygotowują okręgowe komisje egzaminacyjne, a o tym jaki zestaw będą rozwiązywać zdający decyduje Centralna Komisja Egzaminacyjna.

Egzamin zawodowy składa się z dwóch etapów:

- etapu pisemnego (który składa się z dwóch części)
- etapu praktycznego.

Etap pisemny przeprowadzany jest w szkole, którą ukończył zdający. Etap praktyczny egzaminu przeprowadza się w ośrodku egzaminacyjnym, którym jest upoważniona przez dyrektora okręgowej komisji egzaminacyjnej:

- szkoła,
- placówka kształcenia praktycznego,
- placówka kształcenia ustawicznego,
- upoważniony pracodawca.

Zdający zdał egzamin zawodowy, jeżeli uzyskał:

1) z etapu pisemnego:

- z części pierwszej – co najmniej 50% punktów możliwych do uzyskania,
- z części drugiej – co najmniej 30% punktów możliwych do uzyskania,

2) z etapu praktycznego - co najmniej 75% możliwych do uzyskania punktów.

Wynik egzaminu zawodowego ustala okręgowa komisja egzaminacyjna. Wynik ten jest ostateczny.

Absolwent, który zdał egzamin zawodowy, otrzymuje dyplom potwierdzający kwalifikacje zawodowe.

Na wniosek absolwenta, do dyplomu potwierdzającego kwalifikacje zawodowe dołącza się Europass - Supplement do Dyplomu Potwierdzającego Kwalifikacje Zawodowe, sporządzony na podstawie opisu kwalifikacji absolwenta albo opisu zawodu, określonych w podstawie programowej kształcenia w danym zawodzie. Dokument ten określa zakres kompetencji osoby posiadającej dyplom zawodowy oraz ułatwia zrozumienie znaczenia dyplomu, opisuje umiejętności i uprawnienia posiadacza dyplomu, jest ściśle powiązany z zawodem (w danym kraju posiadacze określonego dyplomu otrzymają taki sam suplement), posiada taką samą strukturę we wszystkich krajach UE. Europass - Supplement do Dyplomu Potwierdzającego Kwalifikacje Zawodowe nie zastępuje oryginału dyplomu potwierdzającego kwalifikacje zawodowe, ani też nie uprawnia do formalnego uznania dyplomu przez instytucje w innych krajach, ale ułatwia posiadaczom poruszanie się po europejskim rynku pracy. Dyplomy i suplementy do dyplomów wydają okręgowe komisje egzaminacyjne.

Ocena na szczeblu krajowym. Szkoła wyższa, akredytacja

Od początku lat 90. pojawiła się w polskim środowisku akademickim tendencja do systematyzacji i formalizacji jakości kształcenia w szkolnictwie wyższym – zarówno w postaci legislacji, jak i inicjatyw niezależnych.

Obecnie w Polsce istnieją na szczeblu państwa następujące instytucje, których celem jest zapewnianie jakości kształcenia w szkolnictwie wyższym.

Rada Główna Szkolnictwa Wyższego jest wybieralnym organem przedstawicielskim szkolnictwa wyższego. Rada współdziała z Ministrem Edukacji Narodowej oraz innymi organami władzy publicznej w ustalaniu polityki edukacyjnej państwa w zakresie szkolnictwa wyższego: 1) wyraża opinie i przedstawia wnioski we wszystkich sprawach dotyczących szkolnictwa wyższego i nauki, 2) opiniuje projekty aktów prawnych, 3) opiniuje projekt budżetu państwa w zakresie części, której dysponentem jest minister właściwy do spraw szkolnictwa wyższego oraz zasady przyznawania uczelniom dotacji z budżetu państwa, 4) opiniuje projekty statutów uczelni.

Organem szkolnictwa wyższego działającym na rzecz jakości kształcenia jest Państwowa Komisja Akredytacyjna powołana Decyzją Nr 54 Ministra Edukacji Narodowej i Sportu z 28 grudnia 2001 r. Działalność Państwowej Komisji Akredytacyjnej obejmuje wszystkie uczelnie działające na podstawie ustawy o szkolnictwie wyższym oraz ustawy o wyższych szkołach zawodowych.

Komisja przedstawia ministrowi opinie i wnioski dotyczące:

- utworzenia uczelni, przyznania uczelni uprawnień do prowadzenia studiów wyższych na określonym kierunku i poziomie kształcenia oraz utworzenia przez uczelnię filii lub wydziału zamiejscowego,
- dokonanej oceny jakości kształcenia na danym kierunku, w tym kształcenia nauczycieli oraz przestrzegania warunków prowadzenia studiów wyższych.

Komisja współpracuje z krajowymi i międzynarodowymi organizacjami, których przedmiotem działania jest ocena jakości kształcenia i akredytacja.

[Ministerstwo Edukacji Narodowej o ocenianiu](#)

[Centralna Komisja Egzaminacyjna](#)

[Państwowa Komisja Akredytacyjna](#)

[Rada Główna Szkolnictwa Wyższego](#)

[Decyzja Nr 54 Ministra Edukacji Narodowej i Sportu z dnia 28 grudnia 2001r. w sprawie powołania Państwowej Komisji Akredytacyjnej](#)

[Rozporządzenie Ministra Edukacji Narodowej i Sportu z dnia 30 kwietnia 2007 r. w sprawie warunków i sposobu oceniania, klasyfikowania i promowania uczniów i słuchaczy oraz przeprowadzania sprawdzianów i egzaminów w szkołach publicznych](#)

9.5. Ewaluacja systemu edukacji

Krajowe sprawdziany i egzaminy omówiono w podrozdziale 9.4.2.

Program Międzynarodowej Oceny Umiejętności Uczniów Organizacji Współpracy Gospodarczej i Rozwoju – OECD/PISA poświęcony jest badaniu kompetencji uczniów 15-letnich. Planowany jest na wiele lat w cyklach trzyletnich. Pierwszy test przeprowadzony został w 2000 roku, następne w latach 2003, 2006 i 2009. Wyniki ostatniego badania zostaną ogłoszone w grudniu 2010 r.

Główną dziedziną badań PISA 2006 były nauki przyrodnicze (w badaniu PISA 2000 taką dziedziną było czytanie, w PISA 2003 – matematyka). Ze względu na konstrukcję badań PISA, na razie jedynie wyniki głównej dziedziny pierwszego badania, czyli czytania, mogą dać wystarczające podstawy do obserwacji tendencji zmian edukacji. Zmiany wyników z zakresu matematyki można śledzić od roku 2003, w którym matematyka była główną dziedziną badań PISA – to jednak za mało czasu by stwierdzać tendencje. Zmiany wyników z zakresu nauk przyrodniczych będzie można śledzić dopiero od badania PISA 2012.

Czytanie (*reading literacy*) to czynność bardziej złożona, niż umiejętność odkodowania znaków i związków między nimi. Czytanie zakłada rozumienie tego, co się czyta – sprawdzianem tego jest interpretowanie oraz używanie efektów interpretacji do osiągnięcia własnych celów. W tej perspektywie czytanie jest podstawową zdolnością człowieka przystosowującego się do środowiska, a zwłaszcza próbującego pokonać ograniczenia i zmieniać środowisko.

Średni wynik w czytaniu w obszarze OECD, w którym dominują liczbowo kraje UE, obniżył się o 8 punktów na skali PISA pomiędzy rokiem 2000 i 2006 (to m.in. skutek dołączenia do średniej OECD wyników Turcji i Słowacji – krajów, które nie uczestniczyły w pierwszym badaniu).

Największe spadki wśród krajów UE dotyczyły: Hiszpanii (32 pkt), Bułgarii (28 pkt), W. Brytanii (28 pkt), Włoch (18 pkt), Austrii (17 pkt), Francji (17 pkt), Grecji (14 pkt). Kraje, w których zanotowano mniejsze spadki to: Irlandia (10 pkt), Rep. Czeska (9 pkt), Szwecja (9 pkt), Belgia (6 pkt). Wyniki Danii, Finlandii, Portugalii i Węgier praktycznie się nie zmieniły. Na Łotwie odnotowano najpierw jeden z największych wzrostów między rokiem 2000 i 2003 (o 33 pkt), a następnie spadek o 12 pkt. Holandia nie spełniła standardów badań PISA w roku 2000. Luksemburg uzyskał b. niski wynik w roku 2000 ze względu na problemy w dopasowaniu testów do wielu języków używanych przez uczniów w tym kraju. Estonia, Litwa, Rumunia, Słowacja i Słowenia nie brały udziału w badaniu w roku 2000. Cypr i Malta nie bierze udziału w programie PISA do chwili obecnej.

Zauważalny wzrost średniego wyniku w czytaniu nastąpił w Niemczech (o 11 pkt). Największy wzrost w UE nastąpił w Polsce – średni wynik w czytaniu poprawił się o 29 punktów, co stanowi ekwiwalent prawie jednego roku nauki. Na świecie jedynie w Korei odnotowano porównywalny wzrost (nieco większy - o 31 pkt).

Dzięki postępowi na wyjątkową skalę Polska awansowała do grupy krajów mających wyraźnie lepszy wynik w czytaniu od średniego w OECD (Polska – 508 pkt, średnia OECD – 492 pkt). Wśród krajów UE Polska zajmuje obecnie 3 miejsce w czytaniu – po Finlandii (547 pkt) i Irlandii (517 pkt). Statystycznie nierozróżnialne od Polski wyniki ma jeszcze Szwecja i Holandia (po 507 pkt) oraz Belgia i Estonia (po 501 pkt).

Podobna sytuacja występuje w drugim mierniku postępu edukacji w UE zaczerpniętym z programu PISA – proporcji najsłabszych uczniów (osiągających co najwyżej najniższy z pięciu poziomów kompetencji PISA w czytaniu). W większości krajów UE odnotowuje się wzrost procenta uczniów najsłabszych w latach 2000-2006

– największy w Bułgarii (o prawie 11 pkt proc.) oraz w granicach 6–9 pkt proc. w Hiszpanii, Włoszech, Rep. Czeskiej, Austrii, Francji, W. Brytanii.

Tutaj Polska wykazała także znaczący postęp – redukcję liczby najsłabszych uczniów o 7,1 pkt proc. (jednak głównie między rokiem 2000 i 2003 – o 6,5 pkt proc.). Większy postęp nastąpił jedynie na Łotwie (spadek liczby najsłabszych uczniów o 9,4 pkt proc.), ale jest on wynikiem postępu jeszcze większego w latach 2000–2003 (o 12,6 pkt proc.), a następnie regresu, czyli wzrostu liczby najsłabszych uczniów o 3,2 pkt proc.

Natura badań statystycznych PISA nie pozwala na ustalanie zależności przyczynowo-skutkowych. Można jednak wskazać, że postępowi osiągnięć uczniów w Polsce towarzyszą dwa ważne zjawiska, które w podobnej skali nie pojawiły się w innych krajach UE i OECD:

- szeroko zakrojona reforma systemu edukacji z roku 1999, która objęła 15-latków dopiero w roku 2001 (PISA 2000 zmierzyła efekty poprzedniego systemu edukacji),
- jeszcze większy, niż wyżej opisany, postęp w redukcji różnic między szkołami w osiągnięciach uczniów – z kraju, w którym w roku 2000 odnotowano jedno z największych różnic między szkołami w osiągnięciach uczniów, Polska stała się już w roku 2003 krajem pod tym względem „skandynawskim” (w Skandynawii notuje się tradycyjnie najmniejsze różnice między szkołami); badanie PISA 2006 potwierdziło trwałość tego zjawiska

Polska należy do liderów rozwoju edukacji w Europie mierzonego podstawowymi wskaźnikami monitorującymi osiąganie celów Strategii Lizbońskiej w edukacji – tzw. benchmarkami i jednocześnie do ostatniej grupy państw w UE w zakresie rozwoju całego obszaru uczenia się, w tym w kompleksowych wskaźnikach: LLL oraz innowacyjności

Aby osiągnąć cele Strategii Lizbońskiej na rzecz wzrostu i zatrudnienia UE postawiła sobie szereg celów sektorowych, także w zakresie edukacji (kształcenia i szkolenia). Zdaniem KE, reformy w obszarze nie są wprowadzane wystarczająco szybko, by rzeczywiście wpłynąć na lepszą konkurencyjność unijnej gospodarki.

Do najważniejszych wskaźników UE w zakresie mierzenia i porównywania postępu kształcenia i szkolenia należy 5 tzw. benchmarków (wskaźników z ustalonym poziomem odniesienia):

- wskaźnik udziału młodzieży z niskim poziomem osiągnięć w kompetencji czytania w całej populacji młodzieży pod koniec realizacji obowiązkowego kształcenia w szkole, tj. w wieku ok. 15 lat (celem przyjętym w programie Education&Training na początku obecnej dekady jest zredukowanie liczby takiej młodzieży w państwach UE o co najmniej 20% do roku 2010 – tymczasem liczba ta zwiększyła się w latach 2000–2006 z 21,3% do 24,1%, przy czym w Polsce zmniejszyła się o 30,2% - z 23,2% do 16,2%),
- wskaźnik wczesnie porzucających naukę, tj. kształcenie lub szkolenie – z wyznaczonym poziomem odniesienia, takim, by osób porzucających naukę było do roku 2010 co najwyżej 10% w grupie osób w wieku 18–24 lat mających przy tym wykształcenie co najwyżej odpowiadające wykształceniu na poziomie gimnazjum, tj. osób, które nie podjęły lub przerwały kształcenie na poziomie ponadgimnazjalnym (w roku 2008 liczba takich osób wynosiła w obszarze UE 14,9%, przy czym w Polsce tylko 5%, co jest najlepszym wynikiem w UE),
- wskaźnik osiagających wykształcenie co najmniej średnie drugiego stopnia w populacji osób w wieku 20–24 lat – z wyznaczonym poziomem odniesienia wynoszącym co najmniej 85% takich osób do

osiągnięcia najpóźniej do roku 2010 (w roku 2008 wskaźnik ten w obszarze UE wynosił 78,5%, przy czym w Polsce wynosił 91,3%, co należy do najlepszych wyników w UE),

- wskaźnik zwiększenia liczby absolwentów MST (nauk matematycznych, przyrodniczych i technicznych) – z wyznaczonym poziomem odniesienia – wzrostem liczby takich absolwentów, co najmniej o 15% do roku 2010 (jest to jedyny benchmark, w którym wzrost w obszarze UE został już przekroczony i to znacznie, także w Polsce),
- wskaźnik uczestnictwa dorosłych w wieku 25-64 lat w uczeniu się przez całe życie, a dokładniej w kształceniu lub w szkoleniu w ostatnich 4 tygodniach przed datą badania (benchmark ten nie obejmuje uczenia się nieformalnego) – z wyznaczonym poziomem odniesienia do osiągnięcia najpóźniej do roku 2010 wynoszącym co najmniej 12,5% takich osób (w roku 2008 takich osób w obszarze UE było jedynie 9,5%, a w Polsce – 4,7%).

W szczegółowej ocenie wszystkich krajów Komisja podkreśla, że żaden z krajów UE nie osiągnął dotychczas zalecanych poziomów benchmarków w połączeniu z nadal trwającym, stałym rozwojem w ich zakresie. Jedynie w Polsce odnotowano osiągnięcie zakładanych wartości czterech benchmarków w połączeniu ze stałym wzrostem (benchmarki nr 1-4).

Komisja dostrzega jednocześnie, że Polska osiąga słabe rezultaty w całym obszarze uczenia się, tj. uczenia się w różnych formach, miejscach i okresach życia. Objawem tego jest słaba pozycja Polski we wskaźnikach kompleksowych mierzących nie tylko zakres edukacji formalnej, ale cały zakres uczenia się. Do takich wskaźników należy kompleksowy wskaźnik uczenia się przez całe życie (lifelong learning, lifewide learning – LLL) oraz kompleksowy wskaźnik innowacyjności w Europie (European Innovation Scoreboard).

W gospodarkach i społeczeństwach opierających rozwój na wiedzy takie uczenie się przeważa nad edukacją typu szkolnego. Mimo sporych, a niekiedy nawet czołowych w UE, osiągnięć Polski w rozwoju uczenia się formalnego, w tym zwłaszcza edukacji typu szkolnego (od 6-tego do 24-tego roku życia), ocena rozwoju całego obszaru uczenia się w Polsce wypada niekorzystnie.

9.6. Badania edukacyjne powiązane z oceną systemu edukacji

Dotacja budżetowa na badania jest przyznawana szkołom wyższym przez Ministra Nauki i Dotacja budżetowa na badania jest przyznawana szkołom wyższym przez Ministra Nauki i Szkolnictwa Wyższego. Uczelnie występują do ministra o finansowanie badań własnych, a wchodzące w ich skład wydziały i instytuty ubiegają się o finansowanie działalności statutowej.

Znaczna część badań oświatowych finansowana jest nie z puli centralnej, lecz ze środków własnych uczelni, wydziałów, instytutów. Również Ministerstwo Edukacji Narodowej zamawia badania, których wyniki ułatwiają podejmowanie decyzji dotyczących polityki edukacyjnej. Wiele badań prowadzonych jest nieodpłatnie – na przykład w ramach prac wykonywanych na stopień akademicki (prace magisterskie i doktorskie) czy w ramach prac organizowanych dla większej liczby studentów.

Prace o charakterze opinii, ekspertyz, analiz są zamawiane przez Ministerstwo Edukacji Narodowej, Sejmową Komisję Oświaty, rządziej przez fundacje.

Polskie placówki, w których prowadzi się badania edukacyjne, to między innymi:

- Instytut Badań Edukacyjnych (www.ibe.edu.pl), który w swoich badaniach zajmuje się między innymi następującymi problemami: polityka edukacyjna, budowa standardów kwalifikacji zawodowych, rozwój systemu oświaty i jego uwarunkowania, modernizacja kształcenia i wychowania w szkole ogólnokształcącej i zawodowej (a także: edukacja wobec rynku pracy i integracji europejskiej), innowacje pedagogiczne i reforma oświatowa w Polsce. Prowadzone są też badania porównawcze edukacji w Polsce i innych krajach;
- Centrum Badań Polityki Naukowej i Szkolnictwa Wyższego (www.cbpniszw.uw.edu.pl) działające w Uniwersytecie Warszawskim, którego główne kierunki badań to: organizacja polityki naukowej, finansowanie nauki i szkolnictwa wyższego, zagadnienia kształtowania się decyzji studiowania i doboru studentów do szkół wyższych, tok studiów, organizacja kształcenia i dostosowywanie kształcenia do zmieniających się potrzeb rynku pracy. Do najważniejszych projektów zrealizowanych w Centrum należą: ocena jakości kształcenia i międzynarodowe badania nad alfabetyzmem funkcjonalnym;
- Wydział Studiów Edukacyjnych Uniwersytetu im. Adama Mickiewicza w Poznaniu (www.wse.amu.edu.pl), który obejmuje badaniami naukowymi bardzo rozległą problematykę: transformacja pedagogiki polskiej wobec zmiany kontekstu politycznego, aksjologiczne podstawy kształcenia i wychowania, funkcjonowanie szkoły w środowisku, patologie oświaty, historia edukacji i doktryn pedagogicznych, metodologia badań pedagogicznych, funkcjonowanie społeczeństwa wychowującego, socjalizacja uczniów i studentów, itd.;
- Instytut Spraw Publicznych (www.isp.org.pl), który zajmuje się badaniami w następujących obszarach: integracja europejska, badanie opinii społecznej, polityka społeczna, edukacja, zagadnienia prawne i systemowe, administracja publiczna, migracje i polityka wschodnia. Wyniki badań publikowane są w postaci wielu serii wydawniczych i udostępniane w specjalistycznych księgarniach na terenie całego kraju. Ostatnio, na zamówienie Ministerstwa Edukacji Narodowej, przeprowadzono cykl badań nad wynikami reform oświatowych w Polsce;
- Instytut Filozofii i Socjologii jest placówką naukowo-badawczą Polskiej Akademii Nauk. Podstawowym celem działania Instytutu jest prowadzenie zaawansowanych badań w zakresie filozofii i socjologii oraz nauk o poznaniu i komunikacji. Oprócz prac o charakterze badawczym Instytut prowadzi działalność edukacyjną oraz wydawniczą. Jednocześnie podejmuje działania popularyzujące naukę. Instytut realizował badania OECD/PISA w Polsce w latach 2003-2009 i opracował wyniki badań OECD/PISA 2003 i 2006 (www.ifispan.waw.pl).

Ponadto badania poświęcone edukacji prowadzą inne instytuty Polskiej Akademii Nauk: Instytut Historii Nauki (www.ihnpan.waw.pl), Instytut Psychologii (www.ippan.waw.pl), Instytut Studiów Politycznych (www.isppan.waw.pl).

Badania edukacyjne prowadzą także niektóre inne wyższe uczelnie, przede wszystkim [uniwersytety](#) i akademie pedagogiczne.

[Centrum Badań Polityki Naukowej i Szkolnictwa Wyższego](#)

[Instytut Badań Edukacyjnych](#)

[Instytut Spraw Publicznych](#)

[Ministerstwo Edukacji Narodowej](#)

Ośrodek Rozwoju Edukacji

Polska Akademia Nauk

9.7. Dane statystyczne

Postęp edukacji w Europie, w tym w Polsce, mierzony pięcioma najważniejszymi wskaźnikami UE – tzw. benchmarkami programu Education & Training 2010 (według raportu Komisji Europejskiej z 25 listopada 2009 r.)

Najważniejsze wskaźniki postępu edukacji w Europie z wyznaczonymi wartościami do osiągnięcia najpóźniej w roku 2010 (pięć benchmarków, czyli poziomów odniesienia - Komisja Europejska 25.11.2009)		Europa		Polska		
		Rok 2000	Ostatnie dostępne dane	Rok 2000	Ostatnie dostępne dane	
1	<i>Młodzież z niskim poziomem kompetencji kluczowych (kompetencja czytania wg badania PISA)</i>	<u>Poziom odniesienia - rok 2010:</u> zmniejszenie liczby młodzieży z niskimi wynikami w czytaniu co najmniej o 20%	21,3%	2006: 24,1% Liderami postępu są: Finlandia (-31,4%) <u>Polska (-30,2%)</u>	23,2%	2006: 16,2%
2	<i>Zbyt wcześnie porzucający naukę (osoby z wykształceniem co najwyżej gimnazjalnym, które w wieku 18-24 lat nie kształcą się lub się nie szkolą)</i>	<u>Poziom odniesienia - rok 2010:</u> zmniejszenie liczby osób zbyt wcześnie porzucających naukę do nie więcej niż 10% w grupie 18-24-latków	17,6%	2008: 14,9% Liderami są: <u>Polska (5,0%)</u> Rep.Czeska (5,6%)	7,4%	2008: 5,0%
3	<i>Młodzi ludzie z wykształceniem co najmniej średnim II stopnia (upper secondary)</i>	<u>Poziom odniesienia - rok 2010:</u> zwiększenie liczby osób z wykształceniem średnim II stopnia do co najmniej 85% w grupie 20-24-latków	76,6%	2008: 78,5% Liderami są: Słowacja (92,3%) R.Czeska (91,6%) <u>Polska (91,3%)</u>	88,8%	2008: 91,3%
4	<i>Absolwenci kierunków matematycznych, nauk przyrodniczych i technicznych (MST)</i>	<u>Poziom odniesienia - rok 2010:</u> zwiększenie liczby absolwentów MST co najmniej o 15%, tj. do 789 tys. (postęp jest podany obok w stosunku rocznym)	686 tys.	2007: +33,6% (917 tys.) Liderami postępu są: Portugalia +14,9% Słowacja +12,6% <u>Polska +12,2%</u>	39,2 tys.	2007: 12,2% (coroczny wzrost)
5	<i>Dorośli w wieku 25-64 lat uczestniczący w kształceniu lub szkoleniu (w okresie 4 tygodni przed badaniem)</i>	<u>Poziom odniesienia - rok 2010:</u> zwiększenie liczby dorosłych uczestniczących w kształceniu lub szkoleniu co najmniej do 12,5%	2003: 8,5%	2008: 9,5% Liderami są: Szwecja (32,4%) Dania (30,2%)	2004: 5,0%	2008: 4,7%

10. Kształcenie specjalne

Patrz: podrozdziały

10.1. Rys historyczny

W Polsce najwcześniej rozwinęło się szkolnictwo dla głuchych, następnie dla niewidomych, społecznie niedostosowanych, upośledzonych umysłowo. Najpóźniej powstały szkoły dla dzieci niepełnosprawnych ruchowo i przewlekle chorych oraz z zaburzeniami sprzężonymi.

W 1817 roku Komisja Oświecenia Publicznego Królestwa Polskiego wydała „Ustawę o urządzeniu Instytutu Głuchoniemych w Warszawie”, na mocy której został utworzony zakład kształcący dzieci niesłyszące. Nauka w Instytucie trwała 4 lata, a program obejmował tworzenie wyobrażeń i oznaczenie ich odpowiednimi migami, naukę „właściwego im czytania” i mowy ustnej oraz pisanie, początki rachunków, wpajanie zasad religii i moralności. Później dodano jeszcze takie przedmioty, jak fizykę, historię, geografiię i gramatykę oraz wprowadzono naukę litografii, stolarstwa, tokarstwa i mechaniki.

W 1842 roku zaczęto do Instytutu przyjmować dzieci określane ogólnym mianem „ociemniałe”. W związku z tym zmieniono dotychczasową nazwę zakładu na Instytut Głuchoniemych i Ociemniałych w Warszawie. Po utworzeniu w 1911 r. Towarzystwa Opieki nad Ociemniałymi kształcenie dzieci niewidomych odbywało się w placówkach Towarzystwa, najpierw w Warszawie, później w Laskach pod Warszawą. Opracowano tam wiele skutecznych metod pracy z niewidomymi w zakresie ich ogólnego rozwoju i przygotowania do życia w społeczeństwie. Prowadzona była również nauka zawodu: dziewiarstwa, tkactwa artystycznego, meblarstwa, obróbki metali.

Pierwsza szkoła dla społecznie niedostosowanych została zorganizowana przez Towarzystwo Osad Rolniczych i Przytułków Rzemieślniczych w Studzieńcu (1876 r.) dla chłopców i w Puszczy Mariańskiej (1891 r.) dla dziewcząt. Wprowadzono tam złagodzenie systemu wychowawczego, opierając pracę resocjalizacyjną z młodzieżą na życzliwości i wzajemnym zaufaniu. Jednakże pierwsze formy kształcenia rzemieślniczego wprowadzono już w 1629 roku w Instytucie Moralnej Poprawy Dzieci w Mokotowie (obecnie dzielnica Warszawy). Istotne zmiany w tym szkolnictwie nastąpiły po II wojnie światowej, kiedy do pracy resocjalizacyjnej obok pedagogów specjalnych włączono sędziów dla nieletnich, kuratorów sądowych zawodowych, kuratorów społecznych oraz psychologów, psychiatrów i neurologów.

Chociaż pierwsza szkoła dla dzieci z lekkim stopniem upośledzenia umysłowego powstała w Poznaniu w 1897 r., właściwy rozwój szkolnictwa dla upośledzonych umysłowo rozpoczął się po roku 1918 (odzyskanie przez Polskę niepodległości). Istotnym wydarzeniem było utworzenie w 1922 roku przez Marię Grzegorzewską Państwowego Instytutu Pedagogiki Specjalnej, kształcącego nauczycieli szkół specjalnych.

Najwcześniej stosowaną formą opieki nad przewlekle chorymi i kalekimi były tzw. Kolonie. Były one organizowane w 1886 r. w Rymanowie Zdroju, 1890 r. w Rabce, 1909 r. w Krynicy, w 1918 r. i 1920 r. w Busku-Zdroju, w 1919 r. w Otwocku. Po odzyskaniu niepodległości zaczęły powstawać szkoły, z których najstarszą jest „szkoła-uzdrowisko” w Otwocku (1919 r.). Trzy lata później powstała szkoła podstawowa, a w dalszej kolejności szkoła licealna w sanatorium przeciwgruźliczym w Zakopanem. Następnie objęto opieką szkolną dzieci chore na jaglicę (Witkowice k. Krakowa w 1923 r.), padaczkę (Tworki 1923 r.), z porażeniem kończyn dolnych (Busko-Zdrój w 1926 r.).

W okresie okupacji hitlerowskiej funkcjonowały nieliczne szkoły i zakłady dla dzieci z upośledzeniem umysłowym, a ich działalność była wyrazem obrony zasad moralnych i humanitarnych, przeciwstawiania się programowi wyniszczania osób niepełnosprawnych. Szkoły specjalne na terenach włączonych do Rzeszy zamykano. W Generalnej Guberni pracował Instytut Głuchoniemych w Warszawie, trzy szkoły dla upośledzonych umysłowo, zakłady dla dziewcząt i chłopców „moralnie zaniedbanych” i Zakład dla Niewidomych w Laskach pod Warszawą.

Po wojnie odradzało się szkolnictwo specjalne i powstawały nowe szkoły i zakłady dla inwalidów wojennych. Zasadniczym celem pracy tych placówek było usamodzielnienie inwalidów oraz przygotowanie ich do pracy zawodowej. W roku 1956 ukazał się dekret o obowiązku szkolnym, na mocy którego dzieci uznane za niezdolne do nauki w normalnych szkołach podstawowych miały wypełniać obowiązek szkolny w szkołach specjalnych.

W latach 60. i 70. powstało wiele nowych szkół specjalnych, zakładów specjalnych, a później ośrodków szkolno-wychowawczych, tj. placówek składających się z jednej lub kilku szkół (czasem z przedszkolem) i z internatu. Do chwili obecnej funkcjonuje ponad 300 tego typu placówek. Nowością w tym czasie był system szkolnictwa przyszpitalnego tam, gdzie dzieci i młodzież ze względu na przewlekłe choroby np. gruźlicę musieli długo przebywać w szpitalu, a także szkoły zawodowe dla młodzieży upośledzonej umysłowo. Od 1962 roku wprowadzono indywidualne nauczanie uczniów niepełnosprawnych w ich domu rodzinnym. Natomiast w 1963 r. uruchomiono pierwszą w Polsce tzw. szkołę życia kształcąca dzieci głębiej upośledzone umysłowo. Od 1968 r. wprowadzono system opracowywania i wydawania specjalnych podręczników szkolnych.

W roku 1993 powstały normy prawne regulujące kształcenie uczniów ze specjalnymi potrzebami edukacyjnymi. Dokument ten pozwalał m.in. tworzyć klasy i szkoły integracyjne. W latach 1994-1997 wprowadzono zajęcia rewalidacyjno-wychowawcze dla dzieci i młodzieży z upośledzeniem umysłowym w stopniu głębokim.

Reforma systemu edukacji wprowadziła kształcenie uczniów niepełnosprawnych do zasadniczego nurtu oświaty.

Development of Education in Poland

10.2. Kierunki zmian – projekty reform

W ramach kontynuacji reformy systemu oświaty od 1 września 2004 r. uruchomiono trzyletnie szkoły specjalne przysposabiające do pracy dla uczniów z upośledzeniem umysłowym w stopniu umiarkowanym lub znacznym oraz dla uczniów z niepełnosprawnościami sprzężonymi, których ukończenie umożliwia uzyskanie świadectwa potwierdzającego przysposobienie do pracy.

W roku 2005 wprowadzono zajęcia wczesnego wspomaganie rozwoju dziecka (przewidziane dla dzieci od wykrycia niepełnosprawności do 6. roku życia).

„Strategia rozwoju kształcenia ustawicznego do roku 2010” przewiduje opracowanie i wdrożenie programów lokalnych dla usuwania barier w dostępie do edukacji, w tym ze szczególnym uwzględnieniem osób niepełnosprawnych oraz przybliżania kształcenia ustawicznego do miejsca zamieszkania.

Dziecko w wieku 6 lat jest obowiązane odbyć roczne przygotowanie przedszkolne w przedszkolu albo w oddziale przedszkolnym zorganizowanym w szkole podstawowej (Od 2011 roku

obowiązek ten będzie dotyczył dzieci pięcioletnich). Obowiązek rocznego przygotowania przedszkolnego rozpoczyna się z początkiem roku szkolnego w tym roku kalendarzowym, w którym dziecko kończy 6 lat. W przypadku dzieci posiadających orzeczenie o potrzebie kształcenia specjalnego, wychowaniem przedszkolnym może być objęte dziecko w wieku powyżej 6 lat, nie dłużej jednak, niż do końca roku szkolnego w tym roku kalendarzowym, w którym dziecko kończy 10 lat. Obowiązek szkolny tych dzieci może być odroczony do końca roku szkolnego w tym roku kalendarzowym, w którym dziecko kończy 10 lat (Od 2012 obowiązek szkolny będzie mógł być odroczony jedynie do 8. roku życia).

Od 1 września 2009 r. istnieje możliwość organizowania nauczania w I klasie szkoły podstawowej dzieci (w tym dzieci niepełnosprawne), które ukończyły 6. rok życia (dotychczas, w szkołach specjalnych organizowano tzw. klasy zerowe, w których przygotowywano do nauki dzieci, które nie uczestniczyły w wychowaniu przedszkolnym).

Cele Programu Operacyjnego „Wykształcenie i kompetencje” Narodowego Planu Rozwoju 2007-2013 to:

- przeciwdziałanie wykluczeniu społecznemu poprzez edukację,
- wzmocnienie kształcenia dla gospodarki opartej na wiedzy,
- zapewnienie wysokiej jakości systemu edukacji.

[Education in Poland in the Process of Social Changes](#)

[Ministerstwo Edukacji Narodowej o kształceniu integracyjnym i specjalnym](#)

[Strategia Informatyzacji Rzeczypospolitej – ePolska](#)

[Strategia Państwa dla Młodzieży na lata 2003-2012](#)

[Strategia rozwoju kształcenia ustawicznego do roku 2010](#)

[Program Operacyjny Wiedza i Kompetencje](#)

10.3. Definiowanie i diagnozowanie specjalnych potrzeb edukacyjnych

Kształceniem specjalnym obejmuje się dzieci i młodzież z zaburzeniami i odchyleniami rozwojowymi, wymagające stosowania specjalnej organizacji nauki i metod pracy. Kształcenie to może być prowadzone w formie nauki w szkołach ogólnodostępnych, szkołach lub oddziałach integracyjnych, szkołach lub oddziałach specjalnych lub indywidualnego nauczania.

Kształceniem specjalnym obejmuje się następujące grupy dzieci i młodzieży niepełnosprawnej:

- z upośledzeniem umysłowym w stopniu lekkim
- z upośledzeniem umysłowym w stopniu umiarkowanym lub znacznym

- niesłyszących
- słabo słyszących
- niewidomych
- słabo widzących
- niepełnosprawnych ruchowo
- z przewlekłą chorobą
- z zaburzeniami psychicznymi
- z niepełnosprawnościami sprzężonymi i z autyzmem
- niedostosowanych społecznie, zagrożonych uzależnieniem, z zaburzeniami zachowania.

W publicznych poradniach psychologiczno-pedagogicznych i specjalistycznych działają zespoły orzekające o potrzebie kształcenia specjalnego, w tym o potrzebie zajęć rewalidacyjno-wychowawczych dla dzieci i młodzieży z upośledzeniem umysłowym w stopniu głębokim, oraz o potrzebie indywidualnego nauczania dzieci i młodzieży, których stan zdrowia uniemożliwia lub znacznie utrudnia uczęszczanie do szkoły.

Zespoły określają w orzeczeniu zalecaną formę kształcenia specjalnego: w szkole ogólnodostępnej, szkole integracyjnej lub oddziale integracyjnym, szkole specjalnej lub oddziale specjalnym albo w specjalnym ośrodku szkolno-wychowawczym.

Pomoc dzieciom ze specjalnymi potrzebami edukacyjnymi, odchyleniami od normy, obejmuje w Polsce: poradnictwo i doradztwo, pomoc ambulatoryjną, opiekę i pomoc w szkole, kształcenie oraz opiekę w przedszkolach i szkołach.. Poradnictwem i doradztwem zajmują się poradnie psychologiczno-pedagogiczne.

Do ich zadań należą:

- rozpoznawanie stanu rozwoju psychofizycznego dzieci i młodzieży od lat 3 do lat 18 i powyżej oraz prowadzenie rejestracji dzieci z odchyleniami od normy rozwojowej na określonym terenie, stawianie diagnozy w zakresie lekarskim (rozwój fizyczny i jego niepełnosprawności), psychologicznym (diagnoza rozwoju intelektualnego, psychomotoryki, funkcji analizatorów, osobowości), pedagogicznym (stopień zaawansowania w nauce, zakres braków i opóźnień) i socjalnym (sytuacja i warunki życia w rodzinie itp.),
- orzekanie o formie pomocy dydaktyczno-wyrównawczej, korekcyjno-kompensacyjnej dla dzieci z odchyleniami i zaburzeniami oraz konieczności kierowania dzieci niepełnosprawnych do szkół i zakładów specjalnych lub innych form kształcenia specjalnego,
- prowadzenie badań kontrolnych dzieci i młodzieży pobierającej naukę w szkołach i przedszkolach specjalnych w celu ewentualnego rozpatrzenia możliwości powrotu niektórych dzieci do szkół macierzystych, ogólnodostępnych (korekta pierwotnych diagnoz),

- podejmowanie działań profilaktycznych, w tym: poradnictwo dla rodziców i nauczycieli, oddziaływanie na środowisko,
- organizowanie świetlic terapeutycznych.

Poradnie udzielają pomocy wszystkim zgłaszającym się osobom bezpłatnie i na zasadzie dobrowolności.

Na podstawie wyników badań psychologicznych, pedagogicznych i lekarskich przeprowadzonych przez specjalistów poradni bądź spoza poradni zespół orzecznicy, w skład którego wchodzi: dyrektor lub wicedyrektor poradni jako przewodniczący, psycholog, pedagog, lekarz specjalista oraz w miarę potrzeby inne osoby, wydaje orzeczenie kwalifikujące dzieci i młodzież niepełnosprawną do odpowiednich form kształcenia specjalnego (w tym do nauczania indywidualnego). Zespoły takie orzekają i kwalifikują również dzieci i młodzież niedostosowaną społecznie lub zagrożoną uzależnieniem do placówek resocjalizacyjnych; dzieci i młodzież całkowicie lub częściowo pozbawioną opieki rodzicielskiej – do placówek opiekuńczo-wychowawczych.

Zasady i tryb orzekania o potrzebie kształcenia specjalnego lub indywidualnego nauczania oraz zasady kierowania do odpowiednich szkół i placówek regulują:

- rozporządzenie Ministra Edukacji Narodowej i Sportu z 7 stycznia 2003 r. w sprawie zasad udzielania i organizacji pomocy psychologicznej i pedagogicznej w publicznych przedszkolach, szkołach i placówkach,
- rozporządzenie Ministra Edukacji Narodowej i Sportu z 11 grudnia 2002 r. w sprawie szczegółowych zasad działania publicznych poradni psychologiczno-pedagogicznych, w tym publicznych poradni specjalistycznych,
- rozporządzenie Ministra Edukacji Narodowej i Sportu z 11 grudnia 2002 r. w sprawie ramowego statutu publicznej poradni psychologiczno-pedagogicznej, w tym publicznej poradni specjalistycznej,
- rozporządzenie Ministra Edukacji Narodowej z 18 września 2008 r. w sprawie orzeczeń i opinii wydawanych przez zespoły orzekające działające w publicznych poradniach psychologiczno-pedagogicznych.

W roku szkolnym 2007/2008 funkcjonowało 559 publicznych poradni psychologiczno-pedagogicznych (w tym 29 poradni specjalistycznych i 36 filii).

[Ministerstwo Edukacji Narodowej o kształceniu integracyjnym i specjalnym](#)

[Ministerstwo Edukacji Narodowej](#)

10.4. Pomoc finansowa dla rodzin uczniów ze specjalnymi potrzebami

Gmina właściwa, co do miejsca zamieszkania ucznia, zapewnia bezpłatny transport i opiekę podczas przewozu lub zwrot kosztów przejazdu ucznia i opiekuna środkami komunikacji publicznej jeżeli dowożenie zapewniają rodzice tj.:

- niepełnosprawnym dzieciom sześciolatni przewóz do najbliższego przedszkola, oddziału przedszkolnego w szkole podstawowej lub ośrodka umożliwiającego dzieciom i młodzieży upośledzonym umysłowo w stopniu głębokim biorących udział w zajęciach rewalidacyjno-wychowawczych, a także dzieciom upośledzonym umysłowo ze sprzężonymi niepełnosprawnościami realizującym obowiązek rocznego przygotowania przedszkolnego,
- uczniom niepełnosprawnym przewóz do najbliższej szkoły podstawowej i gimnazjum, a uczniom z niepełnosprawnością ruchową, upośledzeniem umysłowym w stopniu umiarkowanym lub znacznym - także do najbliższej szkoły ponadgimnazjalnej, nie dłużej jednak niż do ukończenia 21 roku życia,
- przewóz niepełnosprawnym dzieciom i młodzieży z upośledzeniem umysłowym w stopniu głębokim biorącym udział w zajęciach rewalidacyjno-wychowawczych, a także dzieciom i młodzieży z upośledzeniem umysłowym z niepełnosprawnościami sprzężonymi, aby umożliwić tym dzieciom i młodzieży realizację obowiązku szkolnego i obowiązku nauki, nie dłużej jednak niż do ukończenia 25 roku życia.

Dzieci i młodzież niepełnosprawna objęte są systemem pomocy materialnej, zgodnie z kryteriami związanymi z dochodami ich rodziców lub opiekunów, osiągnięciami w nauce lub miejscem zamieszkania (np. tereny wiejskie, małe miasteczka).

Dzieci niepełnosprawne zostały włączone do krajowego programu dofinansowywania zakupu podręczników szkolnych. Dzieci pochodzące z rodzin o niskim statusie materialnym, idące do pierwszej klasy szkoły podstawowej, otrzymują nieodpłatnie komplet podręczników szkolnych.

Corocznie drukuje się kilka lub kilkanaście tytułów podręczników szkolnych i książek pomocniczych przeznaczonych dla uczniów niewidomych, słabo widzących, niesłyszących, z upośledzeniem umysłowym w stopniu lekkim, umiarkowanym lub znacznym. Podręczniki te wydawane są szkołom nieodpłatnie poprzez kuratoria oświaty.

[Ministerstwo Edukacji Narodowej o kształceniu integracyjnym i specjalnym](#)

10.5. Możliwości kształcenia w szkołach ogólnodostępnych (kształcenie integracyjne)

Szkoła integracyjna (przedszkole integracyjne) i oddział integracyjny to odpowiednio szkoła lub oddział, w których uczniowie posiadający orzeczenie o potrzebie kształcenia specjalnego uczą się i wychowują razem z pozostałymi uczniami. Za integracyjne szkoły (przedszkola) uznaje się te jednostki, w których wszystkie oddziały są oddziałami integracyjnymi. Przedszkola i szkoły z oddziałami integracyjnymi to takie, w których oprócz oddziałów ogólnodostępnych zorganizowano oddziały integracyjne.

W roku szkolnym 2007/08 w oddziałach integracyjnych zorganizowanych w szkołach podstawowych, gimnazjach i szkołach ponadgimnazjalnych uczyło się 18 014 uczniów niepełnosprawnych – 10,11% wszystkich uczniów niepełnosprawnych.

Szersze włączanie dzieci i młodzieży niepełnosprawnej do kształcenia i wychowania razem z dziećmi i młodzieżą pełnosprawną w przedszkolach i szkołach ogólnodostępnych i szkołach integracyjnych ma na celu naukę w grupie rówieśniczej jak najbliżej miejsca zamieszkania. Sprawnych uczniów można w tych

warunkach nauczyć tolerancji dla inności drugiego człowieka oraz zasady solidarności i demokracji w odniesieniu do swoich niepełnosprawnych koleżanek i kolegów.

W publicznych przedszkolach i szkołach organizowane są oddziały specjalne. Jest to organizacyjna forma integracji. W oddziałach specjalnych mogą być stosowane programy wychowania odpowiedniego typu przedszkola specjalnego lub wybrany program przedszkola ogólnodostępnego. Nauka w klasach specjalnych odbywa się według planów i programów nauczania odpowiedniego typu szkół specjalnych lub ogólnodostępnych.

W oddziałach specjalnych w szkołach ogólnodostępnych liczba uczniów powinna odpowiadać liczbie uczniów w oddziałach odpowiedniej szkoły specjalnej.

W roku szkolnym 2007/08 w szkolnych oddziałach specjalnych zorganizowanych w szkołach podstawowych, gimnazjach i szkołach ponadgimnazjalnych ogólnodostępnych uczestniczyło w zajęciach 3.945 uczniów niepełnosprawnych – 2,2% wszystkich uczniów niepełnosprawnych.

Poza formami kształcenia integracyjnego ma miejsce również integracja pojedynczych uczniów niepełnosprawnych w ogólnodostępnych przedszkolach, szkołach podstawowych, gimnazjach i szkołach ponadgimnazjalnych. Dzieci z różnego typu zaburzeniami (z uszkodzeniem słuchu, wzroku, zaburzeniami zachowania, przewlekłe chore i niepełnosprawne ruchowo, niedostosowane społecznie) uczęszczają do przedszkoli i szkół ogólnodostępnych i tam bardzo często realizują program nauczania szkoły ogólnodostępnej. Tylko dzieci upośledzone umysłowo w stopniu umiarkowanym lub znacznym realizują program opracowany z uwzględnieniem oddzielnej podstawy programowej.

W roku szkolnym 2007/08 w szkołach podstawowych, gimnazjach i szkołach ponadgimnazjalnych 52.945 dzieci i młodzieży niepełnosprawnych uczyło się w oddziałach ogólnodostępnych (zwykłych)– 29,71% wszystkich uczniów niepełnosprawnych.

Ministerstwo Edukacji Narodowej o kształceniu integracyjnym i specjalnym

10.5.1. Podstawy prawne

Kształcenie specjalne jest integralną częścią systemu oświaty w naszym kraju. Mówi o tym ustawa z 7 września 1991 r. o systemie oświaty. Kolejne zmiany tej ustawy wprowadzały zapisy definiujące i porządkujące organizację kształcenia uczniów niepełnosprawnych. Nowy ustrój szkolny, w tym również zreformowane kształcenie specjalne (na poziomie szkoły podstawowej i gimnazjum), zawierała ustawa z 8 stycznia 1999 r. – przepisy wprowadzające reformę ustroju szkolnego. Zmiany wprowadzające nowe szkoły ponadgimnazjalne zawarła ustawa z 15 marca 2002 r. o zmianie ustawy o systemie oświaty oraz niektórych innych ustaw.

Wykaz rozporządzeń, których podstawę prawną stanowi ustawa o systemie oświaty:

w zakresie pomocy psychologiczno-pedagogicznej i orzekania o potrzebie kształcenia specjalnego:

- rozporządzenie Ministra Edukacji Narodowej i Sportu z 7 stycznia 2003 r. w sprawie zasad udzielania i organizacji pomocy psychologiczno-pedagogicznej w publicznych przedszkolach, szkołach i placówkach (Dz.U. Nr 11, poz. 114);

- rozporządzenie Ministra Edukacji Narodowej i Sportu z 11 grudnia 2002 r. w sprawie szczegółowych zasad działania publicznych poradni psychologiczno-pedagogicznych w tym publicznych poradni specjalistycznych (Dz.U. z 2003 r. Nr 5, poz. 46);
- rozporządzenie Ministra Edukacji Narodowej i Sportu z 11 grudnia 2002 r. w sprawie ramowego statutu publicznej poradni psychologiczno-pedagogicznej, w tym publicznej poradni specjalistycznej (Dz.U. z 2002 r. Nr 223, poz. 1869);
- rozporządzenie Ministra Edukacji Narodowej z 18 września 2008 r. . w sprawie orzeczeń i opinii wydawanych przez zespoły orzekające działające w publicznych poradniach psychologiczno-pedagogicznych (Dz.U. Nr 173, poz. 1072);

w zakresie wczesnego wspomaganie rozwoju dzieci:

- rozporządzenie Ministra Edukacji Narodowej z 3 lutego 2009 r. w sprawie organizowania wczesnego wspomaganie rozwoju dzieci (Dz.U. Nr 23, poz. 133);

w zakresie dokumentacji szkolnej, przyjmowania do szkół, planów nauczania, ramowych statutów przedszkola i szkół:

- rozporządzenie Ministra Edukacji Narodowej i Sportu z 19 lutego 2002 r. w sprawie sposobu prowadzenia przez publiczne przedszkola, szkoły i placówki dokumentacji przebiegu nauczania, działalności wychowawczej i opiekuńczej oraz rodzajów tej dokumentacji (Dz.U. Nr 23, poz. 225 ze zmianami);
- rozporządzenie Ministra Edukacji Narodowej i Sportu z dnia 20 lutego 2004 r. w sprawie warunków i trybu przyjmowania uczniów do szkół publicznych oraz przechodzenia z jednych typów szkół do innych (Dz.U. z 2004r. Nr 26, poz. 232);
- rozporządzenie Ministra Edukacji Narodowej i Sportu z 12 lutego 2002 r. w sprawie ramowych planów nauczania w szkołach publicznych (Dz.U. Nr 15, poz. 142 z późn. zm.);
- rozporządzenie Ministra Edukacji Narodowej z 21 maja 2001 r. w sprawie ramowych statutów publicznego przedszkola oraz publicznych szkół (Dz.U. Nr 61, poz. 624 z późn. zm.);

w zakresie kształcenia w szkołach ogólnodostępnych i integracyjnych:

- rozporządzenie Ministra Edukacji Narodowej i Sportu z 18 stycznia 2005 r. w sprawie warunków organizowania kształcenia, wychowania i opieki dla dzieci i młodzieży niepełnosprawnych oraz niedostosowanych społecznie w [przedszkolach](#), szkołach i oddziałach ogólnodostępnych lub integracyjnych (Dz.U. z 2005 r. Nr 19, poz. 167);

w zakresie kształcenia w specjalnych przedszkolach, szkołach i ośrodkach:

- rozporządzenie Ministra Edukacji Narodowej i Sportu z 18 stycznia 2005 r. w sprawie warunków organizowania kształcenia, wychowania i opieki dla dzieci i młodzieży niepełnosprawnych oraz niedostosowanych społecznie w specjalnych przedszkolach, szkołach i oddziałach oraz ośrodkach (Dz.U. z 2005r. Nr 19, poz. 166);

w zakresie indywidualnego nauczania:

- rozporządzenie Ministra Edukacji Narodowej z dnia 18 września 2008 r. w sprawie sposobu i trybu organizowania indywidualnego obowiązkowego rocznego przygotowania przedszkolnego i indywidualnego nauczania dzieci i młodzieży (Dz.U. z 2008 r. Nr 175, poz. 1086);

w zakresie pracy szkół specjalnych zorganizowanych w zakładach opieki zdrowotnej i jednostkach pomocy społecznej:

- rozporządzenie Ministra Edukacji Narodowej i Sportu z 27 lutego 2003 r. w sprawie organizacji kształcenia oraz warunków i form realizowania specjalnych działań opiekuńczo-wychowawczych w szkołach specjalnych zorganizowanych w zakładach opieki zdrowotnej i jednostkach pomocy społecznej (Dz.U. z 2003 r. Nr 51, poz. 446);

w zakresie pracy placówek kształcenia specjalnego:

- rozporządzenie Ministra Edukacji Narodowej i Sportu z 7 marca 2005 r. w sprawie rodzajów i szczegółowych zasad działania placówek publicznych, warunków pobytu dzieci i młodzieży w tych placówkach oraz wysokości i zasad odpłatności wnoszonej przez rodziców za pobyt ich dzieci w tych placówkach (Dz.U. Nr 52, poz. 467 z późn. zm.);
- rozporządzenie Ministra Edukacji Narodowej i Sportu z 7 marca 2005 r. w sprawie ramowych statutów placówek publicznych (Dz.U. z 2005 r. Nr 52, poz. 466);

Ministerstwo Edukacji Narodowej o kształceniu integracyjnym i specjalnym**Ministerstwo Edukacji Narodowej****10.5.2. Cele**

Celem szkoły jest w szczególności przygotowanie dzieci i młodzieży niepełnosprawnej do życia w integracji ze społeczeństwem, poprzez:

- osiągnięcie możliwie wszechstronnego rozwoju uczniów w dostępnym im zakresie, za pomocą specjalnych metod
- przygotowanie do życia w rodzinie i społeczności lokalnej oraz
- przygotowanie do wykonywania zawodu.

Realizując te cele, szkoła powinna wyposażyć uczniów w wiadomości i umiejętności, a także ukształtować społecznie wartościowe postawy. Przygotowując ucznia do aktywnego udziału w życiu społecznym, należy:

- wyposażyć go w odpowiednią wiedzę o strukturach społecznych,
- nauczyć korzystania z dóbr materialnych i kulturalnych,
- przygotować do pełnienia ról społecznych wynikających z pracy zawodowej,

- wyposażać w wiedzę o przyrodzie i prawach nią rządzących,
- wdrożyć do przestrzegania zasad higieny, dbałości o zdrowie i czynnego wypoczynku.

Celem pracy dydaktyczno-wychowawczej w sferze ekonomiczno-społecznej jest:

- wdrożenie do pracy,
- kształtowanie poczucia dyscypliny, porządku, gospodarności i odpowiedzialności za wykonaną pracę,
- kształtowanie umiejętności współdziałania i współżycia w grupie.

Ministerstwo Edukacji Narodowej o kształceniu integracyjnym i specjalnym

10.5.3. Specjalne środki i normy w kształceniu integracyjnym

Liczba uczniów (wychowanków) w oddziale integracyjnym powinna wynosić od 15 do 20, w tym od 3 do 5 uczniów (wychowanków) niepełnosprawnych. Szkoła z oddziałami integracyjnymi może zatrudnić dodatkowo nauczycieli posiadających specjalne przygotowanie pedagogiczne (tzw. nauczyciel wspomagający). Nauczyciel taki może pracować na wszystkich zajęciach edukacyjnych oddziału klasowego lub tylko na niektórych. Nauczyciele-specjaliści pracują również z uczniami niepełnosprawnymi indywidualnie, ucząc ich specyficznych technik edukacyjnych np. pisma brajlowskiego, języka migowego, a także technik wspierających jego rozwój, np. technik samodzielnego poruszania się, technik widzenia itp. W małych szkołach w oddziałach integracyjnych dzieci niepełnosprawne stanowią grupę bardziej zróżnicowaną (w jednym oddziale są np. dzieci niewidome, niesłyszące i niepełnosprawne ruchowo). W większych szkołach, gdzie na jednym poziomie zorganizowanych zostało kilka oddziałów, istnieje możliwość dobierania dzieci niepełnosprawnych i pełnosprawnych do oddziału według odpowiednich zasad sprzyjających rozwojowi całego zespołu klasowego.

W Centrum Pomocy Psychologiczno-Pedagogicznej w Warszawie utworzono Pracownię Wspomagania Rozwoju i Integracji. Pracownia ta organizuje kursy doskonalące i kwalifikacyjne dla nauczycieli szkół i placówek, przygotowuje materiały i publikacje merytoryczne oraz organizuje konferencje i warsztaty.

Szkoły i oddziały integracyjne wspierają Wojewódzkie Oddziały Metodyczne i Poradnie Psychologiczno-Pedagogiczne.

Ośrodek Rozwoju Edukacji

10.6. Szkoły specjalne

Szkoła specjalna lub oddział specjalny to odpowiednio szkoła lub oddział dla uczniów posiadających orzeczenie o potrzebie kształcenia specjalnego lub zorganizowanego w zakładzie opieki zdrowotnej, zakładzie leczenia uzdrowiskowego oraz jednostce pomocy społecznej.

W zależności od specjalnych potrzeb edukacyjnych oraz rodzaju i stopnia niepełnosprawności dzieci i młodzieży mogą być zakładane i prowadzone specjalne:

- przedszkola (dla dzieci w wieku od 3 lat do rozpoczęcia nauki szkolnej, nie dłużej jednak niż do 10. roku życia – od 2012 roku nie dłużej niż do 8. Roku życia),
- sześcioletnie szkoły podstawowe,
- trzyletnie gimnazja,
- dwuletnie lub trzyletnie zasadnicze szkoły zawodowe,
- trzyletnie szkoły przysposabiające do pracy dla uczniów z upośledzeniem umysłowym w stopniu umiarkowanym lub znacznym oraz dla uczniów z niepełnosprawnościami sprzężonymi, których ukończenie umożliwia uzyskanie świadectwa potwierdzającego przysposobienie do pracy.
- trzyletnie licea ogólnokształcące,
- trzyletnie licea profilowane,
- czteroletnie technika,
- szkoły policealne,
- specjalne ośrodki szkolno-wychowawcze (placówki, w skład których wchodzi jedna lub kilka szkół specjalnych i internat),
- specjalne ośrodki wychowawcze (bursa specjalna z rozbudowanym programem rewalidacyjnym).

Liczba uczniów w oddziale specjalnym powinna wynosić:

- dla upośledzonych umysłowych w stopniu lekkim – od 10 do 16 uczniów,
- dla upośledzonych umysłowo w stopniu umiarkowanym lub znacznym – od 6 do 8 uczniów,
- dla niewidomych i słabo widzących – od 8 do 10 uczniów,
- dla niesłyszących i słabo słyszących – od 6 do 8 uczniów,
- dla uczniów z przewlekłą chorobą – od 10 do 16 uczniów,
- dla dzieci z zaburzeniami psychicznymi – od 6 do 8 uczniów,
- dla uczniów z autyzmem i niepełnosprawnościami sprzężonymi – od 2 do 4 uczniów
- dla niepełnosprawnych ruchowo – od 8 do 12 uczniów
- dla niedostosowanych społecznie, zagrożonych uzależnieniem i z zaburzeniami zachowania – od 10 do 16 uczniów.

Ponadto dla dzieci i młodzieży niedostosowanych społecznie, z zaburzeniami zachowania lub zagrożonych uzależnieniem, organizuje się placówki opiekuńczo-wychowawcze i resocjalizacyjne (na mocy ustawy o pomocy społecznej).

W zakresie szkolnictwa specjalnego możliwe jest funkcjonowanie szkół i placówek publicznych i niepublicznych.

Zakładanie i prowadzenie przedszkoli specjalnych publicznych należy do zadań własnych gmin. Zakładanie i prowadzenie publicznych: szkół specjalnych, specjalnych ośrodków szkolno-wychowawczych i specjalnych ośrodków wychowawczych należy zaś do zadań własnych powiatu.

Uczniowie mają prawo do pomocy psychologicznej i pedagogicznej. Pomoc ta wspomaga rozwój psychofizyczny i efektywność uczenia się przez korygowanie odchyleń od normy, wyrównywanie i korygowanie braków w opanowaniu programu nauczania oraz eliminowanie przyczyn i przejawów zaburzeń, w tym zaburzeń zachowania. W przedszkolu organizuje się ją w formie specjalistycznych zajęć o charakterze terapeutycznym. W szkole oraz w placówce opiekuńczo-wychowawczej może być organizowana w formie zajęć dydaktyczno-wyrównawczych i zajęć specjalistycznych (socjoterapii oraz innych o charakterze terapeutycznym).

W roku szkolnym 2007/08 zapewniono wychowanie w przedszkolach specjalnych 2.595 niepełnosprawnym dzieciom – 22,45% wszystkich dzieci niepełnosprawnych w przedszkolach.

W roku szkolnym 2007/08 w szkołach specjalnych różnego szczebla (szkołach podstawowych, gimnazjach i szkołach ponadgimnazjalnych) uczyło się 89.104 dzieci i młodzieży niepełnosprawnych – 50% wszystkich uczniów niepełnosprawnych.

[Ministerstwo Edukacji Narodowej o kształceniu integracyjnym i specjalnym](#)

10.6.1. Podstawy prawne

Patrz: 10.5.1.

10.6.2. Cele

Patrz: 10.5.2.

10.6.3. Dostępność placówek

Gmina właściwa dla miejsca zamieszkania ucznia jest ustawowo zobowiązana do zapewnienia dowozu i opieki dzieciom i młodzieży niepełnosprawnej uczącej się w szkołach podstawowych i gimnazjach (realizujących obowiązek szkolny i obowiązek nauki). Dowóz może odbywać się transportem szkolnym, wynajętym przez szkołę samochodem specjalnie dostosowanym do przewozu osób niepełnosprawnych lub samochodem rodziców dziecka.

Uczniowie niepełnosprawni, dla których nie ma szkoły w pobliżu miejsca zamieszkania, mogą korzystać z internatów zorganizowanych w 352 specjalnych ośrodkach szkolno-wychowawczych i 51 specjalnych ośrodkach wychowawczych.

10.6.4. Warunki przyjmowania i wybór szkoły

Do szkół i placówek kształcenia specjalnego przyjmowane są dzieci i młodzież, którym poradnia psychologiczno-pedagogiczna wydała orzeczenie o potrzebie kształcenia specjalnego. Decydujący jest

rodzaj niepełnosprawności oraz wiek ucznia. Obowiązek szkolny można odroczyć jedynie o jeden rok. Wybór formy kształcenia specjalnego (np. szkoła specjalna, szkoła z oddziałami integracyjnymi) należy do rodziców ucznia.

10.6.5. Podział na grupy – kryterium wieku

Podobnie jak w szkołach ogólnodostępnych, w szkole podstawowej specjalnej istnieją dwa etapy nauczania: pierwszy obejmujący klasy od I do III (kształcenie zintegrowane) oraz drugi obejmujący klasy IV-VI. Trzeci etap edukacyjny realizuje się w 3-letnim gimnazjum specjalnym. Czwarty etap edukacyjny obejmuje kształcenie zawodowe lub ogólnokształcące. Uczniowie niepełnosprawni w normie intelektualnej mogą kształcić się w szkołach średnich, których ukończenie umożliwia uzyskanie świadectwa maturalnego po zdaniu egzaminu maturalnego, umożliwiającego wstęp do wyższej uczelni. Mogą kształcić się również w zasadniczych szkołach zawodowych, których ukończenie umożliwia uzyskanie dyplomu potwierdzającego kwalifikacje zawodowe. Uczniowie z upośledzeniem w stopniu umiarkowanym i znacznym mogą uczyć się czynności zawodowych w oddziałach przysposabiających do pracy.

Kształcenia specjalne dla uczniów niepełnosprawnych w normie intelektualnej i z upośledzeniem umysłowym w stopniu lekkim organizuje się w systemie klasowo-lekcyjnym. W niektórych oddziałach klasowych stosuje się nauczanie wielopoziomowe, umożliwiające wyodrębnienie w klasie kilku grup uczniów o różnych poziomach wiadomości i umiejętności edukacyjnych.

10.6.6. Organizacja roku szkolnego

Organizacja roku szkolnego jest identyczna dla wszystkich szkół w kraju.

Szkoła z internatem może wybrać sześciodniowy tydzień pracy. Przerwa świąteczna może być tam łączona z przerwą międzysemestralną. W poszczególnych województwach kurator oświaty decyduje o terminie przerwy międzysemestralnej.

10.6.7. Programy nauczania, przedmioty

Programy nauczania w szkołach specjalnych (z wyjątkiem szkół dla dzieci z upośledzeniem umysłowym w stopniu umiarkowanym i znacznym) oparte są na wspólnej podstawie programowej opracowanej dla danego etapu edukacyjnego.

Nauczyciel może program nauczania ogólnego, program nauczania dla zawodu, oraz program nauczania dla profilu kształcenia ogólnie zawodowego;

- opracować samodzielnie lub we współpracy z innymi nauczycielami,
- zaproponować opracowany przez innego autora (autorów) np. spośród programów dostępnych na rynku, dopuszczonych do użytku szkolnego przez Ministra Edukacji Narodowej,
- przedstawić opracowany przez innego autora (autorów) wraz z dokonanymi przez siebie modyfikacjami, wskazując zakres proponowanych zmian z uzasadnieniem, dlaczego je proponuje.

Zaproponowany przez nauczyciela program powinien być dostosowany do potrzeb i możliwości uczniów, dla których jest przeznaczony.

Programy nauczania dla zajęć edukacyjnych z zakresu kształcenia ogólnego, program nauczania dla zawodu, oraz program nauczania dla profilu kształcenia ogólnie zawodowego dopuszcza do użytku w danej szkole dyrektor szkoły na wniosek nauczyciela lub nauczycieli, po zasięgnięciu opinii rady pedagogicznej.

Nauczyciel ma prawo wyboru podręcznika spośród podręczników dopuszczonych do użytku szkolnego. Dyrektor szkoły podaje do publicznej wiadomości, do dnia 15 czerwca, zestaw podręczników, które będą obowiązywać od początku następnego roku szkolnego.

Ramowe plany nauczania przewidują dodatkowo 30 godzin zajęć rewalidacyjnych tygodniowo w ciągu 3 lat na każdym etapie edukacyjnym. Dla uczniów ze sprzężoną niepełnosprawnością i dla uczniów z autyzmem przewidziano 6 godzin zajęć alternatywnych metod komunikacji. Ramowe plany nauczania w szkołach specjalnych niewiele różnią się od ramowych planów nauczania w szkołach ogólnodostępnych.

W szkołach specjalnych dla dzieci i młodzieży z upośledzeniem umysłowym w stopniu umiarkowanym i znacznym przewidziano odrębne ramowe plany nauczania:

ZAJĘCIA EDUKACYJNE	Liczba godzin tygodniowo w ciągu 3 lat
SZKOŁA PODSTAWOWA – I ETAP EDUKACYJNY (KLASY I-III)	
Kształcenie zintegrowane	50
Religia/Etyka	6
Godziny do dyspozycji dyrektora	10
Razem godzin zajęć edukacyjnych	66
Zajęcia rewalidacyjne	30
SZKOŁA PODSTAWOWA – II ETAP EDUKACYJNY (KLASY IV-VI)	
Funkcjonowanie w środowisku	19
Technika	15
Plastyka	15
Muzyka z rytmiką	12
Wychowanie fizyczne	12
Religia/Etyka	6
Razem godzin zajęć edukacyjnych	79
Zajęcia rewalidacyjne	30
GIMNAZJUM – III ETAP EDUKACYJNY	
Funkcjonowanie w środowisku	15
Technika	26
Plastyka	25
Muzyka z rytmiką	6
Wychowanie fizyczne	12
Religia/Etyka	6
Razem godzin zajęć edukacyjnych	90

10.6.8. Metody nauczania i pomoce dydaktyczne

W szkołach specjalnych stosuje się takie same metody pracy dydaktyczno-wychowawczej jak w szkołach ogólnodostępnych. Szczególny nacisk kładzie się jednak na indywidualizację pracy z każdym uczniem. Nauczyciel ma prawo wyboru szczególnych metod, form pracy i środków dydaktycznych, musi jednak stosować następujące zasady pedagogiki specjalnej:

- Zasada gruntownej znajomości dziecka i przychodzenie mu ze specjalistyczną pomocą,
- Zasada dostosowania poczynań pedagogicznych do możliwości i potrzeb uczniów oraz warunków środowiskowych:
 - zasada indywidualizacji wymagań, metod, doboru środków dydaktycznych oraz organizacji i tempa pracy,
 - zasada przystępności treści nauczania,
 - zasada stopniowania trudności,
- Zasada aktywnego i świadomego udziału dziecka w procesie nauczania – uczenia się,
- Zasada wszechstronnej pogłębioności i przykładu,
- Zasada zintegrowanego oddziaływania (spójność, korelacja wewnątrzprzedmiotowa i międzyprzedmiotowa, współdziałanie specjalistów),
- Zasady trwałości osiągnięć, umiejętności korzystania z nich i dalszego ich doskonalenia:
 - zasada systematyczności (planowy i logiczny układ materiału nauczania),
 - zasada trwałości wiedzy (stałe utrwalanie nabytych wiadomości i umiejętności),
 - zasada wiązania teorii z praktyką (zastosowanie w życiu codziennym).

W nauczaniu w trzech pierwszych klasach szkół specjalnych stosowana jest metoda ośrodków pracy. Jest ona oparta na zintegrowanym nauczaniu, w którym występują tzw. ośrodki pracy, tj. tematy lub zagadnienia, przy których opracowaniu zadaniem dziecka jest: obserwować, wyłonić cechy istotne, wyodrębnić związki przyczynowe, przyswoić informacje dotyczące tego zagadnienia; wyrazić zebrane wiadomości drogą ekspresji konkretnej i oderwanej.

W nauczaniu dzieci z wadami słuchu stosuje się cztery główne metody: ustną, daktylograficzną, mimiczno-migową i kombinowaną.

Nową metodą stosowaną w rewalidacji jest biblioterapia. Określa się ją jako „program aktywności oparty na interaktywnych procesach zastosowania drukowanych i nie drukowanych materiałów zarówno wyobrażeniowych, jak i informacyjnych, ułatwiający przy pomocy bibliotekarza lub innego profesjonalisty osiągnięcie wglądu w normalny rozwój lub dokonywanie zmian w emocjonalnie zaburzonym wychowaniu”.

10.6.9. Promowanie do następnej klasy

Ocena uczniów

W ciągu całego roku szkolnego uczniowie podlegają ocenie.

W klasach I-III szkoły podstawowej klasyfikacyjna ocena zachowania i zajęć edukacyjnych jest oceną opisową. Począwszy od klasy czwartej szkoły podstawowej ocenę końcoworoczną zajęć edukacyjnych ustala się w stopniach według sześciostopniowej skali ocen: celujący, bardzo dobry, dobry, dostateczny, dopuszczający, niedostateczny. Skala ocen zachowania to: wzorowe, dobre, poprawne i nieodpowiednie.

Wobec uczniów z upośledzeniem w stopniu umiarkowanym i znacznym na wszystkich etapach edukacyjnych stosowana jest ocena opisowa.

Na mocy rozporządzenia Ministra Edukacji Narodowej i Sportu z 7 września 2004 r. w sprawie warunków i sposobu oceniania, klasyfikowania i promowania uczniów i słuchaczy oraz przeprowadzania sprawdzianów i egzaminów w szkołach publicznych nauczyciel szkoły jest zobowiązany, na podstawie opinii lub orzeczenia publicznej poradni psychologiczno-pedagogicznej, w tym publicznej poradni specjalistycznej, dostosować wymagania edukacyjne do indywidualnych potrzeb psychofizycznych i edukacyjnych ucznia, u którego stwierdzono zaburzenia i odchylenia rozwojowe lub specyficzne trudności w uczeniu się, uniemożliwiające sprostanie tym wymaganiom.

Uczniowie niepełnosprawni przystępują do sprawdzianów i egzaminów zorganizowanych w formach uwzględniających ich dysfunkcję. Dotyczy to również egzaminu maturalnego. Niepełnosprawni absolwenci szkół średnich mają możliwość składania egzaminu maturalnego w formie pisemnej i ustnej, w sposób odpowiedni do ich możliwości mówienia, pisanie i poruszania się. Jeśli jest to konieczne, w wydzielonej sali lub w domu absolwenta.

Jedynie uczniowie z upośledzeniem umysłowym w stopniu umiarkowanym i znacznym nie przystępują do obowiązkowego sprawdzianu i egzaminów. Uczniowie z niepełnosprawnościami sprzężonymi mogą zostać zwolnieni ze sprawdzianu i egzaminów.

Promowanie

Na podstawie wymienionego rozporządzenia uczeń niepełnosprawny jest promowany do następnej klasy, jeżeli otrzymał oceny zgodne z określonymi kryteriami, ze wszystkich przedmiotów i zajęć obowiązkowych, z wyjątkiem przedmiotów i zajęć, z których został zwolniony. Uczniowie otrzymują promocję do klasy wyższej decyzją rady pedagogicznej szkoły.

Ministerstwo Edukacji Narodowej

Rozporządzenie Ministra Edukacji Narodowej i Sportu z dnia 30 kwietnia 2007 r. w sprawie warunków i sposobu oceniania, klasyfikowania i promowania uczniów i słuchaczy oraz przeprowadzania sprawdzianów i egzaminów w szkołach publicznych

10.6.10. Orientacja szkolna i zawodowa, związki z rynkiem pracy

Uczniowie z upośledzeniem umysłowym w stopniu lekkim kończą szkołę podstawową, gimnazjum i zasadniczą szkołę zawodową. Mogą również uzyskać kwalifikacje do wykonywania odpowiedniego zawodu.

Natomiast uczniowie niewidomi, niesłyszący, przewlekłe chorzy, niepełnosprawni ruchowo mogą, oprócz wyżej wymienionych szkół, ukończyć również pełne szkoły średnie, tj. technikum zawodowe (tytuł technik) albo też liceum profilowane i liceum ogólnokształcące.

Najzdolniejsi uczniowie kontynuują naukę w szkołach wyższych. W roku akademickim 2007/08 we wszystkich typach uczelni wyższych studiowało ponad 22.980 studentów będących osobami niepełnosprawnymi, co stanowiło ponad 1,19% ogółu studentów.

Uczniowie z upośledzeniem umysłowym w stopniu umiarkowanym lub znacznym oraz uczniowie z niepełnosprawnościami sprzężonymi mogą uczyć się w trzyletnich szkołach przysposabiających do pracy, których ukończenie umożliwia uzyskanie świadectwa potwierdzającego przysposobienie do pracy.

10.6.11. Świadectwa

Wszyscy absolwenci szkół specjalnych, z wyjątkiem upośledzonych umysłowo w stopniu umiarkowanym i znacznym, otrzymują świadectwa szkolne takie same jak uczniowie szkół ogólnodostępnych. Uczniowie szkół dla upośledzonych umysłowo w stopniu lekkim otrzymują świadectwa promocyjne i świadectwa ukończenia szkoły z adnotacją "uczeń/uczennica realizował(a) program nauczania dostosowany do indywidualnych możliwości i potrzeb na podstawie orzeczenia publicznej poradni psychologiczno-pedagogicznej/specjalistycznej".

Uczniom z upośledzeniem umysłowym w stopniu umiarkowanym lub znacznym wydaje się świadectwa promocyjne lub ukończenia szkoły na odpowiednim druku, z zastosowaniem oceny opisowej.

Uczniom, którzy kończą oddziały przysposabiające do pracy, wydaje się świadectwa, na których drugiej stronie, w rubryce: „zajęcia edukacyjne obowiązujące” wpisuje się: „realizował/a/ program przysposobienia do pracy opracowany z uwzględnieniem treści zawartych w podstawie programowej kształcenia w zawodzie...”.

Egzaminy końcowe – patrz: **10.6.9.**

10.6.12. Szkoły prywatne

Szkoły i placówki mogą być publiczne, niepubliczne lub niepubliczne o uprawnieniach szkoły publicznej. Szkoły podstawowe i gimnazja mogą być jedynie publiczne lub niepubliczne o uprawnieniach szkół publicznych. Szkoła publiczna jest instytucją edukacyjną powołaną przez organ administracji rządowej, jednostkę samorządu terytorialnego (gminę, powiat, województwo) lub inną osobę prawną lub fizyczną. Zapewnia ona bezpłatne nauczanie i realizuje ustalone przez ministra właściwego do spraw oświaty i wychowania programy nauczania, zasady oceniania i klasyfikacji uczniów. Szkoła niepubliczna jest instytucją edukacyjną prowadzoną przez osoby prawne lub osoby fizyczne na podstawie wpisu do ewidencji placówek i szkół niepublicznych, dokonanego w wydziale oświaty właściwej jednostki samorządu terytorialnego. Szkoła niepubliczna może uzyskać uprawnienia szkoły publicznej (prawo wydawania świadectw państwowych), jeśli realizuje minimum programowe oraz stosuje zasady klasyfikowania i promowania uczniów ustalone przez ministra właściwego do spraw oświaty i wychowania.

10.7. Specjalne formy kształcenia dla dzieci imigrantów

Wszystkie dzieci imigrantów uczęszczające do ogólnodostępnych szkół publicznych w Polsce są przedmiotem szczególnej troski nauczycieli, jakkolwiek nie należą do kategorii uczniów ze specjalnymi potrzebami edukacyjnymi (Patrz: **10.3.**– kategoryzacja niepełnosprawności).

W związku z Dyrektywą Unii Europejskiej nr 77/486/EEC przygotowano w Polsce i częściowo wprowadzono w życie następujące akty prawne:

- Ustawa z 21 grudnia 2000 r. o zmianie ustawy o systemie oświaty
- Rozporządzenie Ministra Edukacji Narodowej z 4 października 2001 r. w sprawie przyjmowania osób nie będących obywatelami polskimi do publicznych przedszkoli, szkół, zakładów kształcenia nauczycieli i placówek.

Zapisy, które weszły w życie 1 stycznia 2001 roku (z późniejszymi zmianami), są następujące:

- Osoby nie będące obywatelami polskimi korzystają z nauki i opieki w publicznych przedszkolach, a podlegające obowiązkowi szkolnemu korzystają z nauki i opieki w publicznych szkołach podstawowych, gimnazjach, publicznych szkołach artystycznych oraz w placówkach, w tym placówkach artystycznych, na warunkach dotyczących obywateli polskich.
- W publicznych szkołach ponadgimnazjalnych (...) korzystają z nauki na warunkach dotyczących obywateli polskich następujące grupy imigrantów:
 - pracownicy migrujący, będący obywatelami państwa członkowskiego Unii Europejskiej lub państwa członkowskiego Europejskiego Porozumienia o Wolnym Handlu (EFTA) – strony umowy o Europejskim Obszarze Gospodarczym, jeśli są lub byli zatrudnieni w Polsce, a także członkowie ich rodzin, o ile zamieszkują na terytorium Rzeczypospolitej Polskiej,
 - osoby pochodzenia polskiego w rozumieniu przepisów o repatriacji
 - osoby, którym udzielono zezwolenia na osiedlenie się na terytorium Rzeczypospolitej Polskiej,
 - osoby, dla których uprawnienie takie wynika z umów międzynarodowych
 - osoby ze statusem uchodźcy.

Pozostali imigranci mogą korzystać z tej nauki albo jako stypendyści, albo na zasadach odpłatności.

Zapisy, które weszły w życie z dniem uzyskania przez Polskę członkostwa w Unii Europejskiej (maj 2004 r.) są następujące:

- Osoby nie będące obywatelami polskimi, podlegające obowiązkowi szkolnemu, które nie znają języka polskiego albo znają go na poziomie niewystarczającym do korzystania z nauki, mają prawo do dodatkowej, bezpłatnej nauki języka polskiego. Taką naukę organizuje dla nich gmina właściwa ze względu na ich miejsce zamieszkania. Nauka ta może być organizowana w formie:
 - kursu przygotowawczego, jeżeli do udziału zgłosi się co najmniej 15 cudzoziemców,
 - dodatkowych lekcji języka polskiego, jeżeli zgłosi się mniej niż 15 cudzoziemców.

Nauka języka polskiego powinna trwać nie dłużej niż 1 rok szkolny, w wymiarze nie niższym niż 2 godziny lekcyjne tygodniowo. Tygodniowy wymiar godzin zajęć z języka polskiego ustala, w porozumieniu z gminą, dyrektor szkoły.

- Dla osób nie będących obywatelami polskimi, podlegających obowiązkowi szkolnemu, placówka dyplomatyczna lub konsularna kraju ich pochodzenia działająca w Polsce albo stowarzyszenie kulturalno-oświatowe danej narodowości mogą organizować w szkole, w porozumieniu z dyrektorem i za zgodą organu prowadzącego, naukę języka i kultury kraju pochodzenia. Szkoła udostępnia nieodpłatnie pomieszczenia i pomoce dydaktyczne. Łączny wymiar godzin nauki języka i kultury kraju pochodzenia nie może przekroczyć 5 godzin lekcyjnych tygodniowo.
- W publicznych szkołach ponadgimnazjalnych (...) korzystają z nauki na warunkach dotyczących obywateli polskich (nieodpłatnie) pracownicy migrujący będący obywatelami państwa członkowskiego UE, jeżeli są lub byli zatrudnieni w Polsce, a także członkowie ich rodzin, o ile zamieszkują na terytorium Rzeczypospolitej Polskiej.

Ministerstwo Edukacji Narodowej

Rozporządzenie Ministra Edukacji Narodowej z dnia 4 października 2001 r. w sprawie przyjmowania osób niebędących obywatelami polskimi do publicznych przedszkoli, szkół, zakładów kształcenia nauczycieli i placówek

Ustawa z dnia 21 grudnia 2000 r. o zmianie ustawy o systemie oświaty

10.8. Dane statystyczne

Liczba placówek oraz liczba uczniów w szkolnictwie specjalnym w roku szkolnym 2007/08

Nazwa placówki	Liczba placówek	Liczba uczniów
Przedszkola	79	2 595
Szkoły podstawowe	790	27 284
Gimnazja	816	33 042
Licea ogólnokształcące	40	1 890
Szkoły zawodowe i licea profilowane, w tym:		
zasadnicze szkoły zawodowe	369	17 429
technika i licea profilowane	56	1 556
Szkoły specjalne przysposabiające do pracy	370	7 857
Szkoły policealne	20	602
Razem	2 540	92 255

Liczba uczniów niepełnosprawnych w szkole podstawowej, gimnazjum i szkole ponadgimnazjalnej w roku szkolnym 2007/08

	Forma organizacyjna				
	Szkoła specjalna	Oddział specjalny w szkole ogólnodostępnej	Oddział integracyjny	Oddział ogólnodostępny	Indywidualne nauczanie
Szkoła podstawowa	27 284	2 304	11 084	27 392	5 878
Gimnazjum	33 042	1 613	5 290	19 352	3 829
Szkoły ponadgimnazjalne	28 778	N	1 640	6201	1 303

N – dane niedostępne

Uczniowie niepełnosprawni - procent ogółu uczniów:

szkoła podstawowa – 2,9%, gimnazjum 4,13%, szkoła ponadgimnazjalna 2,23%

Studenci niepełnosprawni w roku akademickim 2007/08/

(wg stanu na dzień 30 listopada 2007 r. – dane GUS)

System studiów	Liczba niepełnosprawnych studentów na wszystkich uczelniach						
	Ogółem	W tym kobiety	Niesłyszący i słabo słyszący	Niewidomi i słabo widzący	Z dysfunkcją narządów ruchu		Inne rodzaje niepełnosprawności
					Chodzący	Niechodzący	
Studia stacjonarne	12569	7029	872	1063	2818	251	7565
Studia niestacjonarne	10419	6470	619	811	2498	252	6239
ogółem	22988	13 499	1 491	1 874	5 316	503	13 804

Studenci niepełnosprawni stanowili 1,19% ogółu studentów. W roku 2007 nastąpił wzrost liczby studentów niepełnosprawnych o 15,4% w stosunku do roku poprzedniego.

Oświata i wychowanie w roku szkolnym 2007/2008

Szkoły wyższe i ich finanse w 2008 roku

11. Europejski i międzynarodowy wymiar edukacji

Unia Europejska nie reguluje spraw związanych z edukacją, uznając ją za domenę poszczególnych państw członkowskich. Jednakże Unia stawia sobie za cel – jak to zostało zapisane w Traktacie z Maastricht – wspieranie i uzupełnianie działań państw członkowskich w tym zakresie poprzez tworzenie i realizację programów wspólnotowych, promowanie wymiany doświadczeń oraz kreowanie świadomości i tożsamości europejskiej. Wiąże się to ściśle z zagadnieniem nadania edukacji wymiaru europejskiego.

Ministrowie edukacji z krajów UE i Komisja Europejska przyjęli 14 lutego 2002 r. program dotyczący rozwoju systemów edukacji w krajach UE, z zamierzeniem zrealizowania do roku 2010 następujących celów:

- osiągnąć w Europie najwyższy poziom edukacji, tak aby mogła ona stanowić wzór dla całego świata pod względem jakości i użyteczności społecznej;
- zapewnić kompatybilność systemów edukacyjnych, umożliwiającą obywatelom swobodny wybór miejsc kształcenia, a następnie pracy;
- uznawać w Unii Europejskiej kwalifikacje szkolne i zawodowe, wiedzę i umiejętności zdobyte w poszczególnych krajach UE;
- zagwarantować Europejczykom – niezależnie od wieku – możliwość uczenia się przez całe życie;
- otworzyć Europę – dla obopólnych korzyści – na współpracę z innymi regionami tak, aby stała się miejscem najbardziej atrakcyjnym dla studentów, nauczycieli akademickich i naukowców z całego świata.

Posiedzenie Rady Europejskiej w Lizbonie w marcu 2002 r. rozpoczęło realizację tzw. Procesu Lizbońskiego. Rada Europejska zdefiniowała nowe podejście do politycznej współpracy, także w dziedzinie edukacji. Jest nim „otwarta metoda koordynacji”, która ma przede wszystkim zapewnić większą zbieżność w dążeniach do osiągnięcia najważniejszych celów UE poprzez wspomaganie państw członkowskich w pracach nad stopniowym tworzeniem własnej polityki edukacyjnej ukierunkowanej na te cele. Wejście Polski do Unii Europejskiej w maju 2004 r. oznacza, że polski system edukacji włączył się do realizacji wyżej wymienionych celów. Większość założeń polityki edukacyjnej Unii Europejskiej (np. Deklaracja Bolońska czy Kopenhaska) znajduje odzwierciedlenie w polskiej polityce edukacyjnej. Trwa dostosowanie polskiego systemu edukacji do wymogów nowoczesnego rynku pracy, potrzeb społeczeństwa opartego na wiedzy, a także wzbogacanie edukacji o wymiar europejski oraz wzmocnienie działań sprzyjających większej integracji społecznej i zawodowej.

UE ułatwia uznawanie kwalifikacji poprzez zbliżenie do siebie krajowych systemów edukacji. Zostanie to osiągnięte nie poprzez harmonizację systemów, ale za pomocą wspólnych europejskich ram kwalifikacji na rzecz uczenia się przez całe życie. Do 2012 r. wszystkie dokumenty potwierdzające kwalifikacje wydawane w UE będą powoływały się na jeden z ośmiu poziomów odniesienia określonych w europejskich ramach kwalifikacji.

Ramy te są wynikiem prac prowadzonych na forum tak zwanego procesu kopenhaskiego, które umożliwiła trzydziestu dwóm krajom, w tym państwom UE, dyskusję nad kwestiami dotyczącymi kształcenia i szkolenia zawodowego. Uczestnicy forum pracują również nad europejskim systemem punktów w kształceniu i

szkoleniu zawodowym oraz nad projektem europejskiej sieci na rzecz zapewnienia jakości kształcenia i szkolenia zawodowego.

Również Proces Boloński jest przedsięwzięciem ogólnoeuropejskim. Zapoczątkowany został podpisaniem w 1999 roku dokumentu zwanego Deklaracją Bolońską, którego istotą są zmiany w systemach szkolnictwa wyższego w Europie. W sygnowaniu porozumienia wzięło udział 29, a obecnie w realizacji jego założeń uczestniczy 46 krajów. Ostatecznym celem Procesu Bolońskiego jest utworzenie do 2010 roku tzw. Europejskiego Obszaru Szkolnictwa Wyższego (*European Higher Education Area*). W ramach EOSW kraje sygnatariusze Deklaracji Bolońskiej deklarują stworzenie warunków umożliwiających mobilność studentów, absolwentów i pracowników uczelni, a także warunków zapewniających wszystkim kształcącym się w szkołach wyższych nowoczesną edukację wysokiej jakości i rozwój własny. Ministrowie ds. szkolnictwa wyższego spotykają się na konferencjach co dwa lata — Praga (2001), Berlin (2003), Bergen (2005), Londyn (2007), Leuven/ Louvain-la-Neuve (2009) — by omówić stan realizacji wprowadzanych zmian i wytyczyć priorytety kolejnych działań. Każda konferencja kończy się oficjalnym komunikatem, z którego wynikają cele szczegółowe działań na następne lata.

Rok 2009 Komisja Europejska ogłosiła Europejskim Rokiem Kreatywności i Innowacji. Ma to pomóc w uświadomieniu szerokiej publiczności znaczenia kreatywności w różnych dziedzinach, w tym edukacji.

Europejski i międzynarodowy wymiar edukacji w Polsce to temat bardzo obszerny, obejmujący takie zagadnienia, jak polski model kształcenia europejskiego, metody i treści nauczania dostosowane do standardów europejskich, zachowujące jednocześnie polską odrębność i specyfikę, kształtowanie poczucia tożsamości europejskiej, udział w tworzeniu wspólnej Europy, wychowanie według zasad demokracji i poszanowania praw człowieka, upowszechnianie wiedzy o instytucjach i systemach europejskich oraz o integracji europejskiej, pomoc Unii Europejskiej dla polskiej edukacji oraz współpraca Polski z innymi krajami Unii Europejskiej w ramach programów wspólnotowych, wielostronnych i bilateralnych.

11.1. Rys historyczny

Współpraca Polski z Unią Europejską w dziedzinie edukacji rozpoczęła się od udziału w programach edukacyjnych finansowanych z funduszy PHARE.

W obliczu zmian zachodzących w Polsce i na Węgrzech w grudniu 1989 roku Rada Ministrów Wspólnot Europejskich (na wniosek Komisji Wspólnot Europejskich i po zasięgnięciu opinii Parlamentu Europejskiego) postanowiła utworzyć program PHARE (Poland and Hungary: Assistance to the Restructuring of the Economy). Podstawą prawną programu była „Phare Regulation No 3906/89” opublikowana w Official Journal L 375 z 23 grudnia 1989 r., wraz z kolejnymi Regulacjami. Programem PHARE objęto 11 krajów: Albanie, Bułgarię, Czechy, Estonię, Litwę, Łotwę, Polskę, Rumunię, Słowację, Słowenię i Węgry. Wielkość pomocy dla poszczególnych krajów zależała od ich populacji, Produktu Krajowego Brutto oraz innych wskaźników jakościowych. Polska otrzymała około 25% całkowitego budżetu PHARE, z czego około 250 milionów euro przeznaczono na edukację.

Pomoc programów PHARE w dziedzinie edukacji (VET, UPET, MOVE, TESSA, TERM, IMPROVE, SMART, TEMPUS) obejmowała zarówno długofalowe działania strategiczne i strukturalne, jak również działania doraźne w postaci transferu know-how, grantów, pomocy konsultanckiej i szkoleń, skoncentrowanych na zaspokojeniu najpilniejszych potrzeb w dziedzinie edukacji. Programy te były realizowane przez specjalne jednostki, we współpracy i pod nadzorem merytorycznym Ministerstwa Edukacji Narodowej, na podstawie dokumentów w formie Memorandum Finansowego i Sektorowego Programu Operacyjnego podpisywanych corocznie przez przedstawiciela rządu polskiego oraz przedstawiciela Komisji Europejskiej.

Program VET

Program VET (Vocational Education and Training in Poland) realizowany był przez Biuro Koordynacji Kształcenia Kadr Fundacji „Fundusz Współpracy” w latach 1991-1995 ze środków przyznanych przez Wspólnotę Europejską w roku 1990. Budżet programu wynosił 2.800.000 euro. Środki te przeznaczone były na:

- rozwój strategii pomocowej i koordynacji pomocy (zorganizowanie konferencji krajów G-24 na temat strategii rozwoju zasobów ludzkich i koordynacji pomocy zagranicznej oraz czterech seminariów międzynarodowych poświęconych standardom kwalifikacji zawodowych, ocenie istniejącej współpracy międzynarodowej w dziedzinie kształcenia i doskonalenia zawodowego, rozwojowi kwalifikacji zawodowych na szczeblu lokalnym oraz współpracy związków zawodowych z partnerami społecznymi i urzędami pracy w zwalczaniu bezrobocia),
- kształcenie zawodowe (opracowanie analizy porównawczej i propozycji modernizacji kształcenia zawodowego w Polsce, wsparcie współpracy szkół zawodowych i **techników** z partnerami zachodnioeuropejskimi w celu unowocześnienia programów nauczania, materiałów dydaktycznych, metod nauczania i zarządzania szkołą),
- kształcenie nauczycieli (seminaria i wizyty studyjne, zakup pomocy dydaktycznych),
- nauczanie na odległość (opracowywanie materiałów dydaktycznych, zakup sprzętu, szkolenia i wizyty studyjne, wsparcie instytucjonalne dla Ogólnopolskiego Centrum Edukacji Niestacjonarnej),
- wsparcie dla Ministerstwa Pracy i Polityki Społecznej (rozbudowa i doposażenie ośrodka szkoleniowego MPIPS, szkolenia, konferencje i zakup materiałów edukacyjnych w obszarze pomocy społecznej, dialogu społecznego, oraz integracji lokalnej, szkolenie dla pracowników biur pracy i job-clubów),
- pomoc dla pracodawców (wizyty studyjne, szkolenia językowe, udział w konferencjach, wsparcie merytoryczne i sprzętowe dla Międzynarodowej Szkoły Handlu w Ryni, organizacja międzynarodowego seminarium na temat kształcenia w dziedzinie zarządzania, utworzenie i wsparcie działalności stowarzyszenia menedżerskiego FORUM),
- pomoc dla związkowców (szkolenia w dziedzinie dialogu trójstronnego, negocjacji zbiorowych, zmian własnościowych, wyposażenie ośrodka szkoleniowego „Solidarności” w Lublinie).

Program UPET

Program UPET (Upgrading Education and Training in Poland) realizowany był przez Biuro Koordynacji Kształcenia Kadr Fundacji „Fundusz Współpracy” w latach 1993-1995 ze środków przyznanych przez Wspólnotę Europejską w roku 1991. Budżet programu wynosił 1.000.000 euro. Środki te przeznaczone były na:

- wsparcie modernizacji programów nauczania w szkolnictwie zawodowym i technicznym (opracowanie dokumentacji programowej dla modułowego nauczania 29 zawodów w sześciu branżach),
- wsparcie dla nauczycielskich kolegiów języków obcych (unowocześnienie metod nauczania oraz zakup sprzętu dla kolegiów w Bydgoszczy, Legnicy i Wrocławiu),

- wsparcie działań strategicznych i ewaluacyjnych MEN (przygotowanie opracowań dotyczących standardów kwalifikacyjnych w kształceniu zawodowym, krajowego systemu klasyfikacji i ocen dla szkolnictwa ogólnokształcącego, systemu akredytacji w kształceniu nauczycieli, oraz zasad funkcjonowania zespołu ds. strategii i ewaluacji).

Program MOVE

Program MOVE (Modernisation of Vocational Education) realizowany był przez Biuro Koordynacji Kształcenia Kadr Fundacji „Fundusz Współpracy” w latach 1993-1996 ze środków przyznanych przez Wspólnotę Europejską w roku 1992. Budżet programu wynosił 5.000.000 euro. Środki te przeznaczone były na:

- program dla szkół (modernizacja programów nauczania w czterech przedmiotach: fizyka, elementy informatyki, język obcy, ochrona i kształtowanie środowiska, przygotowanie programu nauczania dla nowego przedmiotu „wprowadzenie do świata pracy”, pilotażowa realizacja tych programów w 60 szkołach, szkolenia dla nauczycieli, zakup sprzętu),
- program dla dyrektorów szkół (szkolenia w kraju oraz wizyty studyjne dla dyrekcji 60 szkół, dotyczące realizacji zmodernizowanych programów nauczania oraz zarządzania szkołami w warunkach decentralizacji),
- rozwój kuratoriów oświaty (szkolenia dla pracowników 10 kuratoriów, dotyczące zarządzania w systemie oświaty zdecentralizowanej i wdrażania zmodernizowanych programów nauczania oraz zakup sprzętu),
- rozwój sieci informacyjnych (wsparcie współpracy pomiędzy uczestnikami programu MOVE umożliwiające wymianę informacji i doświadczeń w formie biuletynów, bezpośrednich spotkań oraz komputerowej bazy danych).

Program TESSA

Program TESSA (Training and Education in Strategically Significant Areas) realizowany był przez Biuro TESSA w Fundacji Rozwoju Systemu Edukacji w latach 1993-1997 ze środków przyznanych przez Wspólnotę Europejską w roku 1992. Budżet programu wynosił 4.000.000 euro. Środki te przeznaczone były na:

- szkolnictwo policealne (opracowanie przeglądu prawnych, finansowych i administracyjnych podstaw szkolnictwa policealnego),
- fundusz innowacyjny (krótkie programy kształcenia na poziomie policealnym).

W programie tym za dziedziny strategiczne uznano zarządzanie, ekologię, administrację publiczną, ekonomię i prawo w aspekcie dostosowania do „acquis communautaire” Unii Europejskiej oraz naukę języków obcych.

Program TERM

Program TERM (Training for Education Reform Management) realizowany był przez Biuro TERM w Fundacji Rozwoju Systemu Edukacji w latach 1994-1997 ze środków przyznanych przez Wspólnotę Europejską w roku 1993. Budżet programu wynosił 10.000.000 euro. Środki te przeznaczone były na:

- rozwój polityki edukacyjnej MEN (opracowania, zakup sprzętu, szkolenia, wizyty studyjne dotyczące czterech zagadnień: egzaminy i system oceniania, standardy kształcenia nauczycieli, finansowanie szkół, przygotowanie programów nauczania przedmiotów zawodowych na przykładzie ekonomii i mechaniki),
- wsparcie instytucjonalne MEN (długofalowe szkolenia w kraju i za granicą dla pracowników MEN w zarządzaniu zasobami ludzkimi, w systemach edukacji w krajach Unii Europejskiej i w językach obcych oraz zakup sprzętu),
- doskonalenie zarządzania edukacją (opracowanie programów szkoleniowych – dotyczących m.in. metod pracy edukatorów, rozwoju organizacyjnego, pomiaru jakości, komunikacji, zarządzania zmianą oraz wykorzystywania multimediów w szkoleniu – przeznaczonych dla pracowników kuratoriów oświaty, pracowników systemu doskonalenia nauczycieli, dyrektorów szkół oraz pracowników samorządowych. Łącznie przeszkolono około 1500 osób w zakresie ww. tematów. Opracowano również system komputerowy wspomagający zarządzanie oświatą oraz zakupiono sprzęt),
- współpracę partnerską (work-shadowing dla 120 partnerów z Polski i krajów Unii Europejskiej),
- rozwój sieci (wspieranie stowarzyszeń oświatowych, publikacja materiałów oraz zakup sprzętu, wizyty studyjne, wspieranie współpracy między uczestnikami programu TERM),
- ewaluację (ocena efektywności programu TERM oraz doskonalenie zawodowe naukowców polskich zajmujących się ewaluacją w oświacie poprzez opracowywanie raportów, udział w seminariach i konferencjach oraz wizyty studyjne, zakup sprzętu),
- projekty ad hoc (sfinansowanie projektów na małą skalę związanych z celami strategicznymi programu TERM).

Program IMPROVE

Program IMPROVE (Implementation of Modernised Programmes for Vocational Education) realizowany był przez Biuro Koordynacji Kształcenia Kadr Fundacji „Fundusz Współpracy” w latach 1995-1997 ze środków przyznanych przez Wspólnotę Europejską w roku 1994. Budżet programu wynosił 4.000.000 euro. Środki te przeznaczone były na:

- wspieranie innowacji w szkołach zawodowych przez programy modułowe (szkolenia merytoryczne i metodyczne oraz wyjazdy studyjne dla nauczycieli realizujących zmodernizowane programy nauczania, przygotowanie narzędzi oceny i ewaluacja metod nauczania modułowego, seminaria, publikacje, zakup sprzętu),
- stworzenie mechanizmu zdobywania umiejętności pre-vocational skills w systemie ogólnokształcącym (opracowanie raportu, opracowanie modułów dotyczących pre-vocational skills i ich włączanie do programów nauczania).

Program SMART

Program SMART (Strategic Measures for Achieving Reform Targets) realizowany był przez Fundację Rozwoju Systemu Edukacji. Program rozpoczął się w roku 1996 i był finansowany ze środków przyznanych przez Wspólnotę Europejską w roku 1995. Budżet programu wyniósł 7.000.000 euro. Środki te były przeznaczone na:

- wsparcie dla polityki edukacyjnej (opracowanie 3 merytorycznych raportów dotyczących finansowania edukacji, efektywności pracy szkół oraz poradnictwa zawodowego, przeszkolenie grupy ekspertów w zakresie planowania, analizy strategicznej i ewaluacji, zorganizowanie seminariów na temat kontroli jakości w szkolnictwie, oceniania, kształcenia nauczycieli oraz doskonalenia pracy szkoły),
- rozwój systemu oceniania (wsparcie fazy pilotażowej programu „Nowa Matura” realizowanego przez resort edukacji ze środków budżetowych, pomoc w utworzeniu Agencji Diagnostyki Osobowości, szkolenia dla pracowników wybranych kuratoriów oświaty oraz członków Okręgowych Komisji Egzaminacyjnych dotyczące wszystkich aspektów przygotowywania egzaminów, a po zakończeniu programu kaskadowe przekazywanie zdobytych umiejętności i wiedzy; stworzenie systemu przetwarzania danych w celu zbierania, opracowywania i monitorowania egzaminacyjnych danych statystycznych; zakup sprzętu; wsparcie uczestnictwa polskich specjalistów w sieciach międzynarodowych stowarzyszeń przedmiotowych),
- programy nauczania (rozwój programów nauczania odpowiadających potrzebom nowego rynku pracy dzięki uwzględnieniu w nich kompetencji kluczowych, które obejmują: umiejętność planowania, organizowania i oceniania własnego uczenia się, umiejętność skutecznego komunikowania się w różnych sytuacjach, umiejętność rozwiązywania problemów w twórczy sposób, umiejętność sprawnego posługiwania się komputerem poprzez szkolenie specjalistów programowych, dyrektorów oraz nauczycieli ze szkół włączonych do projektu, w ramach którego jego uczestnicy opracowują materiały do początkowego kursu w dziedzinie tworzenia programów nauczania z uwzględnieniem kompetencji kluczowych, a następnie kaskadowe przekazywanie nabytej wiedzy i umiejętności oraz wsparcie dla stowarzyszeń przedmiotowych),
- pomoc w osiąganiu wysokiej jakości w kształceniu nauczycieli (wsparcie procesu akredytacji i kontroli jakości kolegów nauczycielskich, unowocześnienie procesu kształcenia nauczycieli poprzez udoskonalenie programów kształcenia nauczycieli, oraz organizowanie seminariów i konferencji).

Program TEMPUS

Program TEMPUS realizowany był w latach 1990-2000 przez Biuro TEMPUS w Fundacji Rozwoju Systemu Edukacji. Program uruchomiony został na podstawie decyzji Rady Ministrów Wspólnoty Europejskiej z 7 maja 1990 roku na okres pilotażowy obejmujący lata akademickie 1990/91-1993/94 (TEMPUS I), a następnie przedłużony decyzją z 29 kwietnia 1993 roku na lata 1994/95-1997/98 (TEMPUS II) i kolejną decyzją z listopada 1996 r. – na lata 1999-2000 (TEMPUS II bis). Budżet Programu wyniósł 220 milionów euro.

Główny cel programu TEMPUS w jego pierwszej fazie, tj. wsparcie reformy systemów szkolnictwa wyższego w krajach Europy Środkowo-Wschodniej i WNP, został w fazie drugiej rozszerzony i obejmował także wspieranie współpracy i działań integracyjnych z partnerami w krajach Unii Europejskiej, a w fazie trzeciej – wdrażanie strategii preakcesyjnej, w tym – wspieranie przez uczelnie procesu integracji Polski z Unią Europejską.

Program składał się z następujących akcji:

- Projekty Współpracy Międzyuczelnianej – JEP, których ogółem sfinansowano 580 za ponad 90% całkowitego budżetu programu. JEP-y wspierały przede wszystkim zmiany strukturalne w uczelniach krajów Europy Środkowo-Wschodniej i WNP, poprzez współpracę z partnerami z Unii,
- Stypendia Indywidualne – IMG. Przyznawane były na wyjazdy od tygodnia do roku, służące następującym celom: prowadzenie wykładów/zajęć w uczelni zagranicznej, udział w kursach szkoleniowych w celu podnoszenia kwalifikacji; staże w placówkach edukacyjnych i przedsiębiorstwach; przygotowanie materiałów dydaktycznych do prowadzenia zajęć w uczelni macierzystej; zebranie informacji o systemie

szkolnictwa wyższego; udział w konferencjach, kongresach, sympozjach; oraz przygotowanie JEP-u. W związku z przystąpieniem Polski do programu SOCRATES/ERASMUS stypendia indywidualne w TEMPUS-ie zostały zlikwidowane od roku akademickiego 1998/99,

- Działania uzupełniające – CME (w 1990-94 znane jako Complementary Measures) służyły wspieraniu reform instytucjonalnych na poziomie wydziałów i uczelni, rozpowszechnianiu osiągnięć programu TEMPUS, rozwojowi polityki edukacyjnej na poziomie szkolnictwa wyższego. Projekty CME zostały zlikwidowane w TEMPUS-ie II bis.

Efekty programu TEMPUS dla Polski można podsumować w następujący sposób:

- powstanie nowych i restrukturyzacja istniejących jednostek uczelnianych (jednostki wewnątrz- i przy-uczelniane prowadzące kształcenie studentów oraz szkolenie kadr z przemysłu w dziedzinach o kluczowym znaczeniu dla gospodarki, np. ochrona środowiska, zarządzanie, oraz integracji europejskiej, np. studia europejskie),
- transformacja jednolitych studiów magisterskich i wprowadzanie dwustopniowego systemu inżynier/ licencjat + magister,
- opracowanie nowych i modernizacja istniejących programów nauczania w dziedzinach priorytetowych (patrz wyżej), w tym wprowadzanie nowych specjalizacji oraz harmonizacja programów nauczania dla 6 kierunków medycznych zgodnie z dyrektywami Rady Europejskiej,
- przygotowanie materiałów dydaktycznych i publikacji zarówno w formach tradycyjnych (skrypty, podręczniki), jak i nowoczesnych (programy komputerowe, audio, wideo itp.),
- modernizacja sprzętu, w tym nie tylko sprzętu komputerowego, ale również unikalnego sprzętu profesjonalnego,
- transfer wiedzy i umiejętności w ramach dłuższych pobytów szkoleniowych oraz staży,
- współpraca uczelni z przedsiębiorstwami poprzez powoływanie w i przy uczelniach centrów transferu technologii oraz szkolenia kadr,
- reforma administracji uczelnianej poprzez komputeryzację bibliotek, modernizację działania uczelnianych służb finansowych oraz rozszerzenie profilu działalności i szkolenie kadr z biur współpracy z zagranicą.

Wymiar europejski w programach szkolnych pojawił się wraz z reformą systemu oświaty wprowadzaną od roku 1999. Tematyka europejska została wprowadzona w roku 1999 do podstaw programowych dla klas IV-VI nowej sześciolletniej szkoły podstawowej w ramach przedmiotu "Historia i społeczeństwo" oraz do podstaw programowych dla gimnazjum (nowy typ 3-letniej szkoły średniej niższego stopnia) w ramach 2 ścieżek edukacyjnych: "Edukacji europejskiej" i "Kultury polskiej na tle cywilizacji śródziemnomorskiej" oraz przedmiotu "Historia".

W związku z akcesją Polski do UE w latach 2004-2006 sektor edukacji otrzymał wsparcie ze środków Europejskiego Funduszu Społecznego. Szacuje się, że w latach 2004-2006 Polska otrzymała 1 960 mln euro.

W latach 1998-2006 współpraca międzynarodowa w dziedzinie edukacji odbywała się w ramach edukacyjnych programów wspólnotowych:

- SOCRATES (szczegółowy opis efektów współpracy 1998-2006 jest dostępny w publikacji Fundacji Rozwoju Systemu Edukacji „Program Socrates w Polsce”, Warszawa, 2007)
- Leonardo da Vinci
- MŁODZIEŻ.

Programy te skupiały się na szeroko pojętej współpracy międzynarodowej pomiędzy instytucjami oświatowymi państw członkowskich Unii Europejskiej, krajów EOG/EFTA oraz państw kandydujących do struktur unijnych. Programy są kontynuowane w nowej formie w ramach programu „Uczenie się przez całe życie” (który obejmuje obecnie także program Leonardo da Vinci) oraz „Młodzież w działaniu”.

Od 1999 roku Polska uczestniczyła w Piątym Ramowym Programie Badań, Rozwoju Technicznego i Prezentacji (5 PR), którego działanie przewidziano na lata 1998-2002. Polskie placówki naukowo-badawcze (także wyższe uczelnie) uczestniczyły w następujących akcjach finansowanych w ramach programu:

- Programy tematyczne (poprawa jakości życia i gospodarowanie żywymi zasobami, tworzenie przyjaznego społeczeństwa informacyjnego, promocja konkurencyjnego i zrównoważonego wzrostu, energia, środowisko i zrównoważony rozwój)
- Programy horyzontalne (utwierdzenie międzynarodowej roli wspólnotowych badań naukowych, promocja innowacji oraz udziału małych i średnich przedsiębiorstw, zwiększenie ludzkiego potencjału badawczego i podstaw wiedzy socjo-ekonomicznej)
- Akcje bezpośrednie (Wspólne Centrum Badawcze).

Całkowity budżet programu na lata 1998-2002 wynosił 13700 mln euro.

W latach 2002-2006 Polska uczestniczyła w VI Ramowym Programie Badań, Rozwoju Technicznego i Prezentacji. Program ten był głównym instrumentem służącym wykreowaniu Europejskiej Przestrzeni Badawczej. Całkowity budżet VI Programu Ramowego wynosił 17,5 mld euro.

Europejski Rok Języków 2001 w Polsce

Rada Europy przy udziale Komisji Europejskiej i UNESCO podjęła inicjatywę ogłoszenia roku 2001 Europejskim Rokiem Języków. W celu koordynacji działań ERJ w Polsce powstał Krajowy Komitet ERJ. Europejski Rok Języków miał w Polsce dwa cele:

- upowszechnienie nauczania języków obcych oraz języków narodowych i etnicznych
- promocję języka polskiego wśród obcokrajowców (język polski jako obcy) oraz wśród Polaków za granicą (jako język ojczysty).

W ramach ERJ w Polsce miało miejsce około 1100 wydarzeń, takich jak konferencje i seminaria, festiwale, kiermasze, pikniki, pokazowe lekcje języków, wystawy, prezentacje, konkursy, gry, warsztaty językowe.

Działania międzynarodowe prowadzone w ramach ERJ to: seminarium "Języki naszych sąsiadów" we Fromborku z udziałem przedstawicieli państw regionu Morza Bałtyckiego oraz stowarzyszeń mniejszościowych i etnicznych w Polsce, Europejski Tydzień Kształcenia Dorosłych oraz internetowa gra "Hello". Ponadto wydano 8 publikacji, w tym foldery o języku polskim w językach francuskim, angielskim i polskim, przewodnik nauczania języków oraz informator o Portfolio Języków.

Uznawalność wykształcenia

W okresie od stycznia 2003 do grudnia 2004 roku realizowano projekt „Matra” w ramach pomocy przedakcesyjnej rządu Królestwa Niderlandów. Projekt dotyczył strategii uznawania kwalifikacji zawodowych uzyskanych w UE w ramach systemu ogólnego. Ze strony polskiej w projekcie uczestniczyło m.in. Ministerstwo Edukacji Narodowej oraz Biuro Uznawalności Wykształcenia i Wymiany Międzynarodowej (ENIC/NARIC). Celem projektu było wdrożenie systemu uznawania kwalifikacji zawodowych w zawodach regulowanych oraz przygotowanie polskich instytucji do wydawania decyzji w sprawie uznania kwalifikacji zawodowych. Szczegółowe informacje dotyczące uznawalności wykształcenia oraz projektu „Matra” są dostępne na stronie internetowej NARIC (www.buwiwm.edu.pl).

Konkurs europejski dla szkół „Europa w szkole”.

Konkurs był organizowany corocznie od 1991/92 do 2005/06 roku przez Ministerstwo Edukacji Narodowej i Sportu (obecnie Ministerstwo Edukacji Narodowej), Centrum Europejskie Uniwersytetu Warszawskiego i Ośrodek Informacji i Dokumentacji Rady Europy w Warszawie pod patronatem Prezydenta RP.

Konkurs obejmował następującą tematykę:

- „Środowisko i jakość życia – wyzwanie dla Europy”
- „Europa w szkole”
- „Razem w Europie”
- „Przyszłość głęboko zakorzeniona w przeszłości – wyzwanie dla młodych Europejczyków”
- „Informacja – komunikacja – Europa”
- „Kultura Europy XXI wieku”
- "Prawa człowieka i ja"
- "Zjednoczona Europa – wyzwaniem dla obywateli XXI"
- "Lepsze środowisko – lepsza Europa"
- "Nasze historie – nasza europejska przyszłość"
- "Europa w świecie – współczesność i solidarność, zrozumienie i tolerancja – wyzwaniem dla przyszłości"

- "Rozumienie Europy przez kulturę i sport" (2003/04)
- „Obywatel w zmieniającej się Europie” (2004/05)
- „Idea partnerstwa w Europie wielu narodów” (2005/06, ostatnia edycja konkursu w Polsce).

Biuro Koordynacji Kształcenia Kadr. Fundusz Współpracy

Fundacja Rozwoju Systemu Edukacji

Ministerstwo Edukacji Narodowej

Ministerstwo Gospodarki

11.2. Kierunki zmian – projekty reform

Rząd polski przyjął Krajowy Program Reform na lata 2005-2008 – jest to dokument przedstawiający działania, jakie rząd polski zamierza podjąć dla realizacji podstawowych celów odnowionej Strategii Lizbońskiej.

W styczniu 2006 r. Rada Ministrów zaakceptowała zalecenia do opracowania „Strategii Rozwoju Kraju 2007-2015”, dokumentu będącego nadrzędną – wobec innych strategii i programów – wieloletnią strategią rozwoju społeczno-gospodarczego Polski. Strategia będzie podstawą do przygotowania Narodowych Strategicznych Ram Odniesienia, programów operacyjnych oraz rządowych i samorządowych programów rozwoju. Założenia określają następujące priorytety Strategii:

- Wzrost konkurencyjności i innowacyjności gospodarki
- Poprawa stanu infrastruktury podstawowej: technicznej i społecznej
- Wzrost zatrudnienia i podniesienie jego jakości
- Budowa zintegrowanej wspólnoty, systemu bezpieczeństwa i zasad współpracy
- Rozwój regionalny i podniesienie spójności terytorialnej kraju.

W oparciu o „Strategię” powstała Narodowa Strategia Spójności 2007-2013, której projekt przewiduje przeznaczenie całości środków Europejskiego Funduszu Społecznego w Polsce na lata 2007-2013 na Program Operacyjny Kapitał Ludzki. W ramach Programu wsparciem zostaną objęte następujące obszary: zatrudnienie, edukacja, integracja społeczna, rozwój potencjału adaptacyjnego pracowników i przedsiębiorstw, rozwój zasobów ludzkich na terenach wiejskich, budowa sprawnej i skutecznej administracji publicznej oraz promocja zdrowia zasobów pracy. Program został przygotowany w celu realizacji Strategii Lizbońskiej w Polsce. Wysoka jakość edukacji odpowiadająca wymogom rynku pracy jest jednym z 10 priorytetów programu.

Krajowy Program Reform na lata 2005-2008

Narodowa Strategia Spójności na lata 2007-2013

Narodowy Plan Rozwoju 2007-2013

Narodowy Plan Rozwoju. Dokument przyjęty przez Radę Ministrów 14 stycznia 2003

Program Operacyjny Kapitał Ludzki

Strategia Rozwoju Kraju 2007- 2015

11.3. Wytyczne w polityce narodowej/podstawy prawne

Dla Polski najważniejszym faktem politycznym jest obecnie funkcjonowanie w ramach Unii Europejskiej. Polska nawiązała oficjalne stosunki dyplomatyczne z Europejską Wspólnotą Gospodarczą (EWG) we wrześniu 1988 roku, a od grudnia 1989 roku Wspólnota Europejska uruchomiła program PHARE niosący pomoc ekonomiczną dla Polski i Węgier. Oficjalny wniosek w sprawie przystąpienia Polski do Unii Europejskiej został złożony 8 kwietnia 1994 roku, a negocjacje akcesyjne trwały od 31 marca 1998 r. do 13 grudnia 2002 r. W dniach 7 i 8 czerwca 2003 r. odbyło się referendum, w którym społeczeństwo polskie poparło przystąpienie Polski do UE. Od 1 maja 2004 roku Polska jest już krajem członkowskim Unii Europejskiej.

Zgodnie z treścią stanowiska negocjacyjnego strona polska zaakceptowała w pełni dorobek prawny UE w zakresie edukacji i nie zgłaszała problemów negocjacyjnych w obszarze "Edukacja, kształcenie, młodzież". Zamknięcie negocjacji w obszarze edukacji nastąpiło już 10 listopada 1998 roku.

Zgodnie z postanowieniami art.149 i 150 Traktatu o Utworzeniu Wspólnoty Europejskiej sfera edukacji zarówno w zakresie struktury kształcenia, jak i jej treści pozostaje w kompetencji każdego państwa członkowskiego.

Mimo pełnej autonomii państw członkowskich w sferze edukacji istnieją uregulowania prawne odnoszące się do zapewnienia jednakowego dostępu do edukacji na wszystkich jej szczeblach obywatelom państw członkowskich UE oraz stosowania tych samych mechanizmów uznawania kwalifikacji zawodowych. W celu wdrożenia takich uregulowań znowelizowano ustawę o systemie oświaty, ustawę o szkolnictwie wyższym, ustawę o wyższych szkołach zawodowych, uchwalono ustawę o zasadach uznawania nabytych w państwach członkowskich Unii Europejskiej kwalifikacji do wykonywania zawodów regulowanych i opracowano ustawę o zasadach uznawania nabytych w państwach członkowskich UE kwalifikacji do podejmowania lub wykonywania niektórych działalności.

Nowelizacja ustaw dotyczących szkolnictwa wyższego (także zawodowego) umożliwia podejmowanie studiów w polskich uczelniach na zasadach obowiązujących studentów polskich tym obywatelom krajów UE i ich rodzinom, którzy mieszkają i pracują w Polsce. Również nowa ustawa Prawo o szkolnictwie wyższym została przygotowana w celu ułatwienia współpracy międzynarodowej w dziedzinie szkolnictwa wyższego.

Pomimo pełnej autonomii państw członkowskich w sferze edukacji, w stanowisku negocjacyjnym odnotowano aktywne włączenie się Polski w realizowanie wspólnej polityki edukacyjnej. Obejmuje ona, między innymi:

- udział Polski w unijnych programach edukacyjnych „Uczenie się przez całe życie” (LLP) i Młodzież w Działaniu (patrz [11.4.2.](#))
- wdrażanie postanowień Deklaracji Bolońskiej w polskim szkolnictwie wyższym

- działania podejmowane w celu poprawy jakości nauczania na wszystkich poziomach szkolnictwa
- uznawanie dyplomów (świadectw) dla celów akademickich i zawodowych
- rozwój kształcenia ustawicznego
- wykorzystanie w nauczaniu nowoczesnych technologii informacyjnych
- inspirowanie uczniów i nauczycieli do nauki języków obcych.

Oprócz współpracy związanej z wejściem do Unii Europejskiej Polska prowadzi politykę współpracy w dziedzinie edukacji w ramach różnych organizacji międzynarodowych. Najważniejsze z nich to:

- OECD (Organizacja Współpracy Gospodarczej i Rozwoju) – Polska jest pełnoprawnym członkiem od 22 listopada 1996 roku. Celem organizacji jest promowanie wzrostu gospodarczego w krajach członkowskich oraz popieranie handlu światowego;
- Rada Europy – polska delegacja została przyjęta w poczet członków Rady Europy 26 listopada 1991 roku i dysponuje 12 miejscami w Zgromadzeniu Parlamentarnym: 3 dla senatorów i 9 dla posłów. Głównym celem Rady Europy jest ochrona godności obywateli Europy i dążenie do zapewnienia jedności kontynentu poprzez czuwanie nad przestrzeganiem podstawowych wartości : demokracji, praw człowieka i państwa prawa;

UNESCO (Organizacja ds. Oświaty, Nauki i Kultury) – organizacja powstała w 1945 roku, a Polska była jednym z 44 państw założycielskich. Obecnie UNESCO ma 186 państw członkowskich. Główne cele UNESCO to utrzymanie pokoju i bezpieczeństwa poprzez oddziaływanie na sferę wychowania, nauki i kultury poszczególnych członków, wymianę kulturalną i wzajemne poznanie różnych kultur, a także współpracę narodów dla zapewnienia poszanowania sprawiedliwości, praworządności oraz praw człowieka i podstawowych swobód. Zadania te są realizowane poprzez popieranie rozwoju szkolnictwa i badań naukowych oraz współdziałanie w sferze wymiany kulturalnej.

[Ustawa z dnia 10 maja 2002 o zasadach uznawania nabytych w państwach członkowskich UE kwalifikacji do podejmowania lub wykonywania niektórych działalności](#)

[Ustawa z dnia 12 września 1990r. o szkolnictwie wyższym](#)

[Ustawa z dnia 26 czerwca 1997r. o wyższych szkołach zawodowych](#)

[Ustawa z dnia 26 kwietnia 2001 o zasadach uznawania nabytych w państwach członkowskich UE kwalifikacji do wykonywania zawodów regulowanych](#)

[Ustawa z dnia 27 lipca 2005 r. Prawo o szkolnictwie wyższym](#)

[Ustawa z dnia 7 września 1991r. o systemie oświaty](#)

11.4. Narodowe programy i inicjatywy

Patrz podrozdziały

11.4.1. Współpraca dwustronna

Organizacja "Polsko-Niemiecka Współpraca Młodzieży" (niem. Jugendwerk)

Działania tej organizacji skupiają się na inicjowaniu i ułatwianiu kontaktów między młodzieżą polską i niemiecką oraz wspieraniu i rozwijaniu istniejącej już współpracy. Fundusz organizacji jest zasilany z budżetów obu państw i pozwala na dofinansowanie różnych form i programów wymiany oraz współpracy młodzieży obu państw, a także na realizację własnych programów promocyjno-szkoleniowych. Od 1993 do 2007 roku ponad 1 milion 500 tysięcy osób uczestniczyło w polsko-niemieckich programach finansowanych przez PNWM, a dofinansowanych zostało ogółem ponad 38 000 projektów wymiany młodzieży. PNWM promuje także rozwój polsko-niemieckiego partnerstwa szkół. Co roku nawiązywanych jest ok. 200 nowych partnerstw szkół z Polski i Niemiec, obecnie jest ich ok. 1500. (patrz również www.pnwm.org).

Collegium Polonicum w Słubicach

Collegium Polonicum jest jednostką wspólną Uniwersytetu im. Adama Mickiewicza w Poznaniu i Uniwersytetu Europejskiego Viadrina we Frankfurcie nad Odrą. Prowadzi działalność dydaktyczną i naukową oraz wspiera współpracę polskich i niemieckich pracowników naukowych. Zajmuje się, między innymi, problematyką integracji europejskiej oraz badaniem regionów przygranicznych. Na podstawie umowy zawartej 2 października 2002 roku przez polskiego Ministra Edukacji Narodowej i Sportu oraz Ministra Nauki, Badań i Kultury Kraju Związkowego Brandenburgii Collegium przyjmuje studentów w celu odbycia części studiów lub kursów podyplomowych nie tylko z uczelni partnerskich, ale także studentów i absolwentów innych szkół wyższych. Szczegółowe informacje patrz: <http://www.cp.edu.pl/pl/index.html>

Polsko-Litewski Fundusz Wymiany Młodzieży, którego operatorem jest Fundacja Rozwoju Systemu Edukacji finansuje projekty mające na celu wspieranie współpracy polskiej i litewskiej młodzieży dla budowania przyjaznej współpracy między Narodami Polski i Litwy.

W ramach Funduszu możliwe jest otrzymanie dofinansowania projektów składanych w ramach 2 określonych poniżej formatów:

Format 1 obejmuje wymiany młodzieży polskiej i litewskiej oraz seminaria i szkolenia, których celem jest wymiana i rozpowszechnianie przykładów dobrej praktyki między polskimi i litewskimi organizacjami, które realizują politykę młodzieżową i pracują z młodzieżą

Format 2 obejmuje inne projekty przygotowywane i prowadzone przez organizacje inspirujące wymiany i inne inicjatyw młodzieży polskiej i litewskiej, imprezy, spotkania i inne inicjatywy młodzieży polskiej i litewskiej, projekty informacyjne, których celem jest inspirowanie współpracy kulturalnej, propagowanie tolerancji, lepszego zrozumienia i poznania się pomiędzy młodzieżą polską i litewską; publikacje mające na celu zbliżenie między narodami Polski i Litwy.

Więcej informacji na http://frse.org.pl/fundusz_polsko_litewski

Fundusz Stypendialny został uruchomiony w 2009 r. w ramach Programu wymiany naukowej między Szwajcarią a nowymi państwami członkowskimi Unii Europejskiej **Sciex-NMS^{ch}** na lata 2009-2016. Program ten ma przyczynić się do zmniejszenia różnic społeczno-gospodarczych obrębie rozszerzonej Unii Europejskiej poprzez rozwijanie potencjału pracowników naukowych z Polski, oraz propagowanie trwałych partnerstw w zakresie badań naukowych pomiędzy Polską a Szwajcarią.

Głównym celem projektów realizowanych w ramach Funduszu Stypendialnego jest utworzenie partnerstw naukowych, które rozwiną zdolności poszczególnych pracowników naukowych, a także doprowadzą do nawiązania lub zacieśnienia kontaktów między pracownikami naukowymi ze Szwajcarii oraz Polski. Całkowity budżet przeznaczony przez Szwajcarię na polski Fundusz Stypendialny wyniesie 12 mln CHF. Fundusz jest realizowany w okresie od 1 kwietnia 2009 do 31 grudnia 2016. Za wdrażanie Funduszu w Polsce odpowiada instytucja szwajcarska: CRUS - Konferencja Rektorów Uniwersytetów Szwajcarskich.

W ramach Funduszu Stypendialnego można uzyskać dofinansowanie dla następujących projektów:

wizyty stypendialne doktorantów i młodszych pracowników naukowych (z tytułem doktora), w celu prowadzenia badań naukowych w instytucjach badawczych Szwajcarii; stypendia są przyznawane na okres od 6 do 24 miesięcy.

wizyty samodzielnych pracowników naukowych z Polski lub Szwajcarii w celu przygotowania projektów badawczych lub w związku z ich realizacją, tj. 5- dniowe pobyty w Szwajcarii lub w Polsce.

Z Funduszu stypendialnego mogą skorzystać przedstawiciele wszystkich dyscyplin akademickich. Szczegółowe informacje są dostępne pod adresem: <http://sciex.pl/>

Inne inicjatywy

Learning@Europe to projekt zainicjowany przez Politechnikę Mediolańską, którego sponsorem jest globalna fundacja Accenture. Temat przewodni projektu to „Identyfikacja narodowa w Europie”. W roku 2004/05 współpraca obejmowała 2 polskie i 2 włoskie klasy ze szkół średnich (ogółem zaangażowanych było 6 krajów). Celem projektu jest stworzenie i upowszechnienie idei Europejskiej Szkoły Wirtualnej, czyli innowacyjnego środowiska edukacyjnego opartego na najnowszych technologiach oraz koncepcjach edukacyjnych (www.learningateurope.net). Sesja 2004/05 programu obejmowała naukę wspomaganą przez technologię z wykorzystaniem gier i współzawodnictwa kulturowego. Program oceniono bardzo pozytywnie, kolejna edycja (2005/06) obejmowała uczniów w wieku 14-19 lat pochodzących 94 szkół w 16 różnych krajach Europy (szczegółowy raport z tej edycji jest dostępny na powyższej stronie internetowej). W edycji 2006/07 do projektu dołączyło 75 nowych szkół z 10 nowych państw, Polskę reprezentowało 17 szkół – łącznie 34 klasy. Celem edycji 2006/07 było uczynienie z L@E stałego składnika europejskiej edukacji.

W Ministerstwie Nauki i Szkolnictwa Wyższego za współpracę dwustronną jest odpowiedzialny Departament Współpracy Międzynarodowej. Informacje dotyczące umów dwustronnych są dostępne pod adresem: http://www.nauka.gov.pl/mn/index.jsp?place=Menu08&news_cat_id=39&layout=2umowy

Biuro Informacji Rady Europy

Biuro Uznawalności Wykształcenia i Wymiany Międzynarodowej

British Council

Centrum Europejskie Uniwersytetu Warszawskiego

Instytut Goethego

Ministerstwo Edukacji Narodowej

Ministerstwo Nauki i Szkolnictwa Wyższego

Ośrodek Rozwoju Edukacji

Państwowa Komisja Akredytacyjna

Polsko Niemiecka Współpraca Młodzieży

11.4.2. Współpraca wielostronna

Udział w europejskich programach edukacyjnych

LLP (Lifelong Learning Programme) – Program „Uczenie się przez całe życie”

LLP, nowy program edukacyjny Unii Europejskiej, realizowany w okresie od 1 stycznia 2007 r. do 31 grudnia 2013 r. bazuje na programach: Comenius (edukacja przedszkolna i szkolna), Erasmus (szkolnictwo wyższe), Leonardo da Vinci (kształcenie zawodowe) i Grundtvig (kształcenie dorosłych) oraz na programie międzysektorowym (współpraca w dziedzinie uczenia się przez całe życie, promocja nauki języków, rozwój nauczania poprzez ICT, upowszechnianie rezultatów i wymiana dobrych praktyk) i programie Jean Monnet (integracja społeczna, także w kontekście migracyjnym, wspieranie instytucji działających w obszarze edukacji na terenie Europy). Zintegrowany program wspiera mobilność, partnerstwa, analizy, obserwacje i badania oraz zapewnia pomoc techniczną w zakresie uczenia się przez całe życie. Szczegółowe informacje patrz www.frse.org.pl.

Od roku 2007 uruchomiono VII Program Ramowy w zakresie badań i rozwoju technologicznego przewidziany na lata 2007-2013, który jest największym mechanizmem finansowania i kształtowania badań naukowych na poziomie europejskim, a jego całkowity budżet wynosi 54 mld euro (co stanowi wzrost o ok. 63% w porównaniu z VI Programem Ramowym). VII Program Ramowy obejmuje 4 obszary tematyczne; współpraca, pomysły, ludzie, możliwości. Program obejmuje także wsparcie dla działań Wspólnotowego Centrum Badawczego oraz programu EURATOM. Realizacja VII Programu Ramowego jest podporządkowana realizacji celów Strategii Lizbońskiej (Szczegółowe informacje www.kpk.gov.pl).

W związku z członkostwem w Unii Europejskiej polskie uczelnie mogły uczestniczyć w trzeciej edycji programu TEMPUS, która została uruchomiona na lata 2000-2006. Polska uczestniczyła w poprzednich edycjach programu w charakterze beneficjenta (lata 1990-2000, patrz także Rys historyczny **11.1.**). Udział polskich uczelni polegał na wspieraniu procesu zmian i reform zachodzących w szkolnictwie wyższym w krajach partnerskich będących beneficjentami programu (są to kraje objęte programami pomocowymi TACIS, CARDS i MEDA). Z dniem 31 grudnia 2006 roku trzecia edycja programu TEMPUS dobiegła końca. Kolejna, czwarta faza programu TEMPUS obejmuje lata 2007-2013. Szczegółowe informacje patrz http://www.tempus.org.pl/tempus_4.

Polskie uczelnie mogą również uczestniczyć w programie Erasmus Mundus. Jest to program współpracy i wymiany międzynarodowej w dziedzinie szkolnictwa wyższego, a jego celem jest podnoszenie jakości i zwiększenie atrakcyjności studiów w Europie oraz zachęcenie najlepszych studentów (absolwentów studiów I stopnia) i nauczycieli akademickich z całego świata do zdobywania kwalifikacji i doświadczenia w Unii Europejskiej. Budżet programu na lata 2004-2008 wynosił 230 mln euro. Obecnie uruchomiono drugą fazę programu Erasmus Mundus na lata 2009 – 2013. Pierwsze wspólne inicjatywy w ramach nowej edycji programu zostaną rozpoczęte w roku akademickim 2010/11. Szczegółowe informacje dotyczące programu patrz <http://erasmus.org.pl>.

Fundusz Stypendialno-Szkoleniowy

Trzy kraje EFTA (Europejskiego Stowarzyszenia Wolnego Handlu), będące zarazem członkami EOG (Europejskiego Obszaru Gospodarczego), tj. Norwegia, Islandia i Liechtenstein zaferowały bezzwrotną pomoc finansową dla Polski w postaci dwóch instrumentów pod nazwą: Mechanizm Finansowy EOG oraz Norweski Mechanizm Finansowy zwanych również funduszami norwesкими.

W ramach FSS, którego budżet pochodzi w 90% z funduszy Mechanizmu Finansowego EOG oraz Norweskiego Mechanizmu Finansowego, a w 10% z budżetu państwa polskiego, finansowane są następujące inicjatywy:

- wymiana studentów i pracowników uczelni na zasadach wypracowanych w programie Erasmus,
- indywidualne stypendia dla młodych badaczy (do 40 roku życia) oraz wizyty studyjne dla pracowników instytucji edukacyjnych (placówek oświatowych, instytucji zajmujących się kształceniem zawodowym, kształceniem dorosłych itp.),
- projekty międzynarodowe realizowane przez instytucje polskie oraz instytucje z krajów darczyńców, których celem będzie poprawa jakości kształcenia oraz zwiększenie udziału jednostek w przedsięwzięciach międzynarodowych (organizacja wspólnych seminariów, konferencji, przygotowanie i produkcja wspólnych publikacji, analiz i badań związanych z badaniem potrzeb i kierunkami rozwoju polskich instytucji edukacyjnych, kursy intensywne dla studentów, projekty współpracy pomiędzy szkołami),
- projekty, których celem jest poprawa jakości kształcenia i sposobu funkcjonowania polskich szkół wyższych, szczególnie w zakresie przygotowania polskich uczelni do przyjmowania studentów zagranicznych (m.in. opracowanie programów kształcenia w językach obcych, opracowanie programów wspólnych studiów, przygotowanie innowacyjnych metod kształcenia, poprawa współpracy uczelni z przemysłem i instytucjami nie akademickimi).

Szczegółowe informacje patrz również <http://www.fss.org.pl/>.

European Language Label w Polsce

Konkurs European Language Label jest organizowany w Polsce od 2002 r. Jego celem jest nagradzanie i upowszechnianie nowatorskich inicjatyw, dotyczących nauczania i uczenia się języków obcych, charakteryzujących się wysoką jakością, wielostronnym charakterem, oryginalnością i innowacyjnością. W roku 2007 zorganizowano 6. wydanie konkursu. W poprzednich edycjach konkursu (w latach 2002-2005) nagrodzono łącznie 81 polskich projektów (13 w 2002 r., 20 w 2003 r., 22 w 2004 r. i 26 w roku 2005). W roku 2006 zostało nagrodzonych 19, w roku 2007 16 instytucji. W roku 2005 po raz pierwszy przyznano również nagrody indywidualne – nagrodzono 12 nauczycieli języków obcych, w 2006 r. – 14, a w roku 2007 – 12. W roku 2007 po raz pierwszy nagrodzono także uczących się (Learner of the Year) – laureatami zostało 13 uczniów.

12 grudnia 2008 r. odbyła się w MEN ceremonia rozdania nagród VII edycji konkursu European Language Label. Jury wyróżniło 23 projekty. Wśród laureatów konkursu znalazły się projekty realizowane przez szkoły, przedszkola, instytucje szkolnictwa wyższego, prywatne szkoły językowe, szkoły języka polskiego dla obcokrajowców, uniwersytety trzeciego wieku, muzea, stowarzyszenia oraz organizacje pozarządowe. Europejski znak jakości w dziedzinie nauczania i uczenia się języków obcych przyznawany jest w trzech kategoriach: konkurs projektów instytucjonalnych (14 projektów nagrodzonych w roku 2008), konkurs

indywidualny dla nauczycieli (6 nauczycieli nagrodzonych w roku 2008) oraz konkurs projektów uczniowskich pod hasłem „Języki to moja pasja” (3 nagrodzone projekty w 2008). W roku 2009 nagrody w konkursie ELL wręczono w dniu 11 grudnia w gmachu MEN. Wyróżniono 7 projektów w konkursie instytucjonalnym i 6 projektów w konkursie indywidualnym dla nauczycieli (łącznie 13 nagrodzonych projektów). W roku 2009 komitet selekcyjny programu European Language Label nie przyznał żadnej nagrody w konkursie uczniowskim.

Szczegółowe informacje patrz www.frse.org.pl.

eTwinning

eTwinning jest wsparciem dla szkół, które chciałyby współpracować ze szkołami partnerskimi z innych krajów europejskich za pomocą Internetu (eTwinning jest główną akcją unijnego programu eLearning, promującego wdrażanie technologii informacyjno-komunikacyjnych w edukacji i systemach kształcenia w Europie). eTwinning obejmuje różne formy współpracy, m.in. wymianę informacji i materiałów do nauki. Szczegółowe informacje dotyczące programu są dostępne na stronie www.frse.org.pl.

Europejski Dzień Języków

Z inicjatywy Rady Europy od 2002 roku 26 września jest obchodzony jako Europejski Dzień Języków..

W roku 2009 główne obchody EDJ zorganizował w dniach 24-25 września Europejski Związek Instytutów Kultury EUNIC we współpracy z innymi instytucjami edukacyjnymi. Program obejmował spektakle dla dzieci, koncerty, występy taneczne, konkursy z nagrodami. Uruchomiono stoiska informacyjne prezentujące bogatą ofertę kursów językowych i programów edukacyjnych Unii Europejskiej.

Warsztaty językowe Rady Europy

Europejskie Centrum Języków Nowożytnych Rady Europy organizuje doskonalenie w zakresie nauczania języków obcych w postaci warsztatów dla nauczycieli (od marca 2003 roku). W 2004 roku zorganizowano 8 warsztatów, a w roku 2005 następne 4. W roku 2006 ogłoszono zaproszenie do udziału w kolejnych warsztatach. W roku 2007 Europejskie Centrum Języków Nowożytnych Rady Europy ogłosiło uruchomienie programu na lata 2008-2011 zatytułowanego „Empowering Language Professionals: Competences – Networks – Impact – Quality”. Szczegółowe informacje są dostępne na stronie www.ecml.at.

Rada Europy prowadzi także program doskonalenia edukatorów PESTALOZZI. Program jest adresowany do nauczycieli (w tym dyrektorów, wizytatorów, doradców metodycznych, autorów podręczników) szkół podstawowych, gimnazjalnych i ponadgimnazjalnych z 49 państw sygnatariuszy Europejskiej Konwencji Kulturalnej. Corocznie w ramach programu organizowanych jest około 50 warsztatów/seminariów (3-5-dniowych) w różnych państwach Europy. Tematy europejskich warsztatów są ściśle powiązane z priorytetowymi działaniami Rady Europy realizowanymi w dziedzinie edukacji (np. edukacja obywatelska, edukacja o prawach człowieka, nauczanie pamięci o Holokauście, edukacja dzieci romskich, edukacja międzykulturowa, obraz „innego” w nauczaniu historii, różnorodność, różnorodność, obywatelstwo). Każdego roku ok. 2000 nauczycieli z różnych państw europejskich uczestniczy w programie, a ok. 500 z nich korzysta z refundacji kosztów podróży przez Radę Europy.

W listopadzie 2003 i 2004 r. polskie szkoły, organizacje młodzieżowe i władze lokalne miały możliwość włączenia się do inicjatywy „Tydzień Edukacji Globalnej” promowanej przez Centrum Północ-Południe Rady Europy. Temat Tygodnia Edukacji Globalnej w roku 2003 brzmiał „Konflikt a bezpieczeństwo człowieka: świat,

w którym żyjemy, a świat, którego chcemy”, a w roku 2004 – „Razem dla świata bez ubóstwa”. Tydzień Edukacji Globalnej obchodzony w listopadzie 2005 r. i w listopadzie 2006 r. obejmował festiwale, targi, konkursy oraz konferencje. W roku 2007 Tydzień Edukacji Globalnej był obchodzony pod hasłem „6 miliardów – jedna ludzkość”, w roku 2008 tematem przewodnim był dialog międzykulturowy, a w roku 2009 hasło przewodnie brzmiało „Żywność dla wszystkich!”. (szczegółowe informacje patrz www.tydzienedukacjiglobalnej.pl).

Dokument „EUROPASS” – jeden europejski dokument ukazujący kwalifikacje i kompetencje oraz prowadzący do stworzenia jednolitych ram wspólnotowych dla przejrzystości kwalifikacji i kompetencji jest dostępny w Polsce. EUROPASS został przyjęty decyzją Parlamentu Europejskiego i Rady z 15 grudnia 2004 r. i obowiązuje od dnia 1 stycznia 2005 r.

W skład dokumentu EUROPASS wchodzi:

- Europass CV
- Europass – Mobilność
- Europass – Suplement do dyplomu
- Europass – Suplement do Dyplomu Potwierdzającego Kwalifikacje Zawodowe
- Europass – Paszport Językowy.

Dwa dokumenty (Europass CV i Europass – Paszport Językowy) są wypełniane przez osoby indywidualne, a pozostałe – przez upoważnione instytucje.

Sprawami związanymi z dokumentami Europass w Polsce zajmuje się Fundacja Rozwoju Systemu Edukacji. Szczegółowe informacje dotyczące EUROPASS – patrz <http://europass.frse.org.pl>.

Od września 2002 roku trwają prace nad polską wersją Europejskiego Portfolio Językowego, paszportu językowego zaprojektowanego z inicjatywy Rady Europy i umożliwiającego uczącym się systematyczne rejestrowanie kolejnych etapów nauki języków obcych, od najmłodszych lat do wieku dorosłego i gromadzenie przez nich kolejnych doświadczeń interkulturowych. Wszystkie prace dotyczące EJP oparte są na publikacji Rady Europy „Europejskim Systemie Opisu Kształcenia Językowego: uczenie się, nauczanie, ocenianie” (wyd. w j. polskim w listopadzie 2003 r. przez CODN). Wstępny pilotaż testujący wprowadzenie Portfolio został już zakończony, a pilotaż właściwy odbył się od października 2003 r. do marca 2004 r. Opracowano polską wersję Europejskiego Portfolio Językowego dla uczniów w wieku od 3 do 6 lat, dla uczniów w wieku od 6 do 10 lat, dla uczniów w wieku od 10 do 15 lat oraz portfolio językowe dla osób dorosłych (patrz również www.codn.edu.pl/portfolio). Portfolio dla uczniów szkół ponadgimnazjalnych i studentów jest również gotowe. Portfolio polskie proponuje 5 języków: polski, angielski, francuski, niemiecki i rosyjski..

Inne inicjatywy związane z Unią Europejską

Biuro Koordynacji Kształcenia Kadr (BKKK) - Fundacja "Fundusz Współpracy"

Biuro Koordynacji Kształcenia Kadr (BKKK) powstało w 1989 roku w Ministerstwie Edukacji Narodowej w celu zarządzania ustanowionymi przez rządy różnych państw programami pomocy w zakresie reformy polskiego

systemu edukacji. Od 1990 r. BKKK działa w strukturze Fundacji „Fundusz Współpracy”. Obecnie Fundacja realizuje programy i przedsięwzięcia edukacyjne oraz inicjatywy mające na celu dostosowanie kierunków rozwoju zasobów ludzkich do potrzeb nowoczesnego i otwartego rynku pracy. W ramach Fundacji działa m. in. ReferNet (krajowy lider sieci CEDEFOP). Programy realizowane i koordynowane przez Fundację "Fundusz Współpracy" finansowane są ze środków Unii Europejskiej oraz budżetu państwa. Szczegółowe informacje – patrz: <http://www.cofund.org.pl/>

Rozwija się współpraca z instytucjami edukacyjnymi Unii Europejskiej – Europejskim Instytutem Uniwersyteckim we Florencji i z Kolegium Europejskim w Brugii, którego filia funkcjonuje w warszawskim Natolinie.

Od roku 2005 Polska stała się członkiem Europejskiej Agencji ds. Rozwoju Edukacji Uczniów ze Specjalnymi Potrzebami. Organizacja ta została założona w roku 1996 jako międzynarodowe forum wymiany wiedzy i doświadczeń w dziedzinie edukacji uczniów ze specjalnymi potrzebami, obecnie w jej skład wchodzi 27 krajów europejskich. Szczegółowe informacje patrz: www.european-agency.org.

2009 - Europejski Rok Kreatywności i Innowacji

W ramach obchodów Europejskiego Roku Kreatywności i Innowacji w Polsce są realizowane różne projekty badawcze, konferencje, seminaria, wystawy oraz koncerty mające podkreślić potrzebę znalezienia kreatywnych i innowacyjnych rozwiązań współczesnych problemów. W trakcie trwania Roku zaplanowano wiele debat na temat promowania nowych i śmiałych pomysłów oraz korzyści, jakie mogą one przynieść społeczeństwu i gospodarce. Szczegółowe informacje dotyczące realizacji Roku w Polsce są dostępne na stronie internetowej <http://www.innowacje2009.pl>.

Międzynarodowy Fundusz Wyszehradzki

Międzynarodowy Fundusz Wyszehradzki został powołany w czerwcu 2000 roku przez premierów Czech, Słowacji, Polski i Węgier (V4), a jego celem jest przyczynianie się do rozwoju bliższej współpracy między tymi krajami, umacnianie więzi między nimi oraz ich integracja z Unią Europejską. Cele funduszu są realizowane poprzez finansowe wspieranie działań w kilku priorytetowych dziedzinach, w tym popieranie i rozwój wymiany młodzieży. Obecnie stypendia Wyszehradzkiego Programu Stypendialnego są również oferowane kandydatom z państw granicznych nienależących do Unii Europejskiej (Białoruś, Chorwacja, Federacja Rosyjska, Serbia, Czarnogóra i Ukraina) na studia w państwach V4. Szczegółowe informacje są dostępne na stronie www.visegradfund.org.

Środkoeuropejski Program Wymiany Uniwersyteckiej (CEEPUS)

Program CEEPUS jest pierwszym programem współpracy wielostronnej w dziedzinie edukacji krajów Europy Środkowej ustanowionym na podstawie wielostronnej umowy międzynarodowej. Polska bierze udział w programie od 1994 roku. Inne kraje uczestniczące to: Austria, Węgry, Bułgaria, Chorwacja, Czechy, Rumunia, Serbia, Czarnogóra, Słowacja i Słowenia.

W ramach programu CEEPUS:

- tworzone są sieci współpracy międzyuczelnianej przy udziale partnerów z co najmniej trzech krajów
- przyznawane są stypendia na staże krótkoterminowe, studia semestralne i praktyki

- prowadzone są seminaria doskonalące, kursy językowe i kursy specjalistyczne.

Dotychczas w programie uczestniczyło co roku w różnych formach kształcenia i podnoszenia kwalifikacji zawodowych ok. 350-400 polskich studentów, słuchaczy studiów doktoranckich oraz nauczycieli akademickich. W roku 2004 upłynął drugi 5-letni okres obowiązywania porozumienia CEEPUS. W związku z tym zawarto nowe porozumienie CEEPUS II, do którego przystąpili dotychczasowi uczestnicy programu oraz Albania i Macedonia. Zasady działania programu pozostają bez zasadniczych zmian, ale większy nacisk będzie położony na uznawalność okresu kształcenia odbytego w zagranicznych uczelniach partnerskich i zaliczonych tam egzaminów. We współpracy i wymianie akademickiej realizowanej w ramach programu CEEPUS uczestniczą głównie politechniki (ok. 55%) oraz uniwersytety (ok. 30%). (Szczegółowe informacje, łącznie z najnowszą ofertą 20010/11, dostępne na stronie www.buwiwm.edu.pl).

Inne programy współpracy wielostronnej

Inne programy współpracy wielostronnej, w których uczestniczą polskie uczelnie, to:

- Program Jean Monet, poświęcony upowszechnieniu studiów dotyczących integracji europejskiej, szczególnie w dziedzinach prawa, ekonomii, nauk politycznych i historii, obecnie funkcjonuje w ramach programu "Uczenie się przez całe życie"
- Program COPERNICUS, wspomagający rozwój i współpracę uczelni wyższych
- Program COST – program współpracy europejskiej w dziedzinie badań technicznych, który pozwala na koordynację badań naukowych na poziomie europejskim.

[Biuro Koordynacji Kształcenia Kadr. Fundusz Współpracy](#)

[Fundacja Rozwoju Systemu Edukacji](#)

[Ustawa z dnia 12 września 1990r. o szkolnictwie wyższym](#)

11.4.3. Programy i inicjatywy krajowe

Fundusze z Europejskiego Funduszu Społecznego

Wsparcie dla sektora edukacji obejmuje następujące działania: zwiększenie dostępu do edukacji – promocja kształcenia przez całe życie, podnoszenie jakości edukacji w odniesieniu do potrzeb rynku pracy, wzmocnienie współpracy między sferą badawczo-rozwojową a gospodarką oraz rozwój regionalnej infrastruktury edukacyjnej, rozwój infrastruktury społeczeństwa informacyjnego, rozwój umiejętności powiązany z potrzebami regionalnego rynku pracy, wyrównywanie szans edukacyjnych poprzez programy stypendialne, regionalne strategie innowacyjne i transfer wiedzy oraz rozwój lokalnej infrastruktury edukacyjnej i sportowej. Za realizację działań współfinansowanych z EFS w ramach priorytetu – rozwój społeczeństwa opartego na wiedzy – odpowiedzialne jest Biuro Wdrażania Europejskiego Funduszu Społecznego w Ministerstwie Edukacji Narodowej (patrz również www.efs.gov.pl).

Wykorzystanie funduszy strukturalnych dla potrzeb edukacji odbywa się poprzez Europejski Fundusz Społeczny. Głównym celem EFS jest wspieranie wspólnotowej polityki społecznej, ukierunkowanej na zapobieganie i przeciwdziałanie bezrobociu oraz rozwijanie potencjału kadrowego i integrację społeczną na rynku pracy.

W ramach Europejskiego Funduszu Społecznego (SPO RZL) w latach 2004-2006 współfinansowano następujące projekty:

W ramach działania 2.1. – zwiększenie dostępu do edukacji – promocja kształcenia przez całe życie sfinansowano m.in. projekty – alternatywne formy edukacji przedszkolnej, zakup sprzętu specjalistycznego dla uczniów ze specjalnymi potrzebami edukacyjnymi, pracownie komputerowe dla szkół, internetowe centra informacji multimedialnej w bibliotekach szkolnych i pedagogicznych, stworzenie edukacyjnego portalu internetowego oraz opracowanie programów nauczania do kształcenia na odległość na wybranych kierunkach studiów wyższych.

W ramach działania 2.2. – podnoszenie jakości edukacji w odniesieniu do potrzeb rynku pracy sfinansowano m.in. wyposażenie w sprzęt komputerowy szkół oraz zakładów kształcenia nauczycieli, wyposażenie w specjalistyczny sprzęt komputerowy poradni psychologiczno-pedagogicznych (wraz z oprogramowaniem), wyposażenie w sprzęt komputerowy centrów kształcenia ustawicznego i centrów kształcenia praktycznego (wraz z oprogramowaniem, utworzenie bazy danych instytucji akredytowanych, modernizacja bazy Centralnej oraz Okręgowych Komisji Egzaminacyjnych, szkolenie kadry administracyjnej oświaty w zakresie postępowania akredytacyjnego, opracowanie przewodnika procedur akredytacji placówek prowadzących kształcenie ustawiczne w formach pozaszkolnych, przygotowanie nauczycieli do przeprowadzania egzaminów zewnętrznych, badania i publikację materiałów o egzaminach zewnętrznych, opracowanie materiałów do planowania kariery zawodowej uczniów, studia podyplomowe i kursy doskonalące dla nauczycieli (ICT, języki obce), wspieranie szkolnictwa zawodowego oraz przygotowanie kadry do prowadzenia kształcenia ustawicznego na odległość.

Raport końcowy z ewaluacji działań edukacyjnych współfinansowanych z Europejskiego Funduszu Społecznego w latach 2004-2006 (Działanie 2.1 i 2.2 Sektorowego Programu Operacyjnego Rozwój Zasobów Ludzkich i Działanie 2.2 Zintegrowanego Programu Operacyjnego Rozwoju Regionalnego) jest dostępny pod adresem: <http://www1.men.gov.pl/dfs/sprawozd/index.php>

Program Operacyjny Kapitał Ludzki 2007-2013 (PO KL) jest jednym z programów operacyjnych służących realizacji Narodowej Strategii Spójności (Narodowych Strategicznych Ram Odniesienia) na lata 2007-2013. Powstał w celu optymalizacji wykorzystania potencjału zasobów ludzkich w kraju poprzez podniesienie poziomu zatrudnienia i spójności społecznej.

Program Operacyjny Kapitał Ludzki to jedyny program w Polsce, w perspektywie finansowej 2007-2013, współfinansowany ze środków Europejskiego Funduszu Społecznego (EFS). Jest jednocześnie największym tego typu przedsięwzięciem w historii Unii Europejskiej. W ramach Programu wsparcie uzyskują takie obszary jak zatrudnienie, edukacja, integracja społeczna. Realizacja Programu wpłynie również na rozwój potencjału adaptacyjnego pracowników i przedsiębiorstw, rozwój zasobów ludzkich na terenach wiejskich, oraz pozwoli stworzyć sprawną i skuteczną administrację publiczną.

Głównym celem Programu jest wzrost zatrudnienia i spójności społecznej, do czego ma się przyczynić realizacja sześciu celów szczegółowych:

- Podniesienie poziomu aktywności zawodowej oraz zdolności do zatrudnienia osób bezrobotnych i biernych zawodowo;
- Zmniejszenie obszarów wykluczenia społecznego;
- Poprawa zdolności adaptacyjnych pracowników i przedsiębiorstw do zmian zachodzących w gospodarce;

- Upowszechnienie edukacji społeczeństwa na każdym etapie kształcenia przy równoczesnym zwiększeniu jakości usług edukacyjnych i ich silniejszym powiązaniu z potrzebami gospodarki opartej na wiedzy;
- Zwiększenie potencjału administracji publicznej w zakresie opracowywania polityk i świadczenia usług wysokiej jakości oraz wzmocnienie mechanizmów partnerstwa;
- Wzrost spójności terytorialnej.

PO KL finansowany jest w 85% ze środków unijnych (Europejskiego Funduszu Społecznego) i w 15 % ze środków krajowych. Ogółem, na realizację Programu przewidziano ponad 11,4 mld EUR, z czego ponad 9,7 mld EUR stanowi wkład EFS. W wyniku realizacji Programu polska oświata uzyska wsparcie z EFS w wysokości 2,3 mld Euro (Priorytet III „Wysoka jakość systemu oświaty” - ponad 855 mln EUR z EFS i Priorytet IX „Rozwój wykształcenia i kompetencji w regionach” – około 1.448 mln EUR z EFS) Szczegółowe informacje patrz: <http://www.efs.gov.pl/>

Na poziomie systemu oświaty

W wielu szkołach działają kluby europejskie prowadzące działalność promującą integrację europejską, kształtującą świadomość europejską i ułatwiającą współpracę międzynarodową szkół (obecnie jest ich ponad 1800). Powstał także program edukacyjny "Szkolne Kluby Europejskie", przygotowany przez Centralny Ośrodek Doskonalenia Nauczycieli w Warszawie. W ramach programu opublikowano poradnik dla opiekunów klubów, a Urząd Komitetu Integracji Europejskiej sfinansował część nakładu poradnika (ponad 2500 egzemplarzy przekazano do szkolnych klubów europejskich) oraz szkolenia dla 2500 nauczycieli – opiekunów SKE. W ramach programu przeszkolono także trenerów edukacji europejskiej do prowadzenia zajęć warsztatowych z opiekunami szkolnych klubów europejskich, realizowano projekty proeuropejskie w szkołach.

Projekty językowe realizowane przez Pracownię Języków Obcych CODN:

- DELFORT – ogólnopolski projekt doskonalenia nauczycieli języka niemieckiego, prowadzony we współpracy z Instytutem Goethego Inter Nationes (wrzesień 2001 r. – grudzień 2004 r.)
- "Young Learners" – projekt realizowany we współpracy z British Council i Goethe Institute dotyczący wczesnego startu językowego, czyli nauczania języków obcych w klasach I-III szkoły podstawowej (uruchomiony w 1999 r.). Projekt obejmuje wyszkolenie kadry edukatorów wyspecjalizowanych w metodyce nauczania języka na poziomie wczesnoszkolnym, wypracowanie programów ramowych dla kursów kwalifikacyjnych i doskonalących w zakresie Young Learners, szkolenie nauczycieli oraz opracowanie materiałów szkoleniowych dla edukatorów Young Learners (Trainer's Pack) oraz materiałów do pracy w klasach I-III (Teacher's Pack). W ramach kolejnych kursów do roku 2001 przeszkolono 62 nauczycieli (Teacher Trainers) języka angielskiego i 35 języka niemieckiego
- INSETT – ogólnopolski program doskonalenia nauczycieli języka angielskiego prowadzony we współpracy z British Council, który został uruchomiony w roku 1994. Obecnie pomoc finansowa British Council wygasła i od września 2001 roku projekt jest finansowany wyłącznie przez stronę polską. Oferta szkoleniowa INSETT obejmuje kursy, warsztaty i seminaria i przeciętnie ok. 7 tys. nauczycieli uczestniczy w szkoleniach w skali jednego roku. 9 z 12 ośrodków koordynacyjnych INSETT zlokalizowanych jest w NKJO lub uniwersytetach.

Wszystkie trzy wyżej wymienione projekty otrzymały nagrodę European Language Label.

CODN prowadzi także następujące projekty wprowadzające wymiar europejski do nauczania poszczególnych języków: francuskiego (projekt Concorde), hiszpańskiego (projekt Hola) i włoskiego (projekt Formatore). Wszystkie trzy projekty obejmują wprowadzenie „Europejskich ram podstaw programowych dla języków obcych: uczenia się, nauczania, ewaluacji” do nauczania języków obcych w Polsce. CODN prowadzi także projekty językowe Cofran (program doskonalenia nauczycieli języka francuskiego), Rossica (program dotyczący języka rosyjskiego) oraz projekt „Nauczanie dwujęzyczne”. CODN prowadzi również projekt "Oświata polonijna", który obejmuje przygotowanie i kierowanie nauczycieli do pracy dydaktycznej za granicą. Do roku 2007 zostało skierowanych do tego typu pracy ponad 700 nauczycieli, którzy objęli nauczaniem ponad 40 000 uczniów - dzieci, młodzieży i dorosłych w jedenastu krajach. Szczegółowe informacje dotyczące projektów CODN patrz www.codn.edu.pl.

W Polsce funkcjonują 2 ogólnokrajowe olimpiady wiedzy o Unii Europejskiej dla uczniów szkół ponadpodstawowych: Olimpiada Wiedzy o Unii Europejskiej, organizowana przez Uniwersytet Szczeciński i Stowarzyszenie KONTRA, oraz Ogólnopolski Konkurs Wiedzy o Europie, organizowany przez Wyższą Szkołę Humanistyczną w Pułtusku. Konkursy o zasięgu regionalnym organizują regionalne centra informacji europejskiej, szkoły, organizacje pozarządowe, kuratoria oświaty oraz władze lokalne. W ramach zajęć pozalekcyjnych poświęconych tematyce europejskiej w szkołach organizowane są imprezy kulturalne i artystyczne, np. Dzień Europy, Dzień Unii Europejskiej, szkolne debaty, przygotowywane są gazetki i audycje radiowe poświęcone krajom Europy i Europejczykom, wystawy, targi i kiermasze, kawiarenki narodowe, prezentowane są kuchnie narodowe oraz tańce narodowe państw europejskich.

Na poziomie szkolnictwa wyższego

W kontekście przystąpienia Polski do Unii Europejskiej podjęto działania zmierzające do wdrożenia postanowień Deklaracji Bolońskiej w polskim szkolnictwie wyższym. Integracja europejska w tej sferze obejmuje współpracę w ramach Europejskiego Obszaru Szkolnictwa Wyższego. Proces ten obejmuje następujące elementy: wprowadzenie systemu porównywalnych stopni i dyplomów, upowszechnienie punktowego systemu rozliczania osiągnięć studentów (ECTS), usuwanie przeszkód ograniczających mobilność studentów i pracowników, propagowanie tematyki europejskiej w kształceniu, dalszy rozwój studiów trójstopniowych oraz promocja współpracy europejskiej w zakresie podnoszenia poziomu jakości szkolnictwa wyższego.

Konferencja Ministrów ds. szkolnictwa wyższego krajów uczestniczących w Procesie Bolońskim, która odbyła się w Bergen w 2005 r., wyznaczyła następujące priorytety:

- rozwój studiów doktoranckich oraz powiązanie szkolnictwa wyższego ze sferą badań
- wymiar społeczny Procesu Bolońskiego, tj. zapewnienie dostępności do studiów szczególnie studentom z grup o niższym statusie społecznym.

Przyjęto też dwa kluczowe dokumenty. Są to:

- Standardy i wskazówki dotyczące zapewniania jakości kształcenia
- Ramowa struktura kwalifikacji i umiejętności absolwentów w ramach Europejskiego Obszaru Szkolnictwa Wyższego.

Kolejna Konferencja Ministrów ds. szkolnictwa wyższego odbyła się w Londynie w dniach 17-18 maja 2007 r. Komunikat Londyński podkreśla wypracowane osiągnięcia oraz wskazuje na dalsze kierunki rozwoju Procesu Bolońskiego. Stwierdza się w nim m.in. iż tworzone w poszczególnych krajach Krajowe Struktury (Ramy) Kwalifikacji winny bazować na zasadach Struktury Kwalifikacji dla Europejskiego Obszaru Szkolnictwa Wyższego, ale jednocześnie winny być kompatybilne z Rekomendacją UE w sprawie Europejskich Ram Kwalifikacji. Ministrowie przyjęli ustanowienie dobrowolnego, samofinansującego się, niezależnego oraz transparentnego Rejestru Komisji Akredytacyjnych, a także Strategię zewnętrzną zawartą w załączniku do Komunikatu pt. „Europejski Obszar Szkolnictwa Wyższego w globalnym otoczeniu”. Jako priorytety do roku 2009 przyjęto:

- dalsze usuwanie barier w rozwoju mobilności;
- tworzenie krajowych strategii w zakresie wymiaru społecznego szkolnictwa wyższego;
- gromadzenie baz danych w zakresie mobilności oraz wymiaru społecznego;
- zwrócenie uwagi na zatrudnialność absolwentów na wszystkich poziomach szkolnictwa wyższego;
- szeroka promocja założeń Procesu Bolońskiego w innych częściach świata.

Kolejna Konferencja Ministrów odbyła się w Leuven/ Louvain-la-Neuve w dniach 28-29 kwietnia 2009 r. Zakończyła się przyjęciem Komunikatu końcowego, którego wdrożenie będzie uzależnione od specyfiki poszczególnych systemów szkolnictwa wyższego. Treścią Komunikatu jest ogólne podsumowanie dotychczasowych osiągnięć w ramach Procesu Bolońskiego oraz wskazanie priorytetów na kolejne lata w realizacji Procesu Bolońskiego. Są nimi m.in.:

- wymiar społeczny szkolnictwa wyższego;
- uczenie się przez całe życie w tym wdrożenie krajowych ram kwalifikacji;
- zatrudnialność i współpraca uczelni z rynkiem pracy;
- kształcenie ukierunkowane na studenta;
- powiązanie edukacji, badań i innowacji;
- umiędzynarodowienie studiów;
- wzrost mobilności, tak by w 2020 roku 20% absolwentów szkół wyższych Europejskiej Przestrzeni Szkolnictwa Wyższego uczestniczyło w pobycie zagranicznym w ramach studiów. Wspólne kształcenie winno stać się bardziej powszechną praktyką;
- potrzeba zbierania danych dla monitorowania postępu w zakresie mobilności, wymiaru społecznego i zatrudnialności;
- monitorowanie narzędzi służących do klasyfikowania i porównywania instytucji szkolnictwa wyższego w Europie (klasyfikacje i rankingi szkół wyższych w Europie);

- zwrócenie uwagi na finansowanie szkolnictwa wyższego.

Podczas Konferencji został przedstawiony tzw. Raport Stocktaking opisujący sposób realizacji założeń Procesu Bolońskiego w poszczególnych krajach.

Szczegóły:

http://www.ond.vlaanderen.be/hogeronderwijs/bologna/conference/documents/Stocktaking_report_2009_FINAL.pdf

Natomiast specjalna konferencja zbierająca dotychczasowe osiągnięcia Procesu Bolońskiego została zaplanowana w dniach 12-13 marca 2010 r. w Budapeszcie i Wiedniu. Konferencja będzie współorganizowana z ESU, EUA i EURASCHE.

Ustawa Prawo o szkolnictwie wyższym z 2005 r. w pełni uwzględnia zalecenia Procesu Bolońskiego.

W grudniu 2004 roku Minister Edukacji Narodowej i Sportu powołał we współpracy z Komisją Europejską Zespół Promotorów Bolońskich (obecna nazwa brzmi Zespół Ekspertów Bolońskich). Zadaniem Zespołu jest promocja celów Procesu Bolońskiego w środowisku akademickim. Członkowie zespołu pełnią również rolę doradców we wdrażaniu Procesu Bolońskiego, w tym przy wprowadzaniu punktów ECTS. Obecnie zespół liczy 21 członków z różnych uczelni, w tym przedstawiciela Parlamentu Studentów RP.

W roku 2007 r. Zespół zorganizował 6 seminariów poświęconych wdrażaniu bolońskiego modelu studiów do polskiego systemu szkolnictwa wyższego. W 2008 r. odbyło się 18 kolejnych seminariów, a 27 następnym od stycznia do grudnia 2009 r. Szczegółowe informacje patrz www.frse.org.pl (Erasmus).

Suplement do dyplomu

Projekt wprowadzenia dodatkowego dokumentu otrzymywanego łącznie z dyplomem ukończenia studiów wyższych, którego wzór został wypracowany przez ekspertów Komisji Europejskiej, Rady Europy i ONZ (UNESCO/CEPES), zyskał aprobatę polskich uczelni. W projekcie pilotażowym prowadzonym w roku akademickim 2000/01 przez agendę Ministerstwa Edukacji Narodowej i Sportu (Biuro Uznawalności Wykształcenia i Wymiany Międzynarodowej) wzięło udział 69 uczelni różnych typów. Na potrzeby projektu został opracowany formularz suplementu w polskiej i angielskiej wersji językowej.

Ministerstwo pozytywnie oceniło projekt pilotażowy i uznając konieczność wprowadzenia, obok dyplomu, dodatkowego dokumentu dostarczającego pełnych informacji o rodzaju odbytych studiów, a także nabytych kwalifikacji akademickich i zawodowych – zdecydowało o wprowadzeniu tego dokumentu do wszystkich uczelni. 23 lipca 2004 roku Minister Edukacji Narodowej i Sportu podpisał rozporządzenie w sprawie rodzajów dyplomów i tytułów zawodowych oraz wzorów dyplomów wydawanych przez uczelnie. Uczelnie, poczynając od 1 stycznia 2005 r. wydają absolwentom wszystkich rodzajów i kierunków studiów nowy dyplom ukończenia studiów, składający się z dwóch części, części A – właściwej oraz części B – suplementu. Suplement dostarcza informacji o odbytych studiach, kwalifikacjach absolwenta, uczelni oraz o polskim systemie oświaty i szkolnictwa wyższego. Suplement jest wydawany w języku polskim, a na życzenie absolwenta – w języku angielskim (do stycznia 2007 r. również w języku francuskim, niemieckim, hiszpańskim lub rosyjskim).

Systemy kredytowe

Poszczególne uczelnie przystąpiły do opracowania systemu kredytów, w oparciu o system ECTS dla różnych kierunków studiów już w połowie lat 90. Początkowo odbywało się to w ramach projektów TEMPUS/PHARE, a następnie w ramach programu "Uczenie się przez całe życie"/Erasmus.

Ustawa Prawo o szkolnictwie wyższym z 27 lipca 2005 roku nakłada na uczelnie obowiązek stosowania systemu punktów kredytowych. Ministerstwo Nauki i Szkolnictwa Wyższego przygotowało szczegółowe rozporządzenie z 3 października 2006 roku, które zobowiązuje polskie uczelnie do wdrożenia systemów kredytowych do transferu i akumulacji punktów na poziomie studiów licencjackich i magisterskich. Rozporządzenie to weszło w życie 1 stycznia 2007 r.

Mobilność studentów i kadry naukowej

Patrz **11.6.**

Jakość kształcenia

W związku z szeroką autonomią szkół wyższych kwestie zapewnienia jakości kształcenia pozostawały w sferze działań podejmowanych indywidualnie przez instytucje szkolnictwa wyższego. Zgodnie z ustawą o szkolnictwie wyższym z 1990 roku pewne funkcje związane z oceną jakości kształcenia wykonywała niezależna, akademicka Rada Główna Szkolnictwa Wyższego. W przypadku wyższych szkół zawodowych podobną funkcję pełniła Komisja Akredytacyjna Wyższego Szkolnictwa Zawodowego. Po nowelizacji ustaw dotyczących szkolnictwa wyższego w lipcu 2001 roku, w styczniu 2002 r. powstała Państwowa Komisja Akredytacyjna obejmująca swym działaniem całe wyższe szkolnictwo cywilne, zarówno państwowe, jak i niepaństwowe, z włączeniem wyższego szkolnictwa zawodowego. Opinie PKA są podstawą dla decyzji ministra w sprawie przyznania uprawnień do prowadzenia studiów wyższych, tworzenia nowych uczelni lub ich filii lub wydziałów zamiejscowych. PKA dokonuje także bieżącej oceny funkcjonowania istniejących już szkół wyższych. Obecnie PKA działa w oparciu o ustawę Prawo o szkolnictwie wyższym. Szczegółowe informacje patrz www.pka.edu.pl.

Dostosowuje się także standardy kształcenia do wymogów wynikających z wymagań kwalifikacyjnych obowiązujących dla zawodów regulowanych w krajach Unii Europejskiej. Ma to zagwarantować osobom podejmującym studia w Polsce, że kwalifikacje uzyskiwane w trakcie tych studiów będą w pełni porównywalne z kwalifikacjami uzyskiwanymi w innych krajach Unii Europejskiej i umożliwią podjęcie zatrudnienia w dowolnym kraju wspólnoty. Krajowe Ramy Kwalifikacji są obecnie opracowywane przez specjalny zespół utworzony przez Ministerstwo Nauki i Szkolnictwa Wyższego.

Tematyka europejska

Problematyka integracji europejskiej prowadzona jest jako specjalność na takich kierunkach, jak:

- politologia
- stosunki międzynarodowe
- prawo

- ekonomia.

Ponadto w wielu uczelniach prowadzone są studia podyplomowe z zakresu europeistyki/integracji europejskiej.

Od roku 2004/05 uczelnie mogą uruchamiać studia licencjackie na kierunku studiów europeistyka.

Patrz również **11.5.**

Rozwój studiów trójstopniowych

Większość uczelni polskich dostosowała strukturę oferowanych studiów do modelu 3+2+3, czyli studia licencjackie (inżynierskie), studia magisterskie i studia doktoranckie. Ustawa Prawo o szkolnictwie wyższym przygotowała warunki do wprowadzenia dwustopniowości studiów, natomiast Rozporządzenie Ministra Nauki i Szkolnictwa Wyższego z 2006 roku nałożyło na uczelnie obowiązek wprowadzenia takiej struktury studiów wyższych. Od roku akademickiego 2007/08 na 101 z 118 istniejących kierunków studiów prowadzone są wyłącznie studia dwustopniowe, na 4 kierunkach – wyłącznie studia pierwszego stopnia, na 11 kierunkach – wyłącznie jednolite studia magisterskie, a na 2 kierunkach studenci mogą wybierać pomiędzy studiami dwustopniowymi lub jednolitymi magisterskimi. Ustawa Prawo o szkolnictwie wyższym stwarza podstawę do wprowadzenia struktury trójstopniowej, ale jej nie wymaga.

Wspólne dyplomy (joint degrees)

Ustawa Prawo o szkolnictwie wyższym stworzyła podstawy do wystawiania wspólnych dyplomów ukończenia studiów (licencjackich, inżynierskich i magisterskich - zarówno studiów jednolitych jak i studiów pierwszego i drugiego stopnia) przez różne uczelnie oraz instytucje naukowo-badawcze, w tym instytucje zagraniczne. Nie dotyczy to studiów doktoranckich.

Uznawanie świadectw i dyplomów w kontekście członkostwa Polski w Unii Europejskiej

W Unii Europejskiej istnieje rozróżnienie uznawania wykształcenia dla celów akademickich i zawodowych.

Uznawanie dla celów akademickich jest oparte na systemach kredytowych do transferu i akumulacji punktów (ECTS) (Patrz Systemy kredytowe powyżej). Natomiast uznawaniem i porównywalnością wykształcenia w celu określenia równoważności dokumentów (zagranicznych dyplomów i stopni naukowych) zajmuje się Departament Obsługi Programów Międzynarodowych i Uznawalności Wykształcenia w Ministerstwie Nauki i Szkolnictwa Wyższego. W przypadku uznania do celów zawodowych należy rozróżnić uznanie kwalifikacji do pracy w zawodach regulowanych od uznania kwalifikacji do pracy w pozostałych zawodach. W przypadku zawodów regulowanych obowiązują odpowiednie dyrektywy UE. W przypadku zawodów, które nie są regulowane, kwalifikacje uznaje pracodawca. Zawód regulowany to taki zawód, którego wykonywanie jest uzależnione od spełnienia wymagań kwalifikacyjnych i warunków określonych w odrębnych przepisach. Szczegółowe informacje dotyczące uznawalności kwalifikacji zawodowych oraz baza danych zawodów regulowanych w Polsce są dostępne na stronie internetowej www.buwiwm.edu.pl (wersja polska i angielska).

17 marca 2004 r. Polska ratyfikowała „Konwencję o uznaniu kwalifikacji związanych z uzyskaniem wyższego wykształcenia w Regionie Europejskim” (czyli tzw. Konwencję Lizbońską). Jej postanowienia weszły w życie 1 maja 2004 r.

W Ministerstwie Nauki i Szkolnictwa Wyższego trwają prace nad przygotowaniem Krajowych Ram Kwalifikacji dla polskiego systemu edukacji.

Inne inicjatywy krajowe

Publikowane są dokumenty Komisji Europejskiej dotyczące edukacji w tłumaczeniu na język polski (www.men.gov.pl).

Działania Studium Internetowe – Unia Europejska, które będzie rozwijane zgodnie z zasadami kształcenia na odległość. Program ten ma na celu między innymi umożliwienie dostępu do wiedzy o Unii Europejskiej dla wszystkich zainteresowanych, a także pomoc w przygotowaniu kandydatów do konkursów na pracę w instytucjach Unii Europejskiej. Materiały szkoleniowe są zamieszczone w serwisie internetowym Urzędu Komitetu Integracji Europejskiej.

Szeroko pojęta informacja o instytucjach i funkcjonowaniu Unii Europejskiej jest w Polsce dostępna poprzez liczne publikacje Biura Oficjalnych Publikacji Komisji Europejskiej, Biura Wydawnictw Rady Europy, Urzędu Komitetu Integracji Europejskiej oraz poprzez materiały informacyjne dostępne w Centrum Informacji Europejskiej w Warszawie. Centrum organizuje w swojej siedzibie „lekcje europejskie” dla uczniów różnych typów szkół.

Na stronie internetowej Urzędu Komitetu Integracji Europejskiej działa interaktywny serwis poświęcony debacie publicznej nad propozycjami Komisji Europejskiej (<http://debata.ukie.gov.pl>).

Biuro Informacji Rady Europy

Biuro Uznawalności Wykształcenia i Wymiany Międzynarodowej

British Council

Centrum Europejskie Uniwersytetu Warszawskiego

Instytut Goethego

Ministerstwo Edukacji Narodowej

Ośrodek Rozwoju Edukacji

Państwowa Komisja Akredytacyjna

Rada Główna Szkolnictwa Wyższego

Urząd Komitetu Integracji Europejskiej

Rozporządzenie Ministra Edukacji Narodowej i Sportu z dnia 23 lipca 2004r. w sprawie rodzajów dyplomów i tytułów zawodowych oraz wzorów dyplomów wydawanych przez uczelnie

Ustawa z dnia 10 maja 2002 o zasadach uznawania nabytych w państwach członkowskich UE kwalifikacji do podejmowania lub wykonywania niektórych działalności

Ustawa z dnia 12 września 1990r. o szkolnictwie wyższym

Ustawa z dnia 26 kwietnia 2001 o zasadach uznawania nabytych w państwach członkowskich UE kwalifikacji do wykonywania zawodów regulowanych

Ustawa z dnia 27 lipca 2005 r. Prawo o szkolnictwie wyższym

11.5. Wymiar europejski/międzynarodowy w programach szkolnych

Europejski wymiar w kształceniu ogólnym ma prawne podstawy w rozporządzeniu Ministra Edukacji Narodowej i Sportu z 26 lutego 2002 roku w sprawie podstawy programowej wychowania przedszkolnego i kształcenia ogólnego w poszczególnych typach szkół.

Nowe Rozporządzenie Minister Edukacji Narodowej z dnia 23 grudnia 2008 r. w sprawie podstawy programowej wychowania przedszkolnego oraz kształcenia ogólnego w poszczególnych typach szkół obowiązuje od roku szkolnego 2009/10 w przedszkolach, w klasach pierwszych szkoły podstawowej i gimnazjum. Nowa podstawa programowa będzie stopniowo obejmować kolejne roczniki uczniów.

Rozporządzenie Ministra Edukacji Narodowej i Sportu z dnia 26 lutego 2002r. w sprawie podstawy programowej kształcenia w profilach kształcenia ogólnozawodowego

Rozporządzenie Ministra Edukacji Narodowej z 23 grudnia 2008 r. w sprawie podstawy programowej wychowania przedszkolnego oraz kształcenia ogólnego w poszczególnych typach szkół

11.5.1. Szkolnictwo przedszkolne

Na tym poziomie nie występują treści nauczania i działania edukacyjne związane z europejskim lub międzynarodowym wymiarem edukacji.

Nowa podstawa programowa (2008)

Dziecko kończące przedszkole wie, że Polska należy do Unii Europejskiej.

11.5.2. Szkolnictwo podstawowe

Treści nauczania i działania edukacyjne związane z europejskim lub międzynarodowym wymiarem edukacji występują na obu etapach edukacyjnych składających się na naukę w szkole podstawowej.

I. etap edukacyjny – klasy I-III (kształcenie zintegrowane)

Na tym etapie edukacja obejmuje, między innymi, zapoznanie się z obrazami z życia dzieci w innych krajach.

II. etap edukacyjny – klasy IV-VI

W ramach przedmiotu Język polski odbywa się wprowadzanie uczniów w tradycję kultury narodowej i europejskiej poprzez zapoznanie ich z tekstami reprezentatywnymi dla źródeł kultury europejskiej.

W ramach przedmiotu Historia i społeczeństwo rozwija się u uczniów poczucie przynależności do, między innymi, społeczności europejskiej i światowej poprzez poznawanie najważniejszych wydarzeń i najwybitniejszych postaci z dziejów Europy i świata, wybranych zagadnień z dziejów Europy, śródziemnomorskich korzeni wybranych elementów kultury polskiej. Uczniowie poznają również kierunki współpracy oraz proces integracji Polski z Unią Europejską.

Nowa podstawa programowa

I. etap edukacyjny – klasy I-III (edukacja wczesnoszkolna)

Uczeń kończący I klasę wie, jakiej jest narodowości, że mieszka w Polsce, a Polska znajduje się w Europie; zna symbole narodowe (flaga, godło, hymn narodowy), rozpoznaje flagę i hymn Unii Europejskiej.

Uczeń kończący klasę III jest tolerancyjny wobec osób innej narodowości, tradycji kulturowej, wie, że wszyscy ludzie mają równe prawa.

II. etap edukacyjny – klasy IV-VI

W ramach przedmiotu Historia i społeczeństwo uczeń opowiada o uczestnictwie Polski we Wspólnocie Europejskiej, używając pojęć Unia Europejska, europejska solidarność, stosunki międzynarodowe, oraz rozpoznaje symbole unijne: flagę i hymn Unii Europejskiej.

11.5.3. Szkolnictwo średnie

Gimnazjum

Na tym etapie dwie spośród ośmiu ścieżek edukacyjnych są związane z europejskim wymiarem kształcenia:

a) Edukacja europejska

W ramach tej ścieżki edukacyjnej szkoła ma za zadanie:

- ukazanie zasad funkcjonowania najważniejszych organizacji europejskich
- zapoznanie z celami, podstawami ustrojowymi i instytucjonalnymi Unii Europejskiej
- wskazywanie konkretnych form i możliwości współpracy młodzieżowej oraz uczestnictwa w życiu publicznym zintegrowanej Europy.

Ścieżka ta obejmuje następujące treści nauczania:

- Polska w Europie. Przykłady najważniejszych wzajemnych związków między Polską a innymi państwami europejskimi w przeszłości
- Zasady ładu europejskiego opartego na wspólnej, historycznej podstawie cywilizacyjnej: filozofii greckiej, prawie rzymskim i Biblii
- Twórcy Wspólnot Europejskich: R. Schuman, A. De Gasperi, K. Adenauer i inni

- Cele i założenia Wspólnot Europejskich. Krótka historia traktatów
- Wielość koncepcji rozwoju Unii Europejskiej
- Rada Europejska, Rada Unii Europejskiej, Komisja Europejska, Parlament Europejski, Europejski Trybunał Sprawiedliwości, Trybunał Rewidentów Księgowych
- Jednolity rynek europejski. Waluta europejska
- Polityka edukacyjna Unii Europejskiej: między odrębnością programową a formami współdziałania. Programy współpracy i wymiany młodzieży. Uznawalność kwalifikacji i wykształcenia
- Proces integracji Polski z Unią Europejską. Procedury negocjacyjne. Koszty i korzyści wynikające z członkostwa w Unii Europejskiej dla polskiego obywatela
- Bezpieczeństwo europejskie. NATO, OBWE, ONZ
- Rada Europy
- Grupa Wyszehradzka. Inne organizacje regionalne
- Prawa człowieka
- Duchowy wymiar wspólnoty europejskiej (przesłanie Jana Pawła II).

Podręczniki zatwierdzone przez MENiS dla ścieżki edukacyjnej Edukacja europejska:

H. Konopka – Edukacja europejska. Ścieżka edukacyjna dla gimnazjum

Praca zbiorowa pod red. S. Żurka – Ścieżki Europy. Źródła naszej cywilizacji

K. Ruchniewicz – Edukacja europejska. Europa daleka czy bliska?

b) Kultura polska na tle cywilizacji śródziemnomorskiej

Ta ścieżka edukacyjna ma na celu, między innymi, umożliwienie uczniom dostrzeżenia w kulturze antycznej korzeni tożsamości kulturowej Polski i Europy poprzez np. odnalezienie wartości świata starożytnego w średniowieczu i nowożytnej Europie.

Nowa podstawa programowa (obowiązuje od 2009 r. w klasach pierwszych gimnazjum)

Szkoła powinna poświęcić dużo uwagi efektywności kształcenia, w zakresie nauk przyrodniczych i ścisłych – zgodnie z priorytetami Strategii Lizbońskiej.

W ramach przedmiotu Wiedza o społeczeństwie:

Relacje Polski z innymi państwami. Uczeń: przedstawia najważniejsze kierunki polskiej polityki zagranicznej (stosunki z państwami Unii Europejskiej i Stanami Zjednoczonymi, relacje z sąsiadami); charakteryzuje

politykę obronną Polski; członkostwo w NATO, udział w międzynarodowych misjach pokojowych i operacjach militarnych; przedstawia relacje Polski z wybranym państwem na podstawie samodzielnie zebranych informacji; wyjaśnia, czym się zajmują ambasady i konsulaty.

Integracja europejska. Uczeń: przedstawia cele i etapy integracji europejskiej (traktaty rzymskie, traktaty z Maastricht, Nicei, Lizbony); wyjaśnia, czym zajmują się najważniejsze instytucje Unii Europejskiej (Rada Europejska, Rada Unii Europejskiej, Parlament Europejski, Komisja Europejska); wyjaśnia, jak w Unii Europejskiej realizowane są zasady pomocniczości i solidarności; wyjaśnia, skąd pochodzą środki finansowe w budżecie unijnym i na co są przeznaczane; wskazuje na mapie członków Unii Europejskiej i uzasadnia swoją opinię na temat jej dalszej integracji i rozszerzania;

Polska w Unii Europejskiej. Uczeń: przedstawia prawa i obowiązki wynikające z posiadania obywatelstwa Unii Europejskiej; wyszukuje informacje na temat korzystania ze środków unijnych przez polskich obywateli, przedsiębiorstwa i instytucje; formułuje i uzasadnia własne zdanie na temat korzyści, jakie niesie ze sobą, członkostwo w Unii Europejskiej, odwołując się do przykładów z własnego otoczenia i całego kraju.

Współpraca i konflikty międzynarodowe. Uczeń: wyjaśnia, czym zajmuje się ONZ, jej najważniejsze organy (Zgromadzenie Ogólne, Rada Bezpieczeństwa, Sekretarz Generalny) i wybrane organizacje międzynarodowe; wskazuje na mapie miejsca najpoważniejszych konfliktów międzynarodowych; omawia przebieg i próby rozwiązania jednego z nich.

Problemy współczesnego świata. Uczeń: porównuje sytuację w państwach globalnego Południa i globalnej Północy i wyjaśnia na przykładach, na czym polega ich współzależność; uzasadnia potrzebę pomocy humanitarnej i angażuje się (w miarę swoich możliwości) w działania instytucji (także pozarządowych), które ją prowadzą; wyjaśnia, odwołując się do przykładów, na czym polega globalizacja w sferze kultury, gospodarki i polityki; ocenia jej skutki; rozważa, jak jego zachowania mogą wpływać na życie innych ludzi na świecie (np. oszczędzanie wody i energii, przemyślane zakupy); ocenia sytuację imigrantów i uchodźców we współczesnym świecie; wyjaśnia, co to jest terroryzm i w jaki sposób próbuje się go zwalczać.

Liceum ogólnokształcące, liceum profilowane oraz technikum

Ścieżka edukacyjna "edukacja europejska" jest kontynuowana w celu:

- budzenia zainteresowania sprawami dotyczącymi integracji europejskiej, działaniami rządu w tym zakresie oraz skutkami integracji dla każdego mieszkańca Polski
- ułatwienia rozumienia głównych zasad funkcjonowania Unii Europejskiej
- stopniowego przygotowania ucznia do samodzielności w zdobywaniu informacji na temat Unii Europejskiej
- wskazywania konkretnych form i możliwości współpracy młodzieży.

W ramach ścieżki Edukacja europejska przekazywane są następujące treści nauczania:

- Proces integracji europejskiej w perspektywie historycznej: czynniki integrujące i dezintegrujące. Polska i Polacy w budowaniu jednoczącej się Europy

- Droga państw europejskich, w tym Polski, do Unii Europejskiej. System, procedury i pola negocjacji. Kalendarium rozszerzenia. Cele integracji Polski z Unią Europejską. Przedakcesyjne działania i programy rządu
- Stosunek społeczeństw krajów członkowskich i społeczeństwa polskiego do rozszerzenia Wspólnot Europejskich. Różne opcje obecne w polityce i opinii publicznej krajów członkowskich. Katalog nadziei i obaw. Wyobrażenie roli i miejsca Polski i Polaków w zjednoczonej Europie. Kwestia standardów unijnych
- Kierunki integracji. Trzy filary procesu zjednoczenia. Różne koncepcje wizji przyszłej zjednoczonej Europy
- Ewolucja prawa Unii Europejskiej. Kwestia konstytucji Unii Europejskiej. Wzajemne relacje między prawem Unii Europejskiej i prawem krajowym
- Ewolucja instytucji Unii Europejskiej. Procedury podejmowania decyzji
- Gospodarka Unii Europejskiej. Polska w perspektywie polityk wspólnotowych w dziedzinie gospodarczej, w tym w szczególności wspólnej polityki rolnej
- Jednolity europejski rynek pracy i jego dostępność dla obywateli polskich. Europejskie problemy społeczne i sposoby ich rozwiązywania
- Droga krajów członkowskich do Unii Gospodarczej i Walutowej
- Bezpieczeństwo europejskie w wymiarze międzynarodowym i wewnętrznym. Bezpieczeństwo Polski w ramach Unii Europejskiej i w NATO
- Prawa i obowiązki obywatelskie, obywatelstwo europejskie, obywatelski wymiar procesu integracji europejskiej
- Europa wartości. Duchowy wymiar Europy – edukacja, kultura. Rola edukacji jako czynnika wyrównywania szans polskiej młodzieży w Europie. Możliwości współpracy
- Rola i zasady działania samorządów terytorialnych w Unii Europejskiej. Współpraca polskich samorządów z odpowiednikami w Unii Europejskiej. Euroregiony
- Miejsce Polski w organizacjach europejskich, w tym w Radzie Europy
- Polska i jej sąsiedzi. Polska w regionie Europy Środkowej i Bałtyku. Polska i Europa Wschodnia.

Podręcznik zatwierdzony przez MENiS dla ścieżki Edukacja europejska na tym poziomie:

T. Kaczmarek, J.J. Parysek – Nasza Europa. Podręcznik edukacji europejskiej dla liceów i techników.

Treści związane z wymiarem europejskim/międzynarodowym edukacji pojawiają się również w podstawach programowych dla takich przedmiotów jak: Wiedza o społeczeństwie, Historia, Geografia czy języki obce na wszystkich etapach kształcenia ogólnego.

Podstawy programowe są jedynie bazą przekazywania wiedzy o Europie. Na ich podstawie powstają konspekty lekcji w zakresie integracji europejskiej. Pierwszym nowatorskim materiałem edukacyjnym dotyczącym problematyki europejskiej jest multimedialne opracowanie metodyczne "Pakiet Edukacyjny – Europa na co dzień" przygotowany przez CODN. Pakiet zawiera podręcznik dla ucznia, poradnik dla nauczyciela, kasetę wideo oraz program komputerowy.

Nowa podstawa programowa (będzie obowiązywać od 2012 r. w klasach pierwszych liceum i technikum)

Szkoła powinna poświęcić dużo uwagi efektywności kształcenia, w zakresie nauk przyrodniczych i ścisłych – zgodnie z priorytetami Strategii Lizbońskiej.

W ramach przedmiotu Wiedza o społeczeństwie (zakres podstawowy) omawiany jest temat Edukacja i praca w Polsce i Unii Europejskiej:

W ramach tego przedmiotu uczeń m. in.:

- 1) przedstawia warunki podejmowania przez młodych Polaków nauki w Unii Europejskiej oraz wyszukuje informacje na ten temat odnoszące się do wybranego państwa;
- 2) wyjaśnia, co wynika z wejścia Polski do strefy Schengen; zna zasady bezpiecznego podróżowania po Europie i świecie (unikanie ryzyka, postępowanie w razie kradzieży lub wypadku, możliwości uzyskania pomocy, w tym opieki zdrowotnej);
- 3) wyjaśnia, jakie możliwości zarabiania mają młodzi ludzie, jakie umowy mogą zawierać i jakie są zasady opodatkowania ich dochodów;
- 4) omawia ogólne zasady podejmowania pracy i zakładania własnych przedsiębiorstw w Unii Europejskiej (na podstawie informacji z Internetu); sporządza Europass-CV.

W ramach przedmiotu Wiedza o społeczeństwie (zakres rozszerzony) omawiane są następujące tematy:

1. Światowy i europejski system ochrony praw człowieka
2. Stosunki międzynarodowe w wymiarze globalnym
3. Globalizacja współczesnego świata
4. Systemy bezpieczeństwa i współpracy
5. Integracja europejska
6. Europa wśród światowych mocarstw
7. Polska w Unii Europejskiej.

11.5.4. Szkolnictwo wyższe

W Polsce nie istnieją ogólne podstawy programowe dla szkół wyższych. Szkoły wyższe mają pełną autonomię w sferze ustalania programów nauczania.

W wielu uczelniach wprowadzono kierunki europejskie jako specjalność na takich wydziałach, jak prawo czy ekonomia. Przy uczelniach działają ośrodki badań europejskich, europejskie centra dokumentacyjne oraz centra europejskie. Ważniejsze ośrodki prowadzące obecnie studia europejskie to Centrum Europejskie Uniwersytetu Warszawskiego, Akademia Ekonomiczna w Krakowie, Uniwersytet A. Mickiewicza w Poznaniu, Szkoła Główna Handlowa w Warszawie, Uniwersytet Gdański, Uniwersytet Jagielloński, Uniwersytet Łódzki, Uniwersytet Toruński, Uniwersytet Wrocławski, Wyższa Szkoła Humanistyczna w Pułtusku, Wyższa Szkoła Zarządzania i Marketingu w Warszawie oraz Centrum Studiów Europejskich IGiPZ PAN.

Uczelnie niepubliczne oferują często studia na kierunkach europejskich oraz w zakresie takich przedmiotów, jak stosunki i prawo międzynarodowe, ekonomia świata oraz studia typu MBA.

O wymiarze europejskim polskiego szkolnictwa wyższego świadczy także kształcenie prowadzone w językach obcych (przede wszystkim w języku angielskim) dla studentów zagranicznych.

Informacja o ofercie edukacyjnej szkolnictwa wyższego w Polsce z zakresu szeroko pojętej problematyki europejskiej jest dostępna poprzez wydawnictwo (książka, Internet, CD-ROM) przygotowane przez Biuro Koordynacji Kształcenia Kadr (www.bkkk-cofund.org.pl). Z informatora BKKK wynika, że studia europejskie są oferowane w 250 jednostkach szkolnictwa wyższego w Polsce.

Biuro Koordynacji Kształcenia Kadr. Fundusz Współpracy

Centrum Europejskie Uniwersytetu Warszawskiego

11.5.5. Kształcenie dorosłych

Brak szczegółowych informacji dotyczących wymiaru europejskiego kształcenia dorosłych. Wiele organizacji prowadzących szkolenia dla dorosłych umieściło w swojej ofercie kursy dotyczące integracji europejskiej. Coraz więcej instytucji oferuje kursy języka polskiego jako obcego.

11.5.6. Kształcenie nauczycieli

Wobec autonomii instytucjonalnej uczelni wyższych i kolegów kształcących przyszłych nauczycieli, ministerstwo edukacji wydało rozporządzenie ustalające standardy kształcenia nauczycieli. Standardy te zawierają, między innymi, wymóg przygotowania absolwenta do nauczania dwóch przedmiotów, do wykorzystywania technologii informatycznych w nauczaniu oraz posługiwania się przynajmniej jednym językiem obcym w stopniu zaawansowanym. Standardy te obowiązują od roku akademickiego 2003/2004.

11.6. Mobilność i wymiana

W zasadzie wyjazdy studentów i uczniów z Polski są w większości przypadków realizowane w ramach projektów współpracy międzynarodowej (program „Uczenie się przez całe życie”, MŁODZIEŻ, CEEPUS) finansowanych z funduszy zagranicznych. Jednakże od roku 2003 Minister Edukacji Narodowej i Sportu przeznaczył środki krajowe na finansowanie międzynarodowej wymiany i współpracy dzieci i młodzieży. Pierwszeństwo w przyznawaniu środków mają projekty wynikające z umów międzynarodowych.

- W roku 2008 Minister Edukacji Narodowej ogłosił otwarty konkurs na realizację zadania publicznego - Międzynarodowa współpraca szkół i wymiana młodzieży. Preferowane były projekty:
 - inicjujące długofalową współpracę szkół,
 - realizowane w ramach istniejącej współpracy,
 - wynikające z umów międzynarodowych dot. współpracy szkół i wymiany młodzieży,
 - adresowane do dzieci i młodzieży z mniejszymi szansami, w szczególności do młodzieży ze środowisk, które są defaworyzowane, ze względów społeczno-ekonomicznych, kulturowych bądź geograficznych lub o specjalnych potrzebach edukacyjnych.

Program Ministra Nauki i Szkolnictwa Wyższego "Wsparcie międzynarodowej mobilności naukowców"

Celem programu jest wsparcie udziału polskich naukowców w projektach realizowanych w zagranicznych ośrodkach naukowych. Szczegółowe regulacje określa rozporządzenie Ministra Nauki i Szkolnictwa Wyższego z dnia 7 maja 2008 r. w sprawie programu "Wsparcie międzynarodowej mobilności naukowców" (Dz. U. Nr 84, poz. 510). Patrz również www.nauka.gov.pl

Działa dwujęzyczny portal poświęcony mobilności i wymianie naukowców: www.eracareers-poland.gov.pl.

[Rozporządzenie Ministra Nauki i Szkolnictwa Wyższego z dnia 7 maja 2008 r. w sprawie programu "Wsparcie międzynarodowej mobilności naukowców"](#)

11.6.1. Mobilność i wymiana uczniów/studentów

Mobilność uczniów

Mobilność uczniów koncentruje się w projektach szkolnych realizowanych w ramach programu "Uczenie się przez całe życie"/ Comenius (do końca roku 2006 – Socrates/Comenius).

Wyjazdy uczniów są uprawnione w następujących typach projektów Comeniusa:

- Szkolny projekt Comeniusa
- Językowy projekt Comeniusa
- Projekt Rozwoju Szkoły (funkcjonuje od 2001 roku).

W 2003 roku 2071 uczniów wyjechało z Polski w ramach projektów Comeniusa, w roku 2004 było ich 3917, w 2005 roku – 4405, w roku 2006 – 5106, a w roku 2007 - 3472.

Od roku 2007 Comenius realizuje jeden w dwóch głównych celów operacyjnych programu "Uczenie się przez całe życie" – Podnoszenie jakości i zwiększanie mobilności uczniów i nauczycieli. Na etapie wniosku szkoły uczestniczące w projektach planowały wyjazdy zagraniczne. W ramach projektów wielostronnych i dwustronnych zaplanowano wyjazdy uczniów: w latach 2007 -2009: • 14527 uczniów w tym 447 uczniów ze specjalnymi potrzebami, a w latach 2008 -2010: • 4478 uczniów,

Mobilność studentów

Możliwości odbycia części studiów w krajach Unii Europejskiej otworzyły się przed polskimi studentami w roku 1990, kiedy Polska wraz z Węgrami rozpoczęła realizację programu TEMPUS (patrz **11.1.**). W czasie całego okresu realizacji tego programu na stypendia do uczelni w krajach Unii Europejskiej wyjechało około 13 tysięcy studentów. W roku 1998 mobilność studentów została przejęta przez program SOCRATES/Erasmus (od roku 2007 działający w ramach programu "Uczenie się przez całe życie").

Od początku uczestnictwa Polski w programie Erasmus już 66.384 studentów zrealizowało część swoich studiów w partnerskiej uczelni zagranicznej, w tym w roku akademickim 2005/06 wyjechało 9974 polskich studentów, w roku 2006/07 – 11 219, a w roku 2007/08: 12 854 (łącznie studia i praktyki).

W celu ułatwienia studiowania na zagranicznych uczelniach w ramach programu Erasmus wypracowano zasady mobilności studentów. Są to:

- Przygotowanie oferty stypendialnej na podstawie umów dwustronnych między uczelniami
- Zasada uznawalności akademickiej – studia w uczelni partnerskiej odbywają się według uzgodnionego przed rozpoczęciem studiów "Porozumienia o programie zajęć" (Learning Agreement), które gwarantuje studentowi pełne i automatyczne zaliczenie okresu studiów
- Przygotowanie przez uczelnię zagraniczną dokumentu "Wykaz zaliczeń" (Transcript of Records), zawierającego informacje o zaliczonych przedmiotach, uzyskanych punktach ECTS oraz uzyskanych ocenach, także w skali ECTS
- Zaliczenie odpowiednich semestrów i przedmiotów przez uczelnię macierzystą na podstawie "Wykazu zaliczeń"
- Zatrzymanie przez studenta wszelkich praw związanych ze studiami na uczelni macierzystej (np. prawo do stypendium) oraz zagwarantowanie praw należnych studentowi uczelni partnerskiej.

Szczegółowe statystyki dotyczące mobilności studentów w ramach programu Erasmus – patrz **11.7.**

Wyjazdy studentów są także realizowane w programie Comenius – akcja "Asystentury językowe", czyli w formie praktyk językowych za granicą trwających 3 do 8 miesięcy. W wyjazdach tego typu uczestniczą studenci – przyszli nauczyciele języków obcych europejskich z nauczycielskich kolegiów języków obcych i z wydziałów neofilologii uczelni wyższych, którzy ukończyli co najmniej 2 lata studiów. Asystentów językowych przyjmują przedszkola, szkoły podstawowe, gimnazja, szkoły ponadgimnazjalne i placówki kształcenia dorosłych (z wyjątkiem szkół wyższych). Polscy studenci – asystenci językowi wyjeżdżający do krajów UE – patrz statystyki **11.7.Wymiany młodzieżowe**

Wymiany młodzieżowe są organizowane głównie w ramach programu „Młodzież w działaniu (wcześniej MŁODZIEŻ) (patrz również **11.4.2.**). Akcja 1. w ramach tego programu wspiera dwustronne i wielostronne spotkania grup młodzieży z krajów uczestniczących w programie. Projekty trwają od 6 do 21 dni i umożliwiają poznanie realiów i kultury innych krajów. Szczególną uwagę poświęca się projektom organizacji lokalnych, nie mających doświadczenia we współpracy międzynarodowej oraz projektom angażującym młodzież defaworyzowaną. W roku 2002 w projektach Akcji 1. "Wymiany Młodzieżowe" wzięło udział 5 249 uczestników z Polski, w 2003 roku – 4871, w 2004 roku – 4998, w 2005 roku – 3720, w 2006 roku – 2898, w

2007 roku – 2548, a w roku 2008- 2419. W roku 2008 127 polskich uczestników wzięło udział w wymianie z krajami partnerskimi (Rosja, Ukraina, Armenia, Azerbejdżan, Gruzja i kraje bałkańskie).

Fundacja Rozwoju Systemu Edukacji

11.6.2. Mobilność i wymiana nauczycieli szkolnych i akademickich

Mobilność nauczycieli

Mobilność nauczycieli koncentruje się w projektach szkolnych realizowanych w ramach programu Comenius działającego do roku 2006 w ramach programu SOCRATES, a od roku 2007 w ramach programu „Uczenie się przez całe życie”.

Wyjazdy nauczycieli są uprawnione w następujących typach projektów Comeniusa:

- we wszystkich typach partnerskich projektów szkolnych
- w wizytach przygotowawczych do projektów
- w seminariach kontaktowych
- w kursach doskonalenia zawodowego i językowego dla nauczycieli
- w Europejskich Projektach Współpracy (akcja scentralizowana)
- w Sieciach Tematycznych (akcja scentralizowana).

W 2003 roku 2105 nauczycieli wyjechało z Polski w ramach partnerskich projektów szkolnych Comeniusa, w roku 2004 było ich 4026, w roku 2005 - 4299, a w roku 2006 - 4832. W roku 2007 4522 nauczycieli wyjechało z Polski w ramach wszystkich typów projektów.

Od roku 2007 Comenius realizuje jeden w dwóch głównych celów operacyjnych programu "Uczenie się przez całe życie" – Podnoszenie jakości i zwiększanie mobilności uczniów i nauczycieli. Na etapie wniosku szkoły uczestniczące w projektach planowały wyjazdy zagraniczne, w ramach projektów wielostronnych i dwustronnych zaplanowano następujące wyjazdy nauczycieli i osób z instytucji - partnerów stowarzyszonych: w latach 2007 -2009: 18050 nauczycieli w tym 21 ze specjalnymi potrzebami, oraz 300 osób z instytucji - partnerów stowarzyszonych, a w latach 2008 -2010: 4267 nauczycieli. .

Polscy beneficjenci programu uczestniczą w: spotkaniach roboczych, wymianie klas/uczniów,

wymianie nauczycieli, wizytach studyjnych dyrektorów szkół oraz stażach.

Wybrane statystyki patrz **11.7.**

Podczas oceny rezultatów projektów Comeniusa stwierdzono, między innymi, że udział w projektach przyczynia się do stosowania przez nauczycieli aktywizujących metod nauczania, lepszego wykorzystania technik informatycznych w nauczaniu różnych przedmiotów, co zwiększa atrakcyjność prowadzonych zajęć i przyczynia się do rozwoju twórczej postawy uczniów.

Mobilność nauczycieli akademickich

Wyjazdy polskich wykładowców w ramach programu Erasmus:

Rok akademicki 2000/2001: 678 wyjazdów

Rok akademicki 2001/2002: 800 wyjazdów

Rok akademicki 2002/2003: 884 wyjazdy

Rok akademicki 2003/2004: 947 wyjazdów

Rok akademicki 2004/2005: 1394 wyjazdy

Rok akademicki 2005/2006: 1740 wyjazdów

Rok akademicki 2006/2007: 2030 wyjazdów

Rok akademicki 2007/08: 2460 wyjazdów.

Wyjazdy polskiej kadry akademickiej do krajów UE są ściśle związane z realizacją założeń Deklaracji Bolońskiej w postaci podnoszenia jakości kształcenia, opracowywania nowych programów studiów oraz opracowywania i wdrażania systemu kredytowego w polskich uczelniach.

Wyjazdy kadry akademickiej odbywają się również w ramach programu CEEPUS (patrz [11.4.2.](#)).

11.7. Dane statystyczne

Statystyki dotyczące mobilności uczniów, studentów i nauczycieli w skali całego kraju nie są dostępne. Poniżej zamieszczamy wybrane statystyki dotyczące mobilności w ramach programu Erasmus (Tabele 1-3) i Comenius (Tabele 4-7).

Tabela 1. Wyjazdy polskich studentów w ramach programu Erasmus

Kraj docelowy	2005/06	2006/07	2007/08	Ogółem Liczba wyjazdów w latach 1998/99 - 2007/08
				Total
Austria	293	286	324	903
Belgia	475	520	561	1556
Bułgaria	49	66	93	208
Cypr	7	38	30	75
Czechy	247	353	423	1023
Dania	541	629	710	1880
Estonia	20	38	53	111
Finlandia	423	459	482	1364
Francja	1116	1188	1210	3514
Grecja	182	184	393	759
Hiszpania	968	1171	1521	3660
Holandia	440	453	476	1369
Irlandia	136	167	161	464
Islandia	7	14	22	43
Liechtenstein	0	0	0	0
Litwa	84	120	137	341
Luksemburg	0	0	3	3
Łotwa	36	42	52	130
Malta	4	9	11	24
Niemcy	2329	2384	2466	7179
Norwegia	100	154	153	407
Portugalia	371	478	619	1468
Rumunia	22	24	34	80
Słowacja	109	160	182	451
Słowenia	76	101	115	292
Szwecja	375	373	362	1110
Turcja	103	191	332	626
Węgry	70	109	155	334
Wielka Brytania	567	627	727	1921
Włochy	824	881	1047	2752
Ogółem	9974	11219	12854	34047

Tabela 2. Przyjazdy studentów do Polski – Program Erasmus

Kraj	2005/06	2006/07	2007/08	Ogółem w latach 1998/99-2007/08
Country				Incoming students in Poland – total
Austria	53	73	75	329
Belgia	89	111	72	617
Bułgaria	34	39	59	145
Cypr	0	0	1	1
Czechy	135	147	144	475
Dania	16	23	33	151
Estonia	8	5	12	27
Finlandia	62	58	69	503
Francja	459	514	571	2 763
Grecja	43	31	22	188
Hiszpania	345	471	675	2 236
Holandia	71	56	55	380
Irlandia	12	15	23	77
Islandia	0	0	0	1
Lichtenstein	0	2	0	2
Litwa	84	111	118	355
Luksemburg	1	0	1	7
Łotwa	25	41	38	118
Malta	0	1	3	4
Niemcy	652	669	649	3 666
Norwegia	10	20	14	63
Portugalia	269	306	399	1 502
Rumunia	35	48	57	150
Słowacja	59	81	83	254
Słowenia	21	54	47	139
Szwecja	35	47	28	270
Turcja	224	434	770	1 500
Węgry	34	51	80	182
Wielka Brytania	55	53	69	470
Włochy	232	269	279	1 501
Ogółem (Total)	3 063	3 730	4446	18 076

Tabela 3. Wyjazdy polskich wykładowców w ramach Programu Erasmus

Kraj Country		2000/01	2001/02	2002/03	2003/04	2004/05	2005/06	2006/07	2007/08
Austria	AT	14	22	24	36	40	48	47	71
Belgia	BE	34	41	48	47	66	72	68	64
Bułgaria	BG	-	-	-	-	7	17	37	35
Cypr	CY	-	-	-	-	1	3	5	4
Czechy	CZ	-	-	-	-	26	96	123	193
Dania	DK	22	19	19	30	27	36	38	64
Estonia	EE	-	-	-	-	2	1	8	16
Finlandia	FI	38	34	47	42	62	57	61	94
Francja	FR	103	109	134	144	176	186	185	252
Grecja	GR	25	29	42	35	43	37	30	43
Hiszpania	ES	44	69	78	95	132	136	210	314
Holandia	NL	24	34	21	29	31	44	38	69
Irlandia	IE	6	8	5	6	13	18	15	22
Islandia	IS	-	-	-	-	0	2	0	2
Lichtenstein	LI	-	-	-	-	0	0	0	0
Litwa	LT	0	0	0	1	18	44	64	135
Luksemburg	LU	0	0	0	0	0	1	0	0
Łotwa	LV	-	-	-	-	11	22	36	47
Malta	MT	-	-	-	-	0	1	0	8
Niemcy	DE	215	248	263	259	338	387	383	486
Norwegia	NO	-	-	-	-	14	8	15	44
Portugalia	PT	25	42	41	55	88	82	86	163
Rumunia	RO	-	-	-	-	5	16	12	21
Słowacja	SK	-	-	-	-	19	55	105	179
Słowenia	SI	-	-	-	-	24	13	27	26
Szwecja	SE	18	25	27	20	28	45	44	58
Turcja	TR	-	-	-	-	9	39	67	154
Węgry	HU	-	-	-	-	11	24	21	57
Wielka Brytania	UK	58	70	56	65	82	72	85	204
Włochy	IT	52	50	79	83	121	178	220	287
Ogółem (Total)		678	800	884	947	1 394	1 740	2 030	3 112

Tabela 4. Wyjazdy nauczycieli w ramach projektów Comenius 1 (od roku 2007 dane dotyczące liczby nauczycieli biorących udział w wyjazdach nie są rejestrowane)

Kraj docelowy	Razem	2003	2004	2005	2006
AT	470	84	144	119	123
BE	469	72	122	112	163
BG	183	17	53	53	60
CY	99	9	20	38	32
CZ	677	78	205	172	222
DE	2355	456	619	664	616
DK	203	40	57	58	48
EE	128	12	18	54	44
ES	1400	189	399	389	423
FI	417	63	95	112	147
FR	1269	210	346	351	362
GR	389	22	117	132	118
HU	406	29	82	152	143
IE	178	27	27	68	56
IS	47	11	7	12	17
IT	1926	263	529	582	552
LT	311	31	72	87	121
LU	25		14	6	5
LV	174	11	57	48	58
MT	107	7	25	47	28
NL	387	94	123	67	103
NO	241	23	77	64	77
PL	5	4		1	
PT	473	39	128	159	147
RO	509	56	123	159	171
SE	426	64	118	95	149
SI	140	11	37	48	44
SK	442	36	98	142	166
TR	405		52	154	199
UK	1203	147	267	351	438
Razem:	15464	2105	4031	4496	4832

Tabela 5. Wyjazdy uczniów w ramach projektów Comenius 1 (od roku 2007 dane dotyczące liczby uczniów biorących udział w wyjazdach nie są rejestrowane)

Kraj docelowy	Razem	2003	2004	2005	2006
AT	409	75	136	122	76
BE	351	84	87	59	121
BG	257	12	24	129	92
CY	81	4	11	35	31
CZ	757	51	243	142	321
DE	2531	379	668	738	746
DK	129	60	31	20	18
EE	73	9	10	17	37
ES	1116	123	271	308	414
FI	328	74	89	94	71
FR	2524	456	668	641	759
GR	205	6	48	86	65
HU	534	29	55	172	278
IE	91	7	0	66	18
IS	4	0	0	0	4
IT	1928	271	570	511	576
LT	347	29	81	101	136
LU	3		0	0	3
LV	161	4	68	26	63
MT	48	1	13	20	14
NL	407	102	82	96	127
NO	150	40	19	50	41
PL	1	0		1	
PT	461	55	171	112	123
RO	448	35	138	149	126
SE	273	33	48	92	100
SI	165	6	58	46	55
SK	571	38	125	234	174
TR	417		48	153	216
UK	729	88	155	185	301
Razem:	15499	2071	3917	4405	5106

Tabela 6a. Liczba nauczycieli uczestniczących w kursach doskonalenia zawodowego i w kursach językowych w poszczególnych krajach w ramach programu Socrates/Comenius (dane z lat 2003-2006)

Kraj docelowy	Razem	2003	2004	2005	2006
AT	87	5	18	22	42
CY	5	1	1		3
CZ	7		1		6
DE	149	18	62	16	53
ES	45	2	5	15	23
FI	8			5	3
FR	285	28	103	86	68
GR	1		1		
IE	203	19	52	71	61
IS	6		4	0	2
IT	30	2	4	11	13
LV	3		2		1
MT	11	1	4	1	5
NL	34	3	21	3	7
PT	4		3	1	
SE	19	1	7	4	7
UK	1192	109	361	392	330
Razem:	2089	189	649	627	624

Tabela 6b. Liczba nauczycieli uczestniczących w kursach doskonalenia zawodowego i w kursach językowych w poszczególnych krajach „Uczenie się przez całe życie”/Comenius (dane z r. 2007 i 2008)

Kraj docelowy	2007	2008
AT	11	30
BE	1	3
CY	4	9
CZ	2	0
DE	14	38
ES	62	53
FI	2	1
FR	25	65
GR	2	6
IE	24	32
IS	1	0
IT	16	15
MT	9	27
PT	7	4
RO	1	0
SE	1	4
TR	5	3
UK	247	377
BG	0	1
LV	0	1
SI	0	2
TOTAL	434	671

Tabela 7a. Studenci wyjeżdżający z Polski do krajów europejskich na Asystentury językowe w ramach programu SOCRATES/Comenius w latach 2003-2006

Kraj docelowy	Razem	2003	2004	2005	2006
Austria	27	8	10	3	6
Belgia (Flandria)	7		2	1	4
Belgia (francuskojęzyczna)	9	1	2	2	4
Cypr	1			1	
Czechy	4			2	2
Dania	19	4	5	4	6
Estonia	2			1	1
Finlandia	14	1	4	2	7
Francja	35	6	13	13	3
Niemcy	67	10	13	21	23
Grecja	7			2	5
Węgry	4			2	2
Islandia	2			2	
Irlandia	13		2	4	7
Włochy	47	7	13	13	14
Luksemburg	3	2			1
Holandia	22	7	4	8	3
Norwegia	7		2	5	
Portugalia	12	3	4	5	
Słowacja	1		1		
Słowenia	1		1		
Hiszpania	42	7	10	11	14
Szwecja	19	4	6	4	5
Turcja	1				1
Zjednoczone Królestwo	42	7	10	14	11
	408	67	102	120	119

Tabela 7b. Studenci wyjeżdżający z Polski do krajów europejskich na Asystentury językowe w ramach programu „Uczenie się przez całe życie”/Comenius w roku 2007 i 2008

Kraj docelowy	2007	2008
Austria	1	4
Belgia (Flandria)	0	0
Belgia (francuskojęzyczna)	5	1
Cypr	0	
Czechy	1	1
Dania	4	4
Estonia	2	
Finlandia	3	2
Francja	10	8
Niemcy	10	9
Grecja	1	0
Węgry	1	0
Islandia	0	1
Irlandia	8	5
Włochy	9	5
Litwa	0	1
Luksemburg	0	0
Holandia	2	5
Norwegia	0	6
Portugalia	5	6
Słowacja	0	0
Słowenia	1	0
Hiszpania	12	25
Szwecja	4	2
Turcja	1	1
Wielka Brytania	17	18
Razem	97	104

GLOSSAR

akademia (*akademii,akademie,akademiach*) : Uczelnia, której jednostki organizacyjne posiadają co najmniej dwa uprawnienia do nadawania stopnia naukowego * doktora, oferująca studia wyższe pierwszego, drugiego i trzeciego stopnia w różnych dziedzinach dla studentów w wieku 19 lat lub więcej posiadających * świadectwo maturalne. Instytucja nadzorowana przez Ministra Nauki i Szkolnictwa Wyższego.

doktor (*doktora,doktorzy*) : Stopień przyznawany przez radę wydziału, radę naukową lub radę innej jednostki organizacyjnej uczelni wyższej studentom, którzy uzyskali * dyplom doktora. Skrót: dr.

doktor habilitowany (*doktora habilitowanego,doktorzy habilitowani*) : Stopień potwierdzający najwyższy poziom akademicki przyznawany studentom, którzy uzyskali * dyplom doktora habilitowanego. Skrót: dr hab.

dr : Skrót dla stopnia * doktor.

dr hab. : Skrót dla stopnia * doktor habilitowany.

dyplom doktora (*dyplomu doktora,dyplomy doktora*) : Dyplom potwierdzający ukończenie studiów doktoranckich przyznawany studentom, którzy ukończyli trwające minimum 3 lata studia doktoranckie i zdali * egzamin doktorski. Potwierdza stopień * doktora.

dyplom doktora habilitowanego (*dyplomu doktora habilitowanego,dyplomy doktora habilitowanego*) : Dyplom przyznawany studentom, którzy zdali * kolokwium habilitacyjne. Potwierdza stopień * doktora habilitowanego. Na dyplomie umieszczona jest nazwa określonej dziedziny nauki (lub sztuki).

dyplom ukończenia studiów wyższych (*dyplomu ukończenia studiów wyższych, dyplomy ukończenia studiów wyższych,dyplomem ukończenia studiów wyższych*) : Dyplom potwierdzający ukończenie studiów wyższych oraz przyznanie tytułu zawodowego *licencjata lub * inżyniera po ukończeniu studiów 3 lub 4 –letnich pierwszego stopnia oraz tytułu zawodowego * magistra lub * lekarza po ukończeniu jednolitych studiów 5 lub 6-letnich i 2-letnich studiów drugiego stopnia.

dyplom ukończenia szkoły policealnej (*dyplomu ukończenia szkoły policealnej,dyplomy ukończenia szkoły policealnej*) : Dyplom ukończenia szkoły policealnej, w której nauka trwa od roku do 2,5 lat. Potwierdza otrzymanie tytułu zawodowego * technika lub * robotnika wykwalifikowanego.

egzamin dojrzałości (*egzaminu dojrzałości,egzaminu dojrzałości*) : Centralny egzamin przeprowadzany w * liceum ogólnokształcącym, * profilowanym i * technikum. Był niezbędny do uzyskania * świadectwa dojrzałości. W liceum zawodowym i technicznym zorganizowany po raz ostatni w roku 2004. W roku 2005 całkowicie zastąpiony przez zewnętrzny * egzamin maturalny.

egzamin doktorski (*egzaminu doktorskiego,egzaminu doktorskie*) : Centralny egzamin przeprowadzany po ukończeniu trwających minimum 3 lata studiów doktoranckich, obowiązkowy do uzyskania * dyplomu doktora i potwierdzający stopień * doktora. Składa się z obrony rozprawy doktorskiej i 2 egzaminów ustnych.

egzamin dyplomowy (*egzaminu dyplomowego,egzaminu dyplomowe*) : Centralny egzamin przeprowadzany po ukończeniu 3 i 4-letnich studiów wyższych pierwszego stopnia, niezbędny do uzyskania * dyplomu ukończenia studiów wyższych i potwierdzający tytuł * licencjata lub * inżyniera.

egzamin magisterski (*egzaminu magisterskiego,egzaminu magisterskie*) : Centralny egzamin przeprowadzany po ukończeniu 5 i 6-letnich jednolitych studiów i 2-letnich studiów drugiego stopnia. Niezbędny do uzyskania * dyplomu ukończenia studiów wyższych potwierdzającego tytuł * magistra lub * lekarza (oraz specjalizację).

egzamin maturalny (*egzaminu maturalnego,egzaminu maturalne,egzaminem maturalnym*) : Centralny zewnętrzny egzamin przeprowadzany w * liceum ogólnokształcącym, * liceum profilowanym i * technikum.

Jest niezbędny do uzyskania * świadectwa maturalnego. W roku 2005 zastąpił * egzamin dojrzałości. Patrz: * egzamin dojrzałości.

egzamin z nauki zawodu (*egzaminu z nauki zawodu, egzaminy z nauki zawodu*): Obowiązkowy egzamin zawodowy przeprowadzany po ukończeniu kształcenia w * zasadniczych szkołach zawodowych oraz * szkołach policealnych z rocznym cyklem kształcenia. Uczniowie otrzymywali tytuł * robotnika wykwalifikowanego w danym zawodzie. W roku 2005 całkowicie zastąpiony przez nowy zewnętrzny * egzamin zawodowy.

egzamin z przygotowania zawodowego (*egzaminu z przygotowania zawodowego, egzaminy z przygotowania zawodowego*): Obowiązkowy egzamin zawodowy przeprowadzany po ukończeniu kształcenia w * technikach oraz w * szkołach policealnych z 2-2,5-letnim cyklem kształcenia. Uczniowie otrzymywali tytuł * technika w danym zawodzie. Od roku 2006 został całkowicie zastąpiony przez nowy zewnętrzny * egzamin zawodowy.

egzamin zawodowy (*egzaminu zawodowego, egzaminy zawodowe, egzaminem zawodowym*): Nowy zewnętrzny egzamin zawodowy, który zastąpił * egzamin z nauki zawodu oraz * egzamin z przygotowania zawodowego. Po raz pierwszy przeprowadzony w * zasadniczych szkołach zawodowych (cyklu 2-letniego) w 2004 roku.

gimnazjum (*gimnazja, gimnazjach, gimnazjów*): Wprowadzony w roku 1999/00 nowy typ 3-letniej obowiązkowej szkoły dla uczniów w wieku od 13 do 16 lat, którzy ukończyli * szkołę podstawową. Cykl kształcenia zakończony jest egzaminem zewnętrznym.

gmina (*gminy, gminami, gminach, gmin, gminą, gminie, gminę*): Najniższy szczebel administracji w Polsce (samorząd lokalny).

inż.: Skrót tytułu * inżynier.

inżynier (*inżyniera, inżynierowie*): Tytuł zawodowy przyznawany studentom, którzy uzyskali * dyplom ukończenia studiów wyższych pierwszego stopnia (4-letnich) w dziedzinach technicznych i rolniczych. Skrót: * inż.

kolegium nauczycielskie (*kolegium nauczycielskiego, kolegia nauczycielskie, kolegiów nauczycielskich, kolegiami nauczycielskimi, kolegiach nauczycielskich*): Instytucja kształcąca nauczycieli dla * przedszkoli i * szkół podstawowych, a także – pod warunkiem uzyskania tytułu * licencjata – dla * gimnazjów. Warunkiem ubiegania się o przyjęcie jest posiadanie przez kandydata * świadectwa maturalnego. Ukończenie trwających 3 lata studiów prowadzi do uzyskania dyplomu oraz stwarza możliwość uzyskania tytułu * licencjata w uczelni sprawującej opiekę naukową.

kolegium pracowników służb społecznych (*kolegia pracowników służb społecznych, kolegiów pracowników służb społecznych, kolegiami pracowników służb społecznych, kolegiach pracowników służb społecznych*): Instytucja kształcąca pracowników służb społecznych. Warunkiem ubiegania się o przyjęcie jest posiadanie przez kandydata * świadectwa maturalnego. Ukończenie trwających 3 lata studiów prowadzi do uzyskania dyplomu oraz stwarza możliwość uzyskania tytułu * licencjata w uczelni sprawującej opiekę naukową.

kolokwium habilitacyjne (*kolokwium habilitacyjnego, kolokwia habilitacyjne*): Egzamin ustny prowadzący do uzyskania * dyplomu doktora habilitowanego potwierdzającego nadanie najwyższego stopnia naukowego * doktora habilitowanego.

kurator oświaty (*kuratora oświaty, kuratorzy oświaty, kuratorem oświaty, kuratorzy oświaty, kuratorów oświaty, kuratorom oświaty, kuratorami oświaty, kuratorach oświaty*): Jest odpowiedzialny za sprawowanie nadzoru pedagogicznego w województwie.

kuratorium oświaty (*kuratoria, kuratoriów, kuratoria oświaty, kuratoriów oświaty, kuratoriami, kuratoriami oświaty, kuratoriom oświaty, kuratoriach oświaty*): Urząd wspomagający pracę * kuratora.

lekarz (*lekarza, lekarze*): Tytuł zawodowy przyznawany studentom, którzy zdali * egzamin magisterski i uzyskali dyplom ukończenia studiów wyższych w dziedzinie medycyny lub weterynarii (lekarz weterynarii).

licencjat (*licencjata, licencjaty*): Tytuł zawodowy przyznawany studentom, którzy zdali * egzamin dyplomowy i uzyskali * dyplom ukończenia studiów wyższych pierwszego stopnia (3-letnich).

liceum ogólnokształcące (*liceum ogólnokształcącego, licea ogólnokształcące, liceach ogólnokształcących, liceum ogólnokształcącym, liceów ogólnokształcących, liceami ogólnokształcącymi*): 3-letnia szkoła średnia ogólnokształcąca dla uczniów w wieku od 16 do 19 lat, którzy ukończyli * gimnazjum. Po ukończeniu nauki uczniowie mogą przystąpić do * egzaminu maturalnego.

liceum profilowane (*liceum profilowanego, licea profilowane, liceum profilowanego, liceach profilowanych, liceów profilowanych, liceum profilowanym*): Nowy typ szkoły średniej ogólnokształcącej o profilu zawodowym, wprowadzony w roku 2002/03 dla uczniów w wieku od 16 do 19 lat, którzy ukończyli * gimnazjum. Po ukończeniu nauki uczniowie mogą przystąpić do * egzaminu maturalnego.

liceum techniczne (*liceum technicznego*): 4-letnia szkoła średnia ogólnokształcąca i zawodowa dla uczniów w wieku 15-19 lat. Przeszła istnieć w roku 2004.

liceum zawodowe (*liceum zawodowego*): 4-letnia szkoła średnia ogólnokształcąca i zawodowa dla uczniów w wieku 15-19 lat. Przeszła istnieć w roku 2004.

magister (*magistra, magistrowie*): Tytuł zawodowy przyznawany studentom, którzy zdali * egzamin magisterski i uzyskali * dyplom ukończenia 5-letnich jednolitych studiów wyższych lub 2-letnich studiów drugiego stopnia. Skrót: * mgr.

magister inżynier (*magistra inżyniera, magistrowie inżynierowie*): Tytuł zawodowy przyznawany studentom, którzy zdali * egzamin magisterski i uzyskali * dyplom ukończenia 2-letnich studiów wyższych drugiego stopnia w dziedzinach technicznych i rolniczych. Skrót * mgr inż.

matura (*maturo*): Synonim * egzaminu dojrzałości.

mgr: Skrót tytułu * magister.

mgr inż.: Skrót tytułu * magister inżynier.

nauczycielskie kolegium języków obcych (*nauczycielskiego kolegium języków obcych, nauczycielskie kolegia języków obcych, nauczycielskich kolegiów języków obcych, nauczycielskimi kolegiami języków obcych, nauczycielskich kolegiach języków obcych*): Instytucja kształcąca nauczycieli języków obcych dla * przedszkoli, * szkół podstawowych, * gimnazjów oraz szkół ponadgimnazjalnych. Warunkiem ubiegania się o przyjęcie jest posiadanie przez kandydata * świadectwa dojrzałości. Ukończenie trwających 3 lata studiów prowadzi do uzyskania dyplomu oraz stwarza możliwość uzyskania tytułu * licencjata w uczelni sprawującej opiekę naukową. Skrót: NKJO.

NKJO: Skrót nazwy * nauczycielskiego kolegium języków obcych.

politechnika (*politechniki, politechnikach*): Uczelnia, której jednostki organizacyjne posiadają uprawnienia do nadawania stopnia naukowego * doktora co najmniej w sześciu dyscyplinach, w tym co najmniej cztery w zakresie nauk technicznych. Uczelnia oferująca studia wyższe pierwszego, drugiego i trzeciego stopnia w dziedzinach technicznych dla studentów w wieku 19 lat lub więcej posiadających * świadectwo maturalne. Instytucja nadzorowana przez Ministra Nauki i Szkolnictwa Wyższego.

powiat (*powiatu, powiaty, powiatach, powiecie, powiatem, powiatom, powiatów, powiatami*): Pośredni szczebel administracji w Polsce (samorząd terytorialny szczebla powiatowego).

prof.: Skrót tytułu * profesor.

profesor (*profesora, profesorowie*) : Tytuł naukowy w określonej dziedzinie nauki lub sztuki nadawany przez Prezydenta Rzeczypospolitej Polskiej osobie, która uzyskała stopień doktora habilitowanego, ma osiągnięcia naukowe lub artystyczne znacznie przekraczające wymagania stawiane do osiągnięcia stopnia * doktora habilitowanego oraz posiada poważne osiągnięcia dydaktyczne w kształceniu kadry naukowej i dydaktycznej.

przedszkole (*przedszkola, przedszkolem, przedszkolami, przedszkolach, przedszkolu, przedszkoli*) : Placówka oferująca 4 lata kształcenia przedszkolnego dla dzieci w wieku od 3 do 6/7 lat. Podstawowym kryterium przyjęcia dzieci do placówki jest ich wiek.

robotnik wykwalifikowany (*robotnika wykwalifikowanego, robotnicy wykwalifikowani*) : Tytuł przyznawany uczniom, którzy uzyskali * świadectwo ukończenia szkoły zasadniczej, * świadectwo ukończenia liceum zawodowego lub * dyplom ukończenia szkoły policealnej (kształcenie w cyklu rocznym).

świadectwo dojrzałości (*świadectwa dojrzałości*) : Świadectwo, które uczniowie uzyskiwali w liceach ogólnokształcących, profilowanych i w technikach (do 2004 r. także w liceach technicznych i zawodowych) po ukończeniu danego typu szkoły i zdaniu * egzaminu dojrzałości. Było warunkiem koniecznym do wstępu na wyższe uczelnie. W roku 2005 całkowicie zastąpione przez * świadectwo maturalne.

świadectwo maturalne (*świadectwa maturalnego, świadectwa maturalne*) : Świadectwo, które uczniowie uzyskują w liceach ogólnokształcących, profilowanych i technikach po ukończeniu danego typu szkoły i zdaniu * egzaminu maturalnego. Jest warunkiem koniecznym do wstępu na wyższe uczelnie. W roku 2005 zastąpiło * świadectwo dojrzałości. Patrz * Świadectwo dojrzałości

świadectwo ukończenia liceum ogólnokształcącego (*świadectwa ukończenia liceum ogólnokształcącego*) : Świadectwo ukończenia * liceum ogólnokształcącego (w którym nauka od roku 2002/03 trwa 3 lata) przyznawane na podstawie wyników w nauce, bez egzaminu końcowego.

świadectwo ukończenia liceum technicznego (*świadectwa ukończenia liceum technicznego*) : Świadectwo przyznawane uczniom * liceum technicznego (w którym nauka trwała 4 lata) na podstawie wyników w nauce, bez egzaminu. Liceum techniczne przestało istnieć w roku 2004.

świadectwo ukończenia liceum zawodowego (*świadectwa ukończenia liceum zawodowego*) : Świadectwo przyznawane uczniom * liceum zawodowego (w którym nauka trwała 4 lata) na podstawie wyników w nauce oraz po zdaniu * egzaminu z nauki zawodu. Liceum zawodowe przestało istnieć w roku 2004.

świadectwo ukończenia szkoły podstawowej (*świadectwa ukończenia szkoły podstawowej*) : Świadectwo ukończenia 6-letniej * szkoły podstawowej. Świadectwo wymienia przedmioty i oceny uzyskane w ostatnim roku nauki. Uczniowie muszą także przystąpić do obowiązkowego zewnętrznego sprawdzianu organizowanego pod koniec szóstej klasy.

świadectwo ukończenia technikum (*świadectwa ukończenia technikum*) : Świadectwo ukończenia * technikum (w którym nauka od 2002/03 roku trwa 4 lata), przyznawane na podstawie ocen uzyskanych w ostatnim roku nauki oraz wyników zewnętrznego * egzaminu zawodowego (od 2006 r.).

świadectwo ukończenia zasadniczej szkoły zawodowej (*świadectwa ukończenia zasadniczej szkoły zawodowej*) : Świadectwo ukończenia * zasadniczej szkoły zawodowej, w której nauka trwa 2 lub 3 lata (od roku 2002/03), przyznawane na podstawie ocen uzyskanych w ostatnim roku nauki oraz wyników zewnętrznego * egzaminu zawodowego (a do 2004 r. – * egzaminu z nauki zawodu).

szkoła podstawowa (*szkoły podstawowej, szkoły podstawowe, szkole podstawowej, szkołach podstawowych, szkołom podstawowym, szkół podstawowych*) : Placówka wprowadzona w roku 1999/00 jako 6-letnia szkoła podstawowa dla dzieci w wieku od 7 do 13 lat. Podstawowym kryterium przyjęcia dzieci do placówki jest ich wiek. Po ukończeniu nauki uczniowie przystępują do obowiązkowego zewnętrznego sprawdzianu.

szkoła policealna (*szkoły policealnej, szkoły policealne, szkół policealnych*): Placówka oferująca kształcenie zawodowe i techniczne na poziomie zaawansowanym dla uczniów w wieku od 19 lat, posiadających * świadectwo ukończenia liceum.

technik (*technika, technicy*): Tytuł przyznawany absolwentom * technikum lub * szkoły policealnej (2-2,5-letni cykl kształcenia).

technikum (*technika, techników, technikach*): 4-letnia szkoła średnia ogólnokształcąca i techniczna dla uczniów w wieku od 16 do 20 lat, którzy ukończyli * gimnazjum. Po ukończeniu nauki uczniowie mogą przystąpić do * egzaminu maturalnego.

technikum uzupełniające (*technikum uzupełniającego, technika uzupełniająca, technikum uzupełniającym, techników uzupełniających, technikach uzupełniających*): Nowy typ szkoły średniej ogólnokształcącej i technicznej wprowadzony w roku 2004/05, oferujący 3 lata kształcenia dla uczniów, którzy ukończyli * zasadniczą szkołę zawodową. Po ukończeniu nauki uczniowie mogą przystąpić do * egzaminu maturalnego.

uczelnia akademicka (*uczelnie akademickie, uczelniach akademickich, uczelni akademickiej, uczelniom akademickim, uczelni akademickich, uczelniach akademickich*): Uczelnia, w której przynajmniej jedna jednostka organizacyjna posiada uprawnienia do nadawania stopnia naukowego doktora. Uczelnie akademickie mogą oferować studia wyższe, włączając studia pierwszego stopnia prowadzące do uzyskania tytułu licencjata lub inżyniera oraz studia drugiego stopnia lub jednolite studia magisterskie prowadzące do uzyskania tytułu magistra lub równorzędnego oraz studia doktoranckie.

uczelnia artystyczna (*uczelnie artystyczne*): Uczelnia publiczna nadzorowana przez Ministra Kultury i Dziedzictwa Narodowego.

uczelnia medyczna (*uczelnie medyczne*): Uczelnia publiczna nadzorowana przez Ministra Zdrowia.

uczelnia morska (*uczelnie morskie*): Uczelnia publiczna nadzorowana przez Ministra Infrastruktury.

uczelnia służb państwowych (*uczelnie służb państwowych*): Uczelnia publiczna nadzorowana przez Ministra Spraw Wewnętrznych i Administracji.

uczelnia wojskowa (*uczelnie wojskowe*): Uczelnia publiczna nadzorowana przez Ministra Obrony Narodowej.

uczelnia zawodowa (*uczelnie zawodowe, uczelni zawodowej, uczelniach zawodowych, uczelniom zawodowym, uczelni zawodowych*): Uczelnia prowadząca studia pierwszego lub drugiego stopnia albo jednolite studia magisterskie nieposiadającą uprawnienia do nadawania stopnia naukowego doktora.

uniwersytet (*uniwersytetu, uniwersytety, uniwersytetach, uniwersytecie*): Uczelnia, której jednostki organizacyjne posiadają uprawnienia do nadawania stopnia naukowego * doktora co najmniej w dwunastu dyscyplinach, w tym przynajmniej po dwa uprawnienia w dziedzinach nauk humanistycznych, społecznych lub teologicznych, matematycznych, fizycznych lub technicznych, przyrodniczych oraz prawnych lub ekonomicznych. Uczelnia oferująca studia wyższe pierwszego, drugiego i trzeciego stopnia w różnych dziedzinach dla studentów w wieku 19 lat lub więcej posiadających * świadectwo maturalne. Instytucja nadzorowana przez Ministra Nauki i Szkolnictwa Wyższego.

uniwersytet techniczny (*uniwersytety techniczne, uniwersytetach technicznych*): Uczelnia, której jednostki organizacyjne posiadają uprawnienia do nadawania stopnia naukowego * doktora co najmniej w dwunastu dyscyplinach, w tym co najmniej osiem uprawnień w zakresie nauk technicznych. Uczelnia oferująca studia wyższe pierwszego, drugiego i trzeciego stopnia w dziedzinach technicznych dla studentów w wieku 19 lat lub więcej posiadających * świadectwo maturalne. Instytucja nadzorowana przez Ministra Nauki i Szkolnictwa Wyższego.

uzupełniające liceum ogólnokształcące (*uzupełniającego liceum ogólnokształcącego, uzupełniające licea ogólnokształcące, uzupełniających liceów ogólnokształcących, uzupełniającym liceum ogólnokształcącym, uzupełniającymi licami ogólnokształcącymi*): Nowy typ szkoły średniej ogólnokształcącej

wprowadzony w roku 2004/05, oferujący 2 lata kształcenia dla uczniów, którzy ukończyli * zasadniczą szkołę zawodową. Po ukończeniu nauki uczniowie mogą przystąpić do * egzaminu maturalnego.

województwo (*województwa, województw, województwem, województwie, województwom, województwach*) : Najwyższy szczebel administracji w Polsce (samorząd regionalny).

wyższa szkoła zawodowa (*wyższe szkoły zawodowe, wyższych szkół zawodowych*) : Uczelnia o charakterze zawodowym oferująca 3-4 letnie studia w różnych dziedzinach (zakończone tytułem * licencjata lub * inżyniera) dla studentów w wieku od 19 lat posiadających * świadectwo dojrzałości i spełniających wymagania określone przez daną uczelnię/wydział. Od 2005 roku podstawowym kryterium przyjęcia na studia są wyniki * egzaminu dojrzałości. Dodatkowe kryteria zależą od uczelni/wydziału. Jest nadzorowana przez Ministerstwo Edukacji Narodowej (od maja 2006 r. przez Ministerstwo Nauki i Szkolnictwa Wyższego).

zasadnicza szkoła zawodowa (*zasadniczej szkoły zawodowej, zasadnicze szkoły zawodowe, zasadniczą szkołą zawodową, zasadniczej szkole zawodowej, zasadniczą szkołą zawodową, zasadniczą szkołę zawodową, zasadniczych szkołach zawodowych, zasadniczych szkół zawodowych, zasadniczymi szkołami zawodowymi*) : Szkoła o charakterze zawodowym oferująca 2 lub 3 lata nauki dla uczniów, którzy ukończyli * gimnazjum. Uczeń kończący szkołę tego typu uzyskuje kwalifikacje do wykonywania określonego zawodu.

PRAWA

Rozporządzenie Ministra Edukacji Narodowej z dnia 18 września 2008 r. w sprawie orzeczeń i opinii wydawanych przez zespoły orzekające działające w publicznych poradniach psychologiczno-pedagogicznych : *Dz. U. 2008 nr 173 poz 1072*

Rozporządzenie Ministra Edukacji Narodowej z dnia 6 stycznia 2009 r. w sprawie dopuszczania do użytku szkolnego programów wychowania przedszkolnego, programów nauczania i podręczników oraz cofania dopuszczenia : *Dz. U. 2009 nr 4 poz. 18*

Rozporządzenie Rady Ministrów z dnia 27 kwietnia 2009 r. w sprawie szczegółowych warunków udzielania pomocy finansowej uczniom na zakup podręczników

Rozporządzenie Ministra Nauki i Szkolnictwa Wyższego z dnia 25 września 2007 r. w sprawie warunków, jakie muszą być spełnione, aby zajęcia dydaktyczne na studiach mogły być prowadzone z wykorzystaniem metod i technik kształcenia na odległość : *Dz.U. 2007 nr 188 poz. 1347*

Rozporządzenie Ministra Nauki i Szkolnictwa Wyższego z dnia 31 października 2007 r. zmieniające rozporządzenie w sprawie warunków, jakie muszą być spełnione, aby zajęcia dydaktyczne na studiach mogły być prowadzone z wykorzystaniem metod i technik kształcenia na odległość : *Dz.U. 2007 nr 208 poz. 1506*

Decyzja Ministra Edukacji Narodowej i Sportu z 18 lutego 2003 w sprawie przyznawania środków w 2003 roku na międzynarodową wymianę i współpracę dzieci i młodzieży : *18/02/2003*

Decyzja Nr 54 Ministra Edukacji Narodowej i Sportu z dnia 28 grudnia 2001r. w sprawie powołania Państwowej Komisji Akredytacyjnej : *28/12/2001*

Decyzja Rady Ministrów z dnia 21 września 2004 o przyjęciu Krajowego planu działań na rzecz zatrudnienia na 2005 rok : *21/09/2004*

Decyzja Rady Ministrów z dnia 28 grudnia 2001 o przyjęciu "Rządowego Programu Wspierania Gmin w Dożywianiu Uczniów" : *28/12/2001*

Konstytucja Rzeczypospolitej Polskiej : *02/04/1997, Dz.U. 1997 nr 78 poz. 483*
- obowiązek nauki przedłużony do osiemnastego roku życia

Krajowy Program Reform na lata 2005-2008

Narodowa Strategia Spójności na lata 2007-2013

Narodowy Plan Rozwoju 2007-2013

Narodowy Plan Rozwoju. Dokument przyjęty przez Radę Ministrów 14 stycznia 2003 : *14/01/2003*

Plan uporządkowania strategii rozwoju – przyjęty przez Radę Ministrów w dniu 24 listopada 2009 r.

Program Operacyjny Kapitał Ludzki

Program Operacyjny Infrastruktura i Środowisko

Program Operacyjny Innowacyjna Gospodarka

Program Operacyjny Wiedza i Kompetencje (program rządowy)

Rozporządzenia Ministra Edukacji Narodowej i Sportu z dnia 18 kwietnia 2002 w sprawie organizacji roku szkolnego

Rozporządzenia Ministra Edukacji Narodowej z dnia 26 czerwca 2007 r. w sprawie klasyfikacji zawodów szkolnictwa zawodowego

Rozporządzenie Ministra Edukacji i Nauki z dnia 3 lutego 2006 r. w sprawie uzyskiwania i uzupełniania przez osoby dorosłe wiedzy ogólnej, umiejętności i kwalifikacji zawodowych w formach pozaszkolnych

Rozporządzenie Ministra Edukacji Narodowej z dnia 19 marca 2009 r. w sprawie stażu adaptacyjnego i testu umiejętności w toku postępowania o uznanie kwalifikacji do wykonywania zawodu nauczyciela

Rozporządzenie Ministra Edukacji Narodowej i Sportu z dnia 23 kwietnia 2003 r. w sprawie warunków i trybu tworzenia, przekształcania likwidowania oraz organizacji i sposobu działania placówek doskonalenia nauczycieli, w tym zakresu ich działalności obowiązkowej oraz zadań doradców metodycznych, warunków i trybu powierzania nauczycielom zadań doradcy metodycznego :
23/04/2003, Dz.U. 2003 nr 84 poz. 779

Rozporządzenie Ministra Edukacji Narodowej i Sportu z dnia 10 września 2002r. w sprawie szczegółowych kwalifikacji wymaganych od nauczycieli oraz określenia szkół i wypadków, w których można zatrudnić nauczycieli niemających wyższego wykształcenia lub ukończonego zakładu kształcenia nauczycieli :
10/09/2002

Rozporządzenie Ministra Edukacji Narodowej i Sportu z dnia 11 grudnia 2002r. w sprawie szczegółowych zasad działania publicznych poradni psychologiczno-pedagogicznych, w tym publicznych poradni specjalistycznych :
11/12/2002

Rozporządzenie Ministra Edukacji Narodowej i Sportu z dnia 12 lutego 2002r. w sprawie ramowych planów nauczania w szkołach publicznych. :
26/02/2004, Dz.U. z 2004r. Nr 43, poz. 393
z późniejszymi zmianami

Rozporządzenie Ministra Edukacji Narodowej i Sportu z dnia 15 kwietnia 2003 r. w sprawie profili kształcenia ogólnozawodowego (Regulation) :
16/01/2002, Dz.U. z 2002r. Nr 8, poz. 65

Rozporządzenie Ministra Edukacji Narodowej i Sportu z dnia 15 lipca 2006r. w sprawie klasyfikacji zawodów szkolnictwa zawodowego (Regulation) :
18/04/2002, Dz.U. z 2002r. Nr 63, poz. 571

Rozporządzenie Ministra Edukacji Narodowej i Sportu z dnia 18 kwietnia 2002r. w sprawie organizacji roku szkolnego (Regulation) :
18/04/2002
Dz.U. z 2002r. Nr 46, poz. 432

Rozporządzenie Ministra Edukacji Narodowej i Sportu z dnia 19 lutego 2002r. w sprawie sposobu prowadzenia przez publiczne przedszkola, szkoły i placówki dokumentacji przebiegu nauczania, działalności wychowawczej i opiekuńczej oraz rodzajów tej dokumentacji :
19/02/2002, Dz.U. z 2002r. Nr 23, poz. 225

Rozporządzenie Ministra Edukacji Narodowej i Sportu z dnia 20 lutego 2004r. w sprawie warunków i trybu przyjmowania uczniów do szkół publicznych oraz przechodzenia z jednych typów szkół do innych :
20/02/2004, Dz.U. z 2004r. Nr 26, poz. 232

Rozporządzenie Ministra Edukacji Narodowej i Sportu z dnia 23 kwietnia 2004r. w sprawie szczegółowych zasad sprawowania nadzoru pedagogicznego, wykazu stanowisk wymagających kwalifikacji pedagogicznych, kwalifikacji niezbędnych do sprawowania nadzoru pedagogicznego, a także kwalifikacji osób, którym można zlecać prowadzenie badań i opracowywanie ekspertyz :
23/04/2004, Dz.U. z 2004r. Nr 89, poz. 845

Rozporządzenie Ministra Edukacji Narodowej i Sportu z dnia 23 lipca 2004r. w sprawie rodzajów dyplomów i tytułów zawodowych oraz wzorów dyplomów wydawanych przez uczelnie : 23/07/2004, Dz.U. z 2004r. Nr 182, poz. 1881

Rozporządzenie Ministra Edukacji Narodowej i Sportu z dnia 23 września 2003r. w sprawie standardów kształcenia nauczycieli : 23/09/2003

Rozporządzenie Ministra Edukacji Narodowej i Sportu z dnia 26 lutego 2002r. w sprawie podstawy programowej kształcenia w profilach kształcenia ogólnozawodowego : 26/02/2002

Rozporządzenie Ministra Edukacji Narodowej i Sportu z dnia 26 lutego 2002r. w sprawie podstawy programowej wychowania przedszkolnego oraz kształcenia ogólnego w poszczególnych typach szkół : 26/02/2002, Dz.U. z 2002r. Nr 51, poz. 458

Rozporządzenie Ministra Edukacji Narodowej i Sportu z dnia 27 grudnia 2001r. w sprawie zasad podziału części oświatowej subwencji ogólnej dla jednostek samorządu terytorialnego w roku 2002 : 27/12/2001, Dz.U. z 2001r. Nr 156, poz. 1822

Rozporządzenie Ministra Edukacji Narodowej i Sportu z dnia 27 lutego 2003 r. w sprawie organizacji kształcenia oraz warunków i form realizowania specjalnych działań opiekuńczo-wychowawczych w szkołach specjalnych zorganizowanych w zakładach opieki zdrowotnej i jednostkach pomocy społecznej : 27/02/2003

Rozporządzenie Ministra Edukacji Narodowej i Sportu z dnia 3 lutego 2003 r. w sprawie standardów wymagań będących podstawą przeprowadzania egzaminu potwierdzającego kwalifikacje zawodowe : 03/02/2003, Dz. U. Nr 49, poz. 411

Rozporządzenie Ministra Edukacji Narodowej i Sportu z dnia 30 kwietnia 2007 r. w sprawie warunków i sposobu oceniania, klasyfikowania i promowania uczniów i słuchaczy oraz przeprowadzania sprawdzianów i egzaminów w szkołach publicznych : 7/09/2004

Rozporządzenie Ministra Edukacji Narodowej i Sportu z dnia 4 kwietnia 2003 r. w sprawie warunków i trybu występowania niepaństwowej uczelni zawodowej o dotacje z budżetu państwa : 4/04/2003, Dz.U. 2003 nr 62 poz.559

Rozporządzenie Ministra Edukacji Narodowej i Sportu z dnia 4 kwietnia 2003 r. w sprawie warunków i trybu występowania uczelni niepaństwowej o dotacje z budżetu państwa : 4/04/2003, Dz.U. 2003 nr 62 poz.558

Rozporządzenie Ministra Edukacji Narodowej i Sportu z dnia 7 lutego 2005 r. w sprawie ramowego statutu publicznej poradni psychologiczno-pedagogicznej, w tym publicznej poradni specjalistycznej : 11/12/2002

Rozporządzenie Ministra Edukacji Narodowej i Sportu z dnia 7 stycznia 2003 r. w sprawie stażu adaptacyjnego i testu umiejętności w toku postępowania o uznanie nabytych w państwach członkowskich Unii Europejskiej kwalifikacji do wykonywania zawodu nauczyciela : 7/01/2003, Dz.U 2003 nr 5 poz.47

Rozporządzenie Ministra Edukacji Narodowej i Sportu z dnia 7 stycznia 2003r. w sprawie zasad udzielania i organizacji pomocy psychologiczno-pedagogicznej w publicznych przedszkolach, szkołach i placówkach : 07/01/2003

Rozporządzenie Ministra Edukacji Narodowej i Sportu z dnia 7 stycznia 2003r. zmieniające rozporządzenie w sprawie warunków i sposobu oceniania, klasyfikowania i promowania uczniów i słuchaczy oraz przeprowadzania egzaminów i sprawdzianów w szkołach publicznych : 07/01/2003

Rozporządzenie Ministra Edukacji Narodowej i Sportu z dnia 7 września 2004 r. w sprawie standardów kształcenia nauczycieli : 7/09/2004, Dz.U 2004 nr 207 poz.2110

Rozporządzenie Ministra Edukacji Narodowej i Sportu z dnia 8 kwietnia 2004 r. zmieniające rozporządzenie w sprawie zasad wydawania oraz wzorów świadectw, dyplomów państwowych i innych druków szkolnych, sposobu dokonywania ich sprostowań i wydawania duplikatów, a także zasad legalizacji dokumentów przeznaczonych do obrotu prawnego z zagranicą oraz zasad odpłatności za wykonywanie tych czynności : 8/04/2004, Dz.U. 2004 nr 115 poz 1198

Rozporządzenie Ministra Edukacji Narodowej i Sportu z dnia 8 maja 2004 r. w sprawie klasyfikacji zawodów szkolnictwa zawodowego (Regulation) : 8/05/2004

Rozporządzenie Ministra Edukacji Narodowej oraz Ministra Pracy i Polityki Socjalnej z dnia 12.10.1993r. w sprawie zasad i warunków podnoszenia kwalifikacji zawodowych i wykształcenia ogólnego dorosłych z późniejszymi zmianami : 12/10/1993, dz.U. 1993 nr 103 poz. 373

Rozporządzenie Ministra Edukacji Narodowej z 23 grudnia 2008 r. w sprawie podstawy programowej wychowania przedszkolnego oraz kształcenia ogólnego w poszczególnych typach szkół

Rozporządzenie Ministra Edukacji Narodowej z 31 stycznia 2005 r. w sprawie wysokości minimalnych stawek wynagrodzenia zasadniczego nauczycieli, ogólnych warunków przyznawania dodatków do wynagrodzenia zasadniczego oraz wynagradzania za pracę w dniu wolnym od pracy

Rozporządzenie Ministra Edukacji Narodowej z dnia 10 kwietnia 2003 r. zmieniające rozporządzenie w sprawie standardów wymagań będących podstawą przeprowadzania sprawdzianów i egzaminów : 10/04/2003, Dz. U. Nr 90, poz. 846

Rozporządzenie Ministra Edukacji Narodowej z dnia 10 października 1991 r. w sprawie szczegółowych kwalifikacji wymaganych od nauczycieli oraz określenia szkół i wypadków, w których można zatrudniać nauczycieli nie mających wyższego wykształcenia z późniejszymi zmianami : 10/10/1991

Rozporządzenie Ministra Edukacji Narodowej z dnia 10 sierpnia 2001 r. w sprawie standardów wymagań będących podstawą przeprowadzania sprawdzianów i egzaminów : 10/08/2001, Dz. U. Nr 92, poz. 1020

Rozporządzenie Ministra Edukacji Narodowej z dnia 11 maja 2001 r. zmieniające rozporządzenie w sprawie wynagradzania nauczycieli akademickich : 11/05/2001, Dz.U. 2001 nr 52 poz. 542

Rozporządzenie Ministra Edukacji Narodowej z dnia 12 lutego 2001r. w sprawie orzekania o potrzebie kształcenia specjalnego lub indywidualnego nauczania dzieci i młodzieży, oraz szczegółowych zasad kierowania do kształcenia specjalnego lub indywidualnego nauczania : 12/02/2001, Dz.U. z 2001r. Nr 13, poz. 114

Rozporządzenie Ministra Edukacji Narodowej z dnia 12 października 2005 r. w sprawie egzaminów na tytuły czeladnika i mistrza w zawodzie, przeprowadzanych przez komisje egzaminacyjne izb rzemieślniczych : 12/10/2005, Dz.U. z 2005r. Nr 215, poz. 1820

Rozporządzenie Ministra Edukacji Narodowej z dnia 12 sierpnia 1997 r. w sprawie zakładów kształcenia nauczycieli z późniejszymi zmianami : 12/08/1997, Dz.U. 1997 nr 104 poz 664

Rozporządzenie Ministra Edukacji Narodowej z dnia 13 sierpnia 1999 r. zmieniające rozporządzenie w sprawie rodzajów, organizacji i zasad działania publicznych placówek opiekuńczo-wychowawczych i resocjalizacyjnych : 13/08/1999, Dz. U. 1999 nr 67 poz. 758

Rozporządzenie Ministra Edukacji Narodowej z dnia 15 grudnia 2006 r. w sprawie szczegółowych zasad sprawowania nadzoru pedagogicznego, wykazu stanowisk wymagających kwalifikacji

pedagogicznych, kwalifikacji niezbędnych do sprawowania nadzoru pedagogicznego, a także kwalifikacji osób, którym można zlecać prowadzenie badań i opracowywanie ekspertyz

Rozporządzenie Ministra Edukacji Narodowej z dnia 15 lutego 1999r. zmieniające rozporządzenie w sprawie szczegółowych kwalifikacji wymaganych od nauczycieli oraz określenia szkół i wypadków, w których można zatrudnić nauczycieli nie mających wyższego wykształcenia : 15/02/1999, Dz.U. z 1999r. Nr 14, poz.127

Rozporządzenie Ministra Edukacji Narodowej z dnia 15 stycznia 2001r. w sprawie zasad udzielania i organizacji pomocy psychologiczno-pedagogicznej w publicznych przedszkolach, szkołach i placówkach : 15/01/2001
Dz.U. z 2001r. Nr 13, poz. 110

Rozporządzenie Ministra Edukacji Narodowej z dnia 15.01.2001r. w sprawie szczegółowych zasad działania publicznych poradni psychologiczno-pedagogicznych i innych publicznych poradni specjalistycznych oraz ramowego statutu tych poradni : 15/01/2001, Dz.U. z 2001r. Nr 13, poz. 109

Rozporządzenie Ministra Edukacji Narodowej z dnia 18 lutego 1999 r. w sprawie utworzenia okręgowych komisji egzaminacyjnych oraz określenia ich zasięgu terytorialnego : 18/02/1999, Dz. U. Nr 14, poz. 134 i Nr 41, poz. 417

Rozporządzenie Ministra Edukacji Narodowej z dnia 18 września 2008 r. w sprawie sposobu i trybu organizowania indywidualnego obowiązkowego rocznego przygotowania przedszkolnego i indywidualnego nauczania dzieci i młodzieży : Dz. U 2008 nr 175 poz. 1086

Rozporządzenie Ministra Edukacji Narodowej z dnia 19 kwietnia 1991 r. w sprawie wymiaru, zasad i trybu udzielania nauczycielom akademickim urlopów płatnych dla celów naukowych, artystycznych lub kształcenia zawodowego : 19/04/1991, Dz. U. 1991 nr 41 poz. 168

Rozporządzenie Ministra Edukacji Narodowej z dnia 19 listopada 2009 r. w sprawie placówek doskonalenia nauczycieli

Rozporządzenie Ministra Edukacji Narodowej z dnia 19 marca 1997 r. w sprawie wynagradzania nauczycieli : 19/03/1997, Dz. U. 1997 nr 29 poz. 160
z późniejszymi zmianami

Rozporządzenie Ministra Edukacji Narodowej z dnia 20 lutego 2004r. w sprawie warunków i trybu przyjmowania uczniów do publicznych przedszkoli i szkół oraz przechodzenia z jednych typów szkół do innych
z późniejszymi zmianami

Rozporządzenie Ministra Edukacji Narodowej z dnia 21 maja 2001r. w sprawie ramowych statutów publicznego przedszkola oraz publicznych szkół (Regulation) : 21/05/2001, Dz.U. z 2001r. Nr 61 poz. 624
z późniejszymi zmianami

Rozporządzenie Ministra Edukacji Narodowej z dnia 21 marca 2001 r. w sprawie warunków i sposobu oceniania, klasyfikowania i promowania uczniów i słuchaczy oraz przeprowadzania egzaminów i sprawdzianów w szkołach publicznych : 21/03/2001, Dz.U. 2001 nr 29 poz 323
z późniejszymi zmianami

Rozporządzenie Ministra Edukacji Narodowej z dnia 21 września 2000r. w sprawie rodzajów, zasad tworzenia, przekształcania i likwidowania oraz zasad działania placówek doskonalenia nauczycieli : 21/09/2000, Dz.U. z 2000r. Nr 85, poz.956

Rozporządzenie Ministra Edukacji Narodowej z dnia 21 września 2000r. Zmieniające rozporządzenie w sprawie warunków i trybu dopuszczania do użytku szkolnego programów nauczania i podręczników oraz zalecania środków dydaktycznych : 21/09/2000

Dz.U. z 2000r. Nr 90, poz.1000

Rozporządzenie Ministra Edukacji Narodowej z dnia 24 czerwca 1996 r. w sprawie stanowisk pracy oraz zasad wynagradzania pracowników szkół wyższych nie będących nauczycielami akademickimi : 24/06/1996, Dz. U. 1996 nr 79 poz. 373

Rozporządzenie Ministra Edukacji Narodowej z dnia 24 marca 2009 r. zmieniające rozporządzenie w sprawie wysokości minimalnych stawek wynagrodzenia zasadniczego nauczycieli, ogólnych warunków przyznawania dodatków do wynagrodzenia zasadniczego oraz wynagradzania za pracę w dniu wolnym od pracy

Rozporządzenie Ministra Edukacji Narodowej z dnia 25 września 2008 r. zmieniające rozporządzenie w sprawie warunków i sposobu oceniania, klasyfikowania i promowania uczniów i słuchaczy oraz przeprowadzania sprawdzianów i egzaminów w szkołach publicznych : Dz. U. 2008 nr 178 poz. 1097

Rozporządzenie Ministra Edukacji Narodowej z dnia 27 lipca 2007 r. zmieniające rozporządzenie w sprawie zasad wydawania oraz wzorów świadectw, dyplomów państwowych i innych druków szkolnych, sposobu dokonywania ich sprostowań i wydawania duplikatów, a także zasad legalizacji dokumentów przeznaczonych do obrotu prawnego z zagranicą oraz zasad odpłatności za wykonywanie tych czynności

Rozporządzenie Ministra Edukacji Narodowej z dnia 30 czerwca 2006 r. w sprawie standardów kształcenia nauczycieli w kolegiach nauczycielskich i nauczycielskich kolegiach języków obcych. : 30/06/2006, Dz.U. z 2006r. Nr 126, poz. 897

Rozporządzenie Ministra Edukacji Narodowej z dnia 30 stycznia 1997 r. w sprawie zasad organizowania zajęć rewalidacyjno-wychowawczych dla dzieci i młodzieży upośledzonych umysłowo w stopniu głębokim (Regulation) : 30/01/1997, Dz. U. 1997 nr 14 poz. 76

Rozporządzenie Ministra Edukacji Narodowej z dnia 4 października 2001 r. w sprawie przyjmowania osób niebędących obywatelami polskimi do publicznych przedszkoli, szkół, zakładów kształcenia nauczycieli i placówek : 4/10/2001, Dz.U. Nr 131, poz.1458

Rozporządzenie Ministra Edukacji Narodowej z dnia 7 października 2009 r. w sprawie nadzoru pedagogicznego

Rozporządzenie Ministra Edukacji Narodowej z dnia 8 czerwca 2009 r. w sprawie dopuszczania do użytku w szkole programów wychowania przedszkolnego i programów nauczania oraz dopuszczania do użytku szkolnego podręczników : 8/06/2009, Dz.U. 2009 No. 89 stance 730

Rozporządzenie Ministra Edukacji z 13 sierpnia 1999 r. w sprawie szczegółowych zasad sprawowania nadzoru pedagogicznego wykazu stanowisk wymagających kwalifikacji pedagogicznych, kwalifikacji niezbędnych do sprawowania nadzoru pedagogicznego, a także kwalifikacji osób, którym można zlecać prowadzenie badań i opracowywanie ekspertyz : 13/08/1999, Dz. U. 1999 nr 67 poz 759

Rozporządzenie Ministra Nauki i Szkolnictwa Wyższego z dnia 21 września 2007 r. w sprawie kryteriów trybu przyznawania oraz rozlicznia środków finansowych na naukę na stypendia naukowe dla wybitnych młodych naukowców

Rozporządzenie Ministra Nauki i Szkolnictwa Wyższego z dnia 12 lipca 2007 r. w sprawie standardów kształcenia dla poszczególnych kierunków oraz poziomów kształcenia, a także trybu tworzenia i warunków, jakie musi spełniać uczelnia, by prowadzić studia międzykierunkowe oraz makrokierunki : Dz.U. 2007 nr 164 poz. 1166

Rozporządzenie Ministra Nauki i Szkolnictwa Wyższego z dnia 12 października 2006 roku w sprawie warunków kierowania osób za granicę w celach naukowych, dydaktycznych i szkoleniowych oraz szczególnych uprawnień tych osób : 12/10/2006, Dz.U. 2006 nr 190 poz. 1406

Rozporządzenie Ministra Nauki i Szkolnictwa Wyższego z dnia 13 czerwca 2006 r. w sprawie nazw kierunków studiów : 13/06/2006, Dz.U. 2006 nr 121 poz. 838

Rozporządzenie Ministra Nauki i Szkolnictwa Wyższego z dnia 19 grudnia 2008 r. w sprawie rodzajów tytułów zawodowych nadawanych absolwentom studiów i wzorów dyplomów oraz świadectw wydawanych przez uczelnie

Rozporządzenie Ministra Nauki i Szkolnictwa Wyższego z dnia 22 grudnia 2006 r. w sprawie warunków wynagradzania za pracę i przyznawania innych świadczeń związanych z pracą dla pracowników zatrudnionych w uczelni publicznej. : 22/12/2006, Dz.U. 2006 nr 251 poz. 1852

Rozporządzenie Ministra Nauki i Szkolnictwa Wyższego z dnia 27 lipca 2006 r. w sprawie warunków, jakie muszą spełniać jednostki organizacyjne uczelni, aby prowadzić studia na określonym kierunku i poziomie kształcenia określa minimalne wymagania kadrowe do zorganizowania studiów pierwszego i drugiego stopnia oraz jednolitych studiów magisterskich na poszczególnych kierunkach lub w grupach kierunków kształcenia : 27/07/2006, Dz.U. 2006 nr 144 poz. 1048

Rozporządzenie Ministra Nauki i Szkolnictwa Wyższego z dnia 3 października 2006 r. w sprawie warunków i trybu przenoszenia osiągnięć studenta : 3/10/2006, Dz.U. 2006 nr 187 poz. 1385

Rozporządzenie Ministra Nauki i Szkolnictwa Wyższego z dnia 9 maja 2008 r. zmieniające rozporządzenie w sprawie warunków, jakie muszą być spełnione, aby zajęcia dydaktyczne na studiach mogły być prowadzone z wykorzystaniem metod i technik kształcenia na odległość

Rozporządzenie Ministra Polityki Społecznej z 7 kwietnia 2005 r. w sprawie standardów kształcenia w kolegiach pracowników służb społecznych : 7/04/2005, Dz.U. 2005 nr 62 poz. 555

Rozporządzenie Ministra Polityki Społecznej z dnia 24 marca 2005 r. w sprawie kolegiów pracowników służb społecznych : 24/03/2005, Dz.U. 2005 nr 61 poz. 544

Rozporządzenie Ministra Pracy i Polityki Społecznej z dnia 7 kwietnia 2009 r. w sprawie przygotowania zawodowego dorosłych

Rozporządzenie Prezesa Rady Ministrów z dnia 5 maja 2006 r. w sprawie szczegółowego zakresu działania Ministra Edukacji Narodowej : 5/05/2006, Dz.U. 2006 nr 76 poz. 538

Rozporządzenie Rady Ministrów w sprawie utworzenia Ministerstwa Nauki i Szkolnictwa Wyższego, 5 maja 2006 r. : 5/05/2006, Dz.U. 2006 nr 76 poz. 533

Rozporządzenie Rady Ministrów z dnia 5 sierpnia 1997 r. w sprawie zasad współdziałania ministrów w zakresie kształcenia zawodowego : 05/08/1997, Dz.U. 1997 nr 100 poz 621

Rozprządzenie Rady Ministrów z 2 lipca 2007 r. w sprawie szczegółowych warunków udzielania pomocy finansowej dzieciom i uczniom na zakup podręczników i zakup jednolitego stroju

Rządowy program na lata 2008-2013 "Bezpieczna i przyjazna szkoła"

Rządowy program poprawy stanu bezpieczeństwa w szkołach i placówkach „Zero tolerancji dla przemocy w szkole” przyjętego Uchwałą Rady Ministrów Nr 28/2007 z dnia 6 marca 2007 roku

Rozporządzenie Ministra Nauki i Szkolnictwa Wyższego z dnia 7 maja 2008 r. w sprawie programu "Wsparcie międzynarodowej mobilności naukowców" : Dz. U. 2008 nr 84 poz 510

Strategia rozwoju edukacji na lata 2007-2013**Strategia Rozwoju Kraju 2007- 2015**

Uchwała nr 19/2003 Rady Ministrów z dnia 28 stycznia 2003 w sprawie "Rządowego programu wyrównywania warunków startu szkolnego uczniów w 2003 r. "Wyprawka szkolna" : 28/01/2003

Ustawa z 27 kwietnia 1972 r. Karta praw i obowiązków nauczyciela

Ustawa z dnia 10 maja 2002 o zasadach uznawania nabytych w państwach członkowskich UE kwalifikacji do podejmowania lub wykonywania niektórych działalności : 10/05/2002

Ustawa z dnia 12 stycznia 1991 r. o utworzeniu Komitetu Badań Naukowych : 12/01/1991, Dz. U. 1991 nr 8 poz. 28
z późniejszymi zmianami

Ustawa z dnia 12 września 1990 r. o tytule naukowym i stopniach naukowych : 12/09/1990, Dz. U. 1990 nr 65 poz. 386
z późniejszymi zmianami

Ustawa z dnia 12 września 1990r. o szkolnictwie wyższym (Act) : 12/09/1990, Dz. U. 1990 nr 65 poz. 385
z późniejszymi zmianami

Ustawa z dnia 14 grudnia 1994 r. o zatrudnieniu i przeciwdziałaniu bezrobociu (Act) : 14/12/1994, Dz. U. 1995 nr 1 poz. 1
z późniejszymi zmianami

Ustawa z dnia 14 marca 2003r. o stopniach naukowych i tytule naukowym oraz o stopniach i tytule w zakresie sztuki : 14/03/2003

Ustawa z dnia 15 lipca 1961 r. o rozwoju systemu oświaty i wychowania : 15/07/1961, Dz.U.1961 nr 32 poz.160

Ustawa z dnia 15 marca 2002r. o zmianie ustawy o systemie oświaty oraz niektórych innych ustaw : 15/03/2002

Ustawa z dnia 17 grudnia 1998 r. o emeryturach i rentach z Funduszu Ubezpieczeń Społecznych

Ustawa z dnia 17 lipca 1998r. o pożyczkach i kredytach studenckich (Act) : 17/07/1998, Dz. U. 1998 nr 108 poz 685
z późniejszymi zmianami

Ustawa z dnia 18 lutego 2000 r. o zmianie ustawy - Karta Nauczyciela oraz o zmianie niektórych innych ustaw (Act) : 18/02/2000, Dz.U. 2000 nr 19 poz. 239

Ustawa z dnia 18 marca 2008 r. o zasadach uznawania kwalifikacji zawodowych nabytych w państwach członkowskich UE

Ustawa z dnia 19 sierpnia 1994r. o ochronie zdrowia psychicznego (Act) : 19/08/1994, dz. U. 1994 nr 111 poz. 535

Ustawa z dnia 20 kwietnia 2004 r. o promocji zatrudnienia i instytucjach rynku pracy : 20/04/2004, Dz.U. 2004 nr 99 poz.1001

Ustawa z dnia 20 kwietnia 2004 roku o promocji zatrudnienia i instytucjach rynku pracy : 20/04/2004, Dz.U. 2004 nr 99 poz. 1001

Ustawa z dnia 20 lipca 2001r. o zmianie ustawy o szkolnictwie wyższym, ustawy o wyższych szkołach zawodowych oraz o zmianie niektórych innych ustaw (Act) : 20/07/2001, Dz.U. z 2001r. Nr 85, poz. 924

Ustawa z dnia 21 grudnia 2000 r. o zmianie ustawy o systemie oświaty : 21/12/2000, Dz.U. 2000 nr 122 poz. 1320

Ustawa z dnia 21 listopada 2001r. o zmianie ustawy - Karta Nauczyciela, ustawy o systemie oświaty oraz ustawy - Przepisy wprowadzające reformę ustroju szkolnego (Act) : 21/11/2001, Dz.U. z 2001r. Nr 144, poz. 1615

Ustawa z dnia 21 listopada 2008 r. o zmianie ustawy - Karta Nauczyciela

Ustawa z dnia 22 maja 2009 r. o nauczycielskich świadczeniach kompensacyjnych

Ustawa z dnia 24 lipca 1998 r. o wprowadzeniu zasadniczego trójstopniowego podziału terytorialnego państwa (Act) : 24/07/1998, Dz. U. 1998 nr 96 poz. 603

Ustawa z dnia 24 maja 1990 r. o zmianie ustawy o zaopatrzeniu emerytalnym pracowników i ich rodzin oraz ustawy o zmianie niektórych przepisów o zaopatrzeniu emerytalnym : 24/05/1990, Dz.U. 1990 nr 66 poz.390

Ustawa z dnia 25 lipca 1998r. o zmianie ustawy o systemie oświaty (Act) : 25/07/1998, Dz. U. 1998 nr 117 poz. 759

Ustawa z dnia 26 czerwca 1997r. o wyższych szkołach zawodowych (Act) : 26/06/1997, Dz. U. 1997 nr 96 poz. 590
z późniejszymi zmianami

Ustawa z dnia 26 kwietnia 2001 o zasadach uznawania nabytych w państwach członkowskich UE kwalifikacji do wykonywania zawodów regulowanych : 26/04/2001

Ustawa z dnia 26 stycznia 1982 r. - Karta Nauczyciela (Act) : 26/01/1982, Dz. U. 1982 nr 3 poz. 19
z późniejszymi zmianami

Ustawa z dnia 27 czerwca 2003 r. o zmianie ustawy o systemie oświaty oraz o zmianie niektórych innych ustaw : 27/06/2003, Dz.U. 2003 nr 137 poz.1304

Ustawa z dnia 27 kwietnia 1956 r. o prawach i obowiązkach nauczycieli : 27/04/1956, Dz.U. 1956 nr 12 poz.63

Ustawa z dnia 27 lipca 2005 r. Prawo o szkolnictwie wyższym (Ustawa) : 27/07/2005

Ustawa z dnia 28 maja 2004 r. o zmianie ustawy o szkolnictwie wyższym, ustawy o wyższych szkołach zawodowych, ustawy o pożyczkach i kredytach studenckich oraz o zmianie niektórych innych ustaw : 28/05/2004, Dz.U. 2004 nr 152 poz.1598

Ustawa z dnia 31 marca 1965 o wyższym szkolnictwie wojskowym : 31/03/1965, Dz.U. 1965 nr 14 poz.102

Ustawa z dnia 4 maja 1982 o szkolnictwie wyższym (nie obowiązuje) : 04/05/1982, Dz.U. 1982 nr 14 poz.113

Ustawa z dnia 6 stycznia 2005 r. o mniejszościach narodowych i etnicznych oraz o języku regionalnym (Ustawa) : 6/01/2005

Ustawa z dnia 7 października 1999 r. o języku polskim (Ustawa) : 7/10/1999

Ustawa z dnia 7 stycznia 2005 r. o zmianie ustawy o szkolnictwie wyższym, ustawy o wyższych szkołach zawodowych oraz ustawy o pożyczkach i kredytach studenckich : 7/01/2005, Dz.U. 2005 nr 23 poz.187

Ustawa z dnia 7 września 1991r. o systemie oświaty (Act) : 07/09/1991, Dz. U. 1991 nr 95 poz. 425 z późniejszymi zmianami

Ustawa z dnia 8 marca 1990 r. o samorządzie terytorialnym (Act) : 08/03/1990, Dz. U. 1990 nr 16 poz. 95 z późniejszymi zmianami

Ustawa z dnia 8 października 2004 r. o zasadach finansowania nauki (Ustawa) : 8/10/2004

Ustawa z dnia 8 października 2004 r. o zasadach finansowania nauki : 8/10/2004, Dz.U. 2004 nr 238 poz.2390

Ustawa z dnia 8 stycznia 1998r. Konkordat pomiędzy Watykanem a Rzeczpospolitą Polską (Act) : 8/01/1998

Ustawa z dnia 8 stycznia 1999r. Przepisy wprowadzające reformę ustroju szkolnego (Act) : 08/01/1999, Dz. U. 1999 nr 12 poz. 96 z późniejszymi zmianami

Ustawa z dnia 9 lipca 1920 r. o ludowych szkołach rolniczych : 09/07/1920, Dz.U.1920 nr 62 poz.398

Zarządzenie Ministra Edukacji Narodowej z dnia 13 maja 1991 r. w sprawie zakresu i form pomocy przysługującej nauczycielowi akademickiemu podejmującemu studia podyplomowe oraz inne formy kształcenia zawodowego (Ordinance) : 13/05/1991

Zarządzenie Ministra Edukacji Narodowej z dnia 15 marca 1999 r. w sprawie nadania statutu Centralnej Komisji Egzaminacyjnej : 15/03/1999, M.P. Nr 11, poz.15

Zarządzenie Ministra Edukacji Narodowej z dnia 3 października 1991 r. w sprawie warunków kierowania osób za granicę w celach naukowych, dydaktycznych i szkoleniowych oraz szczególnych uprawnień tych osób (Ordinance) : 3/10/1991

Zarządzenie Ministra Edukacji Narodowej z dnia 31 marca 1999 r. w sprawie nadania statutów okręgowym komisjom egzaminacyjnym : 31/03/1999, M.P.nr 12, poz.169 i Nr 16, poz.226) z późniejszymi zmianami

Zarządzenie nr 29 Ministra Edukacji Narodowej z dnia 4 października 1993 r. w sprawie zasad organizowania opieki nad uczniami niepełnosprawnymi, ich kształcenia w ogólnodostępnych i integracyjnych publicznych przedszkolach (Ordinance) : 04/10/1993
Ordinance no. 29 of the Minister of National Education on principles for the organisation of care of handicapped pupils

Zarządzenie Prezesa Rady Ministrów nr 13 z dnia 27 lutego 2010 roku w sprawie Międzyresortowego Zespołu do spraw uczenia się przez całe życie, w tym Krajowych Ram Kwalifikacji

INSTYTUCJE

Biuro Informacji Rady Europy

02-653 Warszawa Al. Niepodległości 22
Tel: +48 (22) 845 20 84
Fax: +48 (22) 853 57 74
E-mail: info@coe.org.pl
Website: <http://www.coe.org.pl>

Biuro Koordynacji Kształcenia Kadr. Fundusz Współpracy

00-444 Warszawa ul. Górnośląska 4a
Tel: +48 (22) 450 98 00
Fax: +48 (22) 450 98 03
E-mail: cofund@cofund.org.pl
Website: <http://www.cofund.org.pl/>

Biuro Uznawalności Wykształcenia i Wymiany Międzynarodowej

00-896 Warszawa ul. Ogrodowa 28/30
Tel: +48 (22) 826 74 34
Fax: +48 (22) 826 28 23
E-mail: biuro@buwiwm.edu.pl
Website: <http://www.buwiwm.edu.pl/>

British Council

Al. Jerozolimskie 59 00-697 Warsaw
Tel: +48 (22) 695 59 00
Fax: +48 (22) 621 99 55
E-mail: bc.warsaw@britishcouncil.pl
Website: <http://www.britishcouncil.org/poland>

Centralna Komisja do Spraw Tytułu i Stopni Naukowych

00-901 Warszawa Plac Defilad 1 Pałac Kultury i Nauki p. XXIV pokój 2401
Tel: +48 (22) 826 82 38
Fax: +48 (22) 620 33 24
E-mail: kancelaria@ck.gov.pl
Website: www.ck.gov.pl

Centralna Komisja Egzaminacyjna

00-842 Warszawa ul. Łucka 11
Tel: +48 (22) 656 38 00
Fax: +48 (22) 656 37 57
E-mail: ckesekr@cke.edu.pl
Website: <http://www.cke.edu.pl>

Centrum Badań Polityki Naukowej i Szkolnictwa Wyższego

00-046 Warszawa ul. Nowy Świat 69 p.122
Tel: +48 (22) 826 07 46
Fax: +48 (22) 826 07 46
E-mail: kmira@uw.edu.pl
Website: www.cbpniszw.uw.edu.pl

Centrum Europejskie Uniwersytetu Warszawskiego

02-653 Warszawa Al. Niepodległości 22
Tel: +48 (22) 553 33 01
Fax: +48 (22) 553 33 01

E-mail: europauw@uw.edu.pl
Website: www.ce.uw.edu.pl

Centrum Metodyczne Pomocy Psychologiczno-Pedagogicznej

ul. Polna 46a 00-644 Warszawa
Tel: +48 (22) 825 44 51
Fax: +48 (22) 825 23 67
E-mail: cmppp@cmppp.edu.pl
Website: <http://www.cmppp.edu.pl>

Federacja Stowarzyszeń Naukowo-Technicznych NOT, poprzednio Naczelna Organizacja Techniczna

00-043 Warszawa ul. Czackiego 3/5
Tel: +48 (22) 336 12 60
Fax: +48 (22) 336 14 81
E-mail: sekretariatZG@batory.org.pl
Website: <http://www.not.org.pl>

Fundacja im. Stefana Batorego

00-205 Warszawa ul. Sapieżyńska 10a
Tel: +48 (22) 536 02 00
Fax: +48 (22) 536 02 20
E-mail: batory@batory.org.pl
Website: <http://www.batory.org.pl>

Fundacja Rozwoju Systemu Edukacji

00-551 Warszawa ul. Mokotowska 43
Tel: +48 (22) 463 10 00
E-mail: kontakt@frse.org.pl
Website: www.frse.org.pl

Główny Urząd Statystyczny

00-925 Warszawa Al. Niepodległości 208
Tel: +48 (22) 608 30 00
Fax: +48 (22) 608 38 60
E-mail: dane@stat.gov.pl
Website: <http://www.stat.gov.pl>

Instytut Badań Edukacyjnych

01-180 Warszawa ul. Górczewska 8
Tel: +48 (22) 632 02 21
Fax: +48 (22) 632 18 95
E-mail: ibe@ibe.edu.pl
Website: <http://www.ibe.edu.pl>

Instytut Goethego

ul. Chmielna 13 00-021 Warszawa
Tel: +48 (22) 505 90 00
Fax: +48 (22) 505 90 10
E-mail: info@warschau.goethe.org
Website: <http://www.goethe.de/ms/war/poindex.htm>

Instytut Spraw Publicznych

ul. Szpitalna 5 lok. 22 00-031 Warszawa
Tel: +48 (22) 55 64 260
Fax: +48 (22) 55 64 262
E-mail: isp@isp.org.pl
Website: <http://www.isp.org.pl>

Komitet Badań Naukowych

00-529 Warszawa ul. Wspólna 1/3
Tel: +48 (22) 529 27 18
Fax: +48 (22) 628 09 22
E-mail: kbn@kbn.org.pl
Website: www.kbn.icm.edu.pl

Konferencja Rektorów Akademickich Szkół Polskich

00-927 Warszawa ul. Krakowskie Przedmieście 26/28
Tel: +48 (22) 552 03 52
Fax: +48 (22) 552 40 00
E-mail: krasp@adm.uw.edu.pl
Website: www.krasp.org.pl

Krajowa Szkoła Administracji Publicznej

Warszawa ul. Wawelska 56
Tel: +48 (22) 825 12 81
Fax: +48 (22) 825 65 28
E-mail: info@ksap.gov.pl
Website: <http://www.ksap.gov.pl>

Krajowe Porozumienie Rodziców i Rad Rodziców

40-282 Katowice ul. Sikorskiego 24/32
Tel: +48 (32) 251 21 26
Fax: +48 (32) 251 21 26
E-mail: rodzicewszkole@poczta.onet.pl
Website: www.vulcan.edu.pl

Krajowy Ośrodek Wspierania Edukacji Zawodowej i Ustawicznej

ul. Spartańska 1B 02-637 Warszawa
Tel: +48 (22) 844-07-40
Fax: +48 (22) 646-52-51
E-mail: sekret@koweitiu.edu.pl
Website: <http://www.koweitiu.edu.pl/>

Krajowy Urząd Pracy

00-349 Warszawa ul. Tamka 1
Tel: +48 (22) 826 70 61
Website: <http://www.up.gov.pl>

Ministerstwo Edukacji Narodowej

00-918 Warszawa Al. Szucha 25
Tel: +48 (22) 347 41 00
E-mail: informacja@men.gov.pl
Website: <http://www.men.gov.pl>

Note: 5 maja 2006 powstały dwa odrębne ministerstwa: Ministerstwo Edukacji Narodowej oraz Ministerstwo Nauki i Szkolnictwa Wyższego;

Ministerstwo Gospodarki

pl. Trzech Krzyży 3/5 00-507 Warszawa
Tel: +48 (22) 693-50-00
Fax: +48 (22) 693 40 48
Website: <http://www.mg.gov.pl/>

Ministerstwo Kultury i Dziedzictwa Narodowego

Krakowskie Przedmieście 15/17 00-071 Warszawa
Tel: +48 (22) 421 01 00
Fax: +48 (22) 4210131

E-mail: minister@mkidn.gov.pl
Website: <http://www.mkidn.gov.pl>

Ministerstwo Nauki i Szkolnictwa Wyższego

ul. Wspólna 1/3 00-529 Warszawa 53

Tel: +48 (22)-529-27-18

Fax: +48 (22) 628 09 22

E-mail: sekretariat.dg@nauka.gov.pl

Website: <http://www.mnisw.gov.pl>

Note: z dniem 5 maja 2006 Ministerstwo Nauki i Informatyzacji przekształciło się w Ministerstwo Nauki i Szkolnictwa Wyższego;

Ministerstwo Sprawiedliwości

Al. Ujazdowskie 11 00-950 Warszawa

Tel: +48 (22) 52 12 888

Website: <http://www.ms.gov.pl>

Ministerstwo Zdrowia

ul. Miodowa 15 00-952 Warszawa

Tel: +48 (22)-634 96 00

E-mail: kancelaria@mz.gov.pl

Website: <http://www.mz.gov.pl>

Okręgowa Komisja Egzaminacyjna - Gdańsk

80-874 Gdańsk ul. Na Stoku 49

Tel: +48 (58) 320 55 90

Fax: +48 (22) 320 55 91

Website: www.oke.gda.pl

Okręgowa Komisja Egzaminacyjna - Jaworzno

43-600 Jaworzno ul. Mickiewicza 4

Tel: +48 (32) 616 33 99

Website: www.oke.jaw.pl

Okręgowa Komisja Egzaminacyjna - Kraków

30-119 Kraków ul. Focha 39/ Adres korespondencyjny: 31-978 Kraków-Nowa Huta Os.Szkolne 37

Tel: +48 (12) 618 12 01

Fax: +48 (12) 618 12 00

Website: www.oke.krakow.pl

Okręgowa Komisja Egzaminacyjna - Łódź

94-203 Łódź ul. Praussa 4

Tel: +48 (42) 634 91 33

Fax: +48 (42) 634 91 54

E-mail: komisja@komisja.pl

Website: www.oke.lodz.pl

Okręgowa Komisja Egzaminacyjna - Łomża

18-400 Łomża ul. Nowa 2

Tel: +48 (86) 216 44 95

Fax: +48 (86) 216 44 95

E-mail: sekretariat@oke.lomza.com

Website: www.oke.lomza.pl

Okręgowa Komisja Egzaminacyjna - Poznań

61-655 Poznań ul. Gronowa 22

Tel: +48 (61) 854 01 60

Fax: +48 (61) 852 14 41

E-mail: sekretariat@oke.poznan.pl
Website: www.oke.poznan.pl

Okręgowa Komisja Egzaminacyjna - Warszawa

00-844 Warszawa ul Grzybowska 77
Tel: +48 (22) 457 03 35
Fax: +48 (22) 457 03 45
E-mail: e mail info@oke.waw.pl
Website: www.oke.waw.pl

Okręgowa Komisja Egzaminacyjna - Wrocław

53-333 Wrocław ul. Zielińskiego 57
Tel: +48 (71) 785 18 52
Fax: +48 (71) 785 18 73
E-mail: sekret@oke.wroc.pl
Website: www.oke.wroc.pl

Ośrodek Rozwoju Edukacji

00-428 Warszawa Al. Ujazdowskie 28
Tel: +48 (22) 345 37 00
Fax: +48 (22) 345 37 70
Website: <http://www.codn.edu.pl>

Ośrodek Rozwoju Edukacji

Aleje Ujazdowskie 28
00-478 Warszawa
Tel: 22 345 37 00
Fax: 22 345 37 70
Website: <http://www.ore.edu.pl>

Państwowa Komisja Akredytacyjna

ul. Żurawia 32/34 00-515 Warszawa
Tel: +48 (22) 622 07 18
Website: www.pka.org.pl
1036

Polska Akademia Nauk

00-901 Warszawa Plac Defilad 1 skr.poczt.24
Tel: +48 (22) 620 49 70
Fax: +48 (22) 620 49 10
E-mail: akademia@pan.pl, kancelaria@pan.pl
Website: <http://www.pan.pl>

Polska Fundacja Dzieci i Młodzieży

ul. Kredytowa 6 lok. 20 00-062 Warszawa
Tel: +48 (22) 826 10 16
E-mail: pcyf@pcyf.org.pl
Website: <http://www.pcyf.org.pl/>

Polska Fundacja im. Roberta Schumana

00-540 Warszawa Al. Ujazdowskie 37
Tel: +48 (22) 621 21 61
Fax: +48 (22) 629 72 14
E-mail: poczta@schuman.org.pl
Website: <http://www.schuman.org.pl>

Polskie Towarzystwo Ekonomiczne

ul. Nowy Świat 49 00-042 Warszawa

Tel: +48 (22) 551 54 01
Fax: +48 (22) 551 54 44
E-mail: zk@pte.pl
Website: <http://www.zk.pte.pl>

Polsko Niemiecka Współpraca Młodzieży

ul. Alzacka 18 PL-03-972 Warszawa
Tel: +48 (22) 518 89 10
Fax: +48 (22) 61 70 448
E-mail: biuro@pnwm.org
Website: www.pnwm.org, www.dpjw.org

Rada Główna Szkolnictwa Wyższego

00-529 Warszawa ul Wspólna 1/3
Tel: +48 (22) 529 25 64
E-mail: radaglowna@mnisw.gov.pl
Website: <http://www.rgs.edu.pl>

Spółeczne Towarzystwo Oświatowe

00-029 Warszawa ul. Nowy Świat 39
Tel: +48 (22) 826 78 64
Fax: +48 (22) 828 88 57
Website: <http://www.sto.org.pl>

Towarzystwo Wiedzy Powszechnej

00-901 Warszawa Plac Defilad 1 PKiN VI piętro pokój 602
Tel: +48 (22) 826 56 30
Fax: + (22) 620 33 06
E-mail: twp@twp.pl
Website: <http://www.twp.pl>

Urząd Komitetu Integracji Europejskiej

00-580 Warszawa Al. Szucha 23
Tel: +48 (22) 455 53 37
Fax: +48 (22) 455 53 40
E-mail: info@mail.ukie.gov.pl
Website: <http://www.ukie.gov.pl>

Związek Zakładów Doskonalenia Zawodowego

00-252 Warszawa Podwale 13/15
Tel: +48 (22) 831 00 81
Fax: +48 (22) 635 78 49
E-mail: info@zdz.edu.pl
Website: www.zdz.pl, www.zdz.edu.pl

BIBLIOGRAFIA

Act on Schools of Higher Education, the Academic Title and Degrees . - Warszawa : TEPIS , 1994 .

Bezrobocie rejestrowane I-III kwartał 2009 r = Registered Unemployment I-III Quarter 2009 . : GUS , .
ISSN 1897-3671
http://www.stat.gov.pl/gus/5840_2047_PLK_HTML.htm

Development of Education in Poland . - Warszawa : Wydawnictwo TEPIS , 1996 .
ISBN 83-85430-3

Education in a Changing Society . - Warszawa : TEPIS , 1995 .
ISBN 83-85430-1

Education in Poland in the Process of Social Changes / A. Bogaj, S.M. Kwiatkowski, M.J. Szymanski . -
Warszawa : IBE , 1999 .
ISBN 83-87715-7

Edukacja dla rynku pracy. Polska 2007 . - Warszawa : UNDP , 2007 .

Edukacja przedszkolna w Polsce – szanse i zagrożenia / Marta Zamorska . - Warszawa : Wydawnictwo
Instytutu Spraw Publicznych , 2003 .

Mały Rocznik Statystyczny Polski 2009 = Consise Statistical Yearbook of Poland 2009 . - Warszawa : GUS ,
2007 .

Ministerstwo Edukacji Narodowej o doskonaleniu nauczycieli . - Warszawa : MEN , 1999 . - (Biblioteczka
Reformy)

Ministerstwo Edukacji Narodowej o kształceniu integracyjnym i specjalnym . - Warszawa : MEN , 2001 .

Ministerstwo Edukacji Narodowej o ocenianiu . - Warszawa : MEN , 1999 . - (Biblioteczka Reformy)

Ministerstwo Edukacji Narodowej o przedszkolach . - Warszawa : MEN , 2000 . - (Biblioteczka Reformy)

Ministerstwo Edukacji Narodowej o reformie programowej – gimnazjum . - Warszawa : MEN , 1999 . - (Biblioteczka Reformy)

Ministerstwo Edukacji Narodowej o reformie programowej – kształcenie blokowe . - Warszawa : MEN ,
1999 . - (Biblioteczka Reformy)

Ministerstwo Edukacji Narodowej o reformie programowej – kształcenie zintegrowane . - Warszawa :
MEN , 1999 . - (Biblioteczka Reformy)

Ministerstwo Edukacji Narodowej o reorganizacji sieci szkół . - Warszawa : MEN , 2000 . - (Biblioteczka
Reformy)

Ministerstwo Edukacji Narodowej o sieci szkół . - Warszawa : MEN , 1998 . - (Biblioteczka Reformy)

Ministerstwo Edukacji Narodowej o szkolnictwie zawodowym . - Warszawa : MEN , 1999 . - (Biblioteczka
Reformy)

Ministerstwo Edukacji Narodowej o wychowaniu w szkole . - Warszawa : MEN , 1999 . - (Biblioteczka
Reformy)

Ministerstwo Edukacji Narodowej o zasadach finansowania oświaty w 1999 roku . - Warszawa : MEN , 1999 . - (Biblioteczka Reformy)

Nauczyciele w roku szkolnym 2002/03 . - Warszawa : CODN , 2003 .

Oświata i wychowanie w roku szkolnym 2006/2007 . - Warszawa : GUS , 2004 .

Oświata i wychowanie w roku szkolnym 2007/2008 .

Oświata i Wychowanie w roku szkolnym 2008/2009 : Education in the school year 2006/2007 . : GUS , 2010.
ISSN 1506-056X

Pakt dla Wiedzy . - Warszawa : MENiS , 2008 .

Prognoza ludności na lata 2008-2035 - Główny Urząd Statystyczny . - Warszawa : Główny Urząd Statystyczny , 2004 .

Projekt założeń reformy systemu nauki i szkolnictwa wyższego . - Warszawa : MENiS , 2008 .

Przedszkole rzeczywistość i szansa / Lubomirska Krystyna . - Warszawa : Wydawnictwa Wydziału Pedagogicznego Uniwersytetu Warszawskiego , .

Review of career guidance policies in 11 acceding and candidate countries. Synthesis Report . - Torino : ETF , 2003 .

Strategia Informatyzacji Rzeczypospolitej – ePolska . - 2003 : MENiS , .

Strategia Państwa dla Młodzieży na lata 2003-2012 . - MENiS , 2003 .

Strategia rozwoju kształcenia ustawicznego do roku 2010 . - 2003 : MENiS , .

Szkoły wyższe i ich finanse w 2008 roku = Higher Schools and their Finances in 2008 . - Warszawa : GUS , 2004 .
ISSN 1506-2163

Założenia do nowelizacji ustawy - Prawo o szkolnictwie wyższym oraz ustawy o stopniach naukowych i tytule naukowym oraz o stopniach i tytule w zakresie sztuki . : MNiSW , 2009 .